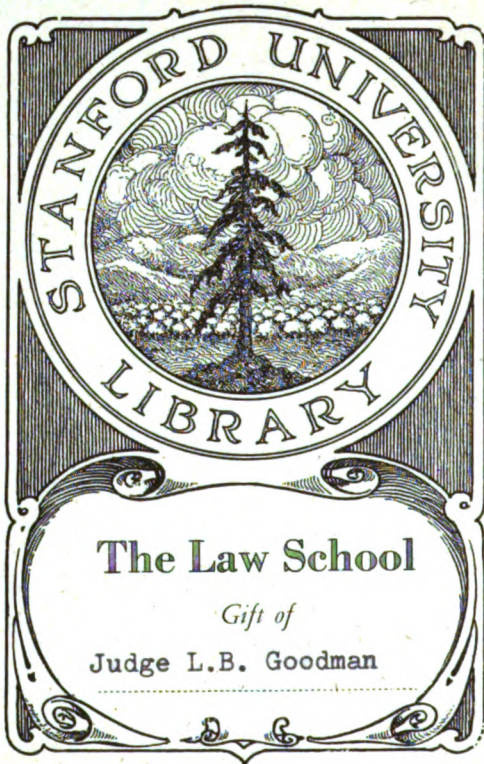

99
10

The Law School

Gift of

Judge L.B. Goodman

CORPUS IURIS SUEO-GOTORUM
ANTIQUI.

Volumen VI.

Samling
af
Sweriges Gamla Lagar,

PÅ
KONGL. MAJ:TS NÅDIGSTE BEFALLNING

UTGIFVEN AF

D. C. J. Schlyter.

SJETTE BANDET.
HELSINGELAGEN. KRISTNU-BALKEN AF SMÅLANDSLAGEN.
BJÄRKÖARÄTTEN.

LUND, 1844, i BERLINGSKA Boktryckeriet.

**CODEX IURIS HELSINGICI,
CODICIS IURIS SMALANDICI PARS DE RE
ECCLESIASTICA,**

ET

IURIS URBICI CODEX ANTIQUIOR,

**CUM NOTIS CRITICIS, VARIIS LECTIONIBUS, GLOSSARIIS
ET INDICIBUS NOMINUM PROPRIORUM.**

**Helsinge-Lagen,
Kristnu-Balken af Smålands-Lagen,
och
Bjärke-Bätten,**

UTGIFNE

AF

D. C. J. Schlyter.

LUND, 1844, i BERLINGSKA Boktryckeriet.

TILL
HANS MAJESTÄT
KONUNG
OSCAR I.

Stormächtigste, Allernådigste Konung!

Det verk, hvars första under **EDERS KONGL. MAJ:TS** regering utkommande band nu i djupaste underdånighet nedlägges inför **EDERS KONGL. MAJ:TS** thron, är för **EDERS KONGL. MAJT** icke främmande. Allt ifrån

den stund, då oumbärligheten af en ny med omsorg och skicklighet bearbetad edition af fäderneslandets gamla lagar aldräfst blef inför **EDERS KONGL. MAJ:T**, af en ej mindre för rättsvetenskapens historiska studium, än för de nu gällande lagarnes förbättrande nitälskande man, i underdänighet framställd, täcktes **EDERS KONGL. MAJ:T** omfatta denna fäderneslandets och vetenskapens angelägenhet med ett interesse, som kraftigt beredde framgången af en sak, för hvars ändamålsenliga utförande åtgärder erfordrades, som öfverstego hvarje enskild mans förmåga; och då sedermera flera gånger frågor upstodo, hvarpå möjligheten af detta verks fortsättning berodde, så var **EDERS KONGL. MAJ:Ts** kraftiga beskydd städse säker borgen för en lycklig utgång. Då det varit min allvarliga föresats att ej uraktlåta någon omsorg, ej spara mig någon möda, som kunde bidra till utförandet af det i Nåder åt mig updragna verk på sådant sätt, att jag kunde det försvara inför den strängaste domaren — inför mitt eget samvete, så har jag icke förgäves hoppats att **EDERS KONGL. MAJ:T** måtte med Nådigt välbehag finna att jag sökt visa mig vara ej alldeles ovärdig det mig lemnade dyrbara förtroende. Jag vågar därför ock med full tillförsigt hoppas att **EDERS KONGL. MAJ:T** värdes med fortfarande Nådigt hägn omfatta detta fosterländska verk; och om ännu något återstår att önska för befrämjande af dess fulländning, så är jag viss att hvad Sveriges **KRONPRINS** började, det skall Sveriges **KONUNG** fullborda.

Mätte alla **Konungars Konung** välsigna och beskydda **EDERS KONGL. MAJ:T**, och låta **EDERS KONGL. MAJ:T** i en lång följd af år, hugnad af tvänne trogna folks tacksamhet, med **Rätt** och **Sanning** till bundsförvandter, blifva en prydnad för nordens urgamla throner! Detta är den innerliga önskan, hvarmed till dödsstunden framhårdar

Stormäktigste, Allernådigste Konung!

EDERS KONGL. MAJ:TS

underdånigste och tropligtigste
tjenare och undersåte
C. J. SCHLYTER.

I. PRAEFATIO AD IUS HELSINGICUM.

A. De codicibus iuris Helsingici manuscriptis.

Unicus, quantum cognitum est, iam exstans iuris Helsingici codex manuscriptus, est codex ille membranaceus a Magistro Sam. Berglind, tum Gevaliae habitante, iam vita defuncto, anno 1823 Bibliothecae Academiae Upsalensis donatus, sign. N:o 49, qui, cum calci additus sit liber iuris Uplandici de successioneibus, commemoratus est in praefatione ad ius Upl. pagg. VII, VIII. Illo loco etiam observatum est dictum librum de successioneibus medio saeculo XIV ¹⁾, ut videtur, scriptum esse, eademque manu ac ius Helsingicum, quod occupat folia 65 priora huius voluminis. Inter folia 20 et 21 unum folium abscissum est, qua re perierunt index capitum libri de successioneibus una cum parte primi capituli eiusdem libri ²⁾. Inter folia 32 et 33 sex, ut videtur, folia deperdita sunt, quae continuerunt partem capituli 2 ManhB., sequentia undecim capita et partem cap. 14 eiusdem libri ³⁾. Inter folia 40 et 41 quoque unum folium abscissum est, qua ratione perierunt index capitum libri de bonis immobilibus una cum primo capite et parte secundi ⁴⁾. Calci iuris Helsingici fol. 65 verso recentioribus ma-

1) Hunc codicem post annum 1320 scriptum esse, adparet ex *ÆB.* 16: pr.

2) Cfr. not. 1. pag. 27.

3) Cfr. not. 65. pag. 44.

4) Cfr. not. 1. pag. 60.

I. FÖRETAL TILL HEL- SINGELAGEN.

A. Om handskrifterna af Helsin- gelagen.

Den enda handskrift af Helsingelagen som, så vidt bekant är, nu finnes i behåll, är den numera aflidne Brukspatronen Magister Sam. Berglind i Gefle senast tillhöriga, och af honom år 1823 till Upsala Akademi-Bibliothek skänkta pergamentscodex, sign. N:r 49, hvilken, af den anledning, att der i slutet är tillagd Uplandslagens Ärfda-Balk, blifvit i korthet beskrifven i företalet till Upl. sidd. VII, VIII. Der är ock anmärkt att nämnde Ärfda-Balk synes vara skrifven i medlet af 14:de århundradet ¹⁾, och af samma hand som Helsingelagen, hvilken uptager de 65 första bladen af handskriften. Emellan foll. 20 och 21 är ett blad bortskuret, hvarigenom förteckningen på flockarne i Ärfda-Balken och början af första flocken gått förlorade ²⁾. Emellan foll. 32 och 33 hafva, såsom det synes, sex blad gått förlorade, innehållande en del af fl. 2 ManhB., de följande 11 flockarne och början af fl. 14 samma Balk ³⁾. Emellan foll. 40 och 41 är åter ett blad bortskuret, hvarigenom förteckningen på flockarne i Jorda-Balken samt första och en del af 2:dra flocken gått förlorade ⁴⁾. Efter Helsingelagens slut följa på andra

1) Att denne codex är skrifven efter år 1320, synes af *ÆB.* 16: pr.

2) Jfr. not. 1. sid. 27.

3) Jfr. not. 65. sid. 44.

4) Jfr. not. 1. sid. 60.

nibus additae sunt Latinae quaedam precum formulae, quae incipiunt: *Scio domine iesu christe quod in quacunque die &c.* Foll. 66 et seqq. continent librum iuris Upl. de successionibus; cum vero de ista parte codicis accuratior mentio facta sit in praefatione ad ius Upl., hoc loco tantum commorabimur in ea parte quae continet ius Helsingicum. Singuli libri, quorum tituli, minio picti, in summo foliorum margine leguntur, habent rubricas et indices capitum; litteris initialibus grandioribus pictisque ornantur. Initium capitum designatur litteris numeralibus Romanis; plerumque incipiunt capita in nova linea, littera initiali picta et altitudine duabus scripturae lineis aequali ornata; nonnulla tamen capita tantum litteris numeralibus indicantur, et littera initiali minus grandi, plerumque picta ⁵⁾. Litterae maiusculae in textu occurrentes plerumque notatae sunt rubra lineola. Littera *p* frequens est; interdum quoque loco litterae *t* occurrit, cuius rei exempla infra adferentur. Interpuncti genus, ei omnino simile, quod in iuris Vestmannici cod. B occurrit ⁶⁾, heic quoque invenitur, non tamen nisi in fine linearum; quod signum eodem modo ac in iure VM. typis expressi ⁷⁾. Scripturae specimen exhibet Tab. I, ubi quoque exhibentur quae heic occurrunt minus solitae abbreviationes. Verba vel litterae omissae supra lineam adpositae sunt ⁸⁾, nonnullis

sidan af fol. 65 några af senare händers anteknade Latinska böner, som börjas: *Scio domine iesu christe quod in quacunque die &c.* Foll. 66 o. följ. innehålla UplL:s Ärfda-Balk; och som om denna del af handskriften närmare underrättelse är meddelad i företalet till UplL., så skola vi här endast uppehålla oss vid den delen, som innehåller HelsL. Balkarne, hvilkas titlar äro med rött bläck skrifne öfverst på sidorna, hafva rubriker och förteckningar på flockarnes innehåll, och äro pryddes med stora målade begynnelsebokstäfver. Flockarnes början utmärkes med Romerska siffror, samt merendels med ny rad och en mot två raders höjd svarande målade begynnelsebokstaf; men några flockar utmärkas endast med siffror och en mindre, merendels målade begynnelsebokstaf ⁵⁾. Stora bokstäfver inuti texten äro merendels märkte med ett rött streck. Bokstafven *p* brukas här, äfven stundom i stället för *t*, hvarpå exempel nedanför skola anföras. Ett skiljetecken, alldeles likt det som förekommer i cod. B af Vestmannalagen ⁶⁾, finnes äfven här, endast i slutet af raderna; jag har här i tryck utmärkt det på samma sätt som i VML. ⁷⁾ Prof. af stilen lemnar Tab. I, som äfven uptager de här förekommande mindre vanliga förkortningar. Uteglömda ord eller bokstäfver äro tillsatta ofvanför raden ⁸⁾, på några ställen, såsom det synes, af en

5) Ita quoque incipiunt cap. 20. ManhB. et cap. 9. JB., quamobrem initium istorum capitum non aliter typis exprimi oportuisset, quam ex. c. cap. 25, 26. ManhB.

6) Vide VML. praef. pag. XXIII.

7) Ex. c. in praefatione ad v. byggæ.

8) Vide not. 9. pag. 5; not. 23. p. 10; nott. 50, 53, 58. p. 11. &c.

5) Sådant är äfven förhållandet med Fl. 20. ManhB. och Fl. 9. JB., hvarför dessa flockars början ej hade bort i tryck utmärkas annorlunda än t. ex. Fl. 25, 26. ManhB.

6) Se VML. föret. sid. XXIII.

7) T. ex. i företalet vid ordet byggæ.

8) Se not. 9. sid. 5; not. 23. s. 10; nott. 50, 53, 58. s. 11. &c.

III

locis, ut videtur, manu paullo recentiori⁹⁾; uno loco littera omissa infra lineam addita est¹⁰⁾. Verba errato scripta saepe lineola¹¹⁾, interdum rubra¹²⁾, inducta sunt; quibusdam locis subiectis punctis notata¹³⁾, vel deleta¹⁴⁾. Respectu habito regularum grammaticalium magna hic deprehenditur perplexitas; ita saepe occurrit accusativus pro nominativo, ex. c.

alla, annan, fierþung, hvan, kirkiu, skapa &c., pro allir, annar, fierþunger &c.

vel nominativus pro accusativo:

a ganga, annar, bleu, krona, klarker, nokor &c., pro a gangu, annan &c.

Ita haud raro nominativus occurrit pro genitivo vel dativo, singularis pro plurali &c. Orthographia quoque regularum fere nescia est; ita saepe *a* occurrit pro *e* vel *i*, ex. c.

bonda, böta, enna, epzöra, fora, garþa, himarikas, iorþanæ, komænda, wnan, vppa &c.

a pro *u* v. *o*:

alla, datter, frilla barn, giorþa, howazman, hværia, kunar, legka kuná &c.

æ pro *e* vel *i* in fine vocabulorum:

baþæ, biornæ, bolæ, empnæ, foræ, liftapilsæ, vtæ &c.

æ pro *u* vel *o*:

allæ, andræ, bryggjæ, delæ, fastædagh, leghædrænger, moghæ, mölnær, wath læppær, öghæn &c.

i pro *a*:

*något senare hand*⁹⁾; på ett ställe är en uteglömd bokstaf tillsatt nedanför raden¹⁰⁾. Misskrifna ord äro ofta öfverstrukna¹¹⁾, stundom med rödt streck¹²⁾; på några ställen märkta med undersatta punkter¹³⁾, eller utplånade¹⁴⁾. I grammatikaliskt afseende råder i denna handskrift mycken oreda; så förekommer här ofta accusativus i stället för nominativus, t. ex.

Likaså nominativus för accusativus:

Åfven på flera ställen nominativus för genitivus eller dativus, singularis för pluralis &c. Jämväl orthographien är ganska oregelbunden; så förekommer ofta a i stället för e eller i, t. ex.

a för *u* eller *o*:

æ för *e* eller *i* i slutet af ord:

æ för *u* eller *o*:

i för *a*:

9) Vide not. 18. pag. 28; not. 80. p. 31.

10) Vide not. 98. pag. 22.

11) Vide not. 68. pag. 21; not. 17. p. 23; not. 48. p. 24. &c.

12) Vide not. 5. pag. 4; not. 30. p. 5; not. 2. p. 36. &c.

13) Vide not. 61. pag. 11; not. 92. p. 39; not. 44. p. 91.

14) Vide not. 94. pag. 17; not. 8. p. 18.

9) Se not. 18. sid. 28; not. 80. s. 31.

10) Se not. 98. sid. 22.

11) Se not. 68. sid. 21; not. 17. s. 23; not. 48. s. 24. &c.

12) Se not. 5. sid. 4; not. 30. s. 5; not. 2. s. 36. &c.

13) Se not. 61. sid. 11; not. 92. s. 39; not. 44. s. 91.

14) Se not. 94. sid. 17; not. 8. s. 18.

IV

affrökis, andri, bötis, göri, görin, haldi, iamlingæ, malzeghindæ, oklandit, skifptis, tamin, wændis &c.

u pro a:

u för a:

annur, apulz manz, boghu böter, bughu, hælghun dagh, siælu mæssur, skylduster, taku, vilu &c.

o pro a:

o för a:

nokro, swo, worþer, worþmaþer.

æ pro a:

æ för a:

bæþæ, ræþæ, skæl, stændæ, ællom, ællær.

u pro i:

u för i:

aflung, akur, brænnur, ensamun, fæþurnæ, giptur, giværþunæ, kristnur, næmpdur, opunzdagh, provastunum, sættu, takur, wæru, þæssur, æptur &c.

i pro u:

i för u:

köpi iorþir, quarstaþi, raþini, siængi, stæmpnidagh, ængi, ærwiþi.

y pro i:

y för i:

baþy, byscupi, friþy, fryþ, guþy, næþsumbry, saklösy, synum &c.

ö pro e:

ö för e:

böndör, forö, færskö, gangör, malzeghandön, waxör, öptir.

ö pro a:

ö för a:

haldö, hindröþer, löskö læghicæ, næfsös, sarön.

ö pro o vel u:

ö för o eller u:

gööz, mölnöstap, sönz, warö.

þ pro t:

þ för t:

bruþ, hemolaþ, hwaþ, pæþurs mæssu, wiþnæ, wiþzorþ &c.

th pro t:

th för t:

alth, ath, borth, bruth, giorth, withnis, þithstlæ &c.

t pro þ vel d:

t för þ eller d:

blant, blotlæti, byutz.

gh vel g pro k:

gh eller g för k:

aghri, tagha, waghnaæ skifptæ, wagnaspiel.

fp pro f vel p:

fp för f eller p:

gifptur, hæfptum, skifpti, æfptir &c.

fw pro *f* vel *w*:

afwlae, arfws, hafwpi, halfwrae, hfwar, naefwna &c.

hw pro *w*:

hwarfripi, hwarper, hmita.

Litterae duplicantur:

aa, aarf, barnaa, gaa, gaarp, skaal, een, geet, ii, liif, bollae, minnnae, bool, boort, gooz, forrra, epzortt, huus, suua, svva, roönt &c.

Similibus consonantibus in duobus vocabulis concurrentibus, prior interdum omittitur:

skiutu(m) mötæ, KgB. 11: pr. pre(m) 13: 7. wmark(t) taki, ViþB. 15.

Litterae transponuntur:

aghuwæn, löns, lööns.

Hunc codicem, quem in notis littera **A** insignivi, non secutus est editor, qui anno 1609 primum typis vulgavit ius Helsingicum; at lectiones, quales in hoc codice inveniuntur, adnotatae sunt inter varietates calci editionis de anno 1609 adiectas; illas vero lectiones ex hoc ipso codice esse haustas, non vero ex alio huic simili, concludi potest ex iis quae ad *ViþB. 6.* adnotantur, quaeque produnt editorem male intellexisse emendationem in hoc codice factam; quo factum est ut pro *snær* legerit *snärs*¹⁵⁾.

Codicem iuris Helsingici manuscriptum iam commemoratum unicum esse qui, quantum cognitum est, iam exstet, supra dictum est. Notum illud scriptum testimoniale, a Notario publico anno 1374 editum, quod iam commemoratur in dissertatione a. 1687 a Lundio edita¹⁶⁾, postea vero publicatum est a

fw för *f* eller *w*:

hw för *w*:

Bokstäfver fördubblas:

Då lika consonanter i två ord sammanstöta, uteslutes stundom den första af dem:

markom, ÞgB. 4: 2. barn(s) sins, ÆB.

Bokstäfver omflyttas:

*Denna handskrift, hvilken jag i noterna utmärkt med bokstufven A, har ej blifvit följd då HelsL. år 1609 första gången af trycket utgafs; men dermed öfverensstämmande läsarter äro anmärkta bland de vid slutet af 1609 års edition bifogade varianter; och att dessa läsarter äro hämtade ur ifrågasvarande handskrift, och ej ur en annan dermed öfverensstämmande, kan slutas af anmärkningen vid *ViþB. 6.* som röjer ett missförstånd af en rättelse i denna handskrift, hvarigenom i stället för *snær* blifvit läst *snärs*¹⁵⁾.*

Att den nu beskrifna handskriften af Helsingelagen är den enda som, så vidt bekant är, numera finnes i behåll, är redan sagdt. Det bekanta Notarii publici betyget af år 1374, som redan omnämnes i en af Lundius år 1687 utgifven disputation¹⁶⁾, och sedermera

15) Vide not. 82. pag. 73.

16) *De legibus hyperboreis*, resp. *L. Welt*, pag. 23.

15) *Se not. 82. sid. 73.*

16) *De legibus hyperboreis*, resp. *L. Welt*, sid. 23.

Rudbeck, *Atlantica*, Vol. III. pagg. 443, 446, docet in caussa anno 1374 disceptata non minus quam quattuor codices iuris Helsingici manuscriptos inter se fuisse collatos. Dictae litterae ab Olavo Nicolai, presbytero et curato ecclesiae Tyllinge, publico "auctoritate apostolica" notario datae, referunt anno 1374 die XVI mensis Octobris, Birgero Archiepiscopo Upsaliensi constituto "in portu dicto Svartasund in paroecia Norrala et praepositura Baldanes in Helsingia suae dyocesis . . . productos et praesentatos fuisse coram ipso tres libros legum legem continentès terrae Helsingoniae, in quibus coram se legi fecit articulum illum in principio paragraphi ultimi in rubrica quae dicitur *Tingmala Balken*, qui est talis: *Sva skiptis Landum tväggia Konunga mällan at Sverikis oc Norikis birias ij Uluthräske och ledhir äptir ijsma*¹⁷⁾ *fämtan vikno langan &c.*¹⁸⁾; quibus tribus libris diligenter examinatis, adparuisse eos "omnes in illo praedicto articulo clare et expresse concordare cum libro legum eiusdem terrae Helsingiae, qui solebat reservari et custodiri ligatus catenis ferreis in

*blifvit aftryckt i Rudbecks Atlantica, 3:dje Bandet sidd. 445, 446, visar att i afseende på en förstnämnda år förekommen fråga, ej mindre än fyra handskrifter af denna lag blifvit med hvarandra jämförda. Nämnda dokument, utfärdadt af Olavus Nicolai, prest och kyrkoherde i Tyllinge, samt påflig notarius publicus, innehåller nemligen att då Årkebiskopen i Upsala Birger d. 16 October 1374 vistades i en hamn benämnd Svartasund i Norrala socken och Baldanes (Bållnäs) kontrakt, så hade för honom blifvit framvisade tre lagböcker, innehållande Helsingelagen, ur hvilka han lät sig föreläsas det stycket i början af sista capitlet i *Pingmala-Balken*, som lyder sålunda: Sva skiptis Landum tväggia Konunga mällan at Sverikis oc Norikis birias ij Uluthräske och ledhir äptir ijsma*¹⁷⁾ *fämtan vikno langan &c.*¹⁸⁾; och hade vid noggrann undersökning befunnits att alla dessa tre böcker på ifrågavarande ställe klarligen och uttryckligen öfverensstämde med den lagbok för Helsingland, som plägade förvaras, fästad med

17) Rudbeck, pariter ac Lundius, habet *yhmæ*; at exemplum huius scripti, quod secundum aliud apographum typis vulgavit E. M. Fant, in diss. *de territorio australi Helsingiae*, resp. I. D. Flintenberg, parte II. pagg. 30, 31, quodque ego secutus sum, veram exhibet lectionem.

18) Latinam horum verborum versionem, quae legitur apud Rudbeck, ab eo esse additam, peculiari typorum forma est indicatum. Cfr. Fant et Flintenberg l. c. Hoc vero non est observatum in commentatione O. Rabenii *de fatis litteraturae iuridicae in Suecia*, Stockh. 1772, pag. 94, ubi illud scriptum secundum Rudbeckii editionem iterum typis vulgatum est; quo factum est ut ista versio falsa specie videatur pertinere ad ipsum diploma.

17) Hos Rudbeck, likasom hos Lundius, står *yhmæ*; men det efter en annan afskrift gjorda aftryck af denna handling, som läses i E. M. Fants diss. *de territorio australi Helsingiae*, resp. J. D. Flintenberg, pars II. sidd. 30, 31, och hvilket jag följt, har den rätta läsarten.

18) Den Latinska öfversättning af dessa ord, som läses hos Rudbeck, är genom särskild stil utmärkt såsom af honom tillagd. Jfr. Fant och Flintenberg, *anf. st.* Detta är icke iakttaget i O. Rabenii *afhandling de fatis litteraturae iuridicae in Suecia*, Stockh. 1772, sid. 94, der samma dokument är å nyo aftryckt efter Rudbecks edition, hvarigenom saken fått det falska utseendet, som om nämnda öfversättning hörde till sjelfva diplomaten.

ecclesia Silanger praepositurae Medhilda eiusdem terrae et dyocesis, ad communem reipublicae illius terrae recursum et directionem," quemque librum memoratus Archiepiscopus "sibi apporari fecerat" ¹⁹⁾). Ex hoc fonte manavit commentum recentioribus temporibus confictum atque praefationi codici iuris anno 1736 confirmato a Collegio Cancellariae praemissae insertum de apographis legum, quae partim litteris runicis, partim litteris isto tempore usitatis, in lignis et trabibus incisa atque in templis aliisque publicis vel privatis aedibus catenis fixa et adservata fuerint; eodemque sine dubio fundamento, cui accedit quod citatum caput libri de iudiciis desideraretur in codicibus iuris Helsingici typis vulgatis, nititur sententia Hadorphii de antiquiore quodam iuris Helsingici codice ²⁰⁾; et Burman quoque eodem argumento firmat suam opinionem de duobus diversis iuris Helsingici codicibus ²¹⁾). Autographum di-

järnkedjor, i Silångers kyrka af Medelpads kontrakt i samma land och stift, till landets gemensamma begagnande och efterrättelse, och hvilken bok Årkebiskopen hade låtit hämta till sig ¹⁹⁾). *Det är från detta dokument den i senare tider upfunna och i Cancelli-Collegii företal till den år 1736 stadfästade lagboken uptagna dikten om "lagars afskrifter, som dels med runor, dels med då brukliga bokstäfver varit på trä och balkar upritade och med kedjor i kyrkor och andra allmänna eller enskilda hus häftade och förvarade," leder sitt ursprung; och utan tvifvel är det på samma grund, jämte den omständighet att det anförda stället i Helsingelagens Pingmala-Balk saknades i de tryckta editionerna af HelsL., som Hadorphs mening om en äldre Helsingelag stödjer sig* ²⁰⁾; *likasom ännu Burman i samma dokument finner sin mening om "tväggehanda Helsingelagböcker" bestyrkas* ²¹⁾).

19) In alio scripto eodem anno ab eodem Olavo Nicolai signato, idem locus in "libro legum terrae Helsingoniae" citatur his verbis: *Swa äru Hälsingia Raa som byrias i Vlo Thräski, och ledhir äptir Isma femptan wikna langan. Peringskiöld, Monum. Upland. pag. 4.*

20) In dedicatione editioni iuris urbici antiquioris typis vulgatae praemissa, ubi commemorat "ius Helsingiae antiquissimum" inter codices iuris qui adhuc laterent, at aliquando fortasse in lucem prodituri essent.

21) In commentatione de aetate codicum iuris provinciarum &c., *Vitterh. Hist. och Ant. Ak. Handl.*, VI. pag. 248, ubi, post alia quae confusim adfert de veteri Helsingia eiusque legibus, observat opinionem, qua duplicis generis codices iuris Helsingici exstitisse credit, eo confirmari, quod liber de iudiciis in uno codice inceperit (sic!) a descriptione limitum Sueciae et Norvegiae, quae desideratur in iure Helsingico nostro tempore ex-

19) *I ett annat dokument, samma år utfärdadt af Olavus Nicolai, anföres samma ställe i HelsL. sålunda: Swa äru Hälsingia Raa som byrias i Vlo Thräski, och ledhir äptir Isma femptan wikna langan. Peringskiöld, Monum. Upland. sid. 4.*

20) *I den i hans edition af Bjärköa-Rätten tryckta dedikation, der han nämmer "den äldsta Helsingelagen" bland de lagar som ännu voro förborgade och med tiden torde "upfinnas."*

21) *I afhandlingen om provinslagarnes ålder &c., i Vitterh. Hist. och Ant. Ak. Handl. VI. sid. 248, der han, efter annat förvirradt tal om det gamla Helsingland och dess lag, finner den meningen, "att det gifvits tväggehanda Helsingelagböcker, bestyrkas deraf att Thingmåla B. i den ena börjat (sic!) med rågångens beskrifning mellan Sverige och Norrige, hvilken saknas i den HelsL. som nu för tiden finnes;" hvarvid han återoppar de af*

ctarum litterarum iam deperditum est²²); nulla vero caussa adest, cur suspectum haberetur hoc scriptum, praesertim postquam ultimum caput libri iuris Helsingici de iudiciis ibi citatum, quod in prioribus iuris Helsingici editionibus desiderabatur, inventum est in manuscripto dicti iuris codice hodie exstante²³); quamobrem id, quod in his litteris narratur de quattuor iuris Helsingici codicibus manuscriptis inter se collatis omni iure fide dignum esse censeatur; at codicem in ecclesia Silanger adservatum runicis litteris in trabibus fuisse incisum, id in dictis litteris ne uno quidem verbo dicitur; talis e contrario sententia eo refellitur, quod iste codex appellatur "liber legum"²⁴). — Cum ius Hels. anno 1609 primum typis vulgaretur, plures adhuc exstiterunt codices illius iuris manuscripti. Illa editio sequitur manuscriptum codicem iam deperditum; ex varietatibus calci adiectis

Originaliet till anförda dokument finnes numera ej i behåll²²); men intet skäl är dock att betvifla dess äkthet, i synnerhet sedan det der anförda sista capitlet i Pingmala-Balken, hvilket saknats i de äldre editionerna af HelsL., funnits i den ännu i behåll varande handskriften af denna lag²³); och hvad i nämnda dokument berättas om de fyra jämförda handskrifterna af HelsL. kan därför med fullt skäl anses som trovärdigt; men att den i Silångers kyrka förvarade handskrift skulle varit med runor ristad på balkar, derom säges i oftanämnda dokument icke ett ord; tvärtom vederlägges denna tydning derigenom att handskriften kallas en lagbok (liber legum)²⁴). — Då HelsL. år 1609 första gången af trycket utgafs, funnos ännu i behåll flera handskrifter af denna lag. Nämnda edition är tryckt efter en numera förlorad handskrift; af de vid

stante; citat vero diplomata de anno 1374 a Peringskiöld et Rudbeck typis vulgata, in quibus itaque, ut autumat Burman, sermo esset de antiquiore iuris Helsingici codice, anno 1374 in usu manente!

22) Apographum existit in Regia Bibliotheca Stockholmiensi, inter Peringskiöldii monum. Sveog. N:o 5, sign. F. h. 5.

23) Haec descriptio limitum Sueciae et Norvegiae existit quidem sub titulo: *Om Landa Merken Emellom Sverige och Danmark*, connexa adulteratae narrationi de conventu Danaholmensi (cfr. VGL. praef. pag. XXXVI), in duobus codicibus iuris communis Christophoriani manuscriptis, qui commemorantur in praef. ad ius Upl. pag. XXXII et LI, sub N:is 53 et 110; at ista apographa mendis deformata nullius sunt momenti.

24) Cfr. O. Rabenius, l. c. pag. 93. Liber meus om *Sveriges äldsta indelning i landskap &c.*, pag. 72.

Peringskjöld och Rudbeck aftryckta dokumenterna af 1374, i hvilka alltså, enligt Burmans förmenande, fråga skulle vara om den äldre Helsingelagen, såsom ännu år 1374 gällande!

22) *En afskrift deraf finnes i Kongl. Bibliotheket i Stockholm, bland Peringskjölds monum. Sveog. N:r 5, sign. F. h. 5.*

23) *Denna förteckning på gränsorter emellan Sverige och Norrige finnes väl under titel: Om Landa Merken Emellom Sverige och Danmark, i sammanhang med den förfalskade berättelsen om mötet på Danholmen (jfr. VGL. föret. sid. XXXVI) införd i två handskrifter af K. Christoffers Landslag, hvilka äro omnämnda i företalet till Upl. sid. XXXII och LI, under N:r 53 och 110; men dessa af fel vanställda afskrifter förtjena ingen vidare upmärksamhet.*

24) *Jfr. O. Rabenius, a. f. st. sid. 93. Min afhandling om Sveriges äldsta indelning i landskap m. m., sid. 72.*

haud paucae reperiuntur quidem in codice manuscripto adhuc exstante, quo, ut videtur, usus est editor²⁵); at maior numerus varietatum debetur aliis manuscriptis codicibus; plures vero tales codices collatos esse, inde adparet, quod interdum de lectionibus, quae non inveniuntur in cod. A, adnotatum est eas in pluribus codicibus repertos esse; dicitur enim: "alii add.", "aliqui add.", "desid. in quib.", "aliqui non habent", "alii non habent"²⁶); etiamsi vero haec non accurate omnino expressa sint, id saltem certum est, duos manuscriptos codices, quorum unum secutus est, alterum contulit editor, exstitisse in eunte saeculo XVII, postea vero deperditos esse. Codicem iuris Hels. manuscriptum iam deperditum Lundii diebus exstitisse, inde concludi posset, quod ille in prolegomenis ad ius Uplandicum una cum Loccenii versione Latina editum, p. 10, ex "membranis vetustis legum Helsingicarum" citat verba: "böte ok hwar sum han taker, til thridia mans;" cum autem ista verba iam legerentur in iure Hels. typis vulgato, ManhB. 38. (excepta v. *thridia*, cuius loco ibi legitur *fjärda*), Lundius, ut videtur, tantum citare voluit ius Hels., quale illud typis erat publicatum; etiamsi vero allegare voluerit manuscriptos codices, qui dicto loco continerent lectionem a textu typis vulgato discrepantem, eumque in finem muta-

ten afvikande läsart, och om för sådant ändamål ordet fjärda blifvit ändradt till thridia, så kan det dock numera icke sättas i fråga att dylika

slutet bifogade varianter igenfinnes väl en stor del i den handskrift som ännu är i behåll, och hvilken sannolikt varit af utgifvaren begagnad²⁵), men ännu flera äro de läsarter som blifvit hämtade ur andra handskrifter; och att flera sådana blifvit jämförda, kan man finna deraf, att det stundom, om läsarter som ej finnas i cod. A, anmärkes att de finnas i flera handskrifter, då det heter: "alii add.", "aliqui add.", "desid. in quib.", "aliqui non habent", "alii non habent"²⁶); skulle man ock ej kunna lita på noggrannheten af dessa uttryck, så är det åtminstone visst att två handskrifter, hvaraf den ena blifvit följd af utgifvaren, och den andra jämförd, funnits i början af 17:de århundradet, men sedermera gått förlorade. Att en numera förlorad handskrift af HelsL. funnits ännu i Lundii tid, skulle följa deraf att han, i företalet till den jümte Loccenii Latinska öfversättning utgifna Uplandslagen sid. 10, ur gamla "membranae" af HelsL. anför orden: "böte ok hwar sum han taker, til thridia mans;" men då dessa ord stodo att läsa i den tryckta HelsL. ManhB. 38. (undantagande att der står fjärda och icke thridia), så har Lundii mening förmodligen endast varit att citera HelsL., sådan denna lag var af trycket utgifven; men om ock hans mening varit att åberopa handskrifter, som på det anförda stället innehöllo en från den tryckta texten

25) Vide pag. V supra.

26) Vide not. 54. pag. 34; not. 34. p. 43; not. 61. p. 53; not. 32. p. 57; not. 83. p. 59.

25) Se ofvanför sid. V.

26) Se not. 54. sid. 34; not. 34. s. 43; not. 61. s. 53; not. 32. s. 57; not. 83. s. 59.

verit v. *färda* in *thridia*, satis iam constat quid de huiusmodi Lundii fabulis sentiendum sit²⁷⁾. In opere a v. Savigny, Eichhorn et Göschen edito, *Zeitschrift für geschichtliche Rechtswissenschaft*, vol. III, ibique inserta commentatione a I. Grimm, *Literatur der altnordischen Gesetze*, dicitur quidem Lundius in dissertatione pag. V supra citata narrasse Magistrum Diurberg invenisse "tres libros legum antiquissimarum Helsingiae"; at male intellecta sunt verba Lundii, qui tantum dicit Magistrum Dan. Diurberg ei "copiam fecisse videndi" diploma supra commemoratum de anno 1374, ubi isti libri legum allegantur.

uppgifter af Lundius skulle förtjena någon upmärksamhet²⁷⁾. Uti en i 3:dje bandet af den af v. Savigny, Eichhorn och Göschen utgifna *Zeitschrift für geschichtliche Rechtswissenschaft införd afhandling af J. Grimm, Literatur der altnordischen Gesetze*, säges väl att Lundius i den sid. V ofvanför anförda disputation berättar att Magister Djurberg funnit tres libros legum antiquissimarum Helsingiae; men denna uppgift grundar sig på ett missförstånd. Lundius säger endast att Magister Daniel Djurberg meddelat honom det förutnämnda dokumentet af år 1374, der de nämnda handskrifterna äro åberopade.

B. De prioribus iuris Helsingici editionibus.

B. Om Helsingelagens äldre editioner.

1. *Hälsinge Laghen, Som öfver alle Norlanden, thet är Sundhedhi, Mädelpada, Angermanland och Norrebotn, fordom brukades: Efter Then Stormächtige Höghborne Furstes och Herres, HER CARLS then Nijondes, Sverrikes, Göthes, Wändes, Finnars, Carelers, Lappers j Norlanden, the Caijanners, och Esters j Lifland etc. Konungs, nådige befallning, af Trycket vthgängin. Stockholm Åhr etc. 1609.* In fol.

Haec editio continet, praeter titulum, 28 folia, quae, ultimo excepto, litteris numeralibus Romanis signata sunt. In fine legitur: "Tryckt j Stockholm, Af Anund Olufsson Helsing. Anno 1609." Editorem huius, pariter ac ceterorum iuris codicum tempore Regis Caroli IX typis vulgatorum, fuisse Antiquarium Regni Iohannem Thomae Bureum, verisimile est²⁸⁾. Editor secutus est manuscriptum codicem nunc non exstantem, qui accuratius scriptus fuisse videtur, quam codex nostro tem-

Denna uplaga innehåller, utom titelbladet, 28 blad, hvilka, med undantag af det sista, äro numererade med Romerska siffror. I slutet läses: "Tryckt j Stockholm, Af Anund Olufsson Helsing. Anno 1609." Utgifvaren af denna så väl som de öfriga i Konung Carl IX:s tid tryckta lagböcker har troligen varit Riks-Antiquarien Johannes Thomae Bureus²⁸⁾. Han har följt en numera förlorad handskrift, hvilken synes hafva varit mera korrekt än den nu i behåll varande, eh-

27) Cfr. VML. praef. pag. XXXII.

28) Cfr. ÖGL. praef. pag. XVII.

27) Jfr. VML. föret. sid. XXXII.

28) Jfr. ÖGL. föret. sid. XVII.

pore exstans; quamvis incertum est an emendationes ex aliis manuscriptis codicibus haustae fuerint, vel ab editore temere factae. Praeter manifesta quae heic occurrunt menda typographica, ex c. bouo, mämpna, rahi &c., pro bono, nämpna, radhi &c., diversa heic deprehenduntur vitia, quae cognitioni veteris linguae editorem deficienti tribuenda sunt; ut cum *marker* occurrit in sing. pro *mark*, *mark* autem in pl. pro *marker*, *marker* in gen. pl. pro *marka*, ubi h. v. in manuscripto codice sine dubio abbreviata fuit; cumque *III*, ut, ni fallor, habuit manuscriptus codex, heic mutatum est in *fura*, ubi in dat. *furum* legi oportuisset. Calci adiectae sunt varietates quaedam, ex antiquis codicibus iuris Helsingici manuscriptis. Hae varietates, tres ultimas paginas occupantes, magnam partem, ut iam observatum est, conveniunt cum manuscripto codice nunc exstante, quo editor usus esse videtur²⁹⁾; multae vero haustae sunt ex aliis codicibus iam deperditis. Maxime in hac editione id videtur animadvertendum esse, quod ultimum caput libri de iudiciis supra commemoratum, de limitibus Sueciae et Norvegiae, heic non tantum in textu prorsus desideratur³⁰⁾, sed etiam ne verbo quidem memoratur inter varietates calci additas, quamvis minime est verisimile hoc caput omissum fuisse in omnibus codicibus manuscriptis quibus usus est editor, cum dictum caput exstiterit in quattuor istis codicibus, qui anno 1374 collati sunt, ac quoque legatur in unico manuscripto codice nunc exstante, quem praeterea inter eos fu-

ru det är ovissst om ej rättelser blifvit hämtade ur andra handskrifter, eller till och med af utgifvaren egenmäktigt gjorda. Utom de här förekommande uppenbara tryckfel, såsom bouo, mämpna, rahi &c., för bono, nämpna, radhi &c., finnas här åtskilliga fel som måste tillskrifvas bristande språkkunskap hos utgifvaren, såsom då här förekommer marker i sing. för mark, mark i pl. för marker, marker i gen. pl. för marka, uppenbarligen af den anledning att ordet i handskriften varit förkortadt; och då III, som utan tvifvel stått i handskriften, här blifvit förvandladt till fiura, fastän det i dat. bort heta furum. Vid slutet äro tillagda "Åtskildnader på någre ord som finnes vti de gamble skrefne Exemplaren i Hålsinge Laghen." Dessa varianter, som uptaga de tre sista sidorna, öfverensstämma, såsom redan blifvit anmärkt, till en stor del med den nu i behåll varande handskriften, hvilken synes hafva varit af utgifvaren begagnad²⁹⁾; men många äro hämtade ur andra, numera förlorade handskrifter. Hvad i denna edition förekommer mest anmärkningsvärdt, är att den förut omnämnda sista flokken i Pingmala-Balken, om gränsorna emellan Sverige och Norrige, här icke allenast alldeles saknas i texten³⁰⁾, utan ock icke möd ett enda ord omnämnas bland de anteknade varianterna, ehuru det alldeles icke är troligt att denna flock saknats i alla de af utgifvaren begagnade handskrifterna, då den funnits i alla fyra år 1374 jämförda handskrifterna, och äfven står att läsa i

den enda nu i behåll varande handskriften, hvilken dessutom högst san-

29) Vide pag. V supra.

30) Cfr. not. 12. pag. 85; not. 90. p. 93.

29) Se sid. V ofvanför.

30) Jfr. not. 12. sid. 85; not. 90. s. 93.

isse, quos contulit is, qui anno 1609 edidit ius Helsingicum, maxime est verisimile. — Cum iam non exstet ille manuscriptus codex, quem secutus est editor, ideoque hæc editio, qua nituntur ceterae priscae iuris Helsingici editiones, instar manuscripti codicis habenda fuerit, eam in notis designavi littera B; varietates autem calci adiectas littera C insignivi.

nolikt varit en af dem, som 1609 års utgifvare jämfört. — Enär den handskrift som blifvit följd i denna edition, hvilken ligger till grund för de öfriga äldre uplagorna af HelsL., numera ej finnes i behåll, hvarför denna edition måst behandlas såsom en handskrift, så har jag i noterna betecknat densamma med bokstafven B; de i slutet anmärkta varianterna har jag deremot kallat C.

2. *Sveriges Rijkets Landz- och StadzLagh &c. Stockholm, 1643.* (Vide ÖGL. praef. pag. XIX.)

Ius Helsingicum, una cum titulo, occupat 52 paginas notis numeralibus Arabicis signatas; primo folio verso legitur praefatio. Haec editio ex priori de a. 1609 transscripta est; titulus idem est ac in illa editione, eo excepto, quod heic imo loco legitur: "*Tryckt på nytt i Stockholm, Af Henrick Keyser, Åhr 1643.*" Tituli capitum eodem modo ac in iure Uplandico mutati sunt³¹⁾, ac, sicut in illo iuris codice, ita quoque in hoc, orthographia prioris editionis non exacte servata est. Multa praeterea menda typographica heic offenduntur, ad quae pertinent vocabula haud raro praetermissa, interdum addita. Varietates lectionum in priori editione calci additae, heic omissae sunt.

Helsingelagen uptager 52 med Arabiska siffror numererade sidor, titelbladet inberäknadt, på hvars fränsida företalet läses. Denna uplaga är aftryckt efter 1609 års edition; titlen är lika lydande, utom det att här nederst läses: "Tryckt på nytt i Stockholm, Af Henrick Keyser, Åhr 1643." Med flockarnes titlar är här likadan ändring gjord som i Uplandslagen³¹⁾; och likasom i nämnda lag, så är äfven här den äldre uplagans orthographi ej noga iakttagen. Dessutom finnas här många tryckfel, hvartill hör att ord ej sällan äro förbigångna, stundom tillagda. De i original-uplagan efteråt bifogade varianterna äro här uteslutna.

3. *Sveriges Rijkets Gamble Laghböcker &c. Stockholm, 1650.* (Vide ÖGL. praef. pag. XX.)

Ius Helsingicum, quod, una cum titulo, heic occupat 84 paginas notis numeralibus Arabicis signatas, pariter ac ius Uplandicum et ius Ostrogoticum simul edita, transscriptum est ex editione de a. 1643. Titulus idem est quem ha-

Helsingelagen, som här uptager 84 med Arabiska siffror numererade sidor, titelbladet inberäknadt, är, likasom Uplands- och Östgöotalagarne i samma uplaga, aftryckt efter 1643 års edition. Titlen är lika med den i de äldre e-

31) Vide UplL. praef. pag. LXIII.

31) Se UplL. föret. sid. LXIII.

bent priores editiones, praeterquam quod heic imo loco legitur: "Stockholm, Tryckt hoos Henrich Keyser." Manifesta nonnulla vitia typographica editionis de a. 1643 heic emendata sunt; multa vero nova menda accesserunt, inter quae id quod occurrit in *ÆB.* 3: pr., *fäster* pro *äster*, eam ob causam notabile est, quod observatum est inter varietates in editione de a. 1665 e prima editione transcriptas.

4. *Sverikes Rikes Lagh-Böcker &c.* Stockholm, 1666. (Vide ÖGL. praef. pag. XX.)

Ius Helsingicum, quod, praeter titulum, habet 25 folia notis numeralibus Arabicis quamvis maiori ex parte perperam notata, sequitur editionem de a. 1609. Titulus idem est quem habent priores editiones, praeterquam quod heic imo loco legitur:

Cum gratia & privilegio S. R. M. Sveciae. Tryckt i Stockholm, hoos Ignatium Meurer, Kongl. Booktryckiare medh egen bekostnat, ock fins hoos honom til köps. Åhr 1665.

In titulis capitum eadem mutatio heic facta est ac in editione de a. 1643. Inter menda typographica heic occurrentia observare sufficiat pluribus locis verba esse omissa. In margine additae sunt notae quibus delegatur ad locos convenientes ceterorum iuris codicum; ac quoque breves adnotationes de iis quae continet textus, ex. c. "Aff andrum sokn bönder och Präster så många som asämber," *KkB.* 2. "Taki soknamän slikan som the wilie," *KkB.* 6. &c. Varietates lectionum in prima editione calci additae heic quoque leguntur; quibus inserta est correctura mendi in editione de a. 1650 occurrentis, ut dudum est observatum.

ditionerna, utom det, att här nederst läses: "Stockholm, Tryckt hoos Henrich Keyser." Några uppenbara tryckfel i 1643 års edition äro här rättade, men många nya fel hafva kommit i stället; hvaribland det som förekommer i ÆB. 3: pr., fäster i stället för äster, har vunnit ett slags märkvärdighet derigenom, att det blifvit anmärkt bland de i 1665 års uplaga efter originaleditionen aftryckta varianterna.

Stockholm, 1666. (Vide ÖGL. praef.

Helsingelagen, hvilken, utom titelbladet, har 25 med Arabiska siffror ehuru till större delen orätt numererade blad, är aftryckt efter 1609 års edition. Titlen är den samma som i de äldre uplagorna, utom det att här nederst läses:

*Med flockarnes titlar är här samma ändring gjord, som i 1643 års edition. Bland de här förekommande tryckfel må anmärkas att på flera ställen ord äro förbigångna. I brädden äro tillagda hänvisningar till motsvarande ställen i de andra lagarne, äfvensom korta anmärkningar angående textens innehåll, t. ex. "Aff andrum sokn bönder och Präster så många som asämber," *KkB.* 2. "Taki soknamän slikan som the wilie," *KkB.* 6. &c. De i originaluplagan tillagda varianterna äro här aftryckta, hvarvid blifvit tillagd rättelse af ett fel i 1650 års uplaga, såsom nyss är anmärkt.*

Inter versiones Latinas a Loccenio conscriptas, quae commemorantur in praefatione ad ius Ostrogoticum pag. XXII, quoque legitur ius Helsingicum, excepto libro de iure ecclesiastico, de quo id tantum heic observatum legitur, illum "eundem esse cum simili titulo circa finem LL. Suec. civilium et titulo LL. Uplandic. de iure ecclesiastico, idcirco lectorem eo remitti posse." Loccenium secutum esse novissimam editionem de a. 1665, ex pluribus versionis locis adparet.

C. De hac iuris Helsingici editione.

Cum unus tantum exstet iuris Helsingici codex manuscriptus, illum, quamvis mutilum, in textu sequi necesse fuit. Locos in illo codice deperditos ex editione a. 1609 typis vulgata transscribere coactus fui; eosque, ut primo obtutu a ceteris discerni possent, obliquis litteris insignivi³²⁾. Quamvis orthographia et interpungendi ratio illis locis facile mutari potuissent convenienter usui veterum codicum manuscriptorum, ut ex. c. æ poneretur loco ä, þ loco th, punctum loco commatis &c., rectius tamen esse duxi accurate sequi textum qui transscribendus fuit; praesertim cum, hac quoque ratione, id quod deficiente manuscripto codice, ex veteri editione haustum est, tanto evidentius eluceat. Capita, ubi necessarium visum est, in paragraphos divisi; qua in re non cu-

den indelning som finnes i 1609 års samma edition äro aftryckta, blifvit

Bland de af Loccenius utarbetade Latinska öfversättningar, som äro omtalade i företalet till Östgötalagen, sid. XXII, finnes äfven Helsingelagen, med undantag af Kyrk-Balken, om hvilken här läses den anmärkning, att denna Balk är den samma som den vid slutet af Stadslagen bifogade Kyrk-Balk, hvarför läsaren dit hänvises. Att Loccenius följt den nyaste editionen af år 1665, synes af åtskilliga ställen i öfversättningen.

C. Om närvarande edition af Helsingelagen.

Då af Helsingelagen ej mera än en handskrift finnes i behåll, så har denna, ehuru defekt, måst läggas till grund för texten. De stycken, som i handskriften gått förlorade, har jag måst aftrycka efter 1609 års edition, och jag har, för att göra desamma vid första ögonkastet igenkännliga, utmärkt dem med cursif stil³²⁾. Ehuru lätt det hade varit att i dessa stycken ändra orthographi och interpunktion till den i gamla handskrifter brukliga, så att t. ex. æ sattes i stället för ä, þ för th, punkt för komma o. s. v., så har jag ansett det rättaste vara att troget följa den aftryckta texten, i synnerhet som äfven derigenom det, som i brist af handskrift är aftryckt efter den äldre editionen, måste genast falla i ögonen. Flockarne har jag, der så nödigt varit, indelat i §§, hvarvid lemnad utan afseende. De vid slutet

32) Vide not. 1. pag. 27; not. 65. p. 44; not. 1. p. 60.

32) Se not. 1. sid. 27; not. 65. s. 44; not. 1. s. 60.

ravi divisionem quam habet editio de a. 1609, ne iis quidem locis, qui ex illa editione transcripti sunt. Varietates in eadem editione calci adiectas suo quamque loco adnotavi, ubi cum textu a me edito non congruerunt. Iis locis, qui ex iure Uplandico excerpti sunt, heic, sicut in iure Vestmannico, convenientes locos iuris Uplandici propriis notis textui subiectis indicavi, in quibus signum aequalitatis (=) denotat locos maxime convenientes; verbum *cfr.* (*confer*) autem locos iuris Upl. ex quibus, etsi minus similibus, aliquid tamen transiit in ius Helsingicum.

Quod ad glossarium attinet idem observandum est, quod in praefatione ad ius VM. pag. XLII dictum est, superfluum nempe mihi visum esse in glossario iterum citare ac explicare vocabula, quae occurrunt locis ex iure Upl. haustis, eamque ob causam iam explicata sunt in glossario iuri Upl. adnexo. Circa indicem nominum propriorum, et quidem rationem, qua situm locorum in confinio Sueciae et Norvegiae, quae commemorantur in *ÞgB. 15*, determinandi periculum feci, heic nonnulla summatim observare mihi liceat. Cum linea terminalis ex *Uluþræsk* secundum *Ysmæ*, cuius longitudo definitur numero miliariorum maritimorum (*vikur*), procurreret ex septemtrione et occidente ad meridiem et orientem, etenim Norvegia a meridie et occidente, Suecia vero a septemtrione et oriente isti lineae adiaceret, ne cogitari quidem potest istum lacum vel stagnum esse lacum *Uleåträsk* in Finlandia situm; manifestum vero est dictis locis designari fines septemtrionales Iemtiae isto tempore ad Norvegiam pertinentis; quamobrem *Ysmæ* flumen fuisse in illo con-

af nämnda edition bifogade varianter har jag på sina behöriga ställen anmärkt, då de ej öfverensstämt med den af mig utgifna texten. Vid de ställen som äro hämtade ur Uplandslagen har jag här, likasom i Vestmannalagen, närmast under texten tillsatt hänvisningar till de motsvarande ställena i UplL., hvarvid genom likhetstecken (=) de med UplL. mest öfverensstämmande ställen äro utmärkta; hvaremot cfr. (confer) är satt vid sådana ställen, som, ehuru mindre öfverensstämmande med UplL., dock innehålla något som är derutur hämtadt.

*I afseende på glossarium är att anmärka det samma som i företalet till VML. sid. XLII är anfördt, att jag nemligen ansett onödigt att nu åter i glossarium uptaga och förklara sådana ord, som förekomma i de från UplL. hämtade ställen, och derför redan blifvit i UplL:s glossarium förklarade. Vid den efteråt bifogade förteckningen på ställens namn får jag, i afseende på de i *ÞgB. 15*. nämnda gränsoorter emellan Sverige och Norrige, och det sätt hvarpå jag sökt bestämma dessa orters belägenhet, här framställa några allmänna anmärkningar. Då gränslinien från *Uluträsk* längs efter *Ysmæ*, hvilken linies längd beräknas i sjömil (*vikur*), sträckte sig från nordvest till sydost, emedan Norrige låg i sydvest och Sverige i nordost om denna linie, så måste alltanke derpå, att med nämnda träsk skulle menas *Uleåträsk* i Finland, förfalla; hvaremot det är alldeles klart att härmed måste utmärkas det på den tiden till Norrige hörande Jämtlands nordliga gräns, och *Ysmæ* kan då ej vara annat än ett på denna gräns beläget,*

finio situm et ad dictam coeli plagam vergens, necesse est. Si locorum *Ulu-præsk* et *Ysmæ* situs re vera is fuerit quem equidem statuo, inde sequitur hodiernae Iemtiae partem borealem isto tempore parum habitatam vel omnino incultam, ad Sueciam pertinuisse; sicut primitus ad Sueciam pertinuit tota terra ab orientali parte montis *Kölen* sita, quamvis Iemtia et *Herdalia* ea ex ratione Norvegiae adiunctae fuerunt, quod incolas ex Norvegia emigrantes acceperunt³³). Quoque adparet illam locorum terminalium enumerationem incipere eo loco, quo confinium regnorum, ut tum erat, a monte *Kölen* recederet; ac manifestum est eum tantum in finem factam esse illam enumerationem, ut designaretur ea pars finium Norvegiae, quae, ex ratione iam commemorata, a vero regnorum confinio recederet. — Cum porro indicetur lineam terminalem ex *Þorþungægraß* declinare versus occidentem, hunc locum ibi situm fuisse necesse est, ubi fines Iemtiae ad occidentem inclinantur. Ubi vero prisci fines Norvegiae ab *Helsingia* recedunt (prope *Alveras*), et *Dalecarlia* incipit, auctor iuris *Helsingici* necessarium non duxit ulterius enumerare singula loca terminalia, sed inde uno saltu transiit ad montem *Kölen* (in *Hovær höghæ*), et porro versus meridiem ad urbem *Konghellam*. Haec sunt quae pro certis haberi posse videntur, quaeque occasionem praebent quodammodo determinandi situm ceterorum locorum in eodem capite commemoratorum, quamvis pauca tantum nomina inveniri po-

i nämnda riktning gående vattendrag. Om belägenheten af *Ulu-träsk* och *Ysmæ* verkligen varit den som jag antagit, så har den på den tiden föga eller intet bebodda nordligaste delen af det nuvarande *Jämtland* hört till Sverige, såsom förhållandet också ursprungligen var med allt det öster om bergsryggen *Kölen* belägna landet, ehuru *Jämtland* och *Herjedalen* af den anledningen kommit att blifva förenade med *Norrige*, att de blifvit befolkade genom *Norska kolonier*³³). Man finner ock att denna gränsförteckning börjas på det ställe, der den dåvarande gränsen afvek från *Kölen*; och det är klart att afsigten med samma gränsförteckning endast varit att utmärka den delen af *Norska* gränsen, som, af nyssnämnda anledning, afvek från den rätta riksgränsen. — Då det vidare tillkännagifves att gränslinien från *Þorþungægraß* afviker mot vester, så måste detta ställe hafva varit beläget der, hvaräst *Jämtländska* gränsen böjer sig i nämnda riktning. Sedan den forna *Norska* gränsen (vid *Alveras*) viker från *Helsingland*, och *Dalarne* vidtaga, har *Helsingelagens* författare ej ansett nödigt att vidare upräkna de särskilda gränsorterna, utan derifrån tagit ett enda steg till *Kölen* (vid *Hovær höghæ*), och sedan i sydlig riktning till staden *Kungälf*. Detta är hvad med någorlunda säkerhet syns kunna antagas, och hvaraf ledning kunnat hämtas till att ungefärligen bestämma de öfriga på anförda ställe nämnda orters läge, ehuru endast några få af dem kunnat igenfinnas på

32) Cfr. librum meum om Sveriges äldsta indelning i landskap &c., pagg. 44, 45.

33) Jfr. min afhandling om Sveriges äldsta indelning i landskap m. m., sidd. 44, 45.

tuerunt in chartis geographicis arte chalcographica publicatis. Qui iis utitur, quae iam potui commonstrare, nonnulla forte locorum nomina inveniet in chartis specialibus manu lineatis, quae hoc tempore mihi non in promptu fuerunt.

de allmänt tillgängliga tryckta chartorna. Med den ledning jag varit i tillfälle att lemna, torde dock ännu ett eller annat ställe kunna igenfinnas på de otryckta specialchartorna, till hvilka jag nu ej haft tillgång.

II. PRAEFATIO AD IURIS SMALANDICI PARTEM DE RE ECCLESIASTICA.

A. De codicibus iuris Smalandiae ecclesiastici manuscriptis.

1. Codex membranaceus iuris communis R. Magni Erici filii, ex bibliotheca excellentissimi Comitis M. Brahe in Skokloster. Hic codex, saeculo XIV ad finem vergente, ut videtur, scriptus, continet 132 folia $10\frac{1}{3}$ poll. alta et 7 poll. lata; compactus est tegumento tergino, olim fibulis munito. Foll. 7 et seq. continent ius commune, quod tamen, deperdito folio quattuor ultima capita libri de furtis continente, in fine mutilum est. Foliis sex prioribus legitur liber iuris Smalandici de re ecclesiastica, alia at contemporanea manu scriptus. In summo primi folii margine rec. manu saeculi XVII adnotatum est: *Thetta Synes vara Wæxiö Kyrckielagh*¹⁾. Dicta sex folia priora pertinent ad fasciculum, qui continuit octo folia (vel quattuor folia membranacea unum intra altera posita); ultima vero duo folia sunt abscissa. Ita tamen nihil periit de iure ecclesiastico, quod de ultima pagina non dimidiam partem occupat; an vero duobus foliis deperditis scripta fuerit continuatio iuris Smalan-

1) Celsius, in praefatione ad hoc ius ecclesiasticum ab ipso editum, pag. 72, dicit in hoc manuscripto codice ad initium, Stiernhielmii manu adpositam esse rubricam *Wæxiö-Lagen*. Hoc non aliud respicere potest quam adnotationem supra commemoratam, quae tamen non a Stiernhielm facta est.

II. FÖRETAL TILL KRIST- NU-BALKEN AF SMÅ- LANDSLAGEN.

A. Om handskrifterna af Små- landslagens Kristnu-Balk.

1. En pergamentscodex af Konung Magnus Erikssons Landslag, tillhörig H. E. Riksmarskalken m. m. Herr Grefve M. Brahes boksamling på Skokloster. Denne codex, som synes vara skriven i senare hälften af 14:de århundradet, innehåller 132 blad af $10\frac{1}{3}$ tums höjd och 7 tums bredd, inbundna i skinnband, som fordom varit försedt med spännen. Foll. 7 o. följ. innehålla Landslagen, hvaraf dock slutet fattas, derigenom att ett blad, innehållande de 4 sista capitlen i *Tjufva-Balken*, gått förloradt. De 6 första bladen innehålla Smålandslagens *Kristnu-Balk*, skriven af annan, men samtidig hand. Öfverst på första bladet är af senare hand i 17:de århundradet anteknadt: *Thetta Synes vara Wæxiö Kyrckielagh*¹⁾. De nämnda 6 första bladen hafva hört till ett lägg som innehållit 8 blad (eller 4 inom hvarandra lagda pergamentsstycken); men de sista två bladen äro bortskurna. Härigenom har dock intet gått förloradt af *Kristnu-Balken*, som uptager

1) Celsius, i sitt företal till den af honom utgifna edition af denna *Kristnu-Balk*, sid. 72, säger att i början af denna handskrift är af *Stjernhjelm* tillsatt rubriken *Wæxiö-Lagen*. Härmed kan ej åsyftas annat än ofvannämnda antekning, som dock ej är gjord af *Stjernhjelm*.

dici, nec ne, hac de re ex laciniis istorum foliorum exiguis, quae restant, nihil concludi potest. Si ita res se habuerit, hoc exemplar libri de iure ecclesiastico pertinuit ad integrum codicem iuris Smalandici manuscriptum, qui mutilatus est eum in finem, ut dictus liber adnecteretur huic codici iuris communis Magnaeani²⁾; si vero non, liber de iure ecclesiastico in eundem finem separatim transscriptus est. Illud factum esse non quidem pro certo haberi potest ea ex ratione, quod duo folia abscissa sunt; forte enim scriba non potuit praevidere librum de iure ecclesiastico sex tantum folia occupaturum esse; attamen verisimile esse videtur, cum liber de iure ecclesiastico et codex iuris communis eodem tempore scripti sint; si vero ille liber separatim transscriptus esset, ut codici iuris communis eodem tempore scripto adnecteretur, probabiliter dici potest haec omnia eadem manu scripta fuisse; nec in contrariam partem id adferri potest, plus quam dimidium ultimae paginae, finito libro de iure ecclesiastico, scripturae vacuum esse; in manuscriptis enim codicibus saepe, ac quoque in hoc iuris communis codice, libri incipiunt in nova pagina, immo integrae paginae vel folia inter libros vacuae sunt relictæ, ut locus esset posterioribus adnotationibus. Ut cunque sit, pro certo haberi potest hunc librum *kristnu balker* (ut in fine appellatur, vel *kyrkiu balker*, ut in alio codice inscribitur³⁾) non fuisse pecu-

ej fullt hälften af sista sidan; men huruvida de två förlorade bladen innehållit fortsättning af Smålandslagen, eller icke, derom kan af de smala remissor som af dessa blad återstå, ingenting slutas. I förra fallet har denna handskrift af ifrågavarande Kristnu-Balk hört till en fullständig handskrift af Smålandslagen, hvilken blifvit stympad för att lemna sin Kristnu-Balk åt närvarande handskrift af Landslagen²⁾; i senare fallet har Kristnu-Balken för samma ändamål blifvit särskildt afskrifven. Det förra kan väl icke antagas såsom säkert därför, att två blad äro bortskurna, enär det är möjligt att skrifvaren ej kunnat så noga i förväg beräkna att Kristnu-Balken skulle rymmas på sex blad; men det synes dock vara sannolikt, då handskrifterna af Kristnu-Balken och Landslagen äro samtidiga, och det är troligt att om den förra blifvit särskildt afskrifven för att sammanbindas med en vid samma tid gjord afskrift af Landslagen, alltsammans hade blifvit skrifvet af samma hand; och till motsatsen kan icke slutas deraf, att något mera än hälften af sista sidan efter Kristnu-Balkens slut blifvit lemnad ledig, enär det är ganska vanligt, såsom ock förhållandet är i denna handskrift af Landslagen, att Balkarne börjas på ny sida, och till och med hela sidor eller blad emellan Balkarne blifvit förbigångna, för att lemna rum åt senare tillägg. I hvilketdera fallet som helst kan det såsom säkert antagas att denna Kristnu-Balk (såsom den i slutet kallas, eller Kyrk-Balk, såsom den benämnes i en annan handskrift³⁾), icke varit en särskildt

tagas att denna Kristnu-Balk (såsom den i slutet kallas, eller Kyrk-Balk, såsom den benämnes i en annan handskrift³⁾), icke varit en särskildt

2) Cfr. VGL. praef. pag. XVI.

3) Vide not. 1. pag. 97.

2) Jfr. VGL. föret. sid. XVI.

3) Se not. 1. sid. 97.

liare ius ecclesiasticum, sed partem integri codicis iuris. Quod ceterae iuris Smalandici partes, quae, recepto iure communi Magnaeano, exoleverunt, hodie fortuito in nullo manuscripto codice exstant, id non probat integrum iuris Smalandici codicem numquam exstitisse; unusquisque enim intelligit fieri potuisse ut manuscripti codices, qui ante quingentos annos exstiterunt, postea perierint; ac satis quoque constat talem fuisse sortem codicum manuscriptorum saeculo quoque XVII exstantium; exemplum maxime in promptu positum, factum nempe codicum iuris Helsingici manuscriptorum, citare sufficiat ⁴⁾). Codicem vero iuris Smalandici exstitisse, de quo hic liber de iure ecclesiastico pars fuit, id, etiamsi non adhuc fortuito exstisset scriptum quoddam de anno 1340, ubi commemoratur codex iuris Smalandici ("legisterium Smalenz⁷⁾" ⁵⁾), tamen inde pro certo concludi posset quod, ut ex ceteris hodie exstantibus codicibus iuris provinciarum adparet, antiquiori tempore in Suecia non exstiterunt tales peculiare leges ecclesiasticae, quales habuerunt Norvegi, Islandi et Dani ⁶⁾), sed tantum partes codicum

kyrkrätt, utan utgjort en del af en hel lagbok. Den tillfälliga omständighet, att det öfriga af Smålandslagen, hvilket, sedan M. E. Landslag blef antagen, kom ur bruk, numera ej i någon handskrift finnes i behåll, bevisar icke att en fullständig Smålandslag aldrig funnits, enär det måste vara för hvar och en begripligt att handskrifter som för 500 år sedan funnits, kunna hafva gått förlorade, och det är alltför väl bekant att ett sådant öde träffat handskrifter, som ännu i 17:de århundradet funnits i behåll; jag behöfver blott åberopa det närmast liggande förhållandet med Helsingelagens handskrifter ⁴⁾). Att deremot en Smålandslag funnits, hvaraf denna Kristnu-Balk utgjort en del, det kunde, om ock ej händelsevis ett dokument af år 1340 ännu vore i behåll, hvari en Smäländsk lagbok (legisterium Smalenz⁷⁾) omnämnes ⁵⁾), med visshet slutas deraf att, såsom förhållandet med de öfriga i behåll varande landskapslagarne utvisar, i Sverige i äldre tider icke funnos sådana särskilda Kyrko- eller Kristin-Rätter som i Norrige, på Island och i Danmark ⁶⁾),

4) Vide pagg. V - IX supra.

5) Litterae Magni Niclisson continentes catalogum rerum quarundam Regis Magni Erici filii, quas ille Ingemar Ragvaldi filio servandas tradiderat. Hoc scriptum publicavit I. H. Schröder in commentatione de luxu aulae Magni Smek, inter Nova acta regiae societatis scientiarum Upsaliensis, Vol. VIII. pag. 315. et seq.

6) Quod statuit Burman (l. c. pag. 211.) partes codicum iuris de re ecclesiastica, quas triplicis generis fuisse autumat, primitus separatim editas fuisse, nulla veritate nititur. Primi generis lex quam citat, nempe Kristin-rettr vikveria, ad Norvegiam non vero huc

4) Se ofvanför sidd. V - IX.

5) Den af Magnus Niclisson utfärdade förteckning på de Konung Magnus Eriksson tillhöriga saker, som af den förstnämnde blifvit öfverlemnade i Ingemar Ragvaldssons vård. Detta dokument är meddeladt af J. H. Schröder i en afhandling de luxu aulae Magni Smek, införd i Nova acta regiae societatis scientiarum Upsaliensis, Vol. VIII. sid. 315. o. följ.

6) Den af Burman (anf. st. sid. 211.) yttrade mening, att Kyrk-Balkarne, hvilka han anser hafva varit af tre slag, "i förstone blifvit särskildt utgifna," saknar all grund. Den lag af första slaget som han åberopar, nemligen Kristin-rettr vik-

iuris provinciarum *kirkiu* vel *kristnu balker* inscriptae, quae, cum reciperetur codex iuris communis Magnaeanus, illi adnexae sunt. Ex iis praeterea quae continet liber de quo nunc sermo est, quaeque, ceteris iuris codicibus collata, potius minus quam magis favent potestati clericorum, facile concluditur hunc librum non fuisse legem ecclesiasticam a clero sancitam; ex pluribus quoque locis adparet heic, sicut in reliquis codicibus iuris, legiferum adloqui populum; ita circa initium dicitur: *nu skulu mæn til þings fara, ok laghsaghu vara höru; ... æn laghsagha var hon byrias sva* (2: pr.); alio loco legitur: *i köplaghum ok i iorþalaghum þa u præster meþ os vara i lekmanna laghum* (11.); vocabulum *os* vero respicit legiferum et populum⁷⁾. Hoc loco quoque observetur ratio qua, loco in alio manuscripto codice addito, paroeciae incolae, sacerdoti oppositi, designantur: *vi varum eigh laghvarape til, vi aghum ei ater gælda* (5: 3. not. 9.). Hunc librum partem fuisse codicis iuris denique etiam manifestum est ex loco ad librum de iure regio evidenter pertinente, heic vero inserto, de iis qui sunt

utan endast med landskapslagarne sammanhängande Kyrko- eller Kristnu-Balkar, hvilka, sedan M. E. Landslag kom i bruk, blefvo denna bifogade. Dessutom vitnar det för presterskapets magt snarare mindre än mera än de öfriga. Kyrk-Balkarnes, gynnande innehållet af denna Balk, att den icke varit en af kyrkstyrelsen ensidigt författad kyrkrätt; och af flera ställen ser man att det här, likasom i de öfriga Landskapslagarne är Lagmannen som talar till folket; såsom då det i början heter: nu skulu mæn til þings fara, ok laghsaghu vara höra; ... æn laghsagha var hon byrias sva (2: pr.); och då det på ett annat ställe säges: i köplaghum ok i iorþalaghum þa a præster meþ os vara i lekmanna laghum (11.); der ordet os har afseende på lagmannen och folket⁷⁾. Äfven må här anmärkas det sätt hvarpå i ett tillägg, som finnes i en annan handskrift, sockneboarne, i motsats mot presten, betecknas: vi varum eigh laghvarape til, vi aghum ei ater gælda (5: 3. not. 9.). Slutligen synes det, att denna Kristnu-Balk var en del af en lagbok, af det här inflickade, men tydligen till Konungs-Balken hörande tillägget om dem som üro skyldte til gizla

pertinet. Ad secundum genus refert Burman ius ecclesiasticum Ostrogotorum, Vestrogotorum ac Smalandorum, quae, eo iudice, ad saeculum XII pertinent; quam opinionem refutare superfluum est. — Duo illa "legisteria ecclesiastica," quorum mentio fit in scripto de a. 1340 in antecedenti nota commemorato, quorumque unum dicitur esse Suetice scriptum (*in svensko*), sine dubio fuerunt collectiones statutorum ad ius Canonicum pertinentium.

7) Cfr. librum meum *om Sveriges äldsta indelning i landskap &c.*, pag. 67. et seq.

veria, var en Norsk lag, och hörer således icke hit. Till andra slaget hänför han "Öst- och Vestgöta samt Smålands Kyrk-Balkar," hvilka, i hans tanke, skulle vara från 12:te århundradet; en mening, som ej tarfvar vederläggning. — De tvänne "legisteria ecclesiastica," som omtalas i det i föregående not omnämnda dokument af 1340, och af hvilka det ena säges vara "in svensko," hafva troligen varit samlingar af stadgar, hörande till Canoniska lagen.

7) Jfr. min afhandling om Sveriges äldsta indelning i landskap m. m., sid. 67. o. följ.

skyldde til gizla ok grúpa⁸⁾). Fausto errato ista hoc loco inserta sunt; ex his enim adparet ad quam provinciam pertinuerit hoc ius ecclesiasticum. Illud ad nullam ex Sueonum provinciis esse referendum iam quidem inde concludi potest, quod heic occurrunt vocabula *hæraþ* et *hæraþs næfnd*, quae nomina in Gothicis provinciis respondent vocabulis *hundari*, *hundaris næmd*; et alia quoque vocabula, quae heic leguntur, ex. c. *fæmt*, *skötning* &c., produnt vicinitatem Vestrogotiae ac Ostrogotiae; in contrariam vero partem id tanto minus adferri potest, quod, cum conscriberetur hic liber, ius Uplandiae ecclesiasticum, ut ex multis locis patet⁹⁾, adhibitus est, quoniam alii loci ex iure Ostrogotorum ecclesiastico transscripti sunt¹⁰⁾. Cum porro manifestum sit hunc librum neque ad Ostrogotiam nec ad Vestrogotiam pertinuisse, id autem constat legiferatum decem territoriorum (*tiohäräd*), ut hodieque appellatur, ab antiquissimo tempore proprium fuisse legiferatum, qui tamen primitus, ut videtur, Verendiam tantum comprehendit¹¹⁾, iam ex his rationibus id verisimile videtur, hunc librum pertinuisse ad legiferatum decem territoriorum. Ita re vera comparatum fuisse, certum omnino reddit locus supra commemoratus ad librum de iure regio proprie pertinens, ubi, ut ex nominibus locorum ibi occur-

ok grúpa⁸⁾). Det är genom ett lyckligt mistag, som detta tillägg här fått sin plats, och hvarigenom det blifvit möjligt att med visshet bestämma det landskap, som denna lag tillhört. Att den icke tillhört något af Svealandskapen, kan man redan med säkerhet sluta deraf, att här talas om *hæraþ* och *hæraþs næfnd*, hvilka benämningar i de Götiska landskapen svara mot *hundari*, *hundaris næmd*; äfvensom flera här förekommande ord, t. ex. *fæmt*, *skötning* &c. vitna om grannskapet med Vester- och Östergötland; hvar emot det så mycket mindre gäller såsom bevis, att vid författandet af denna *Kristnu-Balk Uplandslugens Kyrk-Balk*, såsom af många ställen är uppenbart⁹⁾, blifvit begagnad, som andra ställen äro afskrifna ur *ÖGL:s Kristnu-Balk*¹⁰⁾. Då det nu är uppenbart att denna lag hvarken kunnat tillhöra Öster- eller Vestergötland, men det är bekant att den ännu så kallade *Tiohärads lagsaga* från uråldriga tider utgjort en särskild lagsaga, som dock ursprungligen sannolikt endast innefattat *Värend*¹¹⁾, så måste det redan af dessa skäl visa sig troligt att denna lag tillhört *Tiohärads lagsaga*. Detta förhållande bringas till visshet genom det förutnämnda till *Konungs-Balken* egentligen hörande tillägget, som enligt hvad de der före-

8) Cfr. librum meum *Juridiska afhandlingar*, 1 häft. pag. 14.

9) Cap. 4, 5: pr. 1-3; 6: pr; 7: 1; 8, 9: pr. 1; 12: pr. huius libri conferantur UplL. KkB. 5, 6: 3-6; 7: 3; 9: 1; 10, 11: pr. 1; 4: pr.

10) Cap. 6: pr. not. 36; 7: 2, 3; 13: 4. not. 44. conferantur ÖGL. KrB. 9, 10: pr; 12: pr; 14: 1.

11) Cfr. librum meum *om Sveriges äldsta indelning i landskap* &c., pag. 18. et seq.

8) Jfr. mina *Juridiska afhandlingar*, 1 häft. sid. 14.

9) Jfr. cap. 4, 5: pr. 1-3; 6: pr; 7: 1; 8, 9: pr. 1; 12: pr. i denna *Kristnu-Balk* med UplL. KkB. 5, 6: 3-6; 7: 3; 9: 1; 10, 11: pr. 1; 4: pr.

10) Jfr. cap. 6: pr. not. 36; 7: 2, 3; 13: 4. not. 44. med ÖGL. KrB. 9, 10: pr; 12: pr; 14: 1.

11) Jfr. min *afhandling* om Sveriges äldsta indelning i landskap m. m., sid. 18. o. följ.

rentibus adparet, agitur de territorio Upvidinge ad dictum legiferatum pertinente. Idem locus confert ad definiendam aetatem huius libri. Quamvis id, quod in cap. 17: 1. dicitur de eo, qui ab alio accusatur de cadavere alicuius ex cognatis illius, e tumulo gentilicio eruto, vestigium remotae antiquitatis continere videtur, ex eo tamen, quod supra observatum est, scilicet codicem iuris Uplandici a. 1296 confirmati adhibitum esse cum conscriberetur hic iuris ecclesiastici liber, evidens est hunc librum, qualis ad nos pervenit, non posse aetate superare finem saeculi XIII vel initium XIV; idemque ulterius firmat locus ille pluries commemoratus, qui respicit solemne novi regis iter per regnum, et nititur statu rerum, qui versus finem saeculi XIII denique exortus est¹²⁾. — Quod praeterea attinet ad codicem manuscriptum iam commemoratum, observetur librum de iure ecclesiastico ornatum esse littera initiali grandiori rubraque, non vero divisum esse in capita; scriptura, cuius specimen exhibet Tab. II, pallida est. Littera þ heic non occurrit, sed eius loco th. Praeter punctum aliud interpuncti genus saepe occurrit, scilicet lineola commati similis, puncto adposita. Circa initium recentior manus saeculi XVI pluribus locis mutavit a in å, ut in vocabulis *waræ, swa* &c.; litterae autem i punctum adposuit, ac ita errato mutavit v. *fæmt* in *fænit*¹³⁾. Interdum scripturae vitia consueto modo ipse emendavit scriba¹⁴⁾. De ortho-

*af skrifvaren egenhändigdt rättade*¹⁴⁾. Angående orthographien i denna

*kommande ortnamn utvisa, angår det till nyssnämnda lagsaga hörande Upvidinge härad. Samma tillägg bidrager äfven till bestämmande af denna lags ålder. Ehuru det som i cap. 17: 1. talas om den som af någon beskylles att hafva ur ättehögen upgräfvit hans frände, synes innefatta spår af en hög ålder, så bevisar dock den nyss anmärkta omständighet, att den är 1296 stadfästade Uplandslagen blifvit vid denna Kristnu-Balks författande begagnad, att densamma i sin nuvarande skepnad ej kan vara äldre än från slutet af 13:de eller början af 14:de århundradet; och samma förhållande bestyrkes ytterligare af det oftanämnda tillägget, som har afseende på eriksgatan, och förutsätter ett förhållande, som först i slutet af 13:de århundradet upstått¹²⁾. — Beträffande vidare beskaffenheten af ifrågavarande handskrift, märkes att Kristnu-Balken är försedd med en stor, röd begynnelsebokstaf, men har ingen indelning i flockar; den är skrifven med blekt bläck; prof af stilen visar Tab. II. Bokstafven þ brukas här icke, utan i dess ställe th. Såsom skiljetecken förekommer här, utom punkt, ofta derjämte ett streck, liknande comma. I början har en senare hand af 16:de århundradet på flera ställen ändrat a till å, såsom i orden *waræ, swa* &c.; äfvensom i blifvit försedd med en prick, kvarvid ordet *fæmt* af mistag blifvit ändradt till *fænit*¹³⁾. På några ställen hafva skriffer blifvit på vanligt sätt*

12) Vide librum meum *Juridiska afhandlingar*, 1 häft., pag. 13. et seq.

13) Vide not. 11. pag. 97.

14) Vide not. 6. pag. 97; not. 40. p. 98; not. 45. p. 104. &c.

12) Se mina *Juridiska afhandlingar*, 1 häft. sid. 13. o. följ.

13) Se not. 11. sid. 97.

14) Se not. 6. sid. 97; not. 40. s. 98; not. 45. s. 104. &c.

graphia huius codicis haec liceat observare: *e* interdum occurrit pro *i*: *handskrift må anmärkas: e förekommer på några ställen för i:*

huilekin, laghleka.

y pro *i*:

y för *i*:

gryndæ, nyu.

ö pro *o*:

ö för *o*:

höön, höna.

fp pro *f* vel *p*:

fp för *f* eller *p*:

skifptæ, skrifptæ.

z pro *s*:

z för *s*:

banzatte, banzlæt, syzkenum.

w saepe pro *u*:

w ofta för *u*:

gwz, hws, konw, lins, nin, nw, scolde, w olather, wt &c.

r omittitur in fine vocabulorum:

r utelemnas i slutet af ord:

fæmti, giærthi, saki, syndæ, wixle &c.

Duplices litterae saepe occurrunt pro simplicibus:

Dubbla bokstäfver förekomma ofta för enkla:

aa, aaf, aat, gaangæ, gaarz, laamb, paascæ, waar, waarthæ, een, see, tolff, ij, griis, hiit, liin, wiixlæ breeff, enn, monn, renn, sonn, bool, hoon, stooll, ææng, lææst, sææ, sæænt, döö, löös &c.

Uno loco, ubi concurrunt similes vocales in duobus vocabulis, prior omittitur:

På ett ställe, der lika vokaler i två ord skolat sammanstöta, är den första af dem utesluten:

tw(æ) æru (13: 8).

Ex hoc codice quem, cum integer sit, in textu secutus sum ac littera *A* insignivi, duo transscripta sunt apographa, quae iam breviter commemoranda sunt.

Af denna handskrift, hvilken, såsom fullständig, blifvit af mig lagd till grund för texten, och utmärkt med bokstafven A, finnas två afskrifter, hvilka här skola i korthet omnämnas.

a) In collectionibus Palmskiöldianis in bibliotheca Academiae Upsaliensis, et quidem inter *Acta eccles.* in parte VII pagg. 467–487, legitur apographum libri iuris ecclesiastici, de quo sermo est, versus finem saeculi XVII ex codice

a) *I Palmskjöldska samlingarne i Upsala Akademi-Bibliothek, Acta eccles. pars VII sid. 467–487, finnes en i slutet af 17:de århundradet gjord afskrift af ifrågavarande Kristnu-Balk, efter den nu omtalade handskriften.*

iam commemorato exscriptum. Hoc apographum titulo caret, at in summa parte primae paginae legitur: "alia manu: Thetta synes wara Wexiö Kyrkielag;" et in margine: "Ex codice LL. Mss. Bibl Skoklost in 4:o står främst." Apographum haud incuriose factum esse videtur; attamen multis laborat mendis. In margine alia manu additae sunt adnotationes de locis, qui in autographo visi sunt ambigui. Cum hoc apographum in notis quibusdam locis citavi, illud littera P insignivi.

b) Apographum in 4:o, a. 1732 factum a Praeside collegii examinatorum rationum publicarum, libero Barone Gustavo Rålamb, ac pertinens ad bibliothecam illustrissimi liberi Baronis Claudii Gustavi Rålamb in praedio Scanensi Strö. Hoc apographum ornatur sequenti titulo:

KRISTNU-BALKER, Effter En Sko-Klösters Bibliothek, afskrefwen. Smålands-Lagen. 1732.

Orthographia autographi haud indiligenter est observata; multis vero locis male legit scriba; interdum notas abbreviationis male intellexit; haud raro unum vel plura vocabula praetermisit. In margine additae sunt adnotationes, quae maxima ex parte continent explicationes verborum, interdum vero delegant ad alios iuris codices; nonnullae, ut videtur, additae sunt cum apographum autographo conferretur, ex c. ad vocem *winnæ*, cap. 17.¹⁵⁾ Hoc apographum litteris Str. denotavi.

15) Vide not. 53. pag. 110.

Corp. Jur. Sv. G. Ant. Vol. VI.

Denna afskrift har ingen öfverskrift, men öfverst på första sidan läses: "alia manu: Thetta synes wara Wexiö Kyrkielag;" och i brädden: "Ex codice LL. Mss. Bibl Skoklost in 4:o står främst." Afskriften synes vara gjord med omsorg, men har dock många fel. I brädden äro af annan hand tillagda anmärkningar angående sådana ställen i originalet, hvilka syntes vara tvetydiga. Då jag på några ställen i noterna citerat denna afskrift, har jag betecknat densamma med bokstafven P.

b) En af Presidenten i Kammar-Revisionen Friherre Gustaf Rålamb år 1732 gjord afskrift in 4:o, hörande till Kammarherren Friherre Claes Gustaf Rålamb's boksamling på Strö i Skåne. Denna afskrift är försedd med en så lydande titel:

Gammall Permskrift, som finnes uti Sko-Klösters Bibliothek, afskrefwen. Och förmenes wara ett Fragment af Smålands-Lagen. 1732.

Originallets orthographi är här temligen noga iakttagen; dock har afskrifvaren på många ställen läst orätt, stundom misförstått förkortningstucken, och ej sällan förbigått ett eller flera ord. I brädden äro tillagda anmärkningar, innehållande till största delen ordförklaringar, stundom hänvisningar till andra lagar; några anmärkningar synas hafva tillkommit då afskriften blifvit collationerad med originalet, t. ex. vid ordet *winnæ*, fl. 17.¹⁵⁾ Jag har utmärkt denna afskrift med bokstäfverna Str.

15) Se not. 55. sid. 110.

2. Codex membranaceus iuris communis R. Magni Erici filii, in Bibliotheca Academiae Hafniensis, sign. N:o 51 in 4:o ex collectione Arnae-Magnaeana. Hic codex tegumento membranaceo compactus habet, praeter folia chartacea scripturae vacua in initio et fine voluminis, 91 folia $6\frac{3}{4}$ poll. alta et $5\frac{1}{4}$ poll. lata. Ius commune, medio saeculo XIV scriptum, incipit primo folio verso, et finitur fol. 88. Deinde sequitur, recentiore manu saeculi XV scriptum, sub titulo: *her byrias ardha balkker*, additamentum in manuscriptis codicibus iuris communis Magnaeani saepe occurrens de iure repraesentationis extensiore. Folio 89 verso incipit liber codicis Smalandici de iure ecclesiastico, qui continuatur in duobus foliis sequentibus; at duo folia deperdita sunt¹⁶⁾. Hic liber de iure ecclesiastico alia manu quam ius commune scriptus est, vergente ad finem saeculo XIV; scripturae specimen exhibet Tab. II. Quamvis hic manuscriptus codex eiusdem fere aetatis esse videtur ac codex supra commemoratus, plura tamen continet additamenta maioris vel minoris momenti, quae ad primigenium textum non videntur pertinuisse¹⁷⁾. Multis locis scriptura humore, ut videtur, ita laesa est, ut litterae aliqua ex parte vel omnino deletae sint. Circa initium quibusdam locis recentiori manu litterae mutatae sunt,

2. En pergamentscodex af K. Magnus Erikssons Landslag, tillhörig Universitets-Bibliotheket i Köpenhamn, sign. N:r 51 in 4:o af Arne-Magneanska samlingen. Denne i pergamentsband inbundne codex innehåller, utom rena pappersblad i början och slutet, 91 blad af $6\frac{3}{4}$ tums höjd och $5\frac{1}{4}$ tums bredd. Landslagen, som är skrifven i medlet af 14:de århundradet, börjas på andra sidan af första bladet, och slutas fol. 88. Derefter följer af senare hand i 15:de århundradet tillagdt, under titel: *her byrias ardha balkker*, ett i handskrifter af M. E. Landslag ofta förekommande tillägg om en utsträckt representationsrätt. På andra sidan af fol. 89 börjas *Kristnu-Balken* af Smålandslagen, hvars fortsättning följer på de två öfriga bladen, men två blad hafva gått förlorade¹⁶⁾. Denna *Kristnu-Balk* är skrifven af annan hand än Landslagen, i senare hälften af 14:de århundradet; prof af stilen visar Tab. II. Ehuru denna handskrift synes varu nästan samtidig med den förutnämnda, innehåller den åtskilliga mer eller mindre betydliga tillägg, som ej synas hafva hört till den ursprungliga texten¹⁷⁾. På många ställen har skriften, troligen genom fukt, blifvit skadad, så att bokstäfver blifvit till en del eller alldeles utplånade. I början hafva på några ställen bokstäfver blif-

16) Vide not. 40. pag. 102; not. 49. p. 109.

17) Vide not. 15. pag. 97; nott. 26, 35. p. 98; nott. 57, 64. p. 99. &c. O. Rabenius, *de fati litteraturae iuridicae in Suecia*, pag. 89. not. x, dicit ius ecclesiasticum quale in hoc codice legitur "ut auctius ita et recentius esse" quam id, quod edidit Celsius. Hoc non esse dictum de aetate ipsius codicis manuscripti, evidens est.

16) Se not. 40. sid. 102; not. 49. s. 109.

17) Se not. 15. sid. 97; nott. 26, 35. s. 98; nott. 57, 64. s. 99. &c. O. Rabenius, *de fati litteraturae iuridicae in Suecia*, sid. 89. not. x, säger om *Kyrk-Balken* i denna handskrift, att den är mera tillökt och nyare än den af Celsius utgifna. Detta omdöme angår naturligtvis icke sjelfva handskriftens ålder.

vel verba addita ¹⁸⁾; menda nonnulla consueto modo propria scribae manu sunt correctae. Liber de iure ecclesiastico in hoc codice, sicut in supra commemorato, non est divisus in capita. Littera þ frequens est; interdum tamen eius loco scriptum est th. Respectu habito orthographiae praeterea observetur a saepe occurrere pro æ, praesertim in priori syllaba vocabulorum dissyllaborum, quae in posteriori syllaba habent a, ex. c.

alla, aru, bara, halia, uagha &c.

e saepe occurrit pro æ:

er, ber, felli, heer, queld, sent, mercum &c.

Duplices litterae pro simplicibus:

staar, een, reen, hiit, huartte, hæær &c.

De hoc codice, quem appellavi B, apographum ab Assessore N. R. Brocman factum, exstat inter schedas ab ipso relictas et in Bibliotheca Regia Stockholmiensi adservatas, in fasciculo N:o 8, sub N:o 26. Hoc apographum occupat 6 folia in 4:o non compacta; in margine adnotatae sunt varietates ex editione Celsii secundum cod. A vulgata. Apographum, ut a Brocman expectari potest, diligenter factum est; multis tamen mendis laborat.

B. De priori iuris Smalandiae ecclesiastici editione.

Hic liber de iure ecclesiastico semel tantum antehac typis vulgatus est, inter *Acta literaria et scientiarum Sveciae, Anni MDCCXXXII, Upsalis 1738, pagg. 71 - 101, sub titulo:*

vit ändrade eller ord tillagda af senare hand¹⁸⁾; åtskilliga fel hafva blifvit på vanligt sätt af skrifvaren egenhändigt rättade. Kristnu-Balken saknar här, så väl som i den förutnämnda handskriften, indelning i flockar. Här förekommer vanligen bokstafven þ, men stundom i dess ställe th. För öfrigt må i afseende på orthographien anmärkas att här ofta förekommer a i stället för æ, i synnerhet i förra stafvelsen af trästafveiga ord, som hafva a i senare stafvelsen, t. ex.

e förekommer ofta för æ:

Dubbla bokstäfver för enkla:

Af denna handskrift, hvilken jag kallat B, finnes bland de af Assessorn N. R. Brocman efterlemnade, Kongl. Bibliotheket i Stockholm tillhöriga samlingar, i bundten N:r 8, under N:r 26, en af Brocman gjord afskrift, utgörande 6 lösa blad in 4:o, hvarvid i brädden äro anteknade varianter ur Celsii efter cod. A tryckta edition. Afskriften är, såsom man kan vänta af Brocman, med omsorg gjord, dock på många ställen felaktig.

B. Om den äldre editionen af Smålandslagens Kristnu-Balk.

Denna Kristnu-Balk är endast en gång tillföre af trycket utgifven, i Acta literaria et scientiarum Sveciae, Anni MDCCXXXII, Upsala 1738, sidd. 71 - 101, under titel:

18) Vide nott. 15, 19. pag. 97; nott. 31, 35. p. 98.

18) Senott. 15, 19. sid. 97; nott. 31, 35. s. 98.

Fragmentum Legis Smolandicae, Titulum de Jure Ecclesiastico continens, in Latinum translatum, & e veteri membrana nunc primum editum a Magno Celsio, O. F.

In principio, pagg. 71-77, legitur praefatio editoris, postea Consilarii Cancellariae &c. von Celse¹⁹⁾, qui primum demonstrare nititur hanc legem pertinuisse ad Smalandiam, vel proprie legiferatum decem territoriorum; ac postea plura adfert argumenta ad probandam insignem huius legis antiquitatem, quae tamen non accuratius definitur, quam ut statuatur haec lex aetate superare ius Ostrogoticum. Pagg. 77-101 continent textum legis, una cum versione Latina in quaque pagina subnexa, et adnotationibus, quae maximam partem delegant ad alios iuris codices. In ipso textu iuris orthographia manuscripti codicis haud indiligenter observata est; attamen multa offenduntur menda, quae falsae lectioni debentur. Versio plerumque haud inscite facta est; interdum vero loci minime difficiles perperam omnino sunt redditi; ex. c. cum verba: "inleznung . . æfte barn eller bondæ," 7: 1, vertuntur: "uxoris, marem vel feminam enixae, introductio in ecclesiam;" "tha scal buc æfte fotum (vel ut heic legitur: both æfte fotinn) resæ," 13: 2, "accersendus est praefectus territorialis," &c.²⁰⁾

C. De hac editione iuris Smalandicae ecclesiastici.

Quamvis nulla caussa est cur crederes codicem, cuius pars fuit hic liber

19) *Vita Magni von Celse, Regiae Cancellariae Consilarii et Historiographi Regni, legitur inter Nova acta regiae societatis Upsaliensis, vol. VIII, pag. 359. et seq.*

20) Cfr. glossarium vv. brænna, orka.

I början, sidd. 71-77, finnes ett företal af utgifvaren, sedermera Cancellirådet m. m. von Celse¹⁹⁾, deruti han först söker bevisa att denna lag tillhört Småland, eller egentligen Tiohäräd; och derefter anför åtskilliga skäl för denna Kristnu-Balks höga ålder, hvilken dock ej närmare bestämmes, än att ifrågavarande lag skall vara äldre än Östgötalagen. Sidd. 77-101 innehålla lagens text, med en nedanför på hvar sida bifogad Latinsk öfversättning, jämte anmärkingar, till största delen bestående i hänvisningar till andra lagar. I sjelfva lagtexten är handskriftens orthographi temligen noga iakttagen; dock finnas här många fel, härrörande af oriktig innanläsning. Öfversättningen är i allmänhet försvarlig; men flera äfven lätta ställen äro alldeles oriktigt tolkade, t. ex. då "inleznung . . æfte barn eller bondæ," 7: 1, öfversättes: "uxoris, marem vel feminam enixae, introductio in ecclesiam;" "tha scal buc æfte fotum (eller såsom här läses: both æfte fotinn) resæ," 13: 2, "accersendus est praefectus territorialis," o. s. v.²⁰⁾

C. Om närvarande edition af Smålandslagens Kristnu-Balk.

Ehuru ingen anledning är dertill, att den lag, till hvilken denna Kristnu-

19) *Vita Magni von Celse, Regiae Cancellariae Consilarii et Historiographi Regni, läses i Nova acta regiae societatis Upsaliensis, 8:de B. sid. 359. o. följ.*

20) *Jfr. glossarium vv. brænna, orka.*

de iure ecclesiastico, pertinuisse ad aliam partem Smalandiae quam legiferatum decem territoriorum, tamen mihi praestare visum est retinere nomen iuris Smalandici, quod huic legi tribuit Celsius, quam in illius locum substituere nomen iuris decem territoriorum, etsi accuratius determinatum. — Cum codex huius iuris ecclesiastici manuscriptus, qui Hafniae adservatur, mutilus sit, ac praeterea contineat quaedam additamenta recentiora, in textu secutus sum manuscriptum illum codicem, ex bibliotheca excellentissimi Comitum Brahe in Skokloster, quo nititur prior editio typis vulgata. Quoniam neuter horum codicum habet textum in capita et paragraphos divisum, ipse talem divisionem feci, capita notis numeralibus Arabicis designans, ut ea res indicio esset hanc divisionem a me esse factam ²¹).

Balk hört, skulle hafva gällt för någon annan del af Småland, än Tiohärads lagsaga, har jag ansett det redan af Celsius derät gifna namnet Smålandslagen kunna bibehållas, häldre än att antaga det visserligen mera bestämda namnet Tiohäradslagen. — Då Köpenhamnska handskriften af denna Kristnu-Balk är defekt, och dessutom innehåller åtskilliga senare tillägg, så har jag till grund för texten lagt den äfven i den äldre editionen följda, till H. E. Herr Grefve Brahes bibliothek på Skokloster hörande handskriften. Som i ingendera af dessa handskrifter finnes någon indelning i flockar och paragrapher, så har jag gjort en sådan indelning, och utmärkt flockarne med Arabiska siffror för att erinra derom, att denna indelning är af mig gjord ²¹).

21) Cfr. VML. praef. pag. XL.

21) Jfr. VML. föret. sid. XL.

Fragmentum Legis Smolandicae, Titulum de Jure Ecclesiastico continens, in Latinum translatum, & e veteri membrana nunc primum editum a Magno Celsio, O. F.

In principio, pagg. 71–77, legitur praefatio editoris, postea Consilarii Cancellariae &c. von Celse¹⁹⁾, qui primum demonstrare nititur hanc legem pertinuisse ad Smalandiam, vel proprie legiferatum decem territoriorum; ac postea plura adfert argumenta ad probandam insignem huius legis antiquitatem, quae tamen non accuratius definitur, quam ut statuatur haec lex aetate superare ius Ostrogothicum. Pagg. 77–101 continent textum legis, una cum versione Latina in quaque pagina subnexa, et adnotationibus, quae maximam partem delegant ad alios iuris codices. In ipso textu iuris orthographia manuscripti codicis haud indiligenter observata est; attamen multa offenduntur menda, quae falsae lectioni debentur. Versio plerumque haud inscite facta est; interdum vero loci minime difficiles perperam omnino sunt redditi; ex. c. cum verba: "inleznung . . æfte barn eller bondæ," 7: 1, vertuntur: "uxoris, marem vel feminam enixae, introductio in ecclesiam;" "tha scal buc æfte fotum (eller ut heic legitur: both æfte fotinn) resæ," 13: 2, "accersendus est praefectus territorialis," &c. ²⁰⁾

C. De hac editione iuris Smalandiae ecclesiastici.

Quamvis nulla caussa est cur crederes codicem, cuius pars fuit hic liber

19) Vita Magni von Celse, Regiae Cancellariae Consilarii et Historiographi Regni, legitur inter Nova acta regiae societatis Upsaliensis, vol. VIII, pag. 359. et seq.
20) Cfr. glossarium vv. brænna, orka.

I början, sidd. 71–77, finnes ett företal af utgifvaren, sedermera Cancelli-rådet m. m. von Celse¹⁹⁾, deruti han först söker bevisa att denna lag tillhört Småland, eller egentligen Tiohäräd; och derefter anför åtskilliga skäl för denna Kristnu-Balks höga ålder, hvilken dock ej närmare bestämmes, än att ifrågavarande lag skall vara äldre än Östgötalagen. Sidd. 77–101 innehålla lagens text, med en nedanför på hvar sida bifogad Latinsk öfversättning, jämte anmärkningar, till största delen bestående i hänvisningar till andra lagar. I sjelfva lagtexten är handskriftens orthographi temligen noga iakttagen; dock finnas här många fel, härrörande af oriktig innanläsning. Öfversättningen är i allmänhet försvarlig; men flera äfven lätta ställen äro alldeles oriktigt tolkade, t. ex. då "inleznung . . æfte barn eller bondæ," 7: 1, öfversättes: "uxoris, marem vel feminam enixae, introductio in ecclesiam;" "tha scal buc æfte fotum (eller såsom här läses: both æfte fotinn) resæ," 13: 2, "accersendus est praefectus territorialis," o. s. v. ²⁰⁾

C. Om närvarande edition af Smålandslagens Kristnu-Balk.

Ehuru ingen anledning är dertill, att den lag, till hvilken denna Kristnu-

19) Vita Magni von Celse, Regiae Cancellariae Consilarii et Historiographi Regni, läses i Nova acta regiae societatis Upsaliensis, 8:de B. sid. 359. o. följ.
20) Jfr. glossarium vv. brænna, orka.

de iure ecclesiastico, pertinuisse ad aliquam partem Smalandiae quam legiferatum decem territoriorum, tamen mihi praestare visum est retinere nomen iuris Smalandici, quod huic legi tribuit Celsius, quam in illius locum substituere nomen iuris decem territoriorum, etsi accuratius determinatum. — Cum codex huius iuris ecclesiastici manuscriptus, qui Hafniae adservatur, mutilus sit, ac praeterea contineat quaedam additamenta recentiora, in textu secutus sum manuscriptum illum codicem, ex bibliotheca excellentissimi Comitum Brahe in Skokloster, quo nititur prior editio typis vulgata. Quoniam neuter horum codicum habet textum in capita et paragraphos divisum, ipse talem divisionem feci, capita notis numeralibus Arabicis designans, ut ea res indicio esset hanc divisionem a me esse factam ²¹).

Balk hört, skulle hafva gällt för någon annan del af Småland, än Tiohärads lagsaga, har jag ansett det redan af Celsius derät gifna namnet Smålandslagen kunna bibehållas, häldre än att antaga det visserligen mera bestämda namnet Tiohäradslagen. — Då Köpenhamnska handskriften af denna Kristnu-Balk är defekt, och dessutom innehåller åtskilliga senare tillägg, så har jag till grund för texten lagt den äfven i den äldre editionen följda, till H. E. Herr Grefve Brahes bibliothek på Skokloster hörande handskriften. Som i ingendera af dessa handskrifter finnes någon indelning i flockar och paragrapher, så har jag gjort en sådan indelning, och utmärkt flockarne med Arabiska siffror för att erinra derom, att denna indelning är af mig gjord ²¹).

21) Cfr. VML. praef. pag. XL.

21) Jfr. VML. föret. sid. XL.

III. PRAEFATIO AD CODICEM IURIS URBICI ANTIQUIOREM.

A. De codicibus iuris urbici antiquioris manuscriptis.

1. Unicus integer exstat manuscriptus codex iuris urbici antiquioris, qui pars est membranacei illius voluminis Bibliothecae Regiae Stockholmiensis sign. B 58, quod continet codicem iuris Vestrogotici recentioris, eiusque calci additum codicem iuris urbici, de quo iam agitur. Cum hoc volumen in univ-
ersum memoretur in praefatione ad ius VG. pag. XIV et seqq., ubi quoque (pag. XIX) observatur hunc codicem scriptum esse circa annum 1345, hoc loco ea tantummodo adferre oportet, quae ad-
tinent ad ius urbicum antiquius, quod occupat foll. 105-123. Hic iuris codex ornatur littera initiali grandiori rubra-
que; in capita autem non est divisus; attamen tres loci in textu (cap. 9, 12 et 13 in hac editione) incipiunt in nova
linea, littera initiali grandiori rubra vel caerulea ornata; ac H a d o r p h in mar-
gine adnotavit divisionem in capita et paragraphos a se factam. Scriptura ead-
em omnino est ac in codice iuris Vestrogotici eadem manu scripto ¹⁾. Verba et litteras omissas supra lineam ipse
addidit scriba ²⁾; interdum integrae pe-
riodi omissae sunt, at in inferiori mar-

III. FÖRETAL TILL BJÄRKÖA-RÄTTEN.

A. Om handskrifterna af Bjärköa- Rätten.

1. Den enda fullständiga handskrift af Bjärköa-Rätten som finnes i behåll, innesfattas uti den Kongl. Bibliotheket i Stockholm tillhöriga pergamentscodex, sign. B 58, som innehåller den yngre bearbetningen af Vestgöotalagen, och efter dess slut ifrågavarande stads-
rätt. Som denne codex i det hela är beskri-
fven i företalet till VGL. sid. XIV och följande, der det äfven (sid. XIX) är anmärkt att den är skriven omkring år 1345, så vill jag här blott anföra hvad som särskildt är att mär-
ka angående Bjärköa-Rätten, hvilken
uptager foll. 105-123. Denna lag är försedd med en större röd begynnelse-
bokstaf, men har ingen indelning i capitel; dock börjas på tre ställen in-
uti texten (cap. 9, 12 och 13 i närva-
rande edition) på ny rad med större röd eller blå begynnelsebokstaf, och
H a d o r p h har i brädden anteknat den af honom gjorda indelning i capitel och
paragrapher. Stilen är alldeles lik den i den af samma hand skrifna
Vestgöotalagen ¹⁾. Uteglömda ord och bokstäfver äro af skrifvaren egenhän-
digt tillagda öfver raden ²⁾; stundom, då hela rader blifvit utelemnade, äro

1) Vide VGL. Tab. II.

2) Vide not. 50. pag. 116; not. 54. p. 117; not. 73. p. 119. &c.

1) Se VGL. Tab. II.

2) Se not. 50. sid. 116; not. 54. s. 117; not. 73. s. 119. &c.

gine additae³⁾. Nonnulla emendavit manus, ut videtur, paullo recentior⁴⁾; aliqua vero verba addidit Hadorph⁵⁾. Danus ille, qui in praefatione ad ius VG. pagg. XVI, XIX commemoratur⁶⁾, heic quoque in margine, ac nonnullis locis inter lineas, adnotationes adiecit de iis quae continet textus, interdum vero explanationes vocabulorum; ex. c. cum verba *kunnughi i stap*, cap. 3: 1, explicantur: "y kongens neruerelse;" et ad vocabulum *owormaghi*, cap. 14: 20, adnotatur: "quid est offuormagj o: then som er fra sindene eller awittigh: eller fæ som yngre end XV aar." Respectu habito orthographiae huius codicis observetur litteram þ ubique occurrere, nec raro ð; interdum scriptum est æ pro a, e pro æ, o pro ð, i pro y et contra, z pro s, &c. Saepe omittuntur litterae, ex. c.

æn(c)ti, skyl(d)æstu, hal(f)mark, qu(i)nnæ, swæns(k)t, hæ(l)stz, kunu(n)ginum, stræ(n)gin, fy(r)st, mü(r)þir, my(r)þir, wæ(r)þær, op(t) &c.

Litterae transponuntur:

helstz, rastudwu, razþ mannum.

Mentione iam facta unici integri codicis iuris urbici antiquioris manuscripti hodie exstantis, quem in textu secutus sum ac littera A insignivi, meam sententiam enuntiare oportet circa quaestionem de urbe ad quam pertinuerit hic iuris codex, qualis in volumine commemorato continetur, ac de aetate hu-

de tillagda i nedre kanten³⁾. På några ställen äro rättelser gjorda af en efter utseendet något yngre hand⁴⁾; äfven af Hadorph äro några ord här tillsatta⁵⁾. Den i företalet till VGL. sidd. XVI, XIX omnämnde Dansk⁶⁾ har äfven här i brüdden, och på några ställen emellan raderna, tillagt anmärkingar angående textens innehåll, och äfven ordförklaringar, såsom då orden kunnughi i stap, cap. 3: 1, öfversättas: "y kongens neruerelse;" och vid ordet owormaghi, cap. 14: 20, anmärkes: "quid est offuormagj o: then som er fra sindene eller awittigh: eller fæ som yngre end XV aar." I afseende på orthographien i denna handskrift må anmärkas att bokstafven þ här öfverallt brukas, äfven förekommer ej sällan ð; stundom förekommer æ för a, e för æ, o för ð, i för y och tvärtom, z för s, m. m. Ofta utelemnas bokstäfver, t. ex.

Bokstäfver omflyttas:

Sedan jag nu beskrifvit den enda i behåll varande fullständiga handskriften af Bjärköa-Rätten, hvilken jag lagt till grund för texten, och utmärkt med bokstafven A, bör jag äfven tillkännagifva min mening angående den frågan, för hvilken stad denna lag, sådan den i den nu omtalade handskriften

3) Vide not. 63. pag. 118; not. 23. p. 126; not. 60. p. 132.

4) Vide not. 26. pag. 126; not. 28. p. 127.

5) Vide not. 77. pag. 120; not. 93. p. 121.

6) Nomen istius viri fuit Hans Lauritzön; vixit vero ille circa a. 1590. Vide UplL. praef. pagg. XLI, XLII. SML. praef. p. XXXVII.

3) Se not. 63. sid. 118; not. 23. s. 126; not. 60. s. 132.

4) Se not. 26. sid. 126; not. 28. s. 127.

5) Se not. 77. sid. 120; not. 93. s. 121.

6) Denne man har hetat Hans Lauritzön, och lefvat omkring år 1590. Se UplL. föret. sidd. XLI, XLII. SML. föret. s. XXXVII.

III. PRAEFATIO AD CODICEM IURIS URBICI ANTIQUIOREM.

A. De codicibus iuris urbici antiquioris manuscriptis.

1. Unicus integer exstat manuscriptus codex iuris urbici antiquioris, qui pars est membranacei illius voluminis Bibliothecae Regiae Stockholmiensis sign. B 58, quod continet codicem iuris Vestrogotici recentiore, eiusque calci additum codicem iuris urbici, de quo iam agitur. Cum hoc volumen in univsum memoretur in praefatione ad ius VG. pag. XIV et seqq., ubi quoque (pag. XIX) observatur hunc codicem scriptum esse circa annum 1345, hoc loco ea tantummodo adferre oportet, quae adtinent ad ius urbicum antiquius, quod occupat foll. 105 - 123. Hic iuris codex ornatur littera initiali grandiori rubraque; in capita autem non est divisus; attamen tres loci in textu (cap. 9, 12 et 13 in hac editione) incipiunt in nova linea, littera initiali grandiori rubra vel caerulea ornata; ac Hadorph in margine adnotavit divisionem in capita et paragraphos a se factam. Scriptura eadem omnino est ac in codice iuris Vestrogotici eadem manu scripto ¹⁾. Verba et litteras omissas supra lineam ipse addidit scriba ²⁾; interdum integrae periodi omissae sunt, at in inferiori mar-

1) Vide VGL. Tab. II.

2) Vide not. 50. pag. 116; not. 54. p. 117; not. 73. p. 119. &c.

III. FÖRETAL TILL BJÄRKÖA-RÄTTEN.

A. Om handskrifterna af Bjärköa-Rätten.

1. Den enda fullständiga handskrift af Bjärköa-Rätten som finnes i behåll, innefattas uti den Kongl. Bibliotheket i Stockholm tillhöriga pergamentscodex, sign. B 58, som innehåller den yngre bearbetningen af Vestgöotalagen, och efter dess slut ifrågavarande stadsrätt. Som denne codex i det hela är beskrifven i företalet till VGL. sid. XIV och följande, der det äfven (sid. XIX) är anmärkt att den är skrifven omkring år 1345, så vill jag här blott anföra hvad som särskildt är att märka angående Bjärköa-Rätten, hvilken uptager foll. 105 - 123. Denna lag är försedd med en större röd begynnelsebokstaf, men har ingen indelning i capitel; dock börjas på tre ställen inuti texten (cap. 9, 12 och 13 i närvarande edition) på ny rad med större röd eller blå begynnelsebokstaf, och Hadorph har i brädden anteknat den af honom gjorda indelning i capitel och paragrapher. Stilen är alldeles lik den i den af samma hand skrifna Vestgöotalagen ¹⁾. Uteglömda ord och bokstäfver äro af skrifvaren egenhändigt tillagda öfver raden ²⁾; stundom, då hela rader blifvit utelemnade, äro

1) Se VGL. Tab. II.

2) Se not. 50. sid. 116; not. 54. s. 117; not. 73. s. 119. &c.

gine additae³). Nonnulla emendavit manus, ut videtur, paullo recentior⁴); aliqua vero verba addidit H a d o r p h⁵). Danus ille, qui in praefatione ad ius VG. pagg. XVI, XIX commemoratur⁶), heic quoque in margine, ac nonnullis locis inter lineas, adnotationes adiecit de iis quae continet textus, interdum vero explicationes vocabulorum; ex. c. cum verba *kunnughi i stap*, cap. 3: 1, explicantur: "y kongens neruerelse;" et ad vocabulum *owormaghi*, cap. 14: 20, adnotatur: "quid est offuormagj 3: then som er fra sindene eller awittigh: eller fæ som yngre end XV aar." Respectu habito orthographiae huius codicis observetur litteram þ ubique occurrere, nec raro ð; interdum scriptum est æ pro a, e pro æ, o pro ö, i pro y et contra, z pro s, &c. Saepe omittuntur litterae, ex. c.

æn(c)ti, skyl(d)æstu, hal(f)mark, qu(i)nnæ, swæns(k)t, hæ(l)stz, kunu(n)ginum, stræ(n)gin, fy(r)st, mi(r)þir, my(r)þir, wæ(r)þær, op(t) &c.

Litterae transponuntur:

helstz, rastudnu, razþ mannum.

Mentione iam facta unici integri codicis iuris urbici antiquioris manuscripti hodie exstantis, quem in textu secutus sum ac littera A insignivi, meam sententiam enuntiare oportet circa quaestionem de urbe ad quam pertinuerit hic iuris codex, qualis in volumine commemorato continetur, ac de aetate hu-

de tillagda i nedre kanten³). På några ställen äro rättelser gjorda af en efter utseendet något yngre hand⁴); äfven af Hadorph äro några ord här tillsatta⁵). Den i företalet till VGL. sidd. XVI, XIX omnämnde Dansk⁶) har äfven här i brüdden, och på några ställen emellan raderna, tillagt anmärkingar angående textens innehåll, och äfven ordförklaringar, såsom då orden kunnughi i stap, cap. 3: 1, öfversättas: "y kongens neruerelse;" och vid ordet owormaghi, cap. 14: 20, anmärkes: "quid est offuormagj 3: then som er fra sindene eller awittigh: eller fæ som yngre end XV aar." I afseende på orthographien i denna handskrift må anmärkas att bokstafven þ här öfverallt brukas, äfven förekommer ej sällan ð; stundom förekommer æ för a, e för æ, o för ö, i för y och tvärtom, z för s, m. m. Ofta utelemnas bokstäfver, t. ex.

Bokstäfver omflyttas:

Sedan jag nu beskrifvit den enda i behåll varande fullständiga handskriften af Bjärköa-Rätten, hvilken jag lagt till grund för texten, och utmärkt med bokstafven A, bör jag äfven tillkännagifva min mening angående den frågan, för hvilken stad denna lag, sådan den i den nu omtalade handskriften

3) Vide not. 63. pag. 118; not. 23. p. 126; not. 60. p. 132.

4) Vide not. 26. pag. 126; not. 28. p. 127.

5) Vide not. 77. pag. 120; not. 93. p. 121.

6) Nomen istius viri fuit Hans Lauritzön; vixit vero ille circa a. 1590. Vide Upl. praef. pagg. XLI, XLII. SML. praef. p. XXXVII.

3) Se not. 63. sid. 118; not. 23. s. 126; not. 60. s. 132.

4) Se not. 26. sid. 126; not. 28. s. 127.

5) Se not. 77. sid. 120; not. 93. s. 121.

6) Denne man har hetat Hans Lauritzön, och lefvat omkring år 1590. Se Upl. föret. sidd. XLI, XLII. SML. föret. s. XXXVII.

ius legis. Is quoque, cui incognita est significatio nominis *biærköa rætter*, primo obtutu videt ad urbem aliquam pertinuisse hunc codicem; nec de ea remquam disceptatum est. Quaeritur autem cuiusnam urbis codex fuerit. Eum pertinuisse ad urbem Bircam ab Adamo Bremensi commemoratam⁷⁾, iam vero saeculo XI funditus eversam, ut pro certo habet Hadorph, eumque, ut idem autumat, sancitum esse a Rege Biörn circa a. 832, opinio est, quam nostro tempore non opus est refutare; nec magis huc pertinet disputatio de loco ubi sita fuerit urbs Birca. Nomen *biærköa rætter* significat, ut in glossario ostenditur, nihil aliud quam ius urbicum; quamobrem illud nomen ad illustrandam quaestionem de qua iam agitur, nihil omnino confert. Nominantur vero in hoc codice loca quaedam, ex quibus tamen in contrarias partes argumenta adferri possunt. Nomina *Konungshamn* et *Ase*, cap. 13: 2, pariter ac *Malm septemtrionale* et *meridiale*, 39: pr., clare designant Stockholmiam; at contra nomina *Lyposæ*, *Löposæ rætter*, cap. 13: 2, non minus evidenter indicant Ludosiam; quod vero heic commemorantur ii, qui ex Ludosia adveniunt, cap. 8: 1, id manifeste indicat Ludosiam esse locum remote situm. Primo quidem obtutu mirum videri posset nomina heic occurrentia sibi invicem repugnare; rem vero explicare facillimum est. Hic codex compositus est in

andra; men saken kan dock ganska lätt förklarad. Denna lag har blifvit författad för en af de nämnda städerna, och sedan har den andra staden

lyder, gällt, äfvensom angående dess ålder. Äfven för den som ej känner betydelsen af benämningen biærköa rætter, visar det sig vid första ögonkastet att detta är en stadslag, och derom har icke heller någonsin varit tvist. Men frågan är hvilken stad denna lag tillhört. Att den skulle hafva tillhört den af Adamus Bremensis⁷⁾ omtalade, redan i 11:te århundradet i grund förstörda staden Birka, såsom Hadorph tager för afgjort, och att, såsom han förmenar, den skulle vara af Konung Björn stiftad vid år 832, är en mening som nu lika litet tarfvar vederläggning, som det hörer hit att uptaga den omtvistade frågan om stället der staden Birka varit belägen. Namnet biærköa rætter betyder, såsom jag i glossarium visat, helt enkelt stadsrätt, och denna benämning uplyser således alldeles ingen ting i afseende på den förevarande frågan. Men i denna lag nämnas flera ställen, som dock föränleda till stridiga slutsatser. Namnen Konungshamn och Ase, cap. 13: 2, samt Norra och Södra Malm, 39: pr., hänvisa bestämdt på Stockholm, då deremot namnen Lyposæ, Löposæ rätt, cap. 13: 2, lika bestämdt utmärka staden Lödöse; men att Lödösefararne här nämnas (såsom kommande från Lödöse), cap. 8: 1, utmärker tydligen Lödöse såsom ett främmande ställe. Det kunde väl vid första påseendet synas besynnerligt att de här förekommande namnen sålunda likasom motsäga hvar-

andra; men saken kan dock ganska lätt förklarad. Denna lag har blifvit författad för en af de nämnda städerna, och sedan har den andra staden

7) In commentatione de situ Daniae &c., eius historiae ecclesiasticae subnexa. Vide Lindenbrog, *Script. rer. Germ.*, Hamb. 1706, pag. 62.

7) I afhandlingen de situ Daniae &c., som är ett bihang till hans historia ecclesiastica. Se Lindenbrog, *Script. rer. Germ.*, Hamb. 1706, sid. 62.

usum unius ex dictis urbibus; postea vero altera urbs sibi eundem codicem proprium fecit, quo factum est ut nomina quaedam mutata sint, cum contra aliis locis vetera nomina remanerent. At denique quaeritur utrum in usum Stockholmiæ primitus conscriptus sit hic codex, postea ratione iam commemorata, scilicet nomine Stockholmiæ in Ludosiam mutato, Ludosiae accommodatus, an contra? Quod ad hanc quaestionem adinet, unicuique patere crediderim longe verisimilius esse codicem iuris primum compositum esse in usum Stockholmiæ et deinde accommodatum esse minoribus urbibus in provinciis sitis (sicut ex alio manuscripto codice in sequentibus commemorando, concludi potest hoc ius urbicum quoque in aliqua urbe Sudermanniae receptum esse), quam ius urbicum in usum urbis in remota provincia sitae compositum, receptum esse non tantum in urbibus aliarum provinciarum, sed etiam in urbe regni primaria. Quod itaque per se verisimilius est, id fere certum evadit cum videamus hoc ius urbicum adnexum esse codici iuris Vestrogotici eadem manuscripto, qua re evidens est hunc ipsum manuscriptum codicem usui urbis Ludosiae et forte aliarum etiam urbium Vestrogotiae fuisse destinatum, quem in finem factae sunt mutationes supra commemoratae; absurdum vero omnino esset credere, in manuscripto codice usui unius vel plurium urbium Vestrogotiae destinato, nomina esse adscripta, quae ad nullam urbem nisi Stockholmiam pertinere possent, vel talia nomina ibi inveniri potuisse, nisi primitus, et antequam ius illud urbicum in Vestrogotia reciperetur, ibi locum habuissent. Ul-

tillagnat sig densamma, hvarvid några namn blifvit ändrade, hvaremot på andra ställen de gamla namnen kommit att kvarstå. Men den frågan återstår: antingen har då denna lag blifvit först författad för Stockholm, och sedan på det nämnda sättet lämpad för Lödöse, hvarvid namnet Stockholm blifvit ändradt till Lödöse, eller tvärtom? Vid besvarandet af denna fråga måste det genast falla i ögonen att det är vida mera sannolikt att en stadsrätt först blifvit författad för Stockholm, och derifrån lånad till städer i landsorterna (såsom af en annan handskrift, som i det följande skall omtalas, kan slutas att denna lag äfven blifvit antagen i någon stad i Södermanland), än att en stadsrätt, författad för en i en aflägsen landsort belägen stad, skulle hafva blifvit antagen icke blott i städer i andra landskap, utan ock i hufvudstaden. Hvad sålunda i sig sjelft är mest sannolikt, förvandlas nära till visshet genom den omständighet, att denna stadsrätt finnes bifogad en af samma handskriften codex af Vestgötalagen, hvarigenom det är klart att just denna handskrift varit ämnad att begagnas för Lödöse, och tilläfsventyrs äfven för andra städer i Vestergötland, hvilket föranledt de nämnda ändringarne; hvaremot det alldeles icke är rimligt att i en handskrift, som varit ämnad för en eller flera städer i Vestergötland, namn skulle hafva blifvit insatta, som ej kunnat angå någon annan stad än Stockholm, eller att sådana namn hade kunnat här finnas, om de ej hade från början, och innan denna stadslag blef antagen i Vestergötland, här haft sin plats. Ännu mera uppenbart blir för-

terius manifestatur vera rei ratio, si animadvertas uno tantum loco, nempe cap. 13: 2, facillime facta unius nominis mutatione, indicari hunc codicem ad urbem Ludosiam pertinuisse, et hoc quidem ita, ut evidens sit nomen Ludosiae hoc loco inepte omnino esse positum; uausquisque enim videt citato loco sermonem esse, de delictis commissis in itinere maritimo in vicinia urbis; cum autem dicatur: *mellum lyposæ ok konungs hampn*, hic vero locus situs sit in maritimo aditu Stockholmiae, manifestum est primitus hoc loco scriptum fuisse: *mellum stokholm ok konungs hampn*, ac in sequentibus pro *löposæ ræt*, *stokholms ræt* ⁸⁾. At Stockholmi- am respicit non tantum nomen *konungs hampn* nuper citatum, sed etiam cetera nomina supra allata, quae occurrunt diversis locis ac in tali rerum contextu, ut de facta nominum mutatione istis locis cogitari non possit. Praetermissis aliis argumentis, quibus, ex iis quae continet hic codex, firmari posset mea sententia, id tantum addere liceat, urbem, in cuius usum compositus est hic codex, plures habuisse consules, cap. 21: pr.; multosque ibi fuisse consiliarios, ut potuerit in quibusdam casibus statui nemdam duodecim consiliariorum esse eligendam, cap. 12: 3, 4; 14: pr., quod in nulla alia urbe quam Stockholmia valere potuisse, pro certo haberi potest. Ex iis quae iam allata sunt tuto concludi posse arbitror legem, de qua agitur, primitus esse conscriptam in usum Stockholmiae, cui urbi soli, etiam qualem eam hic manuscriptus codex exhibet, ex omni parte fuit

fattad för Stockholm, för hvilken stad ensamt den ock, äfven i denna hand-

hållandet då man besinnar att det endast är på ett ställe, nemligen i cap. 13: 2, som denna lag, genom en ganska lätt gjord ändring af ett namn, utmärkes såsom tillhörande Lödöse, ock det på ett sådant sätt, att namnet Lödöse här uppenbarligen är alldeles opassande, enär det, då fråga tydligen är om brott som begås under sjöresa i närheten af staden, heter: mellum lyposæ ok konungs hampn, hvilket senare ställe, såsom beläget vid inloppet till Stockholm, tydligen bevisar att här ursprungligen stått: mellum stokholm ok konungs hampn, likasom att i det nästföljande för löposæ ræt ursprungligen måste hafva varit skrifvet stokholms ræt ⁸⁾. Stockholm utmärkes deremot icke blott genom det nyss anförda namnet Konungshamn, utan ock genom de öfriga förutnämnda namnen, som finnas på särskilda ställen och i sådant sammanhang, att endast en ändring af namn på dessa ställen ej rimligen kan antagas hafva skett. Med förbigående af flera från lagens innehåll hämtade skäl, hvarmed den af mig antagna sats kunde bestrykas, vill jag blott tillägga den anmärkning, att man finner att den stad, för hvilken denna lag varit författad, haft flera borgmästare, cap. 21: pr.; och att der varit en mängd rådmän, så att det kunnat i vissa mål föreskrifvas att en nämnd af tolf rådmän skulle väljas, cap. 12: 3, 4; 14: pr.; hvilket säkerligen ej inträffat på någon annan stad än Stockholm. Af hvad nu blifvit anfördt anser jag det kunna med säkerhet slutas att ifrågavarande lag ursprungligen varit författad för Stockholm, för hvilken stad ensamt den ock, äfven i denna hand-

8) Cfr. ind. n. pr. v. *Konungs hampn*.

8) Jfr. ind. n. pr. v. *Konungs hampn*.

accommodata⁹⁾; eam vero, qualis in hoc codice legitur, usui Ludosiae ac forte aliarum quoque Vestrogotiae urbium esse adaptatam¹⁰⁾. Iam vero quod ad aetatem huius legis adtinet, evidens est eam, cum primitus in usum Stockholmiae composita sit, aetate non posse recedere ultra posterius dimidium saeculi XIII; quod etiam confirmatur iis quae in cap. 12: pr, 1. statuuntur de criminibus violati iurisiurandi regii, etiamsi

skrift, varit fullt passande⁹⁾; men att den, sådan den i den nu omtalade handskriften lyder, varit ämnad för staden Lödöse, och möjligen för flera städer i Vestergötland¹⁰⁾. Vidkommande nu denna lags ålder, så är det klart att den, såsom egentligen författad för Stockholm, ej kan vara äldre än från senare hälften af 13:de århundradet; det samma bestyrkes af hvad i cap. 12: pr, 1. talas om edsöre,

9) Nordström, *Bidrag till den Svenska samhällsförfattningens historia*, I. pag. 316, dicit hoc ius urbicum, quale ad nos pervenit, a Duce Birgero datum esse urbi Stockholmiae, eius cura si non conditae, tamen magnopere auctae, ideoque ad saeculum XIII pertinere; cum vero "nihilominus" inscriberetur *bjärköa rätter*, inde concludi posse idem ius in aliis quoque urbibus valuisse; ac in addita nota observatur consules in hoc codice commemorari, at manifestum esse eos recentioris esse originis, et, ut videtur, accessisse cum hic codex sub Duce Birgero novissime recognosceretur. Qua ratione id, quod codex Stockholmiae "datus" inscribitur ius urbicum, ut auctor ille recte explicat vocabulum *bjärköa rätter*, probare possit idem ius in aliis urbibus valuisse, difficile est intellectu; nec facilius explicatur qua ratione aliquid in hoc codice possit dici originis esse manifeste recentioris et accessisse quando hic codex sub Duce Birgero novissime recognosceretur, cum absonum esset statuere, quod nec perhibet laudatus auctor, hunc codicem compositum, immo cognitum esse ante tempus Ducis Birgeri.

10) Lagerbring, *Svea Rikes hist.*, II. pag. 713, statuit hunc codicem pertinuisse ad Ludosiam; non tamen intellexit eum in usum Stockholmiae primitus esse conscriptum, at recentiore demum mutatione, etsi parum prudenter facta, Ludosiae quodammodo esse adaptatum.

9) Nordström, *Bidrag till den Svenska samhällsförfattningens historia*, I. sid. 316, säger: "i sitt nuvarande skick har denna *Biærkörätt af Birger Jarl blifvit gifven för den genom hans omsorger om ej anlagda, dock synnerligen besfordrade staden Stockholm, och hör alltså till 13:de seklet, men då den ej dess mindre (!) benämndes *Byærkörätt*, kan man deraf sluta att den tillika skulle gälla som lag för andra köpstäder;" och i en not anmärkes att borgmästare i denna lag omtalas, "men uppenbarligen af ett senare ursprung, och sannolikt tillkomna då lagen undergick sin senaste revision under *Birger Jarl*." Huru den omständighet, att en åt Stockholm "gifven" lag bär titlen *stadsrätt*, som författaren rätteligen antager att ordet *bjärköarätt* betyder, skall kunna bevisa att denna lag tillika skulle gälla som lag för andra köpstäder, är något svårt att begripa; och lättare är det icke heller att förklara huru något i denna lag kan sägas uppenbarligen vara af ett senare ursprung, och hafva tillkommit vid lagens senaste revision under *Birger Jarl*, då det icke kan rimligen antagas, hvad ock författaren icke ens föregifvit, att denna lag skulle vara författad, eller till och med hafva undergått någon revision före *Birger Jarls* tid.*

10) Lagerbring, *Svea Rikes hist.*, II. sid. 713, antog att *Bjærkörätten* tillhört Lödöse; men han insåg icke att denna lag egentligen blifvit författad för Stockholm, och endast genom en senare, på ett oskickligt sätt gjord ändring, blifvit i någon mån lämpad för Lödöse.

haec nitantur legibus a Duce Birgero latis, non vero statuto Regis Magni Birgeri filii de a. 1285. Cum cognitum sit qua ratione exstiterint alii codices iuris urbici intra et extra Sueciam, ex. c. codicem iuris communis Regis Magni Erici filii fundamentum esse codicis iuris urbici recentioris, vel codicem Gulatingensem a Norvegiae Rege Magno Haquini filio confirmatum fundamentum esse iuris urbici Bergensis, verisimillimum videtur operam iuri Uplandico componenda datam, caussam porro praebuisse conscribendo codici iuris Stockholmae proprio, ideoque hunc codicem compositum esse circa finem saeculi XIII vel initium XIV. Eadem denique ratione opera recentiori iuris Vestrogotici codici impensa id effecit, ut ius urbicum Stockholmae usui unius vel plurium urbium Vestrogotiae accommodaretur; hoc vero factum est ante medium saeculum XIV, vel annum 1345, quo tempore, ut supra dictum est, scriptus est ille codex qui continet hoc ius urbicum una cum iure Vestrogotico; ac pari ex caussa idem ius urbicum adnexum est iuri Sudermannico a. 1327 confirmato, in manuscripto illo codice, de quo mentio iam est facienda.

2. Codex membranaceus iuris Sudermannici, ad Regiam Bibliothecam Stockholmiensem pertinens, sign. B 53, cuius mentionem feci in praefatione ad ius SM. pagg. I-V, in fine voluminis habet folium continens initium iuris urbici antiquioris, cum rubrica *æruis köp bal-kir*. Ius Sudermannicum, quod hoc volumine continetur, haud multo post annum 1327 scriptum esse videtur; ac fragmentum iuris urbici eadem forte manu scriptum est, etsi aliquo post tempore et alio atramento. Nulla caussa

om ock detta härrör från Birger Jarls lagstiftning, och ej är grundadt på K. Magnus Ladulås förordning af år 1285. Då man känner förhållandet med andra stadsrätter i och utom Sverige, t. ex. huru K. Magnus Erikssons Landslag ligger till grund för den nyare Stadslagen, eller Norska Konungen Magnus Lagabæters Gulatingslag för Bergens stadsrätt, så visar det sig högst sannolikt att Uplandslagens författande föranledt utarbetandet af en särskild stadsrätt för Stockholm, och att således denna lag blifvit författad i slutet af 13:de eller början af 14:de århundradet. På samma sätt har utarbetandet af Vestgötalagens yngre codex föranledt att Stockholms stadsrätt blifvit använd såsom stadsrätt för en eller flera städer i Vestergötland, och detta har då skett under förra hälften af 14:de århundradet, och senast omkring år 1345, vid hvilken tid, såsom förut är anmärkt, den codex som innehåller Bjärköarätten jämte Vestgötalagen, är skrifven; och af enahanda anledning har denna stadsrätt blifvit bifogad den år 1327 stadfästade Södermannalagen, i den handskrift som nu skall omtalas.

2. *Uti den Kongl. Bibliotheket i Stockholm tillhöriga pergamentscodex af Södermannalagen, sign. B 53, som af mig blifvit beskrifven i företalet till samma lag, sidd. I-V, finnes i slutet ett blad, innehållande början af Bjärköarätten, med rubrik: æruis köp bal-kir. Södermannalagen i denna handskrift synes vara skrifven ej långt efter år 1327; och fragmentet af Bjärköarätten är tilläfsventyrs skrifvet af samma hand, ehuru något senare och med annat bläck. Ingen anledning är*

adest dubitandi quin ius urbicum totum in hoc codice, haud minus ac in codice supra commemorato, additum fuerit, quamvis primum tantum folium nunc restat, una cum exigua lacinia unius folii sequentis. In principio spatium relictum est grandiori litterae initiali, quae tamen non adposita est. Ut codex supra memoratus, ita hic quoque non habet textum in capita divisum; at in principio nonnullarum periodorum, ex. c. *kan þæt ok swa vara &c.*, cap. 1: pr.; *Hwilikin arf &c.* 1: 1. &c., spatium vacuum est factum, idque, ut videtur, ut adponeretur rubra nota **G**, quod tamen non est factum. Certum esse hunc codicem non fuisse divisum in libros, vix opus est dicere; rubricam supra commemoratam ea tantum respicere quae continent primae lineae, evidens est. Hic manuscriptus codex, qui usui urbis cuiusdam Sudermanniae sine dubio destinatus fuit, a codice supra memorato haud parum abhorruisse videtur; an vero mutationes aliquae in dictum finem heic factae fuerint, ex fragmento quod superest, iudicari non potest. Hunc codicem littera B insignivi.

att tvífla derpá att Bjárkõarätten här, líkasom í den förut omtalade handskriften, varit fullständigt tillagd, ehuru deraf nu ej finnes í behåll mera än första bladet, och en smal remsa af ett derefter följande. I början har rum blifvit lemnadt för en större begynnelsebokstaf, som dock ej sedermera blifvit tillsatt. Här finnes lika litet som í den förutnämnda handskriften, någon indelning í capitel; men vid början af åtskilliga perioder, t. ex. kan þæt ok swa vara &c., cap. 1: pr.; Hwilikin arf &c., 1: 1. &c., är ett litet rum lemnadt öppet, troligen för att insätta ett rödt G, hvilket dock ej skett. Att denna lag säkerligen ej varit indelad í Balkar, behöfver knappt anmärkas; den förutnämnda rubriken är tydligen endast föranledd af de första radernas innehåll. Denna handskrift, som utan tvíffel varit ämnadt att begagnas í någon stad í Södermanland, synes hafva varit temligen afvikande från den förut beskrifna; men huruvida ändringar här blifvit gjorda för det nämnda ändamålet, kan ej slutas af det í behåll varande fragmentet. Jag har betecknat denna handskrift med-bokstafven B.

B. De priori iuris urbici antiquioris editione.

Hic codex antea typis vulgatus est cum titulo:

Biärkõa Rätten, Thet är: Then äldsta StadzLag í Sveriges Rjke, Först brukat í Biörköö många Hundrade Åhr sedan. Men af Byrger Järl sedermera något tilökt Åhr 1254. och Stockholms Stad gifven. Nu först på gammalt Pergament igenfunnen och vplagd. Hvar hoos föllia några the äldsta Konunga Stadgar Som Ifrån Konung Magno Ladulås til Kon: Gustafs 1. tíjdh ära vthgifne och fordom wid Domstolarne brukade varit. Bägge medh fullkomlige Register förfärdigade, och medh Hans Kongl:

B. Om den äldre editionen af Bjärkõa-Rätten.

Denna lag har förut blifvit utgifven under titel:

haec nitantur legibus a Duce Birgero latis, non vero statuto Regis Magni Birgeri filii de a. 1285. Cum cognitum sit qua ratione exstiterint alii codices iuris urbici intra et extra Sueciam, ex. c. codicem iuris communis Regis Magni Erici filii fundamentum esse codicis iuris urbici recentioris, vel codicem Gulatingensem a Norvegiae Rege Magno Haquini filio confirmatum fundamentum esse iuris urbici Bergensis, verisimillimum videtur operam iuri Uplandico componendo datam, caussam porro praebuisse conscribendo codici iuris Stockholmiae proprio, ideoque hunc codicem compositum esse circa finem saeculi XIII vel initium XIV. Eadem denique ratione opera recentiori iuris Vestrogotici codici impensa id effecit, ut ius urbicum Stockholmiae usui unius vel plurium urbium Vestrogotiae accommodaretur; hoc vero factum est ante medium saeculum XIV, vel annum 1345, quo tempore, ut supra dictum est, scriptus est ille codex qui continet hoc ius urbicum una cum iure Vestrogotico; ac pari ex caussa idem ius urbicum adnexum est iuri Sudermannico a. 1327 confirmato, in manuscripto illo codice, de quo mentio iam est facienda.

2. Codex membranaceus iuris Sudermannici, ad Regiam Bibliothecam Stockholmiensem pertinens, sign. B 53, cuius mentionem feci in praefatione ad ius SM. pagg. I-V, in fine voluminis habet folium continens initium iuris urbici antiquioris, cum rubrica *æruis köp balkir*. Ius Sudermannicum, quod hoc volumine continetur, haud multo post annum 1327 scriptum esse videtur; ac fragmentum iuris urbici eadem forte manu scriptum est, etsi aliquo post tempore et alio atramento. Nulla caussa

om ock detta härrör från Birger Jarls lagstiftning, och ej är grundadt på K. Magnus Ladulås förordning af år 1285. Då man känner förhållandet med andra stadsrätter i och utom Sverige, t. ex. huru K. Magnus Erikssons Landslag ligger till grund för den nyare Stadslagen, eller Norska Konungen Magnus Lagabæters Gulatingslag för Bergens stadsrätt, så visar det sig högst sannolikt att Uplandslagens förfuttande föranledt utarbetandet af en särskild stadsrätt för Stockholm, och att således denna lag blifvit författad i slutet af 13:de eller början af 14:de århundradet. På samma sätt har utarbetandet af Vestgötalagens yngre codex föranledt att Stockholms stadsrätt blifvit använd såsom stadsrätt för en eller flera städer i Vestergötland, och detta har då skett under förra hälften af 14:de århundradet, och senast omkring år 1345, vid hvilken tid, såsom förut är anmärkt, den codex som innehåller Bjärköarätten jämte Vestgötalagen, är skrifven; och af enahanda anledning har denna stadsrätt blifvit bifogad den år 1327 stadfästade Södermannalagen, i den handskrift som nu skall omtalas.

2. Uti den Kongl. Bibliotheket i Stockholm tillhöriga pergamentscodex af Södermannalagen, sign. B 53, som af mig blifvit beskrifven i företalet till samma lag, sidd. I-V, finnes i slutet ett blad, innehållande början af Bjärköarätten, med rubrik: *æruis köp balkir*. Södermannalagen i denna handskrift synes vara skrifven ej långt efter år 1327; och fragmentet af Bjärköarätten är tilläfsventyrs skrifvet af samma hand, ehuru något senare och med annat bläck. Ingen anledning är

adest dubitandi quin ius urbicum totum in hoc codice, haud minus ac in codice supra commemorato, additum fuerit, quamvis primum tantum folium nunc restat, una cum exigua lacinia unius folii sequentis. In principio spatium relictum est grandiori litterae initiali, quae tamen non adposita est. Ut codex supra memoratus, ita hic quoque non habet textum in capita divisum; at in principio nonnullarum periodorum, ex. c. *kan þæt ok swa vara* &c., cap. 1: pr.; *Hwili kin arf* &c. 1: 1. &c., spatium vacuum est factum, idque, ut videtur, ut adponeretur rubra nota ¶, quod tamen non est factum. Certum esse hunc codicem non fuisse divisum in libros, vix opus est dicere; rubricam supra commemoratam ea tantum respicere quae continent primae lineae, evidens est. Hic manuscriptus codex, qui usui urbis cuiusdam Sudermanniae sine dubio destinatus fuit, a codice supra memorato haud parum abhorruisse videtur; an vero mutationes aliquae in dictum finem heic factae fuerint, ex fragmento quod superest, iudicari non potest. Hunc codicem littera B insignivi.

att tvifla derpå att Bjärköarätten här, likasom i den förut omtalade handskriften, varit fullständigt tillagd, ehuru deraf nu ej finnes i behåll mera än första bladet, och en smal remsa af ett derefter följande. I början har rum blifvit lemnadt för en större begynnelsebokstaf, som dock ej sedermera blifvit tillsatt. Här finnes lika litet som i den förutnämnda handskriften, någon indelning i capitel; men vid början af åtskilliga perioder, t. ex. kan þæt ok swa vara &c., cap. 1: pr.; Hwili kin arf &c., 1: 1. &c., är ett litet rum lemnadt öppet, troligen för att insätta ett rött ¶, hvilket dock ej skett. Att denna lag säkerligen ej varit indelad i Balkar, behöfver knappt anmärkas; den förutnämnda rubriken är tydligen endast föranledd af de första radernas innehåll. Denna handskrift, som utan tvifvel varit ämnad att begagnas i någon stad i Södermanland, synes hafva varit temligen afvikande från den förut beskrifna; men huruvida ändringar här blifvit gjorda för det nämnda ändamålet, kan ej slutas af det i behåll varande fragmentet. Jag har betecknat denna handskrift med-bokstafven B.

B. De priori iuris urbici antiquioris editione.

Hic codex antea typis vulgatus est cum titulo:

Biärköa Rätten, Thet är: Then äldsta StadzLag i Sveriges Rjke, Först brukat i Biörköö många Hundrade Åhr sedan. Men af Byrger Järl sedermera något tilökt Åhr 1254. och Stockholms Stad gifven. Nu först på gammalt Pergament igenfunnen och vplagd. Hvar hoos föllia några the äldsta Konunga Stadgar Som Ifrån Konung Magno Ladulås til Kon: Gustafs I. tijdh ära vthgifne och fordom wid Domstolarne brukade varit. Bägge medh fullkomlige Register förfärdigade, och medh Hans Kongl:

B. Om den äldre editionen af Bjärköa-Rätten.

Denna lag har förut blifvit utgifven under titel:

May:s Bekostnadt. Tryckte i Stockholm, Åhr 1687. Aff Henrick Keyser, Kongl. May:tz och Vpsala Acad. Booktryckiare. In fol.

Editor erat Iohannes Hadorph, Secretarius Archivi Regni; nomen eius subscriptum est epistolae qua hoc opus dicatur Regi Carolo XI, quaeque incipit in altera pagina folii titulum continentis, et occupat tres paginas. Inter alia quae heic adferuntur, ea quoque enuntiatur opinio, hanc legem a Rege Biörn statutam esse circa annum 832, ac, iam editis omnibus inventis codicibus iuris Sveonum ac Gotorum, tantum restare antiquissimum ethnicumque codicem Uplandicum Vigeri Spa, ius Helsingiae antiquissimum, et veteres codices iuris urbici Novae Ludosiae ac Sudercopiae. De istis observandum est, quod adtinet ad codicem Novae Ludosiae, certum esse illum non alium fuisse quam manuscriptum ad dictam urbem pertinens exemplar — idem forte quod in suis manibus habuit Hadorph, quodque nostro etiam tempore exstat — iuris veteris Ludosiae, vel codicis iuris Stockholmiensis qui, ut in praecedentibus monstratum est, Ludosiae est accommodatus; sicut certum est ius Sudercopiae non aliud esse quam hodieque exstantem manuscriptum codicem iuris recentioris omnibusque urbibus communis. Respectu denique habito iuris istius Helsingiae antiquissimi, ad ea delegare sufficiat, quae de illo antea dicta sunt pag. VII. Post hanc epistolam sequuntur quattuor folia continentia praefationem, quae maximam partem agit de urbe Birca ab Adamo Bremensi commemorata, quam in insula Biörkö in lacu Mälaren sitam fuisse statuit Hadorph; et catalogum antiquarum constitutionum calci additarum. Ipsum ius urbicum, quod ex eodem manuscripto

Utgifvaren var Sekreteruren vid Riks-Arkivet Johan Hadorph, hvars namn är underteknadt en dedikation till Konung Carl XI, hvilken börjas på andra sidan af titelbladet, och up-tager tre sidor. Här ytras bland annat den mening, att denna lag är af Konung Björn stiftad vid år 832; samt att, sedan numera alla "igenfunna Svea och Göta lagböcker" voro tryckta, endast återstodo "den äldsta Viger Spas hedniska Uplandslag, och den äldsta Helsingelagen, samt Nylösa och Söderköpings gamla stadsrätt." Härvid må anmärkas, hvad Nylösa (eller Ny-Lödöse) stadsrätt beträffar, att denna säkerligen ej varit annat än en nämnde stad tillhörig handskrift — möjligen just den samma som Hadorph hade i sina händer, och hvilken ännu är i behåll — af gamla Lödöse stadsrätt, eller den, såsom jag i det föregående visat, för Lödöse lämpade Stockholmska Björköarätten; liksom det är säkert att Söderköpings stadsrätt ej är annat än en ännu i behåll varande handskrift af den nyare allmänna stadslagen. Hvad åter den förmenta äldsta Helsingelagen beträffar, återopas hvad jag förut derom anfört sid. VII. Efter dedikationen följa fyra blad, innehållande ett företal, hvilket till största delen handlar om den af Adamus Bremensis beskifna staden Birka, som Hadorph antager hafva legat på Björkö i Mälaren, samt en förteckning på de efteråt tryckta gamla stadgarne. Sjelfva Björköarätten, hvilken är aftryckt

codice quem ego secutus sum, transcriptum est, occupat 15 paginas notis numeralibus Arabicis signatas; divisum vero est in 35 capita, quae titulis ornata sunt, ut: "Cap. I. Om Arff." "Cap. II. Om Bygging." Orthographia codicis manuscripti heic non exacte observata est. Nonnulla menda scripturae in manuscripto codice occurrentia heic sunt correctae, non tamen indicata emendatione; ex c. *Hw(i)likin*, cap. 1: pr.; *innen (men)*, 9: 1. &c.; at contra multa accesserunt vitia typographica, ex c. *wæra, wera*, pro *mæra, meræ*, 5: 1; *twæggia* pro *sex*, 14: 18. &c.; ad quod genus referenda sunt verba non raro praetermissa, ex c. *byæ (pingum)*, 1: pr.; *þær*, 4; *fram*, 5: pr. &c. Interdum addita sunt verba, ex c. *oc*, 2: pr. (cfr. not. 27.); *æn*, 12: 4. (cfr. not. 77.) &c.; uno denique loco integra linea bis legitur, nempe verba: *Fæ man saran æller Kono, ær til twæggia mannæ vitni, sum*, 14: 23. In margine additae sunt adnotationes de iis quae continet textus, ac aliae quibus delegatur ad locos convenientes iuris urbici recentioris. Calci additus est, in novem paginis notis numeralibus carentibus, index verborum ad ius urbicum, cum explicatione quorundam vocabulorum antiquorum, qui, ut titulus indicat, maxima ex parte est index rerum secundum ordinem alphabeti. Antiquae constitutiones quae postea sequuntur, occupant 72 paginas, quae, exceptis octo prioribus, notis numeralibus Arabicis signatae sunt; constitutio ordine prima est statutum, ut vulgo appellatur, *Skenningense*, quod ad annum 1280 refert *Hadorph*; ultima est de anno 1514. Denique sequuntur, in 13 foliis, index verborum ad constitutiones, et index nominum regum, ducum ac con-

efter samma handskrift som af mig blifvit följd, uptager 15 med Arabiska siffror numererade sidor, och är indelad i 35 capitel, hvilka äro försedda med öfverskrifter, såsom: "Cap. I. Om Arff." "Cap. II. Om Bygging." *Handskriftens orthographi är här icke noga iakttagen. Åtskilliga i handskriften förekommande skriffer äro här, naturligtvis utan anmärkning, rättade, t. ex. Hw(i)likin, cap. 1: pr.; innen (men), 9: 1. &c.; deremot hafva många tryckfel tillkommit, t. ex. wæra, wera, för mæra, meræ, 5: 1; twæggia för sex, 14: 18. &c., hvartill hörer ett ord ej sällan blifvit utelemnade, t. ex. byæ (pingum), 1: pr.; þær, 4; fram, 5: pr. &c. Stundom äro ord här tillagda, t. ex. oc, 2: pr. (jfr. not. 27.); æn, 12: 4. (jfr. not. 77.) &c.; och på ett ställe är en hel rad tryckt två gånger, eller orden: Fæ man saran æller Kono, ær til twæggia mannæ vitni, sum, 14: 23. I brüdden äro tillagda anmärkingar angående textens innehåll, äfvensom hänvisningar till motsvarande ställen i den nyare Stadslagen. Efteråt följer på nio onumererade sidor en "Orde-Lista på Biärköa Rätten, medh några gamle Ordz Vthtydning," hvilken, såsom den anförda öfverskriften visar, hufvudsakligen är ett alphabetiskt sakregister. De här bifogade gamla stadgar uptaga 72 sidor, hvilka, med undantag af de 8 första, äro numererade med Arabiska siffror; den första af dem är den så kallade *Skenninge stadga*, hvilken *Hadorph* gifver årtalet 1280; den sista är af år 1514. Slutligen följa på 13 blad en "Ordelista på Stadgarne," samt en förteckning på "Konungars, Jerlars*

May:s Bekostnadt. Tryckte i Stockholm, Åhr 1687. Aff Henrick Keyser, Kongl. May:tz och Vpsala Acad. Booktryckiare. In fol.

Editor erat Iohannes Hadorph, Secretarius Archivi Regni; nomen eius subscriptum est epistolae qua hoc opus dicatur Regi Carolo XI, quaeque incipit in altera pagina folii titulum continentis, et occupat tres paginas. Inter alia quae heic adferuntur, ea quoque enuntiatur opinio, hanc legem a Rege Biörn statutam esse circa annum 832, ac, iam editis omnibus inventis codicibus iuris Sveonum ac Gotorum, tantum restare antiquissimum ethnicumque codicem Uplandicum Vigeri Spa, ius Helsingiae antiquissimum, et veteres codices iuris urbici Novae Ludosiae ac Sudercopiae. De istis observandum est, quod adtinet ad codicem Novae Ludosiae, certum esse illum non alium fuisse quam manuscriptum ad dictam urbem pertinens exemplar — idem forte quod in suis manibus habuit Hadorph, quodque nostro etiam tempore exstat — iuris veteris Ludosiae, vel codicis iuris Stockholmiensis qui, ut in praecedentibus monstratum est, Ludosiae est accommodatus; sicut certum est ius Sudercopiae non aliud esse quam hodieque exstantem manuscriptum codicem iuris recentioris omnibusque urbibus communis. Respectu denique habito iuris istius Helsingiae antiquissimi, ad ea delegare sufficiat, quae de illo antea dicta sunt pag. VII. Post hanc epistolam sequuntur quattuor folia continentia praefationem, quae maximam partem agit de urbe Birca ab Adamo Bremensi commemorata, quam in insula Biörkö in lacu Mälaren sitam fuisse statuit Hadorph; et catalogum antiquarum constitutionum calci additarum. Ipsum ius urbicum, quod ex eodem manuscripto

Utgifvaren var Sekreteruren vid Riks-Arkivet Johan Hadorph, hvars namn är underteknadt en dedikation till Konung Carl XI, hvilken börjas på andra sidan af titelbladet, och uttager tre sidor. Här ytras bland annat den mening, att denna lag är af Konung Björn stiftad vid år 832; samt att, sedan numera alla "igenfunna Svea och Göta lagböcker" voro tryckta, endast återstodo "den äldsta Viger Spas hedniska Uplandslag, och den äldsta Helsingelagen, samt Nylösa och Söderköpings gamla stadsrätt." Härvid må anmärkas, hvad Nylösa (eller Ny-Lödöse) stadsrätt beträffar, att denna säkerligen ej varit annat än en nämnde stad tillhörig handskrift — möjligen just den samma som Hadorph hade i sina händer, och hvilken ännu är i behåll — af gamla Lödöse stadsrätt, eller den, såsom jag i det föregående visat, för Lödöse lämpade Stockholmska Björköarätten; likasom det är säkert att Söderköpings stadsrätt ej är annat än en ännu i behåll varande handskrift af den nyare allmänna stadslagen. Hvad åter den förmenta äldsta Helsingelagen beträffar, återopas hvad jag förut derom anført sid. VII. Efter dedikationen följa fyra blad, innehållande ett företal, hvilket till största delen handlar om den af Adamus Bremensis beskriфта staden Birka, som Hadorph antager hafva legat på Björkö i Mälaren, samt en förteckning på de efteråt tryckta gamla stadgarne. Sjelfva Björköarätten, hvilken är aftryckt

codice quem ego secutus sum, transcriptum est, occupat 15 paginas notis numeralibus Arabicis signatas; divisum vero est in 35 capita, quae titulis ornata sunt, ut: "Cap. I. Om Arff." "Cap. II. Om Byggning." Orthographia codicis manuscripti heic non exacte observata est. Nonnulla menda scripturae in manuscripto codice occurrentia heic sunt correctae, non tamen indicata emendatione; ex c. *Hw(i)likin*, cap. 1: pr.; innen (men), 9: 1. &c.; at contra multa accesserunt vitia typographica, ex c. *wærae*, *weræ*, pro *mæra*, *meræ*, 5: 1; *twæggia* pro *sex*, 14: 18. &c.; ad quod genus referenda sunt verba non raro praetermissa, ex c. *byæ* (*pingum*), 1: pr.; *þær*, 4; *fram*, 5: pr. &c. Interdum addita sunt verba, ex c. *oc*, 2: pr. (cfr. not. 27.); *æn*, 12: 4. (cfr. not. 77.) &c.; uno denique loco integra linea bis legitur, nempe verba: *Fæ man saran æller Kono, ær til twæggia mannæ vitni, sum*, 14: 23. In margine additæ sunt adnotationes de iis quae continet textus, ac aliae quibus delegatur ad locos convenientes iuris urbici recentioris. Calci additus est, in novem paginis notis numeralibus carentibus, index verborum ad ius urbicum, cum explicatione quorundam vocabulorum antiquorum, qui, ut titulus indicat, maxima ex parte est index rerum secundum ordinem alphabeti. Antiquae constitutiones quae postea sequuntur, occupant 72 paginas, quae, exceptis octo prioribus, notis numeralibus Arabicis signatae sunt; constitutio ordine prima est statutum, ut vulgo appellatur, *Skenningense*, quod ad annum 1280 refert *Hadorph*; ultima est de anno 1514. Denique sequuntur, in 13 foliis, index verborum ad constitutiones, et index nominum regum, ducum ac con-

efter samma handskrift som af mig blifvit följd, uptager 15 med Arabiska siffror numererade sidor, och är indelad i 35 capitel, hvilka äro försedda med öfverskrifter, såsom: "Cap. I. Om Arff." "Cap. II. Om Byggning." Handskriftens orthographi är här icke noga iakttagen. Atskilliga i handskriften förekommande skriffer äro här, naturligtvis utan anmärkning, rättade, t. ex. *Hw(i)likin*, cap. 1: pr.; innen (men), 9: 1. &c.; deremot hafva många tryckfel tillkommit, t. ex. *wærae*, *weræ*, för *mæra*, *meræ*, 5: 1; *twæggia* för *sex*, 14: 18. &c., hvartill hörer ett ord ej sällan blifvit utelämnade, t. ex. *byæ* (*pingum*), 1: pr.; *þær*, 4; *fram*, 5: pr. &c. Stundom äro ord här tillagda, t. ex. *oc*, 2: pr. (jfr. not. 27.); *æn*, 12: 4. (jfr. not. 77.) &c.; och på ett ställe är en hel rad tryckt två gånger, eller orden: *Fæ man saran æller Kono, ær til twæggia mannæ vitni, sum*, 14: 23. I brädden äro tillagda anmärkingar angående textens innehåll, äfvensom hänvisningar till motsvarande ställen i den nyare Stadslagen. Efteråt följer på nio onumererade sidor en "Orde-Lista på Biärköa Rätten, medh några gamle Ordz Vthtydning," hvilken, såsom den anförda öfverskriften visar, hufvudsakligen är ett alphabetiskt sakregister. De här bifogade gamla stadgar uptaga 72 sidor, hvilka, med undantag af de 8 första, äro numererade med Arabiska siffror; den första af dem är den så kallade *Skenninge stadga*, hvilken *Hadorph* gifver årtalet 1280; den sista är af år 1514. Slutligen följa på 13 blad en "Ordelista på Stadgarne," samt en förteckning på "Konungars, Jerlars

siliariorum regionum, in praecedentibus antiquis constitutionibus occurrentium.

C. De hac iuris urbici antiquioris editione.

In textu secutus sum unicum iam exstantem integrum codicem manuscriptum. Cum in hoc codice non magis quam in fragmento quod de alio codice superest, existat divisio in capita et paragraphos, talis divisio a me est facta; quam divisionem, ex eadem caussa, quae respectu habito libri iuris Smalandici de re ecclesiastica allata est ¹¹⁾, notis numeralibus Arabicis designavi; divisionis vero antea ab Hadorph factae non potui rationem habere.

Lundae die III Maii MDCCCXLIV.

ock Hertugars, samt Konglige Rådens Namn, som finnes i Gambla Stadgarne.”

C. Om närvarande edition af Bjärköa-Rätten.

Texten är aftryckt efter den enda fullständiga handskrift som finnes; och som i denna handskrift lika litet som i det af en annan handskrift i behållvarande fragmentet, finnes någon indelning i flockar och paragrapher, så har jag gjort en sådan indelning, hvarvid jag, af samma anledning som i afseende på Smålandslagens Kristnubalk blifvit anmärkt ¹¹⁾, med Arabiska siffror utmärkt flockarne; och har den förut af Hadorph gjorda indelning af mig måst lemnas utan afseende.

Lund den 3 Maj 1844.

11) Vide pag. XXIX supra.

11) Se sid. XXIX ofvanför.

**EXPLICATIO LITTERARUM, QUIBUS CODICES MANUSCRIPTI ETC.
SIGNIFICANTUR.**

I. In codice iuris Helsingici.

- A. Codex Bibliothecae Academiae Upsaliensis N:o 49. (vide supra pag. I)
- B. Editio iuris Helsingici a. MDCIX typis vulgata (vide pag. X).
- C. Varietates calci primae iuris Hels. editionis adiectae (vide pag. XI).
- Locc. *Loccenius*, Iuris Helsingici versio Latina (vide pag. XIV).

II. In codicis iuris Smalandici parte de re ecclesiastica.

- A. Codex Bibliothecae excellentissimi Comitis *M. Brahe* in Skokloster (vide pag. XVIII).
- B. Codex Bibliothecae Acad. Hafniensis, A. M. N:o 51 in 4:o (vide pag. XXVI).
- P. Apographum codicis A in collectionibus *Palmskiöldianis* (vide pag. XXIV).
- Str. Apographum eiusdem codicis, ex bibliotheca liberi Baronis *C. G. Rålamb* in *Strö* (vide pag. XXV).
- Cels. *M. Celsius*, in editione eiusdem codicis a. MDCCXXXVIII typis vulgata (vide pag. XXVII).

III. In codice iuris urbici antiquiore.

- A. Codex Bibliothecae Regiae Stockholmiensis B 58. (vide pag. XXX.)
- B. Cod. Bibl. Reg. Stockholm. B 53. (vide pag. XXXVI)
- Had. *Hadorph*, in editione iuris urbici antiquioris a. MDCLXXXVII typis vulgata (vide pag. XXXVII).

CONSPECTUS OPERIS.

I. Codex iuris Helsingici	pag. 1.
Praefatio (Præf.)	3.
<i>Kyrkiu balker</i> (KkB.)	4.
<i>Konungæ balker</i> (KgB.)	18.
<i>Ærfþa balker</i> (ÆB.)	27.
<i>Manhæliæs balker</i> (MB.)	41.
<i>Jorþæ balker</i> (JB.)	60.
<i>Köpmalæ balker</i> (KpB.)	67.
<i>Wíþerbo balker</i> (VB.)	70.
<i>Þingmalæ balkr</i> (ÞB.)	84.
II. Codicis iuris Smalandici pars de re ecclesiastica	95.
III. Iuris urbici codex antiquior	111.
Glossaria et indices nominum propriorum	135.
1. Ad codicem iuris Helsingici	137.
2. Ad codicis iuris Smalandici partem de re ecclesiastica	197.
3. Ad codicem iuris urbici antiquiorem	221.
Addenda et emendanda	251.

I.

CODEx

IURIS HELSINGICI.

HELSINGE-LAGEN.

I.

CODEx

IURIS HELSINGICI.

HELSINGE-LAGEN.

I.

CODEx

IURIS HELSINGICL

HELSINGE-LAGEN.

(Praefatio.)

Mæþ lagh skal man land byggæ;¹⁾ for þæn skuld. warö.²⁾ æy lagh aa Lande 1 þa gate ængin booz firi. for þy ær lagh skipæt. först af gup³⁾ ok swa af konunge warom. mæþ samþykkæ⁴⁾ wælbörnæ (⁵mannom ok allan almoghanom. ath gopæ mæn nytæ þerræ spækt. ok wrangwisæ mæn næfsös. till liftapilsæ. till pænningæ⁶⁾ hwar æftir þy som bruth æru till. for þy ath swa som þæt ær almosæ ath hiælpæ gopom mannom till heþer ok ræt. swa ær ok þæt ath næfsæ illgæningx⁷⁾ mannom ok wrangwisom. swa som blant æplæ fruct waxör⁸⁾ nællær.⁹⁾ þithstlæ. ok þorn. man skal þem wp taka ok borth kastæ. ath the vm gaa æy þe gopæ fruct swa skal man ok næfsæ ilgærningx mannom ok wrangwisom. at þe vmga æy gopæ¹⁰⁾ mannom Som mæstæren sigher. Hwa som agha löös lewer ok lagha. han heþerlös döör. Gup giwi ath wi matom hær swo liwa mæþ lagha. ath wi matom alla himærikæ hawa. ok mæþ war iæmpkristæn swo vm ga. ath wi maghom all himarikas¹¹⁾ næþer faa. AMEN¹²⁾

Hær¹³⁾ byriæs hælsingæ landæ laghbook. ok hær ii sik atta¹⁴⁾ balkær. kyrkio balkær. konungxbalkær. ærþæ balkær. manhælgis balkær. Jorþæbalkær. köpmala balkær.¹⁵⁾ wiperbo balkær. þingmalæ balkær

1) B. byggä.

2) B. Ware.

3) B. Gudhi.

4) B. samtyckä.

5) Lege: manna ok alz almoghans.

6) A. Loco litt. y primum scriptum est æ. B. pæningx.

7) B. ilgærningx.

8) B. woxör.

9) A. mællær scriptum est, at scalpro emendatum.

10) Lege gopom.

11) B. himærikäs.

12) B. add. Lagh Hälsingä byriæs at Gudz rätt, ok the hälghu Kirkiu, ok skiptis i atta lagha Balka. Then fyrsti är vm Kirkiu rätt. Amär är vm Kunungx Edzö-

re, ok vm hans Skatt, ok vm Ledhungx lama, ok vm Rod ok Ward hald. Thän tridhi är vm Giptermal ok vm Ärfdir. Thän Fiärði balkær är vm Draap, Saar, Ran, Tiufnadh ok Fyndir. Thän fämti är vm Jordir. Siätti är vm Lösörä köp ok Gästning. Siundi är Bygginga balkær. Attundi ok thän sidharsti är vm Tingmal. Cfr. UplL. Praef.

13) B. Laghbook tessin hær &c.

14) B. sic. A. VII., at spatium inter has literas numerales et sequens punctum reliquit scriba; quod testari videtur in antiquiore codice quem secutus est, scriptum fuisse VIII. Cfr. not. 13 sequentem.

15) B. sic. A. om. köpmala balkær.

2 (¹Hær byriæs kyrkiu balcer. ok tælias i hanum flokkær .XXI.

I Vm kyrkiu bygning

II Vm kyrkiu bool ok hws

III Vm kyrkiu skrup²)

IIII Vm kyrkiu wigning

V Vm kyrkiu præst

VI Vm klokkæræ. ok klokkor

VII Vm tiund.

VIII Vm siælæmæssur

IX Vm hiona vigning ok inlezn

X Vm offær

XI. Vm barnaa kristning

XII Vm siukamanz reþskap

XIII Vm massu fal³) ok forbuþXIIII Vm siælæ gifþ⁴) ok testament⁵)XV (⁶Vm hionalagh frænsemis spiæl ok hoor

XVI Vm hælghudagha bruth ok skriptæ bruth

XVII Vm banz maal

XVIII Vm kyrkiu garþæ

XIX Vm biskops sak ii menepum

XX Vm brut mællom præst ok lekmanz

XXI Vm friþ mæþ guz likama

1) B. habet titulum *Kirkiu Balcer*, et infra:
I fyrstü Balkinum tæliäs Flokka en ok tiughu.

2) B. sic. A. *kyrkiu gaarþ.*

3) B. *Mæssufall.*

4) B. *Siälagipt.*

5) A. add. *XV Vm hælghædagha bruth*, at hæc rubra lineola induxit scriba.

6) B. sic. A. loco sequentium trium titulorum hos habet:

XV Vm hionalagh

XVI Vm hoor ok frænsemis spiæl

XVII Vm banz maal ok skriptæ, bruth ok hælghædagka bruth.

A⁷⁾ krist skulu allir kristnur⁸⁾ troæ at han ær guþ. ok æy⁹⁾ æru guþir¹⁰⁾ 3 fleræ æn han ein. Ængin skal affguþum blotæ. ok ængin a lundæ.¹¹⁾ æller a stenæ troæ Allir skulu kyrkiu dyrkiæ¹²⁾ þit skulu allir. baþi quikir ok döþir. (¹³⁾komænda ok farændæ ij wærald ok aff. Krister bööp kirkiu byggia ok tiund göræ. adamber ok hans synir giorþa¹⁴⁾ tiund fyrst. ok salomon kyrkiu. §. 1. Nu uilia kristnir mæn krist¹⁵⁾ buþ at¹⁶⁾ haldö.¹⁷⁾ ok kyrkiu af nyu göræ.¹⁸⁾ þa skulu böndör¹⁹⁾ till biskups faræ ok soknæ præst sin mæþ sik hawa. ok aff byscupi loff ath beþas at þe kyrkiu byggia moghæ.²⁰⁾ Biscuper a empnæ²¹⁾ þera skupa. ok loff till giwæ. §. 2. Allir (²²⁾fulgærþæ böndör aki æptur bonda tali. ok daghwærki²³⁾ æftir vighræ mannæ tali. þryskæs nokon ok fællir²⁴⁾ aku. bötæ alin foræ las. ok²⁵⁾ suua²⁶⁾ foræ annat ok þripia. (²⁷⁾ok æy meræ þyt han fæller fleræ. vtan han fæller²⁸⁾ aku.²⁹⁾ allæ. Fæller aku³⁰⁾ allæ. bötæ VIII öræ. Fæller³¹⁾ daxwærki. wæri lagh sama. þæssæ³²⁾ bot ligger³³⁾ till kyrkiu bygning ok söka³⁴⁾ kyrkiu wæriaendær þæt³⁵⁾ som lagh æru³⁶⁾

I: pr, 1 = UplL. KkB. I: pr, 1.

7) B. habet titulum: *Vm Kyrkiu Bygning. I. Flokker*; et sic in sequentibus ubique textui capitum inscriptos habet titulos, qui in indicibus capitum leguntur.

8) B. *Kristnir*.

9) A. v. *æy* omissam supra lineam add. scriba.

10) B. *gudhar*.

11) B. *tundi*.

12) B. *dyrkü*.

13) B. *komandi ok farändi*.

14) B. *giordo*.

15) Pro *kristis*.

16) B. om. *at*.

17) B. *halda*.

18) B. *byggia*.

19) B. *bönder*.

20) B. *mogho*.

21) B. *ümpni*.

22) B. *fulgiürdis bönder akin &c*.

23) B. *daxwærkin*.

24) B. sic; add. *nidher. A. fuller*.

25) B. om. *ok*.

26) B. *Sua*.

27) B. *ey ok thy mera at han &c*.

28) B. *fälli*.

29) A. *aku* bis scriptum est.

30) A. *aku* bis est scriptum, at posteriori loco rubra lineola inductum.

31) B. add. *man*.

32) B. *Tässi*.

33) B. *liggi*.

34) B. *sökin*.

35) B. om. *þæt*.

36) B. *sighiä*.

II

Nu ær kyrkiu³⁷) bygð. þa skal kyrkiu³⁸) bool hawa. þær præster skal a byggia. þæt (³⁹skal fult ok frælst wæra foræ allom wtskyldom sum vpsala öper konungi. §. 1. Hws a kyrkiu bole hwæria⁴⁰) skulu byggias⁴¹) sum (⁴²gamal sipvænio hawer wærit. Delæ þe þær vm. þa (⁴³sköpi þæt II præ-
4 stír. ok II bönder aff aprum soknum æru næmpdir mæþ provastunum.⁴⁴) æp-
tir þy skal ok byggias som þe⁴⁵) sigia som aff aprum soknum æru næmdir Fæller⁴⁶) sokn sipan bygning. böte biscupi II marker. ok præsti ena mark. fæller enka man böta alin foræ daxwærki. ok⁴⁷) foræ annat. ok þripia. ok byggia⁴⁸) sipan. Bygger æy sipan. þa böta swa mykit enkæ man som sokn al. §. 2. Sipæn præstæns huus æru wæl boin. þa skal præster ath husum gömæ at þe æy aff wanrökt fordærwæs⁴⁹) ok boæ (⁵⁰lasa at husum. ok dör⁵¹) foræ göræ ok alt þæt han ma þem boæ ok bætræ. göræ⁵²) þæt a sin eghian⁵³) kost. þa æn husin þurwæ mykyn bonæþ wip. þa skulu bönder bonæþ⁵⁴) till föræ. ok kost foræ⁵⁵) haldæ. ok husum⁵⁶) wp byggia. Nu kan hus nipær falla aff præstins wanrökt; þa a præster þem wp boæ a sin kost. ok böta þre mar-
ker. II biscupi. ok ena soknamannum. Sighia bönder ath husin æru fordær-
wæþ aff⁵⁷) wanrökt. ok præster nekær. þa skupy⁵⁸) þæt II. præstæ⁵⁹) ok .II. böndær aff aprum soknum. hwat husin æru fordærwæþ aff wanrökt æller æy

II: 2 = UplL. KkB. 2: 2.

37) Pro kyrkia.

38) B. kirkia.

39) C. a frælst wara fore allum wtskyldum, ok i samu laghum sum Vpsalar, Ok swa hawer thet enskylt warit kirkiunni, sum Vpsala Odhä Kumungi.

40) B. hvariu.

41) B. add. swa.

42) B. gamul sidhwäniä.

43) B. skulu thät skudha tve præster &c.

44) Pro provastinum. B. thera provasti.

45) B. add. firi.

46) B. add. all.

47) B. Sna.

48) B. byggi.

49) B. fordervins.

50) Lege laka. C. lata hws. Cfr. UplL. KkB. 2:2.

51) B. dyr.

52) B. göri.

53) B. eghin.

54) B. bonadhin.

55) B. fore.

56) B. husin.

57) B. add. præstins.

58) B. skudhin.

59) Pro præstir.

III.

Nu skal kyrkiu⁶⁰⁾ skrup hawa. þæt æru mæssu klæpi. kalker ok corporale. ok tíþæ böker ællær.⁶¹⁾ Ængin præster ma ok⁶²⁾ böker kiöpæ. æller scriwæ lata. vtan sins biscops orloff. æller profastæ. ok soknamannæ goþwillia. ok scal kyrkiu⁶⁰⁾ klokkur hawa. foræ þy ath⁶³⁾ þe sculu sokn till tíþar⁶⁴⁾ kallæ

.III.

Nu þorwæ bönder (⁶⁵kyrku wighæ lata at rättum byscups færþum. þa aghu bönder kost foræ biskupi haldæ æller giwi biscupi tolf *marker*. æn bönder æru fleræ æn XXX.⁶⁶⁾ hwat biskuper hælder wil. Æru bönder færræ æn XXX. 5 þa giwi⁶⁷⁾ biskupi .VIII. bot *marker*

V

Nu ær kirkiu⁶⁸⁾ wigþ. þa komber præst⁶⁹⁾ ok till hænnæ⁷⁰⁾ beþæs. þæt mon ræt wæra at tagha⁷¹⁾ þæn som allom a sæmber. Nu kan æy sokn wm præst sæmia. þa taki þæn. biskuper wil þem vnnæ. Nu ær þæn præst⁷²⁾ takin. baþæ mæþ biscups wilia. ok⁷³⁾ sokna mannæ. þa agha bönder kyrkiu sinæ ok skrup⁷⁴⁾ ii hænder præsti sætia. Ok præst⁷⁵⁾ klokkari. §. 1. Swa mykit gooz præst⁷⁶⁾ foræ sik taker a kirkiu bolæ.⁷⁷⁾ swa mykit skal han lata æflir sik wæra i allom lösörum hwat han skilz vip þe kyrkiu quikær æller döper.

III = UplL. KkB. 3.
 IIII, cfr. UplL. KkB. 4: pr.

V: pr. = UplL. KkB. 5.

60) Pro *kyrkia*.
 61) Pro *allær*. B. *allar*.
 62) B. om. *ok*.
 63) B. om. *ath*.
 64) B. *tídhä*.
 65) B. *kirkiu wighia* &c.
 66) B. add. *ä*.
 67) B. *gívin*.
 68) B. *kirkiä*.

69) B. *präster*.
 70) B. *hännär*.
 71) B. *taka*.
 72) Pro *präster*.
 73) B. add. *swa*.
 74) B. add. *hänmer*.
 75) Pro *präster*. B. add. *säti*.
 76) B. *präster*.
 77) B. *kirkiu bole*.

Hawr han gooz aflat aff sama⁷⁸) kirkiu. þa taki halft kyrkiu.⁷⁹) ok halft præster. æller hans arwær þa giæld guldin æru.

VI

Nu skal ok þæn till klokkæræ takas⁸⁰) som þapum a sember præsti ok sokn. sæmber þem æy a. (⁸¹taki þæn klokkæræ som legho giwer. §. 1. þættæ ær ok klokkæræ rættæ. halwr spander⁸²) koorn. ok leff ok leefs swl.⁸³) aff hwærium þem⁸⁴) præsti gör korn ok quikæ tiund. þæt aa han siælwr at iulum saman taka. ællir⁸⁵) (⁸⁶þe præstæ göra mala ok giptur⁸⁷) æru. giwi klokkara II pænningæ. ær ogipter giwi een pænning §. 2. klokkare ær⁸⁸) skyldugher at gömæ kyrkiu skrup ok præst hæntæ⁸⁹) vtan soknæ.⁹⁰) æn præster ær æy hemæ. §. 3. Ringer nakur⁹¹) þæn klokku. æi biþer klokkare til. (⁹²giwi han klokkara een alin. Bryter han klokku. giældi hanæ ater. Faar (⁹³aff skapa liggi ogilder Lösna⁹⁴) band a klokku. þa skal han⁹⁵) wm (⁹⁶þre synnædaghæ 6 kyrkiu væriundum til sighiæ; rapæ þe æy böter aa. ok brister klokku.⁹⁷) þa giældi⁹⁸) þe hanæ apter. sigher æi klokkare⁹⁹) till þa giældæ han hanæ¹⁰⁰) apter

VII

Koorn tiund ok all (¹annor akur tiund göræs æftir þy gamul sipwænnia hawr

VI: pr., cfr. UplL. KkB. 6: 3.
§. 1, cfr. UplL. KkB. 6: 7.

§. 3, cfr. UplL. KkB. 6: 6.

78) B. samu.

79) Pro kyrkia.

80) B. taka.

81) B. *Tha takin the klokkare sum legho giva.*

82) B. add. mædh.

83) B. leefs suwel.

84) B. add. sum.

85) Pro allir. B. sic.

86) B. *ther præsti* &c.

87) Pro *giptir*. B. *gipter*.

88) B. add. ok.

89) B. *hæmptä*.

90) B. *soknär*.

91) B. *nokor*.

92) B. *Böte ena alin klokkara.*

93) B. *han skadha äller dödh af klocko: Liggi &c.*

94) B. *Losna*.

95) B. *klokkari*.

96) B. *trea sunnudagha kirkiuwäriandum* &c.

97) Pro *klokka*.

98) B. *giældin*.

99) B. add. *them*.

100) B. *klocko*.

1) B. *annar aker tiund, göris* &c.

wærit ok skiftis sama lund.²⁾ Delæ þe³⁾ vm. þa witi⁴⁾ þæt II minnungæ mæn aff aprum soknum ok II præstir huru þæt hawr wærit. Quik tiund æl-
ler smörmalæ. þæt aa præster enzamin. ok swa aff fuglum. ok dyurum. ok sma-
fiscum allum. bogh aff (⁵ælghæ ok biornæ hwarium (⁶Biscuper taki hwan XV⁷⁾
lax. sildæpund swa⁸⁾ af siæl ok graskinum. ok præst⁹⁾ taki halft wiþ kyrkiu.

VIII.

Nu a præster hawa foræ tipækiöp. ok lægherstaþ .XVIII. alnær. IX. lewa
bröþ. IX marker smör æller þerræ wærþ. þær foræ ær præster skyldugher si-
ghiaæ þre siælu mæssur.¹⁰⁾ ena ath liks¹¹⁾ uth færþ. andra um syndæ dagh.¹²⁾
ok þripiaæ. vm manapæ moot. Wil han mæssu hafwa (¹³um iamlingæ motæ.
gifwi præsti (¹⁴firæ alnæ

IX

Foræ hionæ wigning. ok inlezn¹⁵⁾ þær æftir giwi præsti þre alnæ (¹⁶æftir
barn II alnæ. oc þre¹⁷⁾ marker smör. ok þre¹⁷⁾ lewæ bröþ at minstu. præ-
ster skal þem lius faa

X

Foræ offer malæ aff bondæns garþi. II alnær. ok skal præster matskot haf-

VIII, cfr. UplL. KkB. 8: pr.

2) B. samulund.

3) B. add. ther.

4) B. witin.

5) B. ælghi ok biörni &c.

6) C. Tüssi tiund skiptis swa: Taki halft
præster, ok halft kirkiä, Ok biscuper taki
hvarn fämptandi lax, hwart fämptandi
sillä pund, swa ok af säl, ok af grashin-
num, ok af Korn.

7) B. fämptandi.

8) B. add. ok.

9) B. præster.

10) B. siälamæssur.

11) B. sic. A. like.

12) B. syndädagh.

13) B. ath iamlanga moti.

14) B. fyra alnar.

15) B. inledsn.

16) B. Fore inledsn äpter barn, givi præ-
sti tve alnä.

17) B. trea.

wa¹⁸) .III. vm arit. hwart swa got som (¹⁹lewr bröz ok mark smör. swa mangæ stapi bondæn²⁰) hawr boskap. göræ²¹) swa fult som han þær siælwr sati. hwat bonda²²) lifwr²³) æller husfru. ok hwart bondæns barn som guzlikama taker. þa offræ²⁴) en pænning.²⁵) Hionæ mala. hwar leghædrænger²⁶) 7 II alnær. Legha kuna²⁷) halwæ andri²⁸) alin

.XI.

Dör²⁹) barn hepit. ok faar æy kristnu. ok walder præster. þa bötæ han ena mark biskupi. ok twa mark (³⁰barns faþer. §. 1. Bygger karl ok kærling (³¹ensamun. ok föþæ þe barn för æn þæt hepit döör. döpi þæt faþer æller moþer for³²) þy. at þe hafw³³) ængum aprum till sighiæ þær ryfs æy hionælagh for guþsiuilagh.³⁴) swa wæri lagh ii allom nöþfallum. för æn barn hepit döör

.XII

Nu kan bondæ siuker liggia. æller annat folk ii hans garþi. þa skal han præsti reþskap faa. bapi till kyrkiu ok fra. æntiggia³⁵) mæþ hæst æller baat. dör þæt folk skriftæ löst. þa bötæ præster .II. marker biskupi. ok .I. bondæns arfwm. far ay³⁶) præster buþ ok reþskap. þa bötæ bondæn samaleþ.³⁷) §. 1. Nu a præster lik at wighiæ. Ligger lik .III. nættær owikt. hwap³⁸) þæt

XI: 1 = UplL. KkB. 11: 2.

18) B. sic (*hama*). A. *hasva*.

19) B. *en leef brödh, ok een marker smör*.

20) B. *sum bonde*.

21) B. *göri*.

22) B. *bonde*.

23) A. Litt. *f* omissam supra lineam add. scriba.

24) B. *offri*.

25) A. *penning* scriptum est, at, puncto litt. *e* subiecto, *æ* supra lineam add. scriba.

26) B. *leghudrænger*.

27) B. *legbokuna*.

28) B. *andra*.

29) A. *För* miniatoris errore scriptum est, at *D* ipse, ut videtur, adposuit scriba. B. *Dör*.

30) B. *barnsins arvum*.

31) B. *j torpi ensamun, ok kuna hans födher barn &c.*

32) B. om. *for*.

33) B. *hafdu*.

34) B. *gudsinvä lagh*.

35) B. *antiggia*.

36) B. *äy*.

37) B. *samuledh*.

38) B. *hwat*.

hemæ ligger. æller a wighiwalle.³⁹⁾ ok faar præst⁴⁰⁾ buþ. ok hafwr æy forfal. bötæ III marker. swa bötæ ok bondæ vm⁴¹⁾ præster faar æy repþskap ok skiftis som för ær sact. §. 2. Grannar ok nagrannar skulu lik till iorþa föræ. at rættum kyrkiu uægh. hwar sum buþ faar. ok will æy lik till iorþæ föræ. bötæ III öræ. þem taki⁴²⁾ þe som (⁴³⁾liki fylgha. fylgha ok siæx mæn wæri bot ængin at

.X III.

Gör præst⁴⁴⁾ mæssu fall at stiltum rætti bötæ þre marker biskupi. §. 1. Sæter præster nokor⁴⁵⁾ man aff tyþum.⁴⁶⁾ man⁴⁷⁾ æller kono. ok byuþer han ræt fore sik. ok⁴⁸⁾ mistær þo kyrkiu. ok kótatu. böte præster .III. marker. II biscupi ok enæ bondenom⁴⁹⁾

.X III.

Testamænt gifws.⁵⁰⁾ hwar æftir synum vilie aff þy gooz⁵¹⁾ han aflæt hafwr 8 aff gamb læ byrþ synnu⁵²⁾ ma han æy meræ gifwæ⁵³⁾ æn .XVI. öræ. hwarti iorþ æller lööz öræ vtan æruingæ⁵⁴⁾ goþuilia. sighiæ aruingi⁵⁴⁾ ia wiper þa wari þæt⁵⁵⁾ gilt. witi tve minnungæ mæn⁵⁶⁾ þæt aa hwars þeræ wægnæ hwat som gamalt ær æller (⁵⁷⁾aflung. þe lotlösir æru ok bapir sighiæ ia wiper. Bæra tve hwan wæghin. þa aghi þæn wizorþ⁵⁸⁾ handa⁵⁹⁾ mællum hawr. ær⁶⁰⁾ annar uæghin⁶¹⁾ .III. ok annar een. þa aa þæn wizorþ þre fyl-

39) B. *wighwalli*.40) Pro *præster*.41) B. *än*.42) B. *takin*.43) B. *lik til iorda föræ. Fylghia ok sex &c.*44) B. *præster*.45) B. *nokon*.46) B. *tidhum*.47) B. om. *man*.48) B. om. *ok*.49) B. *bondanom*.50) A. Litt. *w* omissam supra lineam add. scriba. B. *gifwi*.51) B. add. *sum*.52) B. *sinni*.53) A. Litt. *f* omissam supra lineam add. scriba.54) B. *ärwingiä*.55) B. add. *ok*.56) B. *minninga män*.57) B. *afling, ther &c.*58) A. Litt. *r* omissam supra lineam add. scriba.59) B. sic. A. *hadum*.60) B. *Äru*.61) A. *ueghin* scriptum est, at, puncto litt. *e* subiecto, *æ* supra lineam add. scriba.

ghæ.⁶²) Lagha giæf witi þæt .II, lotlösir mæn mæþ præsti. swa ok æn minnæ ær. Giwr han meræ æn lagha giæff.⁶³) wæri þær fastær wip som wip kiöp annat. æn þæt ær iorþ. ok witni æn þæt ær lözöræ swa som lagh æru wm all annur maal.

XV

Foræ enfalt hoor. böta⁶⁴) .III. marker. foræ twæfalt hoor. bötæ VI marker. Gör man bapi frænsemis spiæl. ok (⁶⁵ guzeuelagh spiæl ok hoor alt mæþ (⁶⁶ enna kona. bötæ maþer biscupi .IX. marker. ok kunæ wæri saklös ath botum ok fasti⁶⁷) bapin man ok kuna. þæssi boot a biscuper hafwa.⁶⁸) æller (⁶⁹ wæri sik mæþ tolf mannæ epæ⁷⁰) E hwar man fælz at hoor malum. þa bötæ (⁷¹ II marker malzattæ. ok .II. konungi. ok II. allum manum⁷²) æn han falz⁷³) at epæ. §. I. Fæster man sik kuna.⁷⁴) fæstæ⁷⁵) mæþ .III. fastum a manzins wægnæ. ok III. a kuna⁷⁶) wæghnæ. þa aa præster þæt liusa wm þre sunædagha⁷⁷) i. kyrkiu dorum at þe vighiæs wilia. komber nokon⁷⁸) þæn þæt hionalagh quæl. þa a præster þem æy saman wighiæ. þæt skall præster letæ 9 mæþ witrum mannum dömis þæt hionalagh fast ok fult. þa bötæ þæn .VI (⁷⁹ marker þæt qualdæ til þræskiptis.⁸⁰) Skiliæs þe hioon at. þa bötæ biskupi hwart⁸¹) þre marker. æn þe waldæ bapin skilnæþ.⁸²) valder annat þeræ. þa

XV: 1, cfr. UplL. ÆB. 1: 1; KkB. 15: 2, 1.

62) B. fylghia.

63) Addendum videtur: gangi ater alt þæt ivir ær lagha giæf. Cfr. UplL. KirkB. 14: pr.

64) B. Böte.

65) B. gudhsinälagh spiäl, sifskaps spiäl ok &c.

66) B. enni kunu.

67) B. fastin.

68) A. Litt. f omissam supra lineam add. scriba.

69) B. wæris mädh &c.

70) B. add. Falder ath edhe, böte sum fyr-rä saght är.

71) B. malsätta tva both marker, ok tva marker kunungi &c.

72) B. mannum.

73) B. fäldis.

74) B. kunu.

75) B. Fästi.

76) B. kunnä.

77) B. sunnudagha.

78) B. nokor.

79) B. both marker sum thet qväldi &c.

80) B. add. Tve marker kirkiunni, tve marker biscupi, ok tve malsatta.

81) B. add. there.

82) B. skilnadhä.

bötæ þæt biskupi VI marker Hwar, fæstningæ fæ bær aa fæstningæ fæ bötæ þre marker til þræskiftis.⁸³) §. 2. Gifwr man (⁸⁴kuna sinna sak for hoor. æl-
ler kuna manni⁸⁵) synum. æller profaster gifwr antighiæ manni æller quinne⁸⁶) sak foræ hoor. ællr frænzemis spiæl.⁸⁷) þa wæri sik mæþ XII. manna epe. falz at epe. þa bötæ⁸⁸) ok wndir skript (⁸⁹gangæ. æn kona bötæ ængti. vtæn taki skrift som för ær sakt. (⁹⁰Gör profaster man sakan fram vm lagh æru. þa gifwi wt fæ þæt han took. ok bötæ .VIII. öræ i. þriþiung hwan.⁹¹) (⁹²þa han far mæþ ræltom sakum. þa aa han fylghæ⁹³) aff landz mannum hafwa

XVI

Nu gifwr profaster⁹⁴) bondæ sak for (⁹⁵hælghædax brut. æller han hafwr brutit skipapan fastædagh.⁹⁶) æller skriptæþæn man wæræ i. kyrkiu gangin. æller aat kiot⁹⁷) i. skript.⁹⁸) æller samwæru hafwit mæþ bansættum manni. wæri sik mæþ XII manna epe æller bötæ III. marker⁹⁹) biskupi. §. 1. Hwar-ghin aa biskups lænzman lagh æller pænningæ hawa vtan han hafwi rætæn malzeghændæ foræ sik. æller twegieæ manna witnæ.¹⁰⁰) þe aghu witni bæra. ok æy swæria. ok æy bötæ. (¹hwat laghin fællis æller æy

.XVII.

Nu bæriaes mæn wm hælghun²) dagh swa at³) blaaf ær. æller bloþukt. bötæ

XVI = UplL. KkB. 16.

XVII, cfr. UplL. KkB. 17: pr, 1-4.

83) B. add. *sum fyr är sagt.*

84) B. *kunu sinni.*

85) B. sic. A. *mannum.*

86) B. *kunu.*

87) B. *fränsimis spiäll.*

88) B. *böti.*

89) B. *gangi. Ok kuna wari til witzorda kumin: Falds hon, tha gangi vndi skript, ok böte änkti, vtan the hawa barn afladh. Gör prowaster &c.*

90) C. *Än prowaster gör man sakan vm lagh fram.*

91) B. *hwarn.*

92) C. *Far han ey vt sakina.*

93) B. *fylghiä.*

94) C. *biscups man.*

95) B. *hälghudagha bruth, äller at han &c.*

96) B. *fastudagh.*

97) B. *kiöt.*

98) A. Litt. r omissam supra lineam add. scriba.

99) B. *both marker.*

100) B. *witni.*

1) B. *hwart laghin fylläs äller fällis.*

2) B. *hälghan.*

3) B. add. *thet.*

biskupi⁴) .III. marker. æller dyli mæþ XII manna eþe. æn æy⁵) æru vitnæ⁶)
 10 till. æru vitni til þa hawi þæn wizorþ skapa hawr fangit mæþ twem witnom.
 ok XIII manna eþe. ok komber hær lom⁷) i.⁸) XVI öræ⁹) i þriþiung hwarⁿ.¹⁰)
 §. 1. Dræper man annan vm söknan¹¹) dagh bötæ biskupi¹²) III. marker.
 Dræper vm hælghan dagh bötæ¹³) siæx marker. (¹⁴Dræper tve æller fleræ
 en man. (¹⁵bötæ alla ena bot. §. 2. Slar man vighþæn klærk som krona¹⁶)
 hafwr.¹⁷) bötæ byskupi siæx marker foræ banzmalit. (¹⁸Dræper man klærk
 vm söknan dagh bötæ IX marker. Dræper um hælghæn dagh (¹⁹man klærk
 bötæ XII. marker biscupi. §. 3. Dræper man nokor²⁰) innan siængær al-
 der²¹) bötæ byscupi VI marker. swa ok æn bondæ dræper husfru sina. æller
 hustru²²) bondæ sin

XVIII

Nu (²³ær lip bar a kyrkiu garþi. þa a profaster soknæ syn til næmpnæ swa
 mangir þæt aghæ²⁴) bötæ²⁵) III. marker allir. (²⁶synæ mæn skulu swæriæ
 hwem þæt till bær.²⁷) §. 1. Stæl man aff aprum i kyrkiu æller²⁸) kyrkiu
 garþi. þa ma hwar þær sin þiuf taka. æy hafwr han þær friþ mæþæn han
 bröt geen sama²⁹) kyrkiu. ok bötæ biskupi³⁰) III. marker for (³¹brutæn
 kyrkiu friþ

XVIII = UplL. KkB. 18.

4) B. sic. A. *biskuper*.

5) A. v. *æy* omissam supra lineam add. scriba.

6) B. *witnū*.

7) B. *lom sak*. C. *lom*.

8) C. add. *Böte*.

9) A. *örum quoque legi potest*. B. *öre*.

10) B. add. *Aller dyli mædh fughurtan man-
na edhe i tridiung hwar*.

11) B. *syknän*.

12) B. sic. A. *biskuper*.

13) B. add. *biscupi*.

14) B. *Dräpa tva äller &c*.

15) B. *Bötin allir enunga biscups both*.

16) B. *krono*.

17) A. Litt. *f* omissam supra lineam add. scriba.

18) B. *Warder han dräpin vm syknän dagh &c*.

19) B. om. *man klærk*.

20) B. *nokon*.

21) B. sic. A. *siægær alder*.

22) B. *husfru*.

23) C. *äru barlidh a &c*.

24) B. *aghu*.

25) B. *böten*.

26) B. *Thet aghu synamän at swäriä &c*.

27) B. add. *Fore svinä smughu, äller är loka
nidherfallin, äller är huver af fallin,
Böte tre örä both, then thet til bär*.

28) B. add. *i*.

29) B. *samu*.

30) B. sic. A. *biskuper*.

31) B. *kirkiu fridh brutit*.

§ XIX

Um meen epe. hwat þe³²) æru höghri æller læghri. (³³howzman bötæ biskupi III marker for (³⁴hwan þæn ep atergangx ep warþer. hawr han æy (³⁵pænnungæ. þa bötæ ep rikia.³⁶) ok (³⁷gangi allir undi skript. §. 1. Ganger owormaghi ep. þæn minnæ ær æn fæmtæn aræ. æller skriptæper man þæn³⁸) oledær ær i kirkiu. þæn eper dömis ogilder. §. 2. Ganger man twa³⁹) epæ wm een dagh. þa a þæn eper ogilder waræ. senærmer⁴⁰) gangin war. §. 3. Dömis eper wp⁴¹) aff laghmanni. þa agher⁴²) bondæ wald at wæþiæ sik vndir sina lanz book. (⁴³ok standæ þa maal ii quærstaþu. þær till wæþning 11 ær wt röönt Wel⁴⁴) han hwarti wæþiæ æller domæ⁴⁵) standæ. þa ma profaster han af kyrkiu sætiæ. §. 4. Gangör⁴⁶) þæn man ii kirkiu sum laghlikæ ær aff⁴⁷) sætter. ok görs mæssu fall. bötæ III marker foræ eth (⁴⁸ok annat. ok sua⁴⁹) for þriþiæ. æy warþer þe boot meræ. Stander (⁵⁰man vtæ dagh ok ar⁵¹) ok wil æy ræt göræ. þa (⁵²ma han i ban sætiæs. wil han æy æn þa (⁵³ræt göræ ok naþer sökiaæ innan (⁵⁴dagh ok aar. þa a konungi till sighiæs. ok konunger (⁵⁵agher ywr hanum mæþ swærþ rættæ. ok vtan kyrkio garþ (⁵⁶a han liggiaæ fora brup⁵⁷) siin. ok arwr skiptæ⁵⁸) boo hans. §. 5. Dömir

XIX: 1, 2 = UplL. KkB. 19: 2, 3.
§. 3, cfr. UplL. KkB. 19: 4.

§. 4 = UplL. KkB. 14: 7; 13: 2.
§. 5 = UplL. KkB. 19: 5.

- 32) A. þr primum scriptum est.
33) B. Böte hundzman biscupi &c.
34) B. hvarn edh atergangx warda.
35) B. päninga til, Tha &c.
36) B. edhwiti.
37) B. fastin allir. Kännis man widh görän edh, ok ganger ater, Tha böte ok fasti, sum fyr är sagt. Ganger overmaghi &c.
38) B. sum.
39) B. tve.
40) B. sidharmer.
41) A. nn primum scriptum est.
42) B. aghi.
43) B. Wädhiär han, ta standi mal hans i quarstadhu.

- 44) B. Wil.
45) B. domin.
46) B. Ganger.
47) B. add. kirkiu.
48) B. swa fore annät ok tridhiä.
49) A. Man. ut videtur rec. supra lineam add. u, ut legoretur suua.
50) B. han vthi.
51) B. iamlanga.
52) B. a biskuper han i band sættia.
53) B. rättä sik, ok &c.
54) B. natt ok iamlanga, Tha &c.
55) B. a iwir &c.
56) B. dömä: Laggi säilver fore &c.
57) Pro brut.
58) B. skiptin.

laghmaper nokon (⁵⁹fallæn wndir skript. ok dömis þæn sami sipæn warþer mæþ rættæri domi. þa fae hwar þæt ater han takit hawer ok (⁶⁰malzeghian-dæn wæri saklöz. ok laghman (⁶¹bætræ dom sin ath III. markum. ena konunggi. ok ena biskupi. ok ena som dömpder war for (⁶²domuillæ sinu

XX.

Nu bryter klærker víper lekman. hwat brutum þæt hælzt æru þa kiæri bondæ⁶³) for kyrkiunna formanni. þæn⁶⁴) biskups dom hawr. bryter ok lekman wíp klærk. þa kiæræ⁶⁵) þæt a þingæ.⁶⁶) lekman a hanum þær ræt giöræ mæþ lagha.⁶⁷) æller laghabotum. æftir laghmanz dom.⁶⁸) Bryter⁶⁹) kyrkiunnæ⁷⁰) hion a annat folk. æller annat folk till þeræ. þæt ændis⁷¹) æftir lanzlaghum. swa ok ællær⁷²) iorþæ delur. ok iorþæ awærkir⁷³) æptir laghmanz domi. E. hwar⁷⁴) bondæ faar ay⁷⁵) ræt. þa (⁷⁶kiæræ sik foræ konungæ sinom

XXI

12 Allir aghu þe i guz friþi wæræ. ok þe hælghæ kyrkiu. þær guzlikamæ fylghæ.⁷⁷) hwar þær bryter wíp annan. þæt ær swa gilt sum þæt waræ giorth i (⁷⁸sialwæ kyrkiunnæ. withnis till hans brut sin mæþ lanzlaghum. §. 1. Hwar som stælz till at taka guz likama. sipæn hanum ær forbupit⁷⁹) bötæ III. mar-

XX = UplL. KkB. 20.

XXI: pr, 1 = UplL. KkB. 21.

59) B. *fallin ok vndi* &c.

60) B. *malsæghande böte tre marker fore skadha giuld, til treskiptis. Ar änkta takit, tha wari malsæghande saklös* &c.

61) B. *böte tre marker fore domvillu sinä, ena konunggi, adhra biscupi, tridhiu them warder dömis.*

62) Pro *domuillu sinæ.* Cfr. not. 61 *praecedentem.*

63) B. *add. sik.*

64) B. *them.*

65) B. *käri.*

66) B. *tingi.*

67) B. *laghum.*

68) B. *dömi.*

69) B. *Bryta.*

70) B. *kirkiuni.* Male.

71) B. *a ändäs.*

72) B. *allar.*

73) B. *awärkan.*

74) B. *add. sum.*

75) B. *ey.*

76) B. *käri thet fore konunggi sinum.*

77) B. *fylghia.*

78) B. *siälwri kirkiu, hwart äpti sinum brutum, Ok withnis til hans äptir Landzlaghum.*

79) B. *forbudhat.*

ker. §. 2. (⁸⁰þaghar⁸¹) bondæ (⁸²aff garþi. ok at rætom kirkiu wægh sinum far. till kirkiu wiliandæ faræ. þa ær han i fullum kyrkiu friþi. swa ok hem farændæ⁸³) wærþer þær friþer brutin .i.⁸⁴) garþi þa .a. bötas .VI. marker⁸⁵) .i. þriþiung hwarn mællum sins garþz ok (⁸⁶kirkiugaþz þa bötæs þre. marker .i. hwarn þriþiung ok ær han a kirkiu wægh rætum far han saar .i. kirkiugarþz liþi. bötæ biscupæ .IX. marker. ok. IX marker kunungi. i. kirkiugarþi .XVIII. marker. i. kirkiu dorum .XL. marker. viþ fontkar .LXXX. marker. i. sangus dorum⁸⁷) .C. marker. i. sanghusi tu hundrapæ. marker. up .a. altara þry. hundrapæ marker æn han bær fore sik kalk æller kors thættæ friþbrut taker kununger fore ænsak⁸⁸) sinæ ok biskuper .VI. marker fore wixlæ spiæll. þættæ gaff kununger biskupi aff kirkufríþi⁸⁹) .i. præstæ stufw⁹⁰) ok præstæ garþi. ok mællum præstgarþ.⁹¹) ok kirkiugarþ⁹²) §. 3. wærþer man dreghin⁹³) nöþoghær aff kirkiu æller kirkiugarþi⁹⁴) hwat illgiærningis manni þæt 13 hælzt er⁹⁵) vtan han hawi⁹⁶) brutit gæn⁹⁷) samu kirkiu æller han se swa (⁹⁸banzattir kirkia hawir han⁹⁹) wiþersaght ok han er⁹⁵) undir suærþ dömpder bötæ .XVIII. marker. taki halft krunæ ok halft kirkia. §. 4. (¹⁰⁰ofwærkæ bötær bötis æptir lanzlaghum malsattæ ok allum mannum¹) vtan .i. præstæ garþi þriþiunginum mærae.²) foræ hælghræ mannæ hazslu³) sum allir þinxmæn

§. 3, cfr. UplL. KkB. 22: 1.

80) B. *Swa är Kirkiu fridher. Taghar &c.*

81) B. sic (*Taghar*). A. *þaghan*.

82) C. *hawer waku sijn ok klädhi, Tha är &c.*

83) A. rubris litteris, errato sine dubio, add.

Kirkiu balcer lyktæs swa. guþ giwi os allum himiriki at fa. A-MEN. B. haec omittit.

84) B. a.

85) B. *both marker.*

86) B. *kirkiu gards, bötas &c.*

87) Pro *sanghus dorum.*

88) B. *ensak.*

89) B. *kirkiu fridhi.*

90) B. sic (*prästä stufu*). A. *prästæ stusv.*

91) B. *mangard.*

92) B. *kirkiu gardi.*

93) B. *draghin.*

94) A. Loco litt. *kirki scriptum est kirkiugar,* at scalpro emendatum.

95) B. *är.*

96) B. *hawer.*

97) B. *gen.*

98) B. *bandsatter, at kirkia &c.*

99) B. *hanum.*

100) B. *Ok wärka böter bötins &c.*

1) A. Una lineola in fine h. v. desideratur, ut legi posset *mannun* v. *mannim*. B. *mannum*.

2) B. *minnä. Male.*

3) B. *hädhsto.*

hawæ iættæt. hwar (⁴þar sitir kuar mæth göri fram hæþzlo ok mæþ þre marker biskupi. §. 5. hwar sum friþ brytær þær sum biskuper wighir altare æller kirkiu æller kirkiugarþ sarghær æller bloþlæti slar bötæ krununni⁵) .XX. marker oc .XX. marker biskupi foræ friþbrut.⁶) ok saræmal æptir lanzlaghum. Swa löktæs⁷) kirkiu friþir guþ giwi⁸) os hymiriki þat⁹) þorffuum (¹⁰wir wipir

14 *Hær byriæs konungx balker. ok tæliæs .i. hanum flokkær XI¹)*

I Vm orættæ hæmpder ok wm konungx epzöræ

II Vm hemsoknær

III Vm quinnæ friþ.

IIII Vm kirkiu friþ ok þings friþ

V Vm hamblan

VI Vm epzöris bötær²)

VII Vm konungx leþung ok skat ok³) leþungs lamae

VIII Vm vtrop

IX Vm warþhald

X Vm konungs ara friþ

XI Vm skiutæ giærþ. ok vpsalæ öþær

Thæssæ maal æru konungx epzöræ maal wm alt sweriki. þættæ ær þæt första. hwar som hæmpnis aa annan. ok annar giorþæ giærþunæ.⁴) þæt skulu

I = UplL. KgB. 4.

4) B. *sum ther medh sitter qvar, Göri &c.*

5) B. *kirkiuni.* Male.

6) B. *fridh brutit.*

7) B. *lyktäs.*

8) A. *s additum at deletum est.*

9) B. *thet.*

10) B. *wij wäl widher.*

1) B. *ällivo,* add. *af tässum malum.*

2) A. *bötör primum scriptum est.*

3) B. add. *vm.*

4) B. *giärdina.*

XII. mæn vita. hwat hælder han hæmpdis aa annan ok annar giorþi gærningu-næ.⁴⁾ æller annar skilnaþer cum þeræ mællom. §. 1. þættæ ær annat. hwar sum hæmpnis⁵⁾ a giorþ⁶⁾ lagh ok gangin. (⁷⁾aller lagha till mællæ.

II.⁸⁾

þættæ ær þæt þriþiæ. far man hem ad⁹⁾ aþrom.¹⁰⁾ een aller¹¹⁾ fleræ. ok þæs wiliændæs¹²⁾ hanom skapa giöra. æller nakrom¹³⁾ ii hans garþi. þæt förstæ þar¹⁴⁾ i garþ kumæ. sargha. sla till blooz. dræpa. bastæ. æller bindæ¹⁵⁾ þæn saklöz ær. (¹⁶⁾þe hawi allir brutit konungx ezöra. ok þær ær hwar¹⁷⁾ howazman¹⁸⁾ for sik. þer læggiæs allir biltughir. ok þerræ bo til 15 skiftis.¹⁹⁾ Nu kan²⁰⁾ swa wærae at þe i garþ komæ ok ængin skapa gitæ giort. wtan brytæ hus hans. dyli mæþ XIII mannae epæ. falder at epæ. (²¹⁾böta VI marker i²²⁾ þriþiung hwarn. þy ath þær ær höt mæþ litlu böt. Nu kan (²³⁾swa wæra. at þæn falder som fangit byuþer.²⁴⁾ warþer han slaghin²⁵⁾ sarghæþær. æller dræpin innæn garþ ok grindæ stolpæ liggi ogilder. §. 1. Nu kan þæn som æy ær bondæns hion.²⁶⁾ sökiae bondæns garþ foræ owinum synum i þrangum. þa aghu hans arwr²⁷⁾ æn han dræpin warþer²⁸⁾ böter takæ. ok hin biþiæ²⁹⁾ i friþ sum (³⁰⁾iorþanæ a §. 2. Nu hittis³¹⁾ mæn sattir³²⁾ i garþi.

II = UptL. KgB. 5.

5) B. add. *a grudh ok görä sät, äller hämpnis.*

6) B. *gör.*

7) B. *äller a lagha til mäli.*

8) A. omittit litteras numerales initium novi capitis indicantes; B. vero hoc loco recte incipit cap. II. Cfr. ind. capp.

9) B. *ath.*

10) B. add. *ok gör hanum fulla hemsokn, hwat the äru.*

11) B. *eller.*

12) B. *wiliandis.*

13) B. *nokrum.*

14) B. *ther.*

15) B. add. *nokon.*

16) B. *Tha harva ther aller &c.*

17) B. add. *therä.*

18) B. *hwazman.*

19) B. add. *ganga.*

20) B. add. *ok.*

21) B. *Böte sextan örü i tridhiung &c.*

22) B. sic (cfr. not. 21 praecedentem). A. om. i.

23) B. *then falla sum &c.*

24) B. add. *thet är then hemsokn wil görä.*

25) B. sic; add. *äller. A. slaglin.*

26) B. *hiona.*

27) B. *ärwar.*

28) B. add. *äller saar gör, bo at skiptä, ok.*

29) B. *bidhi han.*

30) B. *iordina atti.*

31) B. *hittis.*

32) B. *satir.*

ok skilliæs o sattir.³³) æn þo at giærþ koma³⁴) þeræ mellom. þæt ær æy hem sokn. vtan³⁵) han ganger af þem garþæ.³⁶) ok faar sik wagn æller³⁷) fylghæ. ok ganger³⁸) ater till hans ok gör fullæ gærþ. þæt ær hemsokn. §. 3. Rinder man at garþa³⁹) for ovinum sinum. skiuter till hans æller kastær. far þæn skapæ i (⁴⁰garþænom stander. þæt ær hemsokn. §. 4. Görs landboæ hemsokn swa ath ezörit bryz a hanom siælwm⁴¹) æntwægiæ⁴²) mæþ sarum æller dræpum. þa aa han bapi boo ath skiptæ ok i friþ biþiæ. Bryz ezörit a annæn (⁴³æn a landboæ siælwm. þa a þæn bo at skiftæ som epzörit ær brutit a. ok þæn biþiæ⁴⁴) i friþ sum iorþinæ aa

§ III

Takr⁴⁵) man kona mæþ wald annars⁴⁶) synis⁴⁷) asyn. æntwæggiæ⁴⁸) a hænni æller a hanom.⁴⁹) ær þæt swa nær wægh æller by. at höræ ma. op ok a kal-
16 læn.⁵⁰) witi þæt XII. mæn. hwat þær ær sant wm. Taker man kunu mæþ wald. ok warþr han takin a færskö gæning.⁵¹) ok witnæ swa XII. mæn. þa a han wndir swærþ dömaes. §. 1. Taker man⁵²) konu mæþ wald ok dræper hon han i þy. ok witnæ swa XII. mæn ligiæ⁵³) ogilder. §. 2. Taker man konu mæþ wald ok rymær aff landi mæþ (⁵⁴hænnæ. ok warþer laghwannæn till walz gærnunggær. þa a han aldri friþ fa. för æn konunnæ giftæman⁵⁵) biþer fori hanom

III = UplL. KgB. 6.

33) B. *osatir*.

34) B. *komi*.

35) B. *add. at*.

36) B. *gardi*, *add. ok i annæn*.

37) B. *sic. A. om. æller*.

38) B. *add. swa*.

39) B. *gardi*.

40) B. *gardinum är stadder: Thet &c*.

41) B. *sic. A. siælf. vm*.

42) B. *antwiggia*.

43) B. *ok äy a landboan siälwan*.

44) B. *bidhi*.

45) B. *Thätta är thet färda. Taker man kunu &c*.

46) *Vox annars delenda est*.

47) B. *sic. A. syni*.

48) B. *antwiggia*.

49) B. *add. the han giordi hænni, æller hon hanum*.

50) B. *add. warder thet skärskutat*.

51) B. *giärning*.

52) B. *sic. A. ma*.

53) B. *Liggi*.

54) B. *hænni, warder laghlika wunnin til waldsgjærning*.

55) B. *gipter man*.

III

Sitær man a kyrkiu wægh. æller a þing wæg⁵⁶) fore (⁵⁷manne. ok dræper han. sarghær æller bloþuitæ⁵⁸) slaar. han hawr brutit konungx ezöre. komber æy drap sar æller bloþuiti þærræ mællom. þæ⁵⁹) ær höt mæþ ængu böt. skil þem a. a kirkiu wægh æller (⁶⁰þingwægh. ok æy aff langæ awnd. vtan aff braþum gærningum. þær ær ay⁶¹) konungx epzöræ brutit. §. 1. Faræ mæn fra⁶²) kyrkiu æller þingi ok⁶³) faræ till sin win. æller⁶⁴) pæningx öll. æller annan stap. ok æy genstæ⁶⁵) hem. sätz⁶⁶) foræ þem forsæti ok fa skapæ. þær ær (⁶⁷ay brutit⁶⁸) kyrkiu friþer æller þingx friþer

.V.

Taker man annan ok læper⁶⁹) till stok (⁷⁰ok hugger af hænder. æller fötir. þær ær konungx epzöra⁷¹) brutit. wtæn þæt (⁷²koma ii wagh næ skifptæ. §. 1. Gör kuna æller owrmaghi þylikæ (⁷³gærnungær. bötæ mæþ laghabotum. æy ma kona æller owormaghi friþ fly⁷⁴)

.VI.

Thæssæ⁷⁵) maal æru konungx epzöræ. ok aldræ höghstæ⁷⁶) hærrænnæ i swe-rikæ. hwar som þær bryter a mot. han hawer (⁷⁷allæ þy forgiort. þy som

III = UplL. KgB. 7.

V = UplL. KgB. 8.

VI, cfr. UplL. KgB. 9.

56) B. *tingx wægh.*

57) B. *adhrum, dræper &c.*

58) B. *blodhwiti.*

59) B. *Tha.*

60) B. *tingx wægh, af bradhun gærningum ok æy af längri awnd: Thär &c.*

61) B. *ey.*

62) B. *fran.*

63) B. *om. ok.*

64) B. *add. til.*

65) B. *genstan.*

66) B. *sätz.*

67) B. *æy kirkiu fridh æller tingx fridh brutin.*

68) A. *epörüt* (sic) additum est, at lineola inductum.

69) B. *ledher.*

70) B. *æller stubba, hogger &c.*

71) B. *edzöre.*

72) B. *komi til i wakna skipti.*

73) B. *gærning: Bötæn ater medh &c.*

74) B. *flyä.*

75) B. *Thessin.*

76) B. *högstö.*

77) B. *forgiort allu ty han &c.*

han a owan aa (⁷⁸iorþænnæ ok swa mangir som þer æru. ok swa landzuist. 17 ok biltugher⁷⁹) læggiæs wm alt rikit. ok aldri i friþ at⁸⁰) koma. för æn þæn biper foræ hanom som han bröt till. Nu ma ængin annars for giöræ. æy (⁸¹faþur sönz. ok æy syn⁸²) faþurs. ok⁸³) æi broþer broþærs.⁸⁴) ok ængin annars forgiöræ. skifptis aldra⁸⁵) þeræ loter först⁸⁶) aff som saklösir aru.⁸⁷) ok taki hwar sin lut sum han aa i lumminu⁸⁸) j ezöris rættinum aal annur maal ændæs æptir hælsingæ⁸⁹) laghum. hans lutter som brutliker ær skiptæs⁹⁰) siþæn i þry syndær.⁹¹) en luth (⁹²taker malzeghandön. annan konunger. ok þriþiæ allir mæn. þaghær þæn biper foræ hanom som han bröt wiþ æller þæs arfwa. þa aa konunger hanom giwi⁹³) friþ. ok⁹⁴) lösæ sik ii friþ wiþ konung⁹⁵) mæþ XL (⁹⁶markum skyfling stander hanum foræ. ængæ böter. Hvat han brutit hafwr. æller bryter mæþæn han biltugher ær. bötæ þæt (⁹⁷aftr hælsingx⁹⁸) laghum siþæn han i fryþ⁹⁹) komber. §. I. Tha thæssæ næmpd skal næmpnæs. þa skulu þær¹⁰⁰) baþir wiþ wææ. ok ia wiþer sighiæ kiærændi ok swarænæ¹) ok þær¹⁰⁰) næmpnis a þe næmpd sum þer baþir sighiæ ia wiþer. þæn þe XII wæriæ.²) han ær warþer. þæn ær ok fallin þer fællæ. (³mæþ synom epæ. (⁴þæssær næmpdur agha giöræs fora konungx aræ þa han þingtær i hælsingæ landi a. konungx vægna. ok þæssæ næmpd skal göræs af samæ skiplaghi sum giærningun⁵) ær giorþ ii. wil þæssæ⁶) næmpd hwærti⁷) wæriæ æller fællæ. þa bötæ hwar þeræ lagh slitit sum aff ganger. ok þæn

78) B. *iordina, swa mangi the äru.*

79) B. *biltughir.*

80) B. om. *at.*

81) B. *fadher suns.*

82) B. *sun.*

83) B. om. *ok.*

84) B. *brodhurs.*

85) B. sic. A. *allir.*

86) B. add. *bort.*

87) B. *äru.*

88) B. *bouo (lege bono).*

89) B. *Hälsingä.*

90) B. *skiptis.*

91) B. *sunder.*

92) B. *taki malsäghanden.*

93) B. *giva.*

94) B. add. *han.*

95) B. *konunge.*

96) B. *marker. Thänni skyfling &c.*

97) B. *äptir Landzlaghum Hälsingä, si-dhan &c.*

98) A. Litt. *l omissam infra lineam addidit scriba.*

99) B. *fridh.*

100) B. *ther.*

1) B. *swarändi.*

2) B. add. *medh sinum edhe.*

3) B. om. *mæþ synom epæ.*

4) B. *Thesse nämpdir aghu göras fore &c.*

5) B. *gärningin.*

6) B. *thässi.*

7) B. *hwarti.*

wæri saklôs sum till byutz.⁸⁾ ok næmpni aþræ⁹⁾ i sammæ stap.¹⁰⁾ Wil annar næmpna ok annær æy. þa næmpni¹¹⁾ konungx man foræ þæn som æy wil næmpnæ.¹²⁾ ok þæn þe fællæ wiliæ. a¹³⁾ þerræ næmpd staua. §. 2. hwar sum byltugher warþer sworin. han hawr manapæ dagh at letæ sik ii friþ æller ry-18 mæ. hwar som han (¹⁴husyr ywr þæn dagh bötæ III. marker til þræskiftis foræ ena naat. æller wæri sik mæþ XIII þægnæ eþe. husær¹⁵⁾ han fleræ nætter. bötæ XL marker. (¹⁶æller rapæ¹⁷⁾ halfwre næmpd hwat hon wil hælder wæriæ æller fællæ. þe¹⁸⁾ sum þe sighiæ bapir ia wiþer. Hwar sum byltughan man husær¹⁹⁾ æller hemær innæn þæn dagh hanum ær lagþer til þæs han rymæ skal. wari saklöz (²⁰foræ konungi

g VII.

Swa skal konungx skatter göræs i angermannæ lande. ok i mæþalpapa. hwar som a til XII öræ hælsinskæ. ok ær han XX aræ gamal. æller kumin at taknum arfwi.²¹⁾ (²²þe göræ tve ett twælyt²³⁾ skin. ok .V. marker i læræptæ.²⁴⁾ aff hwæriæ²⁵⁾ skipi foræ leþungx lama. J. vma ok i bygþa.²⁶⁾ ok allom þem þær byggæ norþæn foræ tu blaskorin skin aff hwærium bughæ. ok ængin²⁷⁾ leþung annan. utan wæriæ land sit hemæ. Hwar sum fæller skat konungx bötæ þre bot marker.²⁸⁾ þem taki konunger. j. sundapa²⁹⁾ X (³⁰mark lærept. aff hwæriu skipi. bapa³¹⁾ foræ skat. ok leþungx lama. hwar sum (³²faller leþungxlamæ. bötæ þre bot marker foræ ha. swa foræ annan. ok swa foræ þri-

8) B. *biudz.*9) B. add. *nämpd.*10) B. *stadhin.*11) B. *nämpni.*12) B. add. *Kunungx man.*13) B. sic. A. om. *a.*14) B. *hysir iwi then daghin ena nat, Böte threa bot marker, äller &c.*15) B. *Hysar.*16) Verba *æller — ia wiþer* hoc loco inepte sunt intrusa.17) A. *halfre* additum est, at *lineola* indutum. B. add. *sialwer.*18) B. *ten.*19) B. *hysar.*20) C. om. *foræ konungi.*21) B. sic (*arwi*). A. *arswi.*22) B. *Tha görin tve &c.*23) B. *twälit. C. trälit.*24) B. *läruptä.*25) B. *hwariu.*26) B. *Bygdu.*27) B. sic. A. *ængum.*28) B. add. *ok skattin fram.*29) B. *Sundadhi.*30) B. *marker läruptä.*31) B. *badhi.*32) B. *fällir ledhung äller ledhungs mala.*

han a owan aa (⁷⁸iörþænnæ ok swa mangir som þer æru. ok swa landzuist. 17 ok biltugher⁷⁹) læggiæs w m alt rikit. ok aldri i friþ at⁸⁰) koma. för æn þæn biþer foræ hanom som han bröt till. Nu ma ængin annars for giöræ. æy (⁸¹faþur sönz. ok æy syn⁸²) faþurs. ok⁸³) æi broþer broþærs.⁸⁴) ok ængin annars forgiöræ. skifptis aldra⁸⁵) þeræ loter först⁸⁶) aff som saklösir aru.⁸⁷) ok taki hwar sin lut sum han aa i lumminu⁸⁸) j ezöris rættinum aal annur maal ændæs æptir hælsingæ⁸⁹) laghum. hans lutter som brutliker ær skiptæs⁹⁰) siþæn i þry syndær.⁹¹) en luth (⁹²taker malzehandön. annan konunger. ok þriþiæ allir mæn. þaghær þæn biþer foræ hanom som han bröt wiþ æller þæs arfwa. þa aa konunger hanom giwi⁹³) friþ. ok⁹⁴) lösæ sik ii friþ wiþ konung⁹⁵) mæþ XL (⁹⁶markum skyfling stander hanum foræ. ængæ böter. Hvat han brutit hafwr. æller bryter mæþæn han biltugher ær. bötæ þæt (⁹⁷aftr hælsingx⁹⁸) laghum siþæn han i fryþ⁹⁹) komber. §. I. Tha thæssæ næmpd skal næmpnæs. þa skulu þær¹⁰⁰) baþir wiþ wæræ. ok ia wiþer sighiæ kiærændi ok swarænæ¹) ok þær¹⁰⁰) næmpnis a þe næmpd sum þer baþir sighiæ ia wiþer. þæn þe XII wæriæ.²) han ær warþer. þæn ær ok fallin þer fællæ. (³mæþ synom epæ. (⁴þæssær næmpdur agha giöræs fora konungx aræ þa han þingtær i hælsingæ landi a. konungx vægna. ok þæssæ næmpd skal göræs af samæ skiplaghi sum giærningun⁵) ær giorþ ii. wil þæssæ⁶) næmpd hwærti⁷) wæriæ æller fællæ. þa bötæ hwar þeræ lagh slitit sum aff ganger. ok þæn

78) B. *iordina, swa mangi the äru.*

79) B. *biltughir.*

80) B. om. *at.*

81) B. *fadher suns.*

82) B. *sun.*

83) B. om. *ok.*

84) B. *brodhurs.*

85) B. sic. A. *allir.*

86) B. add. *bort.*

87) B. *äru.*

88) B. *bouo (lege bono).*

89) B. *Hälsingiä.*

90) B. *skiptis.*

91) B. *sunder.*

92) B. *taki malsäghanden.*

93) B. *giwa.*

94) B. add. *han.*

95) B. *konunge.*

96) B. *marker. Thänni skyfling &c.*

97) B. *äptir Landzlaghum Hälsingiä, si-dhan &c.*

98) A. Litt. *l omissam infra lineam addidit scriba.*

99) B. *fridh.*

100) B. *ther.*

1) B. *swarändi.*

2) B. add. *medh sinum edhe.*

3) B. om. *mæþ synom epæ.*

4) B. *Thesse nämpdir aghu göras fore &c.*

5) B. *gärningin.*

6) B. *thässi.*

7) B. *hwarti.*

wæri saklös sum till byutz.⁸⁾ ok næmpni aþræ⁹⁾ i sammæ staþ.¹⁰⁾ Wil annar næmpna ok annær æy. þa næmpni¹¹⁾ konungx man foræ þæn som æy wil næmpnæ.¹²⁾ ok þæn þe fællæ wiliæ. a¹³⁾ þerræ næmpd staua. §. 2. hwar sum byltugher warþer sworin. han hawr manapæ dagh at letæ sik ii friþ æller ry- 18 mæ. hwar som han (¹⁴⁾husyr ywr þæn dagh bötæ III. marker til þræskiftis foræ ena naat. æller wæri sik mæþ XIII þægnæ eþe. husær¹⁵⁾ han flæræ nætter. bötæ XL marker. (¹⁶⁾æller rapæ¹⁷⁾ halfwre næmpd hwat hon wil hælder wæriæ æller fællæ. þe¹⁸⁾ sum þe sighiæ baþir ia wiþer. Hwar sum byltugghan man husær¹⁹⁾ æller hemær innæn þæn dagh hanum ær laghþer til þæs han rymæ skal. wari saklöz (²⁰⁾foræ konungi

g VII.

Swa skal konungx skatter göræs i angermannæ lande. ok i mæþalpapa. hwar som a til XII öræ hælsinskæ. ok ær han XX aræ gamal. æller kumin at taknum arfwi.²¹⁾ (²²⁾þe göræ tve ett twælyt²³⁾ skin. ok .V. marker i læræptæ.²⁴⁾ aff hwæriæ²⁵⁾ skipi foræ leþungx lama. J. vma ok i bygþa.²⁶⁾ ok allom þem þær byggæ norþæn foræ tu blaskorin skin aff hwærium bughæ. ok ængin²⁷⁾ leþung annan. utan wæriæ land sit hemæ. Hwar sum fæller skat konungx bötæ þre bot marker.²⁸⁾ þem taki konunger. j. sundapa²⁹⁾ X (³⁰⁾mark lærept. aff hwæriu skipi. baþa³¹⁾ foræ skat. ok leþungx lama. hwar sum (³²⁾faller leþungxlamæ. bötæ þre bot marker foræ ha. swa foræ annan. ok swa foræ þri-

8) B. *biudz.*9) B. add. *næmpd.*10) B. *stadhin.*11) B. *næmpni.*12) B. add. *Kunungx man.*13) B. sic. A. om. *a.*14) B. *hysir iwi then daghin ena nat, Böte threa bot marker, äller &c.*15) B. *Hysar.*16) Verba *æller* — *ia niþer* hoc loco inepte sunt intrusa.17) A. *halfre* additum est, at lineola inductum. B. add. *sialwer.*18) B. *ten.*19) B. *hysar.*20) C. om. *foræ konungi.*21) B. sic (*arwi*). A. *arswi.*22) B. *Tha görin tve &c.*23) B. *twälit.* C. *trälit.*24) B. *läruptä.*25) B. *hwariu.*26) B. *Bygdu.*27) B. sic. A. *ængum.*28) B. add. *ok skattin fram.*29) B. *Sundadhi.*30) B. *marker läruptä.*31) B. *badhi.*32) B. *fällir ledhung äller ledhungs mala.*

þia.³³⁾ Fæller fiærþung bötæ X marker. fæller halft bötæ XX marker. fæller³⁴⁾ alt bötæ XL marker. þem taki konunger. Ganger leþunger ifwr³⁵⁾ haff. æller utt wm aspa sund þa wæri³⁶⁾ saklösir wm³⁷⁾ leþungxlamar.³⁸⁾

VIII

Hwar sum hæf þuþ³⁹⁾ far .i. vtropir. æller i (⁴⁰⁾landwærn. þryzkær han 19 wiper. ok hawr æy forfal. bötæ⁴¹⁾ þre bot marker. halft konungi. ok halft skipnöti. (⁴²⁾hæriæ þer æller brænnæ. gar skapa⁴³⁾ a land bötæ⁴¹⁾ XL marker. ok skiftis som för ær sakt

IX

Böndir ok boolfastæ mæn skulu i warþ sætiæs. ok æy löskæ mæn. fæller man bærg warþ. bötæ sum foræ hærbuþ. swa ok foræ næsiæ warþ. §. 1. taker styræ man warþ foræ bryggia⁴⁴⁾ sina. ok⁴⁵⁾ warþer man skurin i þæm warþæ.⁴⁶⁾ bötæ VI bott öræ. kan (⁴⁷⁾skapa warþa i skipi. vtan aff syo. æller innan⁴⁸⁾ aff landi. bötæ worþmæper⁴⁹⁾ .III. boot marker ok skapa⁵⁰⁾ atter. æn þæn warþer æy fangin⁵¹⁾ skapa giærþi.⁵²⁾ þæn bötæ ok .III. marker warþ fæller. ok skapa atær æn warþæ kan.⁵³⁾ §. 2. (⁵⁴⁾Sætæs þer för æn hem kuma. skiftis þa⁵⁵⁾ ii þry synder.⁵⁶⁾ Taku⁵⁷⁾ en lut malzghændæn.⁵⁸⁾ annan

IX: pr., cfr. UplL. KgB. 12: 1.
§. 1 = UplL. KgB. 12: pr.

§. 2, cfr. UplL. KgB. 11: 1.

33) B. *tridhiu.*

34) B. add. *skip.*

35) B. *ivi.*

36) B. *narin.*

37) B. *fore.*

38) Pro *leþungxlama.*

39) B. sic (*hærbudh*). A. *hær bort.*

40) B. *land wærn, trydskas widher &c.*

41) B. *Böte.*

42) B. *Hæriæs ther æller brännas.*

43) B. *skadh.*

44) B. *bryggju.*

45) B. om. *ok.*

46) B. *wardi.*

47) B. *sidhan skadhi i skipin koma, vthan &c.*

48) A. *haf additum est, at lineola inductum.*

49) B. *wardmadher.*

50) B. *skadhan.*

51) B. add. *sum.*

52) B. *giordi.*

53) B. add. *sum för är sagt.*

54) B. *Sättis thet fyr än the hem &c.*

55) B. om. *þa.*

56) B. om. *synder.*

57) B. *Taki.*

58) B. *malsüghandi.*

styræ man.⁵⁹⁾ þriþia (⁶⁰⁾a sættæra ællir. kumæ þe hem at osættæ⁶¹⁾ mali. bötæ þa æftir lanz laghum

.X.

Swæ ær mælt wm konungx aræ friþ. þa han ær iuær marþbæk⁶²⁾ kumin. þa ær han i laghwærnaþa⁶³⁾ hælsingæ. þa ær hans friþ⁶⁴⁾ tvinnum X VI örurum i⁶⁵⁾ væghum vti þingx⁶⁶⁾ mællum. æn i garþi þær sum han a wæzlu. taka halw dyræ⁶⁷⁾ æn bondæ. ær wæzlu fal i framfærþ. bötæ VIII öræ. ok far han at talu rættæ.⁶⁸⁾ æn þapær⁶⁹⁾ wæzlu fallæ i. framfærþ ok aterfærþ. bötæ XVI öræ ok wirþæ wæzlæ.⁷⁰⁾ (⁷¹⁾Löper maþer at konungx aræ a þingi. warþer öxæ i huggi takin. æller swærþ or sliprum dræghit.⁷²⁾ spiut i skuti⁷³⁾ arf aff strængi lööst.⁷⁴⁾ XL marka⁷⁵⁾ boot at. ær wagnaspiæl⁷⁶⁾ æller wapa. LXXX marka⁷⁵⁾ boot at bloþlæti⁷⁷⁾ hundræþæ marker.⁷⁸⁾ aff hug æller dööz 20 drap þryhundrapæ marker. þænna friþ a han (⁷⁹⁾i sætæ sinu. ok i samæ fiætum æn han löper at nakrom⁸⁰⁾ manni mæþ wighænz vaknæ.⁸¹⁾ þa (⁸²⁾hafuvi forlopit friþi synum Warþer a þem friþ⁸³⁾ brutin sum hanom fylghia. þa ær (⁸⁴⁾þem böt sum bondum æn han æller þer brytæ friþ a manni. þa skal (⁸⁵⁾hwar slika bötæ han taker

59) B. *styrman*.60) B. *hasäter allir*.61) B. *osätta*.62) B. *Mordbæk*.63) B. *laghwærnadhi*.64) B. *fridher*.65) B. *a*.66) B. *tinga*.67) B. *drygi* (lege *dyrri*).68) B. *rättri*.69) B. *badhin*.70) B. *wädsla*.71) B. *Än madher löper at &c.*72) B. *draghit*.73) B. *add. eller*.74) B. *lustin*.75) B. *marker*.76) B. *wakna spiäl*.77) B. *add. i*.78) B. *add. Hulsar äller huwdh sar, i tu-hundradhe marker*.79) B. *isäti*.80) B. *nokrom*.81) B. *waknum*.82) B. *havi forlopit &c.*83) B. *fridher*.84) B. *tön both*.85) B. *hwar slika bötä sum han taker*.

.XI.

Swa (⁸⁶aghæ hælsingær (⁸⁷snio wæghæ ok skiut göra. wiþ marbæk⁸⁸) skulu⁸⁹) mæþ VIII (⁹⁰skiutu môtæ. ok X.⁹¹) (⁹²æn wæghæ skal. i. ater færþ skulu þeer till hambrungis konungx förslæ fylghæ⁹³) æn i. landinæ innæ⁹⁴) swa sum gamalt ok fornt hawr warit. æn norþstigher till nyurundi.⁹⁵) þæþan ok till (⁹⁶sillanger. þæþan till alnö. swa till hæsiæ. swa till ælgsio. siþæn taku⁹⁷) anger mæn viþ. ok warþæ⁹⁸) ater till silangrs. j. skiutæ færþ ær ængin frælz. iæmni⁹⁹) bönder siælfwar¹⁰⁰) skiutæ gærþ sinæ i mællum i skiplaghi hwariæ.¹) Hwar sum skiutæ gærþ fæller. böta²) III. öræ. komber nöþsyn af snio. þa ær ængin frælz for þy þæn buþ faar swa mang skiut³) wndir konungx pænningæ.⁴) hawi⁵) ængin wald þær sighthæ næy⁶) motæ. §. I. þæssur⁷) æru upsalæ⁸) öþær sunnastæ⁹) höghær. hager¹⁰) i sundapy.¹¹) höghær a norþstighi. næs ii silanger.¹²) Norþstigher¹³) i syoboo raaf.¹⁴) kutuby. þæssæ byæ ma ængin wndæn kronunna¹⁵) skiptæ. æller sæliæ. ok ænctæ¹⁶) þæt þær till ligger. (¹⁷Konungx balker lyctæs swa guþ lati os alla (¹⁸himærikis naþr faa amen

86) B. *äghu Hälsingiär.*87) C. *Sio wädhiä.*88) B. *Mordbäck.*89) B. add. *the hanum.*90) Pro *skiutum môtæ.* B. sic.91) B. add. *skiut.*92) B. sic. A. *i. ater færþ æn wæghæ skal. þeer skulu till &c.*93) B. *fylgia.*94) B. *inni.*95) B. *Niurunds.*96) B. *Silangers, swa tädhan ok til &c.*97) B. *taki.*98) B. *wardi.*99) B. *Jämin.*100) B. *sälwer.*1) B. *hwariu.*2) B. *Böte.*3) B. add. *sum.*4) B. add. *skal.*5) B. add. *ok.*6) B. add. *a.*7) B. *Thässir.*8) B. *Vpsalar.*9) B. *Summarsti.*10) B. *Höghär.*11) B. *Sundhedhi.*12) B. *Silangri.*13) Litt. *þ* omissam supra lineam add. scriba.14) A. *syobot raaf* primum scriptum est. B. *Sioboradhi*, add. *ok.*15) B. *Krununni.*16) B. *änkti.*17) A. Verba: *Konungx balker—amen* minio sunt scripta.18) B. *himeriki fa*, om. *amen.*

(¹Här byrias Ærfða Balkar. Ok tälías i hanum Flokkar síäxtan, ok sigx af thässum malum.

I. Huru Man skal laghlika Kunu füstü.

II. Vm Bryllöps giärdir.

III. Vm Giptämal.

IIII. Vm Morgkingiäf.

V. Huru Kuna forvärkar Morghon gif sinä.

VI. Vm man wärder i Horsiäng dräpin.

VII. Vm the Giptur Barnü gotz ür firí at.

VIII. Vm Hemfölgdir.

IX. Vm Giäf ok Köp inman Sünger alster.

X. Vm Skipti, ther hion skiliäs barnlös at.

XI Vm Bryst arf.

XII. Vm Skyldarf ok Kullar arf, ok Bakararf, ok Nidherarf.

XIII. Vm Offsinnis arf, ok Rantakna kunu Barns arf, ok Skötarf, ok Träla arf, ok Biltughü mans arf.

XIIII. Vm Lighris böter, ok huru Barn skal sik Fadher wita, ok huru Frillu barn ürmis, ok vm Gäld üptir dödhan.

XV. Vm Wigh arf.

XVI. Vm Jarn byrd.

Huru Man skal laghlika Kunu füstü. I. Flokker.

MAdher skal Kunu²) bidhiä, ok ey medh waldi taka. Han skal fadher hänä ok nästü fränder at hittü, ok therü godhwilia letä. Är ey fadher til, tha är modher til: Är üy modher til, tha är brodher til: Är ey han til, tha

I, cfr. UplL. ÆB. 1.

1) A. Uno folio abscisso, sequentia perierunt, usque ad verba: *sum næst ær arfvi*, cap.

1: pr. Haec itaque, obliquis litteris insignita, ex cod. B supplevi.
2) *Knu* errato typographico legitur.

är syster til, än hon gipt är. Äy ma mö mö giptä. Är üngin then til nu är vpsagder, Tha wari then näster at giptämalum radha, ok fore barna
 21 gotz at see, (³sum (⁴næst ær arfwi. æn arfwæ skyldæ þer bæst wiliæ ok bæst (⁵kunnæ. annat a fæþrni ok annat a möþernæ. §. 1. Hwar sum (⁶kuna fastæ. þa fæsta mæþ .VIII. fastum. III. a (⁷quinnæ halfw ok .III. a männæ halfw. þa hun ær til vitz⁸) kumæn. ok ær sielf wiþ. ær æy swa. þa hafwi hun⁹) wald næy¹⁰) sighiæ mæþ næstæ¹¹) frændom sinom. þa hun till vitz komber. gifwv (¹²hænnæ faþur æller moþur. æller broþur. æller frander æller annor nokor.¹³) æller ok hanom iorþ æller lözöræ witi (¹⁴þæt mæþ fastum hwarra.¹⁵) hwat giwit¹⁶) war. Hwar som kunæ¹⁷) fæstær wlaghlikæ. bötæ .III. marker¹⁸) til þræskiftis. æller dyli mæþ .XII. manna epæ. at han æy (¹⁹wistæ at þær waræ²⁰) forfall i. (²¹Takur sielf fæstnuþa fæ²²) þa bötæ þæn sum bar. §. 2. Hwilikin²³) mö man takur²⁴) mot faþurs wiliæ. æller moþurs hwat hun taker han till aþulz manz.²⁵) æller (²⁶lözkiælæghis. wara miskunna kona faþurs (²⁷æller moþurs. ok ængæ annaræ frændæ. wil (²⁸faþur æller moþur hænnæ forlatæ sak sinæ. (²⁹göra þæt foræ þingæ. æller kyrkiu sokn. ok siþæn taki hun fullæn ærfpa lut. delæs þær wm. hwat þæt war hennæ forlatit æller æy. þa witi³⁰) þæt XII mæn §. 3. Nu kan manz æller quinnæ hugher

- 3) A. post lacunam (vide not. 1. pag. 27.) hic iterum incipit.
 4) B. näster wari arwä, än arwä skuldi, sum bäst &c.
 5) B. kumu, annär a fädherne, ok annär a mödherne.
 6) B. kumu fäster, Tha fästi medh &c.
 7) B. hännä wäghna, ok siwa a hans wäghna: Tha &c.
 8) A. Litt. t omissam supra lineam add. scriba.
 9) B. om. hun.
 10) B. ne.
 11) B. nästum.
 12) B. hänni fadher äller modher, äller broder, äller fränder, äller annar &c.
 13) A. giva supra lineam add. rec. man. saec. XVI. B. add. giva.
 14) B. medh samu fastum (sic), sum fyr är sagt, huru thet giwit war.

- 15) Vox *hwarra* delenda esse videtur. Cfr. not. 14 praecedentem.
 16) A. *giwit* bis est scriptum, at posteriori loco lineola inductum.
 17) B. kumu.
 18) A. v. marker omissam supra lineam add. man. ut videtur paullo recentior.
 19) B. wisti ther wara &c.
 20) Pro waru.
 21) B. Taker mö sielf fästning, Tha &c.
 22) Pro fästnuþa fæ.
 23) B. Hwilken.
 24) B. taker.
 25) B. adhal mans.
 26) B. löskaläghis, Wari miskunna fadhurs &c.
 27) C. ok modhors, ok änni annärs.
 28) B. fadher äller modher hänni &c.
 29) B. Tha göri thet a tingi, äller fore kirkiu sokn. Sidhan &c.
 30) B. witin.

wændis³¹) ok wiliæ æy þe fæstning haldæ. (³²hawa þa þæt þeræ forgiort fæstningæ fæ³³) ok förningæ sum riwr. ok mæþ þre marker till þræskiftis. §. 4. Nu ær konu³⁴) siælf a fastningæ stafwnæ.³⁵) ok ær hun XII aræ. skilias³⁶) þy enæst at biscuper wil

.II.

Nu warþer fæstækona sund i bryllöps timæ. þæn³⁷) laghlikæ war fæst. ok þem sempdæ³⁸) þapum wim. ok bæra swa fastær witni taki þa þe konu mæþ frændæ skokki³⁹) sinum. (⁴⁰ok hetæ þæn kona laghtakin. ok æy raantakin.⁴¹) 22 hwar hona röwar⁴²) af hanom sipan bötæ XL marker till þræskiftis. §. 1. Nu kan alth wæl waræ. brupmæn geen brup (⁴³fara þær skulu ii friþy⁴⁴) þit fara. ok þær wæra. ok⁴⁵) þæþæn fara. (⁴⁶mysfyrma þem nokor mæþæn⁴⁷) brup sitær i fæstum. warþer (⁴⁸hun rani takin æller hwat brutum till hænna warþer brutit taki halwa bötir fæstæ maþer.⁴⁹) ok halwær⁵⁰) giftæmaþer. for ranit bötis XL marker mæþæn hon sitter i fæstum. ok LXXX⁵¹) mæþæn hon sitter ii (⁵²brupþænki. ok i aprum brutum ær hun halw dyri æn annor kona. warþer brupgunmi þokkæ gör. wæri þæt halw högræ⁵³) æn apru ölbupz mæn. ok aghi siælwr sak sinæ. æptir laghum. komber brup ii siæng mæþ bondæ sinom þa aa han foræ hana⁵⁴) þapæ swaræ oc sökia. (⁵⁵Hwarþer brup fram-

II, cfr. UplL. ÆB. 2.

31) B. *wändes*.

32) B. *Hawi thet &c.*

33) B. sic. A. *förningæ fa.*

34) B. *kuna*.

35) B. *fästninga stämu*.

36) B. *Skilis*.

37) B. *the*.

38) B. *sandi*.

39) B. *frändä flokki*.

40) B. *Heti tha the kuna &c.*

41) C. *walldtakin*.

42) B. *ranir*.

43) B. *koma, Ther skulu &c.*

44) B. *fridhi*.

45) B. add. *swa*.

46) B. *Misfyrmis them nokot mädhan &c.*

47) A. Prius æ omissum supra lineam add. scriba.

48) B. *kuna rantakin*.

49) B. *fästi madher*.

50) B. *halwa*.

51) B. add. *marker*.

52) B. *brudha bänki. I allum adhrum &c.*

53) B. *dyrri*.

54) B. *hänni*.

55) B. *Warder brudhframmu tokki &c.*

ma þokkæ gör.⁵⁶) þa ær hun⁵⁷) halw dyræ æn annur kunæ þær⁵⁸) ölbuþin ær. ok brupmæn halw dyri æn apræ gæstir. ölfriper ok lagha kar. (⁵⁹wæræ æftir þy som för ær want bondæ ok husfru hans ok barn þeræ.⁶⁰) hawi⁶¹) slikan friþ som sighiæs⁶²) skal i manhælghis balkenom

¶ III.

Nu æster man lyup ok beþes giftær maal aff skyldum mannom. þa a þæn kunæ gifta som skylduster⁶³) ær till heþers ok till husfru. ok⁶⁴) till siæng halfwræ till lasæ ok lyklæ. ok till laghæ þriþungæ.⁶⁵) (⁶⁶ok til alz þæs han a æller han⁶⁷) afwlæ fa⁶⁸) i lözorum⁶⁹) til allan þæn ræt war lagh æru. ok (⁷⁰þæn hælghæ eriker konunger gaff i. nampn faþurs ok sons ok þæs hæl-
23 ghæ andæ. §. 1. (⁷¹ok arfwr bondæ æller husfru frænder sinæ. (⁷²ærfwr ba-
þy iorþ ok löözöræ. aghi löözöræ baþin æn iorþ aghi þæt þera sum ærwr

.III.

Gifwr bondæ⁷³) husfru sinnæ hindrædagx giff. hun ma hwarte siunka æller flytæ giwi swa mykyt han wil. giwr han i iorþum. þa giwi mæþ fastum ok fullum skiaelum. giwr han i lözöræ.⁷⁴) þa giwi mæþ vitnom sum lagh sighiæ. Swa mykit bondæ hænnæ⁷⁵) giwr. swa mykit ma husfræ⁷⁶) bonde sinom

III = UplL. ÆB. 3.

III = UplL. ÆB. 4.

56) B. sic. A. görþæ.

57) B. om. hun.

58) B. the.

59) B. wari alt üpti &c.

60) B. add. ok redho hion.

61) B. hawin.

62) B. sighia.

63) B. skyldaster.

64) B. om. ok.

65) B. tridhüungx.

66) Lege: i allu þy han a &c. Cfr. UplL. ÆB. 3: pr.

67) B. om. han.

68) B. faar.

69) B. add. ok.

70) B. hin hælghi &c.

71) B. Nu ärwer &c.

72) B. arwer badhi &c.

73) A. bonða quoque legi posset.

74) B. lösörum.

75) B. hänni.

76) B. husfru.

ater (⁷⁷gifwi mæþ samu skiælum. þæssin giæf (⁷⁸moghæ þe giwi hwat þe æru (⁷⁹riki æller fatökari

.V.

Nu kan⁸⁰) kona hoor göræ. ok hwarþer⁸¹) hun laghlikæ til wnnan.⁸²) þa hawr hon forgiort (⁸³morghængeff sinnæ. ok allæ þy hun war gipt ok giwæn till

.VI.

Dræper man annan⁸⁴) .i. siængi mæþ kona⁸⁵) sinnæ. æller kona apræ i siængi⁸⁶) mæþ bondæ sinom. æller warpæ baþin dræpin. rinder bloþ a bulster æller blea. fællæ þem XII mæn. (⁸⁷liggi baþæn ogild. skiæræ XII mæn þem sum dræpin æru. þa fællis þæn till hundræpæ marker som drap. till þræskiftis. hawr han æy pænningæ⁸⁸) at bötæ. giældæ liif (⁸⁹sit foræ drap.. §. 1. (⁹⁰ræ-kær bonde hustru sinæ boort laghtaknæ. ok taker apræ i siæng mæþ sik ok faar hænnæ lasæ ok lyklæ. þæt kallr (⁹¹wtskutz stool. böta XL. marker till þraskiftis⁹²) æn XII mæn fallæ⁹³) han.

.VII.

Nu giptis kona ii karlz boo. giptis till lagha þryþiungx. giptis karl i (⁹⁴kuna boo till twæggjæ lotæ. ær þær barna gööz⁹⁵) foræ. þa skal þæt först vndan

V = UplL. ÆB. 5.
VI, cfr. UplL. ÆB. 6.

VII, cfr. UplL. ÆB. 7: pr, 1.

77) B. *giva, medh stikum samu* &c.

78) B. *mogho the giva, hwat* &c.

79) B. *rikari æller fatökari*.

80) A. v. *kan omisam supra lineam add. man. forte paullo recentior.*

81) B. *warder*.

82) B. *wnnin*.

83) B. *morghongif sinä ok allu thy* &c.

84) B. sic (*annän*). A. *annar*.

85) B. *kunu*.

86) B. *siäng*.

87) B. *Liggin badhin* &c.

88) B. *add. til*.

89) B. *fore lijf. Wräker* &c.

90) B. *Wräker bonde husfru sinä* &c.

91) B. *vtshkutz stola. Böte* &c.

92) B. *treskiptis*.

93) B. *fällä*.

94) B. *kunu boo: Giptis til* &c.

95) B. *barna gotz*.

skifptis.⁹⁶) ok affmærkias. huru mykit þæt ær sipæn rapæ for barnum. ok
 24 (⁹⁷barnæ gooz frandir þe næstu. annar a faþerni⁹⁸) ok annar a möþerni.
 Hwar sum gifptur förær i giptu förræ⁹⁹) æn barna gooz ær wndæn skift. bö-
 tæ VI marker till þræskiftis. §. 1. Föræ¹⁰⁰) man owormaghi¹) af arfwi bol-
 læ.²) vtan næsta frændæ wilia. böta³) XL⁴) marker till þræskiftis. §. 2. Nu ær
 barnæ gooz wndæn skift. þa mogha⁵) barn bolagh læggia. mæþ faþur æller
 ok moþur. mæþ (⁶næstæ frændæ raap. mæþ .VIII. fastum þe skulu⁷) wiþ wæ-
 ræ. baþæ⁸) þa þæt saman læghs (⁹ok swa þa þæt skifwtis

.VIII.

Nu¹⁰) ær maþer twægifpter. ok ær¹¹) för vndaen skifpt. þa taker¹²) ein ma-
 þer halft wiþ twa kunar.¹³) swa ok æn þrær¹⁴) æru. ær kona twægifpt. ok
 ær¹⁵) för vndaen skift. þa taki hun þriþiung wiþ twa mæn. swa ok æn
 þe¹⁶) æru þrir. §. 1. Nu kan baþi faþer ok moþer döþ wæra. rapa¹⁷) þa
 foræ barnæ¹⁸) ok barnæ gooz. frænder þe næsstu. a (¹⁹faþurnæ ok möþer-
 næ. kunnu þer mællum siin²⁰) delæ. rapa²¹) þa þæn som bæter kan. ok bæ-
 ter wil. till þæs þær²²) barn till wiþz²³) koma. viti þæt præster þeræ mæþ
 twem sanundaen mannom²⁴) sum þem sæmber a. Nu lifwr faþer æller moþer.

VIII: pr, 1 = UplL. ÆB. 7: 2, 3.

96) B. *skiptäs.*

97) B. *barna gotse fränder &c.*

98) B. *fädherni.*

99) B. *fyr.*

100) B. *Förir.*

1) B. add. *ok hans gotz.*

2) B. *bolä.*

3) B. *Böte.*

4) C. *attatighi.*

5) B. *mogho.*

6) B. *nästu frändä radhi.*

7) B. add. *thär.*

8) B. om. *baþæ.*

9) B. *swa ok tha thet skiptis.*

10) Quæ in principio et §. 1. huius capitis

leguntur, ea pertinent ad caput proxime an-
 tecedens. Cfr. UplL. ÆB. 7: 2, 3.

11) Adde *æi.* Cfr. UplL. ÆB. 7: 2. not. 59.

12) A. *am* additum at lineola inductum est.

13) B. *kunur.*

14) B. *triär.*

15) Adde *æi.* Cfr. UplL. ÆB. 7: 2. not. 63.

16) A. *se* additum at lineola inductum est.

17) B. *Radhin.*

18) B. *barnum.*

19) B. *fädherni, ok swa a mödherni.*

20) B. om. *siin.*

21) B. *Radhi.*

22) B. *at.*

23) B. *witz.*

24) B. *sanninda mannum.*

ok wil æy a gifpto gangæ. þa²⁵) rafi þæt foræ barnom ok barnæ gooz mæþ pem skyldæstæ²⁶) a apru²⁷) halw §. 2. Dör faþur²⁸) æller moþer. ok kræfwæ (²⁹syskin sipæn æftir lut sinum. bæra³⁰) þa ater gifpt sinæ till skiftis mæþ swornum epe³¹) atta³²) fastær³³) þær wiþ wara³⁴) at þæt giwit war. ær þæt forgiort. þa standæ³⁵) þæt i lut hans. ær þæt bætræ. wæri ok hans

IX

Nu a bonde wald ath gifwæ husfru sinna till þriggiæ marka.³⁶) swa ma ok 25 husfru hanom gifwa. §. 1. alt þæt bondæ ok husfru köpa saman. baþæ iorþ ok lözöræ. þæt kallær siængæ köp. (³⁷aghæ hustru þryþiung ok bondæ twa (³⁸lyti i boolköpum.

X.

Nu kunu³⁹) hion barnlöz⁴⁰) skiliaes. taki þa⁴¹) hwart þeræ siæng afptir⁴²) annat þe (⁴³bæstæ. mæþ bolster ok⁴⁴) (⁴⁵howþ dyna. linlak ok a klæpæ. ok agha⁴⁶) hwart þeræ kirkiu klæpæ⁴⁷) siin þe bæstæ i allom stykkiom. æn swa till ær. Lifwr bondæ æftir husfru sinæ. agha⁴⁸) hæst sin þæn bæst ær. ok

VIII: 2 = UplL. ÆB. 8: 1.
IX = UplL. ÆB. 9.

X = UplL. ÆB. 10: pr, 1.

25) B. om. þa.

26) B. skyldastu.

27) B. adhra.

28) B. fadher.

29) B. sydskini äpti &c.

30) B. Bæri.

31) A. at additum at lineolis inductum est.

32) A. faf additum est, at lineolis inductum.

33) Pro fastæ. B. sic; add. the.

34) B. waru.

35) B. standi.

36) B. marker. Male.

37) B. Aghi husfru thridhiung &c.

38) B. luti i boolköpinu.

39) B. kunnu.

40) B. add. ath.

41) B. thär.

42) B. äptir.

43) B. bästu hælder än the wärstu, meðh bulstär &c.

44) B. sic. A. ob.

45) B. bleo, ok hofda dynu, ok aklädhi.

46) B. aghi.

47) B. kirkiu klädhi.

48) B. Aghi.

sapul vtæn (⁴⁹skiftæ. ok þæt han ma faræ til wighis mæþ æn swa till ær. æn-
gin annar arfwingæ⁵⁰) a þætta kræfwæ. vtan bondæ ok⁵¹) husfru. þættæ nu
ær sakt a vtæn skifpta⁵²) væræ. §. 1. Dör bondæ barnlöz. ok þæn kræfwr
(⁵³till arfws till bær. hustru sigbir sik mæþ barni waræ. föþæs þæt barnit⁵⁴)
i þem X manapæ⁵⁵) æftir þæt bondæn döper ær. taki þæt barn arff. ok orff.
þæt kallær senape arff.⁵⁶) föþæs (⁵⁷þæt senæræ. þa ma æy horbarn arfwi
skiftæ. fyllæ⁵⁸) þa ater þæt hun hafwr forgiort aff þy gozi sum synt ok
seet war. þa bondan⁵⁹) doo

.XI.

Dör bondæ ok lifwr barn æftir. þa ærfwr barn faþer sin ok swa moþer sum
faþer. ær baþi æftir syster ok broþer. þa takr⁶⁰) syster þriþiung wiþ bro-
þer sin. æ huru⁶¹) mang (⁶²syskin æru. þa taki æ syster þriþiung wiþ bro-
þer. lifwr⁶³) barn æftir broþer. taki slikt broþer barn sum broþer. ok slikt
systær barn sum syster. swa æruis alt till fæmptæ manz æ hwart æftir föþæs
26 man æller kuna þær hwart föþis fram aff aþræ⁶⁴) ær æy broþer⁶⁵) barn æl-
ler syster barn. ok (⁶⁶hafwi þe þa barnæ barn æftir sik. (⁶⁷taki þæn arff oc
orff broþer lut sum af broþer ær wt kummin. ok (⁶⁸þæn syster lut sum aff
syster ær wt kummin. æy ganger þænnæ⁶⁹) arf længræ⁷⁰) æn nu ær sakt
wm bryst arff

XI = UplL. ÆB. 11: pr.

49) B. *skipti, ok wahn the han ma wäl til wighis meðh fara, än &c.*

50) B. *ärwingi.*

51) B. *äller.*

52) B. *skipt.*

53) B. *arf sum til bær, Husfru sigher &c.*

54) C. add. *Ok i hem komber.*

55) B. *manadhun.*

56) C. *Senadhä manadhe.*

57) B. *ok thy senär.*

58) B. *Fylli.*

59) B. *bonden.*

60) B. *taki.*

61) B. *swa.*

62) B. *syskani the äru.*

63) B. *Läwa.*

64) B. *adhru.*

65) B. *brodhers.*

66) B. *hawa thön barn ällär barnabarn &c.*

67) B. *Takin thön arf &c.*

68) B. *systor luth then af &c.*

69) B. *thetta.*

70) B. *längär.*

.XII.

Um skyld arff. (⁷¹taki faður arf⁷²) æftir sun sin. ok datter⁷³) sina. ok⁷⁴) moþer sum faþer. broþr ok⁷⁵) syster hwar⁷⁶) æftir sinom lut æn (⁷⁷þæn aruingær warþæ.⁷⁸) þær skils siængær alder sum syskin⁷⁹) æru flæræ æn eet. þær komber broþer at arfwi broþer sinum. ærfwi ok aldrih kuller. kul. för æn annar ær alder döþer. ok aldri siængær alder annær.⁸⁰) för æn annan ær alder döþer. ær þa baþi (⁸¹æftir synder kullæ ok sam kulla. þa taki samkulla .II. lytæ. ok synder kullæ⁸²) þriþiung. æ hwart⁸³) þæt ær syster æller broþer. wari lagh⁸⁴) samu §. 1. vm iæmpnæþæ arff. Delæs viþer faþer faþur⁸⁵) ok moþer faþer. taki halft hwar þeræ. Delæs saman faþer moþer ok moþer moþur.⁸⁶) þe æru iæmnæ at arfwi. E hwar som delæs (⁸⁷saman a faþernæ ok möþernæ. baþi iæmskild⁸⁸) taki halft⁸⁹) hwar þeræ. §. 2. All quinnæ arf skulu utt giwæs i vm iorþum. æn þær⁹⁰) till æru æftir (⁹¹rættæ sylf tali. §. 3. Delæ mæn vm arf ok sighthæ sik baþir iæmpskyldir wæræ. hawi þa frammæ .II. talu mæn.⁹²) þæn þe wilæ till arfs swæriæ mæþ .XIII. manna eþe þa taki (⁹³han arff.

XIII

Um ofsinnis arff. Ganger hær a land. aka mæn i wak. forfaræs i eldi æl-

XII: pr., cfr. UplL. ÆB. 12, 13.
§. 1 = UplL. ÆB. 15: pr.

XIII: pr., cfr. UplL. ÆB. 17: pr.

71) B. *Fadher taki arf* &c.

72) A. *æftir additum at lineolis inductum est.*

73) B. *dotter.*

74) B. add. *swa.*

75) B. *sum.*

76) B. *hwart.*

77) B. *thön ärwingia* &c.

78) B. add. *Vm Kullär arf.*

79) B. *syskuni.*

80) B. *annur.*

81) B. *äpter, smnderkulli* (sic) ok *samkulli:*

Taki samkulli trva lyti &c.

82) B. *sunderkullä.*

83) B. *hwat.*

84) B. sic. A. om. *lagh.*

85) B. *fadhurfadher.*

86) B. *modhor modher.*

87) B. *widher a fädherni ok mödherni.*

88) A. *Posterius i in y, ut videtur, mutare voluit scriba.* B. *iæmnskyld.*

89) B. *half.*

90) B. *ther.*

91) B. *rätta silf tali.*

92) B. add. *Ok.*

93) B. *then arf the til witä.*

sapul vtæn (⁴⁹skiftæ. ok þæt han ma faræ til wighis mæþ æn swa till ær. ængin annar arfwingia⁵⁰) a þætta kræfwia. vtan bondæ ok⁵¹) husfru þættæ nu ær sakt a vtæn skifpta⁵²) væræ. §. 1. Dör bondæ barnlöz. ok þæn kræfwr (⁵³till arfws till bær. hustru sighir sik mæþ barni waræ. föþæs þæt barnit⁵⁴) i þem X manapæ⁵⁵) æstir þæt bondæn döper ær. taki þæt barn arff. ok orff. þæt kallær senape arff.⁵⁶) föþæs (⁵⁷þæt senæræ. þa ma æy horbarn arfwi skiftæ. fyllæ⁵⁸) þa ater þæt hun hafwr forgiort aff þy gozi sum synt ok seet war. þa bondan⁵⁹) doo

.XI.

Dör bondæ ok lifwr barn æstir. þa ærfwr barn faþer sin ok swa moþer sum faþer. ær baþi æfptir syster ok broþer. þa takr⁶⁰) syster þriþiung wiþ broþer sin. æ huru⁶¹) mang (⁶²syskin æru. þa taki æ syster þriþiung wiþ broþer. lifwr⁶³) barn æstir broþer. taki slíkt broþer barn sum broþer. ok slíkt systær barn sum syster. swa æruis alt till fæmptæ manz æ hwart æstir föþæs 26 man æller kuna þær hwart föþis fram aff apræ⁶⁴) ær æy broþer⁶⁵) barn æller syster barn. ok (⁶⁶hafwi þe þa barnæ barn æstir sik. (⁶⁷taki þæn arff oc orff broþer lut sum af broþer ær wt kommin. ok (⁶⁸þæn syster lut sum aff syster ær wt kummin. æy ganger þænnæ⁶⁹) arf længær⁷⁰) æn nu ær sakt wm bryst arff

XI = UplL. ÆB. 11: pr.

49) B. *skipti, ok waku the han ma wäl til wighis medh fara, än &c.*

50) B. *ärwingi.*

51) B. *äller.*

52) B. *skipt.*

53) B. *arf sum til bær, Husfru sigher &c.*

54) C. add. *Ok i hem komber.*

55) B. *manadhun.*

56) C. *Senadhä manadhe.*

57) B. *ok thy senär.*

58) B. *Fylli.*

59) B. *bonden.*

60) B. *taki.*

61) B. *swa.*

62) B. *syskani the äru.*

63) B. *Läwa.*

64) B. *adhru.*

65) B. *brodhers.*

66) B. *hawa thön barn ällär barnabarn &c.*

67) B. *Takin thön arf &c.*

68) B. *systor luth then af &c.*

69) B. *thetta.*

70) B. *längär.*

.XII.

Um skyld arff. (⁷¹taki faður arf⁷²) æftir sun sin. ok datter⁷³) sina. ok⁷⁴) moþer sum faþer. broþr ok⁷⁵) syster hwar⁷⁶) æftir sinom lut æn (⁷⁷þæn aruingær warþæ.⁷⁸) þær skils siængær alder sum syskin⁷⁹) æru flæræ æn eet. þær komber broþer at arfwi broþer sinum. ærfwi ok aldrigh kuller. kul. för æn annar ær alder döþer. ok aldri siængær alder annær.⁸⁰) för æn annan ær alder döþer. ær þa baþi (⁸¹aftir synder kullæ ok sam kulla. þa taki samkulla II. lytæ. ok synder kullæ⁸²) þriþiung. æ hwart⁸³) þæt ær syster æller broþer. wari lagh⁸⁴) samu §. 1. vm iæmpnæþæ arff. Delæs viþer faþer faþur⁸⁵) ok moþer faþer. taki halft hwar þeræ. Delæs saman faþer moþer ok moþer moþur.⁸⁶) þe æru iæmnæ at arfwi. E hwar som delæs (⁸⁷saman a faþernæ ok möþernæ. baþi iæmskild⁸⁸) taki halft⁸⁹) hwar þeræ. §. 2. All quinnæ arf skulu utt giwæs i vm iorþum. æn þær⁹⁰) till æru æftir (⁹¹rættæ sylf tali. §. 3. Delæ mæn vm arf ok sighiæ sik baþir iæmpskyldir wæræ. hawi þa frammæ II. talu mæn.⁹²) þæn þe wiliæ till arfs swæriæ mæþ XIII. manna epe þa taki (⁹³han arff.

XIII

Um ofsinnis arff. Ganger hæer a land. aka mæn i wak. forfaræs i eldi æl-

XII: pr., cfr. UplL. ÆB. 12, 13.
§. 1 = UplL. ÆB. 15: pr.

XIII: pr., cfr. UplL. ÆB. 17: pr.

- 71) B. *Fadher taki arf &c.*
72) A. *æftir additum at lineolis inductum est.*
73) B. *dotter.*
74) B. add. *swa.*
75) B. *sum.*
76) B. *hwart.*
77) B. *thön ärwingia &c.*
78) B. add. *Vm Kullär arf.*
79) B. *syskuni.*
80) B. *annur.*
81) B. *äpter, sunderkulli (sic) ok samkulli:*
Taki samkulli twa lyti &c.
82) B. *sunderkullä.*

- 83) B. *hwat.*
84) B. sic. A. om. *lagh.*
85) B. *fadhurfadher.*
86) B. *modhor modher.*
87) B. *widher a fädherni ok mödherni.*
88) A. *Posterius i in y, ut videtur, mutare voluit scriba. B. iamnskyld.*
89) B. *half.*
90) B. *ther.*
91) B. *rätta silf tali.*
92) B. add. *Ok.*
93) B. *then arf the til witä.*

ler watni. ærwæ⁹⁴) þe sum næstir æru sum förræ ær sakt. §. 1. Vm sköt 27 arff. aflæ⁹⁵) man barn i löskö læghia.⁹⁶) ok vighis han sibæn mæþ hænnæ. taki þæt barnit⁹⁷) arff. §. 2. Taker man kunu mæþ wald. ok warþer hun hawndæ⁹⁸) i þy. (⁹⁹fællæ han XII mæn þær (¹⁰⁰forö. taki þæt barnit arf. æ hwar þy kan arf till fallæ. §. 3. Warþer kunæ hær takin mæþ apling bondæ sins. kan þæt barn ater koma. (¹skupæ þæt²) profaster mæþ XII mannom hwat þæt barn skal arf taki³) æller ok æy. §. 4. Nu kan man æller kunæ wtlændæs (⁴döæ. þe delæ wm arf sum hemæ æru. hafwr annær (⁵witnæ till þe a grawæ bakkæ waræ.⁶) þa a han vipzorþ.⁷) viti þæt mæþ XIII mannum. §. 5. Hwar sum annan⁸) dræper till arfs. wæri skilder wiþer arf ok böta⁹) .C. marker till þræskiftis. æn þæt ær mæþ wilia giorth. ok biscopi .VI. marker. war þæt mæþ wapa giort. (¹⁰þa böta IX marker till þræskiftis. ok biscupi þre marker. witi¹¹) þæt XII. mæn hwat þæt war giort mæþ wapa æller mæþ¹²) wilia. §. 6. Fæster man (¹³kona helbryghþæ. æller siuker. þe han hafwr forrra¹⁴) barn mæþ aflæt mæþ fastum ok¹⁵) skiaelum. þæt ær apul-kona barn.¹⁶) §. 7. Wil kuna ath arwi (¹⁷kumma. sigher sik hawa fööt barn.¹⁸) þæt barn war döpt ii vatni ok þaa miælk¹⁹) aff moþer spina. þæt

§. 1 = UplL. ÆB. 18.

§. 2 = UplL. ÆB. 20.

§. 3, cfr. UplL. ÆB. 16: 2.

§. 4, cfr. UplL. ÆB. 16: 3.

§. 5, cfr. UplL. ÆB. 17: 1.

§. 6 = UplL. ÆB. 18.

§. 7, cfr. UplL. ÆB. 11: 1.

94) B. *Arvi.*

95) B. *Afler.*

96) B. *löskä läghi.*

97) B. *barn.*

98) B. *hawande.*

99) B. *ok fälli han &c.*

100) B. *fore: Tha taki barn arf.*

1) B. *Tha skudhi thet &c.*

2) A. *pro additum est, at rubra lineola inductum.*

3) B. *taka.*

4) B. *döia, ok the &c.*

5) B. *witni til, therä a &c.*

6) B. *waru.*

7) B. *witzord.*

8) A. *aman scriptum est, at ultima lineola litt.*

m delota, ut legeretur n, et alterum n supra lineam additum.

9) B. *böte.*

10) B. *Böte niu &c.*

11) B. *Witin.*

12) B. *om. mæþ.*

13) B. *kunu, siuk äller hälbrigdu, the &c.*

14) *Lege forra. B. fyrra.*

15) B. *add. fullum.*

16) B. *adhaf kunu barn; add. ä hwat han döer äller äy. Aftar man barn i fästum, Thet är adhalkunu barn.*

17) B. *koma, ok sigher &c.*

18) B. *add. ok.*

19) B. *miölk.*

barn ma i (²⁰kyrkægarþ iorbæs. bæri þæt²¹) præster witni mæþ .II.²²) man-
nom. þær kumbr moþer at maghær arwi (²³barn sins. iæfwær²⁴) þær²⁵) wm
þa fyllæ²⁶) æftir mæþ XIII manna eþe. §. 8. Warþer man byltughur²⁷) ok
aflær barn mæþ husfru sinnæ för æn han²⁸) hawr friþ fangit. þæt barn he-
ter rishoffi.²⁹) þæt barn ma æy arf takæ. (³⁰hwærtæ æptur faþur æller mo-
þer E huru³¹) biltughum manne falder arff.³²) mæþæn han byltugher ær. þa
ær³³) han skilder wiþr aarf æn þa han hafwr friþ fangit. þa ma han ærwi³⁴).

¶ XIII

Spanar man moþer mans æller dotter. bötæ .VIII. marker. III. malsattæ .II. 28
konunge ok .II. ællom³⁵) mannom.³⁶) spanar man kuna³⁷) mans af garþi. swa
at hænnæ³⁸) fylgher koster æller klæþi. þa gifwi vtt kost swa mykin. sum
han vil eþæ³⁹) æftir fyllæ. ok bötæ .III. marker malzættæ⁴⁰) .II. konungi. ok
.II. allum mannum. (⁴¹Spanar man syster mans. bötæ .II. marker malzattæ .I.
konungi⁴²) ok .I. allum mannum. Later mö liggia⁴³) sik. bötæ han faþer
hænnæ XVI öræ.⁴⁴) broþer .VIII. öræ. syslingæ⁴⁵) III öræ æn aff garþi lok-
kær swa at kost mæþ fylghiaer. wari boot halfw meræ. §. 1. Faþur⁴⁶) a
frilla barn⁴⁷) föþæ siþæn þæt ær aff spinæ want þær til (⁴⁸föþæ moþer.

XIII: 8, cfr. UplL. ÆB. 21.

XIII: 1 = UplL. ÆB. 23: 2.

20) B. *krikiugard* (sic) *iorda*.

21) B. *thär*.

22) C. *tolf*.

23) Pro *barns sins*. B. *barni sinu*.

24) A. *Posterius æ omisum supra lineam add.*
scriba. B. *Jäväs*.

25) B. *thet*.

26) B. *fyllis*.

27) B. *biltugher*.

28) A. v. *han omisam supra lineam add.*
scriba.

29) B. *rishafdi*.

30) B. *hwarti äpti &c*.

31) B. *hwar*.

32) B. add. *täl*.

33) B. *wari*.

34) B. *ärvä*.

35) B. *allum*.

36) B. add. *Spanar syster mans, Böte twa
marker malsäghandi, ena Kumungi, ok
ena allum mannum*. Cfr. not. 41 infra.

37) B. *kunu*.

38) B. *hänni*.

39) B. *edh*.

40) B. *malsatta*.

41) B. om. *Spanar — mannum*. Cfr. not. 36
supra.

42) A. *ko scriptum est, omissa nota abbrevia-
tionis*.

43) B. *lighrä*.

44) B. add. *ok*.

45) B. *sydzlunga*.

46) B. *Fadhir*.

47) B. *frillu barn sit*.

48) B. *tha födhe thet modher*.

§. 2. Frillæ barn⁴⁹) skal hafwa .VI. marker. dotter⁵⁰) III. marker. æru þær tva. taki bafi .VI. marker. æru þe flæræ. fa æy þy meræ. vtan (⁶¹son faa folkwagn æftir faþer sin hug wagn ok liifwagn. ok⁵²) III (⁵³tylter skötæ stræng. ok bughæ. Kunnu frillæ barni⁵⁴) pænningæ waxæ⁵⁵) skiftis swa hans arf sum all annor arf. §. 3. æru giæld æftir döþæn.⁵⁶) hafwi ængin wald arfwi skifptæ (⁵⁷förræ giæld æru aff markap þe han giældæ attæ. Winnis æy pænningæ⁵⁸) till. þa brista⁵⁹) slikt aff mark sum aff mark. þær ær want pænningæ taka sum ængu⁶⁰) till æru. ok (⁶¹arfwr wæri saklösir. Hwar þæn⁶²) annan ærfwr. (⁶³hawwi swa lett sum liuft. dyl han giæld þa⁶⁴) dyli sum lagh sighiæ

.XV.

Um⁶⁵) wighærþ. Sun ær wigharfwi⁶⁶) faþurs. ok faþer sunar.⁶⁷) broþer broþurs. Nu ær sunar sun. Nu ær faþur faþur.⁶⁸) Nu ær broþur sun. Nu ær suster sun⁶⁹) Nu ær dotter sun. Nu ær moþer faþur.⁷⁰) Nu ær faþerbroþer. Nu ær moþer broþer. ær⁷¹) ængin till af þæssum. þa gangi wighær 29 ærff⁷²) sum all annor arff

XIII: 2, *cf.* UplL. ÆB. 24: *pr.*

§. 3 = UplL. ÆB. 25: *pr.*

49) B. *Frillu barn.*

50) B. *add. taki.*

51) B. *sun fai &c.*

52) B. *om. ok.*

53) B. *tölptir skutä sträng, ok bogha.*

54) A. *filli barni* scriptum est, at litteris *filli rubra lineola inductis, frillæ supra lineam* add. scribe. B. *frillubarni.*

55) B. *waxä.*

56) B. *add. Tha.*

57) B. *äpter han fyr än giæld &c.*

58) B. *pænninga.*

59) B. *bristi.*

60) B. *ängi.*

61) B. *arwer warin saklösir.*

62) B. *sum.*

63) B. *Tha ärwi swa &c.*

64) B. *om. þa.*

65) B. *om. Um wighærþ.*

66) A. *Loco v. wigharfwi aliud quoddam vocabulum antea fuit scriptum.*

67) B. *add. ok.*

68) B. *fadhur fadhur.*

69) B. *syster sun.*

70) B. *modhor fadhur.*

71) B. *add. ok.*

72) B. *wigher arf.*

.XVI.

Æfptir wars hærræ byrþ. (⁷³þusund aar ok þryhundrup aar ok XX aar. þæn næstæ (⁷⁴opunzdagh afptæ þær iunkhærre magnus war halshuggin. VIII. daghum afptir⁷⁵) sancta trinitatis dagh i stokholmi. for þy at ærkiæbiscop⁷⁶) olawr kærþi ath iarnbyrþ war ater wptakin .i. hælsingæ landi. siþæn hun war af laghþ i konung magnusæ⁷⁷) daghæ⁷⁸) þa staddis þættæ ii stokholmi af alt konung magnusæ raap som konunger ær baþæ i sweriki ok norghi. ath iarnbyrþ skuldæ aldri optæra⁷⁹) wæra. ok tox þær foræ þe⁸⁰) samu⁸¹) rættæ sum förræ war⁸²) vm þe⁸³) maal iarnbyrþæ maal waru. ok skal bötis⁸⁴) for hwart maal. (⁸⁵þæt nampd fæller swa sum (⁸⁶föra iarni⁸⁷) vrþa fuul. §. I. wænir man annan⁸⁸) til þiufs. æru æy aterfang till. ok a hændi takit. (⁸⁹wæþi baþin till (⁹⁰.III. marka. þæt skulu .XII. mæn⁹¹) witæ hwat þær ær⁹²) sant vm. ok hawi þæn wæþ fæ som winder mæþ XII. mannum.⁹³) þæssa næmpnd⁹⁴) a (⁹⁵konungx mæn halwa. ok malatti næmpni. ok halfuæ þæn sakin gifs ok swa wæra⁹⁶) i allom malom. þær næmpdær maal æru. wtan þæt. naar kuna wil barnafæþer sin witæ. æller barn fæþer æftir moper sina döþæ. þa a hwart þeræ een man næmpnæ.⁹⁷) tiltalændæ. ok swarændæ.

XVI: 1, cfr. UplL. ÆB. 23: pr, 1.

73) B. *tusand arum, thryhundrada arum ok tiughu arum, vm then &c.*

74) B. *odhins dagh äpter thet iunk hærre &c.*

75) B. *äpter.*

76) B. *Arkibiscop.*

77) B. *add. ok kunung Birghirs.*

78) B. *daghum.*

79) B. *optære.*

80) B. *om. þe.*

81) A. *maal additum est, at rubra lineola inductum.*

82) B. *add. tolf manna næmpd.*

83) B. *thön.*

84) B. *bötäs.*

85) B. *sum næmpd &c.*

86) Pro *före v. fore.* B. *thet at han ath iarni fallin nrði. Wänir &c.*

87) B. *sic (vide not. 86 præcedentem). A. iæm v. iæni.*

88) B. *sic. A. annar.*

89) A. *Litt. i omissam supra lineam add. scriba. B. Wädhin badhi &c.*

90) B. *thre marker.*

91) B. *add. skiära, ok.*

92) A. *war primum scriptum est, at w rubra lineola inductum punctisque subiectis notatum, et a in æ ab ipso scriba mutatum.*

93) B. *sic. A. manna.*

94) B. *sic (nämpd). A. næmpnd.*

95) B. *halwa næmpnä Kunungx man ok mals-äghandi, ok halwa then &c.*

96) B. *ware.*

97) A. *þa a hva additum est, at haec duplici lineola, nigra et rubra, induxit scriba.*

þe II. skulæ⁹⁸) bok i (⁹⁹hænder taka. ok swæriæ. at þe .VI. sanundæ mæn¹⁰⁰) næmpnæ hwar þeræ. þe XII. sculu annan wæriæ. ok annan¹) fællæ mæþ sinum eþe. fælz²) mannin. bötæ .III. marker³) at han barn duldi. ok lighris boot 30 æftir lanz laghum. (⁴fælz kunu æller barnit. þa rafi þæt biscuper hwat þæt barn skaal inlændis wære æller (⁵æy. þæssæ næmd skal i sama þingi swæriæ sum (⁶hun næmpnis. æn epsört⁷) ær. ær (⁸for hælgh. æller fastæ. þa (⁹swæriæ a þe næstæ laghkallupæ þingi þa epzörtt¹⁰) ær. sum babæ kallapæ karl. ok konunger. þæt samæ þe (¹¹vitnæþæ. hwar sum¹²) af ganger. ok æy gör þæt han ær¹³) till næmpder. bötæ .III. marker ok næmpnis annor¹⁴) i samæ stapin. kan næmpd¹⁵) mallom¹⁶) sin delæ. sumir wiliæ wæriæ. ok summir fællæ. æru þær¹⁷) fleræ sum wæriæ (¹⁸viliu wære saklösy. ok þer bötæ¹⁹) sum aff gangæ ok apræ²⁰) næmpnis i sama stap.²¹) þe næmd skal æ ful wæra. þa swæriæs skal. þæssæ næmdæmæn skulu wære bolfastir. ok i sama skiplaghi takas sum gærþæn ær giorþ i. (²²Sitia tve a þingi sum næmpd skulu göra. annar næmpnir ok annær æy þa ær²³) þæn fallin æy wil næmpnæ. (²⁴Nu ær talder ærfæ balker.²⁵) swa lati guþ oos skiftæ aarf. at wi byggum all himærikæ. þæt waræ²⁶) war þarf. amen²⁷)

98) B. skulu.

99) B. hand sik taka.

100) B. sanninda män.

1) B. sic. A. annur.

2) B. Fals.

3) B. add. fore.

4) B. Fals kuna.

5) B. vthlændis fara. Thässe næmpdir skulu i &c.

6) B. ther næmpnäs.

7) B. edhsworit.

8) B. hælgh fore æller &c.

9) B. swæri a thy næstæ laghkalladu tingi.

10) B. edhsorit.

11) B. a fyrstæ tingi witnadhu. Hwar &c.

12) B. add. ther.

13) B. warder.

14) B. annar.

15) A. Litt. d supra lineam est scripta.

16) B. mällum.

17) B. ther.

18) B. wilia, Warin the saklösir.

19) B. bötin.

20) C. aldrigh. Male.

21) B. næmpd.

22) B. sic. A. om. Sitia — göra.

23) B. ä.

24) A. Verba: Nu — amen minio sunt exarata.

25) B. Ærfda balker.

26) A. waræ bis scriptum est, at posteriori loco nigra lineola inductum.

27) B. om. amen.

Hær byriæs manhæliæs balker¹⁾ ok tæliæs i hanom flokkær XXX.VIII.

- I** Vm þe draap²⁾ fæ kan göræ
II (³Æn owormaghi æller galin man dræper man
III Vm draap af⁴⁾ handlösum wapæ
IIII Vm affalz drap
V Vm dulghæ drap. ok dana arf
VI Vm wiliæ wærks⁵⁾ drap ok gæsti⁶⁾
VII Vm þokkæ böter
VIII Æn⁷⁾ owormaghi gör man sarön⁸⁾
IX Vm wiliæ wark⁹⁾ i sarum. ok læstis böter
X Huru længi man scal sarum warþæ
XI Huru man scal annan viþ sar bindæ
XII Vm lækæris fæ.¹⁰⁾
XIII Vm pust ok blotlæti¹¹⁾
XIIII Vm saar i þingx friþi ok snækiu friþi
XV Vm höghstæ¹²⁾ saar
XVI Vm morþ ok raan
XVII (¹³Æn scaþa man manz worþer rænter
XVIII Vm handraghit raan
XIX Vm lwt raan
XX (¹⁴Vm lik raan
XXI (¹⁵Vm attætighi markæ giæld i drapum

31

1) B. *Manhælgis Balker.*

2) B. add. *ther.*

3) B. *Vm Owormagha drap ok Galins mans.*

4) B. sic. A. *æller.*

5) B. sic. A. *wiliæ wærki.*

6) B. *Güster.*

7) B. sic. A. *Æ.*

8) B. *saran.*

9) B. *Wilia wärk.*

10) B. sic. A. loco v. *lækæris fæ* habet *vm*

banz man ok hans vitni. Cfr. textum capitulis.

11) B. *Blodhlæti.*

12) B. *Höxto.*

13) B. *Vm Skadha madher mans warder rænter af hanum.*

14) B. sic. A. invertit ordinem huius tituli ac proxime sequentis.

15) Cfr. not. 14 præcedentem.

- XXII** Vm (¹⁶innan siængæ drap¹⁷)
XXIII Huru hundrapæ markæ giæld skiptis¹⁸)
XXIII Vm þe maal bapæ gangæ¹⁹) liif ok gooz²⁰) foræ
XXV Vm drap mællum præst ok lekmanz
XXVI Huru man skal drap witi²¹) sæt ok böt
XXVII Vm öyæ drap (²²ok forgærnigær²³)
XXVIII Huru man scal annan til (²⁴sak winnæ ok æn þiufwr²⁵) slipper.
 (²⁶ok gifwr bondæ sak fora band oc (²⁷omagha þiufnaþ
XXIX Vm þiufnæþæ klandæn²⁸) ok lepzn
XXX Vm runþiuf
XXXI Vm ransakin²⁹) i þiufnaþi ok wiper taku³⁰)
XXXII Vm agna bak ok (³¹quinnæ þiufnæþ
XXXIII Vm kirkiu þiuf
XXXIII Vm man taker þiuf annars
XXXV Vm væghæ fyndir ok liusning³²)
XXXVI Æn man hitter fæ manz
XXXVII Vm watn fyndir
XXXVIII Vm mangiæld

Nu kan fæ man dræpæ. hwæriæ handæ fæ þæt hælst ær. þa fa³³) hans

l: pr, 1, 2, cfr. UplL. ManhB. 1: pr, 1, 3.

16) B. *Dráp innan Siängar.*

17) A. *drapu*, ut videtur, scriptum fuit, at ultima littera deleta est.

18) B. *skiptäs.*

19) B. *ganger.*

20) A. Litt. z fere deleta est.

21) B. *wita.*

22) Verba: *ok forgærnigær* delenda sunt. Cfr. textum capitis.

23) B. *Forgiärningar.*

24) Legendum videtur *þiufsak*. B. *Tiufs wita, ok &c.*

25) B. sic (*tiufwr*). A. *þufwr.*

26) B. om. *ok — band.*

27) B. *vm Owormagha tiufnad.*

28) B. sic. A. *blandæn.*

29) B. *Ransakan.*

30) B. add. *tiuf ok Bodrät.*

31) B. *Skast tiuf, ok än Kuna stiäl.*

32) B. *Liusningar.*

33) B. *fäi.*

arwm fæ fram þæt samæ. ok XVI öræ mæþ foræ fulsæræ. VIII öræ.³⁴) foræ bloþlæti .III. öræ. ok (³⁵rapa siælfwr fæ sinu Nu dyl þæn sum fæ³⁶) a³⁷) 32 æru æy witni til þa wæri sik mæþ slikum epæ sum³⁸) lagh sighiæ. §. 1. fōþer man dyur hemæ æller fughlæ. warþi swa foræ þy sum³⁹) (⁴⁰foræ alla aþru fæ sinu. §. 2. Dör fæ i tillbuþi. taki swa quikt sum döt. ok suua⁴¹) döt sum quikt. Dræper man þæt fa⁴²) wtan hans wilæ sum hafwa skal gifwi þa quikt foræ döt.⁴³) æller wæri sik mæþ VI (⁴⁴manna epæ. at þæt doo æy foræ hans skuld.⁴⁵) §. 3. Dræper man fæ⁴⁶) mæþ harms hænda. bötæ⁴⁷) atter skapa.⁴⁸) ok VIII. öræ boot at i þriþiung hwan.⁴⁹) Gör man fæ saart skær⁵⁰) aff topp æller tagl. swa at lyt ær. bötæ VIII öræ malzattæ. §. 4. Dræper fæ annat fæ. þa skal mætæ⁵¹) þæt quikæ. ok⁵²) þæt döþæ. hafwa⁵³) halwæn skapa hwar.⁵⁴) hwat þæt ær bætræ æller wærræ. Ær hæster ii hæftum. kumber annær hæster till ok dræper han. æller saræn gör. liggi i fullum giældum. ok þæn (⁵⁵ogilder till kom (⁵⁶warþer han saar svva at han ær oför fæ hanum annæn⁵⁷) atter. wm war ok an

.II.

Dræper owormaghi man. þæn minnæ ær æn XII. ara. æller⁵⁸) sarghær.

II, cfr. UplL. ManhB. 2.

34) C. Aliqui add. *Ok fä medh.*

35) B. *radhi.* A. Verba: *rapa* — *fæ fere ex trita sunt*, at *scripturam ipse*, ut videtur, *renovavit scriba.*

36) B. om. *fæ.*

37) B. add. *Aru witni til, hawi then witz-ord sum skadha fik.*

38) A. Loco litt. *m* antea, ut videtur, *scriptum fuit nj.*

39) A. *all a* additum est, at *lineola inductum.*

40) B. *allu adhru* &c.

41) B. *sva.*

42) Pro *fæ.* B. sic.

43) B. add. *ok göri swa godhan dödhän bana, sum qvickan.*

44) A. Altera *lineola posterioris n* omissa est, ut legi posset *mama.* B. *mannum, at* &c.

45) B. *skyld.*

46) B. add. *mans.*

47) B. *Giäldi.*

48) B. *skadhan.*

49) B. *hwarn.*

50) B. sic. A. om. *skær.*

51) B. *miäta.*

52) B. add. *sva.*

53) B. *Hawi.*

54) A. *hwan* scriptum est, at *n* scalpro mutatum in *r.* B. add. *therä.*

55) B. *wari ogilder sum til komber.*

56) C. *ün han warder o öker (pro warþer — oför).*

57) B. sic. A. *annær.*

58) B. add. *ok.*

gialdi halwm gialdum. warþer han dræpin æller sarghæper wari halfw⁵⁹) dyri⁶⁰) æn fultipæ man.⁶¹) §. 1. Nu kan man galin warþa. þa sculu frænder hans þæt liusæ foræ sokn ok i hæftum⁶²) hafwa. æller (⁶³wærkum hans warþæ. slipper han löös ok dræper man. æller brænnar by. æller gör annæn⁶⁴) (⁶⁵skadha: *Liggi i halwm giældum. Swa a badhi takas qk giældäs fore han, än han dräpin warder: Swa ok fore galna kunu. Ey skal fore hona mera giældä, än fore galin man, i thässu mali, ok äy takas. Hawi then wald sum skadha hawer fangit, hwat han wil häldür witna til hans, äller widh laghum taka, i thässu mali.* §. 2. Nu sigher annar galin man wara, äller owormagha, ok annar äy: *Witin thet tolf män, hwat hälder är.*

Vm Drap af Handlösum wadhha. III Flokker.

HAndlös wadhi ma fylläs medh witnum vthan malsüghanda wilia, ok engin annär wadhi. *Warder man dräpin medh wadha: Siu marker är wadha both. Nu skiuter man spiuti, äller kastar stene, ällür skiuter af bogha iver hws, ok seer ey hwar thet nidher komber, äller komber fyr nidher än skadhi görs, stiunkär sidhan af stene äller stukki, äller af nokru andru: Thet är handlös wadhi.* §. 1. *Gör man siälfskut j skoghi, sträng äller stappu, äller gravar: Han skal lysä före grannum ok sokna mannum. Far nokor sidhan skadha af, Liggi j wadha giældum, siu marker.⁶⁶) Lysär han ey, ok äru ey treggiä mamma witni til: Liggi tha j halwm giældum, fore glömsko sinä.* §. 2. *Alle wadha edhe aghu gangas j lagha stämnum. Hawi ok ängin lönsman wald at qwäliä then edh: Han a ey both i, än edhrin fals.*

III = UplL. ManhB. 4, 5.

59) A. Litt. f omissam supra lineam add. scriba.

60) B. höghri.

61) B. madher.

62) A. Loco litt. p antea scriptum fuit t.

63) B. wärkin wärkum hans. Slipper &c.

64) B. sic. A. annær.

65) A. Sex, ut videtur, foliis deperditis, sequentia perierunt, usque ad verba: *sik. witnäs till &c.*, cap. 14: pr.; quamobrem haec, currentibus, ut dicunt, litteris insignita, ex cod. B supplere, necesse fuit.

66) Lege markum.

Vm Affals drap. III. Flokker.

Klyver man i siügl trü medh böñ skipara, falder nidher, ok far af bana: Liggi i halvum giöldum. Kliver fore küti skyld: Wari o böter. Dylü the, at the ey badho han vpkliwä: Dylin medh fiurtan munnä edhe. Far ok then skadhä nidhri är stadder, Tha wari ogilt. §. 1. Falder hms a man, äller widha kaster, far af bana: Liggi i wadhä giöldum. Är brunder i gardi, han skal byliü ok vñ hylü: Aghu brun flere än en, föllir annär, ok annär bygger, falder i folk, far af bana: Tha giöldi then sum föllir, ok ey then sum bygger. §. 2. Wil man rätta steen äller studh, vprüt skipa äller vt-skut skipa: Giöldi then giängis bidher. §. 3. Hogga tve trü ett, fa badhin bana: Liggin o bötter. Far annär bana af, Bötis ater medh wadhä botum. §. 4. Siter man i satu, wil dirr skiuta, warder man fore, far bana af: Ligge i wadhä botum. §. 5. I thessum malum nu äru saghda,⁶⁷⁾ tha a biudha wadhä edh fore, tolf manna, ok fylli i lagha stempnum, Ok böte sin marker malsäghandi.⁶⁸⁾ Han skal tilbiudha a grawa bakka, ok fore sokn sinne, ok a tingi eno. §. 6. Dräper fadher äller modher sitt barn medh wadhä, ok äy medh wilia, qwül sidhan annüt therä annüt: Wäri sik medh wadhä edhe, Ok hawi ängin annär ther wald til at qwäliü thet: Ok Biscuper radhi fore script hans.

Vm Dulgha Drap ok dana Arf. V. Flokker.

Ä Hwar man hittar lik ürrat ok vndat a manna äghum, äller almännin-gium, utan i lästum husum: Tär a skjpnöti bana finnä innän natt ok iam-langa, ällär botum vppi halda, fyratighi marker, Kunungx ensak. Hittis i lästum husum, Böte hundradha til treskiptis, then husit a: än ey kan then finnäs bani är. Ä hwar man giter draparan til wñnit laghlika: Wari skip-

III: pr, 1-3 = UplL. ManhB. 6: pr, 1, 2, 4. V = UplL. ManhB. 8.
§§. 4-6 = UplL. ManhB. 7: pr, 1, 2.

67) Lege saghd.

68) Pro malsäghandi.

nöti saklöst. *Ä hvar ey synis handawärk a liki, Thär wari skipnöti saklöst. Sigher annär handawärk a wara, ok annär ey: Witin thet sex män, Ok radhi then äpti kürir. §. 1. Är han vthlündsker: Tha taki Konunger arf hans, ün han lekman är, ok biskuper ün han klärker är. All dula drap treskiptes. Är han inrikis födder, ok komber ey arwi hans i try aar: Tha gis wis gotz hans fore siäl hans, kirkium ok klostrum.*

Vm Wilia wärks drap, ok Gäster. VI. Flokker.

DRäper gäster gäst at bonda: *Then a äpter bana letü sin hawer mist, Ok bonde wari saklös: Ok wari fridh both halw minni ün at bonda. Dräpäs the, gäster ok bonde, Tha är bonde halw höghri ath fridh botum ün gäster. §. 1. Äghas widher bonde ok stafkarl, Tha bötäs fore stafkarl halw minnä ün fore gäster,⁶⁹⁾ ok thön⁷⁰⁾ böte kan sum gäster. §. 2. Swa byriüs hem-sokn, sum ytürst ganger horn ok hova i: Thär är both halwer örü malsatta, atta örü konungi, ok atta örü allum mannum. I midhalhagha öre malsatta, atta örü konungi, ok atta örü allum mannum. Än i ängi, fura örü malsatta, atta örü konungi, ok atta allum mannum. Än i ängi äkerfastu, ok swa i akri, ok swa i höladhu, ok i bislingardi: Thär är both atta örü i tridhiung hwarn. I kornladhu i akri stander: Both säxtan örü i tridhiung hwarn. Än i lündästadh, ok i humblagardi, ok i fägardi, ok i halmladhu: Thär är both tolf örü malsatta, atta örü konungi, ok atta allum mannum. I nötä husi: Threa marker malsatta, en marker⁷¹⁾ konungi, ok ena allum mannum. Nötü hws⁷²⁾ i gardi: Tvinum sextan örüm malsatta, siäxtan örü konungi, ok siäxtan allum mannum. Än i lana: Böte boghum twem i tridhiung hwarn. Müllum triskulla ok ärnis: Siäx bogha i tridhiung hwarn. Widh äрни: Atta bogha i tridhiung hwarn. Müllum ärnis ok galbänx: Tolf bogha i tridhiung*

VI: pr., cfr. UplL. ManhB. 9: pr.

69) Lege gäst.

70) Lege thö v. tho.

71) Lege mark.

72) Vox Nötä hws delenda est.

hvarn. A galbänki, siäxtan bogha i tridhiung hvarn. Ár⁷³) mällum galbänx ok qvinnabänx: Atirtan boghar j tridhiung hvarn. A qvinnä bänki: Tiughu boghar i tridhiung hvarn. Warder man slaghin i siäng sinni: Fiura ok tiughu boghar i tridhiung hvarn. Nu minskas swa i vthgangi, sum wäxti i ingangi.

Vm Tokka böter. VII. Flokker.

Ghver man tokka ord a tingi, äller at kirkiu, kallar han tiuf äller mordara, trulkarl äller trulkiärling: *Haldi fram ordum sinum, äller böte tre marker. Brighder man adhrum garfvä sät, äller kallür kunu mans skökio: Böte tokka böter amiä taki tridhiunginum minnä. §. 1. Warder Kunungx man dräpin: Tolf marker tokka both at. Biskups man: Siäx marker. Riddara svenü, trea marker. Thänni tokki komber äj i, vthan i drapum: Taki the both herra thes sum dräpin ür.*

Än Owormaghi gör man saran. VIII. Flokker.

NV kan owormaghi man til blodz sla: *Wari both thes tre örä. Fulsäri säx örä, hwat thet är i hofdi äller i huldi, hwat thet är i fridhi äller mällum, hwat thet är wadhi äller wili. Nu skal hanum läkir biudhä: Fällir han thet budh, tha är laghslitit säx örä. Nu wil wäriandin owormaghans wäriü han, dyl antwäggü blodhläti äller fulsäri, huver han til tveggia manna witni, siälwer tridhi: Gangi fram medh them witnum. Äru äy witni til, tha wäri sik medh Landzlaghum.*

Vm Wilia wärk i Sarum, ok Lästis böter. IX. Flokker.

STander madher medh sari, ok annär fölghir dödhum: *Hawi then witzord dödhum fölghir. §. 1. Far man blodhsar i hofdi äller huldi: Böt medh atta*
VII: 1, cfr. UplL. ManhB. 20. VIII = UplL. ManhB. 22.

73) *Än legendum videtur.*

örum. Lösir man been vr sari: Böte öre fore ben ett, twa örü fore annät, fura örü fore tridhiä. Far af last äller lysti,⁷⁴⁾ i händer äller föter, Tha wari both halv dyrrä. Far man hulsar i nidhrä huli: Böth medh twinum siäxtan örum. I yvrü huli, threa marker. I brysti, tolf örü. I halsi, twinum siäxtan örum. Far man saar i anliti, swa at hult giter hatter äller luwa: Siäxtan örü both at. Giter ey hult, Wari tha halv dyrrä. Slar man tan vr hofdi: Säxtan örü both at. Fore hofvöl sar, siäxtan öre: Ganger i (⁷⁵holwäri, halv dyrrä. Skadhar hiarna hinnu, Böte siäx marker. Kunnu thässi sar sinä mällum delä: Hawi then witzord sar hawer höxto at botum: Äru sar iamprn, tha hawi then witzord sum witni fölghir.

Huru löngi man skal Sarum warda. X. Flokker.

S*Wa löngi skal man sarum warda: Fore liflati, dagh ok iamlanga. Swa ok lästis böter, wardi samuledh. Hwar sum taker sara both innan dagh ok iamlanga: Hawi förtakit botum sinum, i dödzdrapum.*

Huru man skal annän widh Sar bindä. XI. Flokker.

G*Riper man til witnä, ok wil han fore bindä, Tha skal han bindä han widh medh twem mannum, ok fiughurtan manna edhe, them thür waru ok a sagku thet han the giärd at giärdi: Fyllir han swa lagh i stämpnum, tha giöldi hin botena äpti brutum sinum til sakinni är bundin. Griper til witnä, ok later see witnin sijn, ok falder sidhan, Tha wari then saklös sakin gifs. Wites hanum sakinä, ok är ey witni til, Tha wäri sik medh fiughurtan manna edhe.*

Vm Läkäris fä. XII. Flokker.

T*Hettä är läkäris fä: Fore höxto saar, atta örü: At sma sarum, fura örü.*

X, cfr. UplL. ManhB. 25: pr.

XI = UplL. ManhB. 26.

74) Lege lyti. Cfr. cap. 14: pr.

75) IHRE (Gloss. I. pag. 893.) credit legendum esse: hol, væri halvü dyrræ.

Biudher han thet laghlika fore kirkiu sokn, äller a tingi. Biudher ey swa, Tha böte siäxtan örü i tridhiung hwarn, ok atta örü fore sma saar.

Vm Pust ok Blodhläti. XIII. Flokker.

N*V slar man adhrum pust, äller medh stang, äller steen, ok synis ey akomor, warder thet giordt fore kirkiu sokn, äller i öldryki, a tovghe, at badstuw, äller a tingi: Thet skulu tve män wita, the ther waru ok a saghu. Wäria the han, wari saklös: Fällü the han, böte thre marker til treskiptis. Samu witni warin vm pust, sum vm blodhläti: Ok tho bötis hwart äpti sinni sak.*

Vm Saar i Tingxfridhi ok Snäckiufridhi. XIII. Flokker.

W*Arder man saar j tinx fridhi äller snäkkiu fridhi, fullum sarum: Fiur-tighi marker both at, til treskiptis. Gör ok blodhwiti i thänne fridh: Böte sex marker til treskiptis, thär sattir koma saman, ok skiliäs osattir. Warder laster äller lyti i thässum sarum, Thär bötis hwart vm (⁷⁶sik. witnæs⁷⁷) 33 till mæþ II. mannum. ok XIII mannæ eþe. §. 1. Nu faar man saar eet. twæller fleræ. gör þæt alt een man. ok swa wiþ kænnis. þa a þæn sak sik kænnær. han a. a. þingi wiþ kiænnæs.⁷⁸) ok brut sin fæstæ. ok þo æy meræ böta æn saræ bot enæ. Huggæ tve æller þre een man. æller huru mangir þeer æru. ok bindæ tve mæn fleræ wiþ sarin æn een. (⁷⁹ok fyller lækirin fulsæri.⁸⁰) bötæ hwar sinæ saræ boot i þem⁸¹) sarum. æy warþer þe boot meræ.*

*XIII = UplL. ManhB. 28: pr.
XIII: pr., cfr. UplL. ManhB. 29: pr.*

§§. 1, 2 = UplL. ManhB. 29: 1, 2.

76) A. post lacunam (vide not. 65. pag. 44.) hic iterum incipit.

77) B. *Witnis.*

78) B. *ganga.*

79) B. *Tha fylli.*

80) B. add. *ok.*

81) *Lege þrim. Cfr. UplL. ManhB. 29: 1.*

§. 2. Mötæs tve mæn ok hugger hwar þeræ annan. faa þapír fulsæri. wærin þapyn⁸²⁾ saar gild hwart æptir sinæ⁸³⁾ a komu

XV

Um⁸⁴⁾ höghstæ saar. lægger man annan niþer. ok sneper⁸⁵⁾ sum fæ nokit⁸⁶⁾ þæt skulu XII. mæn witæ. wæriæ þe han. wæri saklös. fællæ þe han giældæ hofws man⁸⁷⁾ hænder sinær þapær. ok hwar þæn þær till halþ hand sinæ aþræ. æller lösín sik. swa sum malzæiandin⁸⁸⁾ wil taka §. 1. Leper man annan till stok æl-
ler (⁸⁹⁾stumblæ. ok hugger aff hand æller foot. stingher wt öghæ. æller skiaer or tungu. æller ören⁹⁰⁾ aff. æller næsar aff.⁹¹⁾ þæt sculu XII. mæn witæ. wæriæ þe han. wæri warþer. fællæ þe han bötæ XL. marker till þræskiftis. ok halfw⁹²⁾ manz böter. orkær æy botum. þa giældæ liif⁹³⁾ foræ linnæ i þæssæ⁹⁴⁾ mali. vtan þæt koma⁹⁵⁾ till i waghna skipti⁹⁶⁾

XVI

Ligger man a skoghi. æller a⁹⁷⁾ skipi myrþer æller rænær. warþer gripin i 34 þem gærningum. han skal till þingx.⁹⁸⁾ þæt skulu XII. mæn witæ. wæriæ þe han. wæri saklös. ok þæn bötæ XL marker saklösæn bant æller⁹⁹⁾ bastapær. æller i fiætur sættu.¹⁰⁰⁾ fællæ þe han. þa skal raansman wndir swærþ.¹⁾ ok

XV: pr. = UplL. ManhB. 30: pr.

XVI = UplL. ManhB. 31: pr.

82) B. *badhin*.

83) B. *sinni*.

84) B. om. *Um höghstæ saar*.

85) B. *snöper han*.

86) B. *nokot*.

87) B. *hondzman*.

88) B. *malsüghandin*.

89) B. *stubba, hogger &c*.

90) B. *öron*.

91) B. om. *aff*.

92) Pro *halvæ*.

93) Legendum videtur *lim*. Cfr. UplL. ManhB. 31: 1.

94) B. *thässu*.

95) B. *komi*.

96) B. *wakna skipti*.

97) B. om. *a*.

98) B. add. *förä*.

99) B. *ok*.

100) Lege *sætti*.

1) B. add. *dömäs*.

morþare²) a stæghl. (³hawa malzeghindæ vald.⁴) hwat han wil hælder taki⁵)
liif hans. æller lösæ⁶) sik sum han wiþ komber wiþ malzeghændan⁷)

XVII

Rænir man draparæ aff aprum þiuf æller þæn aff hug hafwr giort þa fyl-
læ⁸) till hans sum ranit giorþa⁹) mæþ twæggjæ manna witnæ.¹⁰) ok XIII.
manna epæ. orkær æy witnum. þa standa¹¹) hin (¹²fore mæþ slikum sama
laghum. (¹³löskiæ man ma man fangæ foræ sin brut æn¹⁴) boofastæ mæn.
skal man laghþingæ falder þæn sum ranit witis. bötæ XL marker; ok man-
zins brut. æller fae mannæn apter¹⁵) rættum malzeghandæ

.XVIII.

Rænir man ena alin¹⁶) æller twa. twa öræ boot ath. Rænir man meræ æn
twa öræ ok minnæ æn half mark. bötæ VIII öræ. swa ok æn half mark ær
wæri booth sama. rænir¹⁷) till XVI öræ. bötæ XVI öræ i þriþiung hwan.¹⁸)
ær raan meræ. þa wæri booth halfwa¹⁹) höghræ. ok æru witni till. wæri swa
högh witni wm minnæ raan sum wm meræ. æru æy witni till. þa wæri sik
mæþ laghum. ökis swa lagh sum boot

XIX

Hwar²⁰) sum (²¹lutter ok kafwli skal skifti.²²) halz þæt ok gifs æy wt. bö-

XVII, cfr. UplL. ManhB. 32: pr.

XIX, cfr. UplL. ManhB. 34.

2) B. *mördare*.

3) B. *Hanvi malsäghande &c.*

4) A. v. *vald* omissam supra lineam add. scriba.

5) B. *taka*.

6) B. *lösi*.

7) B. *rättan malsäghande*.

8) B. *fylli*.

9) B. *giordi*.

10) B. *witnum*.

11) B. *standi*.

12) B. sic. A. om. *fore mæþ*.

13) A. Litt. *i* omissam supra lineam add. scri-
ba. B. *Löskä män*.

14) B. om. *æn*.

15) B. om. *apter*.

16) B. add. *af manni*.

17) B. sic. A. *ranit*.

18) B. *hvarn*.

19) Pro *halfwu*.

20) B. sic. A. *Hwari*.

21) B. sic. A. C. *lucter kafwli*.

22) B. *skiptä*.

tæ III *marker* till þræ skiftis. þæn a skipt sinæ beþas foræ (²³garþi. æller 35 kyrkiu sum skifpti²⁴) wil. ok luthlösæ mæn til skifptis²⁵) næmpnæ. hafwi e þæn (²⁶wiþzorþ sum skiftæ wil. ok hin bötæ²⁷) sum för ær sakh²⁸)

XX

Rænir man döþæn man. wæri halfw dyrræ at botum æn quikker. ær²⁹) witni till. hafwi þæn wiþzorþ³⁰) döþum fylghær. æru æy witni till. þa wæriæ³¹) sik mæþ XIII mannæ eþæ. hwat (³²han rænir minnæ æller meræ

XXI

Uwarþer³³) owormaghi dræpin mæþ harms hændi. þæn minnæ ær æn XII ara LXXX *marker* boot at malsattæ ok friþ bruth (³⁴halfwæ höghræ æn foræ görin³⁵) man

XXII

Faar bondæ dræpæ hustru³⁶) sinæ. wildæ rapa hænnæ. ok æy dræpæ hona. þæt skulu XII mæn witæ. wæriæ þe han bötæ mæþ lagha botum. fællæ þe han till wiliæ wærks. gifwi liif foræ liif. wiliæ arfwr³⁷) hænnæ böter taka. þee boot a wæræ hundræþæ *marker* ok XL. ok ræþæ³⁸) biscuper³⁹) script hans Dræper kona man sin. wæri lagh samæ.⁴⁰) Nu dræper hwartæ⁴¹) þera annat. ok ær þo annat þeræ dræpit. warþer banin⁴²) fangin ok ganger han⁴³)

XXII, cfr. UplL. ManhB. 13.

23) B. *kirkiu äller tingi, sum &c.*

24) B. *skipta.*

25) B. *skipt.*

26) B. *witzord skiptä &c.*

27) B. add. *both.*

28) B. *sagt.*

29) B. *Äru.*

30) B. *witzord sum.*

31) B. *wäri.*

32) B. *thet är minnä ran äller mera.*

33) B. *Nv warder.*

34) B. *halw höghri.*

35) B. *göran.*

36) B. *lusfru.*

37) B. *ärwa.*

38) Pro *rapæ v. rapæ.* B. *radhi.*

39) A. *bi scriptum est, at biscuper supra lineam add. scriba.* B. add. *fore.*

40) B. *samu.*

41) B. *hwarti.*

42) B. *bani.*

43) B. om. *han.*

wip gærningini.⁴⁴) ok bondæ æller hustru winz till rapini⁴⁵) mæþ tolf mannum (⁴⁶wæri lagh sum för ær sakt. kan man æller konæ barn sit dræpæ. æller barn faþur æller moþer. broþer broþer siin. syster. syster sinæ. bötæ hundræpæ marker ok XL. ok wæri skild viper arff⁴⁷)

XXIII.

Þæssæ⁴⁸) giald skulu swa (⁴⁹skiptis taker malsattæ (⁵⁰.LXV marker. konungx lænzman (⁵¹till konungx boorþ XLV⁵²) marker. ok⁵³) XXX marker skiplaghit. i þæssum giældum. sculu æy boghu böter⁵⁴) bötæs

XXIII.

Hwar sum aghuwæn⁵⁵) skiold. föræ⁵⁶) geen alwaldugum konungi æller i⁵⁷) geen hans riki⁵⁸) han ær siælfwr föddær i. han hafwr forægiort⁵⁹) hals æn 36 han fangin warþer. ok þær till iorþ ok gooz hans wndir kronunnæ⁶⁰) leggiar (⁶¹hwat han fangin warþer æller æy. swa ok hwar sin rættæn hærræ⁶²) dræper. giældæ bæpæ⁶³) liif ok gooz föræ.

XXV.

Dræper præster bondæ. æller (⁶⁴annan klarker. þa taki (⁶⁵konunger bi-

XXIII, cfr. UplL. ManhB. 14.
XXIII = UplL. ManhB. 15.

XXV = UplL. ManhB. 16: pr.

44) B. gærning sinæ.

45) Pro rapinu.

46) B. Wardin badhin stæghl. Kan &c.

47) B. add. thet han skuldi æpter han arwæ.

48) B. Tæssin.

49) B. skiptas: Taki &c.

50) B. fäm marker ok sextighi.

51) C. taki fämptan marker, Til Kunungx bord tretighi marker (pro: till — XLV marker).

52) B. fäm ok fyratigi.

53) B. om. ok.

54) B. bogha böter.

55) Pro awughæn. B. awghan.

56) B. förer.

57) B. om. i.

58) B. add. ther.

59) B. forgiordt.

60) A. Litt. r omisam supra lineam add. scriba.

61) C. hwat — æy desid. in quib.

62) B. add. æller husbonda.

63) B. badhe.

64) B. annar klärker.

65) B. biskuper kunungx rättin.

scups rættæn. Dræper bondæ præst æller (⁶⁶annan klarker. taki þa biscu-
per⁶⁷) konungx rættæn

XXVI

Swa skal man witæ drap sææt ok bööt. mæþ atta fastum ok forskilæ
mannum.⁶⁸) Sigher annar wææ sæt ok bööt ok annar æy. þa hafwi þæn
(⁶⁹wiþzorþ sum sææt wil witæ mæþ sama fastum. ok þæn⁷⁰) sææt scal wæ-
ræ gör ath kyrkiu. æller a þingi æn hun skal stapugh hetæ

XXVII

Uvarþer man dræpin i öium vt. þa⁷¹) andrae öyær liggiæ vtan foræ þær a
þæt skiplagh bana finnæ sum öön ligger till innan naat ok iamlangæ. æller bo-
tum uppi haldi⁷²) hwat þe liik æru fleræ æller færæ. bötæs mæþ ennæ boot.
æy aa þe boot höghræ wææ æn XL marker

XXVIII

Stiæl man örtugh æller minnæ. ok æru witni till bötæ III öæ malsattæ æru
æn⁷³) æy witni till dyli mæþ III. mannum. stiæl han meræ æn halwan öæ. ok
minnæ æn öæ fullæn. æru witnæ⁷⁴) till bötæ III. marker till þæs-kiftis. æru
æy witni till þa⁷⁵) wæri sik mæþ VI. mannum.⁷⁶) Stiæl öæ æller meræ ok
37 þæs-kiftis. Stiæll half mark æller meræ. þa ma han basta æller⁷⁸) bindæ ok

XXVI, cfr. UplL. ManhB. 17: pr.

XXVII = UplL. ManhB. 18.

66) B. annar klärk.

67) B. konunger.

68) B. sic. A. forskilæ manni.

69) B. witzord sätt &c.

70) B. thön.

71) B. thär.

72) B. vpphelda.

73) B. om. æn.

74) B. witni.

75) B. om. þa.

76) B. manna edhe.

77) A. Rec. man. h. v., ut videtur, in þiuf
both mutare voluit. B. tiuf both.

78) B. ok.

till þingx föræ. þiuf⁷⁹⁾ scal a þingi frændum byuþæs. lösæ⁸⁰⁾ frænder þiuf mæþ VI markum. ok scapæ giæld mæþ. æn þe wiliæ þiuf lösæ. Hafwr æy þiufwr þa sielfwr pænningæ till. ok wiliæ æy frænder han lösæ. þa ma þiuf sak löst wphængiæ. §. 1. Slipper þiufwr⁸¹⁾ (⁸²⁾þær laghbundin ær mæþ witanum. (⁸³⁾bötæ bondæ VI marker till þræskiftis. æn han slipper för æn han till þingx komber.⁸⁴⁾ §. 2. Hafwi aldri þiufwr wald bondæ quæliæ. för æn XII mæn hafwi⁸⁵⁾ han wart foræ⁸⁶⁾ þiufnaþi. wæriæ XII mæn þiuf þa bötæ þæn XL marker saklösæn bant. fællæ þe þiuf. þa standæ þiufwr ræt sin. hwar⁸⁷⁾ æfptir sinni sak. §. 3. Stiael owormaghi fullan þiufnaþ. bötæ halfw⁸⁸⁾ þiufs boot hwat þæt ær (⁸⁹⁾meræ þiufnaþ æller minnæ

XXIX

Nu köper man fæ þiufstolit⁹⁰⁾ komber þæn æfptir sum a ok klandær. griper han till fangæmanz. (⁹¹⁾kumber han fram i manæþæ motæ innan þriþiungx. ok hemolt gör. hafwi⁹²⁾ þæn fangit hafwr. kumber han æy fram. þa giwi ut fæ mæþ epæ sum lagh sighiæ. ath han fik þæt mæþ köpi ok æy mæþ styld. vtan han see i forfallum. witi⁹²⁾ lagha forfal sin mæþ VI (⁹³⁾manna epæ

XXX

Dræpir (⁹⁴⁾man annan mæþ þiufstolno⁹⁵⁾ fæ. sighiæ arfwingæ þæs döþæ han

XXVIII: 3, cfr. UplL. ManhB. 42.

XXX, cfr. UplL. ManhB. 46.

79) B. *Tiuwer*.

80) B. *Lösin*.

81) B. sic (*tiufwer*). A. *þufwr*.

82) B. *then bundin war medh &c.*

83) A. *Loco verborum: bötæ — VI alia quædam antea fuerunt scripta.*

84) B. add. *Ok*.

85) B. *hawa*.

86) B. *fore*.

87) B. *hwarn*.

88) B. *halwa*.

89) B. *meri tiufnadher*.

90) B. add. *ok*.

91) B. *innan tridiungx, komber hanum fram i fugurtan nattum, vtan tridiungx i manadha mote: Komber han fram ok hemolt &c.*

92) B. add. *tha*.

93) B. *mannum, om. epæ*.

94) B. *madher man medh &c.*

95) B. sic (*tiufstulno*). A. *þiufstolin*.

saklösin⁹⁶) dræpin wærae. þæt skulu XII mæn witæ. fællæ þe han þæn⁹⁷) sum dræpin ær. liggi ogilder. wæriæ þe han þa (⁹⁸gialdæ ater mæþ lagha giældum

XXXI.

Nu wil man raansakæ æptir goze⁹⁹) (¹⁰⁰sinæ þiufstolnæ. þa scal han i garþ gangæ mæþ VI mannum bool fastum. wil hin raansakæ lata at owæþiæþu. ok 38 hittæs ænkntæ¹) i hans husum. wæri²) bapir saklösar.³) hittæs⁴) þær (⁵innæ leþæ sik aff handum æller bötæ þiufwæ boot. wil æy lata raansaka ath owæþiæþu. wæþi⁶) þa bapir (⁷þrem markum hwar þeræ. Hittæs siþæn þær innæ⁸) bötæ⁹) wæþfæ. ok þiuft¹⁰) mæþ. hwart æftir (¹¹sinæ þiuftæ. ær huus opit. owan æller niþan. swa ath þylykt þing mattæ ingangæ. æller ær wind-öghæ. a wægh. stændæ¹²) þa wizorþ fora¹³) bondæ. ok wæri sik mæþ lanzlaghum. æstir þy¹⁴) þæt ær till. §. 1. Nu wil man ransakæ i garþ annars. (¹⁵öptir gozsæ sinæ þiufstolnu. bondæ ær æy hemæ.¹⁶) hafwi swa wald þa ransaka sum¹⁷) bondi hemæ wari. §. 2. (¹⁸Allær stapy þær þyuft hittæs i læstum husum. þa warþi þæn (¹⁹huus for þyufti sum lyklæ bær ee hwar husit aa. §. 3. aff þem .VI. i ransakæn sculu gangæ. þa skal hwar þeræ twe-giæ sum wiþ delæs III. mæn næmpnæ. þe sculu wtan kapu²⁰) ingangæ. (²¹ok sculu förræ letæs. at þe æy bondæ abyrtþ bærae. §. 4. Nu staal annar. ok

XXXI: pr, 1-3 = UplL. ManhB. 47: pr, 1, §§. 4, 5 = UplL. ManhB. 48. 3, 6.

96) B. saklösän.

97) B. om. þæn.

98) B. böte han ater &c.

99) B. sic (gotse). A. göræ.

100) B. sinu tiufstulno.

1) B. äunkte.

2) B. Warin.

3) B. saklösir.

4) B. add. ok.

5) B. inni, Ledhi &c.

6) B. Wädhin.

7) B. thre marker &c.

8) B. inni.

9) B. add. han.

10) A. þiuft scriptum est, at t supra lineam ipse, ut videtur, add. scriba. B. tiufnadh.

11) Pro sinu. B. sinni tiufti.

12) B. Standi.

13) B. fori.

14) B. add. sum.

15) B. äpter gotsi sinu tiufstulno, ok bonden &c.

16) B. add. är to husfru hans hema.

17) B. add. tha.

18) B. Alla stadhi thär typt hittis &c.

19) B. fore husum, ok fore tiufnadhi, sum huslyklä bær &c.

20) B. add. ok bälti.

21) B. Tho skulu the fyrrä &c.

hittis þo i annærs husum. þæt ær þiuf hool. Lægger han ænctæ dul a. þa standæ foræ mæþ XIII. manna epæ. at han æy wistæ att þæt stulit war fælzs at epæ. bötæ .III. marker till þræskiftis dyl han þa bötæ. ok þiufwr hetæ. æn þæt mæþ ransakan wt takx. suua foræ hol sum foræ þiufstæ. §. 5. witær man boodræt manni. æller hionæ spaan. wæri sik mæþ XIII manna epæ. æller bötæ VI marker till þræskiftis

.XXXII.

Nappær man ax aff aghri²²⁾ annars.²³⁾ Taker alt saman ax ok span. (²⁴bö- 39 te þre marker. swa foræ bundin (²⁵tu æller þry. taker skil²⁶⁾ állan. bötæ VI marker til þræskiftis. Stíæl²⁷⁾ meræ æn skil.²⁶⁾ ok witnæs þiuft till half mark æller meræ. ok warþer laghlika till wnnin. bötæ (²⁸VI marker²⁹⁾ i þrip-iung hwan.³⁰⁾ ok þiufbogh mæþ. æller mistæ liiff sit. ok þæn þiuf³¹⁾ heter agnæbaker. §. 1. Hwar stap kona styæl (³²fullan þiufnaþ fylghæ swa þem þiufnæþæ³³⁾ sum allum aprum. þær till a liiff hænnæ ganger.³⁴⁾ Ganger domber a liiff hænnær. þa skal kona³⁵⁾ i iorþ quikkæ³⁶⁾ grawa. æy ma kona³⁵⁾ stæghlæ æller hængiæ

XXXIII.

Stíæl man af aprum i kyrkiu æller i kyrkiu garþi. ok warþer fangin. haf-

XXXII = UplL. ManhB. 49: pr, 2.

XXXIII = UplL. ManhB. 50.

22) B. akri.

23) A. annars bis scriptum est.

24) B. sic. A. om. böte þre marker.

25) B. sic. A. æller tu þry æller skil &c.

26) B. skyl.

27) B. add. man korn af akri.

28) C. atirtan marker til treskiptis (pro VI — hwan).

29) B. sic. A. öræ scriptum est, at notam

abbreviationis v. marker indicantem supra lineam add. man. ut videtur rec.

30) B. hwarn.

31) B. tiuner.

32) C. Aliqui non habent fullan þiufnaþ.

33) B. tiufnadhi.

34) B. add. ok taki slik giæld sum madher.

35) Pro kono.

36) C. om. quikkæ.

wi³⁷) æy meræ friþ þær æn annan³⁸) staþ þær han wiþ þiufnæþæ takin war-
þer. ok laghwinnis för till sak sinnæ ok³⁹) taki siþæn þiufs ræt. (⁴⁰hwar æsp-
tír sinum brutum. þy⁴¹) han brööt geen samu kyrkiu

.XXX IIII.

Nu taker man þiuff annars taker baþi saman. þiuf ok þiufsti. þa a þæn⁴²)
fyærþung aff þiufsti. þær þiuf took aff alla⁴³) þy han tok mæþ þiufwi. hwat
þæt ær minnæ æller meræ. ok bondæ taki þiuf sin ater. ok alt þæt meræ ær
æn lagha lööns⁴⁴) §. I. Sigher man sik þiuf hafwi⁴⁵) takit ok þiufwer ær
bortæ.⁴⁶) kumber hin æfptír sum aa. Taki sit ater wtan löns.⁴⁷) ok swær-
ia⁴⁸) till sins mæþ II. mannum.⁴⁹) ok hin göræ sik orþiufwæ sum handa⁵⁰)
mællum hafwer mæþ lysningæ witnum

XXX V

Fyndir aghu næst þiufnæþæ standæ þy at þiufwæn⁵¹) hitted gærnæ swa sum
klokkarin hittæ kalkin. Hwar man hitted fynd a wægh wti. han skal lysæ
40 foræ wæghfarandæ mannum. æller⁵²) næstæ by samdyghnis.⁵³) komber þæn⁵⁴)
æftír sum a .i. þre dagha taki sit ater wtan löns.⁵⁵) komber senære.⁵⁶) þa taki
þæn hwar⁵⁷) siættæ pænning⁵⁸) sum hittæ. (⁵⁹ok orkær han lysningæ witnum.

XXXIIII = UplL. MankB. 51: pr, 1.

XXXV, cfr. UplL. MankB. 52.

37) A. *hafwi* bis scriptum est, at posteriori
loco lineola inductum.

38) B. *amar*.

39) B. om. *ok*.

40) B. *hwaria saak äpte &c*.

41) B. add. *at*.

42) B. *han*.

43) B. *allo*.

44) B. *lösn*; add. *thet är ferdung af tiupti*.

45) B. *hawa*.

46) B. *borto*.

47) B. *lösn*.

48) B. *swäri*.

49) B. add. *fyr*.

50) B. sic. A. *handum*.

51) B. *tiuwer*.

52) B. add. *i*.

53) C. om. *samdyghnis*.

54) B. *han*.

55) Pro *lösn*. C. *lösn*.

56) B. *senmä*.

57) B. *hwarn*.

58) B. add. *af*.

59) B. *än han lysninga witnum orkar*.

XXXVI

Hitter man hæst manz. æller⁶⁰⁾ oxæ tamin⁶¹⁾ faar æller geet. æller nokot annat þæt⁶²⁾ nytiaæ fæ ær. þa swæria⁶³⁾ till sins mæþ II. mannum. þæn sum a. ok taki sit ater wtan lööns.⁶⁴⁾ ok hin görae sik orþiufwæ mæþ lysningæ wittum yrker han mæþ þy fæ. æller till nokrae nyt hafwr bötæ þre marker. æn æy ær laghlyst förræ

XXXVII

Hitter man fynd a watnæ vti. innæn öyiaer. (⁶⁵⁾æller almannæ leep. (⁶⁶⁾hafwi þæn þriþiung af sum hittæ. hitter vtan almanna leep. hafwi þæn halft⁶⁷⁾ sum hittæ. Hitter man lik i watni. hafwi þæt⁶⁸⁾ liiks arfwir alt þæt fast sitter wiþ lik §. 1. Hittæ leghæ hioon⁶⁹⁾ fynd. swa at þeen⁷⁰⁾ læggiaæ æy⁷¹⁾ bondæ⁷²⁾ syslu⁷³⁾ niþer.⁷⁴⁾ (⁷⁵⁾þa æghu þe lut i fynd. læggiaæ þe niþer bondans syslu. þa agha⁷⁶⁾ bondæ fynd

XXXVIII

Dræper man annan. ok laghlikæ wiþ draap kiænnæs. hafwi maalseiande⁷⁷⁾ wald hfwat⁷⁸⁾ han wil hælder hæmpnæ⁷⁹⁾ æller⁸⁰⁾ wiþ botum taka. (⁸¹⁾wil han wiþ botum taka. þa skal⁸²⁾ han hafwa VII. marker wæghnær (⁸³⁾æller

XXXVI = UplL. ManhB. 53: 1.

60) B. add. *skiut*.

61) B. *tamän*.

62) B. add. *sum*.

63) B. *swäri*.

64) Pro lösn.

65) B. *ok a almanna &c*.

66) B. sic. A. om. *hafwi — leep*.

67) B. add. *af*.

68) B. om. *þæt*.

69) B. *legho hion*.

70) B. *thön*.

71) B. sic. A. om. *æy*.

72) B. *bondans*.

73) A. *Loco posterioris s primum scriptum est l.*

74) B. sic. A. *.i.*

75) B. sic. A. om. *þa — syslu*.

76) B. *aghi*.

77) B. *malsäghande*.

78) B. *hwat*.

79) B. *hæmpnäs*.

80) A. *ællr additum est, at l*

81) B. sic. A. om. *wil — t*

82) B. *a*.

83) C. *Alii non habent æller*

wi³⁷) æy meræ friþ þær æn annan³⁸) staþ þær han wiþ þiufnaþæ takin warþer. ok laghwinnis för till sak sinnæ ok³⁹) taki siþæn þiufs ræt. (⁴⁰hwar æftir sinum brutum. þy⁴¹) han brööt geen samu kyrkiu

.XXX IIII.

Nu taker man þiuff annars taker bapi saman. þiuf ok þiufli. þa a þæn⁴²) fyærþung aff þiufli. þær þiuf took aff alla⁴³) þy han tok mæþ þiufwi. hwat þæt ær minnæ æller meræ. ok bondæ taki þiuf sin ater. ok alt þæt meræ ær æn lagha lööns⁴⁴) §. I. Sigher man sik þiuf hafwi⁴⁵) takit ok þiufwer ær bortæ.⁴⁶) kumber hin æftir sum aa. Taki sit ater wtan löns.⁴⁷) ok swæria⁴⁸) till sins mæþ .II. mannum.⁴⁹) ok hin göræ sik orþiufwæ sum handa⁵⁰) mællum hafwer mæþ lysningæ witnum

XXX V

Fyndir aghu næst þiufnaþæ standæ þy at þiufwæn⁵¹) hitter gærnæ swa sum klokkarin hittæ kalkin. Hwar man hitter fynd a wægh wti. han skal lysæ 40 foræ wæghfarandæ mannum. æller⁵²) næstæ by samdyghnis.⁵³) komber þæn⁵⁴) æftir sum a .i. þre dagha taki sit ater wtan löns.⁵⁵) komber senære.⁵⁶) þa taki þæn hwar⁵⁷) siættæ pænning⁵⁸) sum hittæ. (⁵⁹ok orkær han lysningæ witnum.

XXXIIII = UplL. ManhB. 51: pr, 1.

XXXV, cfr. UplL. ManhB. 52.

37) A. *hafvi* bis scriptum est, at posteriori loco lineola inductum.

38) B. *annar*.

39) B. om. *ok*.

40) B. *hwaria saak äpte &c*.

41) B. add. *at*.

42) B. *han*.

43) B. *allo*.

44) B. *lösn*; add. *thet är ferdung af tiuþti*.

45) B. *hana*.

46) B. *borto*.

47) B. *lösn*.

48) B. *swäri*.

49) B. add. *fyr*.

50) B. sic. A. *handum*.

51) B. *tiurver*.

52) B. add. *i*.

53) C. om. *samdyghnis*.

54) B. *han*.

55) Pro *lösn*. C. *lösn*.

56) B. *sennä*.

57) B. *hvarn*.

58) B. add. *af*.

59) B. *än han lysninga witnum orkar*.

XXXVI

Hitter man hæst manz. æller⁶⁰) oxæ tamin⁶¹) faar æller geet. æller nokot annat þæt⁶²) nytiaæ fæ ær. þa swæria⁶³) till sins mæþ II. mannum. þæn sum a. ok taki sit ater wtan lööns.⁶⁴) ok hin göræ sik orþiufwæ mæþ lysningæ witanum yrker han mæþ þy fæ. æller till nokræ nyt hafwr bötæ þre marker. æn æy ær laghlyst förræ

XXXVII

Hitter man fynd a watnæ vti. innæn öyiaer. (⁶⁵æller almannæ leep. (⁶⁶hafwi þæn þriþiung af sum hittæ. hitter vtan almanna leep. hafwi þæn halft⁶⁷) sum hittæ. Hitter man lik i watni. hafwi þæt⁶⁸) liiks arfwir alt þæt fast sitter wiþ lik §. I. Hittæ leghæ hioon⁶⁹) fynd. swa at þeen⁷⁰) læggiaæ æy⁷¹) bondæ⁷²) systlu⁷³) niþer.⁷⁴) (⁷⁵þa æghu þe lut i fynd. læggiaæ þe niþer bondans systlu. þa agha⁷⁶) bondæ fynd

XXXVIII

Dræper man annan. ok laghlikæ wiþ draap kiænnæs. hafwi maalseiande⁷⁷) wald hfwat⁷⁸) han wil hælder hæmpnæ⁷⁹) æller⁸⁰) wiþ botum taka. (⁸¹wil han wiþ botum taka. þa skal⁸²) han hafwa VII. marker wæghnær (⁸³æller

XXXVI = UplL. ManhB. 53: 1.

60) B. add. *skiut.*

61) B. *tamän.*

62) B. add. *sum.*

63) B. *swäri.*

64) Pro lösn.

65) B. *ok a almanna &c.*

66) B. sic. A. om. *hafwi — leep.*

67) B. add. *af.*

68) B. om. *þæt.*

69) B. *legho hion.*

70) B. *thön.*

71) B. sic. A. om. *æy.*

72) B. *bondans.*

73) A. Loco posterioris *s* primum scriptum est *l.*

74) B. sic. A. *i.*

75) B. sic. A. om. *þa — systlu.*

76) B. *aghi.*

77) B. *malsäghande.*

78) B. *hwat.*

79) B. *hämpnäs.*

80) A. *ællr additum est, at lineola inductum.*

81) B. sic. A. om. *wil — taka.*

82) B. *a.*

83) C. Alii non habent *æller — giældæ.*

swa mykyt þe giældæ.⁸⁴⁾ konunger⁸⁵⁾ wærold IIII. marker. hald bani. ok raap-
bani hwar þeræ giældi⁸⁶⁾ XV. marker. æller dyli mæþ XIII mannæ epe. Fa-
þur⁸⁷⁾ (⁸⁸⁾æller moþer taki æftir sun sin XVI. öræ broþer VIII. öræ. hustru
XII. öræ. Hwar sum fyrst ær .ii. frænsæmi⁸⁹⁾ taki III öræ. Systlingi⁹⁰⁾
twa öræ. (⁹¹⁾þræmæningæ öræ. fioþermæningi halwan öræ. bötæ ok hwar
sum han taker till fiærþæ manz. Een timæ skal ættæ hoot bötæs. siþæn war-
þæ siælfvr wærkum sinum. (⁹²⁾Nu æru tald manhælgþis maal. gupþ gömi os
bapi liff ok siell. AMEN⁹³⁾)

(¹Här byrias Jorda Balker. Ok tülías i hanum Flokkar siuttan, ok six af
thessum malum.

I. Huru Jord skal laghbiudhas.

II. An Byrdamän delä vm Jorda köp.

III. Vm Jorda köp innan Siängar.

IIII. Vm Jorda Fasta.

V. Vm Trädhis lön.

VI. An tve biulha²⁾ Fang a en.

VII. Vm Återköps fasta.

VIII. Vm Jorda skipti.

IX. Vm Jorda Wüdhstätning.

X. Huru man skal Jord Landboum byggü, ok vm Afradh.

XI. Huru man skal Landboum af Jord sighia, ok vm Giptur.

84) B. add. ok.

85) B. konung.

86) B. böte.

87) B. Fadher.

88) C. taki äpter sun sin, äller modher, än
suna sun är til, siäxtan örä.

89) B. frändsämi.

90) B. Systlungi.

91) B. tremänningi en örä.

92) A. Verba Nu — AMEN minio sunt
exarata.

93) B. om. AMEN.

1) A. Folio abscisso sequentia perierunt us-
que ad verba: skuldi. æru bapir &c., cap.
2. Haec itaque, currentibus typis insigni-
ta, ex cod. B transscripsi.

2) Lego binda.

XII. Huru Landboe ok Ághandi vm Jord delä.

XIII. Vm Bolax fä ok Inlax fä.

XIII. Vm Jorda delur ok Förning, ok iorda Lösn.

XV. Huru Fadher a Barnum Jord fore Födho biudha.

XVI. Än man six af Jorda delo, fyr än hun lyktät är.

XVII. Vm orättän fasta Eedh ok Fyrning.

Huru Jord skal laghbiudhas. I. Flokker.

Later man iord fala, gambla byrd sina, Han skal skyldastu mannum sinum biudha, fore grannum ok kirkiu sokn, ok a tingi. Wilia ther äy köpü, ok äy lof til läggiä, Tha ma han säliä til triggiä ara födho, ok ey mera, fyr än han annün tina skyldästä mannom medh witnum biudher ok at spör, sum fyr är sagt. Wilia the ey än tha köpü, äller lof til giva, Tha ma han saklöst säliä hvem han säülwer wil.

Än Byrdamän delä vm Jorda köp. II. Flokker.

Dela män vm iord ok byrd, Tha vari then köpi näst sum arwi är näst, än arwä (³skuldi. æru⁴) þaþir iæmpnir.⁵) þa köpi⁶) þaþir

41

III

Skifter⁷) man barn fran sik. ok wæxær⁸) þem pænningær. warþer (⁹faþur fatugher sipæn (¹⁰a sinni iorþ. þa ma ænktæ þeræ fran andræ köpæ.¹¹) ha-wi¹²) æy alla¹³) pænningæ till. þa köpæ þæt þera sum orkær

II = UplL. JB. 2: pr.

3) A. post lacunam (vide not. 1. pag. 60.) hic iterum incipit.

4) B. sic, add. ok. A. æri.

5) B. iæmnær.

6) B. köpin.

7) C. Gipter man barn sijn (pro Skifter — sik).

8) B. sic. A. warær.

9) B. fadher fatöker &c.

10) B. wil iord sina sälia, Tha &c.

11) B. add. än all orka köpæ.

12) B. Hava.

13) B. all.

.IIII.

Swa skæl¹⁴⁾ man lagha köp göri.¹⁵⁾ mæþ .VIII. fastum. ok siæx¹⁶⁾ skyldæstæ mannæ witnum.¹⁷⁾ þæssær fastær skulu gildir wæræ at allum iorþæ köpum. sum gifwas ok takas. foræ kyrkiu sokn. æller¹⁸⁾ a þingi. göörs¹⁹⁾ æy swa. þa ær æy laghlikæ köpt

V

Later man landboæ bort aff iorþ sinnæ þa skal han gifwi²⁰⁾ hanum fult for ærwæþæ²¹⁾ sit. aff alla²²⁾ þy han hafwer nyt till giort. hwat þæt ær i husum æller i iorþ

VI

Sæl man twem iorþ ena. hawa bapir fastær²³⁾ till. þa havi þæn iorþ²⁴⁾ fasta fik förræ Delæ þe vm. hwilikin þeræ förræ köptæ þæt skulu XII mæn witæ. hwilikin förræ fik. ok þæn taki wærþ²⁵⁾ ater sum senæ²⁶⁾ kiöptæ. ok þæn böta III marker²⁷⁾ twem ett saldi

.VII.

Sigher man sik iorþ hafwa ater kiöpt þe han fyrræ attæ. mæþ fastum (²⁸⁾sculu þæt XII. mæn witæ. (²⁹⁾hwat aterkiöps fastæ waru³⁰⁾ a þingi gifnir³¹⁾ æller

VI, cfr. UplL. JB. 6: pr.

VII = UplL. JB. 7: pr.

14) B. skal.

15) B. görä.

16) C. om. siæx.

17) B. add. ok therä wilia.

18) B. add. ok.

19) B. add. thet.

20) B. gíwa.

21) B. ärnödi.

22) B. allu.

23) B. fasta.

24) B. add. sum.

25) B. add. sitt.

26) B. sennä.

27) B. add. til treskiptis.

28) B. Thet skulu tolf &c.

29) B. hwat aterköps fastar &c.

30) B. sic. A. war.

31) B. sic. A. gifvir.

æy. æller ok³²) at kyrkiu. hafwi þa þæn iorþ sum ater kiöpti. witnæ þe XII. æy swa. þa bötæ hin³³) .III. markr. till þraskiftis³⁴) sum sik iorþ kiændæ þær han æy attæ.

§ .VIII.

Skiptær³⁵) man iorþ.³⁶) wigher ok walförær. lekmæn sinæ mællum. æller wiþ præst.³⁷) fult gen fullæ.³⁸) standæ þæt fast ok fult. æn þæt ær mæþ fastum giort. e þær man skifter iorþ. wærae þæt byrþ hans.³⁹) §. I. Skifter man 42 iorþ æller köper wiþ owormaghi.⁴⁰) æller (⁴¹wiþ willing. þa mughæ⁴²) þe ænctæ köpæ⁴³) æller skiftæ⁴⁴) göræ. wtæn (⁴⁵næstæ frænder raap. a (⁴⁶ba- þær halfwær

.IX.

Säter⁴⁷) man⁴⁸) wæp aprum. for koorn æller apræ pænningæ. wæp skal mæþ fastum wt sætiæs.⁴⁹) ok swa aterlösæs. ok swa stæmpnu dagh foræ læggiaes sum fastær witu. ok witni bærae. Lösir æy ater innæn stæmpnæ- dagh.⁵⁰) þa skal han iorþ wp byuþæ for garþæ⁵¹) ok kyrkiu sokn ok þin- gi. lösir æy þa ater. þa aghi þæn iorþ⁵²) huu (⁵³ær pansæt. ok gifwi ha- num pænningæ till æn iorþ ær bætrae

VIII = UplL. JB. 8: pr, 1.

IX, cfr. UplL. JB. 9: pr, 1.

32) B. om. ok.

33) B. then.

34) B. treskiptis.

35) B. Skiptä män iordum, wighir ok wäl- förir &c.

36) A. ok additum est, at lineola inductum.

37) B. klärk.

38) B. fullu.

39) B. add. han i skipti far.

40) B. owormagha.

41) Forte pro wiþ witwilling. B. sic.

42) B. magho.

43) B. köp.

44) B. skipti.

45) B. nästu frändä &c.

46) B. badher halwer.

47) B. Säter.

48) B. add. iord i.

49) B. vt sättiä.

50) B. stæmpnudagh.

51) B. gardi.

52) B. add. sum.

53) B. pantsat war, ok &c.

.X.

Nu skipær bondæ⁵⁴) iorþ sina landboæ. þa⁵⁵) skipi þæt mæþ withnum. standæ þæt a þem witnum huru⁵⁶) skipat war. Nu skill þem vm skipan.⁵⁷) hafwi þa landboæ wald at wita taku sina mæþ twem mannom siælwer han þriþi. §. 1. æffraaz dagher⁵⁸) ær wm fastægang⁵⁹) giælder æy a rættum afrazdaghum.⁶⁰) þa gifwi wt afræt⁶¹) ok mæþ (⁶²II. öræ. §. 2. hafwi ængin wald at bindæ taku skiael meræ æn ett aar

XI

Nu sæmber⁶³) æy aa bondæ ok landboæ. þa skal han hanum afsighiæ (⁶⁴æn han wil ok æy senæ æn fastæ gang. swa skal ok landboæ bondæ till sighiæ æn han wil aff iorþ fara. §. 1. (⁶⁵Æn landboæ lægger ater iorþ. halft spanna land æller helt. æller ær æy træþæ bötæ III öræ ii þriþiung hwan. Lægger⁶⁶) tu spannaland. bötæ VIII öræ i þriþiung hwan⁶⁷) Lagger⁶⁸) ater vm aker allan. bötæ .VI. marker⁶⁹) till þræskiftæs. gör han vp þe iorþ æller ær 43 træþæ. wæri þa⁷⁰) saklöz. §. 2. Fæller landboæ garþ⁷¹) niþer. bötæ III. marker⁶⁹) till þræskiftæs. Ligger dyngiæ innæ. æller boor æy huus. æller ryþer⁷²) æy sum⁷³) staþgi ær bötæ⁷⁴) II öræ. iorþeghandæ. öþæs⁷⁵) hus (⁷⁶alt. bygiæ wp ater. ok bötæ .VI.⁷⁷) marker till þræskiftis

X: 1, cfr. UplL. JB. 10.

§. 2 = UplL. JB. 13: 5.

54) B. man.

55) B. om. þa.

56) B. add. thet.

57) B. sidhan.

58) B. Afrads dagher.

59) B. fastugang.

60) B. afrads dagh.

61) B. afrad.

62) B. twem örum iordäghanda. Hawi &c.

63) B. add. them.

64) B. vm iwl, ok ey sennä. Swa &c.

65) B. Lagger landboe iord ater, lægger ater halft &c.

66) B. add. ater.

67) B. sic. A. hwa v. hvar.

68) B. Lagger.

69) B. sic. A. mrker.

70) B. om. þa.

71) B. garda.

72) B. rydhüär.

73) B. add. thera.

74) B. Böte.

75) B. Ödhir.

76) B. ok alt saman: Byggi &c.

77) C. tre.

XII.

Nu kræfwær bondæ afræþ⁷⁸⁾ af iorþ (⁷⁹⁾sinnæ. landbo sigher aff eghændæ fangit hafwa. ok kumber till þingx mæþ fastum. witi þæt XII. mæn.⁸⁰⁾ gangæ þe (⁸¹⁾æy mæþ landboæ. þa hafwi þæn iorþ förræ attæ. ok hin bötæ III. marker till præskiptis

.XIII.

Læggjæ mæn bolagh. (⁸²⁾læggjæ mæþ VIII. fastum. þe skulu witæ huru þæt saman kom. ok huru længjæ⁸³⁾ þæt skal saman liggjæ bætræs þæt.⁸⁴⁾ bætræs for þapum. (⁸⁵⁾minskas þæt. minskæs ok for þapum. Sember þem æy vm at⁸⁶⁾ skifti. þa skiptis æfptir þy⁸⁷⁾ VIII. fastæ vitni bærae. §. 1. Lægger man pænningæ. æller aþræ inuistæ.⁸⁸⁾ ær þæt III mark⁸⁹⁾ wært. wæri⁹⁰⁾ tve mæn wip. ær þæt .VI. marker. wæri⁹⁰⁾ .III. mæn wip. þapæ þa þæt inlægx ok wt tax ær goz meræ inlaght. wæri⁹⁰⁾ þær .VIII. fastær wip. þapi þa þæt inlægx ok wt⁹¹⁾ tax. brænner⁹²⁾ þæt æller wald tax bæggjæ⁹³⁾ þeræ. æller stiælz. wæri ogilt. ær æy swa. þa fae hanum sit ater

.XIII.

Delæ tve⁹⁴⁾ vm iorþ enæ. griper annær till fæþærnis. ok annar till fangæ-

XII, cfr. UplL. JB. 15: pr.

XIII: pr., cfr. UplL. JB. 16: pr, 1.

§. 1 = UplL. JB. 17.

XIII: pr. = UplL. JB. 18: 1.

78) B. *afradh*.

79) B. *siuni*, *landboe sigher sik medh fastum af äghanda* &c.

80) B. add. *Ganga the medh landboa, Tha harvi landboe iord*.

81) B. *moth hanum, tha* &c.

82) B. *Thet skal saman læggjäs medh* &c.

83) B. *längi*.

84) A. Duplex abbreviationis nota adposita est, ut legi posset *þæræt*. B. *thet*.

85) B. *Kränkis thet, kränkis ok* &c.

86) B. om. *at*.

87) B. add. *the*.

88) C. *kosti*. B. add. *in til mans*.

89) B. *marker*.

90) B. *Warin*.

91) A. *Loco litt. w primum scriptum est t*.

92) B. *Brinder*.

93) B. *byggjå*. Male.

94) B. add. *mæn*.

mans. þa skal fangæ man fram koma giter han iorþ hemolap.⁹⁵⁾ þa hafwi þæn iorþ⁹⁶⁾ fangit hafwr. giter æy. þa wæriæ⁹⁷⁾ mæp⁹⁸⁾ faþernis⁹⁹⁾ witu sinnæ.¹⁰⁰⁾ XIII manna epæ. §. I. Delæ twe vm iorþ enæ. ok sighthæ bapir faþernæ sit wæææ fornt ok gamalt. þær¹⁾ skulu bapir minningæ mæn²⁾ till 44 þinx föræ. ok hwar þeræ .VI. mæn næmpnæ. þe XII skulu (³scopæ hwar þeræ minnung⁴⁾ hawer meræ æller⁵⁾ ældræ. ok wæri þæt⁶⁾ gilt þe göræ. þæn þeræ at minung⁴⁾ falder bötæ VI marker. til þræskiftis

.XV.

Nu kan man æller kuna sytning wip þurfwæ. þa scal han þem skyldæsta⁷⁾ byuþæs fyrst. wil han æy⁸⁾ wip taka. ok æy⁹⁾ loff till salu læggia. þa sæli till þriggia aræ föpæ.¹⁰⁾ Sipæn þæt ær wp nött. (¹¹byuþæs ok þem skyldæstæ at kyrkiu. ok a þingi. wil¹²⁾ æy wip taka. ok æy⁹⁾ lof till salu giwa. gangi þa a sytning till hwars han wil at saklösæ¹³⁾)

.XVI.

Delæ byær¹⁴⁾ twe vm iorþ ena skogh æller watn. æller annor nokor (¹⁵till lagh. þær skulu bapæ .i.¹⁶⁾ minungæ mæn hafwa. ok till gangu.¹⁷⁾ ok (¹⁸mi-

XVI, cfr. UplL. JB. 22.

95) B. *hemolat.*

96) B. *add. sum.*

97) B. *wæri.*

98) B. *sic. A. om. mæp.*

99) B. *fædhernis.*

100) B. *sinni.*

1) B. *Ther.*

2) B. *sic. A. om. mæn.*

3) B. *thet skudha, hwar &c.*

4) B. *minning.*

5) B. *add. ok.*

6) A. Duplex abbreviationis nota adposita est, ut legi posset *þæræt*. B. *thet*.

7) B. *skyldastu.*

8) B. *sic. A. v. æy omissam supra lineam add. rec. man. saec. XVI.*

9) A. v. *æy omissam ipse, ut videtur, scriba supra lineam addidit.*

10) B. *födho.*

11) B. *biudhis än them skyldastu &c.*

12) B. *Wilia.*

13) B. *saklös.*

14) B. *sic. A. by.*

15) B. *til læghi: Ther skulu badhi minninga mæn &c.*

16) *.VI. legendum videtur. Cfr. cap. 14: 1.*

17) *till ganga legendum esse videtur.*

18) B. *minning gangi.*

nung gangæ sum för ær sakt. Væþiaer nokor i þassum¹⁹⁾ malum. ok sigher sik sipæn af (²⁰⁾delæ för æn hun lyktæt ær. bötæ III. marker til þræ skiftæs. ok wæræ²¹⁾ skilder wiþ delæ²²⁾ hwat hun winder æller tapær

XVII

Fæster man fasta ep (²³⁾aller minungi a iorþ ok wil ganga mera. witi²⁴⁾ þæt XII men för æn epren swærs. (²⁵⁾*Nu ær talder iorþæ balkr. iorþ mun alla nm siper till öfningæ*²⁶⁾ *fua. guþ lati os swa ii wæryldin lifwa*²⁷⁾ *at wi moghum*²⁸⁾ *all i guþz hyllest blivæ*

*Hær byriæs köpmalæ balkr ok tæliæs i hanom flokkær VII.*¹⁾

45

*fyrstæ.*²⁾ Vm flærþæ kiöp i gulli ællr³⁾ silfwri

II Vm kiöp þön husfru⁴⁾ ma göræ

III Vm hæstæ kiöp ok skiftæ. ok fræstning⁵⁾

IIII Vm legha⁶⁾ aa hæst æller apræ kostir⁷⁾

V Vm wæpsæþning⁸⁾

VI Vm burghan

VII Vm gæstning⁹⁾ fatækra¹⁰⁾ mannæ

XVII, cfr. UplL. JB. 23.

19) B. *thessum*.

20) B. *the delo för &c.*

21) B. *wari*.

22) B. *delo*.

23) B. *äller minnung a minni iord &c.*

24) B. *Witin*.

25) A. Verba: *Nu — blivæ minio sunt scripta.*

26) B. *öfvingä*.

27) A. Litt. *f omissam supra lineam add. scriba.*

28) B. *maghom*.

1) B. add. *ok six af thæssum malum.*

2) B. *I*.

3) B. *ok*.

4) B. *Hustru*.

5) A. *fræstiung quoque legi posset*. B. sic. Male.

6) B. *Legho*.

7) B. *koste*.

8) B. *Wädhsätning*.

9) A. Altera lineola posterioris *n omissa est*, ut legi posset *gæstniig*. B. *Gästning*.

10) B. *Fatökra*.

.I.

Kiöper man gull æller sylfwr¹¹⁾ aff þem manne æy ær gulsmiþer æller sylfsmiþer.¹²⁾ ok ær þæt falz æller hwaræ handa falz þæt ær man sæl manni bötæ .VIII. öræ i þriþiung hwan. ær þæt sylfsmiþer.¹³⁾ bötæ (¹⁴XVI öræ i þryþiung hwan. ok þæn taki flærþ sum saldi. ok hin taki wærþ atter sum köpti æller dyli mæþ XIII¹⁵⁾ manna epe. vm¹⁶⁾ æru II manna witni til¹⁷⁾

II

Hustru æller bondæns barn maghu æy meræ kiöp göræ æn till enæ¹⁸⁾ örtugh. wtan þæt see XVIII ara gamalt. ok faþer fa¹⁹⁾ þy fæ ii hænder. hwar sum meræ köp gör mæþ²⁰⁾ þem. vtan bondans witu. bötæ (²¹VIII öræ ii hwan þriþiung

.III.

46 Um hæstæ kiöp ok skifpti æller hwat fæ þæt hælzst ær. hittis aa hælti æller²²⁾ nokor annær laster innan fæm nattæ. föræ²³⁾ hem till gardz i.²⁴⁾ fæm næter. æller hafwi hwar sum²⁵⁾ köpti. æn hemult skal vm alder wæræ. brister at hemolo. bötæ (²⁶VIII öræ²⁷⁾ i þriþiung hwan. ok giældi ater skapan

I, cfr. UplL. KöpB. 1: pr, 1.

11) A. Litt. *f* omissam supra lineam add. scriba. B. *silver*.
 12) B. *silfsmider*.
 13) B. *silfsmidher*.
 14) B. *sex marker til treskiptis: Ok &c.*
 15) C. *tolf*.
 16) B. *än*.
 17) B. add. *Äru äy witni til, dyli medh säx mannum*.
 18) B. *ennä*.
 19) B. *far*.

20) B. *widh*.
 21) C. *tre marker til treskiptes*.
 22) A. *æller bis scriptum est, at posteriori loco rubra lineola inductum*.
 23) B. add. *hanum*.
 24) B. *innän*.
 25) B. add. *han*.
 26) C. *tre marker til treskiptes (pro VIII — hwan)*.
 27) B. *örd*.

§ III.

Legher man hæst aff manni æller andræ ankostir. han skal hanum swa goot ater faa sum han²⁸⁾ tok. wm æy ganger nöpsyn aa. kallær annær nöpsyn waræ ok annær æy. hafwi þæn. witz ord nöpsyn kallær. mæþ .II. manna (²⁹witnæ. alt þæt bætræ ær æn VIII öræ.³⁰⁾ þæt minnæ ær dyli mæþ VI. manna eþe (³¹æller bötæ ater skapan.

.V.

Sæter man lözöræ pant manni. sæti mæþ twem mannom. ok lösæ ater wm rættæn stæmpnu dagh. lösir æy. þa skal³²⁾ ater byuþæ sum iorþæ pant.

.VI.

Borghær man pæningæ for annan. giælder æy þæn sum taker. þa giældi þæn sum burghuþæ.³³⁾ þæn borghær³⁴⁾ optæ i (³⁵sorghir for annan borghær

VII

Nu kan fatukt³⁶⁾ folk ok wanfört föræs byæ³⁷⁾ mællom æller bondæ. þa skal þæt hwar³⁸⁾ skapalöst fran sik föræ. ok ængin huus syniæ at quældi. syn. þy nokor hws at quældi bötæ III öræ. faar þæt skapæ æller dööp af. þa giældi þæn sum wt rak³⁹⁾ Æy ma⁴⁰⁾ ok lösum manni. affrapæ laz till gars⁴¹⁾ föra. vtan han föra⁴²⁾ swa þæþæn sum þiit (⁴³*Guþ wil þem æy glö-*

VII, cfr. UplL. KöpB. 11.

28) B. add. *thet.*

29) B. *witnum ok tolf manna edhe, alt &c.*

30) B. add. *Aller böte ater skadhan.*

31) B. om. *æller — skapan.* Cfr. not. 30 præcedentem.

32) B. add. *han.*

33) B. *borghade.*

34) B. *komber.*

35) B. *sorg, sum fore andrum borghar.*

36) B. *fatökt.*

37) A. *byæ bis est scriptum, at posteriori loco rubra lineola inductum.*

38) B. sic. A. *hvan.*

39) B. *wräker.*

40) A. *a supra lineam add. rec. man. ut legeretur maa.*

41) B. *gards.*

42) B. *föra.*

43) A. Verba: *Guþ — Amen* minio scripta sunt.

mæ. gærnæ wilæ þæn fatughu⁴⁴) husæ ok hemæ. krister war gæster mæþ mannum i. iorþriki.⁴⁵) han gifwi os for gæstning allum himirikæ Amen

47 *Hær byriæs wiperbo balcker. ok tæliæs .i. hanum flokkær .XX. IIII.⁴)*

I Huru by skal skiftæ

II Huru tomtum scal skifptæ. ok husum byggæ

III Huru akrum skal skifptæ

IIII Vm diki mællum akre.²) ok skapa³) af dikum

V Vm garþæ. ok garþæ fal

VI Vm hæptær⁴) ok hembuþ

VII Vm skogha skifptæ⁵)

VIII Vm skegning⁶) ok gildri

IX Vm wærnæ ruff

X Vm leghu ruff

XI Vm a slætu (⁷æller skyrþ

XII Vm a gangu byæ mællom

XIII Vm skoghæ a gangu. ok skoghæ marki⁸)

XIIII Vm afærþ⁹) i fiski watui annars

XV Vm nyæ wpgiærþir¹⁰)

XVI Vm lagha hæfþ¹¹) a iorþum

XVII Vm (¹²mölnær ok watn tæppær

XVIII Vm broær ok skapa i. broum

XIX Vm wapæ eld.

44) B. *fatugha.*

45) B. *iorderiki.*

1) B. add. *ok six af thessum malum.*

2) B. *Akra.*

3) B. add. *then man far.*

4) B. *Haptur.*

5) Sine dubio legendum est *skogha skipan.*

6) B. *Skiöghning.*

7) B. *ok Askýrd.*

8) B. *Skox märki.*

9) B. sic. A. *afraþ.*

10) B. sic. A. *wrgiærþir.*

11) B. *Häfdir.*

12) B. *Mylnur ok Watn täppur.*

XX Vm brand mæþ wiliæ wærkiæ¹³)

XXI Æn kuna molkær annars fæ

XXII Vm oræt mærkiæ¹⁴) a fæ annars

XXIII Vm¹⁵) fæ (¹⁶gör fæ skapæ æller dræper

XXIII¹⁷) Vm skapæ þæn man gör fæ

Land skulu mæþ laghum byggia.¹⁸) ok æy mæþ walzwærkum. þy at þa 48 standæ land wæl laghum fylghæs.¹⁹) Nu (²⁰six huru by skal skiftæs. þær fleræ agha i (²⁰æn en. þær skal mærkiæ²¹) mællum sætia. ok witi²²) (²⁰hwar sin lut. swa scal tomtum ok tungarþum skiptæ.²³) far man yfwr²⁴) mærki .i. tomtum ok²⁵) tungarþum bötæ XVI öræ i þriþiung hwan.²⁶) ok gifwi wth þæt han tok. ok scal hwar swa husum skipæ wiþ annan. at hwar (²⁷hafwa dropa rum a siælf sins tomt. bygger nærmer.²⁸) föræ aff ok bötæ sum för ær sakt. wtan han aff föræy innan .V. nætter.

II

Bygger hus a humblæ gaarþ annars .a. (²⁹watn wæg æller kyrkiu wægh. æller (³⁰hwar man skal laghlikæ³¹) wægh hafwa fran garþi. föræ aff³²) ok bötæ XVI.³³) öræ .i. þriþiung hwan. wil æy aff föræ. þa læggi niþer at saklösa.³⁴) ok husi at ospiltu spiller husi.³⁵) bötæ þa han sum han taker

13) B. *Wilia wärki.*

14) B. *Märki.*

15) B. *Än.*

16) B. sic. A. om. *gör fæ.*

17) B. sic. A. *XXIII.*

18) *Lege byggias.*

19) B. *fygghias.*

20) A. Parte folii abscissa, litterae quaedam in fine quattuor linearum perierunt, quas, obliquis typis insignitas, ex cod. B supplevi.

21) B. *märki.*

22) B. add. *swa.*

23) B. add. *Nu.* Cfr. not. 20 supra.

24) B. *iver.*

25) B. add. *i.*

26) B. *hwar.*

27) B. *hawi druprum.*

28) B. *nämer.*

29) B. *watu wægh äller a kirkiu wægh.*

30) B. *hwat wægh man skal laghlika fran gardi hawa: Före &c.*

31) B. sic. A. *daghlikæ.*

32) B. add. *hws.*

33) C. *toif.*

34) B. *saklösu.*

35) B. *hws.*

.III.

Nu³⁶) far man (³⁷yfwr mærkiæ i akri mans.³⁶) æller hus sæter a aker³⁸) annars (³⁹före af ok giwi ater þæt han tok. ok bötæ atta³⁶) öræ i. þriþiung hwan. (³⁹föra þre affræktær ok æy foræ fleræ⁴⁰) i ængum⁴¹) akerfastum skal swa bötæs sum nu ær sakt. i wtængium bötæ .III. öræ for affrækt⁴²) æller moldran. æy ma moldran bötæ foræ minnæ æn fiæz mon i akri ok alin i. ængi. ok famns⁴³) i skoghi

.III.

Fæller man diki i akrum æller ængium. bötæ III. marker till þræskiftis⁴⁴) foræ hwan balk. grawæ⁴⁵) siþæn. ok giældæ ater skapæn⁴⁶) þæn af dyki⁴⁷) gik. æftir mætz mannæ orþum. þy⁴⁸) þæn a rapæ sum⁴⁹) byggjæ wil

V⁵⁰)

49 U m akræ ok ængær⁵¹) skulu garþær wæræ. wighir ok wælförær. siunatum⁵²) foræ botulfs mæssu. laghæ garþer⁵³) skal wæræ fiæz mællum störræ.⁵⁴) ok bundin mæþ twem bandum (⁵⁵wm aker swa högher. at taker wndir hand mæþlungu manni.⁵⁶) i. ængium halfs famns⁵⁷) mællum störræ. ok swa högher⁵⁸)

36) A. Maxima pars litteræ N, una cum litteris in initio trium linearum proxime sequentium scriptis, mutilato folio (cfr. not. 20. pag. 71.) perierunt. Ista litteras, obliquis typis notatas, ex cod. B supplevi.

37) B. *iver märki*.

38) B. *akre*.

39) B. *Fore tre aftäktär*.

40) B. add. *tho at flere äru*.

41) B. *ängium*.

42) B. *aftäkt*.

43) A. Litt. *ns* omissas supra lineam ipse, ut videtur, add. scriba.

44) A. Loco litt. *þr* primum, ut videtur, scriptum fuit *m*.

45) B. *Gräwi*.

46) B. *skadha*.

47) B. *diki*.

48) B. add. *at*.

49) A. Notam abbreviati *m* forte add. rec. manus.

50) A. *VI* errato scriptum est.

51) B. *ängia*.

52) B. *siu nattum*.

53) B. add. *vm aker*. Cfr. not. 55 infra.

54) A. Loco litt. *t* primum, ut videtur, scriptum fuit *k*.

55) B. om. *vm aker*. Cfr. not. 53 supra.

56) B. *midhlungu manni*.

57) A. *fans*, ut videtur, primum scriptum est.

58) A. Prius *h* omissum ipse, ut videtur, supra lineam add. scriba. B. add. *sum*.

förræ⁵⁹) ær sakt. ær æy swa gilt. ok komber a syn.⁶⁰) bötæ (⁶¹.VIII. öræ i þriþiung hwan. öþer fæ (⁶²aftr swa tæpt aker æller ængiæ. giældi ater (⁶³skapæn æftir mæþzmannanna orþum. (⁶⁴þe skulu wæra tve sum mætæ. §. I. hugger man (⁶⁵störæ fran garþi. bötæ .III. öræ. æller dyli mæþ (⁶⁶þrem mannum. Hugger æller bryter garþ swa at skapa⁶⁷) gaar gönum.⁶⁸) bötæ .VIII. öræ i þriþiung hwan

VI.

Swa skal hæst æller skyuut laghlikæ hæptæ mæþ hofstokki. æller knæstokki. æller skakheldæ⁶⁹) gör sipæn skapæ i aker æller æng þa skal han⁷⁰) laghlikæ hem föræ foræ garþ. ok eghandæ till sighiæ. þa scal þæt i⁷¹) vt öiær föræ. æller (⁷²wæra þæt ogilt; æn⁷³) þæt dræpit warþer. Vm nöta hæptur⁷⁴) skal man fiæl⁷⁵) foræ öghæn⁷⁶) lataæ. æller horn stok. æller ha bændaæ. gör sipæn skapæ. föræ hem foræ garþ sum förræ⁷⁷) ær sakt. Vm gete⁷⁸) hæptur. Læggia⁷⁹) stok a halz. æller hældu vm halz. ok foot suinum klouæ⁸⁰) a⁸¹) hals. æller snær⁸²) gönum öræn⁸³) æller ring i trynæ. gör sipæn skapæ. föra⁸⁴) hem foræ⁸⁵) garþ sum för ær sakt.⁸⁶) §. I. Nu wil þæn sum eghandæn⁸⁷) ær. (⁸⁸æy þæssu fæ swa þiklæ hæptur göræ sum nu ær sakt.

59) B. *fyr*.60) B. add. *a*.61) A. .III. primum scriptum est. B. *tre marker til treskiptis. Ödhir &c.*62) B. *äptir swa täptu, j aker äller äng, Ta giældi &c.*63) B. *skadha, äpti tveggia mätzmannanna &c.*64) B. om. *þe — mætæ.*65) B. *stör fra gardi.*66) B. *treggia manna edhe. Hogger &c.*67) B. *skadhi.*68) A. *Loco litt. ö primum scriptum est y. B. ginum.*69) B. *skakhäldu.*70) B. *thet.*71) A. *i omissum supra lineam add. scriba.*72) B. *wari ögillt.*73) B. sic. A. *æ.*74) B. sic, add. *Thet. A. ætter v. æfter.*75) B. sic. A. om. *fiæl.*76) B. *öghum.*77) B. *fyr.*78) B. *getä.*79) B. *Läggi.*80) A. *klouæ quoque legi posset. B. klawa.*81) B. *vm.*82) A. *snæs scriptum est, at r supra lineam adposuit scriba. C. snärs. B. svedhäs.*83) B. *öron.*84) B. *före.*85) A. *Litt. æ omissum supra lineam add. scriba.*86) B. add. *Swa skal thet ok bort förä, sum fyr är sagt.*87) B. *äghandi.*88) B. *at tässu fä, tylika häptur ey göra &c.*

bötæ .VIII. *öræ* i þriþiung hwan.⁸⁹⁾ ok fæ liggia⁹⁰⁾ ogilt æn þæt dræpit warþer. Nu sigher han sik laklikæ⁹¹⁾ hæptur hafwa giort.⁹²⁾ hin nekær sum drap
50 witi þæt grannæ.⁹³⁾ ok (⁹⁴lutlösir mæn. ok. nagrannur hfwat þær ær sant wm. Nekær þæn sum fæ a. at þæn scapæ⁹⁵⁾ kom æy af minæ⁹⁶⁾ fæ. þa dyli mæþ eþe hwærium æftir þy sum botin ær till.

VII

Nu skipær man skogh aþrum a loff æller leghu. þa⁹⁷⁾ han far æy siælfwer. mæþ witnum warþer han hindröþer⁹⁸⁾ af grannum þæn sum leght hafwr. kumma⁹⁹⁾ fram hemulz mannæ synum. dyl han skipan sum a. þa¹⁰⁰⁾ witi hin mæþ witnum¹⁾ sum leght hafþi. twem mannum. siælf²⁾ han þriþiæ.³⁾ falz at eþe bötæ afftækt i skoghi sum hemsokn. giter han eþ sin fylt. þa taki slika boot sum han giældi⁴⁾ skuldi. æn nokot ær af hanom takit

VIII

Ganger man i skogh annars mæþ hund ok⁵⁾ bughæ. bötæ II *öræ*. gör⁶⁾ ba-sæ⁷⁾ i. scoghi hans bötæ .III. *öræ* gör (⁸gildri. böta .VIII. *öræ*⁹⁾ i þriþiung hwan. Lægger arff.¹⁰⁾ æller löper ælgh. aff winterstaþu.¹¹⁾ VIII. *öræ* i hwan.¹²⁾ þriþiung. §. I. Löper man siælfwr ælgh i. skoghi sinum. hindrær han (¹³no-kor. æller möþer. ok þrænger han fra¹⁴⁾ fara. þa sæti arf i fiæt. ær han fra vm naat æller twa. ok (¹⁵fæller man dyur mæþæn. þa agha¹⁶⁾ þæn sköt

89) B. *hwarn*, add. *ok giældi ater skadha*.90) B. *liggi*.91) Pro *laghlike*. B. *lagha*.92) B. add. *ok*.93) B. *gramnar*.94) B. *lotlösir nagrannar*, *hwat* &c.95) B. *skadhi*.96) B. *minu*.97) B. *then*.98) B. *hindrader*.99) B. *Komi*.100) A. v. *þa omisam supra lineam* add. *scriba*.1) B. add. *sinum*.2) B. *sialwer*.3) B. *tridhi*.4) B. *giælda*.5) B. *eller*.6) B. add. *han*.7) C. *bodh*.8) B. *gildrä i skoghi annars*, *Böte* &c.9) B. sic. A. om. *öræ*.10) B. add. *i skoghi annars*.11) B. add. *Böte*.12) B. *hwarn*.13) B. *mater äller mödho* (pro *mödha*).14) B. *fran*.15) B. *fällä män*.16) B. *harvi*.

bogh¹⁷) mæþ huld ok har¹⁸) sum fældi. ok hin hafwa¹⁹) dyvr sum löpti. (2⁰Delæ mæn vm löpt. þa skulu²¹) lotlösir mæn löpt skupa. ok æftir fiæti gangæ. ok þæn hafwi dyur sum þe till witnæ.²²) mæþ sinum epe. §. 2. hafwi þæn biorn ok wargh ok iærf²³) sum weþer. hafwi²⁴) þe friþ ii ængum stap. §. 3. vm fughlæ. gildri ok byuræ. wæri lagh²⁵) sum vm annat gildri. Dyl han. þa dyli mæþ XII manna epe. ok mistæ gildri

.IX.

Nu ma ængin foræ aprum garþ rymæ²⁶) um aker æller vm²⁷) ængi²⁸) mæ- 51 þæn hö. æller korn utæ stander. (2⁹rættir stæmpnidagh ær vm vinter nat. Rif- fur förræ. bötæ .VIII. ðræ i þriþiung hwan. ok³⁰) skapæ giæld. æller dyli mæþ XII manna epe

¶ X

Legher bondæ man æller (3¹kona. ganger a mat æller³²) malæ mæþ bondæ. æller takæ fæstæpæningæ.³³) skils han³⁴) wiþ bondæ för stæmpnu dagh. giældi ater bonda fæstupænnung.³⁵) ok swa mykla leghe³⁶) sum bondæ þy fæst hafwþi.³⁷)

X = UplL. VipB. 11: pr.

17) B. skot bogh.

18) A. han scriptum est, at n scalpro mutatum in r.

19) B. hawi.

20) A. Verba: Delæ mæn vm bis sunt scripta, at priori loco lineola inducta.

21) B. skula.

22) B. sic. A. winnæ.

23) C. räf.

24) B. Havin.

25) B. add. samu.

26) B. ryvä.

27) B. om. vm.

28) B. äng. A. ö, ut videtur, additum at deletum est.

29) B. i rättum stæmpnu dagh, thet äxu (lege äru) vinter nätter. Rywer han fyrrä &c.

30) B. add. ä.

31) B. kunu, ganga &c.

32) B. ok.

33) B. fästipäning.

34) B. add. sidan.

35) B. fästipäning.

36) B. leghu.

37) A. In inferiori margine man. paullo rec. add. ok swa lægho konæ driffwer han æi nöþ till wræker bondæ legho hion sitt bort man æller kono foræ rælæn. B. add. ok swa leghu kuna thet sama, ok driffwer han ey ther nödh lil. Wræker bonde leghu hion sit bort, man äller kuna, fore rättan stæmpnudagh, utan saak, Givi legho hione sinu swa mykit han thy fäst hafdi. Cfr. UplL. VipB. 11: pr.

.XI.

Skiær man a annan (³⁸ywr marki. æller slaar ok later (³⁹quært standæ. si-ghiaæ. till ath ospiltæ.⁴⁰) ok wæri⁴¹) saklös. spillis þæt (⁴²böta sum han aff förþæ .VIII. öræ i þriþiung hwan. §. 1. sar⁴³) man iorþ annars mæþ olofwi þa hafwi forgiort frö sinu. ok (⁴⁴ærwiþi. ok þæn hafwi korn sum iorþ a. fö-rir han aff awæxt. bötaæ .VIII. öræ i þriþiung hwan⁴⁵) æller dyli mæþ XII manna eþe

.XII.

Delæ mæn wm a ganga⁴⁶) byæ mællum þa skulu minunga⁴⁷) mæn (⁴⁸mær-kiæ witæ þeræ i mællum. hawer annar mærki. ok annar æy. þa hafwi þæn⁴⁹) mærki hafwr.⁵⁰) Hawæ bapæ mærki. ok hwærghin⁵¹) minnung (⁵²skiptæ þa i⁵³) tu (⁵⁴synder þy. þe delæ wm. ok hafwi halft hwar þeræ.

XIII

Far man a skogh annars⁵⁵) hugger timber æller troþ. æller hwat awærkum han gör a skoghi manz. þa bötaæ .VIII. öræ i þriþiung hfwan.⁵⁶) §. 1. Far man a skogh annars mæþ fæ sinu i olofwi. ok later vp⁵⁷) lyktær⁵⁸) hans. böta⁵⁹) sum för ær sakt. §. 2. Delæ mæn wm skoghi⁶⁰) mærki. Sigher an-
52 nan⁶¹) sik hafwa træ mærki. ok annar steen mærki. þa hafwi (⁶²steen mærki

38) B. *ivi märki.*39) B. *thet qwart standa: Sighi &c.*40) B. *ospilltu.*41) A. *Loco litt. w antea scriptum fuit h.*42) B. *Böte swa sum han thet af &c.*43) B. *sic. A. far.*44) B. *ärndi sinu, ok hawi then korn &c.*45) B. *hwarn.*46) B. *agangu.*47) B. *minninga.*48) B. *märki at wita &c.*49) B. *add. witzord.*50) B. *add. Hawa badhi märki, Tha böte then agangu minninga män fälla.*51) B. *hwærghin.*52) B. *Skiptin tha badher i &c.*53) A. *ii scriptum est, at alterum i deletum.*54) B. *sunder thy, thet the &c.*55) B. *add. mans.*56) B. *hwarn.*57) A. *v. vp omissam in marg. add. scriba.*58) B. *lyktur.*59) B. *Böte.*60) B. *skoga.*61) B. *annar.*62) B. *stenä märki witzord.*

wipzorþ. sigher annær sten.⁶³) ok annar byærg. hafwi bærg⁶⁴) wizarþ. sigher annar i⁶⁵) bærg⁶⁴) ok annar i þæk hafwi (⁶⁶bæk wipzorþ. Sigher annar i bak⁶⁷) ok annar i syo. hafwi⁶⁸) sio wizarþ. §. 3. Nu skal (⁶⁹minning mærkia fylghæ. ok hafwi þæn wizarþ minnung⁷⁰) hafwr heghræ.⁷¹) swa skifptis ok (⁷²hema i haghum. akrom ok ængiom ok allom stapum þær (⁷³man agher skifptæ saman. Nu sigher⁷⁴) þæt wæræ (⁷⁵höstæ minning ær þæn sum aat hafwr. ok hafwr sipæn aprum bort latit. (⁷⁶þa skulu .XII. þe minning a þingi pröwæ sum för ær sakt

X III.

Nu skal⁷⁷) hwar man sialfwr fiskæwatnum sinum rapæ. Far man i kulfiski watnum annars olowandis. bötæ .VIII. öræ i þripiung hwan.⁷⁸) æller dyli mæþ .XII. manna epæ. Far i fia fiski.⁷⁹) bötæ .III. öræ. §. 1. Nu kunnu sioar æller sund liggia byæ mællom. þa aghi hwar by notæ dræt. ok nætia lach foræ landi sinu. Vm⁸⁰) smasund⁸¹) ok nor⁸²) (⁸³þær æy ligger. almanna leþ mæþ skipi fara (⁸⁴gönum at. þa aghi sin (⁸⁵halning hwar. Ligger almanna leep til hafs. ok fra. Liggi þa⁸⁶) þripiung obygþer a dypi.⁸⁷) bygger meræ. taki vp ok rymæ ok bötæ III marker till þræskiptis. þæn agher watn sum land agher. vtan þæt see mæþ köpe vndæn gangit. §. 2. sio liþer. ok (⁸⁸a liþer. þæt ær eghæn skogh⁸⁹) byæmannæ ok allær til hællur. flat

63) B. *stenä.*64) B. *biürg.*65) B. *om. i.*66) B. *bäcker witzord.*67) B. *bäcki.*68) B. *add. tha.*69) B. *minning märkium fylghia.*70) B. *minning.*71) B. *höghri.*72) C. *i hema haghum.* B. *i hema aghum, akrum &c.*73) B. *män äghu &c.*74) B. *six.*75) B. *höxtä minnung, then att haver ok a boit, ok haver tho sidhan &c.*76) B. *Tolf män skulu the minnung &c.*77) B. *a.*78) B. *hvarn.*79) B. *stralfiski.*80) B. *An.*81) B. *add. äru.*82) B. *sic. A. Loco v. nor spatium unius fere pollicis scripturae vacuum reliquit scriba.*83) B. *ok ligger ey almanna &c.*84) B. *til hafs ok fra, Ta &c.*85) A. *haluing quoque legi posset. B. hälting hward land at byggia. Ligger &c.*86) A. *v. þa omisam supra lineam add. scriba.*87) B. *diupi.*88) C. *sma lidher.*89) B. *skogher.*

kiol ær almænnunger.⁹⁰⁾ baþi land ok watn. §. 3. Bryter man fiskiæ huns annars ok taker fiskiæ⁹¹⁾ hans III. alnæ wærþi. ok⁹²⁾ warþer laghlikæ till 53 wnnin. bötæ⁹³⁾ XVI öræ malzatænum.⁹⁴⁾ swa ok fora⁹⁵⁾ laxæ garþæ. ok laxæ næt. Far man i laxa fiskæ annars mæþ⁹⁶⁾ noot æller næt. æller lyustræ.⁹⁷⁾ bötæ VI marker till þræskifptis. ok fae ater fiskæ. sigher annar flæræ fiskæ takit hafwa. ok annar syniær. hafwi þæn (⁹⁸wiþzorþ sum wæriæ wil swa wm han ok dyl mæþ allu. þa dyli mæþ .XIII. manna eþæ. §. 4. Dragher man noot i sildæwik⁹⁹⁾ annars. bötæ .VIII. öræ i þriþiung hwan.¹⁰⁰⁾ swa ok þe sum riwæ noot. wtan formans wiliæ. swa ok forseaman (¹æn han rifwr. för allum sæmber .aa.

XV

Nu wil man göra wp af nyæ²⁾ aker. æller æng. göræ ængin a annars landi vtan hans goþwiliæ sum aa. Vil man takæ byæ æmpnæ aa almænnungæ.³⁾ þa taki a breþ wiþ þæn sum förræ byghdi.⁴⁾ swa ath han hanom ænktæ fortaki.⁵⁾ taki swa skogh sum byæ æmpni swa breþæn skogh⁶⁾ sum aker ok æng. (⁷ær (⁸wtmark. taki twa siþær. stytlingx rast⁹⁾ lant Swa langh scal stytlingx rast⁹⁾ wæra. aki heman foræ sool vm stapu tima.¹⁰⁾ gen iulum ok huggi stöæ las. ok kumi ater vm miþian dagh. þæt ær laghæ tak. wil han taka till aker æller æng. þa skal han ryþiæ þre dyssiær.¹¹⁾ ok göra eth hus i (¹²fira knutær. ok gangi vm (¹³tæktam. ok mærki tækt mæþ .II. witnum. ok

90) B. *almänninger*.91) B. *fiska*.92) B. *om. ok*.93) B. *add. twimmä*.94) B. *malsattanum*, *add. ok tiufbogh konungi ok allum mannum*.95) B. *fore*.96) A. *mæþ bis est scriptum*.97) B. *lyustru*.98) B. *witzord sik wäriä &c*.99) B. *sillä wijk*.100) B. *hwarn*.1) B. *rywer han för &c*.2) B. *nyu*.3) B. *almänningi*.4) B. *sic. A. byghæ*.5) B. *add. ok*.6) A. *Loco litt. gh aliae quaedam litt. antea fuerunt scriptae*.7) B. *hans äru vt märkt: Taki a twa sidhur stytlingx rast &c*.8) *Pro wtmarkt. taki. Cfr. not. 7 anteceden- tem*.9) C. *Styttungx rast*.10) B. *sic. A. scapu tima*.11) B. *dyssiur*.12) B. *fiura knuta*.13) *tæktina legendum videtur. C. medh täx- täm, swa widt sum han in taker (pro tæktam — witnum?)*.

wæræ¹⁴⁾ þæt lagha tak hans. Delæ tve vm tæktæ tak.¹⁵⁾ þa hafwi þæn
(¹⁶⁾wipzorþ husit giorþæ mæþ. twem witnum. ok fullum eþe

.XVI.

Thætta æru lagha hæfþir. (¹⁷þæt man hafvr. vm þry aar oquþæt ok oklan- 54
dit. komber siþæn annær ok sigher¹⁸⁾ sit wæræ. þa hafwi þæn `wipzorþ¹⁹⁾
sum takit hafvr. swa wæri ok vm allæ köpi iorþir²⁰⁾ sum man köper æller
mæþ²¹⁾ skiftæ faar. vtan han, se owormaghi. æller ær wthlændis. þæn þær
skuldi a talæ. §. 1. Faræ mæn i almænnung.²²⁾ ok far affrökis tak þeræ vm.
þry aar. þa hafwi þæn siþæn sum taki²³⁾ wil

.XVII.

Ligger²⁴⁾ mölnæstap²⁵⁾ boolstapa mællum. hafwi haluæn mölnöstap²⁶⁾ hwar
boolstaper æller by. Liggi²⁷⁾ fleræ mölnæstapa²⁸⁾ .i. by. agha²⁹⁾ swa (³⁰my-
kit hwar sum han a i by. §. 1. Delæ mæn vm quarnæ bygning. æller vm
nokro³¹⁾ þe bygning i (³²watnæ sum skapæ gör þæt skulu .VI. mæn skupæ.
hwat þe bygning skapæ gör æller æy. (³³wipnæ þe siæx mæn. at þe byg-
ning ængin skapæ gör. standæ þa at saklösæ.³⁴⁾ witnæ þe at hon skapa
(³⁵giorþæ. taki þa vp ok rymæ. ok bötæ .VIII. öræ i þriþiung hwan³⁶⁾ þy
at ængin ma aþrum till scaþa byggia

XVII, cfr. UplL. VipB. 22: pr, 1.

14) B. wari.

15) C. tättä tak.

16) B. witzord huvs giordi &c.

17) B. Hawer man oklutrat ok oklandat vm
try aar, komber &c.

18) B. sic. A. sigh.

19) B. witzord.

20) B. iord.

21) B. sic. A. om. mæþ.

22) B. almænnung.

23) Pro taka. B. sic.

24) B. sic. A. add. köpa.

25) B. mylnustadher.

26) B. mylnustadh.

27) B. Liggia.

28) B. mylnostadha.

29) B. Aghi.

30) A. Loco verborum mykit hwar alia quæ-
dam antea fuerunt scripta. B. hwar i myl-
nustadh, sum &c.

31) B. nokra.

32) B. watni är, sum &c.

33) B. Witna the säx swa, at &c.

34) B. saklösu.

35) B. gör, Taki vp &c.

36) B. hwarn.

XVIII

Hvar sum boor a³⁷⁾ by nytaknum. warþæ wæghum ywr sin land. boor i fornum by. hwitæ³⁸⁾ hwar sin lut³⁹⁾ sum han a i byæ.⁴⁰⁾ hwar æy broor⁴¹⁾ lut sin. þa⁴²⁾ bötæ .VIII. öræ i þriþiung hwan.⁴³⁾ foræ þe (⁴⁴wæghiaë till kyrkiu liggiaë. ok þingx. ok rættæ almanna wæghæ. ok (⁴⁵þorf bro kar wiper ok asæ. Vm iorþbroær sum⁴⁶⁾ liggiaë innæn bækkium ok dikum æller grawm. bööt mæþ .III. örur. ok biggiaë⁴⁷⁾ siþæn. Fællæs þæssæ broær nu æru saghþæ wæri konunger malzehandæ at. æn ængin hawar⁴⁸⁾ skapa i broo fangit. haffwr nokor skapa⁴⁹⁾ fangit. þa wæri han malzehandæ⁵⁰⁾ §. 1. Al-
55 lær broær. ok almanna wæghær skulu. .V.⁵¹⁾ alnær breþæ wæræ. hwar sum æy ryper almanna wægh. bötæ swa foræ wægh sum for bro. swa scal ok⁵²⁾ præst broær byggiaë. ok wæghæ rymæ sum bondæ. æller æfptir laghum⁵³⁾ bötæ. hær ær præster ii bondæ laghum. §. 2. Lusn. Nyurunz a. Jndalz a. ok angermannæ .a. þær skulu landzmæn broær. æller (⁵⁴fariur vppa haldæ. þær færiaë sum æi giter bro wærit. (⁵⁵fæller nokor þæssæ broær. æller færiur bötæ .VIII. öræ .i. þriþiung hwan. hwar foræ sik. Fællæ allir bötæ .XL. marker. æy warþer þe boot meræ. §. 3. Nu kan folk i broo skapa lyutæ ok döör af. liggi han .i. wapæ botum .VII. markum. Nu kan þem arm æller been bristæ. Liggi .i. wapæ giældum Bryter hæster sik i bro. ok döör af. (⁵⁶gil-

XVIII: pr., cfr. UplL. ViþB. 23: 2.
§. 1, cfr. UplL. KkB. 2: 4.

§. 3 = UplL. ViþB. 23: 6.

37) B. i.

38) B. Byggi.

39) B. add. swa i wægh.

40) B. by.

41) B. bor. C. broar.

42) B. om. þa.

43) B. hwarn.

44) B. wægha sum liggia til tinx æller kirkiu, ok fore rättä &c.

45) B. the bro widh torf brokar ok asä. Swa ok vm iord broar i bækkium, æller grawm ok dikum, Böth &c.

46) A. ligiaë additum est, at lineola inductum.

47) B. byggj.

48) B. hawer.

49) B. add. i bro.

50) B. add. at.

51) B. siu.

52) B. om. ok.

53) B. Landzlaghum.

54) B. færiur vppi halda, Thær bro sum fyr hawer warit, ok thær færiu &c.

55) B. Hwar sum fällir thässä &c.

56) B. Wari bötter medh sex örur.

der at .VI. örur skiuth. half mark⁵⁷) koo ok quighandi⁵⁸) X örtugh.⁵⁹) suin faar geet bukker fora⁶⁰) örtugh æn þæt ær⁶¹) vinter⁶²) gamalt. ær þæt twæg-giæ aræ.⁶³) II. örtughær.⁶⁴) ok öræ æn þæt ær þriggiæ aræ. Summar föl⁶⁵) III. pænnungæ.⁶⁶) æy warþer þe boot meræ

XIX

Swa scal elde warþæ. brænnur⁶⁷) man swiþ⁶⁸) i skoghi æller ryþsl.⁶⁹) þem elde scal han warþæ. vm .V. nætter at han æy scaþæ gör. brinder vp⁷⁰) vm aker æller ængi. böta .VIII. öræ i þriþiung hwan ok giærþi ater garþ.⁷¹) brinder skogher böta⁷²) samuleþ. §. I. mællum garþæ skal bondæ warþæ for sik. ok (⁷³sinum wærnæþæ hionum. brinder vp⁷⁴) eth göræ annat ater⁷⁵) til þakx. brinder garþer alder æller fleræ garþæ. ællr by alder.⁷⁶) VII. mark⁷⁷) wapæ boot. ok XIII manna⁷⁸) ep. falder at epe. böta .XL. marker. æy ær⁷⁹) þe boot meræ (⁸⁰þyt þapæ brinner by ok bondæ

56

.XX.

Um⁸¹) brand mæþ vilie wærkæ Nu bær man eld. ok wil þapæ brænnæ by

XIX: 1, cfr. UplL. VipB. 24: 1.

XX = UplL. VipB. 25: 1.

57) B. add. *vxe half mark.*

58) B. sic. A. *quindæ.*

59) B. *örtughar.*

60) B. *fore.*

61) A. *örtugh gamalt* additum est, at haec verba duplici lineola, nigra rubraque, sunt inducta.

62) B. *ens ars.*

63) B. add. *gamalt.*

64) B. add. *both at.*

65) B. *Sumar tenlongar.*

66) B. *päninga.*

67) B. *Brännir.*

68) B. sic. A. *skip.*

69) B. sic. A. loco v. *ryþsl* habet *i lyktum,*

post quae verba spatium unius pollicis scripturae vacuum reliquit scriba.

70) B. add. *garder.*

71) B. *garda.*

72) B. *böte.*

73) B. *sijn wardnadä hionum.*

74) B. add. *hvs.*

75) B. *fore.*

76) B. add. *Böte.*

77) B. *marker.*

78) A. Litt. *m* habet superfluum lineam, ut h. v. legi posset *nnanna.*

79) B. *warder.*

80) B. *tho at badhe brinni &c.*

81) B. om. *Um — Nu.*

ok bondæ. warþer takin mæþ blæsændæ⁸²⁾ munni. ok brinnændæ brandi. þa skal han⁸³⁾ till þingx föræ. siþæn skulu XII mæn swæriæ þæt⁸⁴⁾ sanast ær wm þæt maal. wæriæ þe⁸⁵⁾ han. þa bötæ þæn .XL. marker saklösæn bant ok bastapæ. fællæ þe han. þa bötæ alt þæt han aa till þræ skifptis. taki en lut konunger. annan malzeghandæn.⁸⁶⁾ þriþia alla mæn.⁸⁷⁾ bondanum ee fyrst ater giældæ foræ lat sit. ok witi siælfwr (⁸⁸⁾lat sit huru mykit þæt war.⁸⁹⁾ Vvinz æy meræ aat. þa a e⁹⁰⁾ bondæ fyrst fult foræ sin skapæ. ok han⁹¹⁾ skal i bali brænnæ.⁹²⁾ brænt hafwr⁹³⁾ foræ bondæ.

XXI

Molkær kunæ. faar æller geet annars. warþer bar ok a takin. ok æru⁹⁴⁾ witni till. bötæ .III. öræ. æller dyli mæþ III. mannom. molkær ko⁹⁵⁾ æru til⁹⁴⁾ witni. bötæ .III. marker till þræskiftis. æru æy witni till. þa⁹⁶⁾ dyli mæþ .XII. mannum.

.XXII.

Lægger⁹⁷⁾ mærki a mærki annars. hwat þæt ær (⁹⁸⁾döth æller quikt. bötæ .III. marker æn þæt ær bætræ æn halfwr öræ. ær þæt halfwr öræ æller minnæ. (⁹⁹⁾böta .III. öræ æller dyli mæþ III mannum. æller¹⁰⁰⁾ þriggia öræ boot. dyliaes mæþ III mannum. ok III. marka hoot mæþ XII. mannom. §. 1. Delæ

XXI = UplL. VipB. 26.

XXII = UplL. VipB. 27.

82) A. *brandi ok brænna* additum est; at haec verba rubra lineola inducta sunt.

83) B. add. *bindä, ok.*

84) B. *hwat.*

85) B. *tha.*

86) B. *mälsäghande.*

87) B. add. *Ok.*

88) B. om. *lat sit.*

89) B. *är.*

90) B. om. *e.*

91) B. *then.*

92) B. *brinna.*

93) B. *hafde.*

94) B. add. *tweggia manna.*

95) B. add. *annärs.*

96) B. om. *þa.*

97) B. add. *man.*

98) B. *dödhä äller quicku.*

99) B. *Böte tre örä.*

100) B. *Aller.*

twe vm eet¹⁾ mærki hafwa bapír eet bolz mærki. þa a þæn wæriæ handa²⁾ mællum hafwr

g XX III.

Dræper fæ annat fæ. (³hafwi bapæ þæt quikæ. ok swa þæt döþæ. vtan annat fæ se tæpt æller hæft. þa giældi þæn allan scapi⁴⁾ ater þæt lösæ ati.⁵⁾ 57 §. 1. Sarghær fæ annat fæ. hwat fæ þæt hælzt ær ok dör æy aff. þæt ær ogilt. vtan (⁶þæssæ maal. Spillær man⁷⁾ annars yrknæþæ fæ. swa at þæt ær æy fört at þolæ saþul. æller silæ. þa⁸⁾ fae hanum þæt ater saþul ok silæ fyl-lær. mæþæn hint ær ofört ok æy længer. Dyl þæn⁹⁾ sum fæ a. þa¹⁰⁾ dyli mæþ XII mannum. §. 2. (¹¹kunnæ hundæ bitæ annars fæ. hwat fæ þæt ær. ok faar¹²⁾ æy dööp aff þæt ær saklözst. vtan yrknæþæ fæ. þæt bötæs¹³⁾ sum för ær sakt. dör þæt. þa giældæ quikt (¹⁴foræ döt. ok hafwi þæn döt. quikt gifwr foræ döt

.XX. IIII.

Sarghar man fæ manz æller bær. bötæ .IIII. öræ. ok scaþæ¹⁵⁾ ater. (¹⁶æller dyli mæþ XII. mannum. §. 1. Dræper man fæ manz æller styæl. VIII. öræ boot at¹⁷⁾ þriþiung hwan. Dræper hund æller stiael. (¹⁸VIII öræ i þriþiung hwan. wæri ok ængin hunder dyrræ at giældom. §. 2. Ængin ma¹⁹⁾ annars

XXIII, cfr. UplL. ViþB. 28.

XXIII: 2, cfr. UplL. ViþB. 29: 2.

- 1) A. et primum scriptum est; littera quædam addita at deleta est.
- 2) B. sic. A. handum.
- 3) B. Harin badhin &c.
- 4) B. skadhan.
- 5) B. atti.
- 6) B. j tæssum malum.
- 7) Lege fæ.
- 8) B. om. þa.
- 9) B. han.
- 10) B. om. þa.
- 11) B. Kunnu hundar mans bita &c.
- 12) B. liuter.

- 13) B. giældis.
- 14) B. gen dödhö, äpti miätzmanna ordum, ok &c.
- 15) B. skadhan.
- 16) B. Dräper medh allu: Böte atta örä i triðiung hwan, ok skadha giæld ater. Dyl han, dyli medh tolf mannum. Dräper man kat mans aller stiaal, Böte öre. Dräper hund &c.
- 17) Adde i.
- 18) B. Böte tre marker til treskiptis: Wæri &c.
- 19) B. add. ok.

fæ taka. (²⁰till nokro nyt ath hafwa. æy ankostæ²¹) hans hwartæ quikt ællr döt. wtan han hafwi loff æller legghu foræ sik. Taker man hæst annars.²²) baat æller apræ (²³ankosti. kumber sama dag ater. bötæ III öræ. kumber æy swa²⁴) bötæ .VIII. öræ. §. 3. Brænner man baat foræ manni. æller annat skip. bötæ .VIII.²⁵) marker till þræskiftis. ok scaða. giæld. Brænner²⁶) snækkiu. bötæ .XL. marker. halft konungi. ok halft skiplaghi. (²⁷Wiperbo balker lyktæs²⁸) swa. at (²⁹lyti hwar ath þy han aa

Hær byriæs þingmalæ balkr ok tæliæs i hanom flokkær XV.¹)

I. Vm laghman ok buþkafvlæ.

II. Huru man skal rænæ²⁾ ok hemstæmpnung.³⁾

III. Vm þing ok stæmpnung⁴⁾

IIII Huru man förær þing at manni

V Vm saksætning

58 **VI** Vm þingx fall. ok twætal⁵⁾

VII Huru lagh skulu fæstæs ok⁶⁾ gangæs

VIII Huru epær standæ. æller⁷⁾ atergangæ

IX Huru man scal⁸⁾ mætæ foræ aprum

X Vm witnis maal

XI Vm domæ ok wæþnung⁹⁾

20) B. *äller til nokra nyt hawa, æy ankusti mans, hwarti dödhä aller qvikka, vtan &c.*

21) C. *Farkosti.*

22) B. add. *äller.*

23) B. *farkosti, ok komber &c.*

24) B. add. *ater.*

25) B. *säx.*

26) A. *Superflua lineola litteris nn addita est, ut legi posset Brænner v. Brænner.*

27) A. *Verba Wiperbo balker — aa minio sunt scripta.*

28) B. add. *hær.*

29) B. *hwar liti ther ath, han rätlika a.*

1) B. *furtan, add. af thæssum malum.*

2) *kræfviæ legendum videtur.*

3) B. *hemstæmpna.*

4) B. *Tingstæmpning.*

5) B. *Twetalur.*

6) B. sic. A. om. *ok.*

7) B. *ok.*

8) B. add. *Fä.*

9) B. *Wädkning.*

XII Huru kunæ ma¹⁰⁾ witni bæræ

XIII Vm epæ takæ. (¹¹fa takæ ok wæþ taka

XIII Vm friþ i soknum

XV (¹²Vm landæmææræ

Nu skulu laghmæn takas. þa a konungx systlæmæn¹³⁾ XII. mæn næfwna.¹⁴⁾ þe XII. skulu laghman wæliæ. ok (¹⁵systlæmæn skulu hanom domæ i hænder sætiæ. þæn konungx wald hafwr þær till. (¹⁶Laghman a þing sökia. þa þing a rættikæ wæræ. æller konungx breeff kuma. §. 1. Nu kumber konungx breef æller buþ till landsins.¹⁷⁾ þa scall lænzman¹⁸⁾ buþkaulæ¹⁹⁾ wp skæræ. fiuræ aff hwærium husæby²⁰⁾ (²¹þe skulu fram fara ok æy ater. æy skulu þorpa karlæ sum i skoghum boæ buþkaulæ bæræ. ok æy þæn i wtöium²²⁾ boor. þæn sum þem næst boor (²³sighiæ þem hwat a þingi görs. Hwar sum buþkafwlæ fæller æller willer a mote konungx buþi. böta²⁴⁾ .VIII. öræ i þriþiung hwan.²⁵⁾ skær lænzman wp buþkaufu. ok wil soknæ þing hafwa. han scal bondæ fran bondæ bæræ. hwar han fæller böta .III. öræ. Delæ þer wm buþkaulæ. hafwa²⁶⁾ þæn wizerþ buþkaulæ wil fram witæ

.II.

Agher man giældi²⁷⁾ aprum alin.²⁸⁾ örtugh æller meræ. þa skal han foræ

I, cfr. UplL. ÞgB. 1.

10) B. add. *swäriä ok.*

11) B. *Feataka, ok Wädhiätaka.*

12) B. om. hunc titulum, pariter ac textum capitis.

13) B. *syslu man.*

14) B. *nämpna.*

15) B. *sysluman skal hanum &c.*

16) B. *Laghmän skulu ting &c.*

17) B. sic. A. *lansis.*

18) B. sic. A. *lænzman.*

19) B. *budhkafla, et sic in sequentibus.*

20) C. *hosäby.*

21) B. *Thessi budhkafla skulu &c.*

22) A. Litt. *i omissam supra lineam add. scriba.*

23) B. *sighi them til hwat &c.*

24) B. *Böte.*

25) B. *hvarn.*

26) B. *Hawi.*

27) B. *giälða.*

28) B. add. *äller.*

garþ hans gangæ mæþ .II. mannom. ok giæld²⁹⁾ kræfwæ. giælder han i fæm
59 nattom. wæri saklöz. giælder æy³⁰⁾ bötæ foræ wphald .II. öræ ok giældæ si-
þæn. Swa skal man pænungæ³¹⁾ kræfwæ. hwat þe aru³²⁾ fleræ ællr færæ.
Nu wil man æy pænningæ giældæ.³³⁾ ok æy (³⁴⁾laghbyuþæ. þa scal han an-
nan timæ fora³⁵⁾ garþ gangæ. ok kræfwæ baþæ giæld ok wp hald. ok hem
stæmpnæ wm .III. nætter. giælder æy þa. bötæ þre marker till þræskiftis. æl-
ler dyli mæþ XII. mannum

.III.

Lansman³⁶⁾ a soknæþing hafwa. twem sinnum um hwart aar. ok ay³⁷⁾ fle-
ræ.³⁸⁾ vtan konungx buþ komæ³⁹⁾ soknæmæn skulu sik þingstaþ witæ.⁴⁰⁾
hwar þe gitæ⁴¹⁾ wtæn a kyrkiu bolæ. §. 1. A man⁴²⁾ sak at manni. þa skal
man⁴³⁾ hanom a þing stæmpnæ kumber han æy til swaræ. ok hawr æy for-
fal. bötæ þingwitæ⁴⁴⁾ .III. öræ. ok þre marker foræ swaræ lösæ.⁴⁵⁾ æru ba-
þir⁴⁶⁾ a þingi till talandæ ok swarændæ. ok dömis malit til fæbotæ. ok wil
æy fæstæ. ok æy motæ domæ wæþiæ. þa ma⁴⁷⁾ malseghandæ ok lænzman
fæstæ⁴⁸⁾ af hanum kræfwæ þrem sinnum a þy þingi

.III.

Nu wil (⁴⁹⁾han æn æy þa fæstæ. þa kalla lænsman þing foræ garþ hans. ok
æru þe allir i fyratighi⁵⁰⁾ marka friþi þit faræ. ok satia⁵¹⁾ þing foræ gar-

29) B. add. *sit*.30) B. add. *swa*.31) B. *skuldir*.32) B. *äru*.33) B. sic. A. om. *giældæ*.34) B. *lagh fore sätia, Tha &c.*35) B. *fore*.36) B. *Länsman*.37) A. v. *ay* omissam supra lineam add. scri-
ba. B. *ey*.38) B. *optari*.39) B. *komi*.40) B. *ja*.41) B. add. *innan soknär*.42) B. *madher*.43) B. *han*.44) B. *tingwiti*.45) B. *swarlöso*.46) B. *badhi*.47) B. *a*.48) B. *fästu*.49) B. *man äy fästä, Tha skal länsman
kalla ting &c.*50) B. sic. A. *fræti*.51) B. *sätia*.

þæ⁶²) hans. ok æn þa þrem sinnum fæstæ⁵³) beþæs. fæster æy æn þa⁵⁴) skulu .XII. mæn i garþ ganga. ok mætæ wt sak hans aller⁵⁵) æptir domi. §. 1. vill han mæþ wighi wæriæs. þa wæri ogilder ok sua hans fylgha.⁵⁶) ok þe æru⁵⁷) i. LXXX marker⁵⁸) fripi (⁵⁹sum konungx mæn fylghæ.⁶⁰) hwar lænzmanni gör fylghæ fal.⁶¹) bötæ .III. marker. §. 2. vil han⁶²) wæþiæ þing 60 fran garþi. þa wæþiæ⁶³) mæþ⁶⁴) (⁶⁵þre markom. vndir landzens book þa ma æy mætæs ok æy (⁶⁶skiflæs fora hanom. för æn wæþ æru⁶⁷) wt rönt. §. 3. gifs döþum manni sak þæt æy war a quikkan kiært þa standæ dul for döþum æn⁶⁸) dult giter. giter æy dult. þa ærfwi hwar swa leet sum liuft

V

Swa skal man (⁶⁹sak sætiæ annan foræ garþi mæþ .II. (⁷⁰vithnum at kyrkiu æller a þingi Delæ þe. annar sigher sak sagha⁷¹) waræ. ok annar æy. þa hafwi þæn wizorþ sak (⁷²kallær sagha. wæra mæþ twem vitnum. ok XIII manna epæ. Falz at epæ. bötæ luin⁷³)

.VI.

Gör skiplagh alt. æller sokn. þing fal fori lænsmanni. þæn dagh þæt ær rætlikæ stæmpnt. bötæ .III. marker. ok hafwi þing þæn dagh þær næst ær. kummæ æy þa. bötæ .VI.⁷⁴) marker.⁷⁵) ok þe maal stæfnis⁷⁶) till landz þing.

52) B. *gard.*53) B. *fästu.*54) B. add. *Tha.*55) B. *alla.*56) B. *fölghi.*57) B. sic. A. om. *æru.*58) B. *marka.*59) C. *um* (legendum videtur *sum*) *Kunungx rätt fylghia.*60) B. *fylghia.*61) B. *fylghia fall.*62) B. *man.*63) B. *wädhi.*64) B. sic. A. *vndir.*65) Pro *þrem markom. B. trem markum.*66) B. *skylläs fore &c.*67) B. *är.*68) B. sic. A. *æ.*69) B. *saksätia.*70) B. *mannum, äller &c.*71) B. *saghda.*72) B. *sigher saghda wæra.*73) B. *saak.*74) A. *.III., ut videtur, antea scriptum fuit.*75) B. add. *ok havi ting then dagh ther är næst. Koma ey tha, Tha böte tolf marker.*76) B. *stämpnis.*

Sighi⁷⁷) bönder sik a þingi hafwi⁷⁸) wærit ok lænsman nekær. (⁷⁹þa sculu þæt XII. mæn witæ hwat þær ær sant wm. (⁸⁰wær. þe næmpd⁸¹) bönder. wæri saaklöös. fællæ þe þem. bötæ sum för ær sakt. §. 1. Giwr man aþrum sak a þingi. (⁸²þa skal han samu talu fram haldæ sum han (⁸³förstæ till takar. Skipter han talu. ok witnæ⁸⁴) swa XII. mæn bötæ .III. marker till præ skifptis. ær þæt ok (⁸⁵swarundin wæru lagh samu

.V II.

Gifwr man aþrum sak a þingi. wm þæt maal. lagha maal ær. byuper þæn⁸⁶) lagh foræ sik swara skal ok hin wil æy wiþ taka. læggia⁸⁷) þa niþer ok 61 (⁸⁸taka til tak a þingi. þy. þer æru bapir wiþ. ok biupa⁸⁹) siþæn foræ⁹⁰) garpi þe lagh. swa sum han (⁹¹hafwr þær sielfwr wiþer takat. §. 1. XIII. manna epe. ok .VIII. fasta epe. skal vm X. nætter byupæ innæn soknæ.⁹²) ok innan þriþiungx. (⁹³vtan þriþiung vm .XV. nætter landæ mællum wm XXX. nætter. (⁹⁴allir epær sum minnæ æru byupæs wm fæm nætter vtan⁹⁵) soknæ ok innæn þriþiungx⁹⁶) sum förræ⁹⁷) ær sakt. æy ma ep wm fredagh flytia ok æy a⁹⁸) helghum timæ. ok æy i gen fastum. §. 2. þa þæssær epær skulu föræs. þa skulu epær takær⁹⁹) frammi wæra. skill þem wm epzorþ. þa a han witæ mæth II mannum för hwariu¹⁰⁰) han hafwr skilt. ok¹) gangi si-

VII: pr. = Upll. þgB. 5: pr.

77) B. *Sighia*.78) B. *hawa*.79) B. *thet skulu tolf män wita af adhru skiplaghí áller sokn, hwat &c.*80) B. *Wäriü the bönder, warin saklösir.*81) A. Loco litt. *p* antea scriptum fuit *d*.82) A. Loco verborum: *þa — talu* antea scriptum fuit: *wm þæt maal lagha* (cfr. cap. 7: pr.).83) B. *fyrst til griper: Skipter &c.*84) A. *sua* additum est, at *lineola inductum*.85) B. *swarandin, wari &c.*86) B. *han*.87) B. *Läggi*.88) B. *taki til taka*.89) B. *biudhi*.90) A. Litt. *æ* omissam supra lineam add. scriba.91) B. *hafde thet siälwer widher takit*.92) B. *soknär*.93) B. om. *vtan þriþiung*.94) B. *Alla the edha sum minni äru, biudhis &c.*95) B. *innan*.96) B. add. *ok vthan tridhiungx*.97) B. *fyr*.98) B. sic. A. *wm*.99) B. *edha takar*.100) B. sic. A. *swæriæ* (pro *hwæriæ* v. *hwæriu*).1) B. add. *hin*.

þæn lagh sin. §. 3. Nu ær laghlikæ till sakt. ok hin wil æy komæ. biþæ þa till sool satter.²⁾ æn æy ær hælǵ³⁾ foræ. ok witnj siþæn foræ lutlösum mannum at han þær war mæþ sinum epæ mannum. sigher annar ep wæræ buþin ok annur⁴⁾ æy. hafwi þa þæn wiþzorþ⁵⁾ ep sigher buþin wæræ mæþ II mannum

VIII

Swa sculu (⁶epær standæ at laghum. XIII mannæ ep. ok .VIII. fastæ ep. han a standæ wm þre gen fastær.⁷⁾ mot iulum ok mæþsumbry.⁸⁾ ok mikiazl mæssu æru æy förþæ innan þæt. þa wærin fældir. þe epær sum minnnæ⁹⁾ æru standæ vm twa geen fastær.⁷⁾ §. 1. æy ma fasta vp a döþæn man förræ. (¹⁰ær annar döþer af þem sum wiþer köptæs. witi köp sit æller guldit¹¹⁾ mæþ II mannum. ok XIII manna epæ þa a han swa swæriæ. at þættæ fik iak mæþ .VIII. fastum. æller galt. ok witis mæn wiþ waræ.¹²⁾ (¹³Uitni agha 62 swa swæriæ. at þer¹⁴⁾ wiþ waru. VIII. fastær gifnir wara.¹⁵⁾ æller taknir. §. 2. Ganger man ep utan dom ok skiæl. wæræ¹⁶⁾ ogilder. ok þe vndir skript sum ep sworu.

IX.

Nu ær man laghfælder. ok lænzman wil han sökia. þa skal þing till by hans kallæ. ok mæþzmæn¹⁷⁾ i garþ hans næmpnæ. þæt æru XII mæn hwarti

IX = UplL. þgB. 8: pr.

2) B. solasäter.

3) B. hælǵd.

4) B. annar.

5) B. witzord.

6) B. furtan manna edhar, ok atta fasta edhar standa at laghum ofaldnir: Han &c.

7) B. genfastur.

8) B. miðsumar.

9) Pro minnæ. B. minni.

10) B. æn annær ær döðher &c.

11) B. add. giæld.

12) B. waru.

13) B. Witis mæn aghu &c.

14) B. add. tha.

15) B. waru.

16) B. Wari.

17) B. mätsmän.

lænsman æller laghman skal i garþ¹⁸⁾ gangæ. ok ængi¹⁹⁾ mæti raþa. gangæ þe i garþ bötæ III. marker. mæpsmæn²⁰⁾ sculu löözöræ mætæ. ok²¹⁾ ganganz fæ. winz æy þæt till þa scal mæti²²⁾ korn ok hö. winz æy þæt till þa skal hus mætæ. winz æy þæt til þa scal wm eghnir²³⁾ mæta. winz ok²⁴⁾ æy þæt til þa biter ok²⁴⁾ mæt i²⁵⁾ bool bondæns þættæ mæt skal mætæs foræ þem sum fæstæ a þingi ok ængin²⁶⁾ ræt wiliæ göræ æller giældæ a rættum stæmpnu dagh. ok swa foræ þem mannum sum (²⁷hwærtæ wiliæ fæstæ æller ræt göræ. vtan þryskis a þingi §. I. Foræ iorþ þe²⁸⁾ mætin²⁹⁾ warþer. wæri stæmpnu dagher III manapæ.³⁰⁾ Lösir bondæ æller frænder hans. innæn þæn stæmpnu dagh wæra³¹⁾ þeræ. lösir æy.³²⁾ þa hafwi þæn iorþ sum³³⁾ mætin war

X.

Uitni ma. ængin a annan byupæ.³⁴⁾ wtan for þæssæ³⁵⁾ maal draap. saar. raan. allastapi³⁶⁾ æller a (³⁷wæriændæ wipzorþ. bær man vitni ok fyller æy byrþ sinæ a þingi. æller at kyrkiu. bötæ III. marker fore³⁸⁾ skrok witnj³⁹⁾ swa mangir þær⁴⁰⁾ æru. bötæ hwar foræ sik.⁴¹⁾ §. I. Æi ma faþer æller 63 son æller broþer witnj bæraæ. æller i epum standæ hwar þeræ mæþ aþrum. ok æy þæn man i skriptum ær. mæþæn han vtan kyrkiu stander

18) A. *garþ* bis scriptum est, at posteriori loco lineola inductum.

19) B. *ängu*.

20) Pro *mætsmæn*. B. *The*.

21) A. v. *ok* omissam supra lineam add. scriba.

22) B. *mäta*.

23) B. add. *hans*.

24) B. om. *ok*.

25) A. *i* omissum supra lineam add. scriba.

26) B. *ey*.

27) B. *trydskas, ok hvariti wilia fästæ äller rätt göra a tingi, Tha skal skyflä sum fyr är sagt i bokinni. Fore &c.*

28) B. add. *sum*.

29) B. sic. A. *mætni*.

30) B. *manadher*.

31) B. *wari*.

32) B. *hwarti*.

33) B. *hon*.

34) B. *binda*.

35) B. *thässin*.

36) B. sic. A. *alla*.

37) B. *wärianden witzord*.

38) B. sic. A. om. *fore*.

39) B. add. *Ä*.

40) B. *the*.

41) B. add. *tre marker*.

XI

Dömir laghman dom sin a þingi laghkallapæ⁴²⁾ ok (⁴³wæþiær æftir⁴⁴⁾ wæþiær ængin motæ⁴⁵⁾ hanom. þa wari domber hans gilder.⁴⁶⁾ hwat þæt ær wm epæ æller vm⁴⁷⁾ pænningæ. hwar a hans dom delær⁴⁸⁾ vtan wæþning. bötæ III. marker Hwar⁴⁹⁾ sum wæþiæ wil. wæþiæ⁵⁰⁾ a þingi þre marker vndir lansins⁵¹⁾ bok. ok taki til tak. ok standi maal i quarstaþi.⁵²⁾ þær till mal⁵³⁾ ær wt rönt

XII.

I þæma⁵⁴⁾ malum ma kuna swæriæ. ok witni bæra. þæt ær þæt förstæ æn hun ær þa (⁵⁵innæ barn föþæs. hwat þæt (⁵⁶föþæs döt æller quikt æller hwem⁵⁷⁾ hun (⁵⁸barnafæþer næmpner; annat ær þæt. æn fæ gör andrae fæ⁵⁹⁾ skapa æller man gör fæ. æller fæ gör manni

XIII

Quæl man⁶⁰⁾ epæ takæ. æller wæþiæ taka. þa gifs taka wald. oc⁶¹⁾ witæ sik i tak mæþ II. mannum ok siælfwr han þriþi æn han wiþ gangær. at han taki war. Dyl han (⁶²þæt han taki war. witi⁶³⁾ þæt XII mæn þe a þingi

XI, cfr. UplL. þgB. 10.
XII = UplL. þgB. 11: pr.

XIII = UplL. þgB. 12.

42) B. laghkalladu.

43) B. om. wæþiær æftir.

44) A. æftir scriptum est, at punctum pri-
ori t subiectum.

45) B. moth.

46) B. add. ä.

47) B. om. vm.

48) B. delir.

49) B. sic. A. om. Hwar.

50) B. Wädhi.

51) B. landsins.

52) B. qvarstadhu.

53) B. wädhning.

54) B. Thänna.

55) B. inni, tha barn födhis.

56) B. födhis häller dött &c.

57) A. hwen, ut videtur, scriptum fuit, at ul-
tima litt. deleta est, et nota abbreviati m
supra lineam addita.

58) B. nämpnir til barnä fadhurs: Annat &c.

59) B. add. nokon.

60) B. add. taka.

61) B. at.

62) B. at han äy taki &c.

63) B. Witin.

waræ.⁶⁴) Vitnæ þe han till taka. þa böti taki þre marker. ok bondæ fyllæ wipzorþ⁶⁵) sin. wæriæ þe han. at han æy taki war. þa ær ok bondæ fallin at wipzorþum.⁶⁶) §. 1. Sigher annar sik hafwa epæ takæ. ok annar (⁶⁷fæ takæ. witi þæt XII mæn⁶⁸) dyl (⁶⁹han fastu. witi þæt ok XII. mæn hwat fæst war. æller hwem fæst war. hwar⁷⁰) sik giter wart foræ malsattæ.⁷¹) wæri warþer foræ allum mannum

¶ .X. IIII.

64 Thætta ær (⁷²friþer i. soknum. iulæ friþ⁷³) ganger in IX nattum for iul. ok wt (⁷⁴XX dagh iulæ. war friþer ganger (⁷⁵in a litlæ gang daghæ. ok wt vm botulfs mæssu. An friþer ganger in vm pæþurs mæssu.⁷⁶) ok wt vm mi-chiæls mæssu. i þæssum friþ⁷⁷) ma ængin⁷⁸) annan lagh sökiæ. (⁷⁹æller for-gangæ. vtan foræ war ök⁸⁰) frökorn. ok war bild. þæt ma kræfwæ. ok hem stæmpnæ. ok swa vm konungx gamblæ wtgærþir. huru⁸¹) þe ater stander.⁸²) (⁸³þænnæ friþ a ok waræ. mæþæn konungx rætter skatman ær i. landinu. hwar sum⁸⁴) þænnæ friþ bryter nokon⁸⁵) af þem nu ær sakt. bötæ .III. marker till þræ skiftis J hwarfriþi.⁸⁶) ok anfriþi ma man lagh sin föræ. hælder æn han fallin warþer. §. 1. knifslagh ok bughu skut þæt ær konungx ensak .XL. marker. ok malseghandæ. ok allæ mæn taki æstr landzlaghum. §. 2. Nu skal hwar wigher man sum atartan⁸⁷) ara gamal ær hafwa .V. folk wakn. swærþ æller öxæ. iærnhat. skiold bryniu. æller musu. ok bughu mæþ III. tyltum⁸⁸)

64) B. *waru*.

65) A. Litt. z omissam supra lineam add. scriba. B. *witzord*.

66) B. *witzordum*.

67) B. *fea taka, Tha witin thet &c.*

68) B. add. *fyr än edhrin swärs*.

69) B. *man fästtu, Witin thet tolf män &c.*

70) B. sic. A. *hwart*.

71) B. *malsägghanda*.

72) B. *vm fridh i &c.*

73) B. *Jula fridher*.

74) B. *vm tiugundi dagh &c.*

75) A. Verba in a omissa supra lineam add. man. forte rec.

76) B. *Pätars mæssu*.

77) B. *fridhum*.

78) A. Verba: *ma ængin* iterum scripta sunt, at lineola inducta.

79) B. *ok ey fore gard ganga: Vtan &c.*

80) B. add. *ok*.

81) B. *hwar*.

82) B. *standa*.

83) B. *Thänni fridher*.

84) B. add. *i*.

85) B. *nokot*.

86) B. *warfridhi*.

87) B. *atirtan*.

88) B. *tylftum*.

arfwæ. §. 3. Hwar friþ wagn förær til þingx mæþ sik. vtan konungx manz orlof. bötæ .III. marker. §. 4. Hwar sum gaar obupin a konungx manz gengærþ sum konungx æghæ ær. bötæ .X VI. öra. æn i bondæ æghæ⁸⁹⁾ bötæ .VIII. öra

g XV

Swa⁹⁰⁾ skifptis landum II konungæ. mællum. at swerikis ok norikis byriæs i vlu þræski. ok leþer æptir ysmæ XV. wiknæ langum. þa a norikis konunger 65 for wæstan ok synnæn. æn swerikis konunger for östæn. ok norþæn. þa leþur⁹¹⁾ or ysmæ ok i skata kiældu. ok i bækkæ þorusgæ ok i maru bæk. ok i brækku. a stritungx eþe. aff þe brækku. ok i honu bærg. þæþæn ok i hællu. þe ær stander i iorþa⁹²⁾ wirklikæ. ok runir a hognær. þæþæn ok i firi ass i fæningæ skallæ. þæþæn ok i þorþungæ grab. swa þæþæn ok⁹³⁾ hwitæ holmæ wæster. þæþæn ok i ösoþæ. swa i biornsoþæ. þæþæn ok i siksiþa. þæþæn ok i hwitæ stiorn. ok ii alfwr aass. swa þæþæn ok i hovær höghæ. aff houær höghæ. i konungx hællu

89) Pro æghu.

90) B. om. hoc caput.

91) Pro leþir.

92) Pro iorþu.

93) Adde i.

II.
CODICIS IURIS SMALANDICI
PARS
DE RE ECCLESIASTICA.

KRISTNU-BALKEN
AF
SMÅLANDS-LAGEN.

1.¹⁾

Gwz frither oc (²sancte marie. vari meth us.³) hiit⁴) komande. oc hæthan 1 farande. The seen alle skyldre till gilzla⁵) oc grutha. ey æru biltugha eller banzatte. alle the som boa innæn⁶) mioaholt. oc myrtlekis. oc. mællin brutabek⁷) oc biurekis.,

2.

Nw sculu mæn till thingx fara. oc laghsaghu waræ höra. höra the som hæz æru. oc sighiæ them som hemæ sitiæ. æn laghsagha waar hoon byrias swa., Wj sculum aa krist troa oc kirkiu byggia. fyrme systrum oc syzkenom.⁸) swa guzcifnom⁹) som manzcifnom.¹⁰) §. 1. Nw uiliæ bönder kirkiu byggia. tha scal fæmt¹¹) firi læggia. allom iorthæghandom¹²) till koma. ther innæn (¹³sokn æru. the sculu huggæ æfte mantall. oc akæ æfte ökiæ afl.¹⁴) oc mata æfte fea nitium¹⁵) Nw kan mather aaf gangæ¹⁶) then som iorthæghande¹⁷) ær ij sokninne oc fælle nither kirkiugiærth. böte thær firi thre marker. aghe¹⁸) thær j huarkin¹⁹) karl eller²⁰) konunger. taki then up thær kir-

1) B. habet titulum: *Hæz byrias kyrkiu balker.*

2) B. *sancto mario.*

3) B. *os.*

4) A. *Posterius i rec. man. mutatum est in j.*

5) B. *gildsla. Lege gilzla.*

6) A. *möiaholt* additum est, at lineola indutum et subiectis punctis notatum.

7) P. Str. et Cels. male legunt *brutarek.*

8) B. *sifcunum.*

9) B. *guzciuium.*

10) B. *manzciuium.*

11) A. Rec. man. mut. in *fænit.*

12) B. *iorthæ aghandum.*

13) B. *sokna aghu. the &c.*

14) B. *ökia afli.*

15) A. *fea uitunu* quoque legi potest. P. et Cels. male legunt *fea lutunu*; Str. *fea lutum.* B. *fea nytium*; add. *Hwa sum gaar i kyrkiugiærth oc ær* (ær omissum supra lineam add. man. forte rec.) *iordæghande i sokninne er wiper þa sater* (pro *säter*) *syllre wari ok wiper thær lægger hylli.*

16) B. add. *thæri mellan för æn kyrkia er lyktap.* Cfr. not. 15 *praecedentem.*

17) B. *iorthæghande.*

18) B. *æghi.*

19) B. *huartte*; at litt. *tt* rec. man. mut. in *k.*

20) B. *æ. Male.*

kiugiærth hafuer handæ mællom,²¹⁾ Hwar²²⁾ som daxuærki fælle j kirkiugiærth. tha ma then²³⁾ saklöst næma²⁴⁾ till uither lagha²⁵⁾ brut,²⁶⁾

3.

Nw ær kirkiæ satt a²⁷⁾ sylle. oc lyktæth owan meth hylle. tha scal skotning²⁸⁾ vndi kirkiu læggia. thet scal wara (²⁹half mark land. iorthæ.³⁰⁾ oc niw³¹⁾ wagnlassæ ææng. höna³²⁾ scal giærtha oc gryndæ.³³⁾ oc æriæ a twa wægga., §. 1. Tha scal hws a kirkiu bool göra. thet scal wara fiughur hws. stuwa oc hæberghi.³⁴⁾ latha oc nöthws,³⁵⁾ §. 2. Tha scal skruth till kirkiu köpa.³⁶⁾ thet scal wara calker oc corporale. (³⁷mæssu hakull. thet scal wara mæssu book oc mættænæ book. saltære oc sangbook. mæssu særker.³⁸⁾ stooll.³⁹⁾ huwthliin. oc handliin., Ey maa kirkiæ⁴⁰⁾ liwslöös wara. höön⁴¹⁾ scal hafwa thry liws. tw altæra liws oc eet⁴²⁾ font liws., Oc scal kirkiæ klokko hafwa. (⁴³firi. thy. hon scal bathe kallæ then j (⁴⁴stwndæ væruldenæ. oc swa aaff., Tha staar kirkiæ lukt oc lææst. wænte sææ bithlæ. som dotte⁴⁵⁾ bondæns.,

4.

Nw kan præster koma oc hænnæ bethæs.⁴⁶⁾ thet monn⁴⁷⁾ rææt wara

21) B. *mællin*.

22) B. sic. A. add. *hwilkin*.

23) B. *thær*.

24) B. *næmpna*.

25) B. *viperleghis*.

26) B. add. *Felli landboa nither kyrkiogerdh böti tiughu örtugher æn han ær i niþerlæghi gangin. Fori huart daxuerke ther bonde lægger niþer böti örtugh. oc þo ut daxwerkit. felli þry ælla þrim flere böte uithirlæghis brut. oc þo vt daxwerkin.*

27) B. *oc*. Male.

28) B. *scötninga*.

29) B. *halfmark*.

30) B. *iørþ*.

31) B. *nio*; supra litt. *n* rec. ut videtur man. adposuit *t*, ut legeretur *tio*.

32) Pro *hona*. B. sic.

33) B. *grinda*.

34) B. *hærberghi*.

35) B. add. *Nu kunno hws af brinna ælla (af supra lineam add. rec. man.) ruthna þa skulu eigh bönder optare hus göra vp. vtan þe uilia sialfve.*

36) B. add. *þa hon gör ær*.

37) B. *hacul. oc mæsso book &c.*

38) B. add. *oc handbok*.

39) B. add. *oc*.

40) A. Prius *i* omissum supra lineam add. scriba.

41) Pro *hoon*. B. *hon*.

42) B. *eit*.

43) B. *þy at hon &c.*

44) B. *wæreldina stundar oc &c.*

45) B. *dote*. Lege *dotter*.

46) B. add. *can een j uali uara*.

47) B. *mun*.

then at taka thær allom sæmber aa. Tha agho⁴⁸⁾ the meth hanom till biscopscops fara. biscopscoper scal scutha kunno hans. oc⁴⁹⁾ wiixlæ breeff hans. han scall ey wara moorthare eller mandrapære. (⁵⁰⁾ey kirkiu brytære eller kloster löpære. ey (⁵¹⁾doblare eller drinkare. ey puto mather eller portkunw. (⁵²⁾renn a then wara. guthi scal thiæna. Nu kan ey sokn vm præst sæmia. tha aghæ bönder till biscopscops fara. præst at bethæs. tha (⁵³⁾a han thre j wal at⁵⁴⁾ læggia. oc⁵⁵⁾ enn aaff taka. slikæn som them⁵⁶⁾ thækkis. (⁵⁷⁾thet monn rææt wara. æn allom sæmber a. Nw kan ey allom vm enn⁵⁸⁾ a sæmia. tha scal sunder meth sokn gaangæ. (⁵⁹⁾gieti then wizkusti: enom hafuer flere. Nw kunno halfue (⁶⁰⁾huarin wælia. tha a then wizkusti.⁶¹⁾ biscopscoper fylghe. §. I. Nw ær⁶²⁾ præster takin meth goothuilæ⁶³⁾ biscopscops oc soknæmannæ. (⁶⁴⁾tha agho the sate thæthan fara. oc hele heem koma. tha agho bönder kirkiu sinæ oc kirkiu skrwth præste j hænder sætia. præster scal vaarthæ (⁶⁵⁾allo thy. ey warther vndi grauit eller ouan ruuit.⁶⁶⁾ giælde huart ater.⁶⁷⁾ æfte wirning⁶⁸⁾ sinne. calker oc corporale aat örum toloff. mæssu hakwll aat örum toloff.⁶⁹⁾ mæssu booc oc mættænæ booc⁷⁰⁾ huarin vm toloff öra. saltære oc sangbooc

48) B. *agha*, et sic in sequentibus.

49) B. add. *vm*.

50) B. om. *ey kirkiu brytære*.

51) B. *dublare eigh drincare*.

52) B. *ren agher þen at wara þær guþi &c.*

53) B. *agha bönder þrea &c.*

54) B. om. *at*.

55) B. add. *biscopscoper*.

56) B. *hanum*.

57) B. *Nw kan biscopscoper nocon aff þem wraka meþ sannum skælum. þa læggin böndir annan i then staþ. Tha vil biscopscoper innöþa a þem vtlenskan ælla nokon annan. tha agha bönder siælfue wald at ater læsa kirkiu oc kirkiu husum utan alla sak Nu kan ei &c.*

58) B. om. *enn*.

59) B. *þen giæter wizcuste &c.*

60) B. *kwarn uilia haua. þa agher þen &c.*

61) B. add. *þær*.

62) B. sic, add. *þen*. A. om. *ær*.

63) B. add. *baþe*.

64) B. *ei skal prestir færmer fara kirkiu sinne æn han höre klokko liudh til. ælla han fa sokninna luf til. ælla han fa biscopscops buþ. tha agher biscopscoper satia (pro sætia) honum siælagömo i hænder (litt. n extrita est) bönder (litt. der maximam partem extritæ sunt) ægha festa hanum kirkiu sina oc tillægna. kan þen prester döia. (ita scriptum esse videtur; h. v. fere extrita est) þa agher biscopscoper þre preste i wal læggia oc bonder aff vælia slican sum þem þekkis meþ goþuilia biscopscopsins. þa agha bönder &c.*

65) B. *for allu þy þær ei &c.*

66) B. sic. A. *rint*.

67) B. *huar addidit at ipse lineola induxit scriba.*

68) B. *wirþnig (pro wirþning)*.

69) B. add. *æn han er silke alla (pro ælla) sindal. ær han fostan vari at örum siæx.*

70) B. *mættinobok*.

hvarin⁷¹) vm siæx öra. stool at thrim örum. mæssu særker oc hand booc. ua-
2 ri⁷²) vm half mark. huwth lǫjn oc hand lǫjn. huart aat⁷³) öre.⁷⁴) altæra lyus
huart vm (⁷⁵halfuæn öre. font lyus aat öre,⁷⁶) Oc scal klokka wirthning
sinæ hafua. wirthning hænnæ ær⁷⁷) aat tolff örum Nw kan kirkisæ meth. al-
lum⁷⁸) up brinnæ. aaf præste⁷⁹) eller⁸⁰) klokkara. böte præster threæ⁸¹) mar-
ker. oc dyli rathæ sinnæ, (⁸²Nw kunno soknæmæn sak præsti gifua. firi kir-
kiu oc skrwth hænnæ. gialde tha huart ater æfte wirthning sinne. oc dyli ra-
thæ sinnæ meth threm⁸³) præstom,

5.

Nw kan mather till kirkiu koma oc klocko bethæs. sæmber (⁸⁴aa bathe
sokn oc præsti. thet mon⁸⁵) rææt wara then⁸⁶) taka. nu kan .ey aa⁸⁷) sæm-
iæ. hafwi tha præster waald⁸⁶) taka slikan⁸⁸) han will, §. 1. Nw kan kir-
kiæn⁸⁹) mistæ nokat⁹⁰) firi klokkarans wangömo scwld. kræfwín tha bönder
præst.⁹¹) oc præster klokkara, §. 2. Nw scal klocko klokkara⁹²) j hænder
sætia. han a⁹³) ringia lagha ringning⁹⁴) till ottosaang.⁹⁵) mæssu. (⁹⁶aftænsaang.
oc till natsaang oc geen like, §. 3. Nw kan klocka löös wartha.⁹⁷) tha scal
klokkære vara præst till. (⁹⁸han scal wara soknamæn till thre⁹⁹) sunnoda-

71) B. *hvar*.72) B. *huart*.73) B. *um*; litt. *u* extrita est.74) B. add. *þrea altara ble hvarin um öre.*
*oc altara sten vm öre.*75) B. *öre oc font lius* &c.76) B. add. *Nw æru þönn sagh (pro saghþ)*
sum i kirkiunne (litt. ne fere extritæ sunt)
*æru. cloccan er utan wip.*77) B. *æru*.78) B. *allo*.79) B. sic. A. *præster*.80) B. *alla*.81) B. *þre*.82) B. *Gíua soknamen hanum sak firi scrudh*
kirkiunna tha gialde prestir atir huart
æpte &c.83) B. *þrim*.84) B. *baþe vm sokn* &c.85) B. *mun*.86) B. add. *at*.87) B. *vm*.88) B. *hwilkan*.89) B. *kirkiá*.90) B. *nokot*.91) B. *prestin*.92) B. *honum*.93) B. *skal*.94) B. *ringning*.95) B. add. *oc*.96) B. *til aptonsang oc natsang* &c.; litt.
*ng oc nat fere extritæ sunt.*97) B. add. *oc band henna wa**sna*; litte-
rae quaedam hoc loco extritæ sunt; quid
scriptum fuerit conicere non possum.98) B. *tha skal prester* (h. v. omissam su-
pra lineam add. scriba) *uara* &c.99) B. v. *þre fere extrita est*.

gha.¹⁰⁰) oc kirkiu drootnæ bithiæ raath a klocku læggia. tha scal klockare. klocko stræng up bindæ, Nw kan klockare ey swa göra. oc ey præst (¹aat vara, nw kan klockæ nither fallæ oc klockara till hæliæ slaa. thær²) agho arfwa klockaræns wizorth at wita till præst.³) at han hafthe laghwarat (⁴præst till j sinom lijftimum., Oc aa⁵) præster wizorth firi sik meth threm⁶) præstom. at wita at han hafthe laghwarat (⁷a thre sunno dagha kirkiu drootnæ j læctæra dorum. gialde⁸) tha ater kirkiu drootna lijff klockarans thet æru thre marker. oc tolf öra firi klockunæ aaf sinom pæningom. oc ey aaf kirkiunnæ,⁹) huilekin¹⁰) therræ brister aat ethe. (¹¹præste eller klokkara. giælde then ater wirthning¹²) klokkunnæ., Nw falder nither klokæ oc brister. oc gör ængin scatha. aghe tha præster witu firi klockara. oc¹³) kirkiu drootna firi præste. gialde tha klockare ater wirthning¹⁴) firi,¹⁵) Nw kan klæpper nither fallæ oc klockara till hæliæ sla. liggi thær siæluer a værkum sinom., Nw gaar till bondæ¹⁶) sonn aat¹⁷) öthe¹⁸) sinne. oc ringer¹⁹) ey lagha ringuing. slaar then²⁰) klocko sunder. böte firi tolf öra. falder tha klæpper a han eller klokæ. oc (²¹lyuter döth aaf. liggi (²²tha siælfuer a værkum sinom,²³)

6.

Tiundæ aghum wi aaf sææth ware. huar²⁴) tiundæ thrafua. byria wither

100) B. add. *j lectaradurum.*

1) B. *til uara. kan &c.*

2) B. *tha.*

3) B. *prestins.*

4) B. *prestin i &c.*

5) B. *agher.*

6) B. *þrim.*

7) B. *at þrea.*

8) B. *giældin.*

9) B. add. *Sokna næmpd agher þet at wita. wi uarum eigh laghuarape til. wi aghum ei ater giælda.*

10) B. *kwilkin.*

11) B. *prester ælla cluccare.*

12) B. *werring, i supra lineam adposito, mutatum in wirning; lege wirning.*

13) B. add. *kloccare, at h. v. ipse lineola induxit scriba.*

14) B. *wirning.*

15) B. add. *kluccuna.*

16) B. *bondans.*

17) B. *af.*

18) B. *öthri, ut videtur, scriptum est, at in öthy mutatum.*

19) B. *ringe.*

20) B. *þe.*

21) B. *dö af.*

22) B. om. *tha siælfuer.*

23) B. add. *oc arfua hans giældin ater kluccona með virninga giældum. þetta ær kluccarans skuld vp at bara (pro bæra) af soknamannumin. fura pæninga ælla skæppo hafra þy ens mera at bondin wili.*

24) B. *huarn.*

reen oc lycta wither andræ. ey ma korn mællan akræ bæra. gifua först præste thrithiungin²⁶) aaf tiundæ thrauanom. sithæn taka (²⁶twa lyti. oc skifptæ j threæ²⁷) lyti. oc biærga²⁸) them bondin siælfuer. gifua enn²⁹) biscopenom at han kirkiu wigher.³⁰) oc barn³¹) færme. oc skrifptamal wetir³²) firi synde sina., annan lut kirkiunne skruth meth köpa., thrithia fatekom³³) mannum at³⁴) gifua. halder³⁵) skyldom æn wskyldom,³⁶) §. 1. Præste warom aghom wi (³⁷niw nattæ gamblæn kalf tiunda. griis oc kiith huart niw nattæ gamalt. laamb vm pingizdagha. læggi præster märke sit aa. oc bondin föthe oc fram draghi till pætersmæssu., döör³⁸) thet ij bondæns warthnæth.³⁹) före (⁴⁰hem præstenom lamb orutit. oc dyli han wærka sinnæ. oc thæs han a wærkum firi at waarthæ. meth ethe thriggiaæ mannæ., tha æn aat dulum brister. gialde quikt quiku geen. oc ænkte orkær⁴¹) aa.,

7.

Nw hafuer præster tiundæ sin fangit. oc scal han tillaghu hafua thet scal wara öre firi lægherstath. oc fiuræ siælamassur. enæ aat lijks wtfærth., andræ 3 aat siundæ dagh., thrithiu aat manætha dagh., fiarthæ aat iæmlangæ dagh. offræ scal han aat huarre mæssu thrætiughu pæningæ eller thrætiughu lyus., ey ma præster han wraka meth lyuse thy. huarkin brænne haand eller haandlijn., Thætta ær bonde skyldugher præste wt at göra firi sik oc husfru si-

25) B. *priung.*26) B. *þe twa lyta.*27) B. *þre.*28) B. *biærghe.*29) B. add. *lut.*30) B. *uighe.*31) B. *börn.*32) B. *wete.*33) B. *fatücum.*34) B. om. *at.*35) B. *hælder.*36) B. add. *Nw hæver bondin sino korne in borghit þa agher prester sin þriþiung af akre taca. Tha agher bonde preste buþ fa i þrem wæþerdaghum. Them sum han*

ma em uel biærga sino korne a som bondin sino. Spillis tiunde för. þa agher bondin han ater giælda. Spillis sipan þa a bondin han ei ater giælda. Cfr. ÖGL. KrB. 9.

37) B. *tiunda giua nio natta gamblan kalf gris &c.*38) B. *Nu dö.*39) B. *uarþnæþe.*40) B. *Folio abscisso sequentia desunt, usque ad verba: meþ þy at aff orþum &c., cap. 12: pr.*41) Ih. (*Gloss. II. pag. 268.*) *credit pro orkær legendum esse ocker.*

næ. oc ælzta barn hans. wari *thet* ælzt *thær* först döör. tho at *thet* yngnstæ⁴²⁾ se ij siæla giæff. §. 1. Oc a præster inleznung hafua aaf konu bondæns. æfte barn eller bondæ. *thet* scal wara half *mark* wax. oc half örtugh pæningæ. oc altæra læghe. thre lefuæ. oc thriggia lefuæ sughl. Nw kan kona till kirkiu koma *meth* laghlike inlethning sinne. nu vill ey præster hana inlethæ. miste *meth* thy sænglæghe sins. dyli *meth* threm præstom. at han hæne ey inlethning sunde. brister aat ethe tha böte firi siæx öra., §. 2. Nw siter hwssætis mather ij sokn. han ær skyldugher præste aat pascom attæ pæningæ. æru tu saman boldiur. *thet*⁴³⁾ örtugh pæningæ öke⁴⁴⁾ thy meræ ey at flere æru., §. 3. Nw kan wæghfarande man syuker læggiæs j sokn. tha ær *thet* thes bondans skyld han ligger aat præste both fa. præster a till hans kuma. skrifptæ oc olæ. lijk at wighiæ. aaf thes manz thingom a præster half *mark*. æn till ær.,

8.

Nw hafuer præster tiundæ. oc tillæghu fangit, nw scal præster uactæ ti-thæ sinnæ. oc wixla sinna oc wita huat han ær bondanom skyldugher. han scal siungæ *meth* sæmiu firi sokn sinne oc klokcare laghleka till wara., Præster a siungæ ottosang. swa prim. swa mæssu. swa tærz. swa sæxt swa noon. swa aftænsang. swa natsang., Skyldugher ær han bithia. bathe firi quikum oc döthum

9.

Nw kan bonde both præsti fa barn at kristnæ., nw ær præster ey hemæ. oc ey *meth* luwi aaf sokn farin. döö *thet* barn hethit oc læghs j hethnæ iorth. böte *thær* firi thre *marker*., §. 1. nw kan barn siukt wartha föt. oc kan ey till kirkiu koma. oc præste fangit. tha sculu mæn döpa thy barne j watn. oc ey j annat. æru ey mæn till. tha sculu möiæ döpa. æru ey möia till tha sculu kunur döpa. j namn. fathurs. oc suns. oc thes hælghæ andæ., Kan barn genstæ fram

42) Prius *n* omissum supra lineam add. scriba. 44) Legendum videtur *ok*. Cfr. ÖGL. KrB.
43) Adde *ær*. 10: pr.

fara. oc ær witne till at swa var döpt. som nu ær sakt tha scal *thet* barn⁴⁵⁾ j kirkiu garth læggias oc till arfs at gangæ., Nw kan barn *thet* lifua *thær* hemæ ær döpt. oc quikt till kirkiu koma. tha scal guzcifua till taka. oc primsignæ *thet* barn firi kirkiu dorum. oc götha *thet meth* orthum oc læsningom oc ey *meth* döpilsom., döpis ængin tyswa. ellæs han see swa gother drænger. at han sik siælwer j iorthdan döpir., §. 2. Nw kan bonde buth fa præsti till ooling sinæ. præster later sik annat kamære vara. will ey till koma. döör bondin w olather. böte præster firi tolf öra., Nw faar han bathe sænder.⁴⁶⁾ barn at kristnæ. oc man at olæ tha ær han saklös firi bondan. æn han ithir barn kristnæ., Nw later præster sæ kamære bondæ æn barn. far till oc olæ bondæn. oc barn döo mæthan wkristit. böte *thær* firi tolf öra. *thær* han ælla böte *thre marker.*, §. 3. Nw kan bonde præste sak gifwa firi barn hans. *thet* kan ey kristindom faa. eller fathur eller fori frænda at han oling miste. aghi *thær* præster wizcusti *meth* threm præstom. at han lagha forfall hafthe., Nw ær *thet* förstæ at hanom biscopper stæmt hafthe., annat an⁴⁷⁾ han j sottæ siæng laa. thrithiæ. at han ær *meth* lufui aaf sokn farin., Nw kan aat ethe bristæ. böte *thær* *thre marker* firi kristindom barnsins.⁴⁸⁾ oc tolf oræ firi bondans oling.,

10.

- 4 Nw kan præster tithæ fall göra sokn sinne. böte firi sunnodagh siæx öra swa firi annan. felle *thre* sunnodagha nither eller thrim flere. böte firi *thre marker.*, Nw kan fælla then dagh. som firi ær fastæ oc forhælgh. wari swa firi han som for sunnodagh. *thet* ær siæx öra firi huarn then han nither fælle., §. 1. Oc ær præster skyldugher sokn sinne. fiuræ dagha tithæ⁴⁹⁾ at uppe hal-dæ. *thet* scal wara iulæ dagh oc paascæ hælghunamæssudagh oc kirkiu-mæssu. huilkin een præster aaf them fælli nither. böte firi *thre marker.*, Oc ær skyl-dugher thæssæ fiuræ dagha præster aaf bondænom offer at hafua. aaf allom

45) *a additum est, at punctis supra et infra* positis notatum.

46) Adde *bup.* Cfr. UplL. KkB. 12: pr.

47) Pro *æn*, nisi at legendum sit.

48) Nota abbreviationis ita posita est, ut h. v. legi posset *bærsins*. P. Str. et Cels. sic.

49) Legendum videtur *höghtip.* Cfr. UplL. KkB. 10.

them han siælagiæf firi gifwer, Oc scal præster a thæssom daghum altæralæ-
ghe hafua. leef oc leefs sughl. aa⁵⁰⁾ husfru huarre. thy ens meræ at bondin
siælfuer wili., Nw ær saghat vm tiundæ præstins oc tillaghu han a hafua.
aaf bondanom meth laghum. tho ær sæmiæ bæzt j huarium

11.

Fori giærthi præstins eller⁵¹⁾ the han gör. tha scal hanom till mooz stæm-
næ. alt thet hion hans göra eller fæ. tha scal hanom till thingx stæmnæ. thy
at j köplaghum oc j iorthælaghum. tha aa præster meth os wara j lekman-
næ laghum.,

12.

Nw hafua bönder præst sin fangit oc hanom fulnæth giort oc kirkiu sin-
ne. tha agho the biscope buth fa. oc kirkiu sinæ wighiæ læta. (⁵²meth thy at
aaf orthom warther quiker kristin. oc kirkiæn⁵³⁾ hælagh., Biscopoper aa fæmt
firi sokn⁵⁴⁾ læggiæ. till at gen göra. manathæ stæmnu agho the till at hafua.
hetæ fyræ⁵⁵⁾ örtughæ malt. oc blandæ fiuræ ascæ (⁵⁶hunax. oc fiura askæ
smörs. oc fiughur (⁵⁷öris fikke oc fiuræ örtughæ bröth., meth lagha lithi scal
han till rithæ. meth tolf mannom oc siælfuer han⁵⁸⁾ thrættande., thy borth
agho the hanom syrghiæ. Ett vm quæld⁵⁹⁾ han thær comber. Annat vm mor-
ghin⁶⁰⁾ tha han wight hafuer., Thrithiæ vm morghin⁶⁰⁾ tha han (⁶¹bort ri-
ther., Ey maa biscopoper vmætter aaff garthe fara., threæ cornhæstæ scal han
hafua., een then han siælfuer a rither, annan then hans cappellan rither aa.,

50) Lege af.

51) Lege allar.

52) B. post lacunam (vide not. 40. pag. 102.)
hic iterum incipit.

53) B. kirkiæ.

54) B. add. at.

55) B. fiura.

56) B. hunagh. fiura &c.

57) B. v. öris, quæ hic forte scripta fuit, et
prima litt. sequentis v. fikki extritæ sunt.

58) B. om. han.

59) B. add. þa.

60) B. morghon.

61) B. skal bort ripa.

(⁶²thrithia hans söma bær oc hælgho domæ,⁶³) §. 1. Nw kan ey biscooper (⁶⁴till koma geengiærth sinnæ. oc ey kirkiu wighiæ. tha sculu bönder till biscoops fara. oc fæmt⁶⁵) firi han at⁶⁶) læggia fæmtan nattæ stæmnw., Nw kan ey biscooper till koma oc sætir⁶⁷) ey fæmtum therra. tha sculp bönder siælfue drikcæ geengiærth sinæ., tha scal biscooper till kirkiunna rithæ. oc wighiæ hannæ tha han will. oc ey⁶⁸) bönder gengiærth⁶⁹) göra. utan biscooper witi forfall siin., (⁷⁰Ett ær thet æn hanom ær till roms stæmt., annat æn⁷¹) konunger hafuer honom both sæænt. annattigiæ⁷²) konung eller biscop⁷³) wighiæ., thrithiæ æn han siuker ligger. oc⁷⁴) j sottæ siæng. oc thy gat han ey aat stæmnudagh kumit eller aat fæmtum som firi han lagthus., tha enn han forfall siin witit faa meth siu (⁷⁵præstom. tha agho bönder hanom lagha gengiærth⁷⁶) göra., Biscooper aa⁷⁷) tha wald⁷⁸) hwat han wil hælder gengiærth sinæ⁷⁹) taka. eller thre marker firi kirkiu wixl⁸⁰) sinæ. tha⁸¹) thre marker agho bönder aaf sino wt⁸²) göra. oc ey aaf kirkiunnæ §. 2. Hwar som biscooper altæra⁸³) wighe. gifui biscope tolf öra firi wixle sinæ.,⁸⁴)

13.

Tha ær kirkiæ wight⁸⁵) oc waaldogh. tha will biscooper næfnde⁸⁶) seæ. tha scal præster tolf mæn aaf sokn (⁸⁷næfnæ. tha thær bathe quætha ia wi-

62) B. *oc þriþi þær hans &c.*63) B. *helghadoma.*64) B. *coma til gengerðh &c.*65) B. *fæmpte.*66) B. *om. at.*67) B. *sæte.*68) B. *add. skulu.*69) B. *gingerþ, et sic infra.*70) B. *Thet er þet fúrsta en hanum &c.*71) B. *vm.*72) B. *antigia.*73) B. *add. at.*74) B. *æller.*75) B. *presta eþe. þa &c.*76) B. *add. at.*77) B. *agher.*78) B. *add. oc wiscuste gæra.*79) B. *add. at.*80) B. *kirkiu wixle.*81) B. *þe.*82) B. *add. at.*83) B. *altare.*84) B. *add. Nu can biscooper altære, wilia keta niþir bryta ella vindöggha bryta ella hugga. giui þær bondiu ænga þæringa til. utan late bryta þa han wil læti oc vp gyra þa han wil.*85) B. *wigh.*86) B. *nempde.*87) B. *næmpna. þe þær &c.*

ther biscooper oc soknæmæn.⁸⁸⁾ the sculu rethæ hanom saki sinæ., §. 1. Nyu⁸⁹⁾ æru biscoops saki j laghum warom, fiuræ æru fæ saki, (⁹⁰Thre the han scal 5 sik rætta⁹¹⁾ meth kyni oc kunnun mannum., twa æru dul saki⁹²⁾ §. 2. Thet ær⁹³⁾ thön förste⁹⁴⁾ fæ sak. kirkiu gaarz oc kirkiu wskirlese,⁹⁵⁾ hugger mather man a⁹⁶⁾ kirkiu stættu.⁹⁷⁾ fallæ föter wt oc huwth in. tha scal buc æfte fotum resæ. tha (⁹⁸scal han wara saklös firi biscoops sak., tha⁹⁹⁾ æn föter fallæ in oc huwth wt. wari¹⁰⁰⁾ sak biscoops (1j siæx örom., Hugger²⁾ man j kirkiu dorum. stiunker blooth bathe wt oc in. wari sak thön³⁾ j tolf örum, hugger⁴⁾ j kirkiu inne.⁵⁾ stiunker blooth a bathæ wæggæ. uari thær⁶⁾ biscoops sak j threm markum., hugger⁷⁾ firi altæra⁸⁾ framme. böte oc ey thy⁹⁾ meræ., §. 3. Annur ær¹⁰⁾ skriftæ brut. taker mather skrift aaf biscope siælfwm. oc¹¹⁾ æter tha köt han scwlde fyrma. oc tha smör han scwlde fastæ. gaar tha j kirkiu. han scwlde (¹²wte standæ. tha scal sooknæ næfnd¹³⁾ seutha giærningæ¹⁴⁾ hans., bær swa sanninder till som biscooper¹⁵⁾ wite¹⁶⁾ han firi. tha scal han böta threæ. marker aat biscoops ræt., §. 4. Thrithiæ biscoops sak., kan mather warthæ fælder a biscoops næfnd¹⁷⁾ firi syndæ¹⁸⁾ sinæ tha a biscooper thær¹⁹⁾ fæmti firi læggæ. wil han æn tha till rættindæ²⁰⁾ gangæ innæn fæmta²¹⁾ thet ær custer.²²⁾ will han ey. tha (²³a biscopin sændæ a han forbu-

88) A. *soknæmæn scriptum est at scalpro emendatum.*

89) B. *Nu.* Male.

90) B. *þrea æru þe &c.*

91) B. *add. up.*

92) B. *dyl saki.*

93) B. *sic (er). A. æru.*

94) B. *sic. A. add. j.*

95) B. *uskærilse.*

96) B. *i.*

97) B. *kirkiu steto.*

98) B. *er han saklös &c.*

99) A. *thar scriptum est at r deletum.*

100) B. *add. þa.*

1) B. *siæx öra.*

2) B. *add. maþer.*

3) B. *þeen.*

4) B. *add. maþer man.*

5) B. *om. inne.*

6) B. *þet.*

7) B. *add. maþer man.*

8) B. *altare.*

9) B. *þæssi, ut videtur, scriptum est, at litt. si fere extritæ sunt.*

10) B. *sic (er). A. æru.*

11) B. *om. oc.*

12) B. *sta vtan uipir. Tha &c.*

13) B. *sokna næmpd.*

14) B. *gerþ.*

15) B. *biscooper hoc loco scriptum fuisse videtur, at h. v. extrita est.*

16) B. *uita.*

17) B. *næmpd.*

18) B. *synde.*

19) B. *þrea.*

20) B. *rætta.*

21) B. *fæmpte.*

22) B. *add. goþer.*

23) B. *ægher biscooper.*

tha breef, Nw siter han j forbuthi nat oc iæmlangæ.²⁴⁾ oc wil ey²⁵⁾ rætta sik. tha scall²⁶⁾ biscooper till hans breeff sændæ.²⁷⁾ læggia firi han fæmtan nattæ stæmnu., Nw uill han ey²⁸⁾ till rættindæ²⁹⁾ gangæ. tha scal biscooper gangæ j læktaera dyr³⁰⁾ meth lærthum mannom sinom. oc han bansætia. uill han³¹⁾ æn tha till rættindæ gangæ. innæn nat oc iæmlangæ.³²⁾ tha a han bötæ biscope thre marker firi banzlæt, tha æn han will ey æn tha till rættindæ³³⁾ gangæ innæn nat oc iæmlangæ.³⁴⁾ tha scal biscooper æn³⁵⁾ fæmtan nattæ stæmnu³⁶⁾ firi han læggia. oc breef till sænda oc wraka han meth witnom. will han ey (³⁷⁾æn tha till rættindæ gangæ tha scal konunge till sighia,³⁸⁾ tha scal konunger skiælikæ göra.³⁹⁾ sætia a hæræz næfnd⁴⁰⁾ wilia the swa witnæ at then mather ær skiælika⁴¹⁾ wrakin. tha agho the fællæ han oc fram sighiæ. böte konunge thrættan marker oc attæ örtugher,⁴²⁾ thrættan marker oc attæ örtugher biscopenum. oc æn⁴³⁾ thre marker firi banzslætænæ. eller a konunger iwi han rætta⁴⁴⁾ §. 5. Fiarthe fæ sak ær⁴⁵⁾ j hormalom,⁴⁶⁾ Nw kan löskæ⁴⁷⁾ mather aaf lande löpæ meth gifte konw., thet ær annur warther

24) B. aar.

25) A. e additum est, at punctis supra et infra positis notatum.

26) B. a.

27) B. add. oc.

28) B. add. een tha.

29) B. retta.

30) B. dör.

31) B. sic. A. add. ey.

32) B. aar.

33) B. rætta.

34) B. ar.

35) B. add. þa.

36) B. sic (stæmpno). A. sæmnu.

37) B. om. æn tha.

38) B. sæghia.

39) B. gæra.

40) B. hæræznæmpd.

41) B. laglica.

42) B. add. hæræþeno þrættan marker oc attæ örtughæ.

43) B. om. æn.

44) B. add. Nw dræper mæþer man þa skal

prester han af banne sla oc biscope enga pæninga geua til. sua framt han wil ei bryta rikesins ræt. Nw dreper huar þera annan þa skal prester þem saclöst iorþa oc ænga pæninga biscope giua. Nw can mæþer lönlík scripft af preste taca. manathe for biscoþs boþ cumbir i sokn at han wil næmpde seia sigher prester sua sant vara oc biuþer sic til skæls meþ bok oc fæ. (ita scriptum esse videtur, at litt. æ fere extrita est) þa scal þet hanum firi full standa. baþe firi fasto oc fæbböter. wari þær biscooper uþer (litt. ui extritæ sunt) skilder. Nu car prester ei þura skæra han. ella ei vil. þa skære sic sialuer meþ tolf manna eþe at han script tok. för æn biscoþs boþ i sokn cum.

45) B. om. ær.

46) B. add. Nu bæer soknarin til biscoþs næmpd bondans cumu ella syster hans ella dotter. firi horsak giter bondin skært þem þa böti soknarin þre mark fyri lygd sina.

47) B. lönska.

man⁴⁸⁾ inne takin (⁴⁹⁾*meth* sannum hormalom æru witne till mather oc ey kona. eller bathin see., thrithiæ ær æn barn bær witne till, fiærthæ æn bondin gifuer siælfuer sak husfru sinne. taker ey ater *meth* tolf mannæ ethe for æn biscoper aff sokn fari böte tha firi thre marker., *thet* ær hans wizcusti at han gaff j wrethe oc j bræthe oc ey firi sannæ sak. §. 6. Thæssi fiuræ saki sculu till biscops næfnd koma hafui næfnd wald vm thæssæ skiæra eller fælla till fæ botæ., nw æru fæ⁵⁰⁾ saki biscops sagthæ, §. 7. Thætta ær förste dulsak⁵¹⁾ hethit morth, annur ær mothna hæfth., thrithi ær trolldomber., warther takin innæn garz oc grindæ. *meth* horn oc hari. *thet* scal a næfnd koma. thættæ scal næfnd skiæra. eller till næs fællæ., æn thættæ næfnd fælle. tha scal till skrift fællæ oc ey till fæ botæ. utæn bondanom siæx öra firi trolldoms abyrtænæ., Nw æn till næs fælle. rætte sik *meth* kyni. oc kunnum mannum sinom §. 8. (⁵²⁾Tw æru dul saki. the a biscops næfnd agho wara, Æzseo spiæll. oc 6 sifwiæ slit. meenz ethæ., thæssi agho till scrift at gangæ. oc ey till fæ botæ., Komber talan a hionælagh. sighia them kyn wara. som ey æru. got mæthan hionom a sæmber., sæmber ey them aa. giæti æ *thet* wizcustæ som hionælagh will haldæ. *meth* frændom sinom. oc kunnum mannum siæx aaf fæthringum oc siæx aaf möthringum. witi *thet* aat ethe. at the waro ey swa kneum kumin.⁵³⁾ oc swa nithium næær. at the magho ey hionælagh sit byggia. bathe *meth* guz laghum oc swa mannæ.,

14.

Nw kan bonde utiundæ sitia. tha a præster hanom up haldæ guzlikama aa pascæ dagh., Nw kan utiundæ sitia till biscops næfnd comber. late wt tiundæ oc *meth* tiu örtugher. eller witi *meth* tolf mannæ ethe at han hafuer laghleka utgiort. swa drænger som bonde.,

48) B. om. *man*.

49) B. Ultimo folio deperdito, sequentia desunt.

50) *f* additum est at punctis inclusum.51) Lege: *sak thær mather scal sik rætta**meth kyni oc kunnum mannum*. Cfr. §. 1. h. cap.52) Forte pro *Twæ* (v. *Twa*) æru.53) Lege *kunnir*. Cfr. ÖGL. ÆB. 3:1; 17. not. 81.

15.

Nw gifuer man j sotta siæng meræ æn arfuin will haldæ. aat siæla giæf sinne. eller andræ giæfua. hæddis swa mykit som arfuin quæther ia wither., Nw gifuer man eghn till kirkiu. örtugh land aaf mark lande. tha a arfuin ey ykiæ aat, gifuer han meræ tha mæ arfaïn aat ykiæ. oc ater taka.,

16.

Nw ær wæth sat eghn till kirkiu. aghe bonde wald ater lösæ innæn nat oc iæmlangæ. sithæn a kirkiæn wizorth at wæriæ tha samw eghn firi bondænom.,

17.

Nw kan liik iorthæs. oc annæt kan up takas. fylghis aat bathe limber oc lither. huld oc haar. böte firi tolf öræ, §. 1. Nw kan grafua a ætæ högh annars. tha kan hin till koma som ær.⁵⁴⁾ gifuer them sak firi frænde hins up toks. wari tha hans wizorth. wæriæ sik meth tolf mannom. at iæk ey groof innæn nyu winnæ⁵⁵⁾ stæmnu tha æn aat ethe brister. böte siæx öræ.,

18.

Nw kan mather j kloster wiliæ gifuas utæn all forfall. tha skifte lösörum sinom j huwuth lyti. mællin sinnæ arfwæ. gifui somt till kloster. aaff sinom lutt, gifui aaff mark lande örtugh land. thy eens meræ at han faa arfuannæ wiliæ till, §. 1. Nw kan gifter mather sik j kloster gifua. giæti thær husfru wizeuste sinom. bondæ at haldæ. oc swa bondin æn husfru will j kloster gifuas., Nw ær kristnu balkrin lyktæther oc wtsagther, guz orth oc AMEN.,,

54) Lege a.

55) Str. habet *wikkæ*, et in marg. adnotatum:

"an *wintræ*? incertum ex MS.?"; at *winnæ* in autographo scriptum esse, minime est dubium.

III.

IURIS URBICI

CODEx ANTIQUIOR.

BJÄRKÖA-RÄTTEN.

1.

Hær¹⁾ byriæs biærköæ rættær. Hwlikin²⁾ sum arf æller ærfwir³⁾ vil sæl- 105
 iæ. biupi (⁴næstu frændum fyrst falt. a þrim byæ þingum. vilæ þe swa fore
 þæt goz giuæ. (⁵sum af aþrum biupz. þa köpin þe. wilæ þer eig. sæli ee
 hwar han bæst ma. kan ok vara at hans frændær hindræ ei⁶⁾ þerræ köp in-
 næn nat⁷⁾ ok iamlangæ.⁸⁾ hauin siþan ænti walð ok ængæ röst⁹⁾ þylykt köp
 at hindræ. vtan (¹⁰þeer hættin við þer sinum þrim markum. §. 1. Hwlikin
 (¹¹ærfþ æller ærft goz vil vt til pant sætyæ. biupe fyrst næstu frændum
 (¹²en þe innikis æru. vilæ þer hanum¹³⁾ eig læ pæningæ vp a þæt goz. sæti
 þa vt ee¹⁴⁾ hwar¹⁵⁾ han¹⁶⁾ ma. Gitær han þæt goz eig ater löst. vm þæn
 dagh þe fore lægia.¹⁷⁾ þa skal (¹⁸han sum lænt hauær. æptir gopræ mannæ
 (¹⁹mætorþum ok forskiælum hanum ater giua. allt þet arffit (²⁰var bætræ
 en lanit.

2.

(²¹Hwlikin maþer hus rywær ok²²⁾ niþer takær. ok vil siþan þæt²³⁾)

1) B. om. <i>Hær byriæs biærköæ rættær; sed habet rubr. æruis köp balkir.</i>	11) B. <i>arf æller arfs goz &c.</i>
2) B. <i>wilikin; grandior litt. initialis H, cui locum reliquit scriba, desideratur.</i>	12) B. <i>sinum. vm þe æru innikis.</i>
3) B. <i>æruæ.</i>	13) B. om. <i>hanum.</i>
4) B. <i>nt næstom frændom först. æn þæt falt ær. a þrim byamotom.</i>	14) B. om. <i>ee.</i>
5) B. <i>swa mykit sum andre biupa. þa æru þe næst at köpa. wilæ þe æi swa giua. þa sæli. æ þöm þær næst fori þæt goz biupir. kan þæt ok swa vara &c.</i>	15) A. <i>hwar bis scriptum est.</i>
6) B. om. <i>ei.</i> Cfr. not. 8 infra.	16) B. add. <i>bæst.</i>
7) B. <i>dagh.</i>	17) B. <i>saghþu.</i>
8) B. add. <i>hindra þe ok æi för æn vti ær naat ok iæmlanli (lege iæmlangi).</i>	18) B. <i>þæn. sum lanit hærir nt lænt. æptir &c.</i>
9) B. <i>tröst.</i>	19) B. <i>mæþsorþom. ok þera skiælum. hanom &c.</i>
10) B. <i>han ena hæte við þrim markom. Male.</i>	20) B. <i>ær bætra. æn lanit.</i>
	21) B. <i>Hwlikin (Hwollikin scriptum est at prius l deletum) man hws. wil rina ok niþir kasta. ok wil &c.</i>
	22) B. sic (cfr. not. 21 præcedentem). A. om. <i>ok.</i>
	23) B. om. <i>þæt.</i>

ater vp byggjæ. (²⁴kalli til sinæ nagrannæ. ok andræ doghandæ mæn. ok late²⁵) ater mellam²⁶) sitt hvs ok²⁷) sins nagrannæ enæ alin Bret knutærum. §. 1. Engin (²⁸maþær ma sætiæ hemilik hus næstu sinum grannæ. æller víþær aldæ mannæ gatu. vtan han (²⁹lati ater mellin husins. ok sins eghins garþ³⁰) þrigtæ fotærum.³¹)

3.

(³²Hwilikin maþær sum dræghær vt knif ok skiær sundær (³³brok æller brokabelti af adrum. ok warþær (³⁴forwnnin at han þæt. meþ wreþz hand giorþi. en þo at han skapi hwarti hanum æller skapum hans. böte³⁵) sex markær. fore skyrþinæ. æller væri sik meþ³⁶) sex mannum. §. 1. Hwilikin (³⁷maþær slæghin varþær æller sarghaþær. kunnughi .i. (³⁸staþ vitnum. ok nagrannum þæn þæt giorþi. ok (³⁹foghotænum oc rapz mannum. ok (⁴⁰viti þæt eig síþan adrum manni. vitir han síþan adrum. böte þre markær.

4.

106 Hwilikin⁴¹) man (⁴²kærir a annan fore foghætanum⁴³) (⁴⁴ok razþ mannum. ok hin byuþær sik til bætring ok allæn ræt. later síþæn þæn kíærþi. sik eig nöhiæ⁴⁵) at foghætæns oc rapz mannæ dom. vtæn kíærir þæt sama a han i adrum köpstaþ. ok wærþær þær laghlikæ til wnnin. böte .XIII. markær silfs.

24) B. *han .a. kalla til &c.*

25) B. *læta.*

26) Forte legendum est *mællan v. mællum.*
B. *mællom.*

27) B. sic. A. om. *ok.*

28) B. *man sæti hemelikt hvs. næst &c.*

29) B. *lati ater mællan &c.*

30) Pro *garþs v. garz.* B. *garþs.*

31) B. *fota rum.*

32) B. *Hvolikin (m additum est at lineola inductum) man sum draghir &c.*

33) B. *brokbælte. æller brok. a. androm.*

34) B. *þar forwnnin at. at þæt meþ wreþs hand giorþis. æn þo &c.*

35) B. add. *þo.*

36) B. *mæþir.*

37) B. *man slaghin &c.*

38) B. *stapinom winom ok &c.*

39) B. *þær næst foghatanom ok rapzmannom.*

40) B. *witne. æ þæt sama. vitir han þæt síþan aprom böte &c.*

41) B. *wolikin* (litt. initialis *H* desideratur; cfr. not. 2. pag. 113.).

42) B. *sum kære .a. &c.*

43) B. sic (*foghatanom*). A. *foghætatum.*

44) B. *Sequentia, quae sine dubio scripta fuerunt in foliis iam deperditis, perierunt.*

45) Pro *nöghia.*

5.

Hwilikin sum lane takær. af andrum nokot. þær víþær skal han haura þre vitnis mæn. ok þe samu þa han lanit ater giælder. Giörs þæt vtan vitni. ok kræfs þriggia markæ giæld af nokrom æller oc þy minnæ. læggi fram swa mykit sum han víþer kiænnis. ok væri sik *meþ* en sins eþe. §. 1. kræfs giæld. mæra en þre *markær.* ok til sex *markær.* æller ok þeræ mellom. væri sik *meþ* þriggia manna eþe. kræfs sex markæ giæld æller meræ en sex *markæ.* væri sik *meþ* sex mannum.

6.

Hwilikin sum sæl nokot. ok þæn sum köpt hauær. læggær a sit merki. halder þæn sum salde. vm þæn dagh ok annan dagh til sol sez.⁴⁶⁾ sæl han þæt goz innæn þæmmæ timæ aprum. böte þre *markær.* vil oc þæn sum köpti köpit víþær sighiæ. ok víþær sighær eig annæn dagh for solæ sætær. ok vil þæt köp siþæn eig haldæ. böte þre *markær.* ok siþan ma han sum salde *meþ* foghætæns rafi ællæ twæggia rapmannæ vitnum sæliæ sit goz hwem han siælver vill. §. 1. köpir oc nokor nokot. ok læggær eig mærki sit a. hwilikin þeræ sum þæt vil víþær sighiæ. þen saldi æller köpti. Hwilikin sum köpir af adrum nokot. giwær þær vpa goz pæningæ. hwilikin þeræ salt havær æller köpt. ok vil han þæt víþær sighiæ. giui ater æller oc beþis ater a þeem sama dagh. æller a adrum dagh fore solæ sætær. göræ þer eig swa innan þæmmæ timæ. hwilikin þeræ sum köpit siþan ater brytær. ok vil þæt köp eig haldæ. böte þre *markær.* §. 2. nu kan maþær köpæ oc giwær a fæsti pæning 107 þem sum salde. Nv víþær sighær hwarghin þeræ þæt köp a þeem dagh æller a adrum fore sole sætær. víþær sighær siþæn þæn salde. givi ater þylik tu slik han tok. ok giælde liþköpit. þa en hin víþær sighær sum köpti. havi firi giort swa mykit sum han hanum andwarþafi sum saldi. ok giælde þo liþköpit.

46) Pro sezis v. sæts.

7.

kan swa vara at twe mæn kiwæ ok þrættæ mellin sin. ok vilæ eig standæ foghætæns ðom oc rapmannæ dömpdom. ok saghpum a almænnigx byæ mot. vtæn bep̄is biscopsins laghbok. oc ænnæn⁴⁷⁾ ræt skriwæþen fore rapmannum sik vp læses. Hwilikin þeræ þer til riggiæ ganger. þa böte foghætænum oc rapmannum half *mark*.

8.

Hwilikin sum kombær *meþ* skip i hampn. þæt goz han hawær hit. ok⁴⁸⁾ fört. före þæt fyrst in til lanz i hus oc i fullæ gömo. sipæn skal han foghætænum kunnukt göræ. ok byuþa hanum falt þylik⁴⁹⁾ goz han fört hawær. foghatin a han fræmiæ ok forþa innæn þre dagha. fyrræ ma han encti sæliæ. §. 1. Hwilikin maþær i meru skipi æller minnu köpir vtæn korn ok siæl. ok warþær þer forwinnin at. böte þre *markær*. æller væri sik *meþ* þrim mannum. þo lowaz löposæ farum sild ok lin sæliæ i sinum skipum. ok þo *meþ* þem skiaelum at förin allæ andræ sinæ værning fyrræ in til lanz. §. 2. Hwilikin sum stighær i annars bat. ok köpir i hanum nokot. warþær han þær *meþ* wnnin. böte þre öræ warþær han eig til wnnin. væri sik *meþ* þrim mannum. §. 3. Ok mogho mæn almænnilighæ hwarstat köpæ ee mæn marknæþin standær. swa sum fran pikiszdaghum ok til martins mæssu. mællin þe ytærstu sum byrin hawær byght fra sunnæn oc til norþen.

9.

Hwilikin man sum vil kiæræ a annæn falli saman þreer sakir at mestu. vndir
108 enni kiæru e hwat han vil hælst⁵⁰⁾ ivir han kiæræ fiærþæ sakinæ ma han til læggiæ en swa kan viþær þorwæ. vtæn þæt forvinnis at þet giorþis fore haþz skyld oc illwilæ. §. 1. Nv kan maþær sik *meþ* epe væriæ. fylli þæn eþ a

47) Pro annæn.

48) Vox ok delenda esse videtur.

49) Lege þylik.

50) Litt. l omissam supra lineam add. scriba.

þrim lagha daghum þer næst komæ. fyllir han eig sin ep men⁵¹⁾ þen timæ. þa ær han fallin fore sakinæ. oc böte þre *markær* til þræskiptis borghænæman a bypæ ep göraranom innæn þennæ tima fyr ær sakt. wil görarin eig höræ epin. höre þa borghapa menninæ⁵²⁾ epin. ok þær æptir þa fylli han fore domærænom *meþ* sinum epe hwat han horþe.⁵³⁾ Wæghfarandi man a þæn samæ dagh ep gangæ sum han ep⁵⁴⁾ fæsti vm a þem dagh ær epsört ok epgangit. en skipæra væri sik *meþ* sinum epe i hampnum. Ripandi man næstæ sinum hæstum. §. 2. hwilikin man sum ep fæstir vm þæn timæ han ma eig swæriæ. lati sik vm sæmiæ *meþ* þem sum han epin fæst hawær. vm þæn dagh. han ma epin fylla vp a. §. 3. hwilikin pant takær af nokrom. sipan hauær þæn pant laghlikæ vp buþit. æptir göpra mannæ virning ok mætorþum. er pantrin bætri en giældit ær.⁵⁵⁾ er oc pantrin værri. þen han vt sætti. gialdi ater alt þet sum i giældit sat⁵⁶⁾ er. §. 4. Hwilikin maþær sum ep festir ok forsumar han a⁵⁷⁾ fyllæ æller falz at laghum. böte þre *marker*.

10.

Hwilikin man annarz bat takær vtan eghændans orlof. böte þre öræ. fore at han i stægh. ok þre öræ fore at han or stæg. §. 1. Takær maþær manz hæst olowandis. bote þre öræ fore at han vp stægh. ok þre öræ fore at han niþær stægh.

11.

Hwlikin sum fore þiufnæþ hawær eig fyr grippin varit. fa han stiælæ. fore minnæ ma han eig hengiæ. en fore ena *mark*. örum⁵⁸⁾ mistæ han fore halmark.⁵⁹⁾ æller brennis *meþ* iarne. for minnæ en half mark ma þiuf sla til 109

51) *Lege immæn.*52) *Lege borghana mannin.*53) *Pro hörþe.*54) *Vocem ep̄ omisam supra lineam add. scriba.*55) *Adde: givi ater eghandænum alt þæt**pantrin ær bætri æn giældit.* Cfr. cap. 1: 1; 37: pr.56) *Lege fat.*57) *Lege at.*58) *Lege örun.*59) *Pro halfmark.*

stupv. §. 1. Warþær nokrom þiufnæþær vitær ivir nokot⁶⁰) þing. ok han gripir til sins fangæ manz. oc oppinbarer han. ok han leþir sik af hendi oc til annars. ok þen leþir oc fra sik. þen sum þæt wærþær swa sensto til leðt. ok han giter eig leþt til annars. swari þa han firi þiufnaþin. §. 2. ær þæt þæn þiufnaþær. at han gar eig a (⁶¹lif sins⁶²) vapæ. ok varþær han eig fangin. wæri sik meþ þrim mannum. kan þæt gangæ a (⁶¹lif sins vapæ. wæri sik meþ sex mannum. §. 3. Stiael konæ standi þylikin dom oc þylikin ræt sum man. vtæn konor skulu liuandis i iorþ grawæs. fore swa mykit þypti sum mæn hængiæs. §. 4. Warþær konæ fangin meþ stild oc er hun olæt. þæn henni sak giwær. skal hana giömæ þær til barnit föth ær. ok giöri sipan hennæ ræt. §. 5. Hwilikin þiuf gripir oc a hændir meþ fullum þiufnaþ. (⁶³æller oc meþ andrum kostum stolnom. oc slæppir sipan þiufwinum wærþær han þær meþ forwnnin. böte XL. markær. warþær han eig til wnnin. wæri sik meþ sex mannum. §. 6. Wærþær⁶⁴) þiufwær fangin meþ stild ok kombær i stupugrewæns hus. ok i staþsins iarn. stupugrewæn a gömæ han alt þær til hans rættær giörs. latær han han vndæn rymæ fyr. þa giældæ sin hals. for þæs hals. Hwilikin sum kombær til stupunnæ oc sæz þær i.⁶⁵) göme þæn at hanum sum hanum sak giwær meþ staþsins hiælp. §. 7. Witis manni sak swa mykin at han þorf borghandæ man wiþær. leþiz ivir þry stræti i stadþinum. far han eghi æn þa borghan for sik meþ foghotans oc raþmannæ lovi oc goþwiliæ. sætiz þa han i bysins iarn.

12.

Hwar sum gangær hem at manni meþ wræz hendi.⁶⁶) ok vindær a han wræpþ værk. gör han blan. ok bloþoghæn. æru þær til sex mannæ vitni hwarn wæghin. owæn hans garþ æller niþan. böte fult kononx ezsöre. fyst⁶⁷) fritighi

60) Litt. t lapsu calami deformata est, ut h. v. legi posset *nokoc*.

61) Lege *lifsins*. Cfr. cap. 35.

62) *sik* primum scriptum est.

63) Verba: *æller* — *þiufwinum* omissa in inferiori margine add. scriba.

64) Pro *Wærþær*.

65) Forte addendum: *staþsins iarn*.

66) Forte legendum est *wræz wiliæ*. Cfr. cap. 14: 14.

67) Pro *fyrst*.

markær kunuginum⁶⁸⁾ sundærlikæ. ok XL *markær* til þræskiptis. æru eig witni 110 til ok kombær a op ok a kallan. þa skulu tolf mæn wæriæ han., æller fellæ þe sum ware byæmæn æru. ok raþi halwi næmð hwar þeræ. warþær man wræper a gatun oc gen lötun. flyr annar vndæn. ok i annars manz hus. hwar sum þæt halz⁶⁹⁾ ær i stapinum. warþær þer bla oc bloþoghær. böte XL *markær*. æller væri sik *meþ* sex mannum. Dræpær han. han þa böte attætighi. *markær* til þræskiptis. §. 1. Hwar sum gör aprum valz æller wræz værki i kirkiu æller i kirkiu garþi. han havær brutit kononx epsöre. bötis sum hemgangæ. §. 2. Dræpær maþær annan a aldra mannæ torghe.⁷⁰⁾ fore miþiændagh. böte attætighi *markær*. dræpær æptir miþiændagh. böte XL wæpær⁷¹⁾ maþær sarghaþær a aldra mannæ torghe. fore miþiændagh fullum sarum. þorf viþær baþi lin. ok lækir. böte III. *markær* oc tiughu. æn til æru twæggia mannæ vitni. æru eig vitni til. þa væri sik *meþ* sex mannum. wæpær man sarghaþær. æptir miþiændagh. æru til þryggia⁷²⁾ mannæ vitni. böte XII. *markær*. æru eig vitni til. þa væri sik *meþ*⁷³⁾ sex mannum. bloþsar i holdi⁷⁴⁾ fore miþiæn dagh niu *markær*. i hofþe XII. *markær*. þæt er twæggia mannæ vitni æller sex mannæ eper. bloþsar i haldi æptir miþiæn dagh sex *markær*. i hofþi niu *markær*. þæt er twæggia mannæ vitni æller sex mannæ eper. Pust oc hardragh þre *markær*. en þryggia⁷⁵⁾ mannæ vitni æru til. æller væri sik *meþ* þrim mannum. §. 3. Hwar sum annan dræpær i bastuwu. liggi i twæböte en sex manna vitni æru til. æru eig vitni til. væri sik *meþ* XII raþmannum. alt þæt i bastuwu giors⁷⁶⁾ sarum æller drapum. liggi alt i twæböte. samu lagh æru vm hæmilik hus. §. 4. warþær konæ æller mö walð takin. ok warþær maþær

68) Pro *kunuginum*.69) Pro *halzt*.70) *torghe* scriptum est, at litt. þ subiecto puncto notata.71) Pro *wæpær*.72) Pro *þryggia*; sed *twæggia* legendum videtur. Cfr. not. 75 infra.73) Vocem *meþ* omissam supra lineam add. scriba.74) *hofþi* antea scriptum fuit.75) Pro *þryggia*; sed *twæggia* legendum videtur. Cfr. not. 72 supra.76) Adde *meþ*.

111 laghlikæ til wnnin *meþ* sex mannum. hawi fore giort halsinum æller XL. *markum*. (⁷⁷æru eig sex mannæ vitni til. æller⁷⁸) væri sik *meþ* XII. raþmannum

13.

Swa mykin friþ hawær man i sinu skipi. hwat þæt er meræ skip⁷⁹) æller minnæ sum i siælsins⁸⁰) husi. liggær skip⁸¹) bryggju læghi. varþær þær maþær vt byrþis castæþær *meþ* wræz hendi. vt a sion. böte XII. *markær*. kastær in til lanz böte sex *markær*. vm han varþær viþær bundin. *meþ* twægiæ mannæ vitnum. æru eig vitn⁸²) til. þa væri sik *meþ* sex mannum. Liggær skip i akkiærs læghi hwart maþær warþær⁸³) hestz⁸⁴) vt byrþis castæþær. æru til twæggiæ mannæ vitni. böte XII. *markær*. æru eig vitni til. þa væri sik *meþ* sex mannum. §. 1. Kaster man annan *meþ* vrez hendi af sinni bolabro. æller garz bro. böte sex *markær*. en twæggiæ mannæ vitni. æru til. æru eig vitni til. væri sik *meþ* sex mannum. §. 2. Alla þa sakir sum brytæs mellom lypo-sæ oc konungx hampn.⁸⁵) i konungx hampn. þe skulu allær bötæs æptir löþosæ ræt. allær þe sakir þær brytæs a. ase. þa bötæs oc⁸⁶) æptir stapsins ræt. Wærþær mæn sakir i aprum landum oc aprum stapum. varþær þæt eig foræmnæt fyr en þe komæ i kununx hampn. þa bötes þæt alt æptir stap-sins ræt.

14.

Wærþær manz baþin öghum⁸⁷) ut slæghin swa at æncti kan sea. baþi öron swa at lyzn læstis. æller næsær af hogvær. æller tungæ vt skurin. æller baþær hendær af hugvær. æller baþæ fötær æller skap *meþ* skapti. þessin all bötes

77) Supra verba *æru eig* manu Had. scriptum est *æn äru*.

78) Vox *æller* delenda est.

79) Vocem *skip* omissam supra lineam add. scriba.

80) Pro *siælsins*.

81) Adde *i*.

82) Lege *vitni*.

83) Loco v. *warþær* aliud quoddam vocabulum antea fuit scriptum.

84) Lege *helzst*.

85) Addendum videtur *æller*.

86) Vocem *oc* omissam supra lineam add. scriba.

87) Lege *öghun*.

hwart meþ XL. markum. en sex mannæ vitni æru til. æru eig vitni til. væri sik meþ XII. rapmannum. oc rapí halwi næmð. Hwar sum stingær vt annat öghæ a manni. böte XX. markær. læstir annæt öræ. böte XX markær. annæn fot næþæn knæ. XX markær. æn twægiæ mannæ vitni æru til. æru eig vitni til. væri sik meþ⁸⁸⁾ mannum. Hwggær af fot owan knæ. böte XL. markær. æn til æru sex mannæ vitni. æru eig vitni til. væri sik meþ XII. rapmannum. oc rapí halwi næmpð. §. 1. Hwar sum huggær manz þumling af. þæt ær tiu 112 markæ bot. Hwar sum huggær af al annur fiughur fingær meþ eno huggi. böte XX markær. Hwggær han af en fingær af þem fiurum. böte VI. markær til þræskiptis. oc þre markær sundærlikæ malseghendum⁸⁹⁾ fore saræ þulit. Hwggær han af en lip⁹⁰⁾ af fingri. böte oc .VI. markær fore þet. oc malseghendum⁸⁹⁾ sunderlikæ þre markær fore (⁹¹⁾sar þulikt. en twæggiæ mannæ vitni æru til. æru eig vitni til. væri sik meþ VI mannum. Hwggær man fingær hanz swa at han krumpnær in a lowæ. æller stander lipstarkær. böte VI. markær til þræskiptis. ængæ⁹²⁾ saræ botenæ. en til æru twægiæ mannæ vitni. æru eig vitni til. væri⁹³⁾ sex mannum. §. 2. Slar man vr manni twa öwærstæ æller niþærstæ tender framstu. böte fore hwarriæ þeræ sex markær. oc hwarriæ andræ tan fore þre markær. oc væri sex markær meþ sex mannum. oc þre markær meþ þrem mannum. Slar man kinben sundær a manni. swa at mundær warþær skiaelghær af. böte XX. markær. en til æru twæggiæ mannæ vitni. æru eig vitni til. væri sik meþ sex mannum. all vandð lyti i manz ænliti sum kan sea ivir þwæræ gatu. hyl hwarti hatter æller huwæ. bötes meþ XII markum. en til æru twæggiæ mannæ vitni. æru eig til vitni. væri sik meþ sex mannum. §. 3. Slar man viðben sundær a manni swa at han bær arm i fætlum. böte sex markær. en til æru twæggiæ mannæ vitni. æru eig vitni. til.⁹⁴⁾ væri sik

88) Adde sex.

89) Lege malseghendum.

90) lit primum scriptum est.

91) Lege sar þulit.

92) Legendum videtur utan.

93) Manu Had. in marg. additum est sik mædh.
Adde sik meþ.

94) Loco litt. ti primum v, ut videtur, scriptum fuit.

meþ sex mannum. Slar man armben ovan alboghæ æller niþan sundær æller larben owæn knæ. æller leggiae ben niþan knæ swa at spælkæ þorf. böte XII. *markær*. æn til æru twæggiae mannae vitni. æru eig twæggiae mannae vitni til væri sik *meþ* sex mannum. §. 4. Hwar sum *huggær* þumul ta af manni. 113 böte X. *markær*. *huggær* af hinæ andræ fyrær i eno *huggi* böte oc X *markær*. (⁹⁵æn æru twæggiae mannae vitni til. æru eig vitni til. væri sik *meþ* sex mannum. *Hwggær* af ena ta. böte sex *markær* til þræskiptis. oc þre *markær* sundærlikæ mals eghendænum fore (⁹⁶sar þolikt. oc væri sex *markær* *meþ* sex mannum oc þre *markær* *meþ* þrem mannum. §. 5. Slar maþær man i howoþ vtan allæ friþi swa at benlösing komber i böte XII *markær* fore sarit. oc þre *markær* fore hwart benit e til þry æru ben vt löst. æru ben flere vt löst. böte eig þy meræ. æru twægiae mannae vitni. æru eig vitni til. væri *meþ* sex mannum. lækirin skal vitnæ *meþ* twem mannum huru mang ben vt löstos. §. 6. ængum a man lenger varþa en maþrin ær för gangæ til kirkiu æller torghx köpæ sinnæ latae.⁹⁷) §. 7. warþær maþær dræpin oc kennis ængin viþ drapit. giwær ærfwingin nokrom manni sak. vitni han wiþær *meþ* sex mannum. æller hin drapit witis. væri sik *meþ* XII mannae epe. §. 8. Giör maþær giærning. oc kombær vndæn. hwarisæ handæ giærning þæt helstz⁹⁸) ær. bardaghæ sar æller drap. oc later han böter byuþa ok bætring fore brut sin. malseghændin vil eig viþær takæ. böte þa foghotænum oc stapinum sin ræt. æptir þy brutin æru til. oc siþan lowæs i stapinum vara oc wapn bærae. oc eig þem sum eig wildi wiþ botum taka. §. 9. Dræpær bymaþær byman. han skal rymæ stapin XL nætær þær innæn. lati han byuþa böter. hin taki wiþær en han wil at saklöso. §. 10. Dræpær giæstær nokon man. oc warþær laghlikæ til wnnin *meþ* sex mannae vitnum. komi eig fyr af stapinum en han þet drap böt hawær. æru eig vitni til. væri sik *meþ* XII mannae epe. §. 11. (⁹⁹War-

95) Loco verborum: æn — æru eig antea scriptum fuit: *huggær af hinæ andræ fyrær i eno huggi*.

96) Lege sar þolit. Cfr. §. 1. h. cap.

97) *leta* sine dubio legendum est. Cfr. UplL. ManhB. 12: 4.

98) Pro *helstz*.

99) Hoc loco forte legendum est: *Huggær maþær hand af manni swa at han — ælter fot &c.* Cfr. not. 100 sequentem.

þær man huggin i hand swa at han giter eig matburghit sik æller i fot swa at han giter eig gangit vtan stiltu böte XX. *markær* fore hwart þæræ. (100) Hwggær maþær hand af manni. warþær lypt æller fot swa at han þorf eig stiltu wipær. böte XII *markær* fore hwart þæræ. §. 12. Hwar sum gior manni for- 114 sat a gatu æller strætum oc fyrræ varit o satir. gör han blan æller bloþoghæn. æru til sex mannæ vitni. böte XL *markær*.¹⁾ væri sik *meþ* XII mannæ eþe. Dræpær maþær man i forsati. han liggi i twæböte. §. 13. Dræghær man swærþ at manni æller matknif. en þo at han eig sar giorþi. böte sex *markær*. sarghær han man. böte æptir saræ botum. Rykkir maþær stikamez at manne. böte sex *markær* æller gange vt gönom hans hand. sarghar han man. böte æptir saræ botum. orkær han eig botum misti handinæ. §. 14. ganger man hem at manni *meþ* wræz vilæ. windir þo ænti værk a hanum. æru til twæggæ mannæ vitni. böte XII. *markær*. æru eig vitni²⁾ til. væri sik *meþ* sex mannum. Kaster maþær *meþ* wræz hendi i garþ at manni sten stang æller annat hwart. þo at han giöræ ængin skapa. böte sex *markær*. æn til æru twæggæ mannæ vitni æller væri sik *meþ* sex mannum. slar han nokon æller sarghær. böte æptir saræ malum. §. 15. Hwar sum takær annan *meþ* walð i sinu hemæ saklösæn böte XX *markær*. æn til æru twæggæ mannæ vitni. æller væri sik *meþ* sex mannum. Hwar sum takær saklösæn man sætær³⁾ i iarn æller bysins hæptu. böte XL *markær*. æn til æru sex manni⁴⁾ vitni. æru eig vitni til. væri sik *meþ* tolf mannæ eþe. §. 16. eig bötes konæ höfghri⁵⁾ botum en maþær vtan i doz drapum.⁶⁾ þa liggær hun i twæböte §. 17. Warþær konæ dræpin *meþ* barni þy quikt var. i hennæ liui. þa bötes hun *meþ* twæ böte. æn til æru sex mannæ vitni. æru eig vitni til. væri sik *meþ* tolf mannæ eþe. ok þrææ gopæ konor skulu vitni bæra. at barnit var quikt oc böte barnit ater *meþ* XX *markum*. æptir þæræ þriggæ qunnæ⁷⁾ eþe. æller væri sik *meþ* sex man-

100) Lege: *Warþær man huggin i hand. warþær lypt. æller i fot &c.* Cfr. not. 99 prae-
cedentem.

1) Adde: *æru eig vitni til.*

2) Superfluam lineam hic add. scriba, ut legi
posset *vitni v. vitini.*

3) Pars litterae *r* omissa est, ut legi posset
sætæi.

4) Lege *mannæ.*

5) Lege *höghri.*

6) Pro *döz drapum.*

7) Lege *quinnæ.*

num §. 18. wærpær spini huggin af kono. böte XX *markær*. æn til æru twæg-
 115 giæ⁸⁾ mannæ vitni æller wæri sik *meþ* sex mannum. warpær spinær⁹⁾ af hug-
 nir af kono. böte XL *markær*. æn til æru sex mannæ vitni æru¹⁰⁾ vitni til
 wæri (¹¹sik *meþ* tolf mannæ eþe. Warpæ lokkær bapir af mö skornir. böte
 tolf *markær*. varpær lokkær af kono skornir. böte sex *markær*. §. 19. Warpær
 konæ barp swa at hun föþe döt barn. æru til þrigiæ quinnæ vitni. at barnit
 war qwikt wrþit. böte XX *markær* fore barnit. æru eig gopræ þriggiæ quinnæ
 vitni til. wæri sik *meþ* sex mannum. §. 20. Nv sikx af owormagha botum. oc
 awitæ sum fæ. þæt ær owormaghi yngri ær æn fæmtan ara. Dræpær owor-
 maghi man. böte¹²⁾ malseghandanum siu *markær*. oc siu *markær* foghotænum oc
 stapinum. §. 21. Dræpær fæ man hwaræ handæ fæ þæt helst ær. böte þen
 sum fæt æ¹²⁾ siu *markær* malseghændanum oc siu *markær* foghotænum oc sta-
 þinum. æn til æru twæggiæ mannæ witni. æller wæri sik *meþ* sex mannum.
 §. 22. Nv sikx vm wapæ eþæ ok wapæ böter. þæt ær wapi bapi sigiæ va-
 þæ¹³⁾ Gior maþær man saran *meþ* wapæ eig *meþ* vilæ swa at han fulsæri
 kombær i byuþe wapæ eþ twæggiæ mannæ. oc wapæ bot siu öræ.¹⁴⁾ §. 23. Nv
 gior fæ man saran æller kono. ær til twæggiæ mannæ vitni sum viþ varo oc
 a saghu. böte þen sex öræ sum fæt aa. æller wæri sik *meþ* twem mannum.

15.

Takær maþær annan man *meþ* sinni husfru. ok warpær til wnnin laghlikæ
meþ sex mannum. hawi bonden walð vm lif hans. æller löse sik horkarlin *meþ*
 XL *markum* til þræskiptis. ængin ma oc husbondænum æller husfruni sak gi-
 wæ fore hor. vtæn hwart þeræ aþru. Gior hon hor. wærpær bar oc a takin.
 bæri staþsins mantol. æller lösi sik *meþ* XL *markum* til þræskiptis. Gior ma-
 þær¹⁵⁾ hor. þa skal þen konæ leþæ vm stapin sum han var inni gripin *meþ*.

8) *twæggiæ* scriptum est, at scalpro emen-
 datum.

9) Loco v. *spinær* antea scriptum fuit *spini af*.

10) Adde *eig*.

11) Loco verborum *sik meþ tolf* alia quæ-
 dam antea fuerunt scripta.

12) Pro *a*.

13) Adde *varæ*.

14) Loco v. *öræ* aliud quoddam vocabulum
 antea fuit scriptum.

15) Loco litt. *m* antea *k*, ut videtur, scri-
 ptum fuit.

æller löse han með XL. markum til þræskeptis. þa skal stafsins swen han le-
þæ. oc hawi enæ mark. af foghotænum oc stapinum. §. 1. Hwar lokkær manz
husfru æller dotur swa at hun skiamð wærpær at sinni quinku.¹⁶⁾ löse sinæ 116
næssær með XL. markum oc fly stapin. æller wæri sik með tolf mannæ epe.

16.

Hwar sum liughær æru manz af manni æller kono. böte XII markær til
þræskeptis. orkær han eig botum. þa skal han huzstrikæ wip stupunæ. oc ry-
mi sipæn stapin.

17.

Slar man æller kono¹⁷⁾ sit fralst hion til gopræ wisu. þa ær þæt ogilt.
en eig komæ sara mal i koma sara mal i böte æptir stafsins ræt.

18.

Hwar sum stæl i bastuwu æller af siælsins¹⁸⁾ husbondæ til half mark.
lösi sin hals með XL. markum æller hengi.

19.

Hittir maþær rak a hawi vti. vtan warþ oc waku. hawi halwæ fynd. hit-
tir innæn warþ oc waku. hawi þripiwng af. hittir a hafs butnum þorf wipær
sokn æller ostbyttu hawi halft. Hittir maþær goz til lanz driwit swa at wapa
ma til hawi fyærpung. hittir a þirro lande. oc fyærpung. §. 1. Hittir skip
brytæ innæn stafsins mark. hwar sum þy gopæ hiælpær. hawi ærwupis lön.
æptir gopra mannæ orþwm. §. 2. Fyndum skal man laghlikæ liusa. æller hete
þiuwær. æptir þy þiftær¹⁹⁾ oc gope men skupæ þæt. §. 3. Hittir maþær æk-
kiær manz. hawi arwupis lön. æptir gopræ mannæ skopan. hwggær maþær

16) Lege quinsku.

17) Lege kona.

18) Pro siælsins.

19) Lege þiuft ær.

akæris streng sundær. böte þre markær. oc böte ater strægin²⁰⁾ swa gopán han var. æptir gopræ mannæ witnum. Hwggær maþær þe festur aa landi bor-
nir æru. böte þre markær. oc festunær ater.

20.

legher man skip af manni. hwat þæt ær meræ æller minnæ. vil eig han halðæ sum legt hawær. sighi til æghændænum. annan dagh fore solæ sætær. sighær eig til swa. giwi halwæ skipleggho. æn skip ær far fört. oc hawi fore giort festipæningenum. Nv vil hin eig haldæ sum skipit saldi a lægh. sighi til þem sum leghi annan dagh fore solæ sætær. oc bæri ater festi pæning. twa
117 pæningæ fore en. gior han eig swa. haldi þæt. Hwar sum leghþi. þa æn skip ær samleght. þa ma ingin maþær af gangæ. vtan han hawi styrimanz. oc aldræ skiparæ orlof til. Sighlir skip or hampnum æller ror. swa at sea ma aas a borþi. oc vilæ skiparar fra skipi skiliæs. oc komæ ater i hampnena. þa ær al skiplegghæ annæþ. §. 1. komæ mæn i hafs nöþ. kombær a siorð oc ofsin-
næ. oc þorwæ kastæ. þæt goz þær vt kastæs. skal ater giældæs æptir markæ tali. oc hwarium eptir sinum epe. kan þem skiliæ vm kastet. þa skulu (²¹þer-
ræ þæ sum flere æru farfæster. §. 2. Lata skiparar slippæ sik tugh af handum. giældæ þer ater styrimaninum allæn skapan fore tughin. bristæ tugh æl-
ler akkiæri. hawi skiparæn²²⁾ siælwær skapan. (²³Hwggær skiparæ tugh. vtæn styrimanz vilæ. þa giælde ater allæn skapan Hwggær siælwær tugh sundær. hawi siælwær skapan. §. 3. Kombær skip a grun' oc lestis eighi. oc þorf (²⁴kastæ þæt ater. gialdi baþi skip²⁵⁾ goz æptir markætali. þæt sum þær var²⁶⁾ vt kastet.

20) Pro strægin.

21) Pro þerræ þæ legendum est þer rapæ.
Cfr. StL. SkipB. 11.

22) Legendum videtur skipherran. Cfr. StL. SkipB. 17. Visby StL. III. 3. cap. 11.

23) Verba: Hwggær — skapan omitta in inferiori marg. add. scriba.

24) Legendum videtur kastæ. þæt ater gialdi &c. Cfr. StL. SkipB. 11.

25) Adde oc.

26) Vocem var omittam supra lineam add. man. ut videtur rec.

21.

Hwilikin sum lastær æller illæ taler vp a foghotæn oc alt rapit. böte þrætan *markær* silfs. þær af takær foghotin fyst²⁷⁾ ena *mark* silfs. hwar borghæ mestærin sinæ *mark* silfs. sipæn takær halft foghotin. oc halft staprin. æn til æru twæggjæ mannæ witni. æru eig vitni til. væri sik *meþ* sex mannum. Hwilikin sum illæ talær til borghæmestærens. böte. XII *markær* til þræskiptis. Hwilikin sum lastær æller talær illæ til annærs nokors byæmanz æller giæst. böte þre *markær* til þræskiptis. oc kallær maþær man oqwæpins orþum. böte sex *markær*. æn til æru twæggjæ mannæ vitni. swa sum þiuwær. morþæri. liuari. forsleghin herriæns son. morþbrennæri. hwnzæmæ son. þræl en han fræls ær. æller kallær goþæ kono horkono. skykiu. trolkono æller fordæpu. §. 1. Nv kan (²⁸swa vara at foghotin æller rapmæn nænnæ²⁹⁾ byman at gangæ. vm stapin eptir hwæriu þæt hæstz³⁰⁾ ær. hwar sum þem misfirmir *meþ* orþum. æller giærningum. þæt liggi alt i twæ böte. baþi i drapum ok sarum. en i orþafari æru þær eig högræ en andri mæn. §. 2. hwilikin maþær fore sitiændi 118 rapit talær illæ vp a foghotin ein³¹⁾ rapman. böte XIII. *markær* silfs.

22.

Hwar sum *meþ* valð gangær af byæmote æller af rastudwu³²⁾ oc forsmar festæ³³⁾ lagh æller pæningæ fore brut sin. böte þre *markær* swa op³⁴⁾ han giör þæt.

23.

Hwar sum stighr æller gangær i annærs³⁵⁾ manz kalgarþ. oc stiel kal. æru til twæggjæ mannæ vitni. böte þre *markær* til þræskiptis.

27) Pro *fyrst*.28) Pro *swa vara* scriptum est *swara*, at *va supra lineam* add. man. ut videtur rec.29) Lege *nænnæ*.30) Lege *hæstz*.31) Lege *æller*.32) Lege *radstumu*.33) *festær* scriptum est, at *r* deletum.34) Lege *opt*.35) Lege *annærs*.

24.

þæt ær oc stapsins rættir. en maþær giptis i kunu goz. giptis til alz halfs. swa giptis oc konæ i maz³⁶⁾ bo.

25.

Nv kunnu hion barnlös skiliaes æt.³⁷⁾ þa ærfwin þer nestu frændær æru æptir þem. oc æruir slit dottor sum son. warþær maþær twægiptær. oc afflær han barn við baþæ kunur. þa taki slikt koldær sum koldær. baþi aftir faþur oc moþor..

26.

Nv kan þæn maþær döghæ frændær æru fiærri. komæ þer innan dagh oc aar. ærwin þer. koma eig. þa ærwi kunungin. oc daghær mirkis innæn sex wikum.

27.

Nv giwær maþær morghin giæf husfru sinni. ee hwat þön morghon giæf er mere æller minni. skiliaes þen barn lös at. þa takær husfrun morghun giæf sinæ vp. fa þe barn saman. þa far hon engæ morghongiaef. vtæn sin kirkiu bonæþ. oc sinæ siæng af oskiptu. oc sipæn skipti hun til halfs. við barn sin. æller ærwingiæ sinæ.

28.

ær apalkono barn til. þa far amyu barn enti af fæþærnæ meræ en faþir vil þy vnnæ. ær eig apalkono barn til. þa a þæt .III. markær fore fæþærne sit.

36) *Lege manz.*

37) *Pro at.*

29.

Nv gör maþær æller konæ sit testament. þa skal giwas af bæggjæ þerræ goz oskiptu. at (³⁸lik sins vtfærþ. ok sama ðagh þæt iorþæs. kost oc offær takin oc af bæggjæ þerræ goz oskiptu. æn allær þær eptir giærþir siþæn giöræs æptir þæn döþæ. þem giöri þæn sum arwit vp takær. §. 1. Giwi oc engin þen barn aghær eptir sik mere siælæ gipt en þön sighthæ ia wiþær. æller oc þeræ skylæstu³⁹) frændar. Dör maþær barn lös sinæ mellom æller konæ. hawi vald giwæ hwaru þriþiæ pæning hwart han wil.

119

30.

legær maþær garþ af adrum. halft aar. æller hælt. wil þen eig haldæ swm leghi. sæghi til eghændænum. fore annæt solæ sætær. sighthær eig swa til meþ twem mannum. oc þeræ vitnum. þa giwi halwæ husæ legho. oc fari hwart han vill. Nv wil eghændin⁴⁰) haldæ leghonæ. þa sighi til hinum sum leghþi annæn dagh fore solæ sætær. sighir eig swa til meþ twem mannum. þa dömis þæn i garþinum wara sum leghi. æller giwi hanum halfwæ husæ legho ater. §. 1. Nv far maþær i manz garþ. oc wil siþæn bort or hanum fara. giwi eghændanum halfwæ husæ legho. Nv vil enghændin⁴¹) gestin bort wrækæ. giwi ater gestinum swa marghæ pæningæ sum han melti hanum. samu lagh⁴²) hwat husum man legher helstz. §. 2. Nv vil husbonden siælwær rapæ. fore garþinum. þa wari gestin aat. manæþi fore stemnodaghin. swa sighthær gestrin eghændænum til. oc manæþi fore stemnodaghin. Sighthær eig husbondin swa gestinum til. þa dömis gestinum i garþinum vara till annærs stempnu daghs. sigher eig gestrin bondænum till. þa væri qwar i garþenum. oc giwi bondænum swa mangæ pæningæ þem vm sember. §. 3. Nv lowær bonden gestinum hws

38) *Lege liksins.*39) *Pro skyldæstu.*40) *Adde eig.*41) *Lege eghændin.*42) *Adde æru.*

þækkia. oc wel vm byggia. fyllær han þet. bæri vp allæ sinæ husæ legho. fyllær eig. þa falli sva⁴³⁾ mykit af hans husæ legho. sum raþmæn mætæ þæt. þa en gestrin byggir siælwær æller⁴⁴⁾ oc⁴⁵⁾ kombær meþ twæggia mannæ vitnum. þa standi i hans husæ leghom.

31.

Hwat fæ man slar helstz i hel. giældi swa got qwikt gen döþo meþ fullum fæ giældum. oc twæggia mannæ vitnum.

32.

Köpær maþær nokot i staþinum. oc er þæt þiufstolit. komber eghandin æptir. þa nempni sin fanga man. oc grip til leþiz. hawær til twæggia mannæ köp vitni. þa skal swæria til sins sum klandæpi meþ sinum twem nagranum. Nv skal þæn lepa ser fra handum sum handæ mellom hawær meþ twem köp
120 vitnum. oc wæri sak lös. giter eig læt⁴⁶⁾ fra sik. hete siælwær þyufwær. warþær oc nokot strulit⁴⁷⁾ af staþinum vp a landit. komber þæn æptir sum goz a. þær skal han swæria til sins meþ twem byæmannum af staþinum. giter leþt fra sik. wæri saklös. giter eig. böte oc þiufwær hete. §. 1. Engin tyghi gangæ af staþinum oc a landit. vtan maþær gripær til leþznæn.⁴⁸⁾ engin oc af landinu oc i staþin. vtæn þe samu tyghi. §. 2. Hwar sum annars timber taker giört æller o giort. hwar þæt hestz⁴⁹⁾ liger. oc er þæn hemæ i staþinum þæt aghær. oc spyr eig eghandin at. þa böte þre markær fore en stok. æller enæ fiol. oc swa fore annæn oc þriþia. oc eig þy meræ at han taki alt timbrit. vtan timbrit skal han giældæ fullum giældum ater. vm til æru twæggia mannæ vitni. æller wæri sik meþ þrim mannum. Takær maþær annars timber meþ twæggia mannæ vitnum a eghændæns tröst giældi ater ee swa got tim-

43) Loco litt. v alia quaedam litt. antea fuit scripta.

44) Vox æller forte delenda est.

45) Loco v. oc antea scriptum fuit ko.

46) Pro let v. leþ.

47) Løge stulit.

48) Løge leþznær.

49) Løge helzst.

bær. ok vari saklös §. 3. Takær maþær byrþi af vípakasti manz. böte þre öra. swa fore andræ oc þryþiu. takær meræ oc varþær til vnnin með twem mannum böte þre markær.

33.

Hwar sum annærs tomt byggær olowandis. rymi ater vp bygþina. oc böte sex markær. (⁵⁰ær böte snattæræ bot fore minnæ æn sex pæningæ. §. 1. Byggi oc engin nærmær aþrum en druparum þorf æn tweggjæ fotærum. byggir nærmer. bryti vp. oc böte sex markær. hwilikin sum owan byggær a man swa at drypær a annars þak. bryti vp oc skæri af. ok böte sex markær. §. 2. Hwar gaffa gangæ baþir saman. byggir hwar sit. oc sæti knut vípær knut at saklöso. §. 3. Hwar sik giör wægh af annars manz husi. vtæn eghandæs⁵¹) lof. rymi vp. oc böte þre markær. æller blivi i eghendens minni. §. 4. Allær almænniz stratur innæ⁵²) mur. ok vtæn skulu waræ attæ alnær breþær sum ma akæs ok riþæs. §. 5. Hwar sum byggær swalæ iuir þwæræ gatu. rymi vp. oc böte sex markær.

34.

Nv dræpær fæ annærs manz fæ. æru til twæggjæ mannæ vitni. hawi þæn 121 sum. dræparæn a þæt döþæ. ok giældi ater hinum quikt fæ. swa got æller oc swa marghæ pæningæ sum hiat⁵³) mate giældæ. þa þæt lifþi.

35.

Hwat manni sum hær wærþær gripin æller fangin. fore sannæ sakir. ok gar þæt a lifsins vaþæ. hans rættir skal hær göræs. skal han böter bötæ. böti æptir stapsins ræt.

50) *Lege æi v. eig. Verba: ær — pæningæ hoc loco inepte esse intrusa, manifestum est.*

51) *Lege eghandæns.*

52) *Lege innæn.*

53) *Litt. t omisam supra lineam add. scriba.*

36.

Hwilikin maþær annæn myþir.⁵⁴⁾ wærþær til wnnin meþ sex mannum. han skal stæles.⁵⁵⁾ æller væri sik meþ tolf mannæ eþe. havin morþbrænnaræ⁵⁶⁾ sama ræt. Miiþir⁵⁷⁾ konæ nokon. hon skal quik i iorþ grawæs. §. 1. hwar sum giwær adrum forgauor maþær æller konæ. þæm ma i bali brænnæ.

37.

Nv sæter man andrum pant. meræ æller minni. nv vil eig æghandin þæn pant ater lösæ. þa biuþis vp a þrim bya motum. wil eig en þa lösæ. þa byuþi hanum pantin vp hemæ fore garþi. vil eig en þa lösæ. sæli þa hwar han bæst ma meþ. twæggia mannæ vitnum. giældær pantrin meræ. giwi ater eghandænum þæt wært ær. ok er pantrin wærri. bætri hin til pant wt sætti. §. 1. al-
 lir panter þe sæliæs skulu. þeer sælins meþ twæggia mannæ vitnum. oc mæt orþum hwar þæn pant sæl eig er laghlikæ buþin vp. böte þre markær. §. 2. Nv vil maþær sin pant ater lösæ. nv kræwær hin meræ en pantrin star. leggi fram swa mykit han viþær kiænnis. ok⁵⁸⁾ (⁵⁹⁾en sins eþe. oc taki ater sia pant. hwar meræ pant sæter vt en half mark. sæti vt meþ twæggia mannæ vitnum. löse oc swa ater. §. 3. Hwar dyræ sæter pant vt. en han standær hanum. böte þre markær.

38.

(⁶⁰Hwilikin vin stingær vp oc later falt löpæ vtan foghotæns orlof oc rapmannæ. hawi foregiort fatit ok meþ þre markær §. 1. Hwilikin viin later dyræ löpæ. en þæt er sat. hawi fore giort fatit. hwat þæt er meræ æller minnæ. oc meþ þre markær. §. 2. hwar minnæ stop hawær en ræt. giældi þre markær. hwar vanmatu giwer af vini. oc warþær forwinnin at. böte enæ

54) Pro myrþir.

55) Lege stæglæs.

56) Lege morþbrænnaræ.

57) Pro mirþir v. myrþir.

58) Lege meþ.

59) Pro ens sins.

60) Verba: Hwilikin — markær omissa in inferiori margine add. scriba.

mark til þræskeptis. fore wanmatu. af miöþ oc tramnæ höl. sex öræ. fore 122 swænst öl þre öræ. hwar sum at annare matu sæl. en rapit hawær sæt. böte þre *markær*. §. 3. ængin gestir ma her lata löpæ falt tram höl. æller annan dryk fore vtæn vin. æller han hæti viþær sinum þrem markum. §. 4. fore vrættæn pundæræ orettæn span. oc fore oræt bisman. böte þre *markær*. Hwar sum *meþ* merom spanni köper in ok mæter vt *meþ* minni spanni. wærþær þær gripin *meþ*. böte XL *markær* æller væri sik *meþ* tolf mannum. §. 5. Hwilikin maþær sum *meþ* in fulghit fals warþær gripin. hwaræ handæ fals þæt ær helstz. lösæ hals *meþ* XL *markum*. æn til æru sex mannæ vitni. æller væri *meþ* tolf mannum.

39.

Hwilikin maþær sum röwær a nyrrri malmi. æller syþræ. warþær laghlikæ til wnnin *meþ* sex mannæ vitnum. han hawær fore giort halsinum. æller XL *markum*. §. 1. Hwilikin sum röwær i stapinum. siþæn i varþ er ringkt til ens öres. hawi fore giort halsin æller XL *markær*. Hwilikin sum rower a almenngiz gatu. æller almennigz togrhe öris værþi fore miþien dagh. böte XII. *markær*. æptir miþien dagh sex *markær*. hwilikin sum röwær a almennigx gatu. örtugh wæri⁶¹⁾ fore miþien dagh. böte sex *markær*. æptir miþien dagh. böte þre *markær*.

40.

Nv kombær þæn man til bysins giælskildughær er hvat han a bymanni giældæ ællæ aþrum. sighi til foghotænum rapmannum æller twem bymannum. æller foghotens ok stapsins swenom. þæn maþær skal taksætæes. æller hans goz. ok giældi þæt han viþær kiænnis. hawær han eig pæningæ til. sæti borghan þöm giældit kræwir. þe han nöghir at. wil han giældit dylæ⁶²⁾ *meþ* þriggiæ mannæ eþe. æn þæt ær minnæ en sex *markær*.⁶³⁾ æller meræ. væri

61) Løge wærþi.

62) Adde dylæ v. væri sik.

63) Loco v. markær antea öræ scriptum fuit.

Adde: ær þæt sex markær.

sik með sex mannum. Nv far han bort or taksætningini. oc giör ængin ræt. 123 böte þre markær. ok vt giældit. er þæt hofman⁶⁴) prestær bryti æller bonde bondæ. ok bondæns goz mughum vir bisætæ ok ei hans husfru. kombær ængkiæ. oc hawær goz i stapin. ok (⁶⁵ær hun giælskildugh. hana ma bysætæ með stapsins ræt.

41.

Hwilikin sum eig biggær sinæ broær innæn þen stempno dagh. foghotin lysir oc raþit. böte þre öræ. hwar sum eig rensær sinæ gatur oc stratur. fore þen dagh þær fore lægx. böte þre öræ. §. 1. Warþær eldær lös. i. hwat garþi þæt hestz⁶⁶) er. gitær bonden siælwær slikt. væri saklös. kombær öx oc æmber. æller klæppir klokko. böte þre markær. hwar sum eld tendir fyr en or warþi er rinkt. böte þre öræ. hwat eld þæt hælzst er

64) Loco litt. *man* aliae quaedam litt. antea fuerunt scriptae.

65) Loco verborum ær *han* antea *hawær*, ut videtur, scriptum fuit.

66) Lege *helzst*.

GLOSSARIA

et

INDICES NOMINUM PROPRIORUM.

1. Ad codicem iuris Helsingioi.
2. Ad codicis iuris Smalandici partem de re ecclesiastica.
3. Ad codicem iuris urbioi antiquiorem.

1. GLOSSARIUM

AD CODICEM IURIS HELSINGICI.

A.

A, præp. 1) c. abl. i: in, *év.* a lande, Præf. *boa a by*, V. 18: pr. *næmpnas a næmpd*, Kg. 6: 1. a *breþ víþ*, vide *Breþ*. 2) c. acc. på: in, *éni.* skæra a annan æller sla, V. 11: pr. *manni a þing stæmpna*, Þ. 3: 1. 3) c. acc. v. abl. emot: contra. *föra fasta up a man*, Þ. 8: 1. *biuþa vitni a annan*, Þ. 10: pr. *bryta friþ a manni*, Kg. 10. 4) vid: iuxta. *up a altara*, Kk. 21: 2. 5) c. acc. efter (något som förut är gjordt): post (rem antea factam). *skipa skogh aprum a lof æller leghu*, i. c. data venia vel contracta locatione conductione. V. 7. *

A boa, v. a. (vide SML.) *þæn att haver ok a boit*, allitt. V. 13: 3. not. 75. *4

Ad, vide *At*.

Af, 1) præp. från: de, ex. *af brækku*, Þ. 15. 2) adverbialiter, bort, undan: aliorsum, e medio. *hvar sum af ganger (ok æi gör þæt han ær til næmpder)*, qui discedit v. se subtrahit. Kg. 6: 1; Æ. 16: 1. *

Af föra, v. a. bortföra: avehere. V. 1 - 3, 11. *5

Af hug, n. (vide ÖGL.) Kg. 10. *5

Afla, v. a. förvärfva: adquirere. Kk. 5: 1; 14. *4

Aflung, f. (vide SML.) (*gamalt*, Kk. 14. *4 (*afslung*))

Corp. Jur. Sv. G. Ant. Vol. VI.

Af læggia, v. a. (vide UplL.) Æ. 16: pr. *5

Af marka, v. a. i. q. *afmærkia*. *gæld æru -kap*, skulderna äro utmärkta, och penningar till deras betalande frånskillda: debita designata sunt, et pecunia ad ea solvenda est seposita. Æ. 14: 3.

Afmærkia, v. a. (vide VML.) Æ. 7: pr. *5

Afrapa lass, n. lass af tiggare och krymplingar: vehes hominum mendicorum et debilium. Kp. 7. Locc. et Ver., quibus adsentit Ih., priorem partem h. v. deducunt ab Isl. *råpa*, incedere (cur-sitare, BH.), ut, praefixa particula negativa *af*, *afraþi* v. *afraþer* esset debilis, qui incedere non potest. In codice Islandico Grágás, Omega B. 31, ubi de pauperibus inquilinis sermo est, occurrit v. *afþraþi*, quae in glossario vertitur: "ruina et ruinae sequelae," et a verbo *hråpa*, ruere, deducitur.

Afrækt, f. öfverskridande af rätta gränsen in på grannens område i åker eller äng, och bortförande af säd eller hö derifrån: delictum eius, qui, transgresso iusto limite, fruges foe-numve de alieno agro vel prato auferit. V. 3. H. v. a *ræka* deducendam esse, evidens est; at forte pro *a*. legendum est *afækt*, ut l. c. habent nott. 39, 42.

Afrökia, v. a. (Isl. *rækia*, colere; *rækt*, cultura; *rækta*, Sv. *rökta*, *rykta*, curare, vide VGL, ÖGL et VML) försumma, öfvergifva: negligere, deserere, non curare. *far-kis* (pro *-kias*) *tak þera*, si terra ab iis occupata, postea deserta fuerit. V. 16: 1. Cfr. M. L. GulapL. MannhB. 20: "enn Konongs umbodsmadr afrökizt (i. e. negligit) rett at göra." Locc. et Ver. perperam credunt *afrökis tak unum esse vocabulum*, quod ille uno loco explicat per "messem pro cultura et cura soli," alio vero idem significare credit quod *aftækt*; hic vero vertit: "loca saepta et exulta, sed postmodum neglecta et deserta."

Afsighia, v. a. (vide UplL) *a. landboa* (dat.), J. 11: pr. *5

Aftækt, f. åverkan i åker, äng eller skog: illicita usurpatio alieni agri, prati vel silvae. V. 3. nott. 39, 42; 7. Cfr. *Afrækt*. *4

Afærþ, f. (vide UplL) V. ind. 14. *4

Aganga, f. åverkan å annans jord: illicita usurpatio alieni fundi. V. 12. Cfr. *Skogha a ganga*. *2

Aghi, m. aga, tuktan: disciplina, castigatio. Inde

Agha lös, adj. utan aga: disciplinae v. castigationis experts. *hva sum u. lefver ok lagha han heþerlös dör*, vetus adagium, quod nostro quoque tempore in usu est, atque exprimitur verbis: "den agalös lefver, han ärelös dör." Præf.

Aka, v. n. 1) åka: curru vehi. V. 15. 2) göra körslar: vecturas facere. Kk. 1: 2. *

Aka, f. körsel: vectura. Kk. 1: 2. *5

Aker, m. åker: ager. Scribitur in dat. *aghri* pro *akri*, M. 32: pr. *

Akerfaster, adj. inhägnad (äng): consaeptus (de prato). *ængi -st*, M. 6: 2;)(*utængi*, V. 3. Locc., Ver. et Ih. vertunt: "pratrum agro contiguum."

Akur tiund, f. tionde af hvad som

växer på åkren: *decimae de frugibus ex agro perceptis. korn tiund ok annur a.*, Kk. 7.

Alder, pron. 1) all: omnis. *allir mæn*, vide *Man. mæþ allu* (cfr. SML), V. 14: 3; 24: pr. not. 16. 2) hel: totus. *sokn al*, Kk. 2: 1. *alt* (sc. *skip*),)(*halft et fiærþunger*, Kg. 7. *

Alder, m. 1) födelse: generatio. Vide *Siengar alder*. 2) tid: aevum. *um* (sc. *allan*) *a.*, alltid: semper. Kp. 3. *5

Aldri, adv. aldrig: numquam. Æ. 16: pr; M. 28: 2. *

Alin (pl. *alnar*), f. 1) aln: ulna. *a. i ængi*, d. ä inkräktning af en alns bredd: usurpatio particulae prati unam ulnam latae. V. 3. 2) aln lärft, hvilket, i stället för penningar, brukades såsom bytesmedel och värdeämbare: ulna panni lintei, quo, pecuniae loco, in rerum permutationibus ac in definiendo earum pretio usi sunt Helsingi (cfr. *Lærept*). *böte v. givi &c. a.*, *þre alnar &c.* Kk. 1: 2; 2: 1; 6: 3; 8-10. Cfr. *þrea &c. alnar læript*, VML. I. Kr. 3: 5; 5: 3; "duas &c. ulnas telae," Litt. R. Birgeri, d. 13 Julii 1297 (*Dipl. Suec.* N:o 1202). *fiura alna værþi*, V. 14: 3. *a. örtugh æller mera*, Þ. 2. *ræna ena a. æller tva*)(*mera æn tva öra*, M. 18, qui locus probare videretur ulnam et oram (*öre*) inter se fuisse aequales; ex aliis vero locis adparet ulnam minoris fuisse pretii, ac ortugam fere aequiparasse; quod etiam convenit cum iure VM. antiquiore, secundum quod quattuor et viginti ulnae panni lintei aestimantur una marca, Þ. 5: pr. BURMAN (*Vitt. Hist. och Ant. Ak. Handl.* VI. pag. 276. not. 6.) perperam credit unam oram Helsingicam parem fuisse quattuor et viginti ulnis panni lintei. *5

A lip, f. sidan af ett berg, sluttande mot en å eller ström: *latus montis versus praeterfluentem amnem declive*. V. 14: 2.

Allastapi (*aller stapy*), adv. allestädes: ubique. M. 31: 2; P. 10: pr. *4

Almanna, adj. indecl. allmän: communis. Vide *Lep*, *Væggher*. *5

Almoghi, m. (vide SML) *alder a.*, Præf. *4

Almosa, f. välgerning: benefactum. Præf. *1

Almænnunger, m. (vide UplL. sub 2 et 3.) V. 15, 16: 1. *a. bapi land ok vatn*)(*eghen skogher byamanna*, V. 14: 2. *3

Amia, f. (*amye*, Sachsensp. III. 46.) frilla: concubina.)(*kuna mans et skokia*, M. 7: pr. Cfr. BjR. v. *amyu barn*.

An, f. and, höst: messis, auctumnus. *um var ok an*, M. 1: 4. *4

Anfriper, m. (vide ÖGL) P. 14: pr. *5

Anger mæn, m. pl. Ångermanländningar: Angermanniae incolae. Kg. 11: pr.

Ankostir, m. pl. (vide UplL) Kp. 4. *4

Anliti, n. anlete: facies. M. 9: 1. *4

Annar, pron. 1) annan: alius. *for korn æller aþra pænninga*, J. 9. Cfr. *Köp*. 2) den andre: secundus. *halva andra*, Kk. 10. 3) endera: alteruter. V. 23: pr. 4) *annar - annar*, en, en annan: alter - alter. Æ. 1: pr; 16: 1. &c. *ær annar væghin þre ok annar* (sc. *væghin*) *en*, Kk. 14. *stal annar ok hittis þo* (sc. *þiust*) *i annars husum*, M. 31: 4. *5

Antighia, conj. antingen: sive. Kk. 15: 2. Scribitur *æntiggia*, *æntvægia*, *æntvæggia*, Kk. 12: pr; Kg. 2: 4; 3: pr. * (*annat tiggia*)

Apter, adv. tillbaka: retro. Vide *Fa*, *Gælda*. *1

Ar, n. år: annus. *dagh ok ar*, Kk. 19: 4. *4

Arf, n. arf: hereditas. *kumin at taknum arvi*, Kg. 7. Cfr. *Iæmpnafa*-, *Senape*-, *Sköt*-, *Vigh arf*. *

Arf, f? pil: sagitta. *bughi mæþ þrim tylftum arva*, P. 14: 2. *a. varþer af strængi löst*, Kg. 10. *sætia a. i fiæt*, V. 8: 1. *læggia a. (i skoghi)*, lägga en

pil såsom sjelfskott till vilda djurs dödande: sagittam ita collocare, ut in praetereuntem feram ipsa se eiaculetur (cfr. *dragha spiut*, ÖGL. v. *dragha*). Ibid. pr. *4

Ari, m. (Isl. item) sändebud, tjänare som är sänd att uträtta något: minister ad aliquid agendum missus. *konungs a.*, en Konungens ämbetsman, som skickades till Helsingland för att der på Konungens vägnar hålla ting: minister regius, qui iudicii regis nomine exercendi caussa ad Helsingiam mittebatur. Kg. 10. *konungs a. þa han þingtar i hælsingia landi a konungs vægna*, Kg. 6: 1. Non dubium est quin a domicilio eiusmodi regis ministri nomen habeat paroecia Vestmannica *Kungsåra*.

Arvi (pl. *-var* v. *-vir*), m. arfvinge: heres. Kk. 5: 1; 12: pr; M. 1: pr; 22, 37: pr. Cfr. *Vigharvi*. *

Arvi bol (pro *arva bol*), n. ärfd gård: praedium hereditarium. Æ. 7: 1.

Arvingi (*arvingia*, *ærvingi*), m. arfvinge: heres. Kk. 14; Æ. 10: pr; 12: pr. * (*ærvingi*)

As, m. (Isl. item) bjelke, prov. ås: trabs. V. 18: pr. *1

Askyrd, f. öfverskridande af rätta gränsen vid sädesbärgning, så att man skär in på grannens område: transgressus limitum in metendis segetibus. V. ind. not. 7.

A slæta, f. öfverskridande af rätta gränsen vid höbärgning, så att man slår in på grannens område: transgressus limitum in secando foeno.)(*skyrþ* v. *askyrd*, V. ind. 11. *1 (*aslata*)

A sættare (rectius *a sætar*, pl.), m. i. q. *hasæti* (vide UplL). Kg. 9: 2. *5 (*asæti*)

At (*ath*; *ad*, Kg. 2: pr.), præp. c. dat. 1) åt, till: ad (locum &c.). *löpa at konungs ara*, Kg. 10. *kumin at arvi*, Kg. 7.

2) emot: contra. *ægga sak at manni*, Þ. 3: 1. 3) åt, för: ad, pro. *atta v. tva öra &c. bot at* (sc. þerri sak), M. 1: 3; 18. &c. *væri bot ængin at*, Kk. 12: 2. *væri friþbot halvu minni æn at bonda*, M. 6: pr. *lækæris fæ.. at sma sarum*, M. 12. 4) på, i: in. *at rættum kyrkiuvægh*, Kk. 12: 2; 21: 2. *at qvældi*, Kp. 7. *at iulum*, Kk. 6: 1. *at biskups færþum*, Kk. 4. *at iorþa köpum*, J. 4. *at tabu rætti*, Kg. 10. 5) vid: iuxta. *at kyrkiu*, M. 7: pr; 26; J. 15; Þ. 5, 10: pr. 6) (vide ÖGL sub 6.) *at o-sættu mali*, Kg. 9: 2. *at ospiltu*, V. 11: pr. *husi at ospiltu*, V. 2. *at saklösæ* (pro *saklös*), vide *Saklös*. 7) med: cum. *bætra.. at þrim markum*, Kk. 19: 5. 8) till, såsom: ad, ut. *at minstu*, Kk. 9. 9) till, i afseende på: habita ratione (rei). *saklös at botum*, Kk. 15: pr. *fællas at hormalum v. epe*, ibid. *ieðmnir at arvi*, Æ. 12: 1. *at iarni fallin*, Æ. 16: pr. not. 86. *dyrra at botum v. gældum*, M. 20; V. 24: 1. *högst* (sar) *at botum*, M. 9: 1. 10) enligt: secundum. *at laghum*, Þ. 8: pr. 11) att (framför infinitiver): nota infinitivi. *vilia.. at halda*, Kk. 1: 1. *at koma*, Kg. 6: pr. 12) *at* förekommer stundom utan särskild betydelse: h. v. interdum fere otiosa occurrit. *þe giptur barna goþs ær firi at*, Æ. ind. 7. *almanna leþ mæþ skipi fara gönum at*, V. 14: 1. *

Ater biuþa, v. a. (vide ÖGL sub 1.) *a. (lösöra pant) sum iorþa pant*, Kp. 5. coll. J. 9. *3

Ater fa, v. a. återgifva, återlemna: reddere. Kk. 19: 5; Kp. 4; V. 14: 3. *5

Aterfang, n. pl. (vide UplL) *æru æi a. til*, om ej den stulna saken är återfunnen hos tjufven: si res furtiva non sit apud furem inventa. Æ. 16: 1. *3

Aterfærþ, f. återresa: reversio. Kg. 10, 11: pr.

Aterganga, v. n. återgå, förklaras

ogild: irritum fieri. *eþer ganger ater*, Þ. ind. 8. *

Atergangs eþer, m. (vide VGL) Kk. 19: pr. *4 (*atergangs*)

Ater gælda, v. a. betala, ersätta: solvere, rependere. *a. klokku*, Kk. 6: 3. *a. skapþa*, Kp. 3; V. 4, 5: pr; 23: pr. *gældi ater* (sc. man) *mæþ lagha gældum* (cfr. UplL), M. 30. *

Ater læggia, v. a. (vide UplL sub 1.) J. 11: 1. *5

Ater lösa, v. a. återlösa (pant): redimere (pignus). Kp. 5. *5

Ater standa, v. n. återstå: restare. *utgærþir standa ater*, d. ä. äro obetalda: tributa non sunt pensa. Þ. 11: pr. *5

Atirtan (atartan), num. aderton: duodeviginti. M. 6: 2; 32: pr. not. 28; Þ. 14: 2. *4

At spöria, v. a. åtspörja, tillfråga: quaerere, scitari. J. 1.

Attatighi, num. åttatio: octoginta. Æ. 7: 1. not. 4; M. ind. 21. *5

Aværkan (pl. -kir, dat. -kum), f. (vide ÖGL sub 1.) V. 13: pr. Cfr. *Iorþa aværkan*. *5

Avæxter, m. det som växer på jorden, gröda: fruges. V. 11: 1. *1 (*avæxter*)

Apuls man, m. äkta man: maritus. Æ. 1: 2. *3 (*apalman*)

B.

Bakki, m. (vide UplL) Vide *Grava bakki*. *4

Balker, m. 1) (vide UplL sub 1.) Præf. *kyrkiu &c. b.*, Præf.; Kk. &c. rubr. *manhælghis b.*, Æ. 2: 1. Cfr. *Lagha balker*. 2) (vide UplL sub 2.) V. 4. *4

Band, n. band: vinculum. V. 5: pr. *

Bani, m. (vide UplL sub 2.) Vide *Hald-, Raþ bani*. *

Bansatter, adj. (vide UplL) Kk. 21: 3. *5

Barnafæper, m. (vide UplL) *næmpna man b.*, þ. 12. *vita b. sin*, de matre infantis, Æ. 10: 1. *5

Barna göps (*barna gööz*), n. barn-gods: bona pupillorum. Æ. 1: pr. *ær þær b. fore* (cfr. UplL), Æ. 7: pr. *3

Bas, m. bås; förekommer här, såsom det synes, om koja, som i skogen up-sättes af någon som der vill jaga: *prae-saepe*, locus cuiusque pecoris separatus in stabulo; heic occurrit h. v., ut videtur, de casula venationis caussa in silva exstructa. *göra basa i skoghi*, V. 8: pr. ubi alius codex iam deperditus pro *basa* habuit *bodh*. Ver. vertit verba *gör basa*: "gildirar: insidias tendit;" quam explicationem, nuda, ut videtur, coniectura nixam, equidem non possum probare, cum l. c. in proxime sequentibus sermo sit de eo qui decipulam ponit (*gör gildri*), cuique mulcta multo maior irrogatur. Locc. eadem verba ita explicat: "si ignem excitet." *5

Basta, v. a. (vide VGL) *b. æller binda ok til þings föra*, M. 28: pr. *5

Bater, m. båt: cymba. Kk. 12: pr; V. 24: 2, 3. *

Ben, n. ben: os. *lösa b. ur sari*, M. 9: 1. *4

Beþas, v. dep. begära: petere. M. 19; þ. 4: pr. *

Bilder, m. plogbill: vomer. Vide *Var bilder*. *5

Binda, v. a. 1) binda: ligare. V. 5: pr. Cfr. *Basta*, *Laghbundin*. 2) öfverbevisa: convincere. *b. man vip mæþ tvem mannum ok fughurtan manna e-þe*, M. 11. 3) bevisa: probare. *b. vitni a annan*, þ. 10: pr. not. 34. *

Biorn, m. björn: ursus. Kk. 7; V. 8: 2. *4

Biskuper, m. biskop: episcopus. Vide *Domber*, *Lænsman*, *Ærkiæbiskuper*. *

Biskups bot, f. (vide UplL) *enunga b.*, Kk. 17: 1. not. 15. *3

Biskups færþ, f. biskopens resa (genom stiftet): iter episcopi (per dioecsin). Kk. 4.

Bislingarþer, m. en instängd plats, belägen, såsom det synes, i åker eller äng: locus consaeptus, in agro vel prato, ut videtur, situs. M. 6: 2. Quid significet prior h. v. pars, ignoro. Locc. uno loco vertit: "area stabuli", alio vero: "beslegård: frenis et aliis ad equorum indumenta vel ornamenta pertinentibus destinatus locus, vulgo stallgård." Ver. autem: "fägård: area stabuli;" at *fægarþer* l. c. in sequentibus nominatur. Ih. denique credit h. v. "indicari pascuum vel saeptum locum, ubi pascuntur pecora, a *beta* pascere;" at de pascuis in antecedentibus sermo est.

Biur, m. bäfver: castor. *fughla gildri ok -ra* (sc. *gildri*), V. 8: 3. *2

Biuþa, v. a. erbjuda: offerre. *b. lækeris fæ*, M. 12. *b.* (sc. *iorþ*) *skyldastu mannum*, J. 1. *b. eþ*, þ. 7: 1, 3. *b. ræt fore sik*, Kk. 13: 1. *b. frendum þiuf*, sc. ut cognati furem a patibulo redimant. M. 28: pr. *man skal þem skyldasta -þas*, sc. ut alimonia ei praebeantur. J. 15. *b. vitni a annan*, nisi pro *b.* legendum sit *binda*, þ. 10: pr. Cfr. *Ater-*, *Lagh-*, *Til-*, *Up biuþa*; *O-*, *Ölbupin*. *

Biþa, v. n. bida: expectare. þ. 7: 3. *5

Biærg, vide *Bærg*.

Blant, præp. c. acc. bland: inter. Præf.

Blar, adj. blå: lividus. *sva at blat ær æller bloþugt*, Kk. 17: pr. *5

Blaskorin, adj. oberedd (om skinn), sådant som skinnets, på köttssidan blåaktigt, är skuret af kreaturet: (pellis feræ) "non praeparata, quum intus livida tum fere sit," ut Ih., praeceuntibus Locc. et Ver., h. v. explicat. BURMAN (l.

pag. 138. c. p. 276.) vertit: "upskurna och beredda (forte legendum: oberedda) ikornskinn." Cum duae eiusmodi pelles pendendae essent de quolibet arcu, hac re indicari mihi videtur sermonem esse de pellibus ferarum, non vero pecorum, ut credidisse videtur Ver. Kg. 7.

Blea, f. lakan: lodix. *bulster æller* v. *ok b.*, allitt. Æ. 6: pr; 10: pr. not. 45. *5 (*blöia*)

Bliva, v. n. blifva, förblifva: manere. J. 17.

Bloþlæti, n. blodvite: levius vulnus.)(*fulsære*, M. 1: pr.)(*afhug*, Kg. 10. *sla b.*)(*sargha*, Kk. 21: 5. *4

Bloþsar, n. i. q. *bloþlæti*. *b. i hofdi æller huldi*, M. 9: 1. *4

Bloþugher, adj. blodig: cruentus. Vide *Blar*. *5

Bloþviti, n. i. q. *bloþlæti*.)(*full sar*, M. 14: pr. *

Bo, n. (vide UpIL) *arvar skipta bo hans*, Kk. 19: 4. *

Boa, 1) v. n. bo: habitare. *þa gate ængin bots* (sup. dep.) *firi* (cfr. VML), nemo posset (in tali terra) habitare v. vivere. Præf. Cfr. *A boa*. 2) v. a. underhålla, reparera: sartum tectum tueri, reparare. *b. hus*, J. 11: 2. *

Bodræt, f.? i. q. *bospænd* (vide ÖGL). Vide *Hiona span*. *4 (*bosdræt*)

Bogha böter (*boghu böter*), f. pl. fördubblade böter; så kallas de särskilda böter för dråp i hemfrid, som bestämmas i M. 6: 2.: mulcta duplicata; ita appellatur mulcta ob homicidium cum violatione pacis domesticae coniunctum, quae definitur M. 6: 2. (cfr. *Bogher* 2.) *i þæssum gældum* (sc. mulcta CXL marcarum) *skulu æi b. bötas*, i. e. ubi mulcta CXL marcarum ob ipsam caedem penditur, ibi locum non habet peculiaris illa mulcta violationis pacis domesticae. M. 23.

Bogher, m. 1) bog, frambog: armus

anticus. b. af ælghi &c. Kk. 7. Cfr. *Skot bogher*. 2) såsom ett djur har två frambogar, så betecknar ordet *b.* något dubbelt, och förekommer här om vissa böter som en eller flera gånger fördubblas: ut quadrupes duos habet armos anticos, ita v. *b.* denotat rem aliquam duplicatam, et heic occurrit de certa mulcta quae semel vel pluries duplicatur; ubi igitur dicitur: *böte boghum tvem*, hoc sine dubio idem significat, quod in proxime antecedentibus exprimitur verbis: *tvinum sextan örur*, i. e. duplicem XVI orarum mulctam; *siæx boghar* itaque denotat sexies XVI orarum mulctam, et sic usque ad *fiura ok tiughu boghar*, quater et vicies XVI oras. M. 6: 2. Ita fere rem quoque intellexerunt Locc., Ver. et Ih., quamvis Ver. in notis ad Herv. S. pag. 165 confudit tria vocabula: *bogher*, armus, *bughi*, arcus, et Isl. *baugr*, annulus. Cfr. *Þinfbogher*. *5

Boghi, vide *Bughi*.

Bok, f. bok: liber. *sum fyr ær sagt i bokinni*, in hoc iuris codice. Þ. 9: pr. not. 27. coll. cap. 1: pr. *væþia undir landsins bok*, i. e. sub codicem iuris (cfr. VML v. *laghbok*); talis codex fuit celebratus ille "liber legum terrae Helsingiae, qui soluit reservari et custodiri ligatus catenis ferreis in ecclesia Silanger praepositurae Medhilda eiusdem terrae et diocesis, ad communem reipublicae illius terrae recursum et directionem" (vide testimonium notarii publici de a. 1374, apud RUDBECK, *Atlant*. III. pag. 445; FANT, resp. FLINTENBERG, diss. *de territorio australi Helsingiae*, II. pag. 30, 31; cfr. librum meum *om Sveriges äldsta indelning i landskap*, pag. 72.); ille tamen codex sine dubio usui tantum incolarum Medelpadae inservivit, quorum "placitum commune" habitum est in paroecia Silanger (vide

Lands þing). Þ. 4: 2; 11. *b. i hænder taka ok sværia* (cfr. ÖGL., SML. et VML. h. v.), Æ. 16: 1. Cfr. *Lagh-, Lands bok.* *

Bol, n. gård, landtods: praedium. Kk. 2: pr. Cfr. *Arvi-, Kyrkiu bol.* *

Bolfaster, adj. (vide UpIL) Æ. 16: 1. *b. man*)(*löskia man*, M. 17. *5

Bolstaþer, m. (vide VML) *-þa mælum*, V. 17: pr. *b. æller by*, ibid. *

Bonda lagh, n. pl. (vide VGL) *hær ær præster i -ghum*, V. 18: 1. *3

Bonde, m. (vide UpIL sub 1.) Vide *Fulgærþa bönder.* *

Borgha, v. a. gå i borgen (för): fi-deiubere. *b. pænninga for annan*, Kp. 6. *þæn-ghar* (forte legendum *komber*) *opta i sorghir for annan -ghar*, pro-verb. Ibid. *

Bort kasta, v. a. bortkasta: abiice-re. Præf.

Bort lata, v. a. bortlemna, förytra: abalienare. V. 13: 3.

Boskaper, m. (vide ÖGL) Kk. 10. *5

Bot, f. 1) (vide UpIL sub 1.) *rapa böter a (klokku)*, Kk. 6: 3. 2) *bot*, bö-ter: mulcta. M. 18, 21, 22. &c. Cfr. *Biskups-, Bogha-, Friþ-, Fæ-, Mans-, Ofværka-, Vapa-, Værka-, Þiuf-, Þokka-, Ætta bot v. böter.* *

Bot mark, f. mark i gångbart mynt, sådant som brukades vid böters erläg-gande: marca vulgaris monetae, quali pendi soluit mulcta. *böte tva* &c. *-ker*, Kk. 15: pr. not. 71; §. 1. n. 79; 16: pr. n. 99; 21: 2. n. 85; Kg. 6: 2. n. 14; 7, 8, 9: 1. *givi biskupi atta -ker*, Kk. 4.

Botulfs mæssa, f. (vide VGL) V. 5: pr; Þ. 14: pr. *5

Bot öre, m. öre i gångbart mynt, åttendedelen af en *bot mark*: ora vul-garis monetae, octava pars marcae (cfr. *Bot mark*). *böte sæx -ra*, Kg. 9: 1.

Brander, m. brand, brinnande: in-cendium. *b. mæþ vilia værki*, V. 20. *5

Breþ, f. bredd: latitudo. *a b. við*, bredvid: ad latus, iuxta. V. 15.

Brighda, v. a. (vide VGL) *b. aþrum garva sæt*, factam compositionem ali-cui exprobare, vel forte exprobare ali-cui facinus, de quo iam facta est com-positio. M. 7: pr. *1 (*bregþa*)

Brista, v. n. 1) (vide UpIL sub 2.) *b. at hemolo*, Kp. 3. 2) *brista*, fattas: deficere, deesse. *briste slikt af mark sum af mark* (cfr. UpIL), Æ. 14: 3. *

Bro, f. bro: pons. Vide *Iorþbro.* *4

Broa, v. a. (vide SML) V. 18: pr. *

Bro kar, n. brokar: substructio pon-tis. V. 18: pr.

Brut, n. 1) öfverträdande: violatio. Vide *Friþ brut.* 2) pl. brott: delictum. Præf.; Kk. 21: pr; M. 17. *

Brupþænker, m. i q. *brupþa sæti* (vide SML) Vide *Fæst.*

Brup framma, f. (vide UpIL) Æ. 2: 1. *3

Brupgummi (dat. *-mi* pro *-ma*), m. brudgumme: sponsus. Æ. 2: 1. *5

Brupmæn, m. pl. (vide VGL) Æ. 2: 1. *4 (*brudmæn*)

Brynja, f. (vide VGL))(*musa*, sic-ut in iure SM. *plata a muza* distingui-tur, Þ. 14: 2. *1

Bryst, n. bröst: pectus. M. 9: 1. *3

Bryta, v. a. 1) *bryta*, sönderbryta: frangere, perfringere. *b. garþ*, V. 5: 1. 2) *upbryta*: effringere. *b. fiskia hus*, V. 14: 3. 3) *bryta*, öfverträda, ej iakt-taga: violare, non servare. *b. friþ*, Kk. 21: 2, 5; Þ. 14: pr. 4) *förbryta sig*, begå brott: peccare, delinquere. *b. við an-nan*, Kk. 21: pr. *

Brækka, f. backe, brink: clivus. Þ. 15. *1

Braenna, 1) v. a. bränna: cremare. *hæria æller b.*, Kg. 8. 2) v. n. *brinna*, *upbrinna*: flagrare, comburi. J. 13: 1. *

Bughi (*boghi*; acc. *-ghu* pro *-gha*, Þ. 14: 2.), m. båge (att skjuta med): ar-

cus sagittarius. Æ. 14: 3; M. 3: pr. *b. mæþ þrim tylftum arra*, Þ. 14: 2. *ganga i skogh mæþ hund ok b.*, V. 5: pr. *af hvarium b.*, d. ä. af hvar karl, som brukar bäge (till jagt): de quolibet arcu, i. e. de quoque viro, qui arcu (in venatu) utitur; non vero: "in singulis partibus," vel "propter utrumque, scilicet vectigal et militaris expeditionis onus," ut hæc verba in Indice et in notis ad Herv. S. pag. 165 perperam explicavit Ver., qui, posteriori loco tria vocabula confundens (cfr. *Bogher*), credidit citata verba idem significare, quod l. c. infra exprimitur verbis: *bæpe fore skat ok leþungs lama*, non vero secum reputavit eos, qui in borealibus provinciae partibus (*i uma* &c.) habitarent, neque exiisse in expeditionibus navali-bus, nec loco talium expeditionum tributa pependisse. Kg. 7. *4 (*boghi*)

Bughu skut (pro *bugha skut*), n. skott med bäge: ictus sagittae. Þ. 14: 1. cfr. VML I. M. 19; SML M. 26: 3.

Bulster, m. bolster: culcita. Vide *Blea*. *3

Buþ, n. 1) bud: nuntius. *fa b.* (sc. *af manni*), Kk. 12. *konungs b.*, Þ. 3: pr. Cfr. *Hembuþ*. 2) befallning: mandatum, iussum. Vide *Hærbuþ*. * (*bud*)

By (dat. *byæ*, V. 18: pr.), m. 1) (vide UplL sub 1.) Kg. 11: 1, ubi h. v. de praediis regis, *upsala öpar* dictis, occurrit. Cfr. *Husaby*. 2) by: pagus. *ny-takin, forn by*, V. 18: pr. *bolstæper æl-ler by*, V. 17: pr. *

Byamæn, m. pl. (vide UplL sub 1.) V. 14: 2. *5

Bya æmpni, n. ställe, tjenligt till anläggande af gård eller by: locus praedio vel pago cendendo idoneus. *taka b. a almænnunge*, V. 15.

Byggia, v. a. 1) bygga: exstruere (aedificia). *b. kyrkiu, hus*, Kk. 2: pr, 1. *b.*, absolute, V. 1. *þæn sum förra byggh-*

di, is qui antea in eadem silva praedium condidit. V. 15. Cfr. *Up byggia*. 2) bebygga: aedificiis instruere. V. 14: 1, ubi sermo est de operibus piscatoriis in aqua exstructis. Cfr. *Obyggþer*. 3) odla, bruka (jord): colere (terram). *þæn a rapu sum b. vil*, V. 4. 4) bebo: habitare (locum). *mæþ lagh skal man land b.*, *land skulu mæþ laghum byggia* (lege *byggias*), Præf.; V. 1. *b. himerike*, Æ. 16: 1. 5) v. n. bo: habitare (in loco). Kk. 2: pr; Kg. 7. *

Bygning, f. bygning: aedificatio. Kk. 2: 1. Vide *Kyrkiu*-, *Qvarnu bygning*. *

Byria, v. a. börja: incipere. *sva -as hemsokn*, M. 6: 2. *sverikis ok norikis* (forte addendum *landamæri*) -as &c., i. e. fines horum regnorum. Þ. 15. *

Byrþ, f. 1) bärande: portatio. Vide *Iarnbyrþ*. 2) födelse: nativitas. Æ. 16: pr. 3) (vide UplL sub 5.) *gamul b.*, Kk. 11. (ubi tamen h. v. quoque res mobiles comprehendere videtur; cfr. SML h. v. sub 6.); J. 1. 4) (*a bæra* 2) vitnesbörd: testimonium. Vide *Fylla*. *5

Bækker, m. bäck: rivus. Scribitur in nom. *bæk*, V. 13: 2. in dat. *bæk, bak*, ibid., in dat. pl. *-kium*, V. 18: pr. *4

Bælti, n. bälte: cingulum, zona. M. 31: 3. not. 20.

Bænker, m. bänk: scamnum. Vide *Brup*-, *Gal*-, *Qvinnabænker*. *4

Bæra, v. a. 1) bära: portare, ferre. *böte þæn sum bar* (sc. *fæstnæpa fæ*), Æ. 1: 1. *bæra tve hvan væghin*, om två bära åt hvardera sidan, d. ä. två hålla med den ena parten och två med den andra: si quattuor illi viri ita abeant in contrarias partes, ut duo pronuntient unam sententiam, duo vero contrariam. Kk. 11. 2) framföra: proferre. *vitni b.*); *sværia v. i eþum standa*, vide *Vitni*. 3) tillkomma: pertinere. Vide *Til bæra*. *

Bærg, *biærg*, n. berg: mons. V. 13: 2. *3 (*biærg*)

Bærg varþer, m. vakt, som i krigstider hölls på bergshöjder: excubiae, tempore belli in cacumine montium positae (cfr. UplL v. *böta varþer*). Kg. 9: pr.

Bæria, v. a. slå: verberare.)(*sargha*, V. 24: pr. *

Bætra, v. a. 1) bättra: meliorem reddere. -as)(*minskas*, de bonis consociatis, J. 13: pr. 2) försona med böter: mulcta expiare. *b. dom sin at þrim markum*, Kk. 19: 5. *4

Böta, v. a. 1) ersätta: rependere. *böte ater skapa*, M. 1: 3; Kp. 4. 2) försona sitt brott genom böter, böta: delictum mulcta expiare, mulctam solve-re. *vari bötter mæþ sæx örur*, V. 18: 3. not. 56. *böt* (n. part. pass.) *mæþ atta örur*, M. 9: 1. *þa ær þem böt sum bondum*, i. e. non maior mulcta iis penditur. Kg. 10. *b. laghslitit*, Kg. 6: 1. *b. moldran*, V. 3. *böte væpfe ok þiuft mæþ*, d. ä. han förlorar vadepennigarne och böter för stölden: amittito pignus depositum mulctamque furti pendito. M. 31: pr. Cfr. *O bötter*. *

D.

Dagher, m. 1) dag: dies. *um miþian dagh*, V. 15. Cfr. *Gang dagher*. 2) dygn: dies civilis, dies cum nocte. *d. ok ar*, vide *Ar*. 3) bestämd, förelagd dag eller tid: dies praefinitus, spatium concessum. *manþa d.*, Kg. 6: 2. Cfr. *Stæmpnudagher*. 4) pl. lifsdagar, lifstid: tempus vivendi. *Æ. 16: pr.* *

Dagsværki (*daghværki*, Kk. 1: 2, nisi forte dicendum sit *d. hoc loco esse verbum*, ac significare: opera diurna facere), n. dagsverke: opera diurna. Kk. 1: 2; 2: 1. *

Dela, v. n. tvista: litigare. *mæn dela Corp. Jur. Sv. G. Ant. Vol. VI.*

(*þær*) *um, um arf* &c. Kk. 2: 1; 7; *Æ. 12: 3.* &c. *d. a laghmans dom utan væpning* (cfr. SML), *þ. 11. næmpd kan mællum sin d.*, *Æ. 16: 1. sar dela sine mællum*, d. ä. två eller flera personer tilltala hvarandra för erhållna sår: duo vel plures homines invicem agunt de vulneribus mutuo acceptis. M. 9: 1. — *Delas*, dep. tvista inbördes: inter se litigare. *d. við*, M. 31: 3. *d. saman*, *Æ. 12: 1.* *

Diki (*dyki*), n. dike: fossa, incile. V. 4, 18: pr. *4

Diur, n. villdjur: fera. Kk. 7. *fæller man d. mæþan*, sc. feram antea ab alio excitatam. V. 8: 1. *4

Domber, m. 1) dom: iudicium, sententia. *laghmans d.*, Kk. 20. *æptir -mi*, *þ. 4: pr. utan dom ok skæl*, *þ. 8: 2.* 2) domsrätt: iurisdictio. *þæn biskups dom haver*, Kk. 20. *

Domi, m. 1) i. q. *domber 1.* Kk. 19: 3. 2) i. q. *domber 2. manni doma i hænder sætia*, *þ. 1: pr.* *5

Drap, n. dråp: caedes, homicidium. *Æ. 6: pr.* Cfr. *Dula-, Döps drap.* *

Driva, v. a. drifva, nödga: compelling, cogere. V. 10. not. 37. *4

Dropa rum, *druprum*, n. (vide ÖGL) V. 1. *2 (*drups rum*)

Drægha, v. a. draga: trahere. Kg. 10. * (*dragha*)

Drænger, m. (vide ÖGL.) Vide *Leghudrænger.* *

Dræpa, v. a. dräpa: occidere. *d. annan til arfs*, *Æ. 13: 5.* *

Dræt, f. ? (vide UplL.) Vide *Bo-, Nota dræt.* *5

Dul, n. (vide VML. sub 2.) *d. stan-de for döpum*, *þ. 4: 3.* *5

Dula drap, n. dulgadråpsböter, som erlades af skeppslaget: mulcta homicidii cuius auctor latet, regioni skip-

nöti dictae imposita. M. 5: 1. *5 (*dulgha drap*)

Dyghn, n. dygn: dies civilis, dies cum nocte. Vide *Samdyghnis*. *2 (*döghn*)

Dylia, v. a. 1) neka, förneka: negare, infitiari. M. 1: pr; 4: pr; V. 7, 8: 3; 14: 3; 23: 1; 24: pr. not. 16. *d. gæld*, Æ. 14: 3. 2) (vide UplL sub 2.) *æn* (sc. *arvi*) *dult* (sup.) *giter*, Þ. 4: 3. *d. mæþ eþe*, V. 6: 1. *d. mæþ þrim mannum*, M. 28: pr; V. 5: 1; 21, 22: pr. *d. mæþ sæx manna eþe*, Kp. 4. *d. mæþ sæx mannum*, Kp. 1. not. 17. *d. mæþ tolf manna eþe*, Kk. 17: pr; Æ. 1: 1; V. 8: 3; 9, 11: 1; 14: pr. *d. mæþ tolf mannum*, V. 21, 22: pr; 23: 1; 24: pr; Þ. 2. *d. mæþ fiughurtan manna eþe*, Kk. 17: pr. not. 10; Kg. 2: pr; M. 4: pr; 38; Kp. 1; V. 14: 3. *

Dyngia, f. (egentligen hög: proprie acervus; Isl. *dýngia*, Dan. *dyngge*) dynghög: fimetum. *ligger d. inne*, si sterquilinium intactum maneatur, non vero in agros elatum sit. J. 11: 2.

Dyp (pro *diup*), n. (vide ÖGL) V. 14: 1. *2 (*diup*)

Dyr, adj. dyr: carus, qui care constat. *dyrræ* (compar.) *at gældum*, V. 24: 1. *halvu dyræ* v. *dyri* (cfr. UplL et VML), Kg. 10; Æ. 2: 1; M. 2: pr; 20. *5

Dyr, n. pl. dörr: ianua. Vide *Kyrkiu-*, *Sanghus dyr*. *

Dys (pl. *dyssiær* v. *dyssiur*), ? dös, trafve: acervus frumenti. *ryþia þre dyssiær*, d. ä. en åker, på hvilken kunna skördas tre trafvar säd: excolere agrum, ex quo percipi possunt tres acervi frumenti. V. 15. *3

Döþs drap, n. dráp: caedes, homicidium. Kg. 10. *4

E.

E, vide *Æ*.

Eghandi, m. (part. ab *ægha*) egare:

dominus rei. V. 6. Cfr. *Iorþ*, *Malseghandi*. * (*æghande*)

Eghen skogher, m. egen skog: propria silva. *e. byamanna*)(*almænnunger*, V. 14: 2.

Elder, m. eld: ignis. Æ. 13: pr. Cfr. *Vapa elder*. *

En, *ein*, 1) num. en: unus. *ein maþer*, Æ. 8: pr. *ena bot*, Kk. 17: 1. 2) adj. ensam: solus. *han ein*, Kk. 1: pr. *

Enfalder, adj. enkel: simplex. *enfalt hor*, vide *Hor*. *4

Enka, adj. indecl. (vide VGL) *e. man*, Kk. 2: 1. *3

Ensak (*ænsak*), f. ensak: mulcta, quae uni tantum cedit. *konungs e.*, Kk. 21: 2; M. 5: pr; Þ. 14: 1. *

Ensamin (*enzamin*), adj. ensam: solus. Kk. 7. * (*ensoman*)

Enskylt, adv. enskildt: privatim. Kk. 2: pr. not. 39.

Enunga, adj. indecl. ende: unicus. *e. biskups bot*, Kk. 17: 1. not. 15. *5 (*enonga*)

Epa mæn, m. pl. (vide VML) Þ. 7: 3. *5 (*eþs mæn*)

Epar taki, m. (vide ÖGL) Þ. 7: 2. *5

Eþer, m. ed: iuramentum. *þinþa eþ*, Þ. 7: 1, 3. *i eþum standa*)(*vitni bæra* (cfr. VML), Þ. 10: 1. *féllas at eþe*, Kk. 15: pr. *dylia mæþ eþe*, vide *Dylia*. *sæx manna e.*, vide *Dylia*, *Vita*, *Væria*. *atta fasta e.*, Þ. 7: 1; 8: pr. *toft manna e.*, vide *Dylia*, *Væria*. *havi vitsorþ mæþ tvæggia manna vitnum ok toft manna eþe*, vide *Vitsorþ*. *fiughurtan manna e.*, V. 19: 1; Þ. 7: 1; 8: pr. cfr. *Dylia*, *Vita*, *Væria*. *væria mæþ fæþernis vitu sinni fiughurtan manna eþe*, *væria sik mæþ fiughurtan þæгна eþe*, vide *Væria*. *havi vitsorþ mæþ tvem vitnum ok fiughurtan manna eþe* v. *mæþ tvem vitnum ok fullum* (i. e. *fiughurtan manna*) *eþe*, vide *Vitsorþ*. Cfr. *Atergangs-*, *Men-*, *Vapa eþer*. *

Eþ rikiæ, m.? vocabulum mihi incognitum ac forte corruptum, cuius loco cod. B habet *epviti*. Kk. 19: pr.

Eþsorþ, n. (vide VML) *skil þem um e.*, d. ä. om den ed som skall gås: de iuramento dando. Þ. 7: 2. *5

Eþsöra mal, n. (vide SML) Kg. 1: pr. *4 (*eþsöris mal*)

Eþsöris rættir, m. straff för edsöresbrott: poena violationis iuramenti regii i *-tinum*, "quando ius de violato iuramento regio dicendum est," ut recte vertit Locc. Kg. 6: pr.

Eþsört, adj. n. (vide VGL) Æ. 16: 1. *5

Eþviti, n. (vide UplL) Kk. 19: pr. not. 36. *4

F.

Fa, v. a. 1) få: accipere. *fa fasta*, vide *Fastar*. 2) gifva, lemna: dare, tradere. Kk. 9; 12: pr; Æ. 6: 1. *fa fram*, M. 1: pr. *fa apter*, M. 17. *fue hanum annan* (sc. *hæst*) *ater*, d. ä. i stället: alium equum loco laesi ei tradito. M. 1: 4. cfr. *Ater fa*. 3) (vide VGL sub 6.) *far afrökis* (pro *-kius*) *tak þera*, V. 16: 1. *

Faler, adj. fal: venalis. *lata iorþ fala*, J. 1. *4

Fall, n. 1) fall, händelse: casus, eventus. Vide *For-*, *Nöþfall*. 2) försummelse: neglectus. Vide *Fylghæ*, *Garþa*, *Mæssu*, *Væzlu*, *Þing fall*. *

Falla, v. n. 1) (vide UplL sub 3.) *f. at eþe*, Kg. 2: pr. *hælder æn han fallin varþer* (sc. *at laghum*), Þ. 14: pr. Cfr. *Minnung*. 2) försummas (om något som skall göras): negligi (cfr. *Fælla*). *væzlu falla*, Kg. 10. Cfr. *Ofallin*. 3) (vide UplL sub 4.) *þæn ær fallin*, Kg. 6: 1; Æ. 16: 1. *fallin at iarni*, Æ. 16: pr. not. 86. *falder þæn sum ranit vitis*, M. 17. *

Famn, m. (vide ÖGL) V. 3. *halver f.*, V. 5: pr. *5

Fang, n. fång, fående: acceptio. Vide *Aterfang*. *

Fanga, v. a. (vide UplL) M. 17. *varþa fangin*, M. 33. *

Fangaman, m. (vide UplL) *gripa til -ns*, M. 29. *5

Fara, v. n. 1) fara, gå: proficisci, ire. *f. af garþi*, Kk. 21: 2. *f. utlændis*, Æ. 16: 1. not. 5. *mæþ skipi f.*, V. 14: 1. *f. yvir mærki i tomtum &c.*, transgredi iustos fines. V. 1, 3. *fra* (sc. *ælgði*) *f.*, d. ä. öfvergifva den jagade älgen: deserere vestigia excitatae alcis. V. 8: 1. *f. i kulfiski vatnum annars*, V. 14: pr. *f. a skogh annars*, V. 13: pr, 1. *f. i almænnung* (cfr. UplL), V. 16: 1. *f. mæþ rættum sakum*, Kk. 15: 2. Cfr. *Forfaras*. 2) flytta: migrare. *f. af iorþ*, J. 11: pr. 3) v. a. (vide UplL sub 3.) *f. skogh*, V. 7. *

Farkoster, m. farkost, fartyg: navigium. V. 24: 2. nott. 21, 23. *5

Fasta, f. (vide VGL sub 2.) *forhælgð æller f.*, vide *For hælgð*. Cfr. *Gen fasta*. *

Fasta, v. n. (vide ÖGL) Kk. 15: pr. *

Fastar, m. pl. (vide UplL))(*vitni*, Kk. 14. *væri þær f. við*, sc. in donatione. Ibid. *iorþ ater köpa mæþ fastum*, J. 7. *þæt* (sc. *skifti*) *ær mæþ fastum giort*, J. 8: pr. *f. givas ok takas fore kyrkiu sokn*, J. 4. *fa*, hava *fasta*, de emtore, J. 6. *bolagh læggia mæþ atta fastum*, Æ. 7: 2; J. 13: pr. *atta f. skulu vita &c.*, *æptir þy atta f. vitni bæra*, J. 13: pr. *væri þær atta f. við*, sc. cum res deponuntur vel depositae recipiuntur. Ibid. §. 1. *lagha köp göra mæþ atta fastum ok siex skyldasta manna vitnum*, J. 4. *atta fastar varu gifnir æller taknir*, *þætta fik iak mæþ atta fastum ok vitnismæn við varu*, Þ. 8: 1. *bære ater gift sina til skiftis mæþ svornum eþe atta fasta*, Æ. 8: 2. *vita mæþ fastum*, vide *Vita*.

vita drap sæt ok böt mæþ atta fastum ok forskilamannum, M. 26. *atta fasta eþer*, Þ. 7: 1; 8: pr. *f. bæra (vitu ok) vitni*, Æ. 2: pr; J. 9. *æi ma fasta up a döþan man föra*, Þ. 8: 1. *5

Faster, adj. fast: firmus. *þæt fast sitter víþ lík*, res cadaveri adhaerentes. M. 37: pr. Cfr. *Aker-*, *Bolfaster*. *

Fastæ ganger (pro *fastu ganger*), m. (vide UplL.) J. 11: pr. *3

Fatugher, adj. fattig: pauper. J. 3; Kp. 7. * (*fatöker*)

Faþer, m. fader: pater. Vide *Bar-nafaþer*. *

Fia fiski, f. vocabulum mihi incognitum ac forte corruptum, cuius loco cod. B habet *stralfiski*. V. 14: pr.

Fiopermæningi, m. (vide VML.) M. 38. *5 (*fiurmæninger*)

Fisker (acc. pl. *-ka* v. *-kia*), m. fisk: piscis. V. 14: 3. Cfr. *Smafisher*. *5

Fiski, f. fiske: piscatio. Cfr. *Fia-*, *Laxa-*, *Stralfiski*. *5

Fiskia hus, n. fiskhus, fiskarkoja der fisk insaltas och förvaras, eller tilläfvantyrns en byggnad i vattnet, der levande fisk hålles instängd: tugurium piscatorium, ubi pisces sale condiuntur et adservantur; vel forte saeptum in aqua structum, quo vivi includuntur pisces. V. 14: 3.

Fiskevatn, n. fiskevatten: fluvius v. lacus piscosus. V. 14: pr. Cfr. *Kulfiski vatn*. *5

Fiughurtan, num. fjorton: quattuordecim. M. 29. not. 91. Cfr. *Eþer*. *4 (*fiurtan*)

Fiurir, num. fyra: quattuor. acc. m. *fira*, V. 15. *

Fiæl, f. (vide ÖGL.) V. 6: pr. *5

Fiærþunger, m. fjerdedelen af ett skeppslag: quadrans territorii *skip* dicti. Kg. 7. * (*fiørþunger*)

Fiæt, n. 1) fjät, spår: vestigium. V. 8: 1. *æftir -ti ganga*, ibid. 2) fot

(mått): pes (mensura). V. 3, 5: pr. 3) steg: passus, gradus. Ita h. v., ni fallor, explicanda est Kg. 10, ubi verba *i sama -tum* indicare videntur mulctam in eo casu iisdem passibus esse augendam, quibus crescit mulcta eorum, qui ministrum regis adgrediuntur, ut l. c. in antecedentibus dictum est. * (*fæt*)

Flat kiol, m. flatt land eller sjö, på höjden af en bergsrygg: planum vel lacus in summo iugo montis. Ita quoque Ver. explicat h. v. *f. baþi land ok vatn*) (*sio líper*, a *líper* et *allar tilhællur*, V. 14: 2.

Flokker, m. flock, sällskap: coetus hominum, caterva. Vide *Frænda flokker*. *

Flyta, v. n. flyta: natare. Vide *Siunka*. *4

Flytia, v. a. föra: ferre. *f. eþ*, gå ed: iuramentum dare (cfr. ÖGL.). Þ. 7: 1. *5

Folk, n. folk, menniskor: homines. Kk. 12: pr. *

Folkvagn, n. stridsvapen: arma bellica. Æ. 14: 2. *fæm f.*, sc. *sværþ eller öxe* (quae loco iam citato appellantur *hugvagn*), *iærnhatter*, *skiolder*, *brynja eller musa* (quae omnia illo loco comprehenduntur nomine *livvagn*), *bughi mæþ þrim tylftum arva*, Þ. 14: 2. Cfr. SML h. v. *4 (*folkvagn*)

Fontkar, n. dopfunt: baptisterium. Kk. 21: 2. *3

Fore, *for*, *firi* (*fora*, Kg. 6: 1. *föra*, Æ. 16: pr.), præp. c. dat. v. acc. 1) framför (ställe): pro, ante (locum). *f. landi sinu*, V. 14: 1. *f. garþi eller kyrkiu*, M. 19. *þær norþan f.*, Kg. 7. *f. væstan &c.*, Þ. 15. *boas f.* (cfr. VML.), vide *Boa* 1. 2) inför: coram. *f. konungs ara*, Kg. 6: 1. *f. (þingi eller) kyrkiu sokn*, Æ. 1: 2; J. 4. &c. 3) såsom: pro, ut. *f. tíþaköp*, *offer mala*, *skapa gæld*, *leþungs lama*, Kk. 8, 10,

19: 5. not. 60; Kg. 7. *f. ensak sina*, Kk. 21: 2. 4) adverbialiter, tillstådes, närvarande: praesto, praesens. *æn æi ær hælg f.* (cfr. UplL. sub 12.), Þ. 7: 3. *stande f. mæþ laghum*, M. 17. *stande f. mæþ fiughurtan manna eþe*, M. 31: 4. *

Fore læggia, v. a. förelägga: praefinire. *f. stæmpnudagh*, J. 9. *5

Forfal, n. förfall, hinder: impedimentum. Kk. 12: 1; Kg. 8; Æ. 1: 1; Þ. 3: 1. *vara i -llum*, M. 29. *

Forfaras, v. dep. förgås, omkomma: perire. Æ. 13: pr. *2 (*firifaras*)

Forganga, v. n. gå i en annans gård och göra utmätning: domicilium alius adire, bona non ultro solventis capienda aestimandi caussa. Þ. 14: pr., ubi alter codex habet *fore garþ ganga*; cfr. Þ. 9: pr. *4

Forgærning, f. (vide ÖGL) M. ind. 27. *5

Forgöra, v. a. c. dat. (vide UplL. sub 1.) *f. frö sinu*, V. 11: 1. * (*firi giora*)

For hælgh, f. (vide VGL) *f. æller fasta*, Æ. 16: 1. *4

Forlöpa, v. a. c. dat. (vide VML) *f. friþi sinum*, Kg. 10. *5

Forman, m. (vide UplL) *kyrkiunna f. þæn biskups dom haver*, Kk. 20. *utan -ns vilia*, d. ä. förmannens förnotlaget: sine consensu rectoris piscatorum. V. 14: 4. *4

Forn, adj. gammal: antiquus. *f. by*)(*nyttakin*, V. 18: pr. *fæþerne fornt ok gamalt*, J. 14: 1. *sum gamalt ok fornt haver varit*, ut pristinus fuit mos. Kg. 11: pr. *

Forseaman, m. föreståndare, förman: moderator, rector. V. 14: 4.

Forskila mæn, m. pl. i q. *fastar*, q. vide. Cfr. SML. h. v. *4

Fortaka, v. a. (vide UplL. sub 2.) V. 15. *4

Fra, adv. 1) bort: hinc, aliorum. *f.*

fara, V. 8: 1. 2) borta: alibi. *ær han f.*, si absit. Ibid. *4 (*fran*)

Fram, adv. fram: in medium, ad locum &c. *f. um lagh æru*, utöfver eller utom lagarne: supra v. extra leges, i. e. iniuste (cfr. *um fram lögin*, Knytl. S. cap. 24.). Kk. 15: 2. *

Framfærþ, f. framresa: iter aduentis ad locum, processio.)(*aterfærþ*, Kg. 10.

Fram halda, v. a. c. dat. v. acc. 1) (vide UplL) Þ. 6: 1. 2) bevisa: probare. *haldi fram orþum sinum*, probato ea quae dixit. M. 7: pr. *5

Fram koma, 1) v. n. framkomma, tillstådeskomma: advenire. J. 14: pr. 2) v. a. c. dat. framskaffa: producere, curare ut alius adveniat. *komi fram fangamanni v. hemulsmanni sinum*, M. 29. not. 91; V. 7. *4

Frammi (frammæ), adv. framme: praesto. Æ. 12: 3; Þ. 7: 2. *

Fredagher, m. fredag: dies Veneris. *æi ma eþ um f. flytia*, die Veneris ne dator iuramentum, quoniam nempe diebus Veneris ieiunium servat ecclesia Romano-Catholica. Þ. 7: 1. coll. Æ. 16: 1. *4 (*freadagher*)

Frillæ barn (pro *frillu barn*), n. (vide UplL) Æ. 14: 2. *

Friþ bot, f. böter för (hem)fridsbrott: mulcta violatae pacis (domesticae). M. 6: pr. *5 (*friþer bot*)

Friþbrut, n. 1) (vide VGL) Kk. 21: 5. 2) (vide UplL. sub 2.) *þætta f. taker konunger*, Kk. 21: 2. *f. halvu höghra &c.*, sc. mulcta homicidii; neque enim, quantum equidem intelligo, hoc perplexo loco aliud significare potest h. v., nec ab hac mulcta revera diversa est illa octoginta marcarum mulcta, quae in proxime antecedentibus errato quodam, ut videtur, soli adsignatur privato actori. M. 21. coll. cap. 2: pr. *4

Friþer, m. 1) fred, lugn: pax, tran-

quillitas. *bryta friþ a manni*, Kg. 10. *biorn &c. havi friþ i ængum staþ*, V. 8: 2. 2) större frid, medgifven åt vissa ställen, tider eller personer: insignis pax, certis locis, temporibus vel hominibus concessa. Æ. 2: 1; M. 14: pr. *bryta friþ*, Kk. 21: 2, 5. *konungs ara f.*, Kg. 10. *þe æru i fyratighi v. attatighi marka friþi*, d. ä. för fredsbrott bötes 40 eller 80 marker: ob pacem eorum violatam XL v. LXXX marcarum multa penditor. Þ. 4: pr, 1. Cfr. *Kyrkiu-, Snækkiu-, Þings-, Ölfriþer.* 3) (vide ÖGL sub 3.) Þ. 14: pr. *f. i soknum, bryta friþ*, ibid. Cfr. *An-, Lula-, Var friþer.* *

Friþ vakn, n. vapen, som under fredstid ej få bäras: arma pacis tempore non portanda. Ih. vertit: "arma domi et sub pace portanda, qualia fere forenses conventus et templa frequentantes portabant, donec lege publica cautum fuit ut inermes venirent;" Locc. vero: "arma pacifica." Þ. 14: 3.

Frukt, f. frukt: fructus. Præf.

Fræls, adj. fri (för skatter m. m.): liber, immunis (a publicis oneribus). Kg. 11: pr. *fullt ok frælst fore utskyldum*, Kk. 2: pr. *

Frænda flokker, m. (vide UplL.) Æ. 2: pr. not. 39. *4

Frænda skokker, m. i. q. *frænda flokker*. Æ. 2: pr.

Frænsæmi, f. skyldskap: cognatio. *hvar sum fyrst ær i f.*)(*faþer et broþer*, i. e. cognatus in secundo gradu lineae inaequalis, ut patruus vel fratris filius. M. 38. *3

Frænsemis spjel, n. (vide SML.) Kk. 15: pr, 2. *5

Fræstning, f. frestande, försökande (af fäkreatur som man köpt eller tillskiftat sig): exploratio, tentatio (pecoris emti vel permutatione accepti). Kp. ind. 3. *1

Frö, n. frö, utsäde: semen; sementis. V. 11: 1.

Frökorn, n. säd till utsäde: frumentum seminale. Þ. 14: pr.

Fugl, m. fågel: avis. Kk. 7. *4

Fughla gildri, n. giller för fåglar: pedica avibus posita. V. 8: 3.

Fulder, adj. 1) (vide UplL. sub 1.) *þe næmd skal ful væra*, d. ä. fulltalig: nemda plena esto respectu numeri virorum quibus constat. Æ. 16: 1. *þæt skal fullt ok frælst væra*, allitt., immune omnino esto. Kk. 2: pr. Cfr. *Gæld, Hemsokn, Kyrkiu friþer, Sar, Öre.* — *Fult*, n. absolute (vide UplL.). *f. göra v. giva*, Kk. 10; J. 5. 2) fälld i rättegång: condemnatus (cfr. VGL sub 3.). *sva sum fore iarni vurþe ful* (pro fulder), Æ. 16: pr. *

Fulgærþa bönder, fulgærdis bönder, m. pl. bönder som erlägga full skatt: praediorum domini plenum vectigal pendentes. Kk. 1: 2. coll. Kg. 7.

Fulsære, n. fullsår: plenum vulnus.)(*bloþlæti*, M. 1: pr. *

Fultipa, adj. (Isl. *fulltida*) mogande, till mogen ålder kommen: adultus. *f. man*)(*övormaghi*, M. 2: pr.

Fylgha, fylghia, v. a. c. dat. v. acc. 1) följa, efterfölja: sequi. *minung skal mærkiæ* (v. *-kiu*) *f.*, i. e. deficientibus limitibus valet. V. 13: 3. 2) följa, lyda: obsequi. *f. laghum*, V. 1. 3) medfölja: sequi, comitari. Kk. 12: 2; Kg. 10, 11: pr; Þ. 4: 1. *hænni -gher koster æller klæþi*, vestimenta &c. secum fert. Æ. 14: pr. *havi þæn vitsorþ sum vitni -gher*, M. 9: 1. *annar -gher döþum, havi þæn vitsorþ döþum -gher*, d. ä. förer talan angående dråp eller plundring af lik: agit de homicidio vel mortui hominis spoliatione. M. 9: pr; 20. 4) hålla med: stare, facere cum aliquo. *þæn a vitsorþ þre fylgha*, Kk. 14. * (*fylghia*)

Fylghi (fylgha), n. 1) följe, medfölje: comitatus. Þ. 4: 1. 2) biträde: auxiliium. Kk. 15: 2. *5

Fylghæ fal, n. underlåtenhet eller vägrande att följa med den som man borde åtfölja: negligentia vel contumacia eius, qui non comitatur eum, quem comitari oportet. Þ. 4: 1.

Fylla, v. a. 1) fylla: explorere. þæt (sc. yrknaþa fæ) saþul ok sila -ler (cfr. UplL. v. sila fylli), V. 23: 1. 2) fullgöra: perficere, peragere. f. (vapa) eþ, Æ. 14: pr; M. 4: 5; V. 7. f. lagh, M. 11. f. byrþ sina, bekräfta det aflagda vitnesmålet med ed: prolatum testimonium dato iureiurando complere. Þ. 10: pr. 3) (fullt) bevisa: (plene) probare. f. vapa mæþ vitnum, M. 3: pr. fylli æptir mæþ fughurtan manna eþe, Æ. 13: 7. f. til mans mæþ tvæggia manna vitni ok fughurtan manna eþe, M. 17. *5

Fæ, n. 1) få, fäkreatur: pecus. Kp. 3. 2) (vide UplL. sub 2.) Kp. 2. givi ut fæ þæt han tok, d. ä. böter som han emottagit: mulctam acceptam reddito. Kk. 15: 2. Cfr. Þiufstolin; Lækæris-, Væþfæ. *

Fæböter, f. pl. böter: mulcta. Þ. 3: 1. *5

Fægarþer, m. fägård, ladugård: area pecuaria. M. 6: 2. *2 (fæa garþer)

Fælla (præs. ind. pass. falz), v. a. 1) (vide ÖGL. sub 1.) f. diur, V. 8: 1. 2) försumma (något som skall göras): negligere. f. aku, bygning, skat, skiuta-gærþ, Kk. 1: 2; 2: 1; Kg. 7, 11: pr. f. di-ki, broar, færiur, försumma att gräfva dike &c.: negligere incile fodendum &c. V. 4, 18: pr, 2. eþar værin fældir, iuramenta praetermissa esse censor. Þ. 8: pr. Cfr. Niper fælla. 3) (vide VGL. sub 2.) næmpd fæller, vide Næmpd. tolf mæn fælla man, vide Tolf. -las at hormalum, Kk. 15: pr. -las til hun-

draþa marker, Æ. 6: pr. 4) fællas (vide UplL. sub 4.) f. at eþe, Kk. 15: pr, 2; V. 7; Þ. 5. *

Fæmptandi, num. femtonde: decimus quintus. Kk. 7. not. 6. *1

Færia, f. (vide UplL.) V. 18: 2. *3

Færþ, f. färd, resa: iter. Vide A-, Ater-, Biskups-, Fram-, Skiuta færþ. * (færd)

Fæst, f. fästning, trolofning: sponsalia. sitia i fæstum)(i bruþbænki, säges om brud, som ännu icke gått i brudstolen: dicitur de sponsa quae, nuptui collocanda, nondum sellam genialem occupavit. Æ. 2: 1. Cfr. VML. Ad-denda pag. 357. *3

Fæsta, v. a. 1) fästa, trolofva sig med: sibi despondere. f. sik kunu, Kk. 15: 1. fæstekona þæn laghlika var fæst, Æ. 2: pr. 2) utfästa: (firmiter) promittere. vil æi f. (sc. fæböter), Þ. 3: 1; 4: pr. f.)(ræt göra, Þ. 9: pr. *

Fæsta, f. utfästelse, löfte (om böters erläggande): promissio (mulctae). krævia v. beþas fæstæ (pro -tu), Þ. 3: 1; 4: pr. *

Fæsta maþer, m. fästeman: sponsus. Æ. 2: 1. *2

Fæþerne, n. fädernejord: fundus paternus. f. fornt ok gamalt, J. 14: 1. *

Föl, n. föl: pullus equinus. Vide Sumar föl. *4 (fyll)

För, adj. duglig, i stånd: vegetus, bene comparatus. Vide O-, Vælför. *

För, conj. förr än: antequam. V. 14: 4. *5 (fyr)

Föra, v. a. 1) föra: vehere, ducere. f. ovormagha af arvi bole, Æ. 7: 1. f. giptur i giptu, genom nytt giftes ingående sammanblanda den till de särskilda giftena hörande egendom: novis nuptiis confectis bona ad diversa coniugia pertinentia commiscere. Ibid. pr. f. þing at manni, Þ. ind. 4. coll. textu cap. f. fasta up a döþan man, Þ. 8: 1. Cfr. Af

föra. 2) framföra, göra: ferre, face-re. *f. ep*, Þ. 7: 2; 8: pr. *f. lagh*, Þ. 14: pr. *

Förra, conj. förr än: antequam. Æ. 14: 3. * (*fyrsta*)

Försl, f. försel, fora: vectura. *konungs-lar*, Kg. 11: pr. *3

Första, adv. först: primum. Þ. 6: 1. *4 (*fyrsta*)

G.

Galbænker, m. en bänk framför bordsändan längst inne i rummet: scammum ante mensam positum, in interiori cubiculi parte. M. 6: 2. Eodem nomine Ostrogoti, teste Ih., designant princeps sedile in cubiculo; at Vestrogoti, scammum ante mensam positum; *galbänk* vero dici pro *gafvelbänk* uno ore adfirmant interpretes, ut adeo h. v., secundum Ih., proprie significet "scammum ad interiorem domi parietem," a *gafvel*, "frons aedificii, vel summitas, fastigium eius."

Galín, adj. galen, vansinnig: furiosus. M. 2: 1, 2. *4

Gamal, adj. gammal: antiquus. *hvat sum -lt ær*, i. e. *gamul byrþ*, ut in antecedentibus exprimitur,) (*aflung*, Kk. 14. *3

Ganga (præs. *ganger* v. *gar*), 1) v. n. gå: ire. *g. a gengærþ*, Þ. 14: 4. *af g.*, vide *Af 2. ganga þe* (sc. *tolfmæn*) *æi mæþ landboa*, J. 12. *skapi gar a land*, *skapi gik af diki*, *skapi gar gönum* (sc. *garþ*), Kg. 8; V. 4, 5: 1. *iulafriþer &c. -ger in v. ut*, Þ. 14: pr. *nöþsyn -ger a*, Kp. 4. Cfr. *Ater-*, *For-*, *Til-*, *Vip-*, *Undan ganga*; *Um ga*. 2) v. a. (vide UplL sub 3.) *g. minung*, J. 16. *vil g.* (sc. *fasta ep æller minung*) *mera*, i. e. de maiori praedio. J. 17. *

Ganga, f. gång: itus. Vide *Aganga*. *5

Gang dagher, m. gångdag; så kallades vissa böndagar, då processioner anställdes omkring gårdarne med kors, vigvatten och helgonbilder samt under böners läsande: ambarvalia, dies rogationum v. litaniarum; proprie dies circuitus; ita appellabantur certi dies, quibus villas suas circumviverunt veteres, cruces, aquam consecratam ac imagines sanctorum ferentes precesque recitantes. *litli g.*, lille gångdagen, en ensam dylik böndag som firades den 25:te April, och kallades så till skillnad från de gångdagar, som firades i sjetten veckan efter påsk och börjades med bönsöndagen: dies rogationum minor; ita appellabatur dies XXV Aprilis (Isl. *gagndagr him eini*); tres vero dies rogationum, incipientes a dominica Rogate, celebrabantur in septimana sexta post pascha (Isl. *gagndagarika*; Germ. *betwoche*, *kreutwoche*). Þ. 14: pr. Cfr. ARNESEN, *Isl. Rættergang*, pag. 87, 88; HALTAUS, *Jahrzeitbuch der Deutschen des Mittelalters*, p. 245-247.

Ganger, m. i. q. *ganga*. Vide *Fastæ-*, *In-*, *Utganger*. *5

Garva, vide *Göra*.

Garþa fal, n. (vide UplL) V. ind. 5. *4

Garþer (gen. *gars*, Kp. 7.), m. 1) gårdsgård: saepes. V. 5, 9, 19: pr. *lagha g.*, V. 5: pr. 2) inhägnad plats: locus circumsaeptus. Vide *Bislin-*, *Fæ-*, *Hunbla-*, *Kyrkiu-*, *Laxa-*, *Tungarþer*. 3) (vide VGL sub 3.) Kk. 10, 12: pr; 21: 2; Kg. 10; Æ. 14: pr; Kp. 3. *nötahus i -þi*, M. 5: 2. *fore -þi*, J. 9; Þ. 5, 7: pr. *hæst &c. hem föra fore garþ* (sc. *eghandans*), V. 6: pr. *ganga v. þing kalla fore garþ mans*, Þ. 2, 4: pr. Cfr. *Man-*, *Præsta garþer*. *

Gen, f. egentligen möte: proprie occursus. Inde 1) *i gen*, emot: contra. M. 24. 2) abiecta præp. *i*, præp. c. dat. a) emot, inemot (viss tid): ante, prope

(tempus). *g. iulum*, V. 15. b) (stridande) emot: contra. *bryta g. kyrkiu*, M. 33. *

Gen fasta (pl. -*tær* pro -*tur*), f. (vide UplL.) Þ. 7: 1; 8: pr. *5

Gengærþ, f. sammanskott af lifsmedel till konungens länsman, samt det af honom, då detta sammanskott gjordes, hållna gästabad: *commeatus qui exactori regio adferebatur, et convivium quod, cum hoc fieret, ab illo celebrabatur. ganga obupin a konungs mans g.*, Þ. 11: 4. Cfr. *Væzla*. *4

Geta hæptur, f. pl. inrättning hvarigenom get, då hon går ute på marken, hindras att göra skada: *instrumentum caprae pascenti adnexum, quo illa a damno dando impediatur*. V. 6: pr.

Giftamaþer, m. (vide VGL.) Æ. 2: 1. * (giptamaþer)

Gilder, adj. 1) gällande, giltig: *valens, ratus*. Kk. 14; J. 4, 14: 1. 2) i godt stånd (om gårdsgård): *rite exstructus (de saepe)*. V. 5: pr. 3) för hvilken skall bötas: *pro quo mulcta penditur*. Vide *Ogilder*. *

Gildri, n. giller: *pedica, decipula*. V. 8: pr. 3. Cfr. *Fughla gildri*. *5

Gipta, f. 1) gifte, äktenskap: *nuptiae, coniugium. a g. ganga*, Æ. 8: 1. *föra giptur i giptu*, vide *Föra 1*. 2) arrende af jord: *locatio conductio fundi*. J. ind. 11. coll. UplL. J. ind. 12, 13. *

Giptamal, n. (vide UplL. sub 1.) -*lum rapa* (cfr. VGL.), Æ. 1: pr. *4

Gipter, adj. gift: *matrimonio iunctus*. -*tur*, pl. pro -*tir*, Kk. 6: 1. Cfr. *Ogippter*. * (gifter)

Gita (impf. conj. *gate*), v. a. gitta, kunna, förmå: *posse. g. dult*, vide *Dylia. g. ep fylt*, V. 7. *g. bots firi*, vide *Boa 1. hvar þe gita*, Þ. 3: pr. *hatter æller huva giter hult* (sc. *sar*), M. 9: 1. *þær sum æi giter bro værit*, V. 18: 2. *

Corp. Jur. Sv. G. Ant. Vol. VI.

Giva, v. a. gifva: *dare. g. þokka orþ*, M. 7: pr. *g. manni sak*, vide *Sak. g. fasta*, vide *Fastar*. *

Goþs (*gooz, gööz*), n. gods: *bona* (cfr. SML). Kk. 5: 1; 14; M. 5: 1. Cfr. *Barna goþs*. *

Goþvili, m. samtycke: *consensus. utan-lia mans*, Kk. 14; V. 15. * (*godvili*)

Graf, f. grop: *fossa*.) (*diki*, V. 18: pr. *5

Granni, m. granne: *vicinus* (cfr. ÖGL). Vide *Nagranni*. *

Graskin, n. gråverk, ekorreskinn: *pellis sciuri*. Kk. 7. *3

Grava, v. a. gräfva: *fodere. -vi siþan* (sc. *diki*), V. 4. * (*græva*)

Grava bakki, m. (vide UplL.) *þe a g. varu*, d. ä. de som voro närvarande vid den dödes begrafning: *ii qui aderant cum sepeliretur mortuus homo*. Æ. 13: 4. *3

Gripa, v. a. *g. til* (vide UplL.). *g. t. talu*, Þ. 6: 1. not. 83. *g. t. fangamans*, M. 29. *

Gupsivalagh spiæl (*guzevelagh spiæl*), n. (vide UplL.) Kk. 15: pr. *4

Gupslíkami, m. (vide UplL.) *taka g.*, Kk. 10, 21: 1. *5

Gæf, f. gåfva: *donum. lagha g.*, Kk. 14. Cfr. *Hindradags gif*. *

Gæld (*giald*), n. 1) betalning, ersättning: *solutio, compensatio. krævia g.*, Þ. 2. *vita guldit g.*, Þ. 8: 1. not. 11. *liggi i fullum -dum*, de pecore occiso vel vulnerato, M. 1: 4. Cfr. *Skapa gæld*. 2) gäld, skuld: *aes alienum, debitum. gælda g.*, Kk. 5: 1. 3) böter: *mulcta*. M. 23. *attatighi v. hundrapa marka g.*, M. ind. 21, 23. *dyrri at -dum*, V. 21: 1. *gældi ater mæþ lagha -dum*, M. 30. *gældi halvum -dum, liggi i halvum -dum*, M. 2: pr. 1. Cfr. *Mangæld*. *

Gælda (impf. *galt*, part. pass. *guldin*), v. a. 1) erlægga, betala, ersätta:

pendere,olvere,rependere. Kp. 6; Þ. 2, 8: 1; 9: pr. *gæld æru guldin*, Kk. 5: 1. *vita guldit*, Þ. 8: 1. *klokku apter g.*, Kk. 6: 3. Cfr. *Ater gælda*. 2) böta: multamolvere. *g. fæmtan marker*, M. 38. *g. bot*, V. 7. *-di halvum gældum*, M. 2: pr. 3) mista för begånget brott: ob commissum crimen perdere. *g. lif (sit)*, Æ. 6: pr; M. 15: 1. 4) gälla (i värde): valere (certo pretio). *sva mykit þe* (sc. *siu marker væghnar*) *gælda* (cfr. *Mark*), M. 38. *

Gærning, f. (vide ÖGL. sub 2.) Vide *Illgærnings man*. *

Gærþ, f. 1) görande: factio. Vide *Uppgærþ*. 2) (vide ÖGL. sub 2.) Æ. 16: 1. 3) utskyld, gård: tributum, vectigal. Vide *Gen-*, *Skiuta-*, *Utgærþ*; *Fullgærþa bönder*. *

Gærþa, v. a. gärda, bygga gårds-gård: saepire. *garþ ater g.*, V. 19: pr. *

Gæster, m. gäst: hospes. Æ. 2: 1; M. 6: 1. *

Göma, v. a. bevara, taga vara på: conservare. Kk. 6: 2; M. 38. *

Gönum, præp. c. acc. genom: per. *almanna leþ mæþ skipi fara g. at*, V. 14: 1. * (*ginum*)

Gör, adj. (part. pass. a *göra*) gjord, fullbordad: factus, perfectus. *g. man* (*ovormaghi*, mogande man: vir adultus (cfr. *at sær gör*, VGL. v. *gæra* 1). M. 21.

Göra (part. pass. *gör*, Æ. 2: 1. acc. *göran*, Kk. 19: pr. not. 37. f. *garva* (Isl. *göruva*), M. 7: pr.), v. a. 1) göra: face-re. *gör eþer*, Kk. 19: pr. not. 37. *g. næmpd*, i. e. nominare. Æ. 16: 1. *g. up af nyu aker æller æng* (cfr. SML. v. *up göra*), V. 15. *gör han up þe iorþ* (*lægger ater*, J. 11: 1. Cfr. *Forgöra*. 2) gifva, erlægga: dare, pendere. *g. skat*, *skin* &c. Kg. 7. *göri fram hæpslo*, Kk. 21: 4. *g. skiut*, lemna hästar: praebere equos. Kg. 11: pr. * (*giora*)

H.

Ha bændi, m. (v. *-da*, f.?) i. q. *hælda* (vide VGL.). V. 6: pr. Locc., Ver. et Ih. credunt h. v. proprie significare vinculum, quo scalam alligatur remus, a *har*, scalmus; quod tamen dubium mihi videtur. Secundum BH. Isl. *háband* denotat "vinculum nervos poplitis (*hási-nar*) adstringens," *hábanda* vero "constringere nervos poplitis, ut oves, usu pedis fere amisso, aufugere nequeant."

Haf, n. haf: mare. Kg. 7; V. 14: 1. *4

Haghi, m. hage: pascuum consaep-tum. V. 13: 3. Cfr. UplL. Addenda pag. 454. Cfr. *Hema-*, *Mipalhaghi*.

Hald, n. hållande: retentio &c. Vide *Vard-*, *Uphald*. *4

Halda, v. a. c. dat. v. acc. 1) hålla: tenere. Vide *Fram halda*. 2) skaffa, hålla: praebere, providere. *h. kost fore biskupi*. Kk. 4. Cfr. *Upe halda*. *

Hald bani, m. (vide VGL.) M. 38. *

Half mark, f. half mark: dimidia marca. M. 18, 28: pr. *

Halmlaþa, f. halmlada: horreum stramentarium. M. 6: 2.

Halninger (pro *halfninger*), m. hälft: dimidium. V. 14: 1. Scribitur *hælfning-er*, ibid. not. 85. *3 (*hælfninger*)

Hals, m. hals: collum. M. 9: 1; V. 6: pr. *5

Halshugga, v. a. halshugga: decollare. Æ. 16: pr.

Halva, f. hälft, sida: dimidia pars, latus. *a qvinna* &c. *-vu*, Æ. 1: 1. *a apru* (pro *apra*) *-vu*, *a bapar -vær* (pro *-vur*), d. ä. fädernet och mödernet: ab altera vel utraque parte, sc. de genere paterno et materno. Æ. 8: 1; J. 8: 1. *

Halver, adj. half: dimidius. *half gæld*, vide *Gæld* 3. *halft* (sc. *skip*), Kg. 7. *halva andra*, Kk. 10. *halft*, absolute, hälften: dimidium. Kk. 5: 1; 7. et not. 6; 21: 3. &c. *halvu dyri*, *höghri*, *mera*,

d. ä. dubbelt: *dúplo carior* &c. Kg. 10; Æ. 2: 1; 14: pr; M. 2: pr; 6: pr; 9: 1; 20. *halva* (pro *halvu*) *höghri*, M. 18, 21. *halvu minni*, d. ä. hälften: *dimidio*. M. 6: pr, 1. Cfr. Öre. *

Hand, f. hand: manus. *fa barni fæ i hænder*, Kp. 2. *bok i hænder taka v. i hand sik taka*, Æ. 16: 1. et not. 99. *a hændi takit*, de re furtiva, Æ. 16: 1. *-da mællum hava*, Kk. 14. *garþer skal væra sva högher at taker undir hand mæþlungu manni*, d. ä. når honom up under armen eller axlen: *saepes altitudine pertingito ad manum i. e. sub humerum viri*, V. 5: pr., cui loco confertur M. L. GulapL. Landsl. 29, ubi dicitur: "*gard skal gera sva háfann, at hann nái undir haund medal manni*," i. e. "*at de kand naa op under en Mands Arm*," ut haec reddit ius Norveg. Chr. IV; vel, ut vetera statuta Germanica loquuntur: "*ein pfatzaun soll einem zimlichen mann unter die achsel gehen und ihn stehend tragen*" &c.; vide Gr. pag. 102. Cfr. *Harms hand*. *

Hand, ? slag: genus. Vide *Hvaria handa*. *5

Har, n. hår: pilus. Vide *Huld*. *5

Har, m. (vide ÖGL, coll. UplL v. ar.) (*fiærþunger* (sc. af *skipi*), *halft* et *alt* (sc. *skip*), Kg. 7. *2

Harms hand, f. (vide UplL) *dræpa v. varþa dræpin mæþ harms hænde*, M. 1: 3; 21. *5

Hatter, m. hatt: pileum. *h. æller hua giter hult* (sc. *sar*), allitt. M. 9: 1. Cfr. *Iærnhatter*. *5

Hazsla, vide *Hæþsla*.

Heghra, vide *Högher*.

Hema, adv. hemma: domi. *h. i ha-glum* &c. (cfr. *i hæghna skoghun hema*, VML h. v.), V. 13: 3. *

Hema aghur, f. pl. inhägnade egor: fundi consaepiti. V. 13: 3. not. 72.

Hema haghi, m. inhägnad hage: *pascuum consaepitum*. V. 13: 3. not. 72.

Heman, adv. hemifrån: domo. V. 13. *4

Hembuþ, n. tillsägelse till någon hemma i hans gård: *adnuntiatio ad domicilium alicuius adferenda*. V. ind. 6, ubi h. v. respicit illam adnuntiationem domino noxii pecoris adferendam, de qua agitur V. 6: pr. Locc. vertit: "*nocentium (animalium) deportatio ad villam possessoris*."

Hemol, adj. (vide ÖGL) *göra -lt* (cfr. *iorþ -la göra*, UplL h. v.), M. 29. *-lt skal um alder væra*, d. ä. säljaren är alltid (och ej blott i fem dygn) skyldig att försvara förtrytningen: *factam alienationem semper (nec tantum quinque dies) defendito venditor*. Kp. 3. *brista at -lo*, deficere in illa defensione. Ibid. *4 (*hemul*)

Hemsokn, f. 1) hemgång: *securitatis domesticae violatio*. *göra manni fulla h.*, Kg. 2: pr. not. 10. *sva byrias h.*, d. ä. så långt sträcker sig hemfriden, så att särskilda böter för hemfridsbrott erläggas om dråp der sker: *ibi incipit v. eo usque extenditur pax domestica, ut peculiaris mulcta violatae pacis pendatur, si caedes ibi patrata fuerit*. M. 6: 2. 2) stöld, begången hemma i någons gård: *furtum in domicilio alicuius commissum*. *böte aftækt i skoghi sum h.*, V. 7, ubi Locc. perperam vertit: "*invasio alienae domus nocendi animo*." *

Hem stæmpna, v. a. hemma hos en annan förelägga honom en viss tid att fullgöra något: *alicui in domicilio suo condicere certum tempus ad faciendum aliquid*. *kræviu ok h. (um þre nætter)*, Þ. 2, 14: pr.

Hemstæmpning, f. tillsägelse hemma hos en annan, hvarigenom honom förelägges en viss tid att fullgöra något: *admonitio in domicilio alicuius facta, qua*

certum tempus ad aliquid faciendum ei condicatur. *P. ind.* 2.

Hemuls man, m. hemulsman, den som åt en annan lemnat en viss rättighet och, vid upkommen tvist, skall försvara densamma: auctor; is qui ius quoddam alii concessit, cuiusque est illud ius, mota lite, defendere. V. 7, ubi sermo est de eo, qui ius utendi silva alii concessit. Cfr. ÖGL vv. *hemul*, *hemula*, *hemuld*. *5 (*hemolman*)

Heta, v. n. heta, kallas: appellari. *æn hun* (sc. *sæt*) skal *staþugh h.*, M. 26. *

Heþer, m. heder: honor. Præf. *4

Heþerlös, adj. ohedrad: inhonoratus. Præf.

Heþin, adj. odöpt (om barn): non baptizatus (de infante). Kk. 11: pr. *

Hiarna hinna, f. hjernhinna: membrana cerebri (dura mater dicta). M. 9: 1. Cfr. VGL v. *hinna*.

Himiriki (*himarika*, *hymiriki*), n. himmelrike: coelorum regnum. Præf.; Kk. 21: 5; Kg. 11: 1. *5

Hin, pron. 1) den andre: ille, alter. M. 19, 31: pr; V. 23: 1; J. 7: 3. 2) den (som): is (qui). *h. sum*, V. 6: 1; 7. *

Hindra, v. a. hindra: impedire. V. 7, S: 1. *4

Hindradags gif, f. (vide ÖGL) Æ. 4. *5

Hinna, f. hinna: membrana. Vide *Hiarna hinna*. *1

Hion, n. i. q. *hiona* (vide ÖGL). Kg. 2: 1. Cfr. *Leghu-*, *Varþnaþa-*, *Værnaþa hion*. *

Hiona mali, m. en penningafgift till presten af legohjon: pensio numaria, quam sacerdoti dabant mercenarii. Kk. 10, cui loco conferantur Litterae Reg. d. 13 Iulii 1297 datae, ubi eadem pensio commemoratur verbis: "pro pensione vero dicta *maala* mercenarius quilibet solvat sacerdoti duas ulnas telae, mer-

cenaria autem unam ulnam telae cum tertia parte."

Hiona span, f.? (contractum, ut videtur, a *hiona spanan*) i. q. *bospænd* (vide ÖGL et VML; cfr. UpIL v. *bodræt* et SML v. *bosdræt*). M. 31: 5, ubi dicitur quidem: *bodræt æller h.*, attamen illa duo verba synonyma esse videntur.

Hiona vigning, f. vigsel: benedictio nuptialis. Kk. 9. *5

Hjelþa, v. a. c. dat. hjelpa: opem ferre. *h. manni til heþer &c.* Præf. *

Hofstokker, m. en träklabb som fästes vid hästens fot, för att hindra honom att slöja: compes lignea, quae pedi (proprie unguiae) equi adnectitur, ut a saliendo cohibeatur equus. V. 6: pr.

Hol, *hul*, n. 1) (vide SML sub 2.) *hulsar i nipra huli*, d. ä. i bukhålligheten: vulnus in cavum abdominis penetrans,)(*i yvra huli*, d. ä. i bröstålligheten: in cavum pectoris. M. 9: 1. Si pro *holværi*, ibid., legendum sit: *hol*, *væri*, ut statuit Ih., v. *hol* tamen non, ut idem credit, hoc loco potest significare abdomen, sed cavum capitis, ut adeo verba: *ganger i hol* vertenda essent: si vulnus, diffisso cranio, penetret in cavum capitis. 2) håla, gömställe (för tjufgods); äfven undandöljande: caverna, latebra (ubi conduntur res furtivae); quoque occultatio. *böte . . sva fore h. sum fore þiufsti*, M. 31: 4. Cfr. *Þiuf hol*. *4 (*hul*)

Holværi,? hufvudets inre del, som betäckes af hufvudskålen: cavum capitis, quod cranio tegitur. M. 9: 1. Ver. vertit: "cranium;" Locc. vero: "interius caput aut cranium." At verisimile est h. v. non nisi errato originem debere, et *hol væri* duo diversa esse vocabula; vide *Hol 1*.

Hor, n. hor: adulterium. Kk. 15: 2. *enfalt*, *tvæfalt h.*, ibid. pr. *

Hor mal, n. (vide ÖGL) Kk. 15: pr. *3

Horn, n. horn: cornu. *sva* . . *sum y-tærst ganger h. ok hovar*, allitt., d. ä. hornboskap och hästar: pecora cornuta et equi (cfr. ÖGL h. v.). M. 6: 2. *5

Horn stokker, m. en stock eller träklabb som bindes vid hornen på nötkreatur för att hindra dem att göra skada: truncus qui cornibus pecorum adligatur, ut a damno faciendo arceantur. V. 6: pr. Ver. vertit: "asser fronti et oculis bovis praeligatus, ne saepem transsilire videat;" at *fiæl fore öghæn* l. c. quoque commemoratur.

Hover (pl. *hova* pro *hovar*), m. hof: ungula solida. Vide *Horn*. *2

Hovud (dat. *hofdi*), n. hufvud: caput. M. 9: 1. *

Hovud sar, *huvud sar*, n. (vide SML) Kg. 10. not. 78; M. 9: 1. *5

Hovudsman, m. hufvudman (i edgång): princeps (in iureiurando). Kk. 19: pr. *

Hvar, pron. hvar, hvarje: quisque. acc. m. *hvan*, Kk. 7, 14, 15: 2. &c. Sed v. *hvarra*, Æ. 1: 1, nullum sensum præbere, ideoque delenda esse videtur. *

Hvar, pron. hvilken: quis. *h. þera*, J. 14: 1. *e h. husit a*, M. 31: 2. dat. n. *hvariu*, þ. 7: 2. acc. m. *hvem*, þ. 12. *hvat brutum þæt hælst æru*, *hvat brutum til hænnar varþer brutit*, *hvat aværkum han gör*, i. e. quaecumque &c. Kk. 20; Æ. 2: 1; V. 13: pr. *

Hvaria handa, adj. indecl. ehvad slags: cuiuscumque generis. Kp. 1. *5

Hugg, n. hugg: ictus (securis &c.). Kg. 10. Cfr. *Afhug*. * (hog)

Hugga, v. a. 1) *hugga*: (securi &c.) caedere. *h. stóra fran garþi*, V. 5: 1. *h. timber æller troþ*, V. 13: pr. *h. stóralas*, V. 15. *runir a* (sc. *hællu*) *hognar*, þ. 15. Cfr. *Halshugga*. 2) *sönderhugga*: ictibus conscindere. *h. garþ*, V. 5: 1. * (hogga)

Hug vakn, n. vapen att hugga med

(såsom svärd och yxa): arma quibus caesim feritur (ut gladius et securis).)(*lifvakn*, Æ. 14: 2. Cfr. *Folk vakn*.

Hvita, vide *Vita*.

Hul, vide *Hol*.

Huld, n. kött: caro. *mæþ h. ok har*, allitt., V. 8: 1. *blopsar i hofdi æller -di*, M. 9: 1. Cfr. UplL. h. v. *4

Hulsar, n. (Isl. *holund*) i. q. *hulsæri* (vide UplL.).)(*huvudsar*, Kg. 10. not. 78. *h. i niþra v. yvra huli*, M. 9: 1. *5

Humblagarþer, m. humlegård: agellus lupulo consitus. M. 6: 2; V. 2. *5

Hundraþa, num. hundrade: centum. *h. marker*, Kg. 10. *h. marker ok fiuratinghi*, M. 22. *h. marka gæld*, mulcta CXL marcarum. M. ind. 23. coll. textu capit. *böte h.* (sc. *marker*) *til þræskiptis*, sc. mulctam CXL marcarum. M. 5: pr. coll. 23. *tu, þry h.*, Kk. 21: 2; Kg. 10. et not. 78; Æ. 16: pr. *

Hus, n. hus: domus. Vide *Fiskia*, *Nöta*, *Sanghus*. *

Husaby, m. kungsgård, der konungens länsman bodde: praedium regium, ubi habitavit praefectus regius. þ. 1: 1. Cfr. VML v. *husabyman*.

Husfrua, f. husmoder, (bondes) hustru: materfamilias, uxor.)(*bonde*, Æ. 4. * (husfru)

Huslykil, m. husnyckel: clavis domus. M. 31: 2. not. 19.

Huva, f. (vide ÖGL) Vide *Hatter*. *4

Huvud sar, vide *Hovud sar*.

Hværgihin, pron. ingendera: neuter. V. 12. * (hvarghin)

Hylia (sup. *hult*), v. a. hölja, skyla: tegere. Vide *Hatter*. *

Hyllest, f.? (a *hulder*, propitius; Isl. *hylli*) huldhet, ynnest: gratia, benignitas. J. 17.

Hæfta, *Hæftur*, vide *Hæpta*, *Hæptur*.

Hæfþ, f. häfd, eganderättens förvärfvande genom besittning: usucapio. *la-gha -þir*, V. 16: pr. *

Hælagher, adj. helig: sanctus. *hælgir mæn*, i. e. sacerdotes (cfr. ÖGL), Kk. 21: 4. *

Hælda, f. (vide VGL) *læggia* (sc. *get*) *h. um hals ok fot*, V. 6: pr. Cfr. *Skakhælda*. *4 (*helda*)

Hælder, adv. häldre: potius. Kk. 4; Þ. 14: pr. *vitin þæt tolf mæn hvat* (sc. *han*) *h. ær*, quid sit, i. e. utrum amens sit v. impuber, an non. M. 2: 2. *4

Hælg, *hælgd*, f. helg, högtid: festum. Æ. 16: 1. not. 8; Þ. 7: 3. Cfr. *For hælg*. *

Hælla, f. häll, flat sten: *petra plana*. Þ. 15.

Hælla, v. a. hälla: deorsum inclinare. Vide *Til hælla*. *3

Hælsingar, *hælsingiar*, m. pl. Hel-singar, det gamla Helsinglands inbyggare: incolae veteris Helsingiae (cfr. ind. nom. pr. v. *hælsingia land*). Kg. 10, 11: pr. *lagh -gia*, Præf. not. 12; Kg. 6: pr.; et pro *-ngx laghum*, Kg. 6: pr. legendum videtur *-ga laghum*. *landslagh -gia*, Kg. 6: pr. not. 97.

Hælsinsker, adj. Helsingisk: Helsingicus. Öre h., Kg. 7. cfr. Öre.

Hælti, f. halthet: claudicatio. Kp. 3.

Hæmpna, v. a. hämnas: ulcisci. M. 38. *

Hængia, v. a. uphänga (i galge): suspendere (in patibulo). Vide *Uphængia*. *

Hænta, v. a. hämta: adducere. Kk. 6: 2. *5 (*hæmpta*)

Hæpta, *hæfta*, v. a. genom hälla eller annat fångsel hindra kreatur som går ute på marken från att göra skada: compedes vel aliud instrumentum pecori pascenti adnectere, ut a damno dando impediatur. *h. hæst mæþ hofstokki &c.* V. 6: pr. *fæ ær tæpt æller hæft*, V. 23: pr. *5 (*hæfta*)

Hæptur, *hæftur* (-*tær*, V. ind. 6.), f. pl. hälla eller annat fångsel, hvarmed kreatur, som går ute på marken, hindras att göra skada: compedes aliudve

instrumentum pecori pascenti adnexum, ut a damno dando impediatur. M. 1: 4; V. 6: 1. Cfr. *Geta*, *Nöta hæptur*. *5 (*hæpta*)

Hærbuþ, n. befallning att inställa sig för att utgå i leding eller försvara landet: iussum quo aliquis evocatur ad expeditionem bellicam faciendam vel patriam defendendam. *fa h. i utropir æller i landværn*, Kg. 8. *böte sum fore h.*, i. e. ob tale iussum neglectum. Kg. 9: pr. coll. 8.

Hæria, v. a. (vide UplL) *h. æller brænna*, Kg. 8. *4

Hærra, m. herre: dominus. *vars h. byrþ*, Æ. 16: pr. Cfr. *Iunkhærre*. *

Hæsta köp, n. hästköp: emptio equorum. *h. ok skipti*, Kp. 3. *5

Hæpsla (*hazsla*), f. (Isl. *häd*, irrisio; *hæda*, irridere, proprie simulata laude efferre; *hædni*, irrisio, ludibrium) 1) förakt, skymf (hädelse): contemptus, contumelia. *fore hælgþra manna -lo*, Kk. 21: 4. 2) böter för tillfogad skymf: mulcta ob contumeliam alicui illatam. *göri fram -lo*, i. e. mulctam ob contemptum sacerdotum in antecedentibus definitam. Ibid. — Ih. perperam tribuit h. v. significationem reverentiae, sicut credit verbum *hæda* denotare "personae respectum habere, venerari;" at, quamvis trito proverbio dicimus: som man är klädd så blir man hädd, i. e. ut quisque vestitus est, ita quoque honoratur; in ista tamen formula v. *hædd*, ni valde fallor, contracta est ab *hedrad*, nisi forte ista verba proprie ita sint explicanda: qui male vestitus est, contemnitur. Falsam esse explicationem h. v., quam, re vera nuda coniectura nixam, adfert Ih., vel inde adparet quod h. v. translata est ad significationem mulctae, quae ob illatam contumeliam, non vero ob reverentiam penditur. Conferatur v. *þukke*, cui Ih. pari errore tribuit significa-

tionem honoris, etsi manifesta ei inest notio contumeliae (vide ÖGL v. þukke).

Högher, adj. 1) hög: altus. V. 5: pr. 2) stor (till antal &c.): magnus (numero &c.). *væri sva högh vitni* &c. M. 18. *höghri* (sc. *þar*) (*lægghri*, Kk. 19: pr. *heghræ*, *hösta* (pro *höghre*, *högsta*) *minnung*, V. 13: 3. *högstó sar*) (*sma sar*, M. 12. *sar* . . *högstó at botum*, M. 9: 1. *halvu höghri* (sc. *muleta*), M. 18, 21. *bonde ær halvu höghri at friþbotum*, M. 6: pr. *væri þæt halvu höghra* (sc. *at botum*), Æ. 2: 1. *

Hölaþa, f. hölada: foenile. M. 6: 2.

I.

I, præp. c. dat. v. acc. inom (viss tid): intra (certum tempus). *i þre dagha*, *i fæm næter*, M. 35; Kp. 3. *i fæm natum*, Þ. 2. *

Iampn, vide *Iæmpn*.

Iarn, n. järn: ferrum. *fulder fore -ni* v. *fallin at -ni* (cfr. ÖGL), Æ. 16: pr. et not. 86. *5

Iarnbyrþ, f. (vide ÖGL) Æ. 16: pr. *2

Iarnbyrþa mal, n. mål, deri sanningen borðe utrónas genom järnbörd: caussa, in qua veritas portatione candentis ferri eruenda erat. Æ. 16: pr.

Illgærnings man, m. (vide UpIL) Præf. *3

Inganger, m. ingång: introitus. M. 6: 2.

Inleþsn (dat. -nu), f. (vide SML v. *inleþning*.) Kk. 9. et not. 16. *3

Inlandis, adv. inom landskapet (Helsingland): intra provinciam (Helsingiam). Æ. 16: 1. *5

Innan, præp. c. gen. v. acc. inom: intra. *i öiar eller almanna leþ*, d. ä. inomskårs: intra insulas secundum litus sitas. M. 37: pr. *i fæm natta*, Kp. 3. *i þæt*, dessförinnan: intra illud tempus. Þ. 8: pr. *

Invistar, f. pl. husgeråd: supellex, "bona quaevis mobilia, quae intus servari solent," ut h. v. explicat Ih. (cfr. VGL v. *invistar hus*). *þænningar æller aþrar i*, J. 13: 1, ubi tamen pro *i*. forte legendum est *invipar* v. *þur* (cfr. UpIL et VML).

Iorþ, f. 1) jord: terra. *lik til -þa* (gen.) *föra*, Kk. 12: 2. *hælla stander i -þa* (dat. pro *þu*), Þ. 15. 2) jord, fast egendom: fundus, bona immobilia. *giva (hindradags gif) i -þum*, Æ. 4. Cfr. *Köpi*, *Um iorþ*. *

Iorþa, v. a. jorda, begrafva: humare, sepelire. Æ. 13: 7. *

Iorþa aværkan (pl. -kir), f. (vide ÖGL) Kk. 20. *4

Iorþa köp, n. (vide SML) J. 4. *5

Iorþa panter, m. fast pant: fundus oppigneratus. Kp. 5.

Iorþbro, f. mindre bro af jord: pons minor, terreus, cui opus non sunt constructio et trabes (*brokar ok asar*). V. 18: pr.

Iorþeghandi, m. jordegare: dominus fundi. J. 11: 2. *

Iver (*yvr*, *yfvr*), præp. 1) öfver: super. *i marþbæk kumin*, Kg. 10. 2) ut-öfver: trans, ultra. *i haf*, Kg. 7. *fara v. skæra i mærki*, V. 1, 3, 11: pr. *

Iul, n. pl. jul: festum nativitatis Christi. Kk. 6: 1; V. 15; Þ. 8: pr; 14: pr. *tiu-gundi dagher iula*, Þ. 14: pr. *4

Iula friþer, m. frihet för lagsöknin-gar under julhelgen, från nionde dagen före jul till tjugonde dag jul: immunitas ab actionibus iudicialibus, a nono die ante festum nativitatis Christi, usque ad octavam epiphaniae. Þ. 14: pr. *4

Iunkhærre, m. (a Germ. *jung*) junker; förekommer här om en kunglig prins: iuvenis illustris, domicellus; heic occurrit de filio regis. *i magnus*, Æ. 16: pr.

Iæmpkristen, m. jämncristen, med-

christen: socius christianæ fidei. Præf. *4 (*iæmkristin*)

Iæmpn, iæmpn, adj. 1) lika: par, æquus. -*nir at arvi*, d. ä. samarfva: pari iure hereditario gaudentes. Æ. 12: 1. *æru sar i.* (sc. *at botum*), M. 9: 1. 2) i. q. *iæmpskylder*. J. 2. * (*iæmn*)

Iæmna, v. a. (vide VGL.) Kg. 11: pr. *1 (*iæmna*)

Iæmnapa arf, n. (vide UpLL) Æ. 12: 1. *3

Iæmnær, adj. lika när: æque propinquus. *æru bapir i.*, sc. ratione cognationis. J. 2. not. 5. *5 (*iom nær*)

Iæmpskylder, adj. jämnskyld: eodem cognationis gradu iunctus. Æ. 12: 1, 3. *4 (*iæm skylder*)

Iærnhatter, m. järnhatt, hjälm: galea. P. 14: 2. *4 (*iærnhatter*)

Iærver, m. järf: gulo (*mustela gulo* LINN.). V. 8: 2.

Iætta, v. a. bifalla, lofva: adsentire, promittere. Kk. 21: 4. *1 (*iætta*)

Iæva, v. n. tvifla: dubitare. Æ. 13: 7. *3 (*iæva*)

K.

Kalker, m. (vide VGL.) Kk. 21: 2. *4

Kalla, v. a. 1) kalla, tillkalla: vocare. *k. þing*, Æ. 16: 1; P. 4: pr. Cfr. *Laghkallaþer*. 2) säga: dicere. *k. nöpsyn vara*, Kp. 4. *k. sak sagha væra*, P. 5. 3) kalla: appellare. *k. man þiuf* &c. M. 7: pr. *

Kapa, f. kappa, kåpa: pallium. *utan k.*, M. 31: 3. cfr. VML v. *kapolös*. *1

Kar, n. kar, kär: vas, dolium. *lagha k.*, förmodligen ett visst antal öltunnor, hvilket vid bröllopp, efter gammal sed, ej fick öfverskridas: certus, ni fallor, numerus doliorum cerevisiae, quem, in convivio nuptiali, secundum antiquum morem, transgredi non licuit. Æ. 2: 1. cfr. ÖGL G. 9: pr., ubi v. *kar* forte ean-

dem habet significationem. An potius dicendum sit h. v. significare conditionem (ut Isl. *kör*, Dan. *kaar*), alii iudicent. Vix autem dubium est quin v. *kar* citatis locis iuris Hels. et OG. eandem rem denotet. Cfr. ÖGL v. *kar*. Locc. vertit: "legitima electio;" Ver. (*Ind. v. kior*) "conditio vel electio legitima;" Ih. vero (*Gloss. I. pag. 1132.*): "legitima securitas." — Cfr. *Bro-, Fontkar*. *3

Karl, m. 1) karl: vir. Vide *Staf-, Trulkarl*. 2) enskild man: privatus vir. *a laghkallaþu þingi sum bape kallaþe k. ok konunger*, i. e. in conventu iudiciali ordinario, qui tam ob privatas quam publicas causas statis diebus celebrabatur (*þa þing a vætlika væra*, P. 1: pr.), non vero in conventu alias, iubente rege, convocato. Æ. 16: 1. cfr. UpLL P. 5: 6. *

Kasta, v. a. kasta: iacere, conicere. Vide *Bortkasta*. *

Kiol, m. köl; äfven bergsrygg: carina; quoque iugum montis. Vide *Flatkiol*.

Kirkia, vide *Kyrkia*.

Klanda, v. a. (vide ÖGL) M. 29. Cfr. *Oklandaper*. *

Klavi, m. klafve (som sättes på svin, för att hindra dem att tränga sig igenom gårdsgårdar): numella (quæ suibus imponitur, ne per saepes penetrent). V. 6: pr. not. 80. *1

Klovi, m. (a *klyva*, findere) klofve (som sättes om halsen på svin): instrumentum bifidum, numella (quæ collo suum imponitur). V. 6: pr. Cfr. *Klavi*.

Klutra, v. a. i. q. *klanda*. Vide *Oklutraþer*. *5

Klæpi, n. pl. kläder: vestimenta. Kk. 21: 2. not. 82; Æ. 14: pr. *

Knifslagh, n. knifstyng: ictus cultri. P. 14: 1. *5

Knuter, m. knut (i trähus): compactio vel quasi nodus trabium in aedificio

ligneo. *göra hus i fra -ta*, d. ä. mindre hus (fyrknutahus), som endast har knutar i de fyra hörnen, men ej timrade mellanväggar: minus aedificium, quod tantum in quattuor angulis habet compactiones trabium, non vero habet parietes intergerios e trabibus contiguatos. V. 15.

Knæstokker, m. en träklabb som fästes vid hästens knä, för att hindra honom att flöja: *compes lignea quae genu equi adnectitur, ut a saliendo cohibeatur equus*. V. 6: pr.

Koma (kumma), v. n. 1) komma: venire. *k. at arvi (barns sins)*, Æ. 13: 7. *kumin at taknum arvi*, Kg. 7. *komber lom i*, Kk. 17: pr. Cfr. *Fram koma 1, Við koma*. 2) tillkomma, hända: accidere, fieri. Vide *Til koma*. 3) v. a. c. dat. (vide UplL sub 3.) Vide *Fram koma 2*. *

Konunger, m. konung: rex. Vide *Ari, Buð 1, Ensak, Man 4, Syslu man*. * (*kununger*)

Korn, n. säd: seges, frumentum. V. 11: 1. Cfr. *Frökorn*. *

Kornlaða, f. sädeslada: horreum frumentarium. M. 6: 2. *3

Korn tiund, f. (vide UplL) Kk. 7. *5

Kors, n. kors: crux. Kk. 21: 2. Cfr. VGL v. *crussa*.

Koster, m. 1) kost, spis, föda: cibus. Kk. 4. 2) saker, egodelar: res, utensilia. Æ. 14: pr. Cfr. *Ankostir, Farkoster*. *

Kristen, adj. christen: christianus. Vide *Iæmpkristen*. *

Kristna, f. dop: baptismus. *fa k.*, Kk. 11: pr. *5

Krona, f. 1) kronan, den kungliga magten: regia auctoritas. *böta -nunni*, i. e. *konungi*,)(*biskupi*, Kk. 21: 5. *bya undan -nunni skipta*, Kg. 11: 1. 2) tonsur, en rakad rund plätt på hjessan, såsom de catholska presterna bruka: "co-

rona clericalis, tonsura clericorum [ecclesiae Romano-catholicae], et eorum qui sacris ordinibus initiati sunt, in modum coronae; .. ita autem clericorum erant olim coronae, ut superior omnis capitis pars nudaretur, circulus in infima capillitii parte coronam formaret" (DUFRESNE, *Gloss. Lat. v. corona clericalis*). *vighþer klærker sum k. haver*, Kk. 17: 2. *4

Krævia, v. a. 1) begära, fordra: petere. Æ. 10: pr. 2) kräva, fordra: exigere. *k. gæld, fæstu*, Þ. 2, 3: 1. *k. ok hemstæmpna*, Þ. 14: pr. *

Kulfiski vatn, n. fiskevatten, der fisken under lektiden är samlad: aqua piscosa, ubi pisces tempore propagationis congregati sunt.)(*fia fiski*, V. 14: pr. Ita recte, ut mihi videtur, h. v. explicant Ver. et Ih., etsi verbum *kylla*, gignere, parere, quod citat Ver. (*Ind. v. stralfiski*), mihi incognitum est; nec certum est v. *kulder*, proles coniugii, huc pertinere, ut credit Ih. Locc. vertit: "stagnum, lacuna."

Kunna, v. a. veta, förstå: scire, intelligere. *þer bæst vilia ok bæst kunna* (pro *kunnu*), Æ. 1: pr. *

Kyrkia, kirkia, f. 1) kyrka: aedes sacra. Kk. 1: pr, 1. &c. Cfr. *Kötata*. 2) kyrka, församling: ecclesia. *k. haver han vípersaght*, Kk. 21: 3. *guþs rættir ok þe hælghu -kin*, Præf. not. 12. Cfr. *Forman*. *

Kyrkiu bol, n. (vide VGL) Kk. 2: 1; 5: 1; Þ. 3: pr. *4

Kyrkiu bygning, f. (vide VGL) Kk. 1: 2. *5

Kyrkiu dyr, n. pl. kyrkdörr: ostium aedis sacrae. Kk. 21: 2. *5

Kyrkiu friþer, m. (vide VGL) Kk. 21: 2. not. 80; §. 5. *fulder k.*, ibid. §. 2. *4

Kyrkiugarþer (kyrkægarþer), m. (vide VGL sub 2.) Kk. 21: 2, 5; Æ. 13: 7. *

Kyrkiu rætter, m. (vide ÖGL) Præf. not. 12. Cfr. *Kyrkia* 2. *4

Kyrkiu skruþer, m. i. q. *skruþer*. Kk. 6: 2. *5

Kyrkiu sokn, f. kyrksocken: parocia. fore k. (cfr. UplL), Æ. 1: 2; M. 12; J. 1, 4, 9. *4

Kyrkiu vægher, m. (vide VGL) V. 2. *rætter k.*, Kk. 12: 2; 21: 2. *

Kyrkiu væriandi, m. (vide VGL) Kk. 1: 2. *4

Kænna, v. a. 1) *sik k.* (vide UplL sub 2 b) J. 7. 2) *kænnas við*, erkänna: fateri. *við eþ* v. *drap k.*, Kk. 19: pr. not. 37; M. 38. *

Kæra, v. a. (vide VGL) *k. a man*, Þ. 4: 3. *æptir k.*, M. 5: pr. *k. sik fore konungi* (cfr. UplL), Kk. 20. *k. for kyrkiunna formanni*, ibid. *ærkiæbiskup olaver kærþi at iarnbyrþ* &c., d. ä klagade deröfver: querelam de eo protulit. Æ. 16: pr. *

Kærandi, m. kârande: actor.)(*svarandi*, Kg. 6: 1. *4

Kærling, f. qvinna: femina. Vide *Trul-kærling*. *3

Köp, n. köp: emtio. *lagha k.*, J. 4. *við gæf sum við k. annat*, Kk. 14. Cfr. *Hæsta-*, *Iorþa-*, *Tipaköp*. *

Köpa, v. a. (vide ÖGL sub 1.) *viþer köpas*, dep., göra köp med hvarannan: emtionem inter se facere. Þ. 8: 1. *

Köpi iorþ (pro *köpu iorþ*), f. (vide VGL) V. 16: pr. *1 (*köpo iorþ*)

Kötata, f. köttätande: esus carnis. *mi-sta kyrkiu ok -tu*, allitt., hvarken få gå i kyrkan eller äta kött: arceri ab aede sacra et esu carnis. Kk. 13: 1. *3

L.

Lagh, n. lag, sällskap: societas. Vide *Skiplagh*. *4

Lagh, n. pl. 1) lag: lex. l. *hælsingia*, Præf. not. 12; Kg. 6: pr. *hælsingx l.*,

Kg. 6: pr. *var l.*, Æ. 3: pr. *mæþ l. skal man land byggia*, Præf. *sum l. æru*, Kk. 1: 2. *fram um l. æru*, Kk. 15: 2. *at laghum*, Þ. 8: pr. Cfr. *Bonda-*, *Landslagh* 1. 2) ed: iuramentum. *væri sik mæþ laghum ökis sva l. sum bot*, M. 18. *ganga l. sin*, Þ. 7: 2. *fylla l.*, M. 11. *viþ laghum taka*, M. 2: 1. Cfr. *Landslagh* 2. *

Lagha, adj. indecl. laga, laglig: legitimus. Vide *Garþer*, *Gæf*, *Gæld*, *Hæfþ*, *Kar*, *Köp*, *Lösn*, *Tak*. *

Lagha balkar, m. lagbalk: liber v. sectio codicis iuris. Præf. not. 12. *5

Lagha lös, adj. laglös: legibus solutus, legum negligens. *agha lös ok lagha* (sc. lös), Præf. *1 (*laghlös*)

Laghbiuþa, v. a. lagligen erbjuda: legitime offerre. Þ. 2. *

Laghbok, f. lagbok: codex iuris. *hælsingalanda l.*, Præf. *

Laghbundin, adj. lagligen bunden: legitime vincetus. M. 28: 1.

Laghkallaþer, adj. lagligen kallad: legitime vocatus. -lat *þing*, vide *Þing*. *3

Laghlika, adv. lagligen: legitime. Æ. 2: pr; M. 12, 32: pr. &c. Cfr. *Ulaghlika*. *

Laghliker (*lakliker*), adj. laglig: legitimus. V. 6: 1. *5

Laghlysa, v. a. (vide ÖGL) M. 36. *

Laghmaþer, *laghman*, m. domare, svarande mot den så kallade domaren i Upland och de öfriga Svealandskapen: iudex, iis par, qui in Uplandia ceterisque septemtrionalis Sueciae provinciis nomine *domari* insigniebantur. Kk. 19: 3, 5; Þ. 1: pr; 9: pr; 11. -ns *domber*, Kk. 20. *

Lagh slit, n. tredska af den som blifvit förordnad i nämnd, och ej vill värja eller fälla: contumacia eius, qui, ad nemdam advocatus, reum neque condemnare vult nec absolvere. *böte -tit*, Kg. 6: 1. *4

Lagh sökia, v. a. (vide ÖGL) Þ. 14: pr. *4

Laghvarnaþer (*laghværnaþer*), m. laglig omvårdnad och ansvarighet: legitima cura &c. (cfr. UplL. v. *varþnaþer* 1.) þa ær han i l. *hælsingia*, Kg. 10.

Laghvinna, v. a. (vide UplL.) -nas til sak sinna, M. 33. -vunnen til valds-gærnungar, Kg. 3: 2. *

Laghþinga, v. a. (vide VML.) *bolfa-sta mæn skal man l.*, M. 17. *5

Land, n. 1) land, jord: terra, solum.)(*vatn*, V. 14: 2. *fore -di sinu, a annars -di, yvir sin l.*, V. 14: 1; 15, 18: pr. *mæþ lagh skal man l. byggia*, Præf. *sva skiptis -dum tvæggia konunga mællum*, þ. 15. Cfr. *Spannaland*. 2) land, landskap: provincia. Kg. 7, 8, 11: pr; þ. 1: 1; 14: pr. -*dsins bok*, vide *Bok*. -*da mællum*, þ. 7: 1. Cfr. *In-*, *Utlendis*; *Utlændsker*. *

Landamæri, n. (vide VGL.) þ. ind. 15. *5

Lands bok, f. i. q. *landsins bok* (vide *Bok*). *væþia sik undir sina l.*, Kk. 19: 3.

Landslagh, n. pl. 1) (vide UplL. sub 1.) *mæþ -ghum*, Kk. 21: pr. *æptir -ghum*, Kk. 21: 4, 5; Kg. 9: 2; Æ. 16: 1; þ. 14: 1. *æptir -ghum hælsingia*, Kg. 6: pr. not. 97. 2) ed: iuramentum. *væri sik mæþ -ghum*, M. 31: pr. *

Landsmæn, m. pl. landskapets inbyggare: provinciae incolae. Kk. 15: 2; V. 18: 2. *5

Lands þing, n. landsting, ting för hela landskapet: conventus iudicialis provinciae. þ. 6: pr. Universae veteri Helsingiae unum conventum iudiciale non potuisse communem esse, manifestum est; constat quoque duas principales partes Helsingiae proprie sic dictae (vide *Sundap*, in ind. n. pr.) quamque suum habuisse "placitum commune, quod fieri soluit annis singulis in alyr apud sudherale, in sundædh vero apud högh;" Medelpadiam quoque tale placitum habuisse "apud husaby parochiae silanger," ac An-

germanniam denique "apud kuta" (cfr. *Kutuby* in ind. n. pr.). Vide tria illa diplomata de anno 1314, quae leguntur apud HILDEBRAND, *Dipl. Suec.* III. sub n. is 1957, 1959 et 1962. *4

Landværn, f. landets försvar: defensio provinciae.)(*utroþer*, Kg. 8. H. v. respicit incolas borealis provinciae partis (*uma* &c.), qui non fecerunt expeditiones navales, sed tantum debuerunt intra fines provinciae terram suam defendere (*væria land sit hema*, Kg. 7.).

Langer, adj. lång: longus. V. 15. *æptir ysmæ fæmtan vikna -gum*, þ. 15. *

Langt (*lankt*), adv. långt: longe. *styltings rast l.*, V. 15. *længra*, compar. Æ. 11. *5

Lani, m. förstuga: vestibulum. M. 6: 2. Ita recte, ut videtur, h. v. explicat Ih., adferens Dalecarlos locum ante caulae introitum nomine *lana* appellare. Locc. et Ver. miro errore confundunt h. v. cum voce *lana*, quae denotat genus quoddam retis piscatorii (vide ÖGL.).

Las, m. lås: sera. *lasa*, perperam pro *laka* (vide UplL. v. *laker*), Kk. 2: 2. *

Las, n. lass: vehes. Kk. 1: 2. Cfr. *Af-rapa-*, *Störa las*. *

Laster, m. last, fel: vitium. Kp. 3. *læller lyti*, allitt. M. 9: 1; 14: pr. *5

Lat, n. förlust: iactura. Vide *Liflat*. *3

Lata, v. a. 1) lemna, sätta: tradere, ponere. *l. iorþ fala*, J. 1. *fiæl fore öghun l.*, V. 6: pr. *l. landboa bort af iorþ*, d. ä. skilja honom från jorden: colonum de fundo depellere. J. 5. Cfr. *Bort-*, *Up lata*. 2) mista: perdere. Vide *Bloþlæti*. 3) v. aux. låta (ske), tillåta: sinere (ut fiat). *l. æptir sik væra*, *l. qvært standa*, Kk. 5: 1; V. 11: pr. *

Lax, m. lax: salmo. Kk. 7.

Laxu fiske, f. laxfiske: aqua ubi capiuntur salmones. V. 14: 3.

Laxa garþer, m. stängsel som bygges i åar för att fånga lax: saepimen-

Kyrkiu rætter, m. (vide ÖGL.) Præf. not. 12. Cfr. *Kyrkia* 2. *4

Kyrkiu skruþer, m. i. q. *skruþer*. Kk. 6: 2. *5

Kyrkiu sokn, f. kyrksocken: parocia. fore k. (cfr. UplL), Æ. 1: 2; M. 12; J. 1, 4, 9. *4

Kyrkiu vægher, m. (vide VGL.) V. 2. rætter k., Kk. 12: 2; 21: 2. *

Kyrkiu væriandi, m. (vide VGL.) Kk. 1: 2. *4

Kænna, v. a. 1) *sik k.* (vide UplL sub 2 b) J. 7. 2) *kænnas við*, erkänna: fateri. *við eþ* v. *drap k.*, Kk. 19: pr. not. 37; M. 38. *

Kæra, v. a. (vide VGL.) *k. a man*, Þ. 4: 3. *æptir k.*, M. 5: pr. *k. sik fore konungi* (cfr. UplL), Kk. 20. *k. for kyrkiunna formanni*, ibid. *ærkiæbiskup olaver kærþi at iarnbyrþ* &c., d. ä. klagade deröfver: querelam de eo protulit. Æ. 16: pr. *

Kærandi, m. kärende: actor.)(*svarandi*, Kg. 6: 1. *4

Kærling, f. qvinna: femina. Vide *Trul-kærling*. *3

Köp, n. köp: emtio. *lagha k.*, J. 4. *við gæf sum við k. annat*, Kk. 14. Cfr. *Hæsta-*, *Iorþa-*, *Tiþaköp*. *

Köpa, v. a. (vide ÖGL sub 1.) *viþer köpas*, dep., göra köp med hvarannan: emtionem inter se facere. Þ. 8: 1. *

Köpi iorþ (pro *köpu iorþ*), f. (vide VGL.) V. 16: pr. *1 (*köpo iorþ*)

Kötata, f. köttätande: esus carnis. *mi-sta kyrkiu ok -tu*, allitt., hvarken få gå i kyrkan eller äta kött: arceri ab aede sacra et esu carnis. Kk. 13: 1. *3

L.

Lagh, n. lag, sällskap: societas. Vide *Skiplagh*. *4

Lagh, n. pl. 1) lag: lex. l. *hælsingia*, Præf. not. 12; Kg. 6: pr. *hælsingx l.*,

Kg. 6: pr. *var l.*, Æ. 3: pr. *mæþ l. skal man land byggia*, Præf. *sum l. æru*, Kk. 1: 2. *fram um l. æru*, Kk. 15: 2. *at laghum*, Þ. 8: pr. Cfr. *Bonda-*, *Landslagh* 1. 2) ed: iuramentum. *væri sik mæþ laghum ökis sva l. sum bot*, M. 18. *ganga l. sin*, Þ. 7: 2. *fylla l.*, M. 11. *viþ laghum taka*, M. 2: 1. Cfr. *Landslagh* 2. *

Lagha, adj. indecl. laga, laglig: legitimus. Vide *Garþer*, *Gæf*, *Gæld*, *Hæfþ*, *Kar*, *Köp*, *Lösn*, *Tak*. *

Lagha balkar, m. lagbalk: liber v. sectio codicis iuris. Præf. not. 12. *5

Lagha lös, adj. laglös: legibus solutus, legum negligens. *agha lös ok lagha* (sc. lös), Præf. *1 (*laghlös*)

Laghbiuþa, v. a. lagligen erbjuda: legitime offerre. Þ. 2. *

Laghbok, f. lagbok: codex iuris. *hælsingalanda l.*, Præf. *

Laghbundin, adj. lagligen bunden: legitime vinctus. M. 28: 1.

Laghkallaþer, adj. lagligen kallad: legitime vocatus. *-lat þing*, vide *Þing*. *3

Laghlíka, adv. lagligen: legitime. Æ. 2: pr; M. 12, 32: pr. &c. Cfr. *Ulaghlíka*. *

Laghlíker (*laklíker*), adj. laglig: legitimus. V. 6: 1. *5

Laghlysa, v. a. (vide ÖGL.) M. 36. *

Laghmaþer, *laghman*, m. domare, svarande mot den så kallade domaren i Upland och de öfriga Svealandskapen: iudex, iis par, qui in Uplandia ceterisque septemtrionalis Sueciae provinciis nomine *domari* insigniebantur. Kk. 19: 3, 5; Þ. 1: pr; 9: pr; 11. *-ns domber*, Kk. 20. *

Lagh slit, n. tredska af den som blifvit förordnad i nämnd, och ej vill värja eller fälla: contumacia eius, qui, ad nemdam advocatus, reum neque condemnare vult nec absolvere. *böte -tit*, Kg. 6: 1. *4

Lagh sökia, v. a. (vide ÖGL.) Þ. 14: pr. *4

Laghvarnaþer (*laghværnaþer*), m. laglig ömvårdnad och ansvarighet: legitima cura &c. (cfr. UplL. v. *varþnaþer* 1.) þa ær han i l. hælsingia, Kg. 10.

Laghvinna, v. a. (vide UplL.) -nas til sak sinna, M. 33. -vunnen til valds-gærnungar, Kg. 3: 2. *

Laghþinga, v. a. (vide VML.) *bolfa-sta mæn skal man l.*, M. 17. *5

Land, n. 1) land, jord: terra, solum.)(*vatn*, V. 14: 2. *fore -di sinu, a annars -di, yvir sin l.*, V. 14: 1; 15, 18: pr. *mæþ lagh skal man l. byggia*, Præf. *sva skiptis -dum tvægga konunga mællum*, þ. 15. Cfr. *Spannaland*. 2) land, landskap: provincia. Kg. 7, 8, 11: pr; þ. 1: 1; 14: pr. -dsins bok, vide *Bok*. -da mællum, þ. 7: 1. Cfr. *In-, Utlendis; Utlændsker*. *

Landamæri, n. (vide VGL) þ. ind. 15. *5

Lands bok, f. i. q. *landsins bok* (vide *Bok*). *væþia sik undir sina l.*, Kk. 19: 3.

Landslagh, n. pl. 1) (vide UplL. sub 1.) *mæþ -ghum*, Kk. 21: pr. *æptir -ghum*, Kk. 21: 4, 5; Kg. 9: 2; Æ. 16: 1; þ. 14: 1. *æptir -ghum hælsingia*, Kg. 6: pr. not. 97. 2) ed: iuramentum. *væri sik mæþ -ghum*, M. 31: pr. *

Landsmæn, m. pl. landskapets inbyggare: provinciae incolae. Kk. 15: 2; V. 18: 2. *5

Lands þing, n. landsting, ting för hela landskapet: conventus iudicialis provinciae. þ. 6: pr. Universae veteri Helsingiae unum conventum iudiciale non potuisse communem esse, manifestum est; constat quoque duas principales partes Helsingiae proprie sic dictae (vide *Sundap*, in ind. n. pr.) quamque suum habuisse "placitum commune, quod fieri soluit annis singulis in alyr apud sudherale, in sundædh vero apud högh;" Medelpadiam quoque tale placitum habuisse "apud husaby parochiae silanger," ac An-

germanniam denique "apud kuta" (cfr. *Kutuby* in ind. n. pr.). Vide tria illa diplomata de anno 1314, quae leguntur apud HILDEBRAND, *Dipl. Suec.* III. sub nis 1957, 1959 et 1962. *4

Landværn, f. landets försvar: defensio provinciae.)(*utroþer*, Kg. 8. H. v. respicit incolas borealis provinciae partis (*uma* &c.), qui non fecerunt expeditiones navales, sed tantum debuerunt intra fines provinciae terram suam defendere (*væria land sit hema*, Kg. 7.).

Langer, adj. lång: longus. V. 15. *æptir ysmæ fæmtan vikna -gum*, þ. 15. *

Langt (*lankt*), adv. långt: longe. *styltings rast l.*, V. 15. *længra*, compar. Æ. 11. *5

Lani, m. förstuga: vestibulum. M. 6: 2. Ita recte, ut videtur, h. v. explicat Ih., adferens Dalecarlos locum ante caulae introitum nomine *lana* appellare. Locc. et Ver. miro errore confundunt h. v. cum voce *lana*, quae denotat genus quoddam retis piscatorii (vide ÖGL).

Las, m. lås: sera. *lasa*, perperam pro *laka* (vide UplL. v. *laker*), Kk. 2: 2. *

Las, n. lass: vehes. Kk. 1: 2. Cfr. *Afrapa-, Störa las*. *

Laster, m. last, fel: vitium. Kp. 3. *l. eller lyti*, allitt. M. 9: 1; 14: pr. *5

Lat, n. förlust: iactura. Vide *Liflat*. *3

Lata, v. a. 1) lemna, sätta: tradere, ponere. *l. iorþ fula*, J. 1. *fiel fore öghun l.*, V. 6: pr. *l. landboa bort af iorþ*, d. ä. skilja honom från jorden: colonum de fundo depellere. J. 5. Cfr. *Bort-, Up lata*. 2) mista: perdere. Vide *Bloþlæti*. 3) v. aux. låta (ske), tillåta: sinere (ut fiat). *l. æptir sik væra, l. qvært standa*, Kk. 5: 1; V. 11: pr. *

Lax, m. lax: salmo. Kk. 7.

Laxa fiske, f. laxfiske: aqua ubi capiuntur salmones. V. 14: 3.

Laxa garþer, m. stängsel som bygges i åar för att fånga lax: saepimen-

tum salmonum capiendorum caussa in flumine exstructum. V. 14: 3.

Laxa næt, n. laxnät: rete salmonibus in flumine positum. V. 14: 3.

Lapa, f. lada: horreum. Vide *Halm-*, *Hö-*, *Kornlapa*. *

Lefs suvl, n. (vide ÖGL) Vide *Lever*. *5

Legha, f. 1) lega, hyra (kontrakt): locatio conductio (rerum). *lof æller l.*, V. 7. 2) lega, lön: merces (qua conducuntur operae). *þæn sum legho giver*, d. ä. som lönar klockaren: is qui mercedem aedituo solvit. Kk. 6: pr. *

Leghia, v. a. lega, hyra (annans ting): conducere (rem). *l. hæst af manni*, Kp. 4. *þæn sum leght haver*, V. 7. *

Leghudrænger (*leghædrænger*), m. legodräng: mercenarius. Kk. 10. *

Leghu hion (*leghæ hion*), n. pl. (vide VGL) M. 37: 1. *4

Leghu kuna (*legha kuna*), f. legoqvinna: ancilla mercenaria. Kk. 10. *5

Leghu ruf, n. (vide UplL) V. ind. 10. *5

Leta, v. a. 1) leta, söka: quaerere. *l. sik i friþ*, söka att få frid: pacem sibi quaerere. Kg. 6: 2. 2) undersöka: inquirere. Kk. 15: 1. *

Lever, m. brödkaka, lef: placenta panis. *l. ok lefs suvl*, allitt. Kk. 6: 1. *l. bröps*, Kk. 10. *niu v. þre levar bröþ*, Kk. 8, 9. *5

Lep, f. 1) väg: via. *almanna l.* (cfr. UplL), V. 14: 1. *innan v. utan almanna l.*, M. 37: pr. 2) sätt: modus. Vide *Sa-maleþ*. *

Lepa, v. a. leda, föra: ducere, ferre. *l. annan til stok*, M. 15: 1. *leþer æptir ysmæ &c.*, i. e. via limitaris ducit secundum &c. Þ. 15. Cfr. *Inleþsn*. *

Leþer (n. *let v. lett*), adj. led, ledsam: molestus, odiosus. *havi v. ærvi sva let sum liuft*, Æ. 14: 3; Þ. 4: 3. *4

Lepunger, m. (vide UplL sub 1.) Kg. 7. *5

Lepungslami, m. (vide UplL) Præf. not. 12; Kg. 7.) (*skatter*, Kg. 7. *5

Lepungs mali, m. i. q. *lepungslami*. Kg. 7. not. 32, ubi tamen incertum est anne legendum sit *ledhungs lama*.

Liflat, n. lifvets förlust: vitæ amissio. *varþa sarum fore -ti*, i. e. si vulnera mortem homini adferant. M. 10. *1

Liftapilse, ? i. q. *liflat*. Præf.

Lifvagn, n. (Isl. *hlifdarvopn*, a *hlif*, scutum, ut et alia arma protectoria; *hlifd*, tutela, BH.) försvarsvapen, skyddsvapen: arma, quibus corpus tegitur.) (*hugvagn*, Æ. 14: 2. coll. Þ. 14: 2. Cfr. *Folkvagn*.

Liggia, v. n. 1) ligga: iacere. *l. i vaþa gældum*, M. 4: 1. *l. i fullum gældum*, de pecore occiso vel vulnerato, M. 1: 4. *l. ogilder*, vide *Ogilder*. *vægher -ger til kyrkiu*, V. 18: pr. 2) *l. til*, tillhöra: pertinere. *þæt þær til* (sc. *til þæssara bya*) -ger, Kg. 11: 1. Cfr. *Til lagh*. 3) v. a. i. q. *lighra*. *lata l. sik* (cfr. Isl. *liggia konu v. med konu*, BH.), Æ. 14: pr. *

Lighra, v. a. lägra: stuprare. Æ. 14: pr. not. 43. *5

Likami, m. lekamen, kropp: corpus. Vide *Gupslikami*. *5

Limber (dat. *limmæ* pro -mi), m. lem: membrum. M. 15: 1. *5

Lita (*lyta*), v. a. nöja sig: contentum esse. *l. at*, V. 24: 3. *

Liter, m. (Isl. *litr*) färg, prov. lit, let, hvaraf *lita*, *letta*, färga, *rödlett* &c.: color. Vide *Tvæliter*.

Litil, adj. liten: parvus. Vide *Gang dagher*. *

Liva (*leva*), v. n. lefva: vivere. Præf; Kk. 10; J. 17. *

Liusa, vide *Lysa*.

Liustra (-stræ pro -stru), f. (vide UplL) V. 14: 3. *5

Liuver, adj. ljuf, behaglig: dulcis, iucundus. Vide *Leþer*. *4

Lip, n. (vide UplL) *kyrkiugarþs l.*,

kyrkogårdspört: ostium v. introitus coemeterii. Kk. 21: 2. *

Lip, f. (Isl. *hlid*) sidan af ett berg: *latus montis declive*. Vide *A-*, *Sio lip*.

Lof, n. lof, tillåtelse: *venia*. Vide *Legha 1*; *O-*, *Orlof*; *Olovandis*. *5 (*luf*)

Lokka, v. a. locka: *pellicere*. *l. mö af garpi*, Æ. 14: pr. *5

Lom, f. (Isl. *hlömm*, *fustis*, *fustigatio*, BH.) slag, stryk: *percussio*, *verber*. Kk. 17: pr.

Lom sak, f. i. q. *lom*. Kk. 17: pr. not. 7. *Locc*. vertit: "si quae res occultetur, ut *lomhörd* dicitur surdaster, cuius auribus sermo non satis percipitur;" illam vero explicationem reiecit Ih., qui credit *l.* "esse a *lämjä*, membrum confringere, unde *lam* debilis, ut sensus sit, si cui membrum aliquod laesum fuerit;" quae sententia si cui placeat, conferri potest v. *lämahugg*, qua, teste Ih. (in *Dial. Lex.*) apud Medelpados denotatur "contusio membrorum s. ictus violentus ab alio factus."

Lotlös, vide *Lutlös*.

Luin, adj. (Isl. *lúinn*) trött: *fessus*. *böte l.*, i. e. is qui non potest iuramento se defendere. *Þ. 5*, ubi tamen h. v. forte scripturae mendo debetur.

Lum, n. i. q. *bo*, nisi *lumminu*, Kg. 6: pr., mendo scripturae tribuendum sit, et *bono* legendum.

Lund, f. sätt: *modus*. Vide *Sama lund*. *

Luter, m. del, andel: *pars*, *portio*. Æ. 12: pr; M. 37: 1; V. 18: pr. *

Lutlös, *lotlös*, adj. opartisk, som ingen del har i saken hvarom fråga är: *expers*, ad quem res, de qua agitur, nulla ex parte adtinet. *-sir mæn*, Kk. 14; M. 19; V. 6: 1; 8: 1; *Þ. 7: 3*.

Lykil, m. nyckel: *clavis*. *þæn sum lykla bæer*, M. 31: 2. Cfr. *Huslykil*. *4

Lykta (*löhta*), v. a. lykta, sluta: *finire*. Kk. 21: 5; J. 16; V. 24: 3. *5

Lykta, f. stängsel: *claustrum*. *-tær up lata*, V. 13: 1, ubi *-tær pro -tur scriptum est*, nisi forte potius dicendum sit *-tur pro -tir scriptum esse*, *ibid. not. 58*, ut adeo *lyktir* ad nominativum sing. *lykt* sit referendum. Huc forte pertineret v. *lyktum*, V. 19: pr. not. 69, quam tamen corruptam esse manifestum est.

Lysa, *liusä*, v. a. (vide UplL.) Kk. 15: 1. Cfr. *Laghlysa*. *

Lysta, v. a. slå: *ferire*. *arf af strængi lustin*, d. ä. afskjuten: *sagitta arcu excussa*. Kg. 10. not. 74. *1

Lyti, n. (vide ÖGL) *laster æller l.*, allitt. M. 9: 1 (ubi cod. B vitio forte typographico habet *lysti*); 14: pr. *5 (*liute*)

Lytter, adj. (vide ÖGL) M. 1: 3. *2

Læggia, v. a. 1) lägga: *ponere*, *collocare*. *l. arf i skoghi*, vide *Arf. l. iorþ ok goþs mans undir kronuna*, M. 24. *lof til l.*, *veniam dare*. J. 1. Cfr. *Af-*, *Ater-*, *Niper-*, *Saman læggia*; *Nætia lagh*. 2) inlägga: *deponere*. *l. pænninga* (forte addendum: *in til mans*), J. 13: 1. cfr. not. 88. 3) i. q. *ater læggia*. *-ger* (forte addendum *ater*) *tu spannaland*, J. 11: 1. cfr. not. 66. 4) (vide UplL. sub 2.) Vide *Fore læggia*. 5) sticka: *pungendo vulnerare*. Vide *Knifslagh*. *

Lægherstæper, m. (vide VGL. sub 2.) Kk. 8. *3

Læghri, adj. compar. lägre, ringare: *inferior*, *minor*. Vide *Höggher 2*. *5

Lækæris fæ, n. i. q. *lækirs gæf* (vide UplL.) M. 12.

Lændastæper, m. landningsställe: "statio, ad quam cymba appellitur." An haec explicatio, quam dederunt *Locc*, *Ver*. et *Ih.*, vera sit, dubium mihi quidem videtur; aliam vero in eius locum substituere non possum. M. 6: 2.

Længi, adv. länge: *diu*. *længer*, compar. V. 23: 1. *

Lænsman, m. länsman, en konungens tjänstman inom hvart skeppslag: sub-

praefectus v. exactor regius, in quaque regione *skiplagh* dicta. Þ. 3, 4: pr, 1; 6: pr. *

Lærept, n. lärft: pannus linteus. *fæm marker i -te, tiu marker l.*, d. ä. så mycket lärft som svarar emot fem eller tio markers värde, då sannolikt en aln lärft svarade emot en örtug: pannus linteus pretio quinque vel decem marcas aequiparans, quaque, ut videtur, ulna ortuga aestimata (cfr. *Alin 2.*). Kg. 7. *5

Löpa, 1) v. n. löpa, springa: currere. *l. at manni*, hostili impetu in aliquem incurrere. Kg. 10. Cfr. *Forlöpa*. 2) v. a. drifva up (djur i jagt): excitare (feram e latibulo). *l. ælgh (af vinterstapu)*, V. 8: pr, 1. *

Löpt, f. (a *löpa 2*) upjagande: agitation (ferae). *dela um l., skuþa l.*, d. ä. hvem som updrifvit och jagat djuret: litigare v. inquirere de agitatione feræ, i. e. quis feram excitaverit et persecutus sit. V. 8: 1.

Lös, adj. 1) lös: solutus, liber.)(*tæpter æller hæfter*, de pecore, V. 23: pr. *slippa l.*, M. 2: 1. 2) i. q. *löska*. Kp. 7, ubi tamen *l. man* appellatur is, qui in tuguriolo quidem habitat, sed instrumentis rusticis caret, ut non possit advenientes mendicos ad alios provehere. 3) (vide ÖGL sub 2.) Vide *Agha*, *Hæþerlös* &c. *

Lösa, v. a. 1) lösa, lossa: solvere, dissolvere. *l. ben ur sari*, M. 9: 1. *arf af strængi löst*, nisi pro löst legendum sit *lustin* (cfr. *Lysta*). Kg. 10. 2) lösa med penningar: pecunia redimere. a) lösa från straff: a supplicio redimere. *l. sik við malseghandan*, M. 16. *l. þiuf mæþ sæx markun*, M. 28: pr. b) lösa pant: pignus redimere. Kp. 5. Cfr. *Ater lösa*. *

Löska, adj. indecl. (vide ÖGL sub 2.) *l. man*)(*bolfaster*, M. 17. *5 (*lösker*)

Lösn, f. 1) (vide UpIL sub a.) M. 34: 1. *lagha l.*, ibid. pr. 2) (vide UpIL sub b.) M. 35, 36. — H. v. in cod. A ubique scribitur *löns* v. *lööns*. *

Lösöra, m. pl. lösören: res mobiles. Kk. 14. *

Lösöra panter, m. lös pant: res mobilis pignerata.)(*iorþa panter*, Kp. 5.

M.

Mal, n. 1) tal: loquela, sermo. Vide *Giptamal*. 2) (vide VGL sub 2.) Æ. 16; Þ. 6: pr; 10: pr; 11. *at osættu mali*, Kg. 9: 2. Cfr. *Hor-*, *Iarnbyrþa-*, *Manhælgis-*, *Næmpdar-*, *Vitnis mal*. 3) (vide VML sub 3.) Vide *Saramal*. *

Mali, m. afgift: pensio. *göra m.* (cfr. UpIL sub 1.), Kk. 6: 1. Cfr. *Hiona-*, *Leþungs-*, *Offer-*, *Smör mali*. *

Malsatti (*malatti*, Æ. 16: 1.), m. (ab *ægha*, impf. *atti*) i. q. *malseghandi*. Æ. 16: 1; M. 1: 3; 21, 28: pr; V. 14: 3; Þ. 13: 1.)(*konunger* et *allir mæn*, Kk. 15: pr; Æ. 14: pr; M. 6: 2; V. 14: 3. not. 94.)(*konungs lænsman* et *skiplaghit*, M. 23.)(*allir mæn*, Kk. 21: 4.)(*kyrkia* et *biskuper*, Kk. 15: 1. not. 80.

Malseghandi, m. malsegande: privatus actor. Kk. 19: 5; M. 16, 38.)(*konunger* et *allir mæn*, Æ. 14: pr. not. 36; V. 20.)(*lænsman*, Þ. 3: 1.)(*allir mæn*, Þ. 14: 1. *rætter m.*, M. 17. *

Man (*maþer*, M. 9: pr.), m. 1) menniska: homo. *allir mæn*, a) alla: omnes. Þ. 13: 1. b) alla som bo inom skeppslaget: omnes regionis *skiplagh* dictae incolae; vide *Mulsatti*, *Malseghandi*. *til færþa mans*, d. ä. fjerde led: usque ad quartum consanguinitatis gradum. M. 38. *mæþ lugh skal m. land byggia*, *m. skal þem uptaka*, *m. ma fanga*, *m. skal laghþinga*, Præf.; M. 17. Cfr. *Almanu*, *Almænnunger*; *Fiöþer-*, *Præmænningi*. 2) man: vir. *siex* v. *tolf mæn*,

vide *Siæx, Tolf.* 3) (gift) man: maritus. Vide *Apuls man.* 4) tjenstman, tjennare: minister. *konungs m., i. e. lænsman,* Kg. 6: 1; Æ. 16: 1; Þ. 4: 1; 14: 3, 4. *biskups m.,* Kk. 16: pr. not. 94. Cfr. *Lænsman.* * (*maþer*)

Manaþer, m. månad: mensis. -þa dagher, mot, vide *Dagher 3, Mot.* Cfr. *Senapa manaðer.* *

Mangarþer, m. mangård, gård der menniskor bo: villa, habitatio hominum.)(*kyrkingarþer,* Kk. 21: 2. not. 91, ubi sermo est de habitatione sacerdotis.

Mangæld, n. i. q. *mans böter.* M. ind. 38.

Manhælgghi, n. (vide ÖGL.) -ghis (*manhælices*) *balker,* Æ. 2: 1; M. rubr. *

Manhælgghis mal, n. (vide ÖGL.) M. 38. *3

Mans böter, f. pl. (vide SML.) *halva m.,* M. 15: 1. *4 (*mans bot*)

Mark, f. 1) mark (vigt): marca librata. m. smör, Kk. 8-10. *siu-ker* (sc. *silfs*) *væghnar æller sva mykit þe gæl-da,* sju marker silfver i vigt, eller deras värde i gångbart mynt: septem marcae argenti, vel earum pretium, vulgari moneta expressum. M. 38. cfr. *Bergens gamle Bylov,* ed. G. FOUGNER-LUNDH, pag. 103. 2) mark penningar: marca monetalis. Kk. 2: 1. &c. *fæm-ker i lærepte, tiu-ker lærept,* vide *Lærept.* Cfr. *Bot-, Half mark.* *

Marka, v. a. märka: signare, notare. Vide *Af marka.* *3

Marki, vide *Mærki.*

Mater, m. mat: cibus. *hindrar han m. æller möþa,* allitt., hindrar honom (behofvet att få) mat (d. ä. hunger) eller trötthet: "si eum impediatur cibus (h. e. inedia) vel lassitudo;" ut haec recte, ut videtur, explicat Ih. (*Gloss. v. möda*); nisi forte pro *mater* legendum sit *maþer,* sicut cod. A hoc loco pro *mater* habet *nokor.* V. 8: 1. not. 13. *

Matskot, n. (vide VGL.) Kk. 10. *5

Men eþer, m. mened: periurium. Kk. 19: pr. *2

Mere, adj. större: maior. V. 18: 2. *mera ran, minnung,* M. 18; J. 14: 1. *

Mikiæls mæssa, f. (vide VGL.) Þ. 8: pr; 14: pr. *

Minne, adj. mindre: minor. m. *ran, eþer,* M. 18; Þ. 7: 1; 8: pr. *minna,* n. absolute, mindre: minus. Kk. 14; M. 18, 20, 21, 28: pr. *þriþiunginum m.,* vide *þriþiunger.* at *minstu,* åtminstone: minimum, saltem. Kk. 9. *

Minnung (*minung, minning; minungi,* J. 17.), f. 1) minne: memoria. Vide *Minnunga mæn.* 2) gammal besittning af jord: antiqua possessio fundi. J. 14: 1; V. 12, 13: 3. 3) bevisning om sådan besittning: probatio talis possessionis. *fæsta m. a iorþ,* J. 17. *ganga m.,* J. 16. *falla at m.,* J. 14: 1.

Minnunga mæn, minninga mæn, m. pl. gamle män, som minnas hvad som för längre tid tillbaka händt: viri seniores, pristinarum rerum memores. J. 14: 1; 16. *viti þæt (tve) m.,* Kk. 7, 14; V. 12.

Minska, v. a. förminska: minuere. -as)(*væxa,* M. 6: 2. Cfr. *Bætra 1.* *4

Mista, v. a. mista: perdere, amittere. m. *kyrkiu ok kótatu,* vide *Kötata. þæn sin haver mist,* M. 6: pr. *

Mipalhagghi, m. mellanbage, instängd betesmark, som ej är längst bort belägen: pasuum consaeptum medium, i. e. minus remotum. M. 6: 2.

Miper, adj. (vide VGL.) *um mipian dagh,* V. 15. *4

Miplungu man, vide *Mæþlungu man.*

Mold, f. mull: pulvis, humus. Inde

Moldran, n. inkräktning af annans jord: alieni soli occupatio. V. 3.

Moner, m. (vide VGL. sub 1.) *fiæts m. i akri,* d. ä. en jordrensa af en fots

bredd: segmentum agri pedem latum. V. 3. *3 (*muner*)

Mordari, m. (vide VGL.) M. 7: pr. *4 (*morþare*)

Mot, n. môte: occursus. *um manaða m.*, *i manaða mote* (cfr. UplL), Kk. 8; M. 29. — Inde *mot*, *motæ* (abiecta præp. a v. i), præp. a) emot: contra. *væþia m. dome* v. *laghmanni*, Þ. 3: 1; 11. *þær sighia næi m.*, Kg. 11: pr. b) emot (tid): ante, prope (tempus). *m. iulum* &c. Þ. 8: pr. *

Musa, f. harnesk: lorica. Vide *Bryn-ia*. *4 (*muza*)

Mæla, v. a. säga: dicere. *sva ær mælt*, i. e. sancitum est. Kg. 10. *5

Mællum (*mallom*), præp. c. gen. emellan: inter. *þya m.*, V. 12, 14: 1. *landa m.*, vide *Land. handa m.*, vide *Hand. þings m.*, vide *Þing. m. sin*, Æ. 16: 1. *sinæ m.*, M. 9: 1; J. 8: pr. *sinæ i m.*, Kg. 11: pr. *þera i m.*, V. 12. *

Mærki (*marki*, *mærkiæ*), n. råmärke: limes. V. 1, 3, 11: pr; 12, 13: 3. Cfr. *Sko-gha-*, *Skogs-*, *Sten-*, *Træ mærki*. *4

Mærkia, v. a. utmärka, utstaka: designare. *m. tækt*, V. 15. Cfr. *Af-*, *Ut mærkia*. *5

Mæssa, f. högtid: festum. Vide *Botulfs-*, *Mikiæls-*, *Pætars mæssa*. *

Mæssu fall, n. (vide ÖGL.) Kk. 13: pr. *4

Mæstare, m. mästare, lärare: magister, doctor. Præf. Magister ille, cuius verba hoc loco citantur, forte est rex SALOMO, inter cuius proverbia plura sunt (ex c. cap. 15: 10, 32; 29: 1.), quæ huc referri possunt.

Mæta, v. a. 1) värdera: aestimare, taxare. M. 1: 4; V. 5: pr. 2) (vide ÖGL. sub 2.) *m. fore manni*, Þ. 4: 2. *m. ut sak mans*, ibid. pr. *

Mætsmæn (*mæþsmæn*), m. pl. mätismän, värderingsmän: aestimatores. *æftir-manna orþum*, V. 4, 5: pr. *5

Mæþan, conj. 1) medan: dum. Æ. 2: 1; 13: 8. &c. 2) då, emedan: cum, quia. Kk. 18: 1. 3) adv. emedertid, under tiden, prov. medan: interea. V. 8: 1. *

Mæþlungu man (*miþlungu man*), m. (a *mæþlunga*, Isl. *midlungr*, mediocritas, *midlungs-madr*, homo mediocris; nisi forte *mæþ-* v. *miþlungu manni* scriptum sit pro *-gum manni*, ut *-ger* sit adj., mediocris) en menniska af medelmättig eller vanlig storlek: homo mediocris staturæ. V. 5: pr.

Mæþsumar (dat. *-mbry* pro *-mbri*), m. (vide VGL.) Þ. 8: pr. *3 (*miþsumar*)

Mölnæstaþer (*-staþ*; pro *mölnustaþer*), m. (vide VGL.) V. 17: pr. *4 (*mylnustaþer*)

Möþa, f. trötthet: lassitudo. Vide *Mater*.

Möþa, v. a. göra möda eller omak: molestiam adferre. V. 8: 1.

N.

Nagranni, m. (vide UplL) *-nar*) (*grannar*, Kk. 12: 2; V. 6: 1. *5

Nakur, pron. någon: aliquis. Kk. 6: 3. *4 (*nokor*)

Nar, conj. när, då: quando, cum. Æ. 16: 1. *

Nat, f. 1) natt: nox. Vide *Vinter nat*. 2) dygn: dies civilis, dies cum nocte. Kk. 12: 1; M. 29. not. 91; Kp. 3; V. 1. &c. Cfr. *Siunæter*. *

Næþer, f. pl. lugn, ro: quies. *himerikis n.*, Præf.; Kg. 11: 1. *5

Niper fælla, v. a. försumma: negligere. *n. garþ* (cfr. SML.), J. 11: 2. *5

Niper læggia, v. a. 1) nedlægga: deponere, deiicere. *læggi niper* (sc. *hus*), tage ned huset (utan att förderfva det): destruat (non tamen omnino disperdat) aedificium. V. 2. 2) nedlægga, försumma: deponere, negligere. *sylsu n.*, M. 37: 1. *4

Nipri, adj. nedre: inferior. Vide *Hol1*.
Nor, ? sund, prov. nor: fretum. *sma-*
sund ok n., V. 14: 1. Ver., quem sequitur
 Ih., vertit: "fretum angustum quod
 non congelatur."

Norþan, adv. i norr: a septemtrione.
þær n. fore, Kg. 7. *for östan ok n.*,
 på nordöstra sidan: versus orientem et
 septemtrionem. Þ. 15. *4

Not, f. not: verriculum.)(*næt*, V. 14:
 3. *dragha n.*, ibid. §. 4. *4

Nota dræt, f. ? (vide *UplL*))(*nætia*
lagh, V. 14: 1. *4

Nyr, adj. ny: novus. J. 5. *af nyæ*
 (pro *nyu*), V. 15. *5

Nyt, f. bruk: usus. M. 36. *4

Nyta, v. a. njuta: frui. Præf. *4
 (*niuta*)

Nytakin, adj. nyligen uptagen eller
 anlagd (om by): recens conditus (de pa-
 go). V. 18: pr. *2

Næfsa, v. a. näpsa, straffa: punire.
 Præf. *4 (*næpsa*)

Næller, ? pl. näslor, prov. nällor: ur-
 tica. Præf.

Næmpd, f. (vide *VGL*) *tolf manna n.*,
 Æ. 16: pr. not. 82. *næmpna n.*, Æ. 16: 1.
göra n., Kg. 6: 1; Æ. 16: 1. *n. vær* v.
fællir, Kg. 6: 1; Æ. 16: pr; Þ. 6: pr. *n.*
skal sværia, Æ. 16: 1. *n. delar mæl-*
lum sin, ibid. Saepe verbis *tolf mæn*
 notatur nemda; vide *Tolf*. Exempla oc-
 currunt nemdae sex virorum, M. 5: pr;
 V. 17: 1; vel quattuor, Kk. 2: 1, 2; 7, 14;
 vel trium, Kk. 14; vel duorum, M. 13. *

Næmdaman, m. (vide *ÖGL*) Æ. 16: 1. *

Næmpdar mal, n. mål, till hvars un-
 dersökande nämnd förordnas: caussa, ad
 quam inquirendam nominatur nemda. Æ.
 16: 1.

Næmpna (*næfva*, Þ. 1: pr.), v. a. 1)
 nämna, namngifva: nominare. *n. man*
barnafaper, Þ. 12. 2) utnämna, förord-
 na: designare, eligere. *n. tva præsti ok*

Corp. Jur. Sv. G. Ant. Vol. VI.

tva bönder, Kk. 2: 1. *n. þre mæn*, M.
 31: 3. *n. mæn til skiptis*, M. 19. *n. sæx*
sanunda mæn hvar þera, Æ. 16: 1. *n.*
næmpd, ibid. *n.*, absolute (sc. *næmpd*),
 Kg. 6: 1. *

Nær, adj. när: propinquus. Vide *læm-*
nær. *

Nær, adv. nära: prope. *nærmer*, *næ-*
mer, compar. V. 1. et not. 28. *

Næsar, f. pl. (vide *VGL*) M. 15: 1. *

Næsia varþer, m. (a *næs*, vide *UplL*)
 vakt, som i krigstider utsättes vid haf-
 stranden på utskjutande uddar: excu-
 biae belli tempore in promontoriis con-
 stitutae. Kg. 9: pr.

Næt, n. nät: rete. V. 14: 3. Cfr. *Laxa*
næt. *5

Nætia lagh, n. näts utsättande i vatt-
 net: retium positio in aquam.)(*nota*
dræt, V. 14: 1.

Nöta, v. a. förtära: consumere. Vide
Upnöta. *

Nöta hus, n. fähus: bovine. M. 6: 2.
 *2 (*nöt hus*)

Nöta hæptur, f. pl. inrättning, hvar-
 igenom nötkreatur, då det går ute på
 marken, hindras att göra skada: instru-
 mentum bovi pascenti adnexum, quo ille
 a damno dando impediatur. V. 6: pr.

Nöti, n. sällskap: societas. Vide *Skip-*
nöti. *4

Nöp, f. nöd, trångmål: necessitas, an-
 gustiae. V. 10. not. 37. *4 (*nöd*)

Nöpfall, n. nödfall: casus necessita-
 tis. Kk. 11: 1.

Nöpsyn, f. 1) nödvändighet: neces-
 sitas. Kg. 11: pr. 2) olyckshändelse: in-
 fortunium, casus, a quo abest hominis
 culpa. Kp. 4. *4 (*nöd syn*)

O.

Obuþin, adj. (vide *SML*) Þ. 14: 4. *5
 (*ubudin*)

Obyggher, adj. obebygd; förekommer om sund eller ström, som ej är uptagen af fiskeverk: non occupatus aedificiis v. exstructis operibus; occurrit de freto vel flumine a saepimentis piscatoriis libero. V. 14: 1. *3

O bötter, o böter, adj. ogild, för hvilken ej bötes: pro quo nulla mulcta solvitur. *vari v. liggi o.*, M. 4: pr, 3. *1 (*u bötter*)

Ofallin, adj. ej fälld eller försummad: non neglectus v. praetermissus. *epar standa ofalnir*, d. ä. anses ej vara försummade: iuramenta non censentur esse praetermissa. Þ. 8: pr. not. 6.

Offer mali, m. i. q. *offer* (vide VGL). Kk. 10.

Offra, v. a. (vide VGL) Kk. 10. *

Ofværka böter, f. pl. böter för våldsgerning: mulcta violentae actionis. Kk. 21: 4.

Oför, adj. oför, obrukbar (till arbete, om kreatur): debilis, inhabilis operibus faciendis (de pecore). M. 1: 4; V. 23: 1. *5

Ogilder, adj. 1) ogild, ej gällande: irritus. *væri* (sc. *epar*) o., Þ. 8: 2. 2) (vide Upl. sub 4.) V. 6: pr; Þ. 4: 1. *liggia o.*, a) egentligen om en dräpen: proprie de occiso (homine vel pecore); M. 30; V. 6: 1; b) äfven om den som får annan skada: quoque de eo, qui alio modo laeditur. M. 1: 4. *

Ogipter, adj. ogift: innuptus. Kk. 6: 1. * (*ugipter*)

Oklandaper (n. *-dit* pro *-dat*), adj. (vide VGL) *oqvipat ok -at*, allitt. V. 16: pr. *oklutrat ok -at*, ibid. not. 17. * (*uklandaper*)

Oklutraþer, adj. i. q. *oklandaper*, q. vide. *5

Olof, n. ej gifven tillåtelse: venia non data. *mæþ v. i olovi*, V. 11: 1; 13: 1.

Olovandis, adv. olofvandes: non data venia. V. 14: pr. *

Omaghi, m. (Isl. *omaghi*) i. q. *ovormaghi*. M. ind. 28.

Opta, adv. ofta: saepe. Kp. 6. *optara*, compar. Æ. 16: pr. *

Oqvipaper, adj. opåtalld: irreprehensus, non contradictus. Vide *Oklandaper*. Nisi forte corrupta sit h. v., pro *oqvæþaper* scripta esse videtur, a *qvæþa*, dicere.

Or, præp. ur, från: ex. Þ. 15. * (*ur*)

Orka, v. a. c. dat. orka, förmå: posse (facere). *þæt* (sc. *barn*) *sum -ar*, J. 3. o. *botum*, M. 15: 1. o. (*lysninga*) *vitnum*, M. 17, 35. *

Orlof, n. tillåtelse: venia. Þ. 14: 3. *4

Orþ, n. ord: verbum. M. 7: pr. Cfr. *Mætsmæn, þokka orþ*. *

Ospilter, adj. (vide VGL) *sighi til at -tu*, d. ä. utan att låta säden eller höet förstöras: fruge foenoque non perditio. V. 11: pr. *husi at -tu*, utan att förderfva huset: non disperditio aedificio. V. 2. *4

Osætter, adj. ej förlikt eller bilagd: non compositus. *at -tu mali*, Kg. 9: 2.

Ovighþer (n. *ovikt*), adj. (vide ÖGL) *-kt lik*, Kk. 12: 1. *

Ovormaghi, m. öfvermage, den som ej fyllt tolf år: pupillus, impuber, qui nondum excessit duodecim annos. Æ. 7: 1; V. 16: pr. o. *þæn minna ær æn tolf ara*, M. 21. coll. Æ. 1: 4. Conferantur tamen verba e iure Upl. transscripta: o. *þæn minna ær æn fæmtan ara*, Kk. 19: 1. Cfr. *Omaghi*. *

Opunsdagher (pro *opinsdagher*), m. onsdag: dies Mercurii. Æ. 16: pr. *4

O öker, adj. (ab *öker*, iugum, biga) oförmögen att draga plog eller vagn: qui ob debilitatem non potest trahere aratrum vel currum. M. 1: 4. not. 56.

P.

Panter, m. pant: pignus. Vide *Iorþa*, *Lösöra panter*. *5

Pantsætia (*pansætia*), v. a. pantsæt-
ta: oppignerare. J. 9. *3

Profaster, provaster (gen. -*sta*), m.
kontraktsprost: praepositus territorialis.
Kk. 2: 1; 3, 18: pr; 19: 3; Æ. 13: 3. *p. gi-
ver manni sak, gör man sakan*, Kk.
15: 2; 16: pr. *5

Præsta garþer, præstgarþer, m. i. q.
kyrkiu bol. Kk. 21: 2, 4.

Præsta stuva, f. prestens stuga: aed-
es in qua habitat sacerdos. Kk. 21: 2.

Pröva, v. a. undersöka: inquirere. V.
13: 3. *1

Pund, n. pund: pondo. Vide *Silda-
pund*. *5

Pænninger (*pænnunger, pænunger*),
m. 1) pl. (lös) egendom: bona (mobilia).
Kk. 19: pr; Æ. 6: pr; 14: 3; J. 3. -*gar væxa
manni*, J. 3. 2) pl. penningar: pecunia.
Præf.; M. 28: pr; J. 9; Kp. 6; Þ. 2, 11.
for korn æller apra -ga, J. 9. *konungs
-gar*, i. e. vectigalia regi adferenda. Kg.
11: pr. 3) (vide UplL. sub 3.) Kk. 6: 1; 10.
&c. *hvar siætti p.*, M. 35. *

Pætars mæssa (*pæþurs mæssa*), f.
(vide ÖGL.) Þ. 14: pr. *4

Q.

Qvarna bygning, f. qvarnbyggning:
exstructio molinae. V. 17: 1.

Qvarstaþa, vide *Qværstaþa*.

Qvighandi, n. (vide UplL.) V. 18: 3.
Scribitur perperam *qvindæ*, i. e. sexus
muliebris, feminae (cfr. VGL), ibid. not.
58. *4

Qvikker, adj. lefvande: vivus. Kk. 5:
1; M. 20, 32: 1; Þ. 4: 3. *

Qvik tiund, f. qvicktionde: decimae
pecorum. Kk. 7. *

Qvinna, f. qvinna: femina. In g. pl.
occurrit -*næ*, Æ. 1: 1; 12: 2; M. ind. 32;
in g. sing. Æ. 1: 3; in dat. s. vero -*ne*,
Kk. 15: 2. *5

Qvinnabænker, m. qvinnobänk, en

bänk för qvinnorna längst inne i rum-
met: scamnum feminarum, in interiori
cubiculi parte. M. 6: 2.

Qvælder, m. qväll, afton: vespera.
Kp. 7. *4

Qvælia, v. a. (vide ÖGL. sub 1.) *q.
man*, M. 4: 6; 28: 2. *

Qvær, qvar, adj. qvar: reses, quiet-
tus. *lata -rt standa*, sc. segetem vel
foenum demessum. V. 11: pr. Cfr. *Sitia*.
* (*qvar*)

Qværstaþa, qvarstaþa (-þi, pro -þu),
f. (vide UplL.) *mal stande i q.* (cfr. UplL.),
Kk. 19: 3; Þ. 11. *5 (*qvarstada*)

R.

Ran, n. 1) rån: rapina. M. 17, 18, 20.
not. 32; Þ. 10: pr. Cfr. *Moldran*. 2) (vide
ÖGL. sub 2.) Æ. 2: 1. *kuna varþer rani
takin*, ibid. *

Ransakan, f. i. q. *ransak* (vide VGL).
ganga i r., M. 31: 3. *4

Rantakin, adj. våldtagen: vi stupra-
ta. Æ. 2: 1. not. 48. *4

Rast, f. (vide VGL. et ÖGL.) Vide *Styl-
tings rast*. *2 (*rost*)

Raþ, n. 1) råd, tillstyrkande: consi-
lium, suasio. *mæþ frænda r.*, Æ. 7: 2.
2) råd, rådsförsamling: senatus. *konung
magnusa r.*, Æ. 16: pr. *

Raþa, v. a. c. dat. v. acc. 1) skaffa,
föranstalta: parare. Kk. 6: 3. 2) råda öf-
ver, disponera: praeesse, in potestate
sua tenere. *r. fæ sinu, fiskevatnum si-
num*, M. 1: pr; V. 14: pr. *r. for barnum
ok barna goþs*, Æ. 7: pr. 3) råda, vara
rådande, hafva rätt att besluta i en sak:
potestatem v. ius rei decidendae habe-
re. *r. giptamalum*, Æ. 1: pr. *raþi halv-
re næmpd*, Kg. 6: 2. *raþi þæn* (sc.
næmpd) *æpti kærir*, M. 5: pr. *r. (fore)
skript mans*, M. 4: 6; 22. *raþi þæt bi-
skuper hvat* &c. Æ. 16: 1. *þæn a r.
sum byggia vil*, V. 4. *

Rǫþbani, m. (vide VGL.) (*haldbani*, M. 38. *5

Reþskaper, m. redskap (att fǫrðas): instrumenta (itineris faciendi). *fu prǫsti v. prǫster far r. (antiggia mǫþ hæst æller bat)*, Kk. 12: pr, 1. *5

Riki, n. rike: regnum. Vide *Himiri-ki*. *4

Ringer, m. ring: annulus. V. 6: pr. *5

Rinna (præs. *rinder*), v. n. rinna: fluere. Æ. 6: pr. *

Riva (præs. *rifvǫr v. riffur*), v. a. 1) *rifva*: scindere. *r. garþ*, V. 9. *r. not*, d. ä. *rubba*, *uptaga*: *verriculum loco movere v. ex aqua trahere*. V. 14: 4. 2) *uphǫfva*: rescindere. *þæt sum river* (sc. *fæstning*), Æ. 1: 3. * (*ryva*)

Röþer, m. leding: expeditio navalis. Præf. not. 12. Cfr. *Ut Röþer*. *5

Ruf, n. (vide ÖGL) Vide *Leghu-*, *Værna ruf*. *5

Rum, n. rum: locus, spatium. Vide *Dropa rum*. *4

Runir, f. pl. runor: litterae runicae. Þ. 15.

Ryma, 1) v. a. borttaga, flytta bort: removere. *r. garþ* (nisi pro *r. legendum sit ryva*), V. 9. *taki up ok rymi*, sc. *opera in aqua exstructa*. V. 14: 1. 2) v. n. fly: fugere. Kg. 6: 2. *5

Rypia, v. a. (vide ÖGL) *r. þre dys-siær*, vide *Dys*. *r. almann vægh*, V. 18: 1. *r.*, absolute, J. 11: 2. *4

Ryþsl, ? (vide UpLL) *brænna r.*, V. 19: pr. *4

Ræka (impf. *rak*), v. a. (alias *vræka*; Isl. *reka*) vråka, drifva: agere. *bort r.*, expellere. Æ. 6: 1. *ut r.*, idem. Kp. 7. Cfr. *Afrækt*.

Ræna, v. a. 1) råna, med våld taga: rapere, vi capere. *r. ena alin* &c. M. 18. 2) rövva (person): spoliare. *r. döþan man*, M. 20. — *Perperam vero r. scriptum est Þ. ind. 2.* *

Rætlika, adv. (vide VGL.) V. 24: 3. not. 29; Þ. 1: pr; 6: pr. *

Rætter, m. 1) rätt, lag: ius. Æ. 16: pr. *guþs r. ok þe hælghu kirkiu*, Præf. not. 12. An *huc referenda sit locutio: at stiltum rætti*, Kk. 13: pr., *decidere non possum*; cfr. *Stiller*. Cfr. *Kyrkiu ræter*. 2) (vide ÖGL sub 2.) *ængin ræt vilia göra*, Þ. 9: pr. *biuþer han* (sc. *is qui excommunicatus est*) *ræt fore sik*, Kk. 13: 1. 3) (vide UpLL sub 3.) *klokka-ra r.*, Kk. 6: 1. *hiælpa manni til heþer ok r.*, Præf. 4) (vide UpLL sub 6.) *þiu-ver standi ræt sin*, M. 28: 2. Cfr. *Eþ-söris ræter*. * (*ræter*)

Rætter, adj. 1) rätt, rättvis: iustus. *rættari domber*, Kk. 19: 5. 2) rätt, laglig, verklig: iustus, verus. *r. kyrkiu vægher, malseghandi, stæmpnudagher, skatman*, Kk. 12: 2; M. 17; Kp. 5; Þ. 14: pr. &c. * (*ræter*)

Ræver, m. råf: vulpes. V. 8: 2. not. 23. *5

Röna, v. a. (vide UpLL) Vide *Ut röna*. *3

Röva, v. a. i. q. *ræna* 1. *r. konu af manni*, Æ. 2: pr. *3

S.

Sa, v. a. så, beså: seminare. *sa iorþ annars*, V. 11: 1. *

Sak, f. 1) (vide ÖGL sub 1.) *giva manni v. kunu s. (for hor)*, Kk. 15: 2; Æ. 16: 1; Þ. 4: 3; 6: 1. *ægha s. at manni*, Þ. 3: 1. *aghi siælver s. sina*, ipse caussam agito. Æ. 2: 1. *fara mǫþ rættum sakum*, Kk. 15: 2. 2) böter: mulcta. *mæta ut s. mans*, Þ. 4: pr. Cfr. *Ensak*. *

Saker, adj. skyldig till straff: poenae obnoxius. *göra man sakan fram um lagh æru*, poenam iniustam v. nimis gravem exigere. Kk. 15: 2. *

Saklös, adj. 1) oskyldig: insons. M. 28: 2. 2) (vide VGL sub 2.) Kk. 19: 5;

Kg. 6: 1; Æ. 16: 1; M. 31: pr; Þ. 2. &c. s. at botum, Kk. 15: pr. at -sæ (pro -su), J. 15; V. 2. 3) (vide UpIL sub 3.) s. um leþungslama, Kg. 7. *

Saklöst, adv. (vide VGL.) M. 28: pr; J. 1. *

Sak sætia, v. a. stämma till ting: in ius vocare. s. annan, Þ. 5. coll. 3: 1.

Saksætning, f. stämning till ting: vocatio in ius. Þ. ind. 5.

Sala, f. försäljning: venditio. J. 15. *5

Sama lund, adv. sammalunda, på samma sätt: eodem modo, pariter. Kk. 7. *4 (samu lund)

Suman læggia, v. a. sammanlägga: coniungere. bolagh s., Æ. 7: 2. *5

Samdyghnis, adv. på samma dygn: eodem die (naturali). M. 35.

Sami, pron. samme: idem. Vide *Slíker*. *

Samuleþ, *samaleþ*, adv. likaledes, likaså: similiter. M. 10. böte s., d. ä. lika mycket: tantumdem. Kk. 12: pr; V. 19: pr. *4

Samþykke, n. samtycke: consensus. Præf.

Sanghus, n. (vide VML.) Kk. 21: 2. *5

Sanghus dyr (*sangus dyr*), n. pl. (vide VML.) Kk. 21: 2. *5

Sanunda man, m. (vide VGL.) Æ. 8: 1; 16: 1. * (*sanninda man*)

Sar, n. sår: vulnus. M. 9. full s.) (*bloþviti*, M. 14: pr. *högsta s.*, M. 12, 15: pr. Cfr. *Bloþ*-, *Hovud*-, *Hul*-, *Sma sar*; *Fulsære*. *

Sar, adj. sårad: vulneratus. *göra fæ sart* v. *hæst saran*, M. 1: 3, 4. *varþa s.*, ibid. §. 4. *

Saramal, n. (vide VML.) Kk. 21: 5. *5

Sargha, v. a. såra: vulnerare. M. 2: pr; V. 24: pr.) (*sla bloþlæti*, Kk. 21: 5. *

Sea (*see*), v. a. 1) se: videre. *fore barna goþs s.*, d. ä. vårda: tueri. Æ. 1: pr. 2) syna, besigtiga: inspectare. *syna ok s.*, allitt. Æ. 10: 1. *

Senarmer, adv. senare: posterius. Kk. 19: 2. *3

Senapa manaper, m. (vide UpIL.) Æ. 10: 1. not. 56. *3

Senape arf, n. arf som tillfaller barn, framfödt inom tio månader (eller egentligen i tionde månaden) efter fadrens död: hereditas quam capit infans intra decem menses (vel proprie decimo mense) post mortem patris natus. Æ. 10: 1. Cfr. *Senapa manaper*.

Sent, adv. sent: sero. Compar. *senære*, Æ. 10: 1; M. 35. *senær*, Æ. 10: 1. not. 57. *sennæ*, M. 35. not. 56. *senæ*, J. 11: pr. *5

Sifskaps spiæl, n. (vide UpIL.) Kk. 15: pr. not. 65. *4

Sighia (part. pass. acc. f. *sagha*, pro *saghþa*), v. a. säga: dicere. *sighia sak sagha vara*, dicere litem alteri esse indictam, i. e. eum esse in ius vocatum; non "litem contestatam esse," ut vertit Locc. Þ. 5. Cfr. *Af*-, *Til*-, *Viper*-, *Upsighia*. *

Sild, f. sill: halec. Inde

Sildapund, n. ett pund sill: pondo halecum. Kk. 7.

Sildavik, f. vik af hafvet, der sill fångas: sinus maris, ubi haleces capiuntur. V. 14: 4.

Sin, n. gång: vicis. *tvem*, *þrem sinnum*, Þ. 3, 4: pr. *

Sin, pron. pers. rec. gen. sig: sui. *mallom sin*, *sinæ* (pro *sin i*) *mællum*, *sinæ i mællum*, vide *Mællum*. *

Sio, m. sjö: lacus. V. 13: 2; 14: 1. *5 (*sior*)

Sio liþ, f. sidan af ett berg, sluttande mot en sjö: latus montis versus adjacentem lacum declive. V. 14: 2.

Sitia (impf. conj. *sati*), v. n. 1) (vide ÖGL sub 2.) *qvar s. mæþ hæþshu* (cfr. UpIL), Kk. 21: 4. 2) bo: habitare. Kk. 10. *

Siukaman, m. sjuk menniska: homo aegrotus. Kk. ind. 12.

Siunka, v. n. sjunka (i vatten): submergi (in aqua). *hindradags gif ma kvarte s. eller flyta*, här gäller ej den invändning, att det som är gifvet antingen flutit bort eller sjunkit, d. ä. morgongåfvan skall utan all invändning utgifvas: sive aqua natando avecta sive submersa esse dicatur, i. e. sine omni exceptione, res postridie nuptiarum uxori donata soluto matrimonio ei dator (cfr. VML.). Æ. 4. *5

Siunæter, f. pl. sju dygn: septem dies. V. 5: pr. *5

Sipa, f. sida: latus. *tva þær* (pro þur), duobus lateribus. V. 15.

Siparmer, adv. senare: posterius. Kk. 19: 2. not. 40. *3

Sipvænja, f. sedvänja: mos. *gamul s.*, Kk. 2: 1; 7. *3

Siægl træ, n. mast: malus. M. 4: pr. *4 (*sægl træ*)

Siæler, m. (Isl. *selr*) själ, själhund: phoca. Kk. 7.

Siælver, pron. sjelf: ipse. *siælfs sins*, sin egen: suus ipsius. V. 1. * (*sialver*)

Siæng, f. säng: lectus. Æ. 6: pr., ubi duobus locis in dat. scribitur *-gi*, pro *-gu*, sicut haud raro alias in hoc codice i pro u scriptum est (cfr. Præfat.). * (*sæng*)

Siængar alder, m. (vide UplL) *dræpa nokon innan s.*, Kk. 17: 3. *3

Siæx, *sex*, num. sex: sex. *vitin þæt s. mæn*, *þæt skulu s. mæn skupa*, *s. mæn vitna*, M. 5: pr; V. 17: 1. *4 (*sex*)

Siæxtan, *sæxtan*, num. sexton: se-decim. Æ. rubr.; M. 6: 2; 9: 1. &c. *3

Skakhælda, f. hålla, förmodligen bestående i en vid hästens fot fästad stång: compes, constans, ut videtur, pertica pedi equi adnexa. V. 6: pr. Gotlandi, teste Ih. (in *Dial. Lex.*), ita appellat pedicas equorum; *skak* vero apud Hel-singos denotat perticam (apud Ostro-

gotos catenam); *skakel* vero est vulgare nomen perticarum currui adnexarum, quibus equus ad vehiculum iungendus ab utroque latere adligatur.

Skatman, m. (vide UplL) *konungs rætter s.*, Þ. 14: pr. *3

Skatter, m. (vide VGL) (*lepungslami*, Præf. not. 12; Kg. 7. *konungs s.*, ibid. *3

Skapa gæld, n. skadeersättning: compensatio damni. Kk. 19: 5. not. 60; M. 28: pr; V. 9, 24: pr. not. 16; §. 3. *1

Skapalös, adj. oskadd: illaesus. Kp. 7. *1

Skafi, m. skada: damnum. Scribitur in nomin. *-þa*, Kg. 8. *

Skifti, n. 1) skifte, byte: permutatio. Vide *Vakna skipti*. 2) skifte, delning: divisio. Æ. 8: 2; 10: pr; J. 13: pr. Cfr. *Skogha skipti*. * (*skipti*)

Skilia, v. a. 1) skilja: separare. *-as við kyrkin*, de sacerdote, Kk. 5: 1. *-lder víper arf*, M. 22. 2) impers. c. acc. tvi-sta, vara oense: litigare, dissentire. *skil þem um skipan v. eþsorþ*, J. 10: pr; Þ. 7: 2. 3) bestämma: definire. *vita . . for hvariu* (sc. *eþsorþi*) *han haver -lt*, d. ä. för hurudan ed han gått i borgen: pro quo iuramento sponderit. Þ. 7: 2. *

Skin, n. skinn: pellis. Kg. 7. Cfr. *Graskin*. *5

Skiolder, m. sköld: scutum. Þ. 14: 2. *4

Skip, n. 1) skepp, fartyg: navis. V. 14: 1; sed perperam V. 19: pr. not. 68. *bater æller annat s.*, V. 24: 3. 2) i. q. *skiplagh*. Kg. 7. et not. 34. *

Skipa, v. a. 1) ordna, inrätta: ordinare, disponere. *s. husum við annan*, sätta hus på sin tomt mot gränsen af grannens tomt: aedificiorum situm in confinio vicinae areae statuere. V. 1. 2) förordna, stadga: statuere. *lagh ær -at* (pro *æru -aþ*), Præf. 3) öfverlemna (jord) till en annan att bruka: (fundum) alii

utendum tradere. *s. iorþ sina landboa*, d. ä. utarrendera: locare. J. 10: pr. *s. skogh aprum a lof æller leghu*, V. 7. *4

Skipan, f. öfverlemnande af jord åt en annan att bruka: usus fundi a domino alii concessus (cfr. *Skipa* 3.). J. 10: pr; V. 7. *4

Skiplagh, n. skeppslag; med denna benämning utmärkes en indelning af landet, svarande emot den i hundare eller härad, som i andra landskap förekommer: societas navalis; ita appellatur territoria, aliis locis *hundari* vel *hæraþ* dicta. Kg. 11: pr; M. 23; V. 24: 3. *næmpd af -ghi*, Kg. 6: 1. *næmdamæn skulu takas i -ghi*, Æ. 16: 1. *tolf mæn af apru -ghi æller sokn*, Þ. 6: pr. not. 79. *s. alt æller sokn gör þingfall*, ibid. in textu. Cfr. *Skip* 2, *Skipnöti*. *5 (*skiplæghe*)

Skipnöti, n. i. q. *skiplagh*. Kg. 8; M. 5: pr.

Skipt, f. 1) delning: divisio. Æ. 10: pr. not. 52. 2) andel: portio (cfr. ÖGL). M. 19. *

Skipta (*skifpta*), v. a. c. dat. v. acc. 1) skifta, dela: dividere. Kk. 7; Æ. 7: 2; 14: 2; J. 13: pr; V. 1. &c. *-tis* (sc. *bot*) *sum för ær sagt*, Kk. 12: 1. *-tis þa* (sc. *bot*) *i þry synder*, Kg. 9: 2. *s. barn fran sik*, liberos facta bonorum hereditariorum divisione a se separare. J. 3. 2) bestämma gränsen emellan sammanstötande jordegor eller länder: terminos confinium fundorum vel terrarum definire. *sva -tis i haghum &c.* V. 13: 3. *s. saman*, ibid. *sva -tis landum &c.*, hi sunt termini. Þ. 15. 3) omskifta, ändra: mutare. *s. talu*, Þ. 6: 1. *

Skiut, n. 1) sto: equa.)(*hæster*, V. 6: pr. 2) (vide VGL) Kg. 11: pr. *

Skiuta, v. a. skjuta (med båge): arcu iaculari. *s. af bogha*, M. 3: pr. *

Skiuta færþ, f. skjutsning: equorum

vectariorum praestatio. Kg. 11: pr., nisi forte legendum sit *skiuta gærþ*.

Skiuta gærþ, f. (vide VGL) Kg. 11: pr. *4

Skogha a ganga, f. skogsåverkan: illicita usurpatio alienae silvae. V. ind. 13.

Skogha mærki, n. rämärke emellan skogar: terminus inter silvas. V. 13: 2.

Skoghu skipti, n. delning af skog: divisio silvae. V. ind. 7, ubi tamen sine dubio legendum est *skogha skipan* (cfr. *Skipan*).

Skogher, m. skog: silva. Vide *Eghen skogher*. *

Skogs mærki, n. i. q. *skogha mærki*. V. ind. not. 8.

Skokker, m. skock, flock: caterva, turba. Vide *Frænda skokker*.

Skot, *skut* (g. pl. *sköta*), n. 1) skjutande, försande: propulsatio. Vide *Ut-skuts stol*. 2) (vide VGL sub 1.) *spiut i -ti*, Kg. 10. Cfr. *Bughu skut*. 3) pil: sagitta. *þre tylfter sköta*, Æ. 14: 2. 4) (vide VGL sub 2.) Vide *Matskot*. *(*skut*)

Skot bogher (*sköt bogher*), m. (vide ÖGL) V. 8: 1. *2 (*skut bogher*)

Skopþa, vide *Skupa*.

Skript, f. 1) (vide ÖGL sub 1.) Vide *Skripta lös*. 2) kyrkestraff: poena ecclesiastica. *biskuper rapí (fore) s. hans*, M. 4: 6; 22. *taki s.* (cfr. ÖGL), Kk. 15: 2. *gangi undir s.*, Kk. 15: 2; 19: pr. *þe* (sc. *gangin*) *undir s.*, Þ. 8: 2. *væra i -tum*, Þ. 10: 1. *

Skripta lös, adj. (vide VML) *döa s.*, Kk. 12: pr. *5

Skrok vitni, n. falskt vitnesbörd: falsum testimonium. Þ. 10: pr. *4 (*skruk-vitni*)

Skruþer, m. (vide ÖGL) Vide *Kyrkiuskruþer*. *

Skuld, f. 1) (vide UpLL sub 1.) Vide *Utskyld*. 2) skuld, gäld: debitum, aes alienum. Þ. 2. not. 31. 3) skuld, förvällande: culpa. *fore hans s.*, M. 1: 2.

4) (för...) skull: (alicuius rei) caussa. för þæn s., Præf. * (skyld)

Skut, vide *Skot*.

Skuþa, *skoþa*, v. a. granska, undersöka: examinare, inquirere. *tolf mæn skulu s.*, J. 14: 1. *-þi þæt profaster mæþ tolf mannum*, Æ. 13: 3. *siæx mæn skulu s.*, V. 17: 1. *-þi þæt tve præstir ok tve bönder*, Kk. 2: 1. *lotlösir mæn skulu s.*, V. 8: 1. *

Skyfla (*skifla*), v. a. 1) (vide VGL) *s. fore manni*)(*mæta*, Þ. 4: 2. coll. Kg. 6: pr. 2) i q. *mæta 2*. Þ. 9: pr. not. 27. coll. cap. 4: pr. *5 (*sköfla*)

Skyfting, f. sköfning, delning af förverkad egendom: divisio bonorum damnati. Kg. 6: pr.

Skylder, adj. skyld, beslægtad: cognatus. Vide *læmpskylder*. *

Skyldugher, adj. (vide ÖGL) Kk. 6: 2; 8. *4

Skýrþ, f. i. q. *askýrd*. V. ind. 11, nisi *askýrd* legendum sit. *5

Skæl, n. 1) skäl, bevis: ratio, documentum. Vide *Taku skæl*. 2) (vide UpLL sub 3.) *mæþ samu -lum*, Æ. 4. 3) (vide UpLL sub 5.) *utan dom ok s.*, Þ. 8: 2. *

Skæra, v. a. skära: secare. M. 1: 3. *s. a annan eller sla*, V. 11: pr. Cfr. *Blaskorin*. *

Skæra, v. a. 1) (vide SML sub 1.) *þæt skulu tolf mæn s. ok vita* &c. Æ. 16: 1. not. 91. 2) förklara oskyldig: insontem pronuntiare. *tolf mæn skæra*)(*fælla*, Æ. 6: pr. *5

Skögning (*skegning*), f. jagt: venatio. V. ind. 8. *5

Skökia, f. sköka: meretrix. M. 7: pr.

Sköta, vide *Skot*.

Sköt arf, n. (vide UpLL) Æ. 13: 1. *3

Sköt bogher, vide *Skot bogher*.

Sla, v. a. 1) slå: ferire, percutere. *s. bloplæti*)(*sargha*, Kk. 21: 5. *varþer man slaghin*, d. ä. dräpen: si quis oc-

cidatur. M. 6: 2. 2) slå äng: *pratun caedere*. Vide *Skæra*, *Aslæta*. *

Sliker, adj. 1) slik, sådan: talis. Æ. 2: 1. 2) likadan: similis. V. 7. *mæþ -kum sama laghum*, M. 17. *mæþ -kum samu skælum*, Æ. 4. not. 77. *þa skal hvar -ka* (pro -ku) *böta* &c., d. ä. med lika mycket: tanto, i. e. tanta pecunia mulctam solvito. Kg. 10. *

Slippa, v. n. (vide ÖGL) M. 28: 1. *s. lös*, M. 2: 1. *4

Slita, v. a. (vide UpLL) Vide *Lagh slit*. *

Sliprir, f. pl. (Isl. *slidrir*) slida, skida: vagina. Kg. 10.

Smafisker, m. småfisk: pisciculus. Kk. 7.

Sma sar, n. litet sår: levius vulnus.)(*högsta sar*, M. 12.

Smasund, n. litet sund: minus fretum. V. 14: 1.

Smörmali, m. en afgift af smör till presterskapet: pensio butyri sacerdoti debita. Kk. 7.

Snio, m. snö: nix. Kg. 11: pr. *4

Snækkia, f. krigsskepp: navis bellica. V. 24: 3. *5

Snækkiu friþer, m. fred emellan dem som fara tillsammans på krigsskepp: pax inter eos, qui navi bellica una vehuntur. M. 14: pr., nisi *kyrkiu friþer* legendum sit; cfr. UpLL ManhB. 29: pr.

Snær, m.? (Isl. *snæri*) snod, snöre: funiculus. V. 6: pr.

Sokn, f. 1) socken: paroecia. *utan v. innan -na*, Kk. 6: 2; Þ. 3: pr. not. 41; 7: 1. *bönder* &c. *af aprum -num*, Kk. 2: 1; 7. *liusa* &c. *fore s.* (cfr. VGL), M. 2: 1; 4: 5. Cfr. *Skiplagh*, *Kyrkiu sokn*. 2) utsökning af böter: exactio mulctae. *friþer i -num*, Þ. 14: pr. *

Soknamæn, m. pl. (vide VGL) Kk. 2: 2; 3; Þ. 3: pr. *

Soknaþing, n. sockenting: conventus iudicialis paroeciae. Þ. 1: 1; 3: pr.

Sol, f. sol: sol fore s., före solens uppgång: ante ortum solis. V. 15. *5

Solasæter (sol satter), n. (vide ÖGL) p. 7: 3. *

Sorgh, f. sorg: moeror. Kp. 6.

Spana, v. a. locka: pellicere. s. *ku-nu*, sc. ad stuprum. Æ. 14: pr. s. *ku-nu af garpi*, ibid. Cfr. *Hiona span*. *4

Spannaland, n. (a *spander*, vide ÖGL et VML) spannland: ager, quo frumenti mensura *spander* dicta seminatur. *halft, helt, tu s.*, J. 11: 1.

Spilla, v. a. c. dat. förderfva, förstöra: perdere. V. 2, 11: pr. Cfr. *Ospiller*. *4

Spjut, n. spjut: hasta. Kg. 10. *5

Spjæl, n. (vide VGL) Vide *Frænsemis-*, *Gupsivalagh-*, *Sifskaps-*, *Vakna-*, *Vixla spiæll*. *

Spækt, f. (vide SML) Præf. *4

Spörja, v. a. spörja, fråga: quaerere, interrogare. Vide *At spörja*. *5 (*spyrja*)

Stadder, adj. (vide ÖGL) *nipri s.*, M. 4: pr. *

Stafkarl, m. (vide VGL) M. 6: 1. *4

Standa, v. n. 1) stå: stare. *hö &c. -der ute*, V. 9. s. *utan kyrkiu*, de excommunicato, p. 10: 1. *ute s.*, i. e. *utan kyrkiu*, Kk. 19: 4. *-der mæper mæþ sari*, d. ä. infinner sig på tinget med sår (som han fått af den som han dräpit): vir sistit se in iudicio cum vulnere (accepto ab alio, qui ab eo occisus est). M. 9: pr. s. *fore mæþ laghum v. mæþ fiughurtan manna eþe*, M. 17, 31: 4. *i eþum stunda*)(*vitni bæra*, p. 10: 1. *eþar standa um þre v. tva genfastur*, d. ä. tiden att gå dem står öppen: spatium iuramentis dandis conceditur,)(*værin fældir*, p. 8: pr. Cfr. *Ater standa*. 2) förblifva i samma skick: in eodem statu permanere. *mal -de i qværstapu*, vide *Qværstapa*. 3) gälla, ega rum: valere, admitti. *dul -de for döþum*, p. 4: 3. *skyfling -der hanum fore ænga böter*,

Corp. Jur. Sv. G. Ant. Vol. VI.

d. ä. gäller ej i stället för böter, befriar honom ej från böter, till hvilka han förut gjort eller sedan kan göra sig skyldig: illa direptio bonorum damnati non valet loco mulctae, i. e. eum non liberat a mulcta, si aliud delictum antea vel postea ab eo commissum fuerit; ut res in sequentibus explicatur: *kvat han brutit haver æller bryter ... böte þæt &c.* Kg. 6: pr. 4) bero, ankomma på: pendere (ab aliqua re). *-de þæt a þem vitnum &c.* J. 10: pr. 5) v. a. underkastas, undergå: subiici, subire. Vide *Rætter 4*. *

Stava, v. a. (vide VGL) s. *næmpd* (dat.), Kg. 6: 1. *4

Stapa, f. (Isl. *stada*) vistelseort: station. Vide *Qvæstapa*, *Vinterstapa*.

Staper, m. ställe: locus. *i ængum -þ*, nullibi. V. 8: 2. *i allum -þum*, ubique. V. 13: 3. *sva manga -þi*, quotquot locis. Kk. 10. *i sama -þ*, Kg. 6: 1; Æ. 16: 1. Cfr. *Bol-*, *Læggher-*, *Lænda-*, *Mölnæ-*, *Þingstaper*; *Allustapi*. *

Stapgi, m. öfverenskommelse, aftal: pactum. *sum s. ær*, J. 11: 2. *4 (*stadge*)

Stapugher, adj. stadig, beständande, gällande: firmus, ratus. M. 26.

Stapu timi, m. solståndstid: tempus solstitii. s. *gen iulum*, d. ä. vintersolståndet: tempus solstitii hiemalis. V. 15, ubi non necessarium esse mihi videtur pro *um stapu tima* legere *upstapu tima*, ut voluit Ih. (*Gloss. v. rast*).

Sten, m. sten: lapis. *sigher annar s. ok annar biærg*, si alter dicat lapidem terminalem, alter vero montem designare confinium. V. 13: 2. *

Sten mærki, *stena mærki*, n. råsten, råmärke af sten: lapis terminalis. V. 13: 2.

Stilter, adj. Quid significant verba: *at stiltum rætti*, Kk. 13: pr., me nescire fateor. Locci versio: "placato iudicio, quando iudicio satisfactum est," verba

quidem sequitur, nullum vero sensum praebet; Ih. contra, qui vertit: "festo legitimo," verisimilem quidem sensum exprimit, at, si ipsa verba spectentur, infelix omnino est; manifestum enim est v. *stiltum* esse nomen adiectivum, *rætti* vero substantivum, non autem contra, ut credit Ih., qui, nuda coniectura nixus, ficto nomini *stilt* tribuit significationem festi.

Stingha, v. a. stinga, sticka: pungere. s. ut *öggha*, M. 15: 1. *5

Stokker, m. stock: truncus. V. 6: pr. *leþa annan til stok æller stumbla*, M. 15: 1. Cfr. *Hof-*, *Horn-*, *Knæstokker*. * (*stukker*)

Stol, f. fruntimmersklädning: stola muliebris. Vide *Utskuts stol*. *5

Stralfiski, f. fiskande utom fisklek: "captura piscium, sparsim et segregatim, ac temere in mari, lacu vel flumine vagantium," ut h. v. explicat Ver., qui tamen de origine eius nihil adfert. Hanc explicationem adprobare videtur Ih. (*Gloss. v. stråle*). Locc. credit h. v. denotare lacum, a vocabulo quodam *stralan*, cui fluendi significationem tribuit; non vero "stral pro loci nomine habet," ut, verba eius male intelligens, narrat Ih. V. 14: pr. not. 79.

Strænger, m. bågsträng: chorda arcus. Kg. 10; Æ. 14: 2. *5

Stubbi, m. i. q. *stumber* (vide VGL). *leþa annan til stok æller -ba*, allitt. Kg. 5: pr. not. 70; M. 15: 1. n. 89. Cfr. *Stumblä*. *5

Stumblä, m. i. q. *stumber* (vide VGL). *leþa annan til stok æller -bla*, allitt. M. 15: 1. Cfr. *Stubbi*.

Stuva, f. (vide UpIL) Vide *Præsta stuva*. *

Stykki (dat. pl. *-kiom*), n. stycke: pars. Æ. 10: pr.

Styld, f. stöld: furtum. M. 29. *4

Styltings rast, f. ett stycke väg, så

långt som en vanför människa skulle kunna gå med kryckor utan att behöfva hvila sig: spatium viae, quantum baculis nixus sine cessatione ire potest homo debilis. V. 15, ubi longitudo talis viae quodammodo determinatur. H. v. composita est a *rast* (vide VGL) et *styltinger*, quo vocabulo, ut videtur, denotatur homo debilis, baculis nixus incedens, a *stylla*, baculum uncinatum (vide BjR. v. *stilta*), unde hodieque habemus verbum *stylla*, quod Ih. vertit: "lento gradu incedere, ut solent decrepiti." Ver. quoque ita explicat v. s.: "tantum spatii, quantum decrepiti ire potest una vice;" citat vero hoc loco v. *stympare*, quae huc nullo modo pertinet. Ih. uno loco (*Gloss. v. rast*) vertit: "tantum itineris, quantum absque respiratione perfici potest," a *styllt*, quod requiem denotare fingit; alio vero (ibid. v. *stylla*): "tantum viae, quantum lento gradu emetiri possis die brumali." Locc. denique vertit: "spatium loci quantum vehendo absolvi potest antequam quiescas;" alio vero loco (in *Lex. iur.*) ita: "spatium temporis inter orientem solem et meridiem, prope festum nativitatis Christi;" a "gradu grallatorio, vel spatio, qualem grallatores facere solent."

Stæmpna (*stæfna*), v. a. 1) bestämna, utsätta: condicere, constituere. *þæt* (sc. *þing*) *ær rættlika -nt*, þ. 6: pr. Cfr. *Hem stæmpna*. 2) stämna, kalla för rätta: citare, in ius vocare. s. *manni a þing*, þ. 3: 1. 3) instämna (en sak) för rätta: deferre (causam) ad iudicium. *mal -nis til landsþing*, þ. 6: pr. *

Stæmpna, f. bestämd tid: constitutum tempus. *ganga v. fylla vaþa ep i lagha -num, fylla lagh i -num*, i. e. intra tempus iure constitutum. M. 3: 2; 4: 5; 11. coll. þ. 8: pr. *

Stæmpnudagher (*stæmpnidagh*), m. (vide VGL) *um rættan v. a rættum s.*,

Kp. 5; Þ. 9: pr. *rættar s. ær um vinternat*, d. ä. tiden, till hvilken gårds-gårdar böra hållas i stånd: tempus, ad quod saepimenta sarta tecta conservanda sunt. V. 9. *

Stæmpnung, f. 1) föreläggande af viss tid att fullgöra något: *condictio certi temporis ad aliquid faciendum*. Vide *Hemstæmpnung*. 2) stämning: *citatio*, *vocatio in ius*. Þ. ind. 3. Cfr. *Þingstæmpning*. *4

Stæpia (impf. pass. *staddis*), v. a. stadga, förordna: *sancire*, *constituere*. Æ. 16: pr. *4

Stör, m. (gårdsgårds)stör: palus (saepimenti). V. 5. *4

Störa las, n. ett lass störrar: *vehes palorum*. V. 15.

Svar, n. pl. (vide VGL.) *koma til -ra*, Þ. 3: 1. *

Svara, v. a. (vide VGL.) *baþe s. ok sökia fore kunu*, Æ. 2: 1. *

Svara lösa, f. tredska att svara inför rätta: *contumacia eius*, qui, ab alio citatus, non contestatur litem. Þ. 3: 1. *5

Svarandi (*svarundi*, *svarænæ*), m. (vide VGL.) Þ. 6: 1.)(*kærandi*, Kg. 6: 1.)(*tiltalandi*, Æ. 16: 1; Þ. 3: 1. *5

Sven, m. tjenare: *minister*. *riðdara s.*, M. 7: 1. *5

Sveþa, v. a. sveda, bränna: *adurere*. V. 6: pr. not. 82.

Sviþ, f. (Isl. *svid*) i. q. *sviþa* (vide ÖGL.) *brænna s. i skoghi*, V. 19: pr.

Sum, part. relat. som: qui, ubi &c. *hvar s. gar a . . gengærþ* (sc. *þær*) *s. konungs ægha ær*, Þ. 14: 4. *

Sumar, m. sommar: *aestas*. Vide *Mæþsumar*. *4 (*somar*)

Sumar föl, n. föl, som blifvit födt samma sommar eller år: *pullus equinus eadem aestate eodemve anno natus*. V. 18: 3, ubi tamen *sumar tenlunger* legendum videtur.

Sumer, pron. (vide VGL.) Æ. 16: 1. *4

Sun, m. son: *filius*. *-nar*, gen. Æ. 15. *4
Sunar sun, m. sonson: *nepos ex filio*. Æ. 15. *2 (*sona son*)

Sund, n. sund: *fretum*. V. 14: 1. Cfr. *Smasund*. *5

Sunnaster, adj. sydligast: *meridialis*, *austro proximus*. Vide *Sunnaste högher*, in ind. nom. propr.

Svo (pro *sva*), adv. så: *sic*, *ita*. Præf. * (*sva*)

Suvl, n. soffel: *obsonium*. Vide *Lefs suvl*. *5 (*sust*)

Sværia, v. a. svärja: *iurare s.*)(*vitni bæra*, vide *Vitni. eþ s.*, Þ. 8: 2. *man til arfs s. mæþ fiughurtan manna eþe*, Æ. 12: 3. *næmd skal s.*, Æ. 16: 1. *synamæn skulu s.*, Kk. 18: pr. *

Sværþ, n. svärd: *gladius*. Kg. 10; Þ. 14: 2. *undir s. dömdar*, Kk. 21: 3. *

Sylf tal, n. värde i silfver, d. ä. i penningar: *pretium argento*, i. e. *pecunia*, *aestimatum*. *æptir rættæ* (pro *-tu*) *-li*, Æ. 12: 2, qui locus a Locc., qui forte legit *siftali*, *perperam vertitur*: "secundum numerum aut computationem ipsorum graduum." Cfr. UplL. v. *marka tal*.

Syn, f. syn, besigtning: *inspectio*. *s. komber a*, V. 5: pr. *5

Syna, v. a. syna, besigtiga: *inspectare*. Vide *Sea 2*. *

Syna mæn, m. pl. (vide ÖGL.) *s. skulu sværia* &c. Kk. 18: pr. *5

Synder, adv. (vide VGL.) *i þry v. tu s. skipta*, Kg. 6: pr; 9: 2; V. 12. * (*sunder*)

Synia (præs. *-ar*), v. a. 1) vägra: *negare*, *denegare*. Kp. 7. 2) neka: *negare*, *infitiari*. V. 14: 3. *

Symnan, adv. i söder: *a meridie*. Vide *Væstan*. *4 (*sunnan*)

Sysla, f. (vide ÖGL.) M. 37: 1. *4

Sysluman (*sysleman*), m. sysloman, tjensteman: *procurator*, *minister*. *konungs s. (þæn konungs vald haver þær til)*, Þ. 1: pr., ubi alius regis minister

respici videtur quam is, qui alias, et quoque in hoc capite, appellatur læsman; cfr. SML. Þg. 1. *3

Systlingi, systingi, m. sysling: matruelis. Æ. 14: pr; M. 38; quibus tamen locis h. v. quoque patruales comprehendere videtur. *5

Syta, v. a. sköta, vårda, prov. syta: curare. Inde

Sytning, f. skötsel, omvårdnad: curatio. *s. við þorva, ganga a s. til mans*, J. 15.

Sæmia, v. impers. c. dat. åsämja: convenire (inter homines). *þæn þem sæmde þajum um*, Æ. 2: pr. *sum þem sæmber a, sæmber æi a bonda ok landboa, allum sæmber a*, Æ. 8: 1; J. 11: pr; V. 14: 4. *

Sæt, f. förlikning: litis compositio. M. 7: pr; 26. *

Sæta, v. a. förlika: componere. *sætas*, dep. (vide VGL), Kg. 9: 2. Cfr. *Osætter*. *

Sæti, n. säte: sedes, sella. Kg. 10. *5

Sætia (sattia), v. a. 1) sätta: ponere. *s. arf i fiæt*, V. 8: 1. *s. hus a aker annars*, V. 3. *mærki mællum s.*, V. 1. *s. man af tipum v. kyrkiu* (cfr. UpIL), Kk. 13: 1; 19: 3. Cfr. *Sak sætia, Bansatter*. 2) nedsätta, inrätta: constituere. *s. þing fore garþi mans*, Þ. 4: pr. 3) pantsätta: oppignere. *s. lösöra pant manni*, Kp. 5. Cfr. *Pant-, Ut sætia*. *

Sökia, v. a. 1) gå till, besöka: adire. Vide *Hemsokn*. 2) lagsöka, tilltala: convenire, appellare. Vide *Lagh sökia*. 3) anställa åtal, åtala, utsöka: agere, exigere. *svara ok s.*, Æ. 2: 1. *söki þæt &c*. Kk. 1: 2. *

T.

Tagl, n. tagel, hästsvans: cauda equina. *skæra af topp æller t.*, allitt. M. 1: 3. *1

Tak, n. (vide ÖGL) *væpi ok taki til t.* (cfr. UpIL), Þ. 11. *

Tak, n. 1) intagande af förut obrukad jord: occupatio soli antea inculti. *lagha t.*, V. 15. Cfr. *Tækta tak*. 2) den intagna jorden, intaga: solum occupatum. V. 16: 1. *1

Taka, v. a. 1) taga: capere. *tak til t.*, Þ. 11. *talu til t.*, Þ. 6: 1. *t. kunu rani*, Æ. 2: 1. *saman t.*, colligere. Kk. 6: 1. *garþer taker undir hand manni*, vide *Hand*. Cfr. *For-, Uptaka; Rantakin*. 2) intaga (jord), inhägnad: (solum) occupare, excolendum circumsaepire. V. 16. *t. bya æmpni v. skogh, t. til aker æller æng*, V. 15. Cfr. *Nytakin*. 3) emottaga: accipere. Kk. 5: 1. *kumin at taknum arvi*, Kg. 7. *gælder æi þæn sum taker*, i. e. is qui pecuniam accipit. Kp. 6. Cfr. *Fastar, Skript 2, Viþ, Viþ taka*. 4) antaga, bestämma: accipere, constituere. *t. laghman*, Þ. 1: pr. *rætter taks*, Æ. 16: pr. *

Taka, f. arrende: conductio (fundii). J. 10: pr. Cfr. *Taku skæl*.

Taki, m. (vide UpIL) Vide *Epar-, Væþ taki*. *

Taku skæl, n. (vide UpIL) J. 10: 2. *3

Tal, n. tal, antal: numerus. *bonda t., vighra manna t.*, Kk. 1: 2. Cfr. *Sylf tal*. *

Tala, v. a. föra talan (vid domstol): iure agere. *þær a t.*, V. 16: pr. Cfr. *Til talandi*. *

Tala, f. (vide VGL) *talu til taka, framhalda*, Þ. 6: 1. *ok far han at talu rætti*, han får (nemligen dessa böter) vid lagligen anställt åtal: accipit (hanc mulctam) legitima instituta actione; aliter enim haec verba "mihi non videntur posse explicari; Locc. vertit: "salva ipsi actione legitima contra negligentem." Kg. 10. Cfr. *Tvætala*. *5

Talu man, m. (a *tal*, numerus, *tælia*, numerare) uträknare, man som uträknar (skyldskap): computator, vir qui computat (cognitionem hominum). *havi*

framme tva -mæn, Æ. 12: 3, qui locus a Locc. perperam vertitur: "producent duos viros, qui pro ipsis loquantur."

Tan, f. tand: dens. M. 9: 1. *4

Tapa, v. a. (vide UplL.) Vide *Liftapilse*. *

Testamænt, n. (vide UplL.) Kk. 14. *4

Til, præp. 1) ända till: usque ad. *rænu t. sæxtan öra*, M. 18. *væpia t. þriggia marka*, Æ. 16: 1. 2) emot: contra. *bryta t. mans*, Æ. 2: 1. *fylla t. mans*, M. 17. 3) adverbialiter a) betecknar *til* att något finnes eller är tillstädes: notat aliquid exsistere vel adesse. *æru (æi) vitni t., haver æi þiuver pænninga t.*, Kk. 17: pr; M. 28: pr. b) utmärker det ett visst förhållande: indicat certam proportionem. *æptir þy sum brut æru t., æptir þy þæt ær t.*, Præf.; M. 31: pr. *

Tilbiuþa, v. a. tillbjuda: offerre. *han skal t.* (sc. *vapa eþ*), M. 4: 5. *-þas*, dep. tillbjuda sig: se offerre. *þæn væri saklös sum -þs* (sc. *at væria æller fælla*), Kg. 6: 1. *5

Til bæra, v. a. tillhöra, tillkomma: pertinere (ad aliquem). *þæn kræver til arfs* (sc. *sum arf*) *til bær*, Æ. 10: 1. *sværia hvem þæt til bær*, i. e. ad quem ille defectus pertineat. Kk. 18: pr. *5

Til ganga, v. n. gå till, inställa sig: adire, se sistere. Pro *t.*, ni fallor, scriptum est *til gangu*, ut saepe alias *u* pro *a* v. *æ*, J. 16, ubi verba: *minunga mæn hava ok t.* respondere videntur verbis: *minninga mæn til þings föra*, J. 14: 1. *2

Til hælla, f. slutningen af ett berg: latus montis declive. V. 14: 2.

Til koma, v. n. 1) tillkomma: advenire. M. 1: 4. 2) hända, ske: accidere, fieri. M. 13: 1. *5

Til lagh, n. pl. (a *liggia til*, vide *Liggia 2*) tillhörigheter: res quae ad aliquid pertinent. *skogher æller vatn æl-*

ler annur nokor t., i. e. alia quae ad pagum pertinent. J. 16.

Til læghi, n. i. q. *til lagh*. J. 16. not. 15.

Til sighia, v. a. c. dat. (vide ÖGL.) J. 11: pr; V. 6: pr; Þ. 7: 3. *

Tiltalandi, m. kärende: actor. Vide *Svarandi*. *3

Til vinna, v. a. öfvertyga, öfverbevisa: convincere. *man laghlika t.*, M. 5: pr. *varþer (man) laghlika til vunnin*, M. 32: pr; V. 14: 3. *5

Til vitna, v. a. (vide UplL.) *vitnis til mæþ tvem mannum ok fughurtan manna eþe*, M. 14: pr. *3

Timber, n. (vide VGL.) V. 13: pr. *4

Timi, m. tid: tempus. *a hælghum tima*, i. e. die festo. Þ. 7: 1. *en tima*, en gång: semel. M. 38. *annan tima*, andra gången: iterum. J. 1; Þ. 2. Cfr. *Stapn timi*. *

Tiugundi, num. tjugonde: vicesimus. Þ. 14: pr. not. 74.

Tiund, f. tionde: decimae. Vide *Akur-*, *Korn-*, *Qvik tiund*. *

Tipaköp, n. afgift till presterskapet för själamessor: pensio sacerdotibus ob missas pro defuncto debita. Kk. 8. *5

Tiper, m. tid: tempus. Vide *Fultipa*. *5

Tipir (tyþir), f. pl. (vide VGL.) *sætia man af tipum* (cfr. *Sætia 1.*), Kk. 13: 1. *4

Tokka böter, *Tokka ord*, vide in *Þ*.

Tolf, num. tolf: duodecim. *t. manna eþer* v. *vapa eþer*, vide *Dylia*, *Vapa eþer*. *t. mæn skulu i garþ ganga ok mæta* &c. Þ. 4: pr. *t. manna næmpd*, Æ. 16: pr. not. 82. Ofta utmärkes med orden *tolf mæn* en nämnd: saepe verba *tolf mæn* denotant nemdam. *þæt skulu t. m. vitu*, *vitin þæt t. m.*, Kg. 1: pr; 3: pr; Æ. 16: 1; M. 2: 2; 15, 16, 30; J. 6, 12; Þ. 6: pr. *þe t. skulu skoþa* &c. J. 14: 1. *t. m. skulu prøva* &c. V. 13: 3. *t. m. vitna*, J. 7; Þ. 6: 1; 13: pr. *t. m. fælla man*, Æ. 6: 1; 13: 2. *t. m. fælla*

)(*skæra*, Æ. 6: pr. *þe t. skulu annan væria ok annan fælla mæþ sinum eþe*, Æ. 16: 1. *t. m. væria man*, M. 28: 2. *5

Tompt, f. tomt: area. V. 1. *

Topper, m. (Isl. *toppr*) (häst)man: iuba (equi). Vide *Tagl*.

Triskulli, vide *Þriskulli*.

Troþ, f. (vide ÖGL.) *timber æller t.*, allitt. V. 13: pr. *2

Trulkarl, m. trollkarl: magus, veneficus. M. 7: pr.

Trulkærling, f. trollkona: maga, venefica. M. 7: pr.

Tryne, n. tryne: rostrum (suis). V. 6: pr.

Træ, n. mast: malus navis. Vide *Sicgl træ*. *4

Træ mærki, n. råmärke af trä: terminus ligneus, palus terminalis. V. 13: 2.

Træþe, n. trädesjord: ager cessans v. quiescens. J. 11: 1. *4

Tvinni, num. två: duo, bini. -num *siæxtan örur*, Kg. 10; M. 6: 2; 9: 1. *5 (*tvænni*)

Tun, n. ? (Fris. et Anglo-Sax. *tun*, saepes, unde Angl. *town*, urbs; Alam. *zun*, unde rec. Germ. *zaun*; Isl. *tún*, viridarium, pratium domesticum, BH.) egentligen gårdsgård, prov. *tun*; äfven inhägnad plats, hvaraf många ställens namn, såsom Tuna, Sigtuna &c.: proprie saepes; quoque locus circumsaepus. Inde

Tungarþer, m. (Isl. *tungarðr*, saepimentum viridarii, BH.) inhägnad gård: area consaepa. V. 1, ubi verba *tomp-tir ok þar*, allitterationis causa connexa, eandem sine dubio rem denotant; sicut haec quoque intellexit Ver., qui citata verba vertit: "fundi pars aedificii occupata et clausa."

Tvæfald, adj. tvefald: duplex. Vide *Hor*. *4

Tvæliter (*tvælyter*), adj. (Isl. *tvílittr*) tvåfärgad: bicolor. -t *skin*, tvåfärgadt

eller brokigt skinn: *pellis bicolor* v. *variegata*; cuius generis *pellis* his verbis denotetur, mihi incognitum est; sermonem esse de pelle *mustelae ermineae*, ut statuit BURMAN (l. pag. 138. c. p. 276.), *dubium* mihi videtur. Kg. 7.

Tvætala, f. (vide SML.) Þ. ind. 6. *5

Tylft (*tylt*), f. (vide VGL. sub 1.) *þre-tir skötu* v. *arva*, Æ. 14: 2; Þ. 14: 2. *4

Tyþir, vide *Tiþir*.

Tækt, f. i. q. *tak 2. mærkia t.*, V. 15, ubi quoque pro *tæktam* legendum videtur *tæktina*. Cfr. *Aftækt*. *5

Tækta tak, n. i. q. *tak 1*. V. 15.

Tælia, v. a. (vide UpLL. sub 2.) *nu æru tald manhælgis mal*, M. 38. *

Tæppa, v. a. 1) (vide ÖGL.) *æptir sva tæpt*, saepimentis ita exstructis. V. 5: pr. 2) *innestänga*: includere. Vide *Hæpta*. *5

V.

Vakn, n. vapen: arma. Kk. 21: 2. not. 82. Cfr. *Folk-*, *Friþ-*, *Hug-*, *Lif-*, *Vighanz vakn*. *5

Vakna skipti (*vaghna skipti*), n. (vide ÖGL.) Kg. 5: pr; M. 15: 1. *4 (*vapna skipti*)

Vaknaspiæl (*vagnaspiæl*), n. skada tillfogad (en annans) vapen: *damnum* (alienis) *armis illatum*. *ær v. æller vaþa* (sc. *spiæl*), (cfr. *hugger man klæþe ælla vakn annars*, ÖGL. Eps. 3: 1.), Kg. 10.

Vald, n. 1) magt: potestas. *þæn konungs v. haver þær til*, Þ. 1: pr. 2) rättighet (att göra något): *ius* (aliquid faciendi). *ægha* v. *hava v.*, Kk. 19: 3; Kg. 11: pr; M. 4: 6. &c. *

Valda, v. a. (vide ÖGL.) *v.*, absolute, Kk. 11: pr. *

Valder, m. vall, mark: campus. Vide *Vighvalder*. *

Valdsværk, n. våldsgerning: *violenta actio*. V. 1. *4

Valdtaka, v. a. (vide UplL sub 1.) -kin)
(laghtakin, Æ. 2: pr. not. 41. *4

Vaner, adj. van, vanlig: consuetus.
Æ. 2: 1. *5

Var, f. vår: ver. Vide *An*. *4

Vara, vide *Væra*.

Var bilder, m. plog (eller egentligen plogbill) som behöfves för vårarbetet: aratrum (vel proprie vomer) ad opera verno tempore facienda necessarium. Þ. 14: pr.

Vard hald, n. vakthållning: excubatio. Præf. not. 12. *4 (*varþ hald*)

Varfriper (*hvarfriper*), m. (vide ÖGL) Þ. 14: pr. *5

Vargher, m. varg: lupus. V. 8: 2. *

Varnaper, m. (vide UplL sub 1.) Vide *Laghvarnaper*. * (*vardnaper*)

Varþa, v. a. c. dat. ansvara för: præstare (periculum rei, damnum &c.). v. *værkum mans v. sinum*, M. 2: 1; 38. v. *elde*, V. 19: pr. v. *for sik* &c. *ibid.* §. 1. v. *væghum yvir sin land*, V. 18: pr. -þi (sc. *förslum konungs*) *ater til silangers*, d. ä. ansvare för skjutsen tillbaka &c.: curanto ut vehes retro ferantur &c. Kg. 11: pr. *

Varþa, v. n. varda, blifva: esse, fieri. In impf. conj. scribitur *vrði v. urþa*, Æ. 16: pr. et not. 86. *

Varþer, m. vård, vakt: custodia, excubiae. Vide *Bærg-*, *Næsia varþer*. *5

Varþnafa hion (*værnæþæ hion*), n. pl. personer, som äro under en annans omvårdnad och ansvarighet: homines, qui sub alius cura sunt. V. 19: 1.

Var öker, m. dragare, som brukas till vårarbete: iumenta, quae ad opera rustica verno tempore facienda adhibentur. Þ. 14: pr.

Vatn, n. vatten, sjö eller ström: aqua, lacus vel flumen. Æ. 13: pr; M. 37: pr; J. 16; V. 14: 1, 2; 17: 1. Cfr. *Fiske-*, *Kulfiski vatn*. *

Vatn vægher, m. väg till vatten (sjö

eller ström): via ad aquam (lacum vel flumen) ducens. V. 2.

Vaxa, vide *Væxa*.

Vapa bot, f. (vide VGL) *siu marker ær v.*, M. 3: pr. *liggi i -tum siu markum*, V. 18: 3. *bötis ater mæþ -tum*, M. 4: 3. *

Vapa elder, m. våldeld: incendium fortuitum. V. ind. 19. *4

Vapa eþer, m. (vide VGL) *biuþa v. tolf manna*, M. 4: 5. *

Vapir, f. pl. kläder: vestimenta. Vide *Vaknaspiæl*. *1

Vepa, v. a. (Isl. *veida*) jaga: venari. V. 8: 2.

Vigh, n. strid: pugna. *mæþ vighi værias*, Þ. 4: 1. *5

Vighanz vakn, n. vapen, beredt att göra bruk deraf, t. ex. draget svärd: arma ad feriendum parata; ex. c. strictus gladius. *löpa at manni mæþ -ni*, Kg. 10.

Vigh arf (*vighær ærf*), n. den en dräpen människas manliga slägtingar i en viss ordning åliggande skyldighet att hämnas dråpet; med hvilken skyldighet troligen var förenad arfsrätt till den afidnes vapen, och i äldsta tider äfven till hans jordegendom: proprium hereditatis genus, quo nempe incubuit viris occiso homini cognatis, secundum ordinem iure constitutum, caedem ulcisci; cum qua hereditate, ut videtur, coniuncta erat successio in arma defuncti, ac, antiquissimo tempore, quoque in bona immobilia. Æ. ind. 15; cap. 15. coll. cap. 14: 2. Locus rem maxime illustrans, est L. Angl. et Verin. Tit. 6. §. 5, ubi ita statuitur: "ad quemcumque hereditas terrae pervenerit, ad illum vestis bellica, id est lorica, et ultio proximi et solutio leudis debet pertinere." Cfr. Gr. pag. 569.

Vigharvi, m. den man som det tillhörde att hämnas en slägtings dråp: vir,

cuius erat caedem occisi cognati ulcisci (cfr. *Vigh arf*). Æ. 15.

Vigher, adj. 1) (vide UpIL sub 1.) *v. man*, Þ. 14: 2. *æptir vighra manna tali*, Kk. 1: 2. 2) i godt stånd: bene comparatus. *v. ok vælför*, allitt, de saepe, V. 5: pr. *5

Vighia, v. a. 1) (vide ÖGL sub 1.) *v. altare, kyrkiu, kyrkingarþ*, Kk. 21: 5. 2) ordnera: ordinare (clericos). *vighþer klærker*, Kk. 17: 2. 3) viga: nuptias conficientibus benedicere. *þe vilia -as*, Kk. 15: 1. *-as mæþ kunu*, Æ. 13: 1. 4) (vide ÖGL sub 4.) *v. lik*, Kk. 12: 1. Cfr. *Ovighþer*. *

Vigning, f. vigsel: benedictio nuptialis. Vide *Hionu vigning*. *5

Vighvalder (*vighivalder*), m. (vide VGL) Kk. 12: 1. *

Vighærþ, f. i. q. *vigh arf*. Æ. 15.

Vighær ærf, vide *Vigh arf*.

Vik, f. vik, hafsvik: sinus maris. Vide *Sildavik*.

Vika (g. pl. *vikna*), f. sjömil: milliarium maritimum (cfr. ÖGL sub 2.). Þ. 15. *

Vili, m. vilje: voluntas. Kk. 14. Cfr. *Gopvili*. *

Vilia værk, n. (vide VGL) M. 22; V. 20. *5

Vinna, v. a. 1) vinna, segra: vincere. *v. mæþ tolf mannum*, Æ. 16: 1. 2) öfverbevisa: convincere. *annan til sak v.*, M. ind. 28. *-as til raþi mæþ tolf mannum*, M. 22. Cfr. *Lagh*, *Til vinna*. *

Vinter nat, f. (vide SML) *um v.*, V. 9. *5

Vinterstaþa, f. vinterläger: statio hiberna. V. 8: pr.

Virklika, adv. verkligen: re vera. *hælla stander i iorþu v.*, d. ä. är jordfast, och ej nedsatt af menniskor: *petra terrae firmiter inhaeret, non vero ab hominibus deposita est*. Þ. 15.

Virþe, n. (Isl. *virði*) värde: pretium. *v. væzlæ* (pro -lu), Kg. 10.

Vita (*hvita*), v. a. veta: scire. *viti hvar sin lut*, V. 1, 18: pr. *sik þingstaþ v.*, i. e. sibi eligere vel comparare, nisi pro *v. legendum sit fa*. Þ. 3: pr. *

Vita, v. a. 1) bevisa (med ed): probare (iuramento). *v. barnafarþer sin*, Æ. 16: 1. *v. (sæt) mæþ fastum*, Æ. 1: 1; M. 26. *v. mæþ tvem mannum*, Þ. 7. 2. *v. taku mæþ tvem mannum siælver han þriþi*, J. 10: pr. *v. mæþ vitnum . . tvem mannum siælver han þriþi*, V. 7. *v. forfal mæþ sæx manna eþe*, M. 29. *v. mæþ fiughurtan mannum*, Æ. 13: 4. *v. köp sit æller guldit (gæld) mæþ tvem mannum ok fiughurtan manna eþe*, Þ. 8: 1. 2) intyga, utlåta sig öfver: adfirmare, edicere. *viti þæt granna &c*. V. 6: 1. *minnunga mæn skulu v. mærki*, V. 12. *þæt skulu tve mæn v.*, M. 13. *viti þæt tve lotlösir mæn mæþ præsti*, Kk. 14. *viti þæt præster mæþ tvem sanunda mannum*, Æ. 8: 1. *viti þæt tve minnunga mæn ok tve præstir*, Kk. 7. *viti tve minnunga mæn þæt a hvars þera vægna*, Kk. 14. *vitin þæt tolf mæn*, vide *Tolf*. 3) svärja: iurare. *taki þæn arf þe* (sc. *tve talumæn*) *til v.*, Æ. 12: 3. not. 93. Cfr. *Eþviti*. 4) tillvita, beskylla: accusare. *v. manni bodræt*, M. 31: 5. *þæn sum ranit vitis*, M. 17. *

Vita, f. vetskap: scientia. *utan v. mans*, Kp. 2. *5

Vita, f. bevisning: probatio. *vitu ok vitni bæra*, allitt. J. 9. *5

Viter, adj. (vide VGL) Kk. 15: 1. *4

Viti, n. vite, böter: mulcta. Vide *Þingviti*. *5

Vitna, v. a. 1) bevisa med vitnen: testibus probare. *v. til mans*) (*viþ laghum taka*, M. 2: 1. *brut -nis til mans mæþ landslaghum*, Kk. 21: pr. Cfr. *Til vitna*. 2) vitna: testari, testimonium dicere. *þæn sum þe til vitna mæþ si*

num epe, V. 8: 1. 3) intyga (om nämnd): adfirmare, pronuntiare (de nemda). *næmpd skal sværia . . þæt sama þe -aþu*, Æ. 16: 1. *tolf mæn vitna*, vide *Tolf*. 4) i. q. *skærskuta* (vide VGL.). *v. fore lullösum mannum &c.* Þ. 7: 3. *

Vitni, n. 1) bevis: probatio. *orkar æi -num*, M. 17. 2) vitnesbörd, bevisning genom vitnen: testimonium, probatio per testes. *v. bæra*, Þ. 10: pr;) (*sværia*, Kk. 16: 1;) (*i epum standa*, Þ. 10: 1. *fastar bæra (vitu ok) v.*, Æ. 2: pr; J. 9. *præster bæri v. mæþ tvem mannum*, Æ. 13: 7. *binda v. a annan*, Þ. 10: pr. not. 34. Cfr. *Biþa*, *Skrok vitni*. 3) vitne: testis.) (*fastar*, Kk. 14. *væri sva högh v.*, i. e. idem esto numerus testium. M. 18. *

Vitnis mal, n. (vide UplL.) Þ. ind. 10. *4

Vitnis man, m. vitne: testis. Þ. 8: 1. *

Vitsorþ (viþzorþ), n. 1) (vide ÖGL sub 1.) *havi v.*, M. 20, 26. *vari til -þa kumin*, Kk. 15: 2. not. 89. *havi þæn v. sum væria vil*, V. 14: 3. *væriandi a v.*, Þ. 10: pr. *havi v. mæþ tvæggia manna vitni*, Kp. 4. *havi v. mæþ tvem mannum*, Þ. 7: 3. *havi v. mæþ tvæggia manna vitnum ok tolf manna epe*, Kp. 4. not. 29. *han a v. viti þæt mæþ fiughurtan mannum*, Æ. 13: 4. *havi v. mæþ tvem vitnum ok fiughurtan manna epe*, Kk. 17: pr; Þ. 5. *havi v. mæþ tvem vitnum ok fullum epe*, V. 15. 2) bevisningskraft: vis probandi. *havi stæmæarki v.*, V. 13: 2. 3) (vide ÖGL sub 2.) *havi þæn v. sum skifta vil*, M. 19. 4) (vide ÖGL sub 3.) *aghi þæn v. &c.*, sc. ius retinendi id quod datum est. Kk. 14. *havi þæn v. döpum fylghir &c.*, i. e. ius agendi multamque exigendi. M. 9. *havi þæn v. minnung haver höghre v. sum takit haver*, sc. ius retinendi fundum. V. 13: 3; 16: pr. *

Corp. Jur. Sv. G. Ant. Vol. VI.

Vixla spiæll, n. (vide ÖGL.) Kk. 21: 2. *4 (*vigsla spield*)

Vip, *viþer*, præp. c. acc. v. dat. 1) vid: iuxta. *v. væra*, Æ. 1: 1; J. 13: 1; Þ. 7: pr; 8: 1. *v. kænnas*, vide *Kænna* 2. 2) med: cum. *v. delas, köpas*, vide *Dela, Köpa*. 3) emot: contra. *bryta v. man*, Kg. 6: pr. *v. botum taka*, M. 38. 4) (vide ÖGL sub 4.) *taka halft v. þriþiung v. annan*, Kk. 7; Æ. 11. *

Vipersighia, v. a. afsäga sig: abdicare. Kk. 21: 3. *1

Viper taka, f. emottagande (af tjufgods): receptio (rerum furtivarum). M. ind. 31, ubi tamen þiuf forte addendum est, ut habet not. 30. ibid.; cfr. VGL. v. *viþertaku þiuver*.

Vip ganga, v. a. (vide VGL.) Þ. 13: pr. * (*viþer ganga*)

Vip koma, v. n. förmå, kunna göra: facere posse. *sum han -mber*, M. 16. *5 (*viþer koma*)

Vip taka, v. a. emottaga: accipere. *vil han æi v.*, sc. cognatum alendum. J. 15. *sipan taki angermæn viþ*, sc. vehem. Kg. 11: pr. *

Vip væra, vide *Vip* 1. *5 (*viþer vara*)

Vip þorva (præs. *þorv viþer*), v. a. (vide UplL.) Kk. 21: 5; J. 15; V. 18: pr. *4 (*viþer þorva*)

Ulaghlika, adv. olagligen: illegitime. Æ. 1: 1. *4 (*olaghlika*)

Um, præp. c. acc. 1) omkring: circum. *gangi um tækt*, V. 15. *garþer um aker &c.* V. 5: pr; 9, 19: pr. 2) omkring, öfver: per. *um alt sveriki*, Kg. 1: pr. 3) förbi: praeter. *fram um*, vide *Fram*. *ut um aspa sund*, Kg. 7. 4) i afseende på: ratione rei. *saklös um leþungslama*, Kg. 7. 5) om, på, i (tid): in (tempore), per (tempus). *um manþa mot*, *rættan stæmpnudagh*, *vinternat*, *fre-dagh*, Kk. 8; Kp. 5; V. 9; Þ. 7: 1. *um nat æller tva*, *um þry ar*, *um fæm næt-*

*ter, um þre v. tva genfastur, V. 8: 1; 16, 19: pr; Þ. 8: pr. um var ok an, M. 1: 4. um arit, quovis anno. Kk. 10. um alder, vide Alder 2. 6) inom (tid): intra (tempus). biuþa eþ um tiu &c. nætter, Þ. 7: 1. hemstæmpna um þre nætter, i. e. de debito intra tres dies solvendo. Þ. 2. **

*Um, conj. om: si. Kk. 12: 1; M. ind. 34; Kp. 1, 4; V. 14: 3. **

Um ga, 1) v. n. umgás: conversari. Præf. 2) v. a. öfvergå: superare. nællær &c. um ga goþa frukt, ibid.

Um iorþ, f. i. q. uneghn (vide ÖGL). Æ. 12: 2.

*Um siþer, adv. omsider: tandem. J. 17. *4 (um side)*

*Undan ganga, v. n. (vide VGL) utan þæt (sc. vatn) se næþ köpe -git, d. ä. skildt från eganderätten till jorden: nisi aqua facta venditione separata sit a dominio fundi. V. 14: 1. *1*

*Undir, præp. under: sub. skiut u. konungs pænninga, i. e. ad vehendam pecuniam. Kg. 11: pr. væþia u. landsins bok, vide Bok. u. sværþ dömdar, Kk. 21: 3. **

*Up biuþa, v. a. upþjuda, erbjuda (pantsatt jord åt egaren till lösen): offerre (fundum oppigneratum domino redimendum). J. 9. *5 (opbiuþa)*

*Up byggia, v. a. upbygga: exstruere. J. 11: 2. *4*

*Uppærþ, f. odling: cultura terrae. nyar -þir, V. ind. 15. *4*

Uphald, n. (ab up halda, vide UplL) 1) undanhållande af hvad som till en annan skall utgifvas: detentio rei alii pendendae. böta fore u., Þ. 2. 2) böter för sådant undanhållande: mulcta talis detentionis. krævia baþe gæld ok u., ibid. Cfr. UplL. et SML. v. off hald.

*Uphængia, v. a. uphänga: suspendere. M. 28: pr. **

*Uplata, v. a. öppna: aperire. u. lyktir, V. 13: 1. *5*

*Uplnötta, v. a. förtära: consumere. J. 15. *3*

*Upphalda, v. a. hålla, underhålla: sustinere. broar æller færniur u., V. 18: 2. **

*Upsighia, v. a. säga, upräkna: dicere, enumerare. Æ. 1: pr. *5 (up sæghia)*

*Uptaka, v. a. 1) uptaga, borttaga: tollere, auferre. u. nællær &c. Præf. taki up, sc. opera in aqua exstructa. V. 14: 1. 2) uptaga, återtaga: recipere. iarnbyrþ var ater -kin, Æ. 16: pr. **

*Vrangvis, adj. (vide VGL) Præf. *1*

Urþa, vide Varþa.

*Utan, præp. c. gen. utom: extra. u. sokna, Kk. 6: 2. **

*Utan, conj. 1) om ej, utan: nisi. u. han fæller v. se v. föri, Kk. 1: 2; M. 29; Kp. 7. 2) utom, undantagande: excepto, praeter. u. a kyrkiu bole, Þ. 3: pr. **

Utganger, m. utgång: exitus. M. 6: 2.

*Ut giva, v. a. (vide ÖGL) Æ. 12: 2; 14: pr; V. 1. *5*

*Utgærþ, f. utskyld: tributum. konungs gambla -þir, Þ. 14: pr. *5*

*Uti (utæ), adv. ute: foris. u. standa, vide Standa 1. i væghum v. öium u., Kg. 10; M. 27. a vatne u., M. 37: pr. **

*Utlændis, adv. utom landskapet (Helsingland): extra provinciam (Helsingiam). Cfr. tamen id, quod in gloss. ad ius Upl. de significatione h. v. dictum est. Æ. 13: 4; 16: 1. not. 5; V. 16: pr. *5*

*Utländsker, adj. (vide SML))(inriks födder, M. 5: 1. **

*Utmærkia, v. a. utmärka: designare. V. 15. cfr. not. 8. ibid. *4*

*Utropar, m. (vide UplL))(landværn, Kg. 8. *3*

*Ut röna, v. a. (vide UplL) væþning v. mal ær -nt, væþ æru -nt, Kk. 19: 3; Þ. 4: 2; 11. *3*

Utskuts stol, f. (vide UpLL) Æ. 6: 1. *3 (*utskutstola*)

Utskyld, f. i q. *utgærþ*. Kk. 2: pr. *4

Ut sætia, v. a. pantsätta: oppignerare. *væþ u.*, J. 9. *5

Utengi, n. utäng, äng belägen utom hägnad: pratum extra saepimenta situm (cfr. SML v. *skogh æng*).)(*ængi akerfast*, V. 3.

Utöiar, f. pl. öar eller skär, belägna ute i hafvet: insulae v. scopuli, in alto mari siti. V. 6: pr; Þ. 1: 1.

Vægha, v. a. väga: ponderare. *mark væghin*, vide *Mark 1*. *5

Vægha, v. a. väga, göra väg (genom snö): viam (per nivem) facere. *snio v.*, v., absolute, Kg. 11: pr.

Vægher, m. 1) väg: via. Kg. 10. *al-manna v.*, V. 18: pr, 1. Cfr. *Kyrkiu-, Vatn vægher*. 2) sida: latus, pars. *annar væghin*, på ena sidan: ab altera parte. Kk. 14. *bæra tve hvan væghin*, vide *Bæra 1*. *

Væghna, pl. def. et indecl. 1) sida: pars. *a hvars þera v.*, *a mansins &c. v.*, Kk. 14, 15: 1; Æ. 1: 1. not. 7. 2) (vide VGL sub 2.) *a konungs v.*, Kg. 6: 1. *5

Vælbörin, adj. välboren, förnäm: generosus, nobilis. *-rnir mæn*)(*alder almoghin*, Præf.

Vælför, adj. i q. *vigher 2*, q. vide. *3

Væna, v. a. (vide ÖGL) v. *annan til þiufts*, Æ. 16: 1. *5

Væra, *vara*, v. n. vara: esse. Kk. 5, 7. &c. præ. conj. *se*, Kp. 2; V. 14: 1. &c. *viþ v.*, vide *Vip 1*. * (*vara*)

Værald (*væryld*), f. verld: mundus. Kk. 1: pr; J. 17. *4 (*væruld*)

Væria, v. a. 1) försvara: defendere. v. *land sit*, Kg. 7. *mæþ vighi -as* (i e. v. *sik*), Þ. 4: 1. 2) (vide SML sub 2.) *tolf mæn væria*, vide *Tolf*. *-ande a vitsorþ*, Þ. 10: pr. v. *sik mæþ laghum v. landslaghum*, M. 18, 31: pr. v. *sik mæþ vaþa eþe*, M. 4: 6. v. s. m. *sæx manna*

eþe, M. 1: 2. v. s. m. *sæx mannum*, M. 28: pr. v. s. m. *tolf manna eþe*, Kk. 15: pr, 2; 16: pr. v. s. m. *fiughurtan manna eþe*, M. 11, 20, 31: 5. v. m. *fæþernis vitu sinni fiughurtan manna eþe*, J. 14: pr. v. s. m. *fiughurtan þæгна eþe*, Kg. 6: 2. *

Væriandi, m. (vide UpLL) Vide *Kyrkiu væriandi*. *4

Værk, n. 1) verk, gerning: actio. Vide *Varþa; Valds-, Vilia værk*. 2) arbete: opus, labor. Vide *Dagsværki*. *

Værka böter, f. pl. i q. *ofværka böter*. Kk. 21: 4. not. 100, nisi *ofværka böter* legendum sit.

Værn, f. 1) värn, försvar: defensio. Vide *Landværn*. 2) hägnad, stängsel: saepimentum. Vide *Værna ruf*. *

Værna ruf, n. (vide UpLL) V. ind. 9. *3

Værnaþa hion, vide *Varþnaþa hion*.

Værold, n. (pro *værgæld*; Anglo-Sax. *ver-gyld*, Fris. *vergeld*, a *ver*, Isl. item, vir; cfr. Gr. pag. 650; RICHTHOFEN, *Alt-fries. Wörterb. v. merield*) i q. *manböter* (vide VGL). M. 38, ubi h. v. occurrit de parte mulctae regi debita. Cfr. GotLL v. *vereldi*.

Værri, adj. sämre: deterior, minoris pretii. M. 1: 4. *

Væryld, vide *Værald*.

Værþ, n. (vide VML sub 2.) Kk. 8. *fiura alna -þi*, V. 14: 3. *

Værþer, adj. (vide ÖGL sub 1.) J. 13: 1. *

Væstan, adv. i vester: ab occidente. *for v. ok synnan*, på sydvästra sidan: versus occidentem et meridiem. Þ. 15. *4

Væster, adv. mot vester: versus occidentem. Þ. 15. *5

Væxa, *vaxa*, v. n. 1) växa: crescere. Præf. Cfr. *Avæxter*. 2) förökas: augeri.)(*minkas*, M. 6: 2. *þænnigar væxa manni*, J. 3. *5

Væzla, f. (Isl. *veizla*, epulum) lifsmedel, som skulle lemnas konungens

ämbetsman (*ari*) under hans resor genom landet: *cibaria, quae ministro regis ari dicto, per provinciam iter facienti, debebantur.* Kg. 10. Cfr. *Gen-gærþ*.

Væzlu fal, n. (Isl. *veizlufall*, vide *Magn. Góða S.* cap. 43, *Fornm. Sög.* VI. pag. 95.) underlåtenhet att gifva *væzla*: *neglecta praestatio cibariorum ministro regis debitorum.* Kg. 10.

Væþ, n. pl. 1) pant: *pignus. sætia v. aprum*, J. 9. 2) (vide SML. sub 3.) *v. æru ut rönt*, d. ä. målet som är vädjadt: *caussa, de qua datis pignoribus certatur.* Þ. 4: 2. *

Væþfa, n. (vide UplL.) Æ. 16: 1; M. 31: pr. *4

Væþia, v. a. 1) hålla vad: *pignoribus certare. -ar nokor ok sigher sik sþan af delu*, J. 16. cfr. SML. h. v. sub 1, ad J. 18: pr. *v. til þriggia marka*, Æ. 16: 1. 2) vädja efter en fälld dom: *post sententiam a iudice latam pignoribus certare. mote dome v.*, Þ. 3: 1. *v. sik undir sina landsbok*, Kk. 19: 3. *v. a þingi þre marker undir landsins bok*, Þ. 11. *v. þing fran garþi, v. mæþ þrem markum undir landsins bok*, Þ. 4: 2. *5

Væþning, f. vädjande af domare eller parter: *pignorum depositio apud sequentem, quae, post latam sententiam, a iudice vel litigantibus fit.* Þ. 11. *v. ær ut rönt* (cfr. *Væþ 2.*), Kk. 19: 3; Þ. 11. not. 53. *5

Væþ taki, m. (vide UplL.) Þ. ind. 13. *4 (*væþia taki*)

Y.

Ytærst, adv. ytterst, längst borta: *remotissime.* M. 6: 2. *2

Yvr, vide *Iver*.

Yvri, adj. öfre: *superior.* Vide *Hol 1.* *5 (*öfri*)

Þ.

Þa, adv. (vide VGL. sub 2.) *þa offre* &c. Kk. 10. *

Þaghar, conj. då, när: *quando, cum.* Kk. 21: 2. *

Þak, n. tak: *tectum. göre annat* (sc. *hus*) *ater til þaks* (cfr. *giori up til fæstiband v. vægbanda*, VML. I B. 45: 1.), V. 19: 1. *4

Þikla, adv. ofta: *saepe.* V. 6: 1, *ubi tamen pro sva þ. forte legendum est þylika.* *5

Þing, n. 1) ting (för socken, skeppslag eller landskapet): *conventus iudicialis (paroeciae, territorii skiplagh dicti, vel provinciae). skiplagh eller sokn. . . havi þ. &c.* Þ. 6: pr. *a laghkallapu-gi*, Æ. 16: 1; Þ. 11. *-gs* (rectius *-ga*) *mællum* (*a-gi*, Kg. 10, *ubi sermo est de conventu iudiciali regis nomine ab eius ministro celebrato. fore-gi* (cfr. VGL.), Æ. 1: 2. Cfr. *Lands-, Soknaþing; Laghþinga.* 2) (vide VGL. sub 2.) *kalla þ. fore garþ mans*, Þ. 4: pr. *væþia þ. fran garþi*, *ibid.* §. 2. *

Þing fall, *þings fall*, n. (vide UplL.) Þ. ind. 6. *skiplagh eller sokn gör þ.*, Þ. 6: pr. *4

Þings friþer, m. (vide VGL.) M. 14: pr. *4

Þingsmæn, m. pl. (vide VGL.) *allir þ.*, Kk. 21: 4. *4

Þingstæper, m. (vide VGL.) Þ. 3: pr. *5
Þingstæmpning, f. i. q. *þingstæmna* (vide ÖGL.) Þ. ind. not. 4.

Þingta, v. n. (vide SML.) Kg. 6: 1. *5 (*þinga*)

Þingviti, n. böter för underlåtenhet att infinna sig vid tinget, då man blivit stämd: *mulcta neglectae citationis. böte þ. fiura öra*, Þ. 3: 1.

Þingvægher, m. (vide VGL.) Kg. 4: pr. * (*þings vægher*)

Þit, adv. dit: *illuc.* Kp. 7; Þ. 4: pr. *

Pitstil, m. tistel: *carduus*. Præf.

Piufbogher, m. dubbel tjufbot: duplex mulcta furti. *böte þ. sæx marker til þræskiftis*, M. 28: pr. *böte sæx marker i þriþiung hvan ok þ. mæþ*, i. e. duodeviginti marcas, et præterea sex marcarum mulctam loco iam citato determinatam. M. 32: pr. *böte . . þ. konungi ok allum mannum*, i. e. quattuor marcas. V. 14: 3. not. 94. Locc. vertit: "duplum rei furtivæ;" Ver. "ob furtum, propter furtum;" Ih. denique: "mulcta pro furto, possessori pendenda." Cfr. *Bogher 2*.

Piuf bot, *þiufs bot*, *þiuva bot*, f. tjufsböter: mulcta furti. M. 28: pr. not. 77; 31: pr. *half þ.*, M. 28: 3. *1 (*þiufs böter*)

Piufhol, n. gömmande af tjufgods: occultatio rerum furtivarum. M. 31: 4. Cfr. VML v. *þiufvala bot*.

Piufnaþer, m. tjufnad, stöld: furtum. M. 28: 2, 3; 31: 2. not. 19. *fulder þ.*, M. 32: 1. *

Piufstolin, adj. stulen: furto ablatum. -it *fæ*, M. 29, 30. *3

Piuft, f. 1) tjufnad, stöld: furtum. M. 31: pr. 2) den stulna saken: res furto ablata. Ibid. §. 2. *3 (*þyft*)

Piufsti, n. i. q. *þiuft 1*. M. 31: pr, 2, 4. *5 (*þiupti*)

Þiuva bot, vide *Þiuf bot*.

Þo, adv. dock, likväl: tamen. Kk. 13: 1. *þyt*, pro *þo at*, om än: etiamsi. Kk. 1: 2; V. 19: 1. *

Þokka böter (tokka böter), f. pl. böter för tillfogad skymf (genom oqvädinsord): mulcta contumelie (per convicia) illatae. M. 7: pr. *4

Þokka orþ (tokka ord), n. oqvädinsord: convicium. M. 7: pr.

Þokke, m. förolämpning, oförrätt: iniuria, offensio. *þ. varþer manni gör*, Æ. 2: 1. *4

Þorn, n. (Isl. item) törne: spina. Præf.

Þorva, v. a. behöfva, tarfva: egere, opus habere. Vide *Vip þorva*. *

Þriskulli (triskulli), m. tröskel: limen. M. 6: 2. *2

Þriþiunger, m. 1) tredjedel: triens. V. 14: 1. -*ginum minna*, M. 7: pr. -*ginum mera*, d. ä. en half gång till så mycket: dimidio plus (sicut *halvu mera* est duplo plus). Kk. 21: 4. *atta öra &c. i þ. hvarn*, d. ä. tre gånger åtta öre &c. till treskiftes: ter octo orae &c. trifariam dividendae. Kk. 15: 2; 17: pr; 21: 2; Kg. 2: pr. &c. 2) tredjedelen af ett skeppslag: triens territorii *skiplagh* dicti.)(*sokn*, Þ. 7: 1. *innan -gs, utan -g*, M. 29; Þ. 7: 1. *

Þryhundraþa, vide *Hundraþa*.

Þryskas, v. dep. (vide UplL) Kk. 1: 2; Þ. 9: pr. *þ. vipser*, Kg. 8. not. 40. In activa forma occurrit *þryska*, Kg. 8; incertum vero est an hoc scripturæ mendo sit tribuendum. *4

Þræmænniingi, m. (vide VML) M. 38. *5

Þrængia, v. a. (vide VGL) V. 8: 1. *

Þusand (þusund), num. tusen: mille. Æ. 16: pr. *4

Þy, conj. ty: nam. M. 33; V. 4. *

Þyt, vide *Þo*.

Þægn, m. (vide VGL) Kg. 6: 2. Cfr. VML v. *þings gæld*. *1

Þæn, pron. dem. den: is. *þy*, dat. n. V. 12. gen. *þes* (pro pron. poss. *hans*), M. 8. *

Þænmi, pron. dem. denne: hic. f. *þæssæ* (pro *þæssi*), Kk. 1: 2; Æ. 16: 1. acc. f. *þæssin*, Æ. 4. *

Þær, part. rel. som: qui. Æ. 2: 1; M. 28: 1; J. 7. *æptir þær*, postquam. Æ. 16: pr. *

Þæt, pron. pers. n. (m. f. *han, hun*) det: illud. dat. *þy*, Kp. 7. *

Þæþan, adv. dädan, derifrån: illinc, inde. Kg. 11: pr; Kp. 7; Þ. 15. *

.Æ.

Æ, e, adv. alltid: semper. Æ. 16: 1; M. 19. Cfr. *Hvar*. *

Ægha, v. a. 1) ega: in dominio habere. *þæn husit a, e hvar husit a*, M. 5: pr; 31: 2. *þæn v. han sum a* (sc. *fæ* &c.), M. 29, 35, 36; V. 7. *þæn þæt lösa* (sc. *fæ*) *ati* (impf.), V. 23: pr. *þæn sum aat* (sup.) *haver*, V. 13: 3. *flore agha* (pro *aghu*) *i* (sc. *by*), V. 1. 2) hafva: habere. *æ. sak at manni*, Þ. 3: 1. 3) *æghas víper*, slås, strida: pugnare. M. 6: 1. *

Ægha, f. (vide UplL. sub 2.) *a manna æghum*) (*a almænniungium*, M. 5: pr. *gengærþ* (sc. *þær*) *sum konungs æ. ær*) (*i bonda æ.*, Þ. 14: 4. Cfr. *Hema aghur*. *

Ældri, adj. compar. äldre: antiquior. J. 14: 1. * (*ælster*)

Ælgher, m. älg: alces. Kk. 7; V. 8: pr. 1. *₂

Æller, adv. eljest, annars: alias, alioquin. Kp. 3; V. 6: pr; Þ. 10: pr. * (*ællis*)

Æmpni, n. (vide SML.) Vide *Bya æmpni*. *₅

Æn, conj. om: si. Kk. 6: 2; Kg. 11: pr; Æ. 12: 2; 16: 1; M. 28: pr, 1. &c. *

Æn, conj. men: sed. Kk. 15: 2; Kg. 11: pr; Æ. 3: 1; Kp. 3; Þ. 14: 4; 15. *

Æn, adv. ännu, hittills: adhuc. *æn þa*, Þ. 4: pr. *

Ænda, v. a. ända, sluta: finire. *þæt ændis æptir landslaghum v. hælsinga laghum*, d. ä. afgöres: diiudicatur. Kk. 20; Kg. 6: pr. *₅

Ængi, n. äng: pratum. M. 6: 2; V. 3, 9, 19: pr. Cfr. *Akerfaster*, *Utængi*. *₅

Ængin, pron. ingen: nullus. *ænkte þera*, J. 3. n. *ængti*, *ænkte*, absolute, intet: nihil. Kk. 15: 2; V. 15. *

Ænsak, vide *Ensak*.

Æntiggia, *æntvæggia*, vide *Antighia*.

Æptir, *æftir* (*aftir*; *afptæ*, Æ. 16: pr.),

præp. 1) efter (i tid): post (ratione temporis). *æ. sva tæpt*, V. 5: pr. 2) långs efter: secundum. *æ. ysmæ*, Þ. 15. 3) adv. efteråt: postea. *fylla æ. eþ v. mæþ epe*, Æ. 13: 7; 14: pr. *koma æ.*, M. 35. *

Ærfþ, f. arf: successio ab intestato. Vide *Vighærþ*. *

Ærkæbiskuper, m. ärkebiskop: archiepiscopus. Æ. 16: pr. *₄

Ærni, n. eldstad: focus. M. 6: 2. Cfr. SML v. *ærin*.

Ærvingi, vide *Arvingi*.

Ærvuþi (*ærvipi*, *ærvæþæ*), n. arbete: labor. J. 5; V. 11: 1. *

Ætta bot, f. (vide VGL.) M. 38. *₅

Æþla, adj. (Isl. *edla*) ädel: nobilis, praestans. Præf.

Ö.

Ö (pl. *öiar*), f. ö: insula. M. 37: pr. Cfr. *Utöiar*. *₄

Öfning, f. (ab *ivir*) öfverflöd: abundantia. *til-ga fa*, abunde accipere, satius superque habere. J. 17. Ita h. v. mihi videtur explicanda. Locc. vertit: "ad exercendum."

Ögha, n. öga: oculus. *öghæn*, pl. pro *öghun*, V. 6: pr. *

Öker, m. (vide VGL.) Vide *O öker*, *Var öker*. *₄

Ökia, v. a. öka: augere. M. 18. *

Ölbupin, adj. buden till gästabud: ad convivium invitatus. Æ. 2: 1.

Ölbup's man, m. man som är buden till gästabud, gäst: vir ad convivium invitatus, conviva. Æ. 2: 1.

Ölfríper, m. fred vid gästabud (här vid bröllopp): pax et securitas publica in convivio (nuptiali). Æ. 2: 1.

Öra, n. öra: auris. *öræn*, pl. pro *örun*, M. 15: 1; V. 6: pr. *₄

Öre, m. (vide ÖGL. sub 1.) Kk. 1: 2; 12: 2. &c. *fulder ö.*, M. 28: pr. *halver*

ö., M. 6: 2; 28: pr; 38. Loci ex iure Upl. transscripti, ex. c. V. 18: 3, ostendunt unum öre eiusdem fuisse pretii in Helsingia ac in Uplandia; nec, ubi commemorantur örar hælsinskir, Kg. 7, aliud monetae genus denotari videtur. Cfr. Bot öre. *

Örtugh, f. (vide ÖGL) M. 28: pr; Kp. 2; P. 2. *

Östan, adv. i öster: ab oriente. Vide Norþan. *4

Öxe, f. ? yxa: securis. Kg. 10; P. 14: 2. *4 (yxe)

Öpa, v. a. (vide VGL) ö. hus, J. 11: 2. fæ öper aker &c., d. ä gör skada: damnum infert agro &c. V. 5: pr. *4

Öper, m. (vide VGL) upsala ö., Kk. 2: pr; Kg. 11: 1. *4

INDEX NOMINUM PROPRIORUM.

Alnö, en ö i Medelpad: insula in Medelpadia. Kg. 11: pr.

Alver as, ett ställe på den forna gränsen emellan Sverige och Norrige; tilläfventyrs i Elfros socken vid gränsen emellan Herjedalen och Helsingland: locus in prisco confinio Sueciae et Norvegiae. P. 15.

Angermanna a, Ångermanån: flumen Angermanniae. V. 18: 2.

Angermanna land, Ångermanland: Angermannia. Kg. 7.

Aspa sund, Aspösund, så kallas ännu ett sund, beläget vid inloppet till Stockholm, emellan öarne Aspön och Korsholmen, ej långt från Dalarö, men ej vid Sandhamn, såsom Locc. upgifver; att hvarken här eller i StL R. 12. kan menas ett sund vid Aspö utanför Carlskrona, såsom ARNELL, i anmärkningarne vid Stads-lagen, antager, är alldeles uppenbart: fretum in maritimo aditu urbis Stockholmiae situm. Kg. 7.

Biornsoþæ, ett ställe på forna gränsen emellan Sverige och Norrige; tilläfventyrs Björnbäcken vid gränsen emellan Jämtland, Herjedalen, Helsingland och Medelpad: locus in prisco confinio Sueciae et Norvegiae. P. 15.

Birghir, Konung Birger Magnusson: Rex Sueciae. Æ. 16: pr. not. 77. *5 (*byrghir*)

Bygþa, Bygdeå socken i Vesterboten: paroecia in Botnia occidentali. Kg. 7.

Bekkæ þorusge, ett ställe på forna gränsen emellan Sverige och Norrige; troligen i Hammerdals socken af Jämtland: locus in prisco confinio Sueciae et Norvegiae. P. 15.

Firi as, ett ställe på forna gränsen

emellan Sverige och Norrige; tilläfventyrs Fyrås ej långt från Hammerdals kyrka i Jämtland: locus in prisco confinio Sueciae et Norvegiae. P. 15.

Fæningæ skalle, ett ställe på forna gränsen emellan Sverige och Norrige; troligen i Hammerdals eller Ragunda socken af Jämtland: locus in prisco confinio Sueciae et Norvegiae. P. 15.

Hager i sundapi (*högher i sundhedhi*), ett Upsala-öds gods, troligen beläget, ej i Norrala socken (jfr. *Sunnaste högher*), utan i Högs socken af Helsingland, der en ej långt ifrån kyrkan belägen bondgård ännu bibehåller namnet kungsgården, hvarvid, på en höjd, ännu skola synas lemningar efter den forna kungsgården: praedium regium, situm in paroecia Helsingica Hög. Kg. 11: 1. Cfr. P. EKERMAN, resp. A. FLODBERG, diss. *de Helsingia*, Ups. 1755, pag. 101. TUNELD, *Geographie öfver Sverige*, 3:e B. Stockh. 1794, pag. 38, 57.

Hambrungi, Hamrånge socken i Gestrikland: paroecia in Gestricia. Kg. 11: pr.

Honu bærg, ett berg på forna gränsen emellan Sverige och Norrige; troligen i Hammerdals socken af Jämtland: mons in prisco confinio Sueciae et Norvegiae. P. 15.

Hovær höghæ, ett ställe på forna gränsen emellan Sverige och Norrige; troligen vid södra Wånsjön, der Herjedalen och Dalarne sammanstöta vid nuvarande Norska gränsen: locus in prisco confinio Sueciae et Norvegiae. P. 15.

Hvitæ holmæ, ett ställe på forna gränsen emellan Sverige och Norrige; troligen vid gränsen emellan Jämtland och

Medelpad: locus in prisco confinio Sueciae et Norvegiae. p. 15.

Hvitæ stiorn, ett ställe på forna gränsen emellan Sverige och Norrige; troligen vid gränsen emellan Herjedalen och Helsingland: locus in prisco confinio Sueciae et Norvegiae. p. 15.

Helsingia land, Helsingland; att med detta namn egentligen förstods hvad som ännu så kallas, kan slutas af Kg. 11: pr. der först *helsingar* omtalas, i sammanhang hvarmed förekomma orden *i landinu inne*, som tydligen syfta på det nuvarande Helsingland; hvarest nämnas flera ställen på vägen genom Medelpad (*Niurundi* &c.), och slutligen nämnas *angermæn*; men i vidsträcktare bemärkelse har namnet *h.* innefattat ej blott det nuvarande Helsingland (jfr. *Sundaf*), utan äfven Medelpad, Ångermanland, och det i norr derifrån belägna af Svear bebodda kustlandet: terra Helsingorum; ita proprie appellatam fuisse hodiernam Helsingiam, ex Kg. 11: pr. concludi potest; latiori vero sensu sub hoc nomine quoque comprehensae sunt Medelpadia, Angermannia, quaeque ulterius versus septemtrionem a Sueonibus habitata fuit ora maritima. Kg. 6: 1; Æ. 16: pr. coll. Kg. 7. -*da laghbok*, Præf.

Hesie, Häsjö socken i Medelpad: paroecia in Medelpadia. Kg. 11: pr.

Högher a norþstighi, ett af Upsalaöds gods, som skall hafva varit beläget i Jättendals socken af norra Helsingland, der ännu finnes en så kallad kungsgård, som dock numera endast är bondgård: praedium regium situm in paroecia Helsingiae borealis Jättendal. Kg. 11: 1. Cfr. *Norþstigher*, et TUNELD, l. c. E. FRONDIN, resp. S. BÆLTER, diss. *de Helsingia*, Ups. 1735, pag. 28.

Induls a, Indalsälven: flumen Medelpadiae. V. 18: 2.

Konungs hälla (Isl. *konungahella*), staden Kungshäll (eller Kungälf) vid Götaälf, och således vid den forna gränsen emellan Sverige och Norrige: urbs praefecturae Bahusiensis, sita in prisco confinio Sueciae et Norvegiae. p. 15.

Kutuby, ett af Upsalaöds gods; utan tvifvel samma ställe som i ett diplom af år 1314 kallas *Kuta*, och hvaräst landsting hölls för Ångermanland (se HILDEBRAND, *Sv. Diplom.* III. sid. 161.); tilläfventyrs den ännu så kallade kungsgården, nu en by, i Bjärträ socken, der, på en höjd, lemningar skola finnas efter murar (jfr. HÜLPHERS, *Samlingar till en beskrifning öfver Norrland*, 4:de saml. sid. 103.), och ännu, vid gästgifvaregården, är tingsställe för Nora tingslag: praedium regium in Angermannia. Kg. 11: 1.

Lusn, Ljusnan: flumen Helsingiae. V. 18: 2.

Magnus, 1) Konung Magnus Ladulås: Rex Magnus Birgeri filius. Æ. 16: pr. 2) *iunkhærre m.*, Konung Birgers son: filius Regis Birgeri. Ibid. *

Maru bækker, en bäck på forna gränsen emellan Sverige och Norrige; troligen i Hammerdals socken af Jämtland: rivus in prisco confinio Sueciae et Norvegiae. p. 15.

Marþbækker, *marbækker* (*mordbækker*), den nu så kallade Tönnebro-ån på gränsen emellan Gestrkland och Helsingland: rivus in confinio Gestrcliae et Helsingiae. Hic rivus certo non, ut finxerunt recentiores (vide O. CELSIUS, resp. E. ALROT, diss. *de Gestrclia*, Ups. 1720, pag. 9), 10. FRONDIN et BÆLTER, diss. cit. pag. 44. &c.) nomen habuit a caede S. Stephani, Helsingorum Apostoli, sed a *marþ* v. *morþ*, silva (cfr. UplL. v. *morþ*); situs enim fuit in silva ter-

minali *öpmorþ* dicta (cfr. UplL. v. *öpmorþ*). Kg. 10, 11: pr.

Mæþalpapi, Medelpad: Medelpadia. Kg. 7.

Njurundi, Njurunda socken i Medelpad: paroecia in Medelpadia. Kg. 11: pr.

Njurunds a, Njurundaälven: flumen Medelpadiae. V. 18: 2.

Norgh, *noriki*, Norrige: Norvegia. Æ. 16: pr; Þ. 15. *4

Norþstigher, 1) Nordanstig; så skola några socknar (hvaribland Jättendals, förmodligen äfven Harmångers och Gnarps) i nordöstra delen af Helsingland hafva blifvit kallade i anledning af deras läge norr om en stor skog i Rogstads socken; hvarför ock den väfnad, som i dessa socknar tillverkas, ännu skall kallas nordanstigsväf; dock kan *n.* ej, såsom flere författare menat (FRONDIN och B. ELTER, anf. diss. sid. 26. &c.), anses hafva utgjort en särskild hufvuddel af Helsingland, utan de under detta namn inbegripna socknar hafva, ehuru genom denna benämning särskildt utmärkta, dock hört till den ena af Helsinglands tvänne hufvuddelar, eller det hela nordöstra sidan af landet innefattande *Sundap*: nomine *n.* *comprehensae fuerunt paroeciae quaedam in boreali parte Helsingiae iuxta mare sitae.* Kg. 11: pr. *högher a -ghi*, vide *Högher*. Cfr. *Sundap*, et TUNELD, l. c. pag. 37. E. M. FANT, resp. J. D. FLINTENBERG, diss. *de territorio australi Helsingiae*, I. Ups. 1784, p. 17, 18. 2) ett Upsala-öds gods, nu gården Norrstig, ej långt från Säbrå kyrka i Ångermanland: *praedium regium, situm in paroecia Angermannica Säbrå n. i sioborap*, Kg. 11: 1.

Næs i *silanger*, den nära Silångers kyrka i Medelpad belägna gården Kungsnäs, som fordom varit ett Upsala-öds gods, och ännu kallas kungsgård, fastän den numera är ett skattehemman: *prae-*

dium regium, situm in paroecia Medelpadica Silånger. Kg. 11: 1. Cfr. HÜLPHERS, l. c. 1:sta saml. pag. 73. TUNELD, l. c. p. 91.

Olaver, Ärkebiskopen i Upsala Olavus, kallad den vise: *archiepiscopus Upsaliensis.* Æ. 16: pr.

Siksiöpa, ett ställe på forna gränsen emellan Sverige och Norrige; tilläfvstyrs Siksjön i Herjedalen, nära gränsen af Helsingland: *locus in prisco confinio Sueciae et Norvegiae.* Þ. 15.

Silanger, Silångers socken i Medelpad: paroecia in Medelpadia. Kg. 11: pr. Cfr. *Næs*.

Sioborap, Säbrå socken i Ångermanland: paroecia in Angermannia. Vide *Norþstigher* 2.

Skata kælda, en källa på forna gränsen emellan Sverige och Norrige; troligen i Hammerdals socken af Jämtland: *locus in prisco confinio Sueciae et Norvegiae.* Þ. 15.

Stokholmber, (vide UplL.) Æ. 16: pr. *5

Strintungs ep, ett ställe på forna gränsen emellan Sverige och Norrige; troligen i Hammerdals socken af Jämtland: *locus in prisco confinio Sueciae et Norvegiae.* Þ. 15.

Sveriki, Sverige: Suecia. Æ. 16: pr; Þ. 15. *5

Sundap (sundhedh), detta namn betecknade egentligen nordöstra delen af det nuvarande Helsingland, likasom sydvestra delen kallades *alir* (hvilket namn ännu igenfinnes i Norr- och Söderala socknar); såsom man finner dels af det så kallade *Registrum ecclesiae Upsaliensis* (jfr. VGL föret. sid. XXXIV), der till *praepositura sundadhi*, eller, såsom den på ett annat ställe, förmodligen af den anledning att prosten då bodde i Forsa, kallas, *praepositura forsum*, räknas Forsa, Delsbo, Tuna, Norrbo, Bergsjö, Harmångers, Enångers, Gnarps och

Rogstads socknar, hvaremot till *praepositura baldanes* (hvars prost troligen då bodde i Bällnäs) hörde Bällnäs, Järfsö, Ljusdals, Norrala, Söderala, Segerstads, Alfta, Arbrå, Mo och Färilla socknar (se HILDEBRAND, *Svenskt Diplom.*, III. sid. 149, 238.); dels af ett diplom af år 1314, der Helsinglands invånare kalla sig *alir et sundædh inhabitantes*, och de till *alir* hörande socknar upräknas, hvaraf man ser att *alir* innefattade det samma som i *Reg. Ups.* kallas *praepositura baldanes* (anf. st. sid. 165.); men likasom *helsingia land* egentligen var det nuvarande Helsingland, som sålunda bestod af två hufvuddelar *sundaþ* (hvaraf åter *norþstigher* utgjorde en del) och *alir*, men i vidsträcktare bemärkelse innefattade äfven de nordligare landskapen, så har äfven *sundaþ* erhållit en vidsträcktare bemärkelse, enligt hvilken derunder inbegreps hela det nuvarande Helsinglånd, och således äfven hvad som annars kallades *alir*; *s. proprie appellata fuit pars hodiernae Helsingiae versus septemtrionem et orientem sita*; *latiori vero sensu hoc nomen comprehendit totam hodiernam Helsingiam.*) (*angermanna land et mæþalpapi*, Kg. 7. *hager* (v. *högher*) *i s.*,) (*sunnaste högher et högher a norþstighi*, Kg. 11: 1.

Sunnaste högher, den sydligaste högen; så hette ett af Upsala-öds gods, som skall hafva varit beläget i Norrala socken af södra Helsingland, der en ej långt från kyrkan belägen bondgård ännu bibehåller namnet kungsgården; och var det på en här belägen hög som Konung Gustaf I år 1521 upmanade Helsingarne att gripa till vapen mot Danskarne; öfver hvilken händelse år 1774 en minnesvård der blef uprest; äfvensom det utan allt tvifvel är samma hög, som benämnes *södra*

högan uti det antingen diktade, eller illa afskrifna eller från Latinen illa öfversatta rågångsdokument af år 1343, som är tryckt hos C. F. GEORGI, resp. CH. JUSTUS, diss. *de Helsingia*, Ups. 1772, sid. 6; men icke bevisar namnet *sunnaste*, d. ä. den sydligaste, som utmärker denna kungsgård från de nordligare belägna, att den sydligaste delen af Helsingland skulle varit kallad Sunnarstigen, af hvilken benämning jag ej funnit något spår (jfr. dock *Svea*, XIII. sid. 290; GEIJER, *Svenska folkets historia*, I. s. 90.): *praedium regium, situm in paroecia Helsingiae australis Norrala*. Kg. 11: 1. Cfr. TUNELD, l. c. pag. 38, 57. FANT et FLINTENBERG, diss. cit. II. p. 28-32.

Ulu præsk, ett träsk eller en insjö på forna gränsen emellan Sverige och Norrige; troligen den på gränsen af Norrige och Jämtland belägna sjön Rengen, som, medelst ett långt vattendrag (jfr. *Ysmæ*) har sitt slutliga utlopp genom Indalsälven, och vid hvilken några gårdar på Norska sidan ännu hafva namnen *Ulland*, *Ulen*, *Ulsjön*, och en på Svenska sidan namnet *Hvalsjön*; men att härmed ej kan menas det i Finland belägna Uleåträsk (jfr. RUDBECK, *Atlantica*, III. sid. 445, 446; PERINGSKJÖLD, *Monum. Upland.* sid. 2. o. följ.), är af sammanhanget alldeles uppenbart: *stagnum vel lacus in prisco confinio Sueciae et Norvegiae.* p. 15.

Uma, Umeå: paroecia, iam urbs in Botnia occidentali. Kg. 7.

Upsalir, pl. (vide VGL.) Kk. 2: pr. not. 39. Cfr. gloss. v. *öper.* *4

Ysmæ, ett vattendrag på forna gränsen emellan Sverige och Norrige; troligen det som från sjön Rengen på Norska gränsen (jfr. *Ulu præsk*), leder förbi Hammerdals kyrka i Jämtland, och har sitt utlopp genom Amrå, Ragunda och Indalsälvarne, i hvilket fall den då tro-

ligen ännu obebygda nordligaste delen af det nuvarande Jämtland hört till Sverige; men att dermed skulle menats antingen bergsryggen Kölen på Norska gränsen (jfr. RUDBECK, anf. st., der den Latinska öfversättningen af de ur HelsL. anförda orden tillhör RUDBECK, och ej sjelfva dokumentet som han låtit aftrycka), eller Umeå (jfr. LAGERBRING, *Svea Rikes Historia*, I. sid. 303.), är alldeles omöjligt: lacus vel flumen in prisco confinio Sueciae et Norvegiae. P. 15.

Þorþungæ graþ, ett ställe vid forna gränsen emellan Sverige och Norrige, troligen der Jämtland, Ångermanland

och Medelpad sammanstöta nära Långsjön, och Jämtländska gränsen mot Medelpad böjer sig åt vester: locus in prisco confinio Sueciae et Norvegiae. P. 15.

Ælgsjö, ett ställe i sydligaste delen af Ångermanland, tilläventyrs Häggsjö i Hägdångers socken, men ej Älgsjö i Arnäs socken af norra Ångermanland: locus in parte Angermanniae australi. Kg. 11: pr.

Ösoþæ, ett ställe på forna gränsen emellan Sverige och Norrige, och troligen vid gränsen emellan Jämtland och Medelpad: locus in prisco confinio Sueciae et Norvegiae. P. 15.

2. GLOSSARIUM

AD CODICIS IURIS SMALANDICI PARTEM DE RE ECCLESIASTICA.

A.

A, præp. 1) i: in. *a æta högh*, 17: 1. Cfr. *Næfnd.* 2) emot: contra. *sænda forbuþa bref a man*, 13: 4. *talán komber a hionalagh*, 13: 8. 3) angående, om: de. *sætia a* (sc. *mal*) *hæraþs næfnd*, 13: 4. *

Abyrþ, f. insmygande i en annans gård af sådana saker, som anses såsom bevis på ett begånget brott: clandestina talium rerum translatio in alienam domum, quae criminis cuiusdam commissi indicia esse censentur. Vide *Trolldoms abyrþ*. *4

Af, præp. från: de, ex (loco). *i væruldenna ok af* (sc. *væruldinni*), 3: 2. *

Afganga, v. n. gå bort: abire. *nu kan maþer a.*, i. e. deserere aedem sacram extruendam. 2: 1.

Afl, n. ? (Isl. robur, vires) förmögenhet: facultates, opes. Vide *Ökia afl*.

Aftænsanger, m. aftonsång, den sjette af de i Romersk-Catholska kyrkan, med anledning af Davids ord i Ps. 119: 164, föreskrifna sju bönestunder eller så kallade canoniska timmar, *ottosanger*, *prim*, *tærz*, *sæxt*, *non*, *aftænsanger* och *natsanger*, hvilka alla här nämnas: vespera; sexta ex septem horis, ut dicunt, canonicis, quas, occasione quaesita ex verbis Davidis, Ps. 119: 164, ordinavit ecclesia Romano-Catholica, quaeque omnes heic commemorantur, scilicet matutina, prima, tertia, sexta, no-

na, vespera et completorium. 5: 2; 8. Cfr. cap. 2. Dist. 91. in Decreto Gratiani. *3 (*aptænsanger*)

Aka, v. n. göra körslar: vecturas facere. 2: 1. *

Alder, pron. all: omnis. *meþ allum* (rectius *allu*, ut in not., cfr. SML), 4: 1. *

Altara blea, f. altarduk: tegumentum altaris. 4: 1. not. 74, ubi *-ble* scribitur pro *-bleur*.

Altara lius, n. altarljus: candela in ara collocata. 3: 2; 4: 1.

Altaralæghe, n. (vide VGL) 7: 1; 10: 1. *3

Altara sten, m. altarsten: mensa altaris. 4: 1. not. 74. *1

Altare, m. altare: ara. 12: 2. et not. 84; 13: 2. *

Alæggia, vide *Læggia*. *5

Andi, m. (vide SML sub 2.) *þen hælgghi a.*, 9: 1. *5

Annattigia, conj. antingen: sive. 12: 1. * (*antighia*)

Ar, n. år: annus. *nat ok ar*, 13: 4. nott. 24, 32, 34. *6

Arf, n. arf: hereditas. *til arfs ganga*, capere hereditatem. 9: 1. *

Arvi, m. arfvinge: heres. 5: 3. et not. 23; 15, 18: pr. *

Asker, m. ask (af en viss storlek): pyxis (certae magnitudinis). *furir askar hunags v. smörs*, 12: pr. De mensuris liquorum haec habet M. L. GulapL. Kp.

29: ”þau ero aunnor mæli-keröld er mæla skal med hinang oc allzkonar dryck, lysi oc adra luti þvilika. Er þat fyrst askr oc hálfr askr, bolli oc hálfr bolli oc iusta, oc ero tvær iustor i hálfom bolla, hálfbollar tveir i bolla, bollar fiórir i aski.”

At, præp. c. dat. 1) på, i, vid: in. at liks *utfærþ*, at *hvarre mæssu*, 7: pr. at *pascom*, 7: 2. at *stæmnudagh*, at *fæmtum*, 12: 1. *kalker* &c. at *örum tolf* &c., i. e. esto in pretio duodecim orarum &c. 4: 1. 2) hos: apud. *liggia at bonda*, 7: 3. 3) med: cum. *vita at epe*, 13: 8. at *öpe sinne*, 5: 3. 4) till, som, i egenskap af: loco v. nomine (rei). *böta þrea marker at biskops ræt*, 13: 3. *giva at siæla gæf sinne*, 15. 5) i afseende på: habita ratione (rei). at *du-lum bristu*, 6: 1. 6) att (framför infinitiver): nota infinitivi. *agho at ganga*, 13: 8. *skal.. at ganga*, 9: 1. *

At, conj. derfor att: ideo quod. at *han kirkiu vigher* &c. 6: pr. *4

Ater gælda, v. a. betala, ersätta: solvere, rependere. 4: 1; 5: 3. nott. 9, 23; 6: pr. n. 36. *gælde ater lif klokkarans*, d. ä böte: mulctam pendunto. 5: 3. *

Ater læsa, v. a. (Isl. *aftrlæsa*) igenläsa: claudere. 4: pr. not. 57.

Ater lösa, v. a. återlösa (pant): redimere (pignus). 16. *6

Ater taka, v. a. 1) återtaga: recipere. 15. 2) taga tillbaka, återkalla: retractare, revocare. *taker ey ater meþ tolf manna epe*, om han ej återkallar den gjorda anklagelsen, med ed derom at *han gaf* (sc. *sak*) i *vreþe* &c.: nisi retractet factam accusationem, simul dato iuramento adserens se irae impetu falso accusasse uxorem. 13: 5. *4

At *vara*, v. a. tillsäga: denuntiare. *man a.*, 5: 3. *4

B.

Balker, m. (vide UplL sub 1.) *kyrkiu b.*, 1. not. 1. *kristnu b.*, 18: 1. *6

Ban, n. (vide VGL.) *sla man af banne*, 13: 4. not. 44. *

Bansatter, adj. (vide UplL.) 1. Cfr. *Bansætia*. *6

Banslæt, f. (a *sla*, q. cfr.) befrielse från bann, absolution: absolutio (ab excommunicatione maiore). 13: 4.

Bansætia, v. a. bannsätta, bannlysa: excommunicare. 13: 4. Cfr. *Bansatter*.

Beþas, v. dep. c. acc. v. gen. begära: petere. *b. præst*, 4: pr. *b. kirkiu* (cfr. UplL.), *ibid. b. klokko*, vide *Klokka*. *

Biltugher, adj. (vide VGL.) 1. *

Binda, v. a. binda: ligare. Vide *Up binda*. *

Biskoper, m. biskop: episcopus. Vide *Kappellun*, *Næfnd*, *Rætter*. *

Biskops sak, f. 1) (vide UplL sub 1.) 13: 1, 4. 2) (vide UplL sub 2.) 13: 2. *5

Biþja, v. a. erbjuda: offerre. *b. sik til skæls*, 13: 4. not. 44. *

Bipia, v. a. bedja: precari, orare. 5: 3; 8. *

Bipil, m. (Isl. *bidill*, Dan. *bejler*) friare: procus. *vænte sæ biþla* (acc. pl.) *som dotter bondans*, de aede sacra recens exstructa, 3: 2.

Biærgha, v. a. c. dat. (vide UplL sub 1.) 6: pr. *b. sino korne*, *ibid. not. 36*. Cfr. *In biærgha*. * (*byrghia*)

Bland, n. blandning: mixtura. An huc referenda sit v. *blandæ*, 12: pr., et forte respiciatur mixtura quaedam ad coquendum hydromeli pertinens, aliorum iudicio permitto. Cels. vertit: ”frumentum mixtum;” Ih. vero credit h. v. significare mel (*Gloss. v. honing*); at vulgare mellis nomen l. c. occurrit, quamvis Cels. pro *hunax* (gen.) male legit *hwax*, quod ceram denotare credit. *4

Blea, f. duk: pannus, mappa. Vide *Altara blea*. *6

Bloþ, n. blod: sanguis. 13: 2. *

Boa, v. n. bo: habitare. 1. *

Bok, f. bok: liber. *bíuþa sik til skæls meþ b.*, d. ä. med ed: offerre iuramentum (cfr. ÖGL, SML, VML et HelsL h. v.). 13: 4. not. 44. cfr. ÖGL Kr. 14: 1. Cfr. *Hand-, Mæssu-, Mættena-, Sangbok*. *

Bol, n. gård, landt gods: praedium. Vide *Kirkiu bol*. *

Boldiur, n. pl. (vide ÖGL) æru tu saman b., 7: 2. *2

Borþ, n. bord: mensa. *þry b.*, d. ä. måltider: prandia. 12: pr. *

Bot, f. bot, böter: mulcta. Vide *Fæböter*. *

Bref, n. 1) bref: epistola. 13: 4. Cfr. *Forbuþa bref*. 2) skriftligt betyg: litterae testificationes continentes. Vide *Vixla bref*. *

Brista, v. n. 1) brista, gå sönder: frangi. 5: 3. 2) (vide UplL sub 2.) *b. at epe*, 5: 3; 9: 3; 17: 1. *b. at dulum*, 6: 1. *

Brut, n. 1) öfverträdande: violatio. Vide *Skrista brut*. 2) böter: mulcta. Vide *Viperlæghis brut*. *

Bryta, v. a. 1) bryta, sönderbryta &c.: frangere, perfringere &c. *b. vindögha*, d. ä. bryta fönsteröppning på muren: fenestram muro perfracto facere. 12: 2. not. 84. *altare niþer b.*, ibid. *lata b.* (sc. *altare*),)(*up göra*, ibid. 2) upbryta: effringere. Vide *Kirkiu brytare*. 3) bryta, öfverträda: violare, non servare. *b. rikesins ræt*, 13: 4. not. 44. *

Brænna, v. a. bränna: urere. *ey ma præster han vraka meþ liuse þy* (sc. *som*) *hvarkin -ne hand eller handlin*, d. ä. som icke sprakar så att det bränner &c.: candelam ne reiciat sacerdos, quae non talis est ut crepitando urat manum &c. 7: pr., quem locum Cels. mirum in modum vertit: "quas candelas sacerdos recusare non debet; sicut et-

iam ligna, vel cuiuscumque generis lin-tea, quae offerantur, reicere nefas." *

Bræpe, f. (vide VML) *i vrepe ok i b.*, 13: 5. *5

Buker, m. (Isl. *búkr*, truncus, corpus, venter, BH.) bål (af kroppen); särskildt buk: truncus; speciatim venter. Vide *Resa*.

Buþ, *boþ*, n. 1) bud: nuntius. (*fa*) *biskops b.*, 4: 1. not. 64; 13: 4. n. 44. *fa manni b.*, 6: pr. not. 36; 7: 3; 9: pr, 2; 12: pr. *sænda manni b.*, 12: 1. 2) befallning: mandatum, iussum. Vide *Forbuþ*. *

Byggia, v. a. 1) bygga: extruere (aedificia). *b. kirkiu*, 2. 2) fullborda: perficere. *hionalagh sit b.*, 13: 8. *

Byria, v. a. börja: incipere. 2: pr; 6: pr. *

Byrþ, f. bärande: portatio. Vide *Abyrþ*. *6

Bæra, v. a. 1) bära: portare, ferre. *b. kunu til biskops næmpd firi horsak*, 13: 5. not. 46. Cfr. *Til-, Up bæra*. 2) framföra: proferre. *vitne b.*, vide *Vitne*. *

C.

Calker, ceteraque vocabula a littera *C* incipientia, quaerantur in *K*.

D.

Dagher, m. 1) dag: dies. *manaþa d.* (cfr. UplL), 7: pr. Cfr. *Hælgunamæssu-, Iula-, Iæmlanga dagher* &c. 2) (vide UplL sub 3.) Vide *Stæmnudagher*. *

Dagsværki, n. dagsverke: opera diurna. 2: 1. et not. 26. *

Diur, n. villdjur: fera. Vide *Boldiur*. *6

Doblare, m. doblare, spelare: aleator. 4: pr.

Dotter, f. dotter: filia. Scribitur *dotte, dote*, 3: 2. et not. 45. *5

Dragha, v. a. draga: trahere. Vide *Fram dragha*. * (*drægha*)

Drapare, m. dråpare: interfector. Vide *Mandrapare*. *

Drikka, v. a. dricka: bibere. Vide *Gengærþ*. *5

Drinkare, m. drinkare: potator. 4: pr.

Drotin, m. herre: dominus. Vide *Kirkiu drotin*. *2

Drænger, m. (vide ÖGL))(*bonde*, 14. *goþer d.* (cfr. VGL), 9: 1. *

Dul, n. (vide VML sub 2.) *brista at dulum*, 6: 1. *6

Dulsak, f. mål, der kyrkstraff, men ej böter, eger rum: caussa, in qua irroganda est poena ecclesiastica, non vero mulcta. Qua ratione talis caussa a *dul* nomen accipere potuerit, difficile est explicatu. 13: 1, 8; at perperam ibid. §. 7.

Dylia, v. a. c. gen. (vide UplL sub 2.) *d. raþa sinna*, 4: 1. *d. (raþa sinna) meþ þrem præstom*, 4: 1; 7: 1. *d. værka sinna meþ eþe þriggia manna*, 6: 1. *

Dyr, n. pl. dörr: ianua. Vide *Kirkiu-Læktara dyr*. *

Döia, v. n. dö: mori. 4: 1. not. 64. *4

Döpa, v. a. c. dat. döpa: baptizare. *d. barne*, 9: 1.

Döpile, f. ? döpelse: baptismus. *ey meþ -som*, non (denuo) baptizando. 9: 1. *5

Döþer, m. död: mors. *liuta döþ*, 5: 3. *

E.

Eghin, adj. egen: proprius. Vide *Tilægna*. *

Eghn, f. (vide UplL) 15, 16. *

Eller, *ælla*, adv. eljest, annars: alias, alioquin. 13: 4. *þær firi* (sc. ob neglectum baptismum) . . *þær han ælla böte þre marker*, 9: 2. coll. §. 3. * (*æller*)

Ellæs, *ælla*, conj. om ej: nisi. *e. han fa v. se* &c. 4: 1. not. 64; 9: 1. *5 (*æller*)

Em væl, adv. (vide ÖGL) 6: pr. not. 36. *2 (*iamvæl*)

Ens, adv. endast: solum. *þy e. mera at* &c. 5: 3. not. 23; 10: 1; 18: pr. *5

Eper, m. ed: iuramentum. *brista at eþe*, vide *Brista* 2. *þriggia manna e.*, vide *Dylia. tolf manna e.*, 13: 5. cfr. *Skæra*. Cfr. *Mens eþer*. *

F.

Fa (sup. *fangit*), v. a. 1) få: accipere. *fa tiunda* &c. 7: pr; 8. *fa kristindom*, 9: 3. *fa arvanna vilia til*, 18: pr. 2) gifva, lemna: dare, tradere. *barn kan ey . . præste fangit* (sc. *varþa*), 9: 1. *fa manni buþ*, vide *Buþ* 1. 3) (vide VGL sub 7.) *fa vitit forfall sin*, 12: 1. *

Fall, n. 1) fall, händelse: casus, eventus. Vide *Forfall*. 2) försummelse: neglectus. Vide *Tiþa fall*. *

Falla, v. n. falla: cadere. *niþer f.*, 5: 3. *

Fara, v. n. fara, gå: proficisci, ire. *f. af sokn v. garþe*, 9: pr, 3; 12: pr; 13: 5. Cfr. *Fram fara*, *Væghfarande*. *

Fasta, f. 1) (vide VGL sub 2.) *f. ok forhælgh*, vide *Forhælgh*. 2) (vide SML sub 4.) *f. ok fæböter* (cfr. SML), 13: 4. not. 44. *

Fastä, v. n. (vide ÖGL))(*fyrma*, vide *Fyrma*. *

Fatöker (*fateker*), adj. fattig: pauper. 6: pr. *

Fea nyt (*fea nit*; dat. pl. -tium), f. (Isl. *fiar-far*, *fiar-magn*, *fiar-munir*) förmögenhet, egendom: facultates, opes. Ita h. v. mihi videtur explicanda. 2: 1. *3

Firi (*fori*), præp. c. dat. v. acc. 1) framför (ställe): pro, ante (locum). *f. kirkiu dorum*, 9: 1. *f. altara framme*, 13: 2. 2) framför (i jämförelse): prae (in comparatione). *aghe præster vitu f. klokkara*)(*þær agho arva klokkarans vitsorþ at vita til præst*, ut in

antecedentibus dicitur), 5: 3. 3) före (tid): ante (tempus). *þen dagher som f. ær fasta ok forhælgh*, 10: pr. 4) såsom: pro, ut. *þet skal hannum f. fult standa*, 13: 4. not. 44. 5) om, angående: de. *giva præste sak f. barn &c.* 9: 3. 6) i afseende på: respectu habito rei. *saklös f. bondan v. biskops sak*, 9: 2; 13: 2. *f. fasto &c.* 13: 4. not. 44. 7) för: pro. *gælde ater virþning f. (klokku)*, 5: 3. 8) emot: contra. *væria eghn f. manni*, 16. * (fore)

Firi læggia, v. a. förelägga: praefinire. *fæmt f.*, 2: 1; 13: 4. *6 (fore læggia)

Fjörvir, num. fyra: quattuor. f. *fiuræ*, 13: 1. n. *fiughur*, 3: 1; 12: pr. gen. *fiuræ*, *fyuræ*, 10: 1; 12: pr. acc. m. *fiuræ*, 12: pr. *

Fjærmær, præp. c. dat. fjärmare, längre bort: remotius. *fara f. kirkio sinne &c.* 4: 1. not. 64. * (færre)

Flikke, n. (Isl. *flicki*) stort köttstykke af ett slagtdat kreatur: moles carnis mactati pecoris. *öris f.*, vide Öre.

Font lius, n. ljus vid dopfunten: candelæ iuxta baptisterium posita. 3: 2; 4: 1.

For, vide För.

Forbuþ, n. mindre bann: excommunicatio minor. *sitia i -þi*, 13: 4. *

Forbuþa bref, n. (vide VML) 13: 4. *5

Forfall, n. pl. förfall, hinder: impedimentum. 12: 1; 18: pr. *lagha f.*, 9: 3. *

Forhælgh, f. (vide VGL) *fasta ok f.*, 10: pr. *6

Fostan, n. (Isl. et Hisp. *fustan*; Holl. *fustein*; Gall. *futaine*) ett slags bomullstyg: "panni ex gossipio confecti species, xylum" (DUFRESNE, *Gloss. Lat. vv. fustanum, fustanium &c.*) (*silke et sindal*, 4: 1. not. 69.

Fram dragha, v. a. upföda: nutrire, educare. *föþa ok f.*, allitt. 6: 1.

Fram fara, v. n. dö: mori. 9: 1.

Corp. Jur. Sv. G. Ant. Vol. VI.

Framme, adv. framme: coram, in conspectu. *firi altara f.*, 13: 2. *

Fram sighia, v. a. (vide VGL) *fællaman ok f.*, allitt., hominem condemnare condemnatumque pronuntiare. 13: 4. *2

Framt, adv. (vide UplL) *sva f.*, så framt: si. 13: 4. not. 44. *3 (frampt)

Friþer, m. fred, lugn: pax, tranquillitas. *guþs f. ok sancte marie*, 1. *

Fulder, adj. fullkomligt gällande: ratus. *firi fult standa*, vide *Standa*. *

Fulnaþer, m. (vide UplL) bönder *hava præsti f. giort ok kirkio sinne*, d. ä. fullgjort hvad enligt det föregående i denna lag bör gifvas åt presten och kyrkan: paroeciae incolae omnia praestiterunt quae sacerdoti ac aedi sacrae debentur, secundum ea quae in antecedentibus capitibus sancita sunt. 12: pr. *3

Fylghia, v. a. 1) medfölja: sequi, comitari. *-ghis* (dep.) *at baþe limber ok liþer &c.*, d. ä. på en gång upgräfvad ur jorden: simul terra eruuntur. 17: pr. 2) hålla med: stare, facere cum aliquo. *þen biskoper -gher*, 4: pr. *

Fyrma, v. n. iakttaga en lindrigare fasta, som var ålagd någon såsom penitens, och hvar till endast hörde att afhålla sig från kött: observare levius ieiunium sibi poenitentiae loco iniunctum, cum a carne tantum abstinendum esset. *maþer æter þa köt han skulde f. ok þa smör han skulde fasta*, 13: 3. *5 (förma)

Fyrma, v. a. vide Færma.

Fæ, n. 1) få, fäkreatur: pecus. 11. 2) (vide UplL sub 2.) 13: 4. not. 44, ubi bok et fæ eadem ratione opposita esse videntur, qua alias lagh et pænningar vel lagh et lagha böter (cfr. UplL v. lagh 2), quamvis sensus l. c. obscurus esse mihi videtur. *

Fæbøter, f. pl. böter: mulcta. 13: 6.

Dragha, v. a. draga: trahere. Vide *Fram dragha*. * (*drægha*)

Dräpäre, m. dräpäre: interfector. Vide *Mandrapäre*. *

Drikka, v. a. dricka: bibere. Vide *Gengærþ*. *5

Drinkäre, m. drinkäre: potator. 4: pr.

Drotin, m. herre: dominus. Vide *Kirkju drotin*. *2

Drænger, m. (vide ÖGL.) (*bonde*, 14. *göþer d.* (cfr. VGL.), 9: 1. *

Dul, n. (vide VML. sub 2.) *brista at dulum*, 6: 1. *6

Dulsak, f. mål, der kyrkstraff, men ej böter, eger rum: caussa, in qua irroganda est poena ecclesiastica, non vero mulcta. Qua ratione talis caussa a *dul* nomen accipere potuerit, difficile est explicatu. 13: 1, 8; at perperam ibid. §. 7.

Dylia, v. a. c. gen. (vide UpIL. sub 2.) *d. rapa sinna*, 4: 1. *d. (rapa sinna) meþ þrem præstom*, 4: 1; 7: 1. *d. værka sinna meþ eþe þriggia manna*, 6: 1. *

Dyr, n. pl. dörr: ianua. Vide *Kirkju-, Læktara dyr*. *

Döia, v. n. dö: mori. 4: 1. not. 64. *4

Döpa, v. a. c. dat. döpa: baptizare. *d. barne*, 9: 1.

Döpile, f.? döpile: baptismus. *ey meþ -som*, non (denuo) baptizando. 9: 1. *5

Döþer, m. död: mors. *liuta döþ*, 5: 3. *

E.

Eghin, adj. egen: proprius. Vide *Til-æгна*. *

Eghn, f. (vide UpIL.) 15, 16. *

Eller, *ælla*, adv. eljest, annars: alias, alioquin. 13: 4. *þær firi* (sc. ob neglectum baptismum) . . *þær han ælla böte þre marker*, 9: 2. coll. §. 3. * (*æller*)

Ellæs, *ælla*, conj. om ej: nisi. *e. han fa v. se* &c. 4: 1. not. 64; 9: 1. *5 (*æller*)

Em væl, adv. (vide ÖGL.) 6: pr. not. 36. *2 (*iamvæl*)

Ens, adv. endast: solum. *þy e. mera at* &c. 5: 3. not. 23; 10: 1; 18: pr. *5

Eþer, m. ed: iuramentum. *brista at eþe*, vide *Brista 2. þriggia manna e.*, vide *Dylia. tolf manna e.*, 13: 5. cfr. *Skæra*. Cfr. *Mens eþer*. *

F.

Fa (sup. *fangit*), v. a. 1) få: accipere. *fa liunda* &c. 7: pr; 8. *fa kristindom*, 9: 3. *fa arvanna vilia til*, 18: pr. 2) gifva, lemna: dare, tradere. *barn kan ey . . præste fangit* (sc. *varþa*), 9: 1. *fa manni buþ*, vide *Buþ 1.* 3) (vide VGL. sub 7.) *fa vitit forfall sin*, 12: 1. *

Fall, n. 1) fall, händelse: casus, eventus. Vide *Forfall*. 2) försummelse: neglectus. Vide *Tiþa full*. *

Falla, v. n. falla: cadere. *niper f.*, 5: 3. *

Fara, v. n. fara, gå: proficisci, ire. *f. af sokn v. garþe*, 9: pr, 3; 12: pr; 13: 5. Cfr. *Fram fara*, *Væghfarande*. *

Fasta, f. 1) (vide VGL. sub 2.) *f. ok forhælgh*, vide *Forhælgh*. 2) (vide SML. sub 4.) *f. ok fæböter* (cfr. SML.), 13: 4. not. 44. *

Fastá, v. n. (vide ÖGL.) (*fyrma*, vide *Fyrma*. *

Fatöker (*fateker*), adj. fattig: pauper. 6: pr. *

Fea nyt (*fea nit*; dat. pl. *-tium*), f. (Isl. *fiár-far*, *fiár-magn*, *fiár-munir*) förmögenhet, egendom: facultates, opes. Ita h. v. mihi videtur explicanda. 2: 1. *3

Firi (*fori*), præp. c. dat. v. acc. 1) framför (ställe): pro, ante (locum). *f. kirkju dorum*, 9: 1. *f. altara framme*, 13: 2. 2) framför (i jämförelse): prae (in comparatione). *aghe præster vitu f. klokkara* () (*þær agho arva klokkarans vitsorþ at vita til præst, ut in*

antecedentibus dicitur), 5: 3. 3) före (tid): ante (tempus). *þen dagher som f. ær fasta ok forhælgh*, 10: pr. 4) såsom: pro, ut. *þet skal hauum f. fult standa*, 13: 4. not. 44. 5) om, angående: de. *giva præste sak f. barn &c.* 9: 3. 6) i afseende på: respectu habito rei. *saklös f. bondan v. biskops sak*, 9: 2; 13: 2. *f. fasto &c.* 13: 4. not. 44. 7) för: pro. *gælde ater virþning f. (klokku)*, 5: 3. 8) emot: contra. *væria eghn f. manni*, 16. * (fore)

Firilæggiá, v. a. förelägga: praefinire. *fænt f.*, 2: 1; 13: 4. *6 (fore læggiá)

Fiurir, num. fyra: quattuor. f. *fiuræ*, 13: 1. n. *fiughur*, 3: 1; 12: pr. gen. *fiuræ*, *fyuræ*, 10: 1; 12: pr. acc. m. *fiuræ*, 12: pr. *

Fiærmer, præp. c. dat. fjärmare, längre bort: remotius. *fura f. kirkio sinne &c.* 4: 1. not. 64. * (*fiærre*)

Flikke, n. (Isl. *flicki*) stort köttstykke af ett slagtdat kreatur: moles carnis mactati pecoris. *öris f.*, vide *Öre*.

Font lius, n. ljus vid dopfunten: candelæ iuxta baptisterium posita. 3: 2; 4: 1.

For, vide *För*.

Forbuþ, n. mindre bann: excommunicatio minor. *sitia i -þi*, 13: 4. *

Forbuþa bref, n. (vide VML) 13: 4. *5

Forfall, n. pl. förfall, hinder: impedimentum. 12: 1; 18: pr. *lagha f.*, 9: 3. *

Forhælgh, f. (vide VGL) *fasta ok f.*, 10: pr. *6

Fostan, n. (Isl. et Hisp. *fustan*; Holl. *fustein*; Gall. *futaine*) ett slags bomullstyg: "panni ex gossipio confecti species, xylinum" (DUFRESNE, *Gloss. Lat. vv. fustanum, fustanium &c.*).)(*silke et sindal*, 4: 1. not. 69.

Fram draghu, v. a. uppföda: nutrire, educare. *föþa ok f.*, allitt. 6: 1.

Fram fara, v. n. dö: mori. 9: 1.

Corp. Jur. Sv. G. Ant. Vol. VI.

Framme, adv. framme: coram, in conspectu. *firi altara f.*, 13: 2. *

Fram sighia, v. a. (vide VGL) *fælla man ok f.*, allitt., hominem condemnare condemnatumque pronuntiare. 13: 4. *2

Framt, adv. (vide UplL) *sva f.*, så framt: si. 13: 4. not. 44. *3 (*frampt*)

Friþer, m. fred, lugn: pax, tranquillitas. *guþs f. ok sancte marie*, 1. *

Fulder, adj. fullkomligt gällande: ratus. *firi fult standa*, vide *Standa*. *

Fulnaþer, m. (vide UplL) bönder *hava præsti f. giort ok kirkio sinne*, d. ä. fullgjort hvad enligt det föregående i denna lag bör gifvas åt presten och kyrkan: paroeciae incolae omnia praestiterunt quae sacerdoti ac aedi sacrae debentur, secundum ea quae in antecedentibus capitibus sancita sunt. 12: pr. *3

Fylghia, v. a. 1) medfölja: sequi, comitari. *-ghis* (dep.) *at baþe limber ok lifer &c.*, d. ä. på en gång upgrävas ur jorden: simul terra eruuntur. 17: pr. 2) hålla med: stare, facere cum aliquo. *þen biskoper -gher*, 4: pr. *

Fyrma, v. n. iakttaga en lindrigare fasta, som var ålagd någon såsom penitens, och hvartill endast hörde att afhålla sig från kött: observare levius ieiunium sibi poenitentiae loco iniunctum, cum a carne tantum abstinendum esset. *maþer æter þa köt han skulde f. ok þa smör han skulde fasta*, 13: 3. *5 (*förma*)

Fyrma, v. a. vide *Færma*.

Fæ, n. 1) fä, fäkreatur: pecus. 11. 2) (vide UplL sub 2.) 13: 4. not. 44, ubi *bok et fæ* eadem ratione opposita esse videntur, qua alias *lagh et pænningar* vel *lagh et lagha böter* (cfr. UplL v. *lagh* 2), quamvis sensus l. c. obscurus esse mihi videtur. *

Fæbøter, f. pl. böter: mulcta. 13: 6.

)(*skrift*, 13: 7, 8. *fasta ok f.*, 13: 4. not. 44. *6

Fælla, v. a. 1) försumma (något som skall göras): negligere. *f. dagsværki*, 2: 1. et not. 26. *f. þen dagh som firi ær fasta &c.*, i. e. negligere sacra tali die celebranda. 10: pr. Cfr. *Niþer fælla*. 2) (vide VGL. sub 2.) *varþa fælder a biskops næfud firi synder sina*, 13: 4. *f. man ok fram sighia*, de nemda, ibid. *skæra eller f. til fæbota v. næs, f. til skrift*, 13: 6, 7. *

Fæmt, f. (egentligen fem dagars tid: proprie quinque dierum spatium; vide ÖGL.) förelagd dag, då något skall göras: dies constitutus, quo aliquid faciendum est. *f. firi læggia allom iorþæghandom til koma*, 2: 1. *f. firi biskop læggia fæmtan natta stæmnu, biskoper sætir ey -tum þerra, han gat ey kumit at -tum*, 12: 1. *f. firi sokn læggia til at gen göra* (sc. *manaþa stæmnu*), 12: pr. *-tir firi læggia, innan -ta*, 13: 4. *2

Fæmtan, num. femton: quindecim. *f. natta stæmna*, 12: 1; 13: 4. *3

Færma, *fyrma*, v. a. c. acc. v. dat. (vide VGL.) *f. barn*, 6: pr. *f. systum &c.* 2: pr. *3 (*ferma*)

Færþ, f. färd, resa: iter. Vide *Utfærþ*. *

Fæ sak, f. mål, hvori böter erläggas (till biskopen): caussa, in qua mulcta (episcopo) penditur. 13: 1, 2, 5. *-kir biskops*, 13: 6.

Fæsta, v. a. utfästa: (firmiter) promittere. *f. præsti kirkiu*, 4: 1. not. 64. *

Fæþringar, m. pl. (vide ÖGL.) (*möþringar*, 13: 8. *2

För (*for*), adv. 1) förr: prius. *f. æn*, 13: 4. not. 44; §. 5. 2) förr, förut: antea. 6: pr. not. 36. 3) (omissa conj. æn) conj. förr än: antequam. 13: 4. not. 44. *6

Föþa, v. a. 1) föda, framföda: gigne-

re, parere. 9: 1. 2) föda, underhålla: alere. Vide *Fram dragha*. *4

G.

Ganga (præs. *gaar pro ganger*, 2: 1. not. 15; 13: 3.), v. n. gå: ire. *g. til arfs*, 9: 1. *g. i kirkiugærþ v. viþerlæghi*, 2: 1. not. 15, 26. *g. til rætta v. rættinda*, vide *Rætter, Rættindi*. *g. sunder meþ sokn*, vide *Sunder*. Cfr. *Af ganga*. *

Garþer, m. 1) inhägnad plats: locus circumsaeptus. Vide *Kirkiu garþer*. 2) (vide VGL. sub 3.) *af -þe fara*, 12: pr. *innan -þs ok grindu*, allitt. 13: 7. *

Gen, præp. c. dat. 1) till mötes: obviam. *ringia g. like*, 5: 2. *g. göra*, i q. *göra gengærþ*, 12: pr. 2) emot: adversus. *gælde qvikt qviku g.* (cfr. ÖGL), 6: 1. *

Gengærþ, f. (vide ÖGL.) *göra, taka, drikka g.*, *koma til g.*, 12: 1. *göra lagha g.*, 12: 1. coll. pr. *6

Gensta, adv. genast: illico. 9: 1. *

Gifter, adj. gift: matrimonio iunctus. 13: 5; 18: 1. * (*gipter*)

Gislar (*gilzla pro gizla*), m. gislan: obsides. *skylder til -la ok grupþa*, vide *Grupþ*. *4

Gita (impf. *gat*), v. a. gitta, kunna, förmå: posse. *g. kumit v. skært*, 12: 1; 13: 5. not. 46. *

Giva (*geva*, 13: 4. not. 44.), v. a. 1) gifva: dare. *g. manni sak*, vide *Sak. han gaf*, sc. *sak*, 13: 5. 2) *g. sik*, begifva sig: se conferre. *g. s. i kloster*, 18: 1. *givas* (pro *giva sik*) i kloster, 18. *

Göþer, adj. god: bonus. *got*, pro *þet ær got*, bene est. 13: 8. Cfr. *Drænger*. *

Göþvili, m. samtycke: consensus. *meþ -lia biskops*, 4: 1. et not. 64. *

Grava (impf. *grof*), v. a. gräfva: fodere. *undi* (sc. *syll*, cfr. VGL. I. Kk.

7: 2; II. Kk. 13.) *gravit*, 4: 1. *g. a æta högh*, 17: 1. *

Grind (gen. *-da pro -dar*), f. grind: porta clathrata. Vide *Garþer 2*. *

Grinda (*grynda*), v. a. förse med grindar: portis clathratis munire. Vide *Gærþa*.

Grup, f. (vide UplL.) þe sen skyldte til gisla ok gruppa, d. ä. att möta och följa konungen på hans eriksgata med lofvad fred och gifven gislan: regi solemnem iter per regnum facienti obviam venire eumque comitari debent promissa incolumitate et datis obsidibus. I. Cels. et Ih. citata verba perperam explicant; ille: "pace publica fruuntur;" hic vero: "iure tutelae et pacis frui debent." Cfr. librum a me editum *Juridiska afhandlingar*, 1 häft. pag. 14, 15. * (*grud*)

Gupsvi (*guzcifvi*), comm. (vide VGL.))(*mansivi*, 2: pr. *-va skal til taka*, d. ä. faddrar eller vitnen vid fullkommandet af barnets dop: adhibentor testes complendi baptismi. 9: 1. *5

Gupslíkami, m. (vide UplL.) 14. *6

Gæf, f. gåfva: donum. 15. Cfr. *Siælagæf*. *

Gæld, n. betalning, ersättning: solutio, compensatio. Vide *Virninga gæld*. *

Gælda (*gialda*), v. a. (vide HelsL. sub 1.) *g. qvikt qvikugen*, 6: 1. Cfr. *Atergælda*. *

Gærning, f. (vide ÖGL. sub 2.) 13: 3. *

Gærþ, f. 1) görande: factio. Vide *Kirkiugærþ*. 2) (vide ÖGL. sub 2.) 11, 13: 3. not. 14. 3) utskyld, gård: tributum, vectigal. Vide *Gengærþ*. *

Gærþa, v. a. förse med gårdsgårdar: saepibus munire. (*iorþ*) *g. ok grinda*, allitt. 3: pr. *

Gæta, v. a. hafva: habere. *g. vitskusti*, i. q. *æggha vitskusti*, 4: pr; 13: 8; 18: 1. *2

Göma, f. förvar: custodia. Vide *Siæla*, *Vængöma*. *

Göra (part. pass. *gör*, 3: 2. not. 36),

v. a. 1) göra: facere. *g. up hus*, d. ä. upbygga: extruere. 3: 1. not. 35. Cfr. *Up göra*. 2) gifva, erlægga: dare, pendere. Vide *Ut göra*. 3) sända: mittere. *gen g.*, vide *Gen 1*. *

Göþa, v. a. göra god: bonum facere. *g. barn með orþum ok læsningum*, i. e. infanti in casu necessitatis iam domi baptizato, solemnibus recitandis formulis quasi uberiolem salutem adferre. 9: 1. *5

H.

Hafre, m. hafre: avena. 5: 3. not. 23. *3

Hakul, m. messhaké: pallium liturgicum. 3: 2. not. 37. Cfr. *Mæssu hakul*.

Halda, v. a. c. acc. v. dat. 1) qvarhålla: retinere. *h. sinom bonda*, 18: 1. Cfr. *Up halda*. 2) hålla, iakttaga: servare, observare. *h. hionalagh*, 13: 8. *giva mera æn arvin vil h.*, *-dis sva mykit som arvin qvæper ia víper*, 15. Cfr. *Upp halda*. *

Half mark, f. half mark: dimidia marca. 4: 1; 7: 3. *

Half mark land, n. (vide UplL. v. *half mark 2*.) *h. iorþa*, 3: pr. *5

Halver, adj. half: dimidius. *h. öre*, 4: 1. *kunno kalve hvarin vælia*, d. ä. hälften af soknemännen: dimidia pars incolarum paroeciae. 4: pr. *

Han, pron. han: ille. *til hans* (gen.), till honom: ad illum. 7: 3; 13: 4. *

Hand, f. hand: manus. *hava kirkiugærþ -da mællom*, d. ä. förestå kyrkbyggnaden: aedificationi templi praeesse. 2: 1. *sætia præste kirkiu, siælagömo &c. i hænder, sætia klokko klok-kara i hænder*, 4: 1. et not. 64; 5: 2. *

Handbok, f. kyrkhandbok: manuale, "liber in quo continetur ordo servitii, extremæ unctionis, catechismi, baptis-

mi et huiusmodi.⁷ (DUFRESNE, L c. v. *manualis.*) 3: 2. not. 38; 4: 1.

Handlin, n. handkläde, handduk: sudarium, mantile. 3: 2; 4: 1; 7: pr. *₁

Har, n. hår: crinis, capillus. Vide *Horn*, *Huld*. *6

Hel, adj. helbregda, oskadd: sospes, incolumis. *sate þæþan fara ok hele hem koma*, 4: 1. *

Heta, v. a. (Isl. *heita*, promittere) gifva: dare. 12: pr.

Hepin, adj. 1) odöpt (om barn): non baptizatus (de infante). 9: pr. *heþit morþ* (cfr. ÖGL.), 13: 7. 2) ovigd (om jord): non consecratus (ad sepeliendos christianos homines, de terra). *læggias i heþna iorþ* (i *kirkiugarþ*, 9: pr. coll. §. 1. *

Hin, pron. dem. 1) den andre: ille, alter. *frænde hins*, 17: 1. 2) den (som): is (qui). *h. som*, ibid. *

Hion, n. pl. 1) man och hustru: maritus et uxor. 13: 8. 2) (vide UplL sub 2.) 11. *

Hionalagh, n. hjonalag, äktenskap: coniugium. 13: 8. *

Hormal, n. 1) (vide ÖGL.) 13: 5. 2) hor: adulterium. *varþa inne takin meþ sannum -lum*, ibid. *6

Horn, n. naglar: ungues. *varþa takin meþ h. ok hari*, allitt. 13: 7. cfr. *Trolldomber*. *6

Horsak, f. hor: adulterium. 13: 5. not. 46. *2

Hvar, pron. hvar: quisque. *sæmia ær bæst i hvarium*, i. e. in omnibus. 10: 1. *

Hvarin, pron. hvar: quisque. 4. Cfr. UplL et VML v. *hvarium*. *₁

Hvarkin, conj. hvarken: neque. *h... eller*, 2: 1; 7: pr. * (*hvarke*)

Hugga, v. a. 1) hugga: caedere. *h. vindöggha*, d. ä. hugga fönsteröppning på vägg (af trä): fenestram pariete (ligneo) interciso facere. 12: 2. not. 84. *h.*, absolute, göra timmerarbete: opera ma-

teriaria facere. 2: 1. 2) sára: vulnerare. 13: 2. *

Huld, n. kött: caro. *h. ok har*, allitt. 17: pr. *6

Hun, pron. hon: illa. Scribitur *höön*, 3: 2. gen. *hænna*, 4: pr. acc. *höna*, pro *hona*, 3: pr. *3

Humagh, n.? (Isl. *humáing*, n.) honing: mel. 12: pr.

Hus, n. hus: domus. Vide *Kirkia*, *Nöthus*. *

Hussætis maþer, m. (vide ÖGL.) 7: 2. *3

Huvuþlin, n. (vide VGL.) 3: 2; 4: 1. *₁ (*hovuþlin*)

Huvuþ luter, m. (vide VGL.) *skifte lösörum sinum i -lyti* (acc. pl.), sc. inter se et proximos heredes. 18: pr. coll. VGL I. A. 9: pr. *₂

Hylle, n.? (a *hylia*, tegere) tak: tectum. *læggia h.* (i *sætia sylle*, 2: 1. not. 15. *kirkia ær lyktap ovan meþ h.*) (i *satt a sylle*, 3: pr.

Hæfþ, f. lägersmål: concubitus, stuprum. Vide *Mopna hæfþ*. *

Hæl, n. död: mors. *sla man til hæl*, 5: 3. *

Hælagher, adj. helig: sanctus. 12: pr. *þen hælghi andi*, 9: 1. *

Hælder (*halder*), adv. häldre: potius. 6: pr. *6

Hælgh, f. helg, högtid: festum. Vide *Forhælgh*. *

Hælghidomber (pl. *hælgho-*, *hælghadomar*), m. helgedom, helgonens kvarlefvor: reliquiae sanctorum (cfr. VGL.) 12: pr. *₄ (*hælghidomber*)

Hælghunamæssudagher, m. (vide VGL.) 10: 1. *5

Hæraþ, n. härad: territorium (cfr. VGL.). 13: 4. not. 42. *5

Hæraþs næfnd, f. (vide VGL.) 13: 4. *₂ (*hæraþs næmd*)

Hærbærghi (*hæberghi*), n. gästrum: cubiculum hospitale. (i *stuvu*, 3: 1. *5

Hæster, m. häst: equus. Vide *Kornhæster*. *

Hæþan, adv. hädan: hinc. 1. *4

Höggher, m. hög, grafhög: tumulus sepulchralis. Vide *Æta höggher*. *2

I.

Ia, interj. ja: omnino, certe. *qvæþa ia viþer*, vide *Qvæþa*. *

In biærgha (sup. *in borghit*), v. a. c. dat. (vide ÖGL.) *korne sino i.*, 6: pr. not. 36. *2

Inleþa, v. a. inleda, kyrktaga (hustru efter giftermål eller barnsbörd): introducere (feminam in ecclesiam post nuptias vel puerperium). 7: 1. *3

Inleþning, *inleþning*, f. 1) (vide SML.) *syniu konu i.*, 7: 1. 2) det som hustru vid kyrktagning skulle gifva presten: id quod femina introducenda sacerdoti pendere debebat. *hava af konu i. æfte barn eller bondu* (cfr. *Inleþa*), *ibid. komu til kirkiu meþ laghlike i. sinne*, *ibid.* *4

Innan, præp. c. gen. v. acc. 1) *i: in. i. sokn*, 2: 1. 2) inom: intra. *i. garþs ok grindu*, 13: 7. *i. mioaholt ok myrtle-kis*, 1. Cfr. *Iæmlange*, *Stæmna*. *

Inne takin, adj. (vide ÖGL. sub I.) 13: 5. *5

Innöþa, v. a. påtvinga: obtrudere. *i. a þem utlændskan* (sc. *præst*), 4: pr. not. 57.

Iorþ, f. 1) jord: terra. *heþin i.*, vide *Heþin* 2. 2) jord, fast egendom: fundus, bona immobilia. *half markland iorþa* (gen.), 3: pr. *

Iorþa, v. a. jorda, begrafva: humare, sepelire. 13: 4. not. 44; 17: pr. *

Iorþalagh, n. pl. lagar angående jord: leges de bonis immobilibus. 11.

Iorþæghande, m. jordegare: dominus fundi. 2: 1. *

Iula dagher, m. juldag: dies nativitatís Christi. 10: 1. *5

Iþia, v. a. (Isl. *idia*, operari, operam dare; *idinn*, sedulus, diligens) beflita sig, vinlægga sig om (att göra något): operam dare (rei faciendae). *i. barn kristna*, 9: 2.

Iæk, pron. jag: ego. 17: 1. * (*iak*)

Iæmlanga dagher, m. (vide VGL.) *at i.*, 7: pr. *2 (*iæmlanga dagher*)

Iæmlange, m. år: annus. *nat ok -ga*, ett års tid: per annum. 13: 4. *innan nat ok -ga*, 13: 4; 16. * (*iæmlange*)

K.

Kalker, m. (vide VGL.) 3: 2; 4: 1. *6

Kalla, v. a. kalla, tillkalla: vocare. 3: 2. *

Kalver, m. kalf: vitulus. 6: 1. *

Kamber, adj. bråd, brådslande: qui festinatione urget. *præster later sik annat kamare vara*, *later sæ kamare bonda æn barn*, 9: 2. Eodem sensu quo dicimus: *hafva brådt om*, i. e. festinandí necessitate urgeri, Smalandi hodieque dicunt: *hafva kamt v. kánt om*; *kamma sig* vero est festinare. Cfr. *Ih. Gloss.* v. *mod*, et *UplL.* v. *moþer*.

Kappellan, m. (vide VGL.) *biskops k.*, 12: pr. *1 (*kaplan*)

Karl, m. enskild man: privatus vir. *hvarkin k.* (d. ä. häradet: hundredum) eller *konunger*, 2: 1. *

Kirkia, f. 1) kyrka: aedes sacra. *kirkiu hus*, 4: pr. not. 57. 2) kyrka, församling: ecclesia. *kirkiu balker*, 1. not. 1. *

Kirkiu bol, n. (vide VGL.) 3: 1. *6

Kirkiu brytare, m. en som bryter sig in i kyrkor, kyrktjuf: effractor aedis sacrae, sacrilegus. 4: pr.

Kirkiu drotin (pl. *-tnar*), m. (vide VGL.) 5: 3. *1

Kirkiu dyr (dat. -*dorum*), n. pl. kyrkdörr: ostium aedis sacrae. 9: 1; 13: 2. *6

Kirkiu garþer, m. (vide VGL. sub 2.) 9: 1; 13: 2. *

Kirkiugærþ, f. kyrkbygging: exstructio aedis sacrae. 2: 1.

Kirkiumæssu dagher, m. (vide VGL.) 10: 1. *5

Kirkiu skruþer, m. i. q. *skruþer* (vide ÖGL.). 4: 1. *6

Kirkiu stætta, f. ingång till kyrkogården (egentligen stätta öfver kyrkogårdsmuren): introitus coemeterii (proprie scala, qua transcenditur murus coemeterii). 13: 2.

Kirkiu víxl, f. kyrkinvigning: consecratio aedis sacrae. 12: 1. *4

Kiþ, n. kid, kidling: haedus, capella. 6: 1. *4

Klokka, f. klocka: campana. 3: 2; 4: 1; 5: 2, 3. *beþas -ko* (cfr. UplL.), 5: pr. * (*klukka*)

Klokko strænger, m. klocksträng: funis quo movetur campana. 5: 3.

Kloster, n. kloster: coenobium. 18. *

Kloster löpare, m. rymmare ur kloster: coenobii desertor. 4: pr.

Klæpper, m. kläpp: pistillum campanae. 5: 3. *5 (*klapper*)

Kne, n. (vide ÖGL.). *sva kneum kumin* (lege *kunnir*) ok *sva niþium nær*, 13: 8. *5 (*knæ*)

Koma, v. n. komma: venire. Vide *Til koma*. *

Korn, n. säd: seges, frumentum. 6: pr. et not. 36. *

Kornhæster, m. häst som födes med säd (nemligen hafre): equus frumento (sc. avena) alendus. 12: pr.

Korporale, n. (vide VGL.) 3: 2; 4: 1. *3

Kristin, adj. christen: christianus. 12: pr. Cfr. *Ukristin*. *

Kristindomber, m. dop: baptismus. *fa k.*, 9: 3. *böta frí k. barnsins*, sc. ob neglectum baptismum, *ibid*. *

Kristna, f. christendom: christiana religio. *kristnu balker*, 18: 1. *6

Kristna, v. a. döpa: baptizare. 9: pr. 2. *

Krævia, v. a. kräfva, fordra: appellare, convenire. *k. præst* v. *klokkara*, 5: 1. *

Kuna, f. 1) qvinna: femina. Vide *Port-*, *Sifkuna*. 2) hustru, gift qvinna: uxor.)(*mö*, 9: 1. *

Kunder, adj. beslägtad: cognatus. *gæti vitskusti með frændum sinum ok kunnum mannum siæx af fæþringum ok siæx af möþringum*, 13: 8. *rætta sik með kyni ok kunnum mannum (sinum)*, 13: 1, 7. *5

Kunna, v. a. (vide VGL. sub 3.) *þet kan ey kristindom fa*, 9: 3. *kan præster ey þura* &c. 13: 4. not. 44. *

Kunna, f. kunskap: scientia, peritia. 4: pr.

Kuster, m. sätt, vilkor: modus, conditio. *þet ær k. (goþer forte addendum est, ut habet not. 22.)*, det är godt: bene est (cfr. *Isl. ecki er kostr á því*, non datur facultas, BH.). 13: 4. Cfr. *Vitskustir*. * (*koster*)

Kyn, n. slägt: cognatio. *sighia þem k. vara*, d. ä. i slägt: eos cognatione iunctos esse. 13: 8. *meþ kyni ok kunnum mannum*, allitt., vide *Kunder*. *

Köplagh, n. pl. lagar angående köp: leges de emtionibus. 11.

L.

Lagh, n. pl. lag: lex. *meþ laghum*, 10: 1. *i laghum varum*, 13: 1. *vara i lekmanna laghum*, 11. *baþe með guþs laghum ok sva manna*, 13: 8. Cfr. *lorþa-*, *Köplagh*. *

Lagha, adj. indecl. laga, laglig: legitimus. Vide *Forfall*, *Gengærþ*, *Lip*, *Ringning*. *

Laghlika, laghleka, adv. lagligen: legitime. 8, 13: 4. not. 41; 14. *

Laghliker, adj. laglig: legitimus. Vide *Inlepning* 2. *6

Laghsagha, f. (vide ÖGL sub 1.) *höra -ghu vara, l. var hon byrias sva, 2: pr. **

Laghvara, v. a. (vide ÖGL) *l. man til, 5: 3. et not. 9. *4*

Lamb, n. lamm: agnus. 6: 1. *5

Land, n. 1) land, jord: terra, solum. Vide *Half mark-, Mark-, Örtugh land.* 2) land, landskap: provincia. *af -de löpa, 13: 5. Cfr. Utlensker. **

Lass, n. lass: vehes. Vide *Vaghnlass. **

Lata (læta), 1) v. a. lemna, gifva: tradere, dare. *late ut tiunda, 14. 2) v. aux. a) låta (ske), tillåta: sinere (ut fiat). l. sik annat kamare vara, 9: 2. b) låta (göra), föranstalta: curare (faciendum). kirkiu vighia l., 12: pr. l. niþer bryta &c. 12: 2. not. 84. **

Lapa, f. lada: horreum. 3: 1. *

Lefs sughl, n. (vide ÖGL) Vide *Le-ver. *6*

Lekman, m. (vide VGL) *vara i -nna laghum, de sacerdote, 11. *4*

Lever, m. brödkaka, bröd: placenta panis. *l. ok lefs sughl, allitt. 10: 1. þre levar ok þriggia leva sughl, 7: 1. *6*

Lepa, v. a. leda, föra: ducere, ferre. Vide *Inleþa. **

Lif, n. lif: vita. Vide *Ater gælda. *4*

Lifstimar, m. pl. lifsdagar, lifstid: vivendi tempus. 5: 3.

Liggia, v. n. ligga: iacere. *l. a vær-kum sinum (cfr. VGL), 5: 3. **

Likami, m. lekamen, kropp: corpus. Vide *Gupslíkami. *6*

Limber, m. lem: membrum. *l. ok liþer, allitt., vide Fylghia 1. *6*

Lin, n. linne: linteum. Vide *Hand-, Huvuþlin. **

Liva, v. n. lefva: vivere. 9: 1. *

Liud, n. ljud: sonus. *klokko l., 4: 1. not. 64. *3 (liuþ)*

Lius, n. ljus: candela. 3: 2; 7: pr. Cfr. *Altara-, Font lius. *5*

Liustlös, adj. ljuslös, utan ljus: candidis carens. 3: 2.

Liuta, v. a. få: accipere. *l. döþ, 5: 3. *5 (lyta)*

Lip, n. följe, eskort: comitatus, praesidium. *riþa meþ lagha lipi, 12: pr. *4 (lid)*

Liper, m. led: articulus. *limber ok l., allitt., vide Fylghia 1. *4*

Luf, n. lof, tillåtelse: venia. *fa sok-ninna l. til, 4: 1. not. 64. meþ luvi, 9: pr, 3. *6 (lof)*

Luka, v. a. stänga: claudere. Vide *Læsa. *1*

Luter, m. 1) lika del, lott: pars aequalis. 6: pr. *tver lytir*)(*þriþiunger, ibid. skifta i þrea lyti, ibid. Cfr. Huvuþ luter.* 2) andel: portio rata ad aliquem pertinens. 18: pr. *

Lygd, f. (Isl. item) lögn: mendacium. 13: 5. not. 46.

Lykta, v. a. lykta, sluta: finire. 6: pr. *kristnu balkrin ær -tæper ok utsaghlþer, 18: 1. kirkiæ ær -taþ (ovan meþ hylle), 2: 1. not. 16; 3: pr. *6*

Læggia (impf. pass. pl. 3 pers. *laghþus, 12: 1.*), v. a. 1) lägga: ponere, collocare. *l. hylli, 2: 1. not. 15. mærke sit a l., 6: 1. siuker -as, 7: 3. -as i heþna iorþ v. kirkiugarþ, d. ä. begrafvas: sepeliri. 9: pr, 1. raþ a klokku l., 5: 3. þre (præste) i val l., föreslå: eligendos proponere. 4: pr, 1. not. 64. l. annan (sc. præst) i þen staþ, 4: pr. not. 57. skotning undi kirkiu l., 3: pr. Cfr. Niþer læggia. 2) bestämma, förordna: statuere, constituere. *fæmt firi sokn v. biskop l., 12: pr, 1. l. stæmnu firi man, 13: 4. Cfr. Firi læggia. ***

Lægherstæper, m. (vide VGL sub 1.) 7: pr. *6

Læktara dyr, n. pl. chordörr: ianna partis templi arae principali proximae. *ganga i l.*, 13: 4. *i -dorum*, 5: 3. et not. 100. *3 (*lectari*)

Lærþer, adj. lærd: doctus. *-þir mæn* (cfr. VGL.), 13: 4. *3

Læsa, v. a. läsa, stänga: claudere (cfr. VML.). *kirkia star. lukt ok læst*, allitt. (cfr. ÖGL.), 3: 2. Cfr. *Ater læsa*. *

Læsning, f. läsning: lectio. Vide *Göpa*.
Lætu, vide *Lata*.

Lönliker, adj. lönlig, hemlig: clandestinus. 13: 4. not. 44.

Löpa, v. n. löpa, fly: currere, fugere. Vide *Land 2*, *Kloster löpare*. *

Lös, adj. 1) lös: solutus. *klokka varþer l.*, 5: 3. 2) (vide ÖGL. sub 2.) Vide *Lius-*, *Saklös*. *

Lösa, v. a. lösa (med penningar): (pecunia) redimere. Vide *Ater lösa*. *

Löska, adj. indecl. (vide ÖGL. sub 2.) *l. maþer*, 13: 5. *6 (*löskia*)

Lösörar, m. pl. lösören: res mobiles. 18: pr. *

M.

Magha (in inf. non occurrit), v. n. (vide UpIL. sub 2.) 13: 8. *

Mal, n. (vide VGL. sub 2.) Vide *Hor-*, *Skriftamal*. *

Malt, n. malt: polenta. 12: pr.

Maþer, m. månad: mensis. 13: 4. not. 44. *-þa dagher*, *stænna*, vide *Dagher 1*, *Stænna*. *

Mandrapare, m. mandråpare: homicida. 4: pr.

Mansivi (*manzcifvi*), comm. slägting, person med hvilken man är i menisklig skyldskap eller svågerlag: cognatus naturalis (humanae consanguinitatis vel adfinitatis vinculo iunctus).)(*gupsivi*, 2: pr.

Mantal, n. (vide ÖGL.) *æfte m.*, 2: 1. *3

Mark, f. 1) mark (vigt): marca librata. *half m. vax*, 7: 1. 2) mark penningar: marca monetalis. Vide *Half mark*. *

Mark land, n. (vide UpIL.) 15, 18: pr. Cfr. *Half mark land*. *5 (*marka land*)

Mata, v. a. skaffa matvaror: cibaria praebere. 2: 1.

Maþer, m. 1) menniska: homo. *man-na lagh*)(*gups lagh*, 13: 8. 2) man: vir. 2: 1; 5: pr. &c.)(*kona*, 13: 5. *gif-ter m.*)(*husfru*, 18: 1. * (*maþ*)

Mens eþer, m. mened: periurium. 13: 8. *6 (*men eþer*)

Meþ, 1) præp. c. dat. jämlikt, enligt: convenienter, secundum. *m. laghum*, 10: 1. *m. þy at*, derfor att: quoniam. 12: pr. 2) adverbialiter, derjämte, tillika: praeterea, simul. *ok m. tíu örtugher*, 14. *

Mista, v. a. c. acc. v. gen. mista: perdere, amittere. 5: 1; 9: 3. *m. sænglæ- ghe sins*, 7: 1. *

Mon, *mun* (*monn*), v. aux. defect. (vide UpIL.) *þet m. ræt vara*, 4: pr; 5: pr. *4 (*mun*)

Morghin, m. morgon: tempus matutinum. *annat um m.* (i. e. postridie).. *þriþia um m.* (i. e. tertio die) &c. 12: pr. *5 (*morghon*)

Morþ, n. mord: homicidium occultum. *heþit m.*, vide *Hepin 1*. * (*mord*)

Morþare, m. (vide VGL.))(*mandra- pare*, 4: pr. *6 (*mordari*)

Mot, n. möte, sammankomst: conventus. *præsti til mots stænna*, 11, i. e. *fore hans forman*, UpIL. Kk. 20. *

Mopna hæfþ, f. vocabulum incognitum, quod gravius quoddam delictum carnis denotare videtur. Cels. vertit: "consuetudo cum bestiis." 13: 7.

Mællom, *mællin*, *mellan*, præp. c. gen. emellan: inter. *m. brutabæk ok biure- kis*, 1. *skifta m. sinna arva*, 18: pr.

handa m., vide *Hand. þæri* (pro þær i) *m.*, emedlertid: interea. 2: 1. not. 16. *

Mærke, n. märke: signum, nota, character. *m. sit a læggia*, 6: 1. *6

Mæssa, f. 1) messa: missa.)(*ottosanger* &c. 5: 2; 8. Cfr. *Siælamæssa*. 2) i. q. *siælamæssa*. 7: pr. 3) högtid: festum. Vide *Pætersmæssa*; *Hælgþuna-mæssu-*, *Kirkiumæssu dagher*. *

Mæssu bok, f. messbok: missale. 3: 2; 4: 1.

Mæssu hakul, m. messhake: pallium liturgicum. 3: 2; 4: 1. *1

Mæssu stærker, m. messskjorta: subucula liturgica. 3: 2; 4: 1. *1

Mættena bok, f. handbok för ottesångsgudstjensten: "matutinalis liber, in quo officium ecclesiasticum matutinum continetur" (DUFRESNE, l. c. v. *matutinalis liber*). 3: 2; 4: 1. Priorem h. v. partem Latinae esse originis, manifestum est; cognatum est Germ. *mette*, ab antiquo *mattina*, *mettina* (cfr. GRAFF, *Althochdeutsch. Sprachsch.* II. p. 708.); recentiores formae *metten*, *metine*, *mettin* explicantur a ZIEMANN, *Mittelhochdeutsch. Wörterb.*, "Morgenzeit, Frühe; *matutina*, zunächst in Bezug auf die gottesdienstlichen Verrichtungen oder Chorgesänge der Ordensgeistlichen;" inde *meti-zit*, tempus matutinum; *metten-zitic*, matutinus; *metten-sterne*, stella matutina.

Mætter, adj. mätt: satur. Vide *U-mætter*.

Mæþan, 1) conj. medan: dum. 13: 8. 2) adv. emedlertid, under tiden: interea. 9: 2. *

Mö (pl. *möia* pro *möiar*), f. mö: virgo. Vide *Kuna* 2. *5

Möþringar, m. pl. (vide ÖGL.) Vide *Fæþringar*. *2

Corp. Jur. Sv. G. Ant. Vol. VI.

N.

Nat, f. dygn: dies civilis, dies cum nocte. 6: 1. Cfr. *Ar*, *læmlange*, *Stæmna*. *

Nattsanger, m. nattsång; den sista af de så kallade canoniska timmarne: completorium, ultima ex horis, ut dicunt, canonicis (cfr. *Aftensanger*). 5: 2; 8.

Niþ, f. slägt: cognatio. Vide *Kne*. *5

Niþer, adv. ned: deorsum. *n. falla*, *bryta*, 3: 3; 12: 2. not. 84. *

Niþer fælla, v. a. försumma: negligere. *n. kirkingærþ*, 2: 1. et not. 26. *fælle þre sunnodagha niþer*, si tribus diebus dominicis negligat (sc. sacra). 10: pr. *fri hvarn þen* (sc. dagh) *han -le*, ibid. *hvilkin en* (sc. dagh) *præster af þem fælli niþer*, 10: 1. *6

Niþer læggia, v. a. nedlägga, försumma: deponere, negligere. *n. dagsværke*, 2: 1. not. 26. *6

Nokor, pron. någon: aliquis. *nokat*, n. absolute, något: aliquid. 5: 1. *6 (*natur*)

Non, n. (Isl. *nón*, hora nona diei, tertia pomeridiana, sensu ecclesiastico; at sensu vulgari oeconomico trithorium integrum proximum a meridie. BH. Anglo-Sax. *non*, "the ninth hour of the day, which was three o'clock;" BOSWORTH, *Dictionary*; Angl. *noon*, meridies) (egentligen 3:de timmen af dagen, eller klockan 3 eftermiddagen: proprie hora nona diei, vel tertia post meridiem) den femte af de så kallade canoniska timmarne: quinta ex horis, ut dicunt, canonicis, quae ab hora nona diei, vel tertia post meridiem, nomen habet (cfr. *Aftensanger*). 8.

Næfna, v. a. utnämna, förordna: designare, eligere. *tolf mæn af sokn n.*, 13: pr. * (*næmpna*)

Næfnd (*næmpd*, *nempd*, 13: pr. not. 86; §. 4. n. 17. &c.), f. 1) (vide VGL) *biskoper vil -de* (pro -dir) *sea*, 13: pr. 4. not. 44. n. *havi vald v. skal skæra eller fælla*, 13: 6, 7. Cfr. *Hæraps-*, *Sokna næfnd*. 2) (vide ÖGL sub 2.) *biskops n. komber*, 14. *sakir koma til v. agho vara a biskops n.*, 13: 6, 8. *þet skal a* (sc. *biskops*) *n. koma*, 13: 7. *varþa fælder a biskops n.*, 13: 4. *bæra kunu til biskops n. firi horsak*, 13: 5. not. 46. * (*næmpd*)

Næma, v. a. (vide VGL et ÖGL) *n. man til víperlagha brut*, 2: 1. *Scribitur næmpna*, *ibid.* not. 24. *

Nær, adj. nær: propinquus. Vide *Kne*. *

Næs, ? vocabulum incognitae significationis, occurrens in formula: *til n. fælla*, de *nemda*, 13: 7. H. v. nihil commune habere videtur cum v. *nesa*, *Isl. hneysa*, contumelia, ut sine dubio credidit Cels., qui vertit: "poena ignominiae."

Nöthus, n. fähus: bovine. 3: 1. *6 (*nöta hus*)

Nöþa, v. a. nödga: cogere, trudere. Vide *Innöþa*. *5

O.

Offer, n. (vide VGL) 10: 1. *

Offra, v. a. (vide VGL) 7: pr. *

Ola, v. a. (vide VGL) 7: 3; 9: 2. Cfr. *Uolaper*. *3 (*olia*)

Oling, f. (vide VGL) 9: 2, 3. *2

Optare, adv. compar. oftare: saepius. 3: 1. not. 35. * (*opta*)

Orka, v. a. orka, förmå: posse (facere). An huc pertineant verba: *ok ænkte orkær a*, quae occurrunt loco forte corrupto, 6: 1, incertum mihi videtur. Cels. vertit: "quod nemo improbare poterit," at hanc explicationem nemo probare poterit. Ih. pro *orkær* legit *ocker*, quod credit hoc loco significare "multam, utpote qua debitum augetur." *

Orutin, adj. ej ruten: non putridus. *före hem lamb -it*, i. e. recens mortuum nondumque putredine adfectum. 6: 1. *1 (*uroten*)

Orþ, n. ord: verbum. 12: pr. *guþs o. ok amen*, allitt. 18: 1. Cfr. *Göþa*. *

Ottosanger, m. ottesång; den första af de så kallade canoniska timmarne: matutina; prima ex horis, ut dicunt, canonicis (cfr. *Aftænsanger*). 5: 2; 8. *3

Ovan, adv. ofvantill: superne. *lyktaþ o. meþ hylle*, de aede sacra. 3: pr. *o. ruvit*, 4: 1. *

P.

Pasca dagher, m. påskdag: dies paschae. 14. *iula dagher ok pasca* (sc. *dagher*), 10: 1. *

Pascar, m.? pl. påsk: festum paschae. 7: 2. *

Pingizdaghar, m. pl. pingst: festum pentecostes. 6: 1. * (*pighizdagher*)

Portkuna, f. (Isl. item; *portlifi*, scortatio; *porthús*, lupanar) sköka (egentligen en qvinna som plägar stå i porten): prostibulum (proprie femina quae in porta commorari solet). Inde

Portkunu maþer, m. en man som umgås med skökor: vir meretricibus familiaris. *puto maþer eller portkunu* (sc. *maþer*), allitt. 4: pr.

Prim, f.? (Isl. *primi*, *primu-messa*) den andra af de så kallade canoniska timmarne: secunda ex horis, ut dicunt, canonicis, quae ab hora prima diei (circa sextam ante meridiem) nomen habet (cfr. *Aftænsanger*). 8.

Primsigna, v. a. (vide VGL) *p. barn firi kirkiu dorum*, 9: 1. *1 (*brimsigna*)

Putta, f. (Isl. item; Gall. *putain*) sköka: meretrix. Inde

Puto.maþer, m. i. q. *portkunu maþer*, q. vide.

Pæninger, m. 1) pl. penningar: pe-

cunia. 5: 3; 13: 4. not. 44. *örtugh* v. *half örtugh -ga*, 7: 1, 2. 2) (vide VGL. sub 3.) *fiurir*, *þrætiughu*, *atta -gar*, 5: 3. not. 23; 7: pr. 2. *

Pætersmæssa, f. (vide ÖGL.) 6: 1. *6

Q.

Qviker, adj. lefvande: vivus. 6: 1; 9: 1; 12: pr.)(*döper*, 8. *

Qvælder, m. (vel *qvæld*, n.) *qväll*, af-ton: vespera. 12: pr. *6

Qvæpa, v. a. säga: dicere. *q. ia vi-þer*, 13: pr; 15. *

R.

Raþ, n. föranstaltande; äfven förvål-lande af skedd skada: cura, procura-tio; quoque culpa, qua damnum datum est. *r. a klokku læggia*, d. ä. förans-talta att klockan blir fastbunden: cu-rare campanam firmiter ligandam. 5: 3. *dylia raþa sinna*, d. ä. att han rådt för eller vållat skadan: negare se caus-sam fuisse damni dati. 4: 1. *

Ren, f. (vide VGL.) 6: pr. *4

Ren (*renn*), adj. ren: purus. 4: pr. *5

Resa, v. a. resa, upresa: erigere. *buk skal æfte fotum r.*, corpus eo loco eri-gendum est, quo iacent pedes (cfr. *þæ-þan fioll huvuþ sum föter stoþu*, ÖGL. Eps. 1: 4). 13: 2. *5

Refa, v. a. utreda: expedire, discer-nere. *r. biskopi sakir sina* (sc. *biskops*), i. e. inquirere de causis ad iudicium episcopi pertinentibus. 13: pr. *5

Rike, n. rike: regnum. *rikesins ræt-ter*, ius v. leges huius regni. 13: 4. not. 44. *6

Ringia, v. a. ringa: movere campanam. Vide *Ringning*. *5

Ringning (*rigning*), f. ringning: pul-satio campanae. *ringia lagha r.*, 5: 2, 3. *3

Rint, vocabulum sine dubio corru-ptum, cuius loco legendum est *ruvit*. Vide *Ryva*.

Riþa, v. n. rida: equitare. 12: pr. 1. *

Rutin, adj. ruten: putris. Vide *O-rutin*. *3 (*rotin*)

Rutna (*ruthna*), v. n. rutna: putre-scere. *hus kunno r.*, i. e. carie collabi. 3: 1. not. 35. *4

Ryva (n. part. pass. *ruvit*), v. a. rif-va: scindere. *varþer ovan ruvit*, om hål är rifvet på väggen eller taket: si in pariete vel tecto apertura facta sit;)(*undi gravit*, 4: 1, ubi cod. A pro *ruvit* perperam habet *rint*, vocabulum sine dubio corruptum, quod Ih. refert quidem ad infin. *rinda* (vide ÖGL.); at illud ver-bum neque, ut credit Ih., significat au-ferre, abripere (quod etiamsi ita esset, incongrua esset oppositio verborum *rin-da* et *grava*), nec in n. part. pass. ha-bet *rint*, sed *rundit*. * (*riva*)

Rætta, v. a. 1) uprätta: erigere. *r. sik meþ kyni ok kunnun mannum* (*sinum*), d. ä. bestyrka sin oskuld med deras ed: cognatorum iuramento innocentiam su-am probare. 13: 1, 7. 2) rätta: corri-gere. *r. sik* (cfr. ÖGL.), 13: 4. 3) (vide UplL. sub 4.) *konunger a ivi han r.*, 13: 4. * (*ræta*)

Rætter, m. 1) rätt, lag: ius. *rikesins r.*, 13: 4. not. 44. 2) (vide ÖGL. sub 2.) *til -ta ganga*, ibid. nott. 20, 29, 33. cfr. *Rættindi*. 3) (vide UplL. sub 3.) *biskops r.*, 13: 3. *

Rætter, adj. rätt, rättvis: iustus. 4: pr; 5: pr. *

Rættindi, n. pl. (Isl. *rættindi*, iustitia, ius) i. q. *rætter 2. til -da ganga*, i. q. *rætta sik* (vide *Rætta 2*), 13: 4.

S.

Sak, f. 1) (vide ÖGL. sub 1.) *giva manni s.*, 4: 1; 9: 3; 13: 5; 17: 1. *ey firi*

sanna s., non ob delictum vere commissum. 13: 5. Cfr. *Repa*; *Dul-*, *Fæ-*, *Horsak*. 2) böter: mulcta. *biskops s.*, mulcta episcopo debita. 13: 2. *utan alla s.*, i. q. *saklöst*. 4: pr. not. 57. *

Saklös, adj. (vide VGL. sub 2.) *s. firi bondan*, 9: 2. *s. firi biskops sak*, 13: 2. *

Saklost, adv. (vide VGL.) 2: 1. *

Saltare, n. (Isl. *saltari*) Davids psalter: psalterium, liber psalmodum Davidis. 3: 2; 4: 1.

Sander, adj. sann, verklig: verus. *meþ sannum skælum*, 4: pr. not. 57. *meþ sannum hormalum*, *firi sanna sak*, 13: 5. *

Sangbok, f. sångbok: liber cantionum (sacrarum). Cels. vertit: "antiphonarium," quo nomine insignitur "liber, in quo introitus ceterae antiphonae in missa dici solitae continebantur" (DUFRESNE, l. c. v. *antiphonarium*). 3: 2; 4: 1.

Sanger, m. sång: cantus. Vide *Aftæn-*, *Nat-*, *Ottosanger*. *3

Sanninder, m. sanning: veritas. 13: 3, nisi legendum sit *sannind*, f.

Sater, adj. (vide VGL.) 4: 1. *

Se, vide *Vara*.

Sea (*seia*), v. a. se: videre. *næfndir s.* (cfr. ÖGL.), 13: pr. 4. not. 44. *

Sifkuna, f. (Isl. *sifkona*) beslätad eller besvägrad qvinna: femina cognatione vel adfinitate coniuncta. *systrar ok -nur*, allitt. 2: pr. not. 8.

Sighia, v. a. säga: dicere. *saghþer*, part. pass. 13: 6. n. *saghat*, 10: 1. pl. n. *sagh*, 4: 1. not. 76. Cfr. *Fram-*, *Til-*, *Ut-sighia*. *

Silke, n. silke, sidentyg: sericum. 4: 1. not. 69.

Sin, pron. pers. rec. gen. sig: sui. dat. *sæ*, *sææ*, 3: 2; 9: 2. *sik*, 9: 2. *

Sindal, n. (Germ. *zendal*, "ein halbseidner Zeug, Schettertaffet, sehr leicht, dünn und durchsichtig," ZIEMANN, *Mittelhochdeutsch. Wörterb.*; Lat. *cenda-*

lum, *sandale*, *sandalum*, "tela subserica vel pannus sericus, Gallis et Hispanis *cedal*;" *sandale* quoque denotat "linteolum sericum, quo sacerdos post communionem calicem extergit;" DUFRESNE, l. c. vv. *cedalum*, *sandale*) ett slags tunnt siden- eller halvesidentyg: panni serici vel subserici tenuissimi genus.) (*silke*, 4: 1. not. 69.

Sitia, v. n. 1) (vide ÖGL. sub 2.) *s. i forbuþi*, 13: 4. *s. utiunda*, 14. 2) bo: habitare. *s. i sokn*, 7: 2. *

Sivi, m. (Isl. *sifi*) slätting, skyld eller besvägrad person: homo cognatione vel adfinitate iunctus. Vide *Gup-*, *Mansivi*.

Sivia slit, n. (Isl. *sifiaslit* v. *sifiaspiöll*) i. q. *sifskaps spiell* (vide UplL.)) (*æt-sko spiell*, 13: 8.

Siunga, v. a. sjunga: canere. *s. firi sokn*, *s. ottosang* &c. 8. *5

Siælagæf, f. 1) (vide UplL. v. *siælagift* 1.) *vari þet ælst . . i s.*, i. e. respectu habito talis pensionis. 7: pr. *af al-lum þem han* (sc. *bondin*) *s. firi giver*, 10: 1. coll. 7: pr. 2) (vide UplL. v. *siælagift* 2.) *giva . . at s. sinne*, 15.

Siælagöma, f. själavård: cura animarum. *sætia præsti s. i hænder*, 4: 1. not. 64.

Siælamæssa (*siælamassa*), f. (vide VGL.) 7: pr. * (*siælamæssa*)

Siæng, f. sång: lectus. Vide *Sotta siæng*. *

Siæx, num. sex: sex. 4: 1; 13: 2. &c. *6

Skifta (*skifpta*), v. a. c. dat. *skifta*, dela: dividere. 6: pr.; 18: pr. * (*skipta*)

Skilia, v. a. skilja: separare. *vari þær biskoper víþer -lder*, ea caussa ad episcopum non pertinet. 13: 4. not. 44. *

Skirsl, ? rening: purificatio. Vide *U-skirlse*. *4

Skotning, vide *Skötning*.

Skrift, *skript* (*skripft*), f. kyrkestraff:

poena ecclesiastica. *taka s. (af biskope)* (cfr. ÖGL), 13: 3, 4. not. 44. *taka lönlík (pro lönlíka) s. af præste*, 13: 4. not. 44. *fælla v. ganga til s. ok ey til fæbota*, 13: 7, 8. *

Skrifta (skrifpta), v. a. (vide ÖGL sub 1.) 7: 3. *

Skrifta brut, n. (vide UpIL) 13: 3. *5

Skriptamal, n. i. q. *skrift. biskoper vetir* (sc. *mannum*) *s. firi synder sina*, 6: pr. *4

Skrúper, m. (vide ÖGL) 3: 2; 4: 1; 6: pr. Cfr. *Kirkiu skruþer*. *

Skuld, skyld, f. 1) skyldighet: officium, id quod aliquem oportet facere. 7: 3. 2) rättighet: ius. 5: 3. not. 23. 3) (för ...) skull: (alicuius rei) caussa. *firi vangömo s.*, 5: 1. *

Skuþa, v. a. granska, undersöka: examinare, inquirere. *s. kunno v. gærningar mans*, 4: pr; 13: 3. *

Skyld, vide *Skuld*.

Skylder, adj. i. q. *skyldugher 1*. Vide *Grup*. *2

Skylder, adj. skyld, beslätad: cognatus. 6: pr. Cfr. *Uskylder*. *

Skyldugher, adj. 1) (vide ÖGL) *s. at ut göra &c.* 7: pr; 8, 10: 1. *s. præste atta pæninga*, 7: 2. 2) (vide UpIL sub 2.) *s. offer at hava*, 10: 1. *6

Skæl, n. 1) bevisning: probatio. *biuþa sik til skæls meþ bok &c.* 13: 4. not. 44. 2) skäl, skälig orsak: ratio, iusta caussa. *meþ sannum -lum*, 4: pr. not. 57. *

Skælika, adv. lagligen, rätteligen: legitime, iuste. 13: 4. *5

Skæppa, f. skæppa: modius. 5: 3. not. 23. *5

Skæra, v. a. visa vara ren, d. ä. oskyldig; fria (med ed): probare purum esse, i. e. insontem; defendere (iuramento). *s. man, s. sik sialver meþ tolf manna eþe*, 13: 4. not. 44. *giter bondin skært þem* (sc. *kunu &c.*), 13: 5. not. 46.

s.)(fælla til fæbota v. næs, de nemda, 13: 6, 7. *6

Skötning (skotning), f. (vide ÖGL) *s. undi kirkiu læggia*, 3: pr. *2

Sla, v. a. slå: ferire, percutere. *s. klokko sunder*, 5: 3. *s. man til hælia*, ibid. *s. man af banne*, d. ä. befria: absolvere ab excommunicatione. 13: 4. not. 44. cfr. *Banslæt*. *

Sliker, adj. slik, sådan: talis. *-kan som þem þækkis, -kan han vil*, hvilken: quemcumque. 4: pr, 1. not. 64; 5: pr. *

Slita, v. a. slita, bryta: scindere, rumpere. Vide *Sivia slit*. *

Sokn, f. socken: paroecia. *innan v. i s.*, 2: 1; 7: 2, 3. &c. *kan ey s. sæmia, sæmber a s. ok præsti, siunga firi s. sinne, fæmt firi s. læggia*, d. ä. soknemännen: paroeciae incolis. 4: pr; 5: pr; 8, 12: pr. *

Soknamæn, m. pl. (vide VGL) 4: 1; 5: 3. et not. 23; 13: pr. *

Sokna næfnd, sokna næmpd, f. (vide ÖGL) *s. agher þet at vita*, 5: 3. not. 9. *s. skal skuþa*, 13: 3. De ratione constituendae huius generis nemdae, vide 13: pr. *5

Soknari, m. (vide VGL) 13: 5. not. 46. *5

Somer, pron. (vide VGL) *somt*, n. absolute, något: aliquid. 18: pr. *6 (*sumer*)

Sotta siæng, f. (vide ÖGL) 9: 3; 15. *liggia siuker ok i s.*, allitt. 12: 1. *4

Spilla, v. a. förderfva, förstöra: perdere. 6: pr. not. 36. *6

Spiæll, n. (vide VGL) Vide *Ætsko spiæll*. *

Standa (sta, 13: 3. not. 12. præ. *star*, 3: 2.), v. n. 1) stå: stare. *s. ute v. utan viþer*, d. ä. utanför kyrkan: extra aedem sacram. 13: 3. et not. 12. 2) gälla, vara beståndande: valere, ratum esse. *þet skal hanum firi fult s.*, 13: 4. not. 44. *

sanna s., non ob delictum vere commissum. 13: 5. Cfr. *Reða*; *Dul-*, *Fæ-*, *Horsak*. 2) böter: mulcta. *biskops s.*, mulcta episcopo debita. 13: 2. *utan alla s.*, i. q. *saklöst*. 4: pr. not. 57. *

Saklös, adj. (vide VGL. sub 2.) *s. firi bondan*, 9: 2. *s. firi biskops sak*, 13: 2. *

Saklöst, adv. (vide VGL.) 2: 1. *

Saltare, n. (Isl. *saltari*) Davids psalmer: psalterium, liber psalmodum Davidis. 3: 2; 4: 1.

Sander, adj. sann, verklig: verus. *meþ sannum skælum*, 4: pr. not. 57. *meþ sannum hormalum*, *firi sanna sak*, 13: 5. *

Sangbok, f. sångbok: liber cantionum (sacrarum). Cels. vertit: "antiphonarium," quo nomine insignitur "liber, in quo introitus ceterae antiphonae in missa dici solitae continebantur" (DUFRESNE, l. c. v. *antiphonarium*). 3: 2; 4: 1.

Sanger, m. sång: cantus. Vide *Aftæn-*, *Nat-*, *Ottosanger*. *3

Sanninder, m. sanning: veritas. 13: 3, nisi legendum sit *sannind*, f.

Sater, adj. (vide VGL.) 4: 1. *

Se, vide *Vara*.

Sea (seia), v. a. se: videre. *næfndir s.* (cfr. ÖGL.), 13: pr. 4. not. 44. *

Sifkuna, f. (Isl. *sifkona*) beslätad eller besvägrad qvinna: femina cognatione vel adfinitate coniuncta. *systrar ok -nur*, allitt. 2: pr. not. 8.

Sighia, v. a. säga: dicere. *saghþer*, part. pass. 13: 6. n. *saghat*, 10: 1. pl. n. *sagh*, 4: 1. not. 76. Cfr. *Fram-*, *Til-*, *Ut-sighia*. *

Silke, n. silke, sidentyg: sericum. 4: 1. not. 69.

Sin, pron. pers. rec. gen. sig: sui. dat. *sæ*, *sææ*, 3: 2; 9: 2. *sik*, 9: 2. *

Sindal, n. (Germ. *zendal*, "ein halb-seidner Zeug, Schettertaffet, sehr leicht, dünn und durchsichtig," ZIEMANN, *Mittelhochdeutsch. Wörterb.*; Lat. *cenda-*

lum, *sandale*, *sandalum*, "tela subserica vel pannus sericus, Gallis et Hispanis *cendal*;" *sandale* quoque denotat "linteolum sericum, quo sacerdos post communionem calicem extergit;" DUFRESNE, l. c. vv. *cendalum*, *sandale*) ett slags tunnt siden- eller halvesidentyg: panni serici vel subserici tenuissimi genus.) (*silke*, 4: 1. not. 69.

Sitia, v. n. 1) (vide ÖGL. sub 2.) *s. i forbuþi*, 13: 4. *s. utiunda*, 14. 2) bo: habitare. *s. i sokn*, 7: 2. *

Sivi, m. (Isl. *sifi*) slätting, skyld eller besvägrad person: homo cognatione vel adfinitate iunctus. Vide *Gub-*, *Man-sivi*.

Sivia slit, n. (Isl. *sifiaslit* v. *sifiaspiöll*) i. q. *sifskaps spiæll* (vide UpIL.).) (*æt-sko spiæll*, 13: 8.

Siunga, v. a. sjunga: canere. *s. firi sokn*, *s. ottosang* &c. 8. *5

Siælagæf, f. 1) (vide UpIL. v. *siælagift* 1.) *vari þet ælst . . i s.*, i. e. respectu habito talis pensionis. 7: pr. *af al-lum þem han* (sc. *bondin*) *s. firi giver*, 10: 1. coll. 7: pr. 2) (vide UpIL. v. *siælagift* 2.) *giva . . at s. sinne*, 15.

Siælagöma, f. själavård: cura animarum. *sætia præsti s. i hænder*, 4: 1. not. 64.

Siælamæssa (siælamassa), f. (vide VGL.) 7: pr. * (*sialomæssa*)

Siæng, f. sång: lectus. Vide *Sotta siæng*. *

Siæx, num. sex: sex. 4: 1; 13: 2. &c. *6

Skifta (skifpta), v. a. c. dat. *skifta*, dela: dividere. 6: pr.; 18: pr. * (*skipta*)

Skilia, v. a. skilja: separare. *vari þær biskoper víper -lder*, ea caussa ad episcopum non pertinet. 13: 4. not. 44. *

Skirsl, ? rening: purificatio. Vide *U-skirlse*. *4

Skotning, vide *Skötning*.

Skrift, *skript (skripft)*, f. kyrkestraff.

poena ecclesiastica. taka s. (af biskope) (cfr. ÖGL), 13: 3, 4. not. 44. *taka lönlík (pro lönlíka) s. af præste*, 13: 4. not. 44. *fælla v. ganga til s. ok ey til fæbota*, 13: 7, 8. *

Skrifta (skrifpta), v. a. (vide ÖGL sub 1.) 7: 3. *

Skrifta brut, n. (vide UplL) 13: 3. *5

Skriftamal, n. i. q. *skrift. biskoper vetir* (sc. *mannum*) *s. firi synder sina*, 6: pr. *4

Skrúper, m. (vide ÖGL) 3: 2; 4: 1; 6: pr. Cfr. *Kirkin skruþer*. *

Skuld, skyld, f. 1) skyldighet: officium, id quod aliquem oportet facere. 7: 3. 2) rättighet: ius. 5: 3. not. 23. 3) (för ...) skull: (alicuius rei) caussa. *firi vangömo s.*, 5: 1. *

Skúpa, v. a. granska, undersöka: examinare, inquirere. *s. kunno v. gærningar mans*, 4: pr; 13: 3. *

Skyld, vide *Skuld*.

Skylder, adj. i. q. *skyldugher 1*. Vide *Grup*. *2

Skylder, adj. skyld, beslätad: cognatus. 6: pr. Cfr. *Uskylder*. *

Skyldugher, adj. 1) (vide ÖGL) *s. at ut göra &c.* 7: pr; 8, 10: 1. *s. præste atta pæninga*, 7: 2. 2) (vide UplL sub 2.) *s. offer at hava*, 10: 1. *6

Skæl, n. 1) bevisning: probatio. *biuþa sik til skæls meþ bok &c.* 13: 4. not. 44. 2) skäl, skälig orsak: ratio, iusta caussa. *meþ sannum -lum*, 4: pr. not. 57. *

Skælika, adv. lagligen, rätteligen: legitime, iuste. 13: 4. *5

Skæppa, f. skäppa: modius. 5: 3. not. 23. *5

Skæra, v. a. visa vara ren, d. ä. oskyldig; fria (med ed): probare purum esse, i. e. insontem; defendere (iuramento). *s. man, s. sik sialver meþ tolf manna eþe*, 13: 4. not. 44. *giter bondin skært þem* (sc. *kunu &c.*), 13: 5. not. 46.

s.)(fælla til fæbota v. næs, de nemda, 13: 6, 7. *6

Skötning (skotning), f. (vide ÖGL) *s. undi kirkiu læggia*, 3: pr. *2

Sla, v. a. slå: ferire, percutere. *s. klokko sunder*, 5: 3. *s. man til hælia*, ibid. *s. man af banne*, d. ä. befria: absolvere ab excommunicatione. 13: 4. not. 44. cfr. *Banslæt*. *

Sliker, adj. slik, sådan: talis. *-kan som þem þækkis, -kan han vil*, hvilken: quemcumque. 4: pr, 1. not. 64; 5: pr. *

Slita, v. a. slita, bryta: scindere, rumpe. Vide *Sivia slit*. *

Sokn, f. socken: paroecia. *innan v. i s.*, 2: 1; 7: 2, 3. &c. *kan ey s. sæmia, sæmber a s. ok præsti, siunga firi s. sinne, fæmt firi s. læggia*, d. ä. soknemännen: paroeciae incolis. 4: pr; 5: pr; 8, 12: pr. *

Soknamæn, m. pl. (vide VGL) 4: 1; 5: 3. et not. 23; 13: pr. *

Sokna næfnd, sokna næmpd, f. (vide ÖGL) *s. agher þet at vita*, 5: 3. not. 9. *s. skal skúpa*, 13: 3. De ratione constituendae huius generis nemdae, vide 13: pr. *5

Soknari, m. (vide VGL) 13: 5. not. 46. *5

Somer, pron. (vide VGL) *somt*, n. absolute, något: aliquid. 18: pr. *6 (*sumer*)

Sotta siæng, f. (vide ÖGL) 9: 3; 15. *liggia siuker ok i s.*, allitt. 12: 1. *4

Spilla, v. a. förderfva, förstöra: perdere. 6: pr. not. 36. *6

Spiæll, n. (vide VGL) Vide *Ætsko spiæll*. *

Standa (sta), 13: 3. not. 12. præ. *star*, 3: 2.), v. n. 1) stå: stare. *s. ute v. utan víper*, d. ä. utanför kyrkan: extra aedem sacram. 13: 3. et not. 12. 2) gälla, vara beståndande: valere, ratum esse. *þet skal hanum firi fult s.*, 13: 4. not. 44. *

sanna s., non ob delictum vere commissum. 13: 5. Cfr. *Reþa*; *Dul-*, *Fæ-*, *Horsak*. 2) böter: mulcta. *biskops s.*, mulcta episcopo debita. 13: 2. *utan alla s.*, i. q. *saklöst*. 4: pr. not. 57. *

Saklös, adj. (vide VGL. sub 2.) *s. firi bondan*, 9: 2. *s. firi biskops sak*, 13: 2. *

Saklöst, adv. (vide VGL.) 2: 1. *

Saltare, n. (Isl. *saltari*) Davids psalter: psalterium, liber psalmodum Davidis. 3: 2; 4: 1.

Sander, adj. sann, verklig: verus. *meþ sannum skælum*, 4: pr. not. 57. *meþ sannum hormalum*, *firi sanna sak*, 13: 5. *

Sangbok, f. sångbok: liber cantionum (sacrarum). Cels. vertit: "antiphonarium," quo nomine insignitur "liber, in quo introitus ceterae antiphonae in missa dici solitae continebantur" (DUFRESNE, l. c. v. *antiphonarium*). 3: 2; 4: 1.

Sanger, m. sång: cantus. Vide *Aftæn-*, *Nat-*, *Ottosanger*. *3

Sanninder, m. sanning: veritas. 13: 3, nisi legendum sit *sannind*, f.

Sater, adj. (vide VGL.) 4: 1. *

Se, vide *Vara*.

Sea (seia), v. a. se: videre. *næfndir s.* (cfr. ÖGL.), 13: pr. 4. not. 44. *

Sifkuna, f. (Isl. *sifkona*) beslätad eller besvägrad qvinna: femina cognatione vel adfinitate coniuncta. *systrar ok -nur*, allitt. 2: pr. not. 8.

Sighia, v. a. säga: dicere. *saghþer*, part. pass. 13: 6. n. *saghat*, 10: 1. pl. n. *sagh*, 4: 1. not. 76. Cfr. *Fram-*, *Til-*, *Ut-sighia*. *

Silke, n. silke, sidentyg: sericum. 4: 1. not. 69.

Sin, pron. pers. rec. gen. sig: sui. dat. *sæ*, *sææ*, 3: 2; 9: 2. *sik*, 9: 2. *

Sindal, n. (Germ. *zendal*, "ein halb-seidner Zeug, Schettertaffet, sehr leicht, dünn und durchsichtig," ZIEMANN, *Mittelhochdeutsch. Wörterb.*; Lat. *cenda-*

lum, *sandale*, *sandalum*, "tela subserica vel pannus sericus, Gallis et Hispanis *cedal*;" *sandale* quoque denotat "linteolum sericum, quo sacerdos post communionem calicem extergit;" DUFRESNE, l. c. vv. *cedalum*, *sandale*) ett slags tunnt siden- eller halvesidentyg: panni serici vel subserici tenuissimi genus. (*silke*, 4: 1. not. 69.

Sitia, v. n. 1) (vide ÖGL. sub 2.) *s. i forbuþi*, 13: 4. *s. utiunda*, 14. 2) bo: habitare. *s. i sokn*, 7: 2. *

Sivi, m. (Isl. *sifi*) slätting, skyld eller besvägrad person: homo cognatione vel adfinitate iunctus. Vide *Gup-*, *Man-sivi*.

Sivia slit, n. (Isl. *sifiaslit* v. *sifaspiöll*) i. q. *sifskaps spiæll* (vide UpIL.) (*æt-sko spiæll*, 13: 8.

Siunga, v. a. sjunga: canere. *s. firi sokn*, *s. ottosang* &c. 8. *5

Siælagæf, f. 1) (vide UpIL. v. *siælagift* 1.) *vari þet ælst . . i s.*, i. e. respectu habito talis pensionis. 7: pr. *af al-lum þem han* (sc. *bondin*) *s. firi giver*, 10: 1. coll. 7: pr. 2) (vide UpIL. v. *siælagift* 2.) *giva . . at s. sinne*, 15.

Siælagöma, f. själavård: cura animarum. *sætia præsti s. i hænder*, 4: 1. not. 64.

Siælamæssa (siælamassa), f. (vide VGL.) 7: pr. * (*sialomæssa*)

Siæng, f. sång: lectus. Vide *Sotta siæng*. *

Siæx, num. sex: sex. 4: 1; 13: 2. &c. *6

Skifta (skifpta), v. a. c. dat. *skifta*, dela: dividere. 6: pr.; 18: pr. * (*skipta*)

Skilia, v. a. skilja: separare. *vari þær biskoper víþer -lðer*, ea caussa ad episcopum non pertinet. 13: 4. not. 44. *

Skirsl, ? rening: purificatio. Vide *U-skirlse*. *4

Skotning, vide *Skötning*.

Skrift, *skript (skripft)*, f. kyrkestraff.

poena ecclesiastica. *taka s. (af biskope)* (cfr. ÖGL), 13: 3, 4. not. 44. *taka lönlík (pro lönlíka) s. af præste*, 13: 4. not. 44. *fælla v. ganga til s. ok ey til fæbota*, 13: 7, 8. *

Skrifta (skrifpta), v. a. (vide ÖGL sub 1.) 7: 3. *

Skrifta brut, n. (vide UplL) 13: 3. *5

Skriptamal, n. i. q. *skrift. biskoper vetir* (sc. *mannum*) *s. firi synder sina*, 6: pr. *4

Skrúper, m. (vide ÖGL) 3: 2; 4: 1; 6: pr. Cfr. *Kirkju skruþer*. *

Skuld, skyld, f. 1) skyldighet: officium, id quod aliquem oportet facere. 7: 3. 2) rättighet: ius. 5: 3. not. 23. 3) (för ...) skull: (alicuius rei) caussa. *firi vangömo s.*, 5: 1. *

Skuþa, v. a. granska, undersöka: examinare, inquirere. *s. kunno v. gærningar mans*, 4: pr; 13: 3. *

Skyld, vide *Skuld*.

Skylder, adj. i. q. *skyldugher 1*. Vide *Grup*. *2

Skylder, adj. skyld, beslätad: cognatus. 6: pr. Cfr. *Uskylder*. *

Skyldugher, adj. 1) (vide ÖGL) *s. at ut göra &c.* 7: pr; 8, 10: 1. *s. præste atta þæninga*, 7: 2. 2) (vide UplL sub 2.) *s. offer at hava*, 10: 1. *6

Skæl, n. 1) bevisning: probatio. *biuþa sik til skæls meþ bok &c.* 13: 4. not. 44. 2) skäl, skällig orsak: ratio, iusta caussa. *meþ sannum -lum*, 4: pr. not. 57. *

Skælika, adv. lagligen, rätteligen: legitime, iuste. 13: 4. *5

Skæppa, f. skæppa: modius. 5: 3. not. 23. *5

Skæra, v. a. visa vara ren, d. ä. oskyldig; fria (med ed): probare purum esse, i. e. insontem; defendere (iuramento). *s. man, s. sik sialver meþ tolf manna eþe*, 13: 4. not. 44. *giter bondin skært þem* (sc. *kunu &c.*), 13: 5. not. 46.

s.)(fælla til fæbota v. næs, de nemda, 13: 6, 7. *6

Skötning (skotning), f. (vide ÖGL) *s. undi kirkiu læggia*, 3: pr. *2

Sla, v. a. slå: ferire, percutere. *s. klokko sunder*, 5: 3. *s. man til hælia*, ibid. *s. man af banne*, d. ä. befria: absolvere ab excommunicatione. 13: 4. not. 44. cfr. *Banslæt*. *

Sliker, adj. slik, sådan: talis. *-kan som þem þækkis, -kan han vil*, hvilken: quemcumque. 4: pr, 1. not. 64; 5: pr. *

Slita, v. a. slita, bryta: scindere, rumpere. Vide *Sivia slit*. *

Sokn, f. socken: paroecia. *innan v. i s.*, 2: 1; 7: 2, 3. &c. *kan ey s. sæmia, sæmber a s. ok præsti, siunga firi s. sinne, fæmt firi s. læggia*, d. ä. soknemännen: paroeciae incolis. 4: pr; 5: pr; 8, 12: pr. *

Soknamæn, m. pl. (vide VGL) 4: 1; 5: 3. et not. 23; 13: pr. *

Sokna næfnd, sokna næmpd, f. (vide ÖGL) *s. agher þet at vita*, 5: 3. not. 9. *s. skal skuþa*, 13: 3. De ratione constituendae huius generis nemdae, vide 13: pr. *5

Soknari, m. (vide VGL) 13: 5. not. 46. *5

Somer, pron. (vide VGL) *somt*, n. absolute, något: aliquid. 18: pr. *6 (*sumer*)

Sotta siæng, f. (vide ÖGL) 9: 3; 15. *liggia siuker ok i s.*, allitt. 12: 1. *4

Spilla, v. a. förderfva, förstöra: perdere. 6: pr. not. 36. *6

Spiæll, n. (vide VGL) Vide *Ætsko spiæll*. *

Standa (sta, 13: 3. not. 12. præ. *star*, 3: 2.), v. n. 1) stå: stare. *s. ute v. utan vipper*, d. ä. utanför kyrkan: extra aedem sacram. 13: 3. et not. 12. 2) gälla, vara beståndande: valere, ratum esse. *þet skal hanum firi fult s.*, 13: 4. not. 44. *

Stäper, m. ställe: locus. *i þen stäp*, 4: pr. not. 57. Cfr. *Lægherstäper*. *

Sten, m. sten: lapis. Vide *Altara sten*. *

Stiunka, v. n. stänka: exspergi (de ef-fuso sanguine). 13: 2. *3

Stol, f. prestkappa: stola sacerdotalis. 3: 2; 4: 1. *6

Strænger, m. sträng, rep: restis. Vide *Klokko strænger*. *6

Stunda, v. n. komma: venire. *s. i væ-ruldena ok af*, i. e. advenire et abire. 3: 2. H. v. nostro tempore in usu est de rebus futuris, ut in compositionibus *instunda*, *tillstunda*, et cum dicimus: *det stundar främmande*, hospites propediem advenient.

Stuva, f. (vide UplL) 3: 1. *

Stæmna, v. a. c. dat. stämna, åläggä att infinna sig (inför rätta &c.): diem alicui dicere, quo se sistat (in iudicio &c.). *biskoper hafþe hanom* (sc. *præsti*) -mt, 9: 3. *s. manni til mots v. þings*, 11. *biskopi ær til roms* -mt, 12: 1. *

Stæmna, f. bestämd tid: constitutum tempus. *manþa s.*, 12: pr. *læggiä firi man fæmtan natta* -nu, 12: 1; 13: 4. *innan niu vinna* -nu, 17: 1. *

Stæmnudagher, m. (vide VGL) *koma at* -gh, 12: 1. *

Stætta, f. stätta (öfver en gårdsgård eller mur): scala qua transcenditur murus vel saepes. Vide *Kirkiu stætta*.

Sva, adv. så väl: tam, haud minus. *s. guþsivom som mansivom*, 2: pr. * (svo)

Sughl, n. sofvel: obsonium. Vide *Lever*, *Lefs sughl*. *6 (svvl)

Sunder, adv. (vide VGL) *sla s.*, 5: 3. *þa skal s. meþ sokn ganga*, d. ä. skilja dem af soknens invånare från hvarandra, eller särskildt räkna dem, som rösta på särskilda personer: incolas par-ociae, qui in diversas eunt senten-

tias, separare et suffragia numerare. 4: pr. * (*synder*)

Sunnodagher, m. söndag: dies solis. 5: 3; 10: pr. * (*synnudagher*)

Syllder, m. (vide VGL) *sætia sylle* (acc. pl.), 2: 1. not. 15. *kirkiæ ær satt a sylle* (dat. sing.), 3: pr. *₂ (*syll*, lege *syllder*)

Synd, f. synd: peccatum. -de v. -dæ, pro -der, 6: pr; 13: 4. *4

Synia (impf. *sunde*), v. a. vägra: denegare. 7: 1. *

Syrghia, v. a. besörja, bestå: praebe-re, subministrare. *s. biskopi þry borþ*, 12: pr. *5

Syzkene, n. syskon: frater vel soror. *systrar ok s.*, allitt. 2: pr. * (*systkene*)

Sæ, vide *Sin*.

Sæmia, f. sämjä, enighet: concordia. 10: 1. *siunga meþ s. firi sokn sinne*, lefva i enighet med soknemännen, och sjunga för dem: cum paroeciae incolis concorditer vivere iisque praecinere. 8. *2

Sæmia, v. impers. c. dat. åsämja: con-venire (inter homines). *kan ey sokn um præst s.*, 4: pr. *þen þær allom sæmber a, sæmber a baþe sokn ok præsti* &c. 4: pr; 5: pr. *got meþan hionum a sæmber*, 13: 8. *

Sænda, v. a. sända: mittere. 12: 1; 13: 4. *4

Sænder, adv. på en gång: simul. 9: 2. *4

Sænglæghæ, n. (vide UplL) *mista s. sins* (cfr. UplL) 7: 1. *3 (*siænga læghæ*)

Særker, m. skjorta: subucula. Vide *Mæssu særker*. *1

Sæta, v. a. c. dat. (vide UplL) *s. fæmtum*, 12: 1. *3

Sætia (*satia*, *sater*, pro *sætia*, *sæter*, 2: 1. not. 15; 4: 1. not. 64.), v. a. sät-ta: ponere. *s. manni i hænder*, vide

Hand. s. a (sc. mal) *hæraþs næfnd*, 13: 4. Cfr. *Sylder*; *Ban-*, *Væþ sætia*. *

Sæxt, f.? den fjerde af de så kallade canoniska timmarne: quarta ex horis, ut dicunt, canonicis, quae ab hora sexta diei (vel meridiana) nomen habet (cfr. *Aftænsanger*). 8.

Sæþ, f. (vide SML sub 2.) 6: pr. *(*sæd*)

Sömer, m. (Anglo-Sax. *seam*, sarcina, onus iumentis sarcinarii, unde Angl. *sumpter*, equus sarcinarius; Gall. *somme*, sarcina, *sommier*, equus sarcinarius; Germ. *saumpferd*, equus sarcinarius, *saumsattel*, saga; in scriptis Latinis medii aevi *sagma*, *salma*, *sauma*, *soma*, *suma*, *summa*; vide DUFRESNE, *Gloss. Lat.* cfr. lh. *Gloss.* II. pag. 700.) bylte, börda (som lägges på en häst): sarcina, onus (quod equo imponitur). 12: pr.

T.

Taka, v. a. 1) taga: capere. Vide *Ater-*, *Up taka*. 2) emottaga: accipere. 12: 1. Cfr. *Skript.* 3) antaga: accipere, constituere. *t. præst* &c. 4, 5: pr. 4) träffa, råka på: deprehendere. *varþa takin . . meþ horn ok hari*, 13: 7. Cfr. *Inne takin*. *

Tal, n. tal, antal: numerus. Vide *Mantal*. *

Talan, f. åtal: actio, querela. 13: 8. *4

Til, 1) præp. emot: contra. Vide *Vita*. 2) conj. till dess: donec. 14. *

Til bæra, v. a. bära till, inträffa: convenire, congruere. *samminder bær sva til*, det befinnes vara sannt: id veritati consentaneum esse adparet. 13: 3. *6

Til koma, v. n. tillkomma: advenire. 2: 1; 9: 2; 12: 1; 17: 1. *6

Tillagha, *tillæggha*, f. särskilda inkomster (för presten, utom tionden): reditus adventitii (sacerdotis, praeter decimas).)(*tiundi*, 7: pr; 8, 10: 1. *5

Til sighia, v. a. c. dat. (vide ÖGL) 13: 4. *

Til vara, v. a. tillsäga: indicare, admonere. 5: 3. not. 1. *klokkara laghleka t.*, sc. de iis quae facienda sunt. 8. *3

Tilægna, v. a. tillegna: addicere. *t. præsti kirkiu*, 4: 1. not. 64.

Timi, m. tid: tempus. Vide *Liftimar*. *

Tiughu, num. tjugo: viginti. 2: 1. not. 26. *4

Tiunda, v. a. gifva tionde: decimas dare. 6. *

Tiunde, m. tionde: decimae. 6: pr. not. 36; §. 1. n. 37; 7: pr; 8, 10: 1; 14. Cfr. *Utiunda*. *4 (*tiund*)

Tiþa fall, n. i. q. *mæssu fall* (vide ÖGL). *göra t. sokn sinne*, 10: pr.

Tiþir, f. pl. (vide VGL) *vakta tiþu sinna*, 8. Sed pro *tiþe*, 10: 1, legendum videtur *höghtiþ*. *6

Tolf, num. tolf: duodecim. *t. mæn af sokn næfna*, 13: pr. *6

Troa, v. a. (vide VGL) *t. a krist*, 2: pr. *4

Trolldomber, m. trolldom: ars magica. 13: 7, ubi artis magicae indicia, fere ut in iure VM, ita describuntur: *varþer takin innan garþs ok grinda meþ horn ok hari*. *5

Trolldoms abyrrþ, f. insmygande i en annans gård af sådana saker, som anses såsom bevis på trolldom: clandestina talium rerum translatio in alienam domum, quae artis magicae indicia esse censentur. *utan bondanom* (sc. ei qui istius probri insimulatus est) *siæx öra firri -þena*, sc. si adpareat eiusmodi res in domum eius clam illatas esse. Cels. vertit: "ob acceleratum per magicas artes damnum." 13: 7.

Tver, num. två: duo. f. *tu*, 13: 8, nisi legendum sit *tva*, ut scribitur ibid. §. 1. Cfr. *Annattigia*. *

Tysva, adv. två gånger: bis. 9: 1. *5 (*tysver*)

Tærz, f.? den tredje af de så kallade canoniska timmarne: *tertia ex horis*, ut dicunt, *canonicis*, quae ab hora *tertia diei* (vel *nona ante meridiem*) nomen habet (cfr. *Aftænsanger*). 8.

U. V.

Vaghnlass, n. lass: vehes, plaustrum onustum. 3: pr.

Vakta, v. a. c. gen. iakttaga: observare. v. *tjpa* &c. 8. *5

Val, n. val: electio. *kan en* (sc. *præster*) i *vali vara*, 4: pr. not. 46. *þre* (*præste*) i *v. læggia*, 4: pr, 1. not. 64. *5

Vald, n. rättighet (att göra något): ius (aliquid faciendi). *æggha* v. *hava* v., 4: pr. not. 57; 5: pr. &c. *

Valdogher, adj. väldig, mächtig: potens. *kirkia ær vighþ* (forte legendum *vigh*) *ok -gh*, allitt, i. e. aedi sacrae, accepta consecratione, nihil amplius deest. 13: pr. *4 (cfr. *vældugher*)

Vangöma, f. vårdslöshet: incuria. 5: 1. *5

Vara, v. n. vara: esse. *præs. er pro ær*, 2: 1. nott. 15, 16. &c. conj. *se*, 7: pr; 9: 1. imperat. 3 pers. pl. *seen*, 1. eller *baþin se*, i. e. si et vir et femina testes sint. 13: 5. *viþer* v., vide *Viþer*. *

Vara, v. a. (vide ÖGL) v. *man til*, 5: 3. Cfr. *At-*, *Lagh-*, *Til vara*. *4

Varþa, v. a. c. dat. ansvara för: praestare (periculum rei, damnum &c.). *værkum firi* (sc. *manni*) v., 6: 1. *præster skal* v. *allo þy* &c., sc. si furto amissa fuerint. 4: 1. *

Varþnaþer, m. (vide UplL sub 1.) 6: 1. * (*varnaþer*)

Veta, v. a. gifva, tilldela: dare, praebere. v. *skriftamal* () (*taka skrift af biskope* &c., vide *Skrift*), 6: pr. *2

Vi, pron. vi: nos. 5: 3. not. 9. dat. *us*, *os*, 1, 11. *

Vigher, adj. i godt stånd: bene comparatus. *kirkia ær vigh ok valdogh*, 13: pr. not. 85. *6

Vighia, v. a. 1) (vide ÖGL sub 1.) v. *kirkiu* v. *altara*, 6: pr; 12. Cfr. *Valdogher*. 2) (vide UplL sub 3, et VGL sub 2.) *konung eller biskop* v., 12: 1. 3) (vide ÖGL sub 4.) v. *lik*, 7: 3. *

Vili, m. bifall, samtycke: consensus. 18: pr. Cfr. *Goþvili*. *

Vindöggha, n. (vide ÖGL) 12: 2. not. 84. *5

Vinna, vocabulum, ni fallor, corruptum, occurrens in formula: *niu v. stæmna*, 17: 1. Legendum esse *vikna*, gen. pl. a *vika*, septimana, mihi non videtur verisimile; potius *vintra*, annorum. Ad nominativum *vin*, opera, cura (vide UplL; Isl. *vinna*, labor) h. v. non, quantum equidem video, referri potest.

Virþning (*virning*), f. värde: pretium. 4: 1; 5: 3. *3

Virninga gæld, n. pl. ersättning af värdet: compensatio pretii. 5: 3. not. 23.

Vita, v. a. veta: scire. 8. *

Vita, v. a. 1) bevisa (med ed): probare (iuramento). v. *til præst at han* (sc. *klokkarin*) *haffe* &c. 5: 3. v. *þet at eþe* &c. 13: 8. v. *meþ þrem præstom*, 5: 3. v. *forfall sin* (*meþ siu præstom*), 12: 1. v. *meþ tolf manna eþe*, 14. 2) svärja: iurare. *soknu næmpd agher þet at v. vi varum* &c. 5: 3. not. 9. 3) tillvita, beskylla: accusare. *sva som biskoper vite han firi*, 13: 3. *

Vita, f. i. q. *vitsorþ* 1. Vide *Firi* 2. *6

Vitna, v. a. intyga (om nämnd): adfirmare, pronuntiare (de nemda). *vilia þe sva* v., 13: 4. *

Vitne, n. vitnesbörd: testimonium. *barn bær v. til*, sc. de commisso adulterio (cfr. ÖGL v. *barn* 2.). 13: 5. *

Vitskustir, m. pl. 1) i. q. *vitsorþ* 1.

aghi v. með þrem præstom at han &c. 9: 3. *gæti þet v. með frændom sinom &c.* (sc. duodecim cognatorum iuramento) . . *viti þet &c.* 13: 8. *þet ær hans v.* (sc. ius probandi duodecim virorum iuramento) *at han gaf &c.* 13: 5. 2) i. q. *vitsorþ 2. biskoper agher vald ok v. gæra &c.* 12: 1. not. 78. *gæti husfru v. sinom bonda at halda, 18: 1. gæti þen v. enom haver flere, þen a v. biskoper fylghe, ille vincit* (cfr. VML v. vitsord 5). 4: pr.

Vitsorþ, n. 1) (vide ÖGL sub 1.) *ægha v. at vita, præster a v. firi sik at vita &c.* 5: 3. *væri hans v. væria sik &c.* 17: 1. 2) (vide ÖGL sub 3.) *kirikian a v. at væria eghn, 16. **

Vixl, f. 1) invigning (af kyrka m. m.): consecratio (aedis sacrae &c.). 12: 2, ubi de consecratione altaris sermo est. Cfr. *Kirkiu vixl.* 2) vigsel: benedictio nuptialis. 8, ubi tamen h. v. varios actus sacros a sacerdote administrandos, respicere videtur; Cels. vertit: "reliquae sancti sui officii partes." *5 (*vigsl*)

Vixla bref, n. (vide UplL) 4: pr. *3

Viper, vip, præp. vid: iuxta. *ær v. þa &c., d. ä.* deltager han i kyrkbyggingen: si particeps sit aedificationis templi. 2: 1. not. 15. *utan v., vide Utan. **

Viper lagha brut, vide Viperlæghis brut.

Viperlæghi, n. förening till gemensamt arbete: communio operis. *ganga i v., 2: 1. not. 26, ubi de aedificatione templi sermo est. *1*

Viperlæghis brut, viper lagha brut, n. böter (af tre marker) för försummande af gemensamt arbete: mulcta (trium marcarum) ob neglectum communis operis. 2: 1. et nott. 25, 26.

Ukristin, adj. odöpt: non baptizatus. 9: 2. *5

Um, præp. c. acc. 1) om, angående:

Corp. Jur. Sv. G. Ant. Vol. VI.

de. havi vald um &c. 13: 6. 2) om, på, i (tid): in (tempore). *um pingizdagha, 6: 1. 3) vid, i (visst värde): in (certo pretio). mæssu bok &c. um tolf öra &c. 4: 1. **

Umætter, adj. ej mätt, hungrig: non satur, famelicus. 12: pr.

Undi, præp. under: sub. *u. gravit, vide Grava. skotning u. kirkiu læggia, 3: pr. **

Uolaper, adj. som ej erhållit yttersta smörjelsen: qui non accepit supremam unctionem (cfr. *Ola*). *döa u., 9: 2.*

Up binda, v. a. upbinda: subligere. *u. klokko stræng, sc. ne moveri possit campana. 5: 3. *2*

Up bæra, v. a. upbära, emottaga: capere, accipere. 5: 3. not. 23. *5 (*op bæra*)

Up göra (up gyra), v. a. upbygga: extruere. 12: 2. not. 84. *5

Up halda, v. a. förhålla, undanhålla: retinere. *manni guþslikama u., 14. *5*

Uppe halda, v. a. hålla, iakttaga: servare, observare. *tipe u., 10: 1. **

Up taka, v. a. 1) uptaga: tollere, auferre. *u. lik, frænda mans, sc. cada-ver humatum e terra. 17. 2) upbära, emottaga: capere, accipere. 2: 1. **

Vraka, v. a. afvisa, förkasta: reiicere. 4: pr. not. 57; 7: pr. *biskoper skal . . v. han með vitnom, d. ä.* förklara honom böra, såsom obotfärdig, öfverlemnas åt den verldsliga magten: eum, ut in peccato pertinacem, ex ecclesia reiiciendum ac potestati civili tradendum esse pronuntiato; non vero, ut credit Ih., v. v. hoc loco significat "in ius vocare, dicere diem." 13: 4. *þen maþer ær skælika vrakin, ibid. * (vræku)*

Vreþe, f. vrede: ira. Vide *Bræþe*.

Uskirlse, uskærilse, f.? oskärande, ohelgande: pollutio, profanatio. 13: 2.

Uskylder, adj. oskyld: non cognatus. 6: pr. *

Tysva, adv. två gånger: bis. 9: 1. *5
(*tysver*)

Tærz, f.? den tredje af de så kallade canoniska timmarne: *tertia ex horis*, ut dicunt, *canonicis*, quae ab hora *tertia diei* (vel *nona ante meridiem*) nomen habet (cfr. *Aftænsanger*). 8.

U. V.

Vaghnlass, n. lass: vehes, *plaustrum onustum*. 3: pr.

Vakta, v. a. c. gen. iakttaga: observare. v. *típa* &c. 8. *5

Val, n. val: electio. *kan en* (sc. *præster*) *i vali vara*, 4: pr. not. 46. *pre* (*præste*) *i v. læggia*, 4: pr, 1. not. 64. *5

Vald, n. rättighet (att göra något): ius (aliquid faciendi). *æggha v. hava v.*, 4: pr. not. 57; 5: pr. &c. *

Valdogher, adj. väldig, mächtig: potens. *kirkia ær vighþ* (forte legendum *vigh*) *ok -gh*, allitt., i. e. aedi sacrae, accepta consecratione, nihil amplius deest. 13: pr. *4 (cfr. *vældugher*)

Vangöma, f. värdslöshet: incuria. 5: 1. *5

Vara, v. n. vara: esse. præes. *er pro ær*, 2: 1. nott. 15, 16. &c. conj. *se*, 7: pr; 9: 1. imperat. 3 pers. pl. *seen*, 1. *eller bapin se*, i. e. si et vir et femina testes sint. 13: 5. *viper v.*, vide *Viper*. *

Vara, v. a. (vide ÖGL.) *v. man til*, 5: 3. Cfr. *At-*, *Lagh-*, *Til vara*. *4

Varþa, v. a. c. dat. ansvara för: præstare (periculum rei, damnum &c.). *værkum firi* (sc. *manni*) *v.*, 6: 1. *præster skal v. allo þy* &c., sc. si furto amissa fuerint. 4: 1. *

Varþnaþer, m. (vide UplL sub 1.) 6: 1. * (varnaþer)

Veta, v. a. gifva, tilldela: dare, præbere. *v. skriftamal* () (*taka skrift af biskope* &c., vide *Skrift*), 6: pr. *2

Vi, pron. vi: nos. 5: 3. not. 9. dat. *us*, *os*, 1, 11. *

Vigher, adj. i godt stånd: bene comparatus. *kirkia ær vigh ok valdogh*, 13: pr. not. 85. *6

Vighia, v. a. 1) (vide ÖGL sub 1.) *v. kirkiu v. altara*, 6: pr; 12. Cfr. *Valdogher*. 2) (vide UplL sub 3, et VGL sub 2.) *konung eller biskop v.*, 12: 1. 3) (vide ÖGL sub 4.) *v. lik*, 7: 3. *

Vili, m. bifall, samtycke: consensus. 18: pr. Cfr. *Goþvili*. *

Vindöggha, n. (vide ÖGL) 12: 2. not. 84. *5

Vinna, vocabulum, ni fallor, corruptum, occurrens in formula: *niu v. stæmna*, 17: 1. Legendum esse *vikna*, gen. pl. a *vika*, septimana, mihi non videtur verisimile; potius *vintra*, annorum. Ad nominativum *vin*, opera, cura (vide UplL; Isl. *vinna*, labor) h. v. non, quantum equidem video, referri potest.

Virþning (*virning*), f. värde: pretium. 4: 1; 5: 3. *3

Virninga gæld, n. pl. ersättning af värdet: compensatio pretii. 5: 3. not. 23.

Vita, v. a. veta: scire. 8. *

Vita, v. a. 1) bevisa (med ed): probare (iuramento). *v. til præst at han* (sc. *klokkarin*) *hafþe* &c. 5: 3. *v. þet at eþe* &c. 13: 8. *v. meþ þrem præstom*, 5: 3. *v. forfall sin* (*meþ siu præstom*), 12: 1. *v. meþ tolf manna eþe*, 14. 2) svärja: iurare. *soknu næmpd agher þet at v. vi varum* &c. 5: 3. not. 9. 3) tillvita, beskylla: accusare. *sva som biskoper vite han firi*, 13: 3. *

Vita, f. i. q. *vitsorþ 1*. Vide *Firi 2*. *6

Vitna, v. a. intyga (om nämnd): adfirmare, pronuntiare (de nemda). *vilia þe sva v.*, 13: 4. *

Vitne, n. vitnesbörd: testimonium. *barn bær v. til*, sc. de commisso adulterio (cfr. ÖGL v. *barn 2*). 13: 5. *

Vitskustir, m. pl. 1) i. q. *vitsorþ 1*.

ughi v. með þrem præstom at han &c. 9: 3. *gæti þet v. með frændom sinom &c.* (sc. duodecim cognatorum iuramento) . . *viti þet &c.* 13: 8. *þet ær hans v.* (sc. ius probandi duodecim virorum iuramento) *at han gaf &c.* 13: 5. 2) i. q. *vitsorþ 2. biskoper agher vald ok v. gæra &c.* 12: 1. not. 78. *gæti husfru v. sinom bonda at halda, 18: 1. gæti þen v. enom haver flere, þen a v. biskoper fylghe, ille vincit* (cfr. VML v. vitsord 5). 4: pr.

Vitsorþ, n. 1) (vide ÖGL sub 1.) *ægha v. at vita, præster a v. firi sik at vita &c.* 5: 3. *vari hans v. væria sik &c.* 17: 1. 2) (vide ÖGL sub 3.) *kirikian a v. at væria eghn, 16.* *

Vixl, f. 1) invigning (af kyrka m. m.): consecratio (aedis sacrae &c.). 12: 2, ubi de consecratione altaris sermo est. Cfr. *Kirkiu vixl.* 2) vigsel: benedictio nuptialis. 8, ubi tamen h. v. varios actus sacros a sacerdote administrandos, respicere videtur; Cels. vertit: "reliquae sancti sui officii partes." *5 (*vigsl*)

Vixla bref, n. (vide UplL) 4: pr. *3

Viper, vip, præp. vid: iuxta. *ær v. þa &c.*, d. ä. deltager han i kyrkbygningen: si particeps sit aedificationis templi. 2: 1. not. 15. *utan v.*, vide *Utan.* *

Viper lagha brut, vide Viperlæghis brut.

Viperlæghi, n. förening till gemensamt arbete: communio operis. *gangu i v.*, 2: 1. not. 26, ubi de aedificatione templi sermo est. *1

Viperlæghis brut, viper lagha brut, n. böter (af tre marker) för försummande af gemensamt arbete: mulcta (trium marcarum) ob neglectum communis operis. 2: 1. et nott. 25, 26.

Ukristin, adj. odöpt: non baptizatus. 9: 2. *5

Um, præp. c. acc. 1) om, angående:

Corp. Jur. Sv. G. Ant. Vol. VI.

de. havi vald um &c. 13: 6. 2) om, på, i (tid): in (tempore). *um pingizdagha, 6: 1. 3) vid, i (visst värde): in (certo pretio). mæssu bok &c. um tolf öra &c.* 4: 1. *

Umætter, adj. ej mätt, hungrig: non satur, famelicus. 12: pr.

Undi, præp. under: sub. *u. gravit, vide Grava. skotning u. kirkiu lægia, 3: pr.* *

Uolapær, adj. som ej erhållit yttersta smörjelsen: qui non accepit supremam unctionem (cfr. *Ola*). *döa u.*, 9: 2.

Up binda, v. a. upbinda: subligere. *u. klokko stræng, sc. ne moveri possit campana. 5: 3.* *2

Up bæra, v. a. upbära, emottaga: capere, accipere. 5: 3. not. 23. *5 (*op bæra*)

Up göra (up gyra), v. a. upbygga: extruere. 12: 2. not. 84. *5

Up halda, v. a. förhålla, undanhålla: retinere. *manni guþslikama u.*, 14. *5

Uppe halda, v. a. hålla, iakttaga: servare, observare. *tipe u.*, 10: 1. *

Up taka, v. a. 1) uptaga: tollere, auferre. *u. lik, frændu mans, sc. cada-ver humatum e terra. 17. 2) upbära, emottaga: capere, accipere. 2: 1.* *

Vraka, v. a. afvisa, förkasta: reiicere. 4: pr. not. 57; 7: pr. *biskoper skal . . v. han með vitnom, d. ä. förklara honom böra, såsom obotfärdig, öfverlemnas åt den verldsliga magten: eum, ut in peccato pertinacem, ex ecclesia reiiciendum ac potestati civili tradendum esse pronuntiato; non vero, ut credit Ih., v. v. hoc loco significat "in ius vocare, dicere diem." 13: 4. þen maþer ær skælika vrakin, ibid.* * (*vræku*)

Vreþe, f. vrede: ira. Vide *Bræþe.*

Uskirtse, uskærilse, f.? oskärande, ohelgande: pollutio, profanatio. 13: 2.

Uskylder, adj. oskyld: non cognatus. 6: pr. *

Ut, adv. ut: foras. *late ut tiunda*, 14. *ok þo* (sc. *göre*) *ut dagsværkit*, 2: 1. not. 26. *

Utan, adv. utanför: extra. *klokkan ær u. við* (sc. *kirkiu*), *sta u. við* (sc. *kirkiu*), 4: 1. not. 76; 13: 3. n. 12. *

Utan, conj. 1) om ej, utan: nisi. *u. þe vilia*, 3: 1. not. 35. *u. biskoper viti* &c. 12: 1. 2) utom, undantagande: excepto, praeter. *u. bondanom siæx öra*, 13: 7. *

Ute, adv. ute: foris. *u. standa*, i. e. extra aedem sacram. 13: 3. * (*uti*)

Utfærþ, f. (vide VGL.) *liks u.*, 7: pr. *3

Utgöra, v. a. (vide VGL.) 7: pr; 12: 1; 14. * (*ut giora*)

Utiunda, adj. indecl. som ej erlagt tionde: qui non pependit decimas. *sitia u.*, 14.

Utlensker (pro *utlændsker*), adj. (vide SML.) 4: pr. not. 57. *

Utsighia, v. a. (vide ÖGL.) 18: 1. *2

Vægger (acc. pl. *-gia*), m. vägg: paries. 13: 2. *5

Væggher, m. väg: via. *æria a tva vægha*, först plöja åkren på ett håll, och sedan tvära på andra hållet: agrum arare et deinde per transversum iterare. 3: pr. Ita quoque hunc locum intellexisse videtur Ih., qui statuit v. v. "in re agraria notare arationem, idque inde, quod certo tramite sulcos ducant aratores." Cels. vero perperam vertit: "arabitur terra, alternis annis serenda." *

Væghfarande, adj. resande: iter faciens. 7: 3. *

Væl, adv. väl: bene. Vide *Em væl*. *5

Vælia, v. a. välja: eligere. 4: pr, 1. not. 64. *4

Vænta, v. a. vänta: exspectare. *v. sæ bipla*, 3: 2. *4

Væria, v. a. 1) försvara: defendere. *v. eghn*, försvara jorden såsom sin, d. ä. behålla den: fundum defendere, i. e.

sibi habere. 16. 2) (vide SML. sub 2.) *v. sik meþ tolf mannom*, 17: 1. *

Værk, n. 1) verk, gerning: actio. *dylti-ka sinna ok þæs* (sc. *-ka som*) *han a-kum fri at varpa*, 6: 1. *liggi siælver a -kum sinum*, vide *Liggia*. 2) arbete: opus, labor. Vide *Dagsværki*. *

Væruld, f. verld: mundus. 3: 2. *6

Væperdagher, m. (vide ÖGL.) 6: pr. not. 36. *2

Væþ sætia, v. a. pantsätta: oppignere. *eghn ær -sut*, 16. *4

Y.

Ykia, v. a. neka, säga nej: negare. *y. at*, 15. Ita quidem h. v. vertenda mihi videtur; an vero ab *ækki*, particula negativa, sit derivanda, ut pro certo statuit Ih. (*Gloss. v. iche*), in medio relinquo. Isl. *ykia*, exaggerare (cfr. *Ökia*), huc pertinere non potest.

Yngster (*yngnster*), adj. superl. yngst: natu minimus. *þo at þet -ta se*, etiamsi mortuus filius natu sit minimus. 7: pr. *4 (*unger*)

P.

Þa, adv. då: tunc. *æn þa*, vide adv. *Æn. þa æn*, men om: si vero. 6: 1; 12: 1; 13: 2, 4; 17: 1. *

Þen, pron. dem. den: is. *þæs* (sc. *værka som*) *han a* &c. 6: 1. *meþ liuse þy* (sc. *som*) *hvarkin* &c. 7: pr. *meþ þy at*, vide *Meþ 1. fri þy*, därför att, ty: propterea quod, nam. 3: 2. *þa*, acc. pl. m. 13: pr. *þa* (acc. pl. f.) *þre marker*, 12: 1. * (*þæn*)

Þing, n. 1) ting, sak: res. 7: 3. 2) ting: conventus iudicialis. *til -gs stæmna*)(*til mots stæmna*, 11. *til -gs fara*, 2: pr. *

Þiæna, v. a. c. dat. tjena: servire. *þ. guþi*, de sacerdote, 4: pr. * (*þiana*)

Do, adv. dock, likväl: tamen. 2: 1. not. 26; 10: 1. *þo at*, om än: *-etiamsi*. 7: pr. *

Þravi, m. trafve, skyl: strues *mergitum frumenti*. 6: pr. *4 (*trave*)

Þriþvinger, m. tredjedel: *triens*. 6: pr. et not. 36. *

Þrætiughu, num. tretio: *triginta*. 7: pr. *

Þrættan, num. treton: *tredecim*. Vide *Örtugh*. *3

Þrættande, num. tretonde: *decimus tertius*. 12: pr. *

Þura, v. a. töras, våga: *audere*. 13: 4. not. 44. *4 (*þora*)

Þy, adv. (vide VGL) 12: 1. *ey þy mera*, 7: 2; 13: 2. *þy at* (cfr. ÖGL), 3: 2. not. 43; 11. *þy ens mera at &c.*, vide *Ens*. *

Þækkias, v. dep. täckas: *placere*. 4: pr. 1. not. 64. *4

Þær, adv. der: *ibi*. *þæri* (pro *þær i*) *mællan*, vide *Mællom*. *

Þær, part. relat. som: *qui*, *ubi*. 2: 1. et not. 26; 4: pr. et not. 52; §. 1. n. 65; 7: pr; 9: 1, 2; 13: pr. *

Þæþan, adv. dädan, derifrån: *illinc*, inde. 4: 1. *

Æ.

Æ, adv. alltid: *semper*. 13: 8. *

Æfte, præp. 1) efter (i tid): *post* (*ratione temporis*). *inleznung æ barn eller bonda*, 7: 1. 2) enligt: *secundum*. *æ mantal &c.* 2: 1. *æ virþning sinne*, 4: 1. * (*æptir*)

Æghande, m. egare: *dominus*. Vide *Iorþæghande*. * (*eghandi*)

Ælla, vide *Eller*, *Ellas*.

Ælster, adj. superl. äldst: *natu maximus*. 7: pr. * (*ældri*)

Æn, adv. 1) ännu, hittills: *adhuc*. *æn*

þa, 13: 4. 2) ytterligare: *ulterius*. *æn fæmtan natta stæmnu, æn þre marker*, *ibid.* *

Æn (*enn*, 12: 1.), conj. om: *si*. 2: 1. not. 26; 4: pr; 12: 1; 13: 7. *þa æn*, vide *þa*. *

Æn, conj. men: *sed*. 2: pr. *

Æng, f. äng: *pratium*. *niu vagnlassa æ*, 3: pr. *

Æria, v. a. ärja, plöja: *arare*. 3: pr. *5

Æta högher, m. ättehö: *tumulus gentilicius*. *grava a æ annars*, 17: 1.

Ætsko spiæll, n. blodskam, lägersmål i förbudna skyldskapsleder: *incestus* (*inter consanguineos*). (*sivia slit*, 13: 8. *2

Ö.

Ögha, n. öga: *oculus*. Vide *Vindögha*. *

Ökia, v. a. öka: *augere*. *Huc referenda esset v. öke*, 7: 2, nisi *legendum esset ok*. *

Ökia afl, n.? (ab *öker*, vide VGL) för-råd (eller så mycket man eger) af dragare: *copia iumentorum*. *aka æfte ö*, 2: 1.

Öre (gen. *öris*), m. 1) (vide ÖGL sub 1.) 4: 1; 5: 3. &c. *halver ö*, 4: 1. *öris fikke*, ett köttstycke af en öres värde: *moles carnis ora valens*. 12: pr. 2) pl. lös egendom: *bona mobilia*. Vide *Lösörar*. *

Örtugh, f. (vide ÖGL) *tiughu v. tiu-gher*, 2: 1. not. 26; 14. *þrættan marker ok atta-gher* (cfr. ÖGL), 13: 4. *ö. pæninga*, 7: 2. *half ö. pæninga*, 7: 1. *fyra-gha malt v. bröþ*, *polenta &c. quattuor ortugis valens*. 12: pr. *

Örtugh land, n. (vide UplL) *giva ö af marklande*, d. ä. en tjugofjerdedel af sin jord: *dare vicesimam quartam partem bonorum suorum immobilium*. 15, 18: pr. *5

Öpe, f. *vocabulum incognitum*, occurrens in formula: *at ö. sinne*, quae ver-tenda videtur: *temere, proprio impetu*. 5: 3. cfr. UplL Kk. 6: 6; ÖGL Kr. 8: 2.

INDEX NOMINUM PROPRIORUM.

Biureki, gården Björka i Eke socken i vestra delen af Upvidinge härad: praedium in paroecia Eke, in occidentali parte territorii Upvidinge. 1, ubi nominantur quattuor loca in partibus dicti territorii meridiali, orientali, septentrionali ac occidentali sita, ut adeo verba *innan mioaholt* &c. poëtica circumlocutione designent terminos territorii Upvidinge. Cfr. librum meum *Juridiska afhandlingar*, 1 häft. pag. 15.

Brutabækker, en bäck, troligen belägen vid gården Bryttjaryd i Drefs socken i norra delen af Upvidinge härad: rivus, ut videtur, in paroecia Dref in septentrionali parte territorii Upvidinge. 1. Cfr. *Biureki*.

Iorþdan, floden Jordan: fluvius Iordanes. 9: 1.

Krister, Christus. 2: pr. *5

Maria, (vide VGL.) *sancta m.*, 1. *5

Mioaholt, gården Mjödahult i Algutsboda socken i södra ändan af Upvidinge härad: praedium in paroecia Algutsboda in meridiali parte territorii Upvidinge. 1. Cfr. *Biureki*.

Myrtleki, byn Mörtlek i Åsheda socken, i östra delen af Upvidinge härad: pagus in paroecia Åsheda, in orientali parte territorii Upvidinge. 1. Cfr. *Biureki*.

Rom, staden Rom: urbs Roma. 12: 1.
*2

3. GLOSSARIUM

AD CODICEM IURIS URBICI ANTIQUIOREM.

A.

A, præp. 1) c. abl. på: in, ἐν. *up a v. upa*, vide *Up*. 2) c. acc. på: in, ἐν. *byggja ovan a man*, d. ä. öfver hans tomt: supra aream vicini. 33: 1. 3) c. acc. åt: versus. *finger krumpnar in a lova*, 14: 1. *kasta man ut a sion* (in til lands, 13: pr. 4) c. acc. emot: contra. *kæra a annan*, 4, 9: pr. *vinna vræps værk a man*, 12: pr. 5) c. acc. (vide *HelsL* sub 5.) *a eghandans tröst*, data a domino venia, 32: 2. *sælia skip a lægh*, 20: pr. *

Af, præp. c. abl. 1) från: de, ex (loco). *kasta annan af bolabro* &c. 13: 1. *koma* &c. *af stapinum*, 14: 10; 32: pr. 1. *ganga af byamote* &c. 22. 2) om, angående: de. *af ovormagha botum*, 14: 20. *

Afganga, v. n. gå bort, skilja sig ifrån: abire, recedere. 20: pr. *6

Af hugga, **af hogga**, v. a. afhugga: amputare, decidere. 14: pr. 1, 18. *4

A hænda, v. a. (vide *UplL*) *þiuf gripa ok a. meþ fullum þiufnaþ* &c. 11: 5. *3

Aka, v. a. åka: curru vehi. *almænnis stratur* . . (sc. þær) *sum ma akas ok riþas*, 33: 4. *

A kallan, f. (vide *ÖGL*) Vide *Op*. *4

Akkæri (*ækkær*), n. (Isl. *akkéri*) (skepps-) ankar: ancora. 19: 3; 20: 2.

Akkærs læghi, n. (skepps) läge för ankar: situs navis quae ancoris tene-

tur. *skip ligger i a.*)(*bryggiu læghi*, 13: pr.

A koma, v. n. (vide *UplL*) *op ok akal-lan, siord ok ofsinne komber a*, 12: pr; 20: 1. *4

Akæris strænger, m. (Isl. *akkéris-strengr*) ankartåg: ancorale. 19: 3.

Alboghi, m. (Isl. *albogi*, Dan. *alblue*; ab *alin*) armbåge: cubitus. 14: 3.

Alder, pron. all: omnis. *alt þær til* (cfr. *ÖGL*), 11: 6. *

Alin (pl. *alnar*), f. 1) arm: ulna, brachium. Vide *Alboghi*. 2) aln: ulna (mensura). 2: pr; 33: 4. *6

Almænnigs bya mot (pro -nings b.), n. (ab *almænniger*, vide *VGL* sub 1.) allmän sammankomst af stadens invånare: publicus incolarum urbis conventus (cfr. *Byamot*). *domber* . . *saghþer a a.*, 7.

Almænnigs gata, f. i. q. *almænnis strata*. 39: 1.

Almænnigs torgh, n. (vide *VML*) 39: 1. *5

Almænniligha, adv. i allmänhet: universe. 8: 3. *4

Almænnis strata, f. (ab *almænni*, vide *UplL*) allmän gata: publica platea. 33: 4.

Amyu barn, n. (ab *amia*, vide *HelsL*) i. q. *frillu barn* (vide *UplL*). 28.

Andvarþa, v. a. öfverlemna: tradere. 6: 2. *

Anna, v. a. förtjena, förvärfva: mereri, adquirere. *þa ær al skipleggha an-*

naþ, d. ä. den skall fullt ut betalas: tota merces, qua conducta est navis, pendenda est;) (*givi halva skipleggho*, 20: pr. *4

Annar, pron. endera: alteruter. -at *öggha*, 14: pr. *6

Annar hvar, pron. hvilken som hälst: quicumque. *kasta sten stang æller annat hvar*, i. e. quamcumque rem. 14: 14.

Ar, n. år: annus. 30: pr. *innan dagh ok ar*, vide *Dagher*. *6

Arf, n. 1) fast egendom: bona immobilia (cfr. VGL. v. *arver 1*). *sælia a. æller ærvir*, allitt. 1: pr. *a. æller arfs goþs*, 1: 1. not. 11. *arvit var bætra æn lanit*, i. e. fundus pigneratus. 1: 1. Cfr. *Ærvir*. 2) arf: hereditas. 29: pr. *

Arfs goþs, n. arfgods, ärfd egendom: bona hereditaria. 1: 1. not. 11, ubi verba *arf æller a.* eodem sensu connectuntur, quo in textu verba *ærff æller ærft goþs*; vide *Ærva*.

Armben, n. armpipa: os brachii. 14: 3.

Armbær, m. arm: brachium. 14: 3. *4

Arvufis lön, *ærvufis lön*, n. pl. ? arbetslön, belöning: praemium laboris. 19: 1, 3. *2

As, m. ås, bergsrygg: iugum montis. *sva at sea ma as a borþi*, 20: pr., om ock fartyget ej hunnit längre, än att man der ännu kan se bergåsen på landet (tilläfventyrs menas bergen på Söder-Malm; jfr. *Ase*, i ind. nom. propr.): etiamsi non longius iter fecerit navis, quam ut adhuc adpareant montes littoris (forte respicitur iugum insulae *Ase*, iam Söder-Malm dictae). Ita quoque haec verba, ubi occurrant in iure ur-bico recentiore, Sk. 15, in versione Germanica dicti codicis, *des Reichs Schwedens Stadtrecht, Frankf. und Leipz.* 1709, redduntur: "*der Strich des Landes Höhe, vom Schiffs-Bort, mag noch gesehen werden.*" Cum v. *as* quoque significet trabem, Locc. ita explicat h.

v. in isto codice occurrentem: "vectis vel lignum in navi transversum et versatile, quo attrahuntur aut exonerantur merces et sarcinae navis;" ARNELL vero, in notis ad eundem codicem, h. v. intelligit de ansa gubernaculi. *6

A sea, v. a. påse, åskåda: videre, inspicere. *tvæggia manna vitui sum viþ varu ok a saghu*, 14: 23. *5

At, præp. c. dat. 1) åt, till: ad (locum &c.). *kasta sten at manni*, 14: 14. *göma at manni*, 11: 6. 2) emot: contra. *drægha sværþ* v. *rykkia stikamez at manni*, 14: 13. 3) på, vid: in. *at likesins utfærþ*, 29: pr. 4) (vide ÖGL. sub 6.) *at saklöso*, 14: 9; 33: 2. 5) med: cum. *lata sik nöhia at dom*, 4. *sælia at matu*, 38: 2. 6) til, såsom: ad, ut. *at mestu*, högst: ad summum. 9: pr. 7) till, i afseende på: habita ratione (rei). *fællas at laghum*, 9: 4. *skiamd at sinni qvinsku*, 15: 1. *þær forvunnin at*, 8: 1. *

Atakin, adj. (vide UplL.) Vide *Bar*. *5

Ater, adv. 1) tillbaka: retro. *givi a. æller bepis a.*, sc. rem emtam vel venditam. 6: 1. Cfr. *Bæra*, *Böta*. 2) kvar: residuus. *late a. knutarum &c.*, d. ä. lemne öppet rum: spatium ab aedificiis vacuum facito. 2. * (*atter*)

Ater bryta, v. a. bryta, uphäfva: rescindere. *köp a.*, 6: 1. *5 (*atter bryta*)

Ater giva, v. a. återgifva: reddere. 1: 1; 6: 2; 30: pr, 1; 37: pr. *4

Ater gælda, v. a. betala, ersätta: solve-re, rependere. 9: 3; 20: 1-3; 34. *gæl-da fullum gældum ater*, 32: 2. *lan a.*, 5: pr. *gældi ater e sva got timber*, d. ä. gifve annat i stället: tigna aeque bona reddito. 32: 2. *

Ater lösa, v. a. återlösa (pant): redimere (pignus). 1: 1; 37: pr, 2. *6

At spyria, v. a. (vide HelsL) *a. man*, 32: 2. *6

Attatighi, num. åttatio: octoginta. 12: pr, 2. *6

At vara, v. a. tillsäga: denuntiare. *man a.*, 30: 2. *6

Avita, adj. indecl. afvita, galen: amens, mente captus. *af ovormagha botum ok a. sum fæ*, de mulcta pro impubere pendenda et pro eo, qui peccoris instar amens est. 14: 20. *4 (*af vita*)

Apalkono barn, n. (vide VGL) 28. *

B.

Bal, n. bål: pyra, bustum. *man ælter konu i bali brænna*, 36: 1. *4

Balker, m. (vide UplL sub 1.) 1: pr. not. 1, ubi rubrica *ærviss köp b.* primo tantum huius codicis capiti quodammodo convenit. *6

Bar, adj. (vide UplL) *b. ok a takin* (cfr. UplL), 15: pr. *5

Bardaghi, m. (vide VGL) 14: 8. *

Barn, n. barn, son eller dotter: filius v. filia, liberi. Vide *Amyu-*, *Apalkono barn*. *

Barþer, vide *Bæria*.

Bastuva, f. badstuga: balneum. 12: 3; 18. *4 (*baþstova*)

Bater, m. båt: cymba. 8: 2; 10: pr. *

Ben, n. ben: os. 14: 5. Cfr. *Arm-*, *Kin-*, *Lar-*, *Læggi-*, *Vipben*. *6

Benlösing, f. (vide UplL) 14: 5. *5 (*benlösning*)

Beþas, v. dep. begära: petere. 6: 1; 7. *

Binda, v. a. öfverbevisa: convincere. Vide *Viper binda*. *

Biskoper, m. biskop: episcopus. Vide *Laghbok*. *

Bisman, n. besman: statera. 38: 4. Cfr. VGL v. *bismari*.

Bisætia, vide *Bysætia*.

Biþa (*byþa*), v. a. erbjuda: offerre. *b. manni goþs falt*, 8: pr. *b. (arf) næstu frændum (falt)*, 1. *b. eþ*, 9: 1. *b. vaþa eþ ok vaþa bot*, 14: 22. *b. böter*

(*ok bætring fore brut sin*), 14: 8, 9. *b. sik til bætring ok allan ræt*, 4. Cfr. *Up biþa*. *

Biærgha, v. a. hjelpa: iuvare. Vide *Matbiærgha sik*. *

Biærkœa rætter, m. (Isl. *biarkeyarrettr*; cfr. codicem sub hoc titulo editum a PAUS, *Samling af gamle Norske Love*, II. p. 225. seq. *Grágás*, Havniae, 1829, II. p. 409; *Kongs-skugg-siö*, Sor. 1768, p. 22; STURLUSON, *Sig. Jors. S.* cap. 21 (in ed. Peringsk. cap. 24.), ubi *b.* et *landslög* inter se opponuntur; Dan. ant. *bierke-ret*; cfr. ROSENVINGE, *Samling af gamle Danske Love*, V. p. 49.) stadsrätt: ius urbicum. 1: pr. Priorem h. v. partem *biærkö* significare urbem, vel proprie emporium in insula situm, manifestum est; quamobrem inde iam concludi potest v. *biærk* habere significationem mercaturae, ut iam statuit Had.; idemque aliis rebus probatur. Voci *biærk* nempe nomen sine dubio debuerunt non solum urbs illa celebratissima, quae ab ADAMO BREMENSI (*de situ Daniae*) Latine appellatur *Birca*, quamque in insula nomen *Björkö* hodieque retinente sitam fuisse mihi certum videtur, quamvis absurdum est commentum recentiorum, qui isti urbi, iam saeculo XI destructae, tribuerunt hunc iuris codicem; ac insula *Björkö* in sinu Fennico sita, quam olim frequentissimam fuisse stationem mercatoriam constat (cfr. A. L. ARVIDSSON, *Finlands historia och geografi*, p. 16, 55.); sed etiam mercatores isti, quoque ab Had. commemorati, *birkarlar* (rectius *birkkarlar*) dicti, a quibus nomen accepit paroecia Finlandica *Birkala* (cfr. librum meum *om Sveriges äldsta indelning i landskap*, pag. 47, 49.); ac denique ex eodem fonte manavit vocabulum *bierkeröre*, quod denotat mulctam ob delictum quoddam mercatorum, et occur-

rit in privilegiis urbibus Malmogiae et Landscronae a. 1360 et 1415 concessis (vide ROSENVINGE, l. c. pag. 76, 87.). Ih. male confundit voces *biærk*, *biærkõa rættar* cum Anglo-Sax. *burh*, urbs, *burh-riht*, ius urbicum; quae vocabula respondent Islandicis *borg*, *borgar-rættar*, et huc non pertinent.

Blar (*bla*), adj. blå: lividus. *göra man blan ok v. æller blöþoghan, varþa b. ok blöþogher*, 12: pr; 14: 12. *6

Bliva, v. n. blifva, förblifva: manere. Vide *Minni*. *6

Bloþogher, adj. blodig: cruentus. Vide *Blar*. *6

Bloþsar, n. blodsår, blodvite: levius vulnus. *b. i hoffi v. huldi*,)(*full sar*, 12: 2. *6

Boghi, m. båge, böjning: curvamen, flexura. Vide *Alboghi*. *6

Bolabro, f. brygga vid ett till sjön gränsande hus: ponticulus ad aedes mari adiacentes.)(*garþs bro*, inter quae vocabula id forte est discrimen, ut *garþs bro* denotet ponticulum areae adiacentem, *b.* vero ponticulum, e quo in ipsam domum intratur. 13: 1.

Bonaþer, m. kläder, klädbonad: vestitus. Vide *Kirkiu bonaþer*. *4

Bonde, m. 1) husbonde, husegare: dominus aedium.)(*gæster*, 30: 2, 3. Cfr. *Husbonde*. 2) bonde: praedii rustici dominus. 40. 3) (gift) man: maritus. 15: pr. *

Borghamæstari, m. borgmästare: consul urbicus, senatus urbici praeses.)(*foghotin ok alt raþit*, 21: pr. *taker hvar-rin sina mark*, ibid, ex quo loco igitur constat Stockholmiæ iam saeculo XIII plures habuisse consules.

Borghan, f. borgen: fideiussio. *fa b. for sik*, 11: 7. *sætia b. manni*, 40. *

Borghanaman (*borghandæ man*), m. borgensman, löftesman: fideiussor. 9: 1; 11: 7. *5

Borþ, n. skeppsbord: latus navis. *a þi*, ombord: in navi. 20: pr. Cfr. *Ut byrþis*. *

Bot, f. bot, böter: mulcta. Vide *Sarar*, *Snattara*, *Vapa bot*; *Tvæböte*. *

Brista, v. n. brista, gå sönder: rumpi. 20: 2. *

Bro, f. bro: pons. 41: pr. Cfr. *Bolar*, *Garþs bro*. *6

Brok, f. byxor: bracca, feminalia. 3: pr. *1 (*brökar*)

Brokabælti, *brokbælte*, n. (Isl. *brókabelti*) bælte, hvarmed byxorna hållas uppe: cingulum, quo sustententur feminalia. 3: pr.

Brut, n. pl. brott: delictum. 14: 8; 22. *

Bryggju læghi, n. (skepps) läge vid brygga: situs navis ad pontem. 13: pr.

Bryta, v. a. 1) bryta, sönderbryta: frangere, perfringere. *hittir* (sc. *maþer*) *skip b.*, d. ä. göra skeppsbrott: si quis naufragium faciat. 19: 1. *bryti up*, d. ä. rifve ned det som är bygd: demolitor id quod exstructum est. 33: 1. 2) bryta, öfverträda: violare, non servare. *b. konongs eþsöre*, 12: 1. 3) förbryta sig, begå brott: peccare, delinquere. *þa sakir sum brytas* &c. 13: 2. 4) uphäfva: rescindere. Vide *Ater bryta*. *

Bryti, m. (vide VGL.) (*bonde*, 40. *4

Brænna, v. a. bränna: cremare. *man i bali b.*, 36: 1. *-as meþ iarne*, d. ä. brännmärkas: stigmatum notarum. 11: pr. Cfr. *Morþbrænnari*. *

Butn, m. botten: fundus. Vide *Hafs butn*. *2

Byaman, *bymaþer*, m. (vide UþL. sub 2.) 14: 9; 21: pr, 1; 40. *vare-mæn*, incolae nostrae urbis. 12: pr. *tve-mæn af stapinum*, i. e. ex hac urbe. 32: pr. *6

Byamot, n. sammankomst af stadens invånare (svarande emot *þing* på landet): conventus incolarum urbis (iudicialis). 22. *a þrim-tum*, 1: pr. not. 4;

37: pr. Cfr. *Almænnigs bya mot, Bya þing*.

Bya þing, n. i. q. *byamot*. 1: pr.

Byggia (*biggia*), v. a. 1) bygga: extruere (aedificia). 33: 1, 5. Cfr. *A 2, Up byggia*. 2) reparera: reparare. 30: 3; 41: pr. Cfr. *Um byggia*. 3) bebygga: aedificiis instruere. *b. annars tomt*, 33: pr. *-gi hvar sit, i. e. sina tomt*, 33: 2. *mællin þe ytærstu sum byrin haver byggt*, 8: 3. *

Byghþ, f. (vide VGL. sub 1.) 33: pr. *

Bymaþer, vide *Byuman*.

Byr, m. stad: urbs. 8: 3; 40. *bysins hæpta, iarn*, vide *Hæpta, Iarn*. *(*by*)

Byrþi, f. börda: onus. 32: 3. *

Bysætia, bisætia, v. a. bysætta, taga i förvar (person eller gods, för gäld): in carcerem v. custodiam mittere (hominem vel bona, ob aes alienum). *b. bonda ok bondans gofs* &c. 40. Utrum *by-* an *bisætia* rectius scribatur, dubium mihi videtur; illo modo h. v. scribitur in iure urbico recentiore; forte tamen hoc rectius est. Cfr. Fris. *bisetta*, quod a RICHTHOFEN (*Altfries. Wörterb.*) vertitur: "besetzen, occupiren, sicherstellen, verbürgen" &c. Cfr. etiam *Ih. Gloss. v. bisætta*.

Bytta, f. bytta: sinus, situla. Vide *Ostbytta*. *5

Byþa, vide *Biþa*.

Bælti, n. hálte: cingulum. Vide *Brokabælti*. *6

Bæra, v. a. 1) bära: portare, ferre. *b. staþsins mantol*, 15: pr. *b. arm i fæthum*, 14: 3. *b. ater*, reddere. 20: pr. *þe fæstur a landi bornir æru*, d. ä. som äro fastgjorda vid landet: funes navium littori adligati. 19: 3. Cfr. *Up bæra*. 2) framföra: proferre. *vitni b.*, 14: 17. *

Bæria (part. pass. *barþer*), v. a. slå: verberare. 14: 19. *

Bæst, adv. bäst: optime. *sæli* &c.

Corp. Jur. Sv. G. Ant. Vol. VI.

hvar han b. ma, ubicumque potest. 1: pr, 1. not. 16; 37: pr. *3 (*bæter*)

Bætra, v. a. bättra: meliorem reddere. *bætri hin til*, d. ä. fülle bristen: repleto quod deficit. 37: pr. *6

Bætri, adj. bättre: melior. *arvit var -ra æn lanit*, 1: 1. *ær pantrin b. æn gældit*, i. e. maioris pretii. 9: 3. *

Bætring, f. böter: mulcta. *biþa böter ok b.*, allitt. 14: 8. *biþa sik til b. ok allan ræt*, 4.

Böta, v. a. 1) ersätta: rependere. *böte ater strængin*, 19: 3. 2) försona sitt brott genom böter, böta: delictum mulcta expiare, mulctam solvere. *b. drap*, 14: 10. *eig bötes kona höghri botum* &c., *kona bötes með tvæböte*, 14: 16, 17. *böte barnit* (sc. fetum una cum matre occisum) *ater*, 14: 17. *

D.

Dagher, m. 1) dag: dies. 6. *fore v. æptir miþian dagh*, ante v. post meridiem. 12: 2; 39: 1. Cfr. *Lagha dagher, Pikizdaghar*. 2) dygn: dies civilis, dies cum nocte. 8: pr. 3) bestämd, förelagd dag eller tid: dies praefinitus, spatium concessum. *dagh fore læggia*, 1: 1; 41: pr. Cfr. *Stempnudagher*. 4) i tidsbestämmelsen *d. ok ar* beteknar *d.* en tid af sex veckor: ubi certum temporis spatium definitur verbis *d. ok ar*, v. *d.* denotat sex septimanarum spatium. *innan dagh ok ar . . d. mirkis innan sex vikum*, 26. Incertum tamen est an idem spatium respiciatur alio loco, ubi dicitur *dagh v. nat ok iamlanga*; vide *Iamlangi*. Spatium unius diei supra annum non solum in iure Germanorum vetere ad sex septimanarum tempus extensum est (cfr. Gr. pag. 223. P. KOFOD ANCHER, *Saml. jurid. Skrifter*, II. pag. 150, 159.); sed etiam Daniae antiquae leges statu-

unt: *aur oc dagh thet er iamlang oc sex uke*, Jydske L. I. 23; *han skuldæ dagh hauæ til dagh ok iæmliuggæ.. dagh til sæx ukær*, Eriks Siell. L. II. 51. *

Doghandæ mæn, m. pl. (a *dogha*, valere, bonum esse &c.) rättskaffens män: *probi viri*. 2: pr. Cfr. Ih. *Gloss. v. dan-neman*.

Domari, m. domare: iudex. 9: 1. *

Domber, m. dom: iudicium: sententia. 11: 3. *foghatans ok raþmanna d.*, 4, 7. *

Drap, n. dråp: caedes, homicidium. Vide *Döps drap*. *

Driva, v. n. drifva (på vattnet): *agi, pelli* (undis, de re aquae innatante). *goþs til lands drivit*, 19: pr. *6

Druparum, n. (vide ÖGL) 33: 1. *6

Drykker, m. dryck: potio, liquor potulenta. 38: 3. *4

Drypa, v. n. drypa: stillare. 33: 1.

Drægha, v. a. draga: trahere. *d. ut knif, d. sværþ at manni*, i. e. e vagina educere. 3: pr; 14: 13. Cfr. *Hardragh*. * (dragha)

Dræpari, m. dråpare (om få som dödar annat få): interfector (de pecore pecus occidente). 34. * (drapare)

Dylia, v. a. (vide UpLL sub 2.) *d. meþ þriggia manna eþe*, 40. *

Dyrt, adv. dyrt: care, magno pretio. *dyræ*, compar., 37: 3; 38: 1. *5

Dögha, v. n. dö: mori. 26. *6 (döia)

Döma, v. a. döma: iudicare. *domber dömdær ok saghþær*, 7. *

Döps drap (*doz drap*), n. dråp: caedes, homicidium. 14: 16. *6

E.

E, æ, adv. alltid: semper. 3: 1. not. 40. *gældi ater e sva got* &c. 32: 2. *e mæn*, så länge (som): *quamdiu*. 8: 3. *e til*, till dess: *donec*. 14: 5. *æ þöm*, cuicumque.

1: pr. not. 5. *e hvar* (adv.), 1. *e hvat* (conj.), 27. * (æ)

Eghandi, æghandi, m. egare: dominus (rei). 10: pr; 20: pr; 30: pr, 1, 2; 32: pr, 2; 33: 3; 37: pr. Cfr. *Malseghandi*. * (æghande)

Eghin, adj. egen: proprius. 2: 1. *

Eig, adv. ej: non. 1. &c. *Scribitur eighi*, 20: 3. *eghi*, 11: 7. *5 (æigh)

En, adj. ensam: solus. *en* (pro ens) *sins* (cfr. UpLL), vide *Eþær*. *

En, vide *Æn*.

Ena, pron. indecl. allena, prov. ena: solus. 1: pr. not. 10.

Enti, vide *Ængin*.

Eþær, m. ed: iuramentum. *þæt goþs skal ater gældas.. hvarium æptir sinum eþe*, d. ä. åt hvar och en efter som han med ed bekräftar värdet af sitt utkastade gods: *res eiectae rependuntur unicuique, secundum pretium quod ipse dato iuramento confirmat*. 20: 1. *fæsta, ganga, fylla eþ*, vide *Fæsta* &c. *fylla meþ sinum eþe*, 9: 1. *væria sik meþ (sinum) eþe*, *ibid. en* (pro ens) *sins e.*, 37: 2. cfr. *Væria. þriggia manna e.*, vide *Dylia, Væria. sex manna e.*, 12: 2. *tolf manna e.*, vide *Væria*. Cfr. *Vaþa eþær*. *

Eþgangit, adj. n. (vide VGL) *eþsört ok e.*, allitt. 9: 1. *3 (eþganger)

Eþsöre, n. 1) (vide VGL sub 1.) *bryta konongs e.*, 12: 1. 2) edsöreshöter: *multa criminis violati iurisiurandi regii. böte fult konongs e.*, 12: pr. *

Eþsört, adj. n. (vide VGL) Vide *Eþgangit*. *6

F.

Fa, v. a. (vide VGL sub 6.) *fa han sticla*, 11: pr. *

Faler, adj. fal: venalis. *biuþa arf v. goþs manni falt*, 1: pr; 8: pr. *lata vin* &c. *falt löpa*, 38: pr, 3. *6

Falla, v. n. 1) falla: cadere. *falli saman þrær sakir undir enni kærni*, concurrent tres actiones, tres caussas simul agere licet. 9: pr. 2) (vide UplL sub 4.) *fallin fore sak*, 9: 1. 3) (vide UplL sub 5.) *falli sva mykit af husalegho &c.* 30: 3. *

Fals, n. (vide UplL) *varþa gripin með infulghit f.*, 38: 5. *4

Fanga, v. a. fanga, gripa: comprehendere, capere. *varþa -gin (með stild)*, 11: 2, 4, 6. *varþa gripin æller -gin*, 35. *

Fanga man, m. (vide UplL) *gripa til sins -ns*, 11: 1. *næmpna sin f.*, 32: pr. *6

Fara, v. n. 1) fara, gå: proficisci, ire. *f. bort*, 40. Cfr. *Löþsæ fari*, *Væghfarandi*. 2) flytta: migrare. 30: pr, 1. *

Farfæster, adj. (a *fara* et *fæsta*) förhyrd såsom sjöman: conductus ad operas nauticas in itinere faciendas. *þer sum flere æru farfæster*, maior pars nauticorum. 20: 1. cfr. SjöL. 1667, Sjösk. 10: pr., ubi dicitur: "the fleste af skipsfolkeno." Ih. h. v. intelligit de "vectore, qui pro nauulo locum sibi in nave pactus est;" Locc. vero, quem sequitur Häd., perperam omnino vertit: "som står fast therpå, att låta godset fara: certus emittere vel eiicere merces, periculi naufragii vitandi caussa." Cfr. StL v. *farfaster*.

Far för, adj. i godt stånd, duglig till att göra resa med (om fartyg): bene comparatus, idoneus itineri faciendo (de navi). 20: pr.

Fat, n. (vin-) fat: dolium. 38: pr, 1.

Fat, adj. n. det som fattas: quod deficit. *þæt sum i gialdit sat (lege fat)* ær, 9: 3. *3

Finger, m. et n. finger: digitus. 14: 1. *5

Fiol, f. (vide ÖGL) 32: 2. *6 (*fiæl*)
Firi göra, vide *Foregöra*.

Firitighi, num. fyratio: quadraginta. 12: pr. * (*fyritighi*)

Fjærri, adv. fjärran: procul. 26. *

Fjærþunger, m. fjerdedel: quadrans. 19: pr. *

Flya, v. n. et a. fly: fugere. *f. undan*, 12: pr. *f. staþin*, 15: 1. *3

Foghati, *foghoti*, m. konungens ombudsman, hvilken, jämte rådet, förde styrelsen i staden: praefectus regius, qui, una cum senatu, magistratum in urbe gessit. 8: pr.)(*borghamæstari*, 21: pr. *-tin ok (alt) raþit*, 21: pr; 41: pr. *-tin ok raþsmæn*, 3: 1; 11: 7; 38: pr. *-tin æller raþmæn*, 21: 1, 2. *kæra a annan fore-tanum ok raþsmannum*, 4. *-tans ok raþmanna domber*, 4, 7. *böte-tanum ok raþmannum*, 7. *með -tans rafi æller tvæggia raþmanna vitnum*, 6: pr. *sighi til -tanum raþmannum æller tvem bymannum*, 40. *böte-tanum ok staþinum*, 14: 8. *böte malseghandanum-tanum ok staþinum*, 14: 20, 21. *taker halft -tin ok halft staþrin*, 21: pr. *havi ena mark af -tanum ok staþinum*, 15: pr. *-tans ok stapsins svenar*, 40. *1

Fordæþa, f. (vide ÖGL) 21: pr. *2

Fore, *for*, præp. c. dat. v. acc. 1) framför (ställe): pro, ante (locum). *f. garþi*, 37: pr. 2) inför: coram. *f. foghatanum &c.* 4, 7, 9: 1. *f. sitianda raþi*, 21: 2. 3) före (tid): ante (tempus). *f. solasæter*, vide *Sola sæter*. 4) såsom: pro, ut. *f. fæþerne sit*, 28. 5) för, för .. skull: ob, propter. *f. at*, därför att: propterea quod. 10. 6) i afseende på: respectu habito (rei). *fallin f. sak*, 9: 1. * (*firi*)

Foregöra, *firi göra*, v. a. c. dat. v. acc. förlora, förverka (egentligen genom brott): perdere (proprie delictum committendo). 6: 2; 12: 4; 20: pr; 38: pr, 1; 39. * (*forgöra*)

Fore læggia, v. a. förelägga: praefinire. *dagh f.*, 1: 1; 41: pr. *6 (*firi læggia*)

Fore utan, conj. förutan, undantagan-
de: praeter, excepto. 38: 3.

Forgavor, f. pl. i. q. *forgærning* (vide
ÖGL). *giva adrum f.*, 36: 1.

Forsat, n. försåt: insidiæ. *göra manni
f.*, *dræpa man i -ti*, 14: 12. *5 (*for-
sæti*)

Forskæl, n. pl. vilkor, bestämmelser:
statutæ conditiones. *æptir goþra man-
na mætorpum ok -lum*, såsom gode män
värdera och bestämma: ut boni viri æ-
stimant statuuntque. 1: 1. *1

Forsleghin, adj. (Anglo-Sax. *for-sle-
an*, part. pass. *forslegen*, *forslagen*, fe-
rire, occidere; Fris. *forsla*, part. pass.
forslain, occidere) utpiskad: verbera
passus. Occurrit inter convicia, 21: pr.
Ih. credit h. v. "notare eum, cui aqua
et igni interdictum est; qui alias *utlæ-
gur* dicitur, et Lat. Barb. *forislagus* et
utlagus;" cum vero manifestum sit *foris*
in priori horum vocabulorum Latinam
esse versionem particulæ *ut in v. utla-
gus*, sicut ex c. *forisfamiliare* denotat
extra familiam ponere (vide SPELMAN,
Gloss. archaiolog. DUFRESNE, l. c.) hæc
nihil conferunt ad explicandam v. *for-
sleghin*, quam a *for* et *sleghin* composi-
tam esse, nemo est qui non videat.

Forsma, v. a. försmå, af förakt un-
derlåta: contempnim negligere (quod fa-
ciendum est). *f. fæsta lagh* &c. 22, nisi
pro *forsmar* legendum sit *forsumar*;
cfr. 9: 4.

Forsuma, v. a. försumma: negligere.
f. eþ a (pro *at*) *fylla*, 9: 4.

Forvinna, v. a. bevisa: probare. 9: pr.
Cfr. *Forvunnin*.

Forvunnin, adj. (part. pass. a *forvin-
na*) förvunnen: convictus. *varþer* (*þær*)
f. at, 8: 1; 38: 2. *varþer han þær með
f.*, 11: 5. *varþer f. at han* &c. 3: pr. *5

Forþa, v. a. befordra, hjelpa: iuvare.
Vide *Fræmia*. *4

Foræmna, v. a. förlika: componere.

13: 2. Ih. h. v. recte, ut videtur, dedu-
cit a *iæmn*, æquus, quod in composi-
tionibus sæpe scribitur *æm* (Anglo-Sax.
efen); conferendum est hodiernum eius-
dem significationis vocabulum *förlika*,
ab adj. *lika*, æquus.

Foter, m. fot (mått): pes (mensura).
þriggia v. tvæggia fotarum (pro *fota-
rum*), 2: 1; 33: 1. *

Fram læggia, v. a. framlägga: prome-
re, proferre. 5: pr; 37: 2. *3

Framster (pro *fræmster*), adj. superl.
främst: anticus. 14: 2. *5 (*fræmbri*)

Friþer, m. (vide UplL sub 3.) *friþ ha-
va i sinu skipi*, 13: pr. *utan alla þi* (i.
q. *-þa mællum*, vide UplL), 14: 5. *

Fræls (*frals*), adj. fri: liber.)(*þræl*,
21: pr. *-st hion*, 17. *

Fræmia, v. a. hjelpa (fram), bistå: iu-
vare. *man f. ok forþa*, allitt. 8: pr. *2

Fulder, adj. (vide UplL sub 1.) Vide
Eþsöre, *Fæ gæld*, *Gæld*, *Göma*, *Sar*,
Þiufnaþer. *

Fulsæri, n. fullsår: plenum vulnus. 14:
22. *

Fylla, v. a. 1) fullgöra: perficere, per-
agere.)(*lova*, 30: 3. *f. eþ*, 9: 1, 2, 4.
2) (fullt) bevisa: (plene) probare. *f. með
sinum eþe*, 9: 1. *6

Fyr, adv. förr, förut: antea. 11: 6. *6
(*för*)

Fyrir, num. fyra: quattuor. 14: 4. n.
fiughur, dat. *fiurum*, 14: 1. * (*fiurir*)

Fyrri, adv. förut: antea. 8: pr, 1; 14:
12. * (*förri*)

Fyrst, adv. först: primum. 1, 8: pr.
Scribitur *fyst*, 12: pr; 21: pr. *

Fæ, n. fä, fäkreatur: pecus. Vide
Avita. *

Fæ gæld, n. ersättning: compensatio.
meþ fullum -dum, sc. si ipse non ha-
beat pecus. 31. coll. 34. *5

Færþ, f. färd, resa: iter. Vide *Ut-
færþ*. *

Fæsta, v. a. 1) förhyra (sjöman): con-

ducere (nauticum). Vide *Farfæster*. 2) utfæsta: (firmiter) promittere. f. *eþ*, 9: 1, 2, 4. f. *lagh æller pæninga fore brut sin*, 22. *

Fæsta, f. fæsta, tåg hvarmed fartyg bindes vid landet: funis quo navis litri adligatur. 19: 3. *

Fæstipæninger, m. 1) städja vid skeppslega: arrha pro nave conducta. 20: pr. 2) handpenning, som stundom vid köp af lös egendom gafs af köparen till säljaren: arrha, quam in emtione rei mobilis venditori interdum dedit emtor.)(*göps pæningar*, 6: 2. coll. §. 1. *5

Fætil, m. (Isl. *fetill*) band: ligamentum. *bæra arm i fællum*, 14: 3. *2

Fæperne, n. fädernearf: hereditas a patre relicta. 28. *

För, adj. (vide ÖGL.) f. *ganga til kirkiu*, 14: 6. Cfr. *Far för*. *

Föra, v. a. föra: vehere. 8: pr, 1. *

G.

Ganga (*gar* pro *ganger*, 11: 2; 35.), 1) v. n. gå: ire. *stigha æller g. i annars mans kalgarþ*, 23. *g. hem at manni með vræps hændi* v. *vræps vilia*, 12: pr; 14: 14. *til riggia g.*, vide *Rigger*. *gaslar -ga saman*, d. ä. mötas: fastigia duorum aedificiorum contigua sunt. 33: 2. -ge (sc. *stikamez*) *ut gönom hans hand*, i. e. manus transfigitor. 14: 13. *þiusnaþer &c. gar a lifsins vaþa*, periculum adfert capiti, i. e. supplicio capitali punitur. 11: 2; 35. Cfr. *Af ganga*. 2) v. a. (vide UplL sub 3.) *g. eþ*, 9: 1. Cfr. *Eþgangit*. *

Ganga, f. gång: itus. Vide *Hemganga*. *6

Garþer, m. 1) inhägnad plats: locus circumsaeptus. Vide *Kal-*, *Kirkiu garþer*. 2) (vide VGL sub 3.) 12: pr; 14: 14; 30: pr, 1, 2; 41: 1. *hema fore þi*, 37: pr. *mællin husins ok sins eghins þ* (pro

-þs), i. e. inter istam aediculam et confinium areae suae. 2: 1. *

Garþs bro, f. brygga vid en till sjön gränsande gård: ponticulus ad aream mari adiacentem. Vide *Bolubro*.

Gata, f. gata: platea. *aldra manna g.*, 2: 1. *a gatu æller strætum*, 14: 12. *gatur ok stratur*, 41: pr. *a gatum ok genlötum*, 12: pr. *ivir þværæra gatu*, vide *Þvær*. Quenam fuerit differentia inter *g.* et *strata* v. *stræti* dubium mihi videtur. Si conferatur 33: 4, *strata* videtur proprie denotasse maiorem plateam, quam frequentabant ii, qui curru vel equo vehebantur, *g.* vero (a *ganga*) iter angustius, euntibus tantum aptum; quod tamen repugnat hodierno usui, quo maior platea appellatur *gata*, minor vero *gränd*, vel in Scania *sträte*, Dan. *stræde*. Potius forte dicendum est certam distinctionem inter ista nomina non esse factam; sicut Germ. vocabula *gasse* et *strasse* promiscue usurpantur, quamvis et ista vocabula interdum ita discriminantur, ut *gasse* angustiores plateam, *strasse* vero latiore denotet. Cfr. *Almænniys gata*. *

Gava, f. i. q. *gæf*. Vide *Forgavor*. *4
Gavil (pl. *gaslar*), m. gafvel: extremitas domus, fastigium. 33: 2.

Gen löt, f. (vide SML.) Vide *Gata*. *5

Gilder, adj. för hvilken skall bötas: pro quo mulcta penditur. Vide *Ogilder*. *
Gipt, f. gáfva: donum. Vide *Siæla gipt*. *(*gift*)

Gipta, v. a. (vide ÖGL sub 3.) *æn maþer -tis i kunu göps -tis til alz halfs*, 24. *

Gipter, adj. gift: matrimonio iunctus. Vide *Tvægipter*. *(*gifter*)

Gita, v. a. gitta, kunna, förmå: posse. *g. ater löst, matburghit sik &c.* 1: 1; 14: 11; 32: pr; 41: 1. *

Giva, v. a. gifva: dare. *g. göps pæninga*, 6: 1. *vilia þe sva fore þæt göps*

g., d. ä. betala: eodem pretio emere. 1: pr. *g. manni sak*, vide *Sak*. Cfr. *Ater giva*. *

Goþer, adj. god: bonus. *goþe mæn*, 19: 2. *æptir goþra manna mætorþum*, *virning*, *orþum*, *skoþan*, *vitnum*, 1: 1; 9: 3; 19: 1, 3. *goþ kona*, 21: pr. cfr. *Vitni. gældi sva got qvikt* (sc. *fæ*) *gen dōþo*, 31. *sla hion til goþra visu*, vide *Visa. þy goþa*, i. e. *goþsi*, 19: 1. *

Goþs, n. (vide SML.) 1 (ubi de bonis immobilibus sermo est), 6: pr; 8: pr; 19: pr; 20: 1, 3; 24, 29: pr; 32: pr; 40. Cfr. *Arfs goþs*. *

Goþs pæningar (pro *guþs pæningar*), m. pl. ett slags fästepenning, som vid köp af lös egendom stundom gafs af köparen eller säljaren, eller af båda, till kyrkan eller de fattiga: pecunia, quae in emtionibus rerum mobilium ab emtore vel venditore vel utroque interdum dabatur aedi sacrae vel pauperibus; quaeque, ut dicit HALTAUS, cum daretur "pio animo, ut contractus bene prospereque procederet, simul erat argumentum mutui consensus et absoluti contractus" (*Gloss. Germ. v. Gottespfennig*; cfr. *Ih. Gloss. v. gudspenning*; DUFRESNE, l. c. v. *denarius Dei*).)(*fæstipæninger*, 6: 1. coll. §. 2.

Goþvili, m. samtycke: consensus. *meþ . . lovi ok -lia*, 11: 7. *

Granni, m. granne: vicinus. Vide *Nagranni*. *

Grava, v. a. nedgräfva: defodere. *kona skal livandis v. qvik i iorþ -vas*, 11: 3; 36: pr. *

Grevi, m. föreståndare: praefectus. Vide *Stupugrevi*. SPELMAN (*Glossar. archaiolog.*, v. *grafio*) observat v. *greve* hoc sensu olim frequens fuisse vocabulum in officialium denominatione; inter exempla adfert *gogravius*, praefectus pagi; *burgravius*, praefectus burgi seu castelli; *portgreve*, civitatis vel por-

tus praepositus; *tungrevius*, villae praepositus &c. Cfr. GRAFF, *Althochdeutscher Sprachschatz*, IV. pag. 313. BOSWORTH, *Dictionary of the Anglo-Sax. language*, v. *gerefa*. RICHTHOFEN, *Altfries. Wörterbuch*, v. *greva*. OUTZEN, *Gloss. der Fries. Sprache*, v. *greve*.

Gripa, v. a. 1) gripa, fånga: comprehendere, capere. *þiuf g. ok ahænda*, 11: 5. *varþa -pin æller fangin*, 35. *varþa -pin meþ fals* &c., 38: 4, 5. *-pin fore þiufnaþ*, 11: pr. *inni -pin meþ komu*, 15: pr. 2) *g. til* (vide UplL). *g. til sins fangamans*, 11: 1. *g. til leþsnan* (lege *leþsnar*), 32: 1. *

Griper, m. (vide VGL sub 3.) *grip*, ni fallor, pro *griper* scriptum est 32: pr. *₂

Grun, n. (vide SML.) *skip komber a g.*, i. e. in vado haeret. 20: 3. *₄

Gæf, f. gäfvä: donum. Vide *Morghongæf*. *

Gæld, n. 1) betalning, ersättning: solutio, compensatio. *fullum -dum ater gælda*, 32: 2. Cfr. *Fæ gæld*. 2) gäld, skuld: aes alienum, debitum. 5, 9: 3; 40. *

Gælda, v. a. 1) betala, ersätta: solve-re, rependere. 6: 2; 40. Cfr. *Ater gælda*. 2) böta: multam solve-re. 38: 2. 3) mista för begånget brott: ob commissum crimen perdere. *-de sin hals*, 11: 6. 4) gälla (i värde): valere (certo pretio). 34, 37: pr. *

Gælskildugher (pro *gældskyldugher*), adj. gäldskyldig: obaeratus. 40.

Gærning, f. (vide ÖGL sub 2.) 14: 8. *misfirna man meþ orþum æller -gum*, 21: 1. *

Gærþ, f. görande: factio. Vide *Æptir gærþ*. *

Gæster, m. 1) främling, som ej är hemma i staden: advena, qui non est urbis incola. 38: 3.)(*bymaþer*, 14: 10. coll. §. 9; 21: pr. 2) hyresgäst: condu-

ctor aedium.)(*eghandi, husbonde, bonde*, 30: 1-3. *

Göma, v. a. förvara: custodire. *g. man*, 11: 4, 6. *g. at manni*, 11: 6. *

Göma, f. förvar: custodia. *full g.*, 8: pr. *

Göra, v. a. 1) göra: facere. Vide *Föregöra*. 2) arbeta (trä): facere (opus ex ligno), formare. *gört timber*, 32: 2. Cfr. *O görper*. *

Görari, m. käreande: actor. 9: 1.

H.

Haf, n. haf: mare. 19: pr. *6

Hafs butn, m. hafsbottnen: fundus maris. 19: pr.

Hafs nöb, f. sjönöd: discrimen navigantium, naufragii periculum. 20: 1.

Halda, v. a. 1) behålla: tenere, retinere. 6: pr. *-di þæt hvar sum leghþi*, 20: pr. 2) hålla, iakttaga: servare, observare. *h. köp*, 6: pr, 1. *vil han eig h.* (sc. *legho*), 20: pr; 30: pr. *

Half mark (halmark), f. half mark: dimidia marca. 7, 11: pr; 18, 37: 2. *

Hals, m. hals: collum. *gældi sin h., havi foregiort -sinum, lösi (sin) h. meþ fritighi markum* (cfr. UplL), 11: 6; 12: 4; 18, 38: 5; 39. *6

Halver, adj. half: dimidius. *halft*, absolute, hälften: dimidium. 19: pr; 21: pr. *skipti til halves við barn sin*, 27. *gip-tis til alz halves*, 24. *

Hampn, f. hamn: portus. 8: pr; 9: 1; 20: pr. *4 (*hamn*)

Hand (dat. *hendi*), f. hand: manus. *hava -da mællum*, 32: pr. *leþa sik af hendi, leþa sær fra handum*, vide *Leþa*. Cfr. *Vræps hand, A hænda*. *

Hand, ? slag: genus. Vide *Hvaria handa*. *6

Hardragh, n. hådrag: vellicatio capillorum. 12: 2.

Hatter, m. hatt: pileum. *hyl hvarti h. æller huva*, 14: 2. *6

Haf (pro *hat*), n. (vel *hater*, m.? Isl. *hatr*) hat: odium. 9: pr.

Hel, n. död: mors. *sla fæ i h.*, 31. * (*hæl*)

Hel (hæl), adj. hel: totus.)(*halver*, 30: pr. *

Hem, n. hem, boning: domus, domicilium. 14: 15. *4

Hema, adv. hemma: domi. *h. fore garþi*, 37: pr. *ær þæn h. i stapinum*, si is in urbe praesens adsit. 32: 2. *

Hemganga, f. hemgång: securitatis domesticae violatio. 12: 1.

Hemliker (hæmiliker), adj. hemlig: secretus. *-k hus*, 2: 1; 12: 3. *4 (*heme-liker*)

Herians son, m. (vide SML) 21: pr. *4 (*hæriansun*)

Heta, v. n. heta, kallas: appellari. *hete þiuver*, 19: 2; 32: pr. *

Hin, pron. 1) den andre: ille, alter. 14: 9; 34, 37: 2. 2) den (som): is (qui). *h. sum köpti &c.* 6: 2; 20: pr; 30: pr. *h. drapit vitis*, 14: 7. *h. pant ut sætti*, 37: pr. 3) artic. def. *hina andra fyrar*, 14: 4. *

Hindra, v. a. hindra: impedire. 1: pr. *6

Hion, n. 1) pl. man och hustru: maritus et uxor. 25. 2) (vide UplL sub 2.) 17. *

Hit, adv. hit: huc. 8: pr. *3

Hitta, v. a. 1) hitta, finna: invenire. 19: pr, 3. 2) råka (att göra något): fortuito aliquid facere. *-tir* (sc. *maþer*) *skip bryta*, 19: 1. *

Hjælpu, v. a. c. dat. hjälpa, bärga: opem ferre, servare. *hvar sum þy goþa -per*, qui res naufragas servat. 19: 1. *

Hofman, m. hofman: aulicus. 40.

Hold, vide *Huld*.

Horkarl, m. horkarl: adulter. 15: pr.

Horkona, f. horkona: adultera. 21: pr.

*2

g., d. ä. betala: eodem pretio emere. 1: pr. *g. manni sak*, vide *Sak*. Cfr. *Ater giva*. *

Goþer, adj. god: bonus. *goþe mæn*, 19: 2. *æptir goþra manna mætorþum*, *virning*, *orþum*, *skoþan*, *vitnum*, 1: 1; 9: 3; 19: 1, 3. *goþ kona*, 21: pr. cfr. *Vitni. gældi sva got qvikt* (sc. *fæ*) *gen dōþo*, 31. *sla hion til goþra visu*, vide *Visa. þy goþa*, i. e. *goþsi*, 19: 1. *

Goþs, n. (vide SML.) 1 (ubi de bonis immobilibus sermo est), 6: pr; 8: pr; 19: pr; 20: 1, 3; 24, 29: pr; 32: pr; 40. Cfr. *Arfs goþs*. *

Goþs pæningar (pro *guþs pæningar*), m. pl. ett slags fästpenning, som vid köp af lös egendom stundom gafs af köparen eller säljaren, eller af båda, till kyrkan eller de fattiga: pecunia, quae in emtionibus rerum mobilium ab emtore vel venditore vel utroque interdum dabatur aedi sacrae vel pauperibus; quaeque, ut dicit HALTAUS, cum daretur "pio animo, ut contractus bene prospereque procederet, simul erat argumentum mutui consensus et absoluti contractus" (*Gloss. Germ. v. Gottespfennig*; cfr. *Ih. Gloss. v. gudspenning*; DUFRESNE, l. c. v. *denarius Dei*).)(*fæstipæninger*, 6: 1. coll. §. 2.

Goþvili, m. samtycke: consensus. *meþ . . lovi ok -lia*, 11: 7. *

Granni, m. granne: vicinus. Vide *Nagranni*. *

Grava, v. a. nedgräfvä: defodere. *kona skal livandis v. qvik i iorþ -vas*, 11: 3; 36: pr. *

Grevi, m. föreståndare: praefectus. Vide *Stupugrevi*. SPELMAN (*Glossar. archaiolog.*, v. *grafio*) observat v. *greve* hoc sensu olim frequens fuisse vocabulum in officialium denominatione; inter exempla adfert *gogravius*, praefectus pagi; *burgravius*, praefectus burgi seu castelli; *portgreve*, civitatis vel por-

tus praepositus; *tungrevius*, villae praepositus &c. Cfr. GRAFF, *Althochdeutscher Sprachschatz*, IV. pag. 313. BOSWORTH, *Dictionary of the Anglo-Sax. language*, v. *gerefa*. RICHTHOFEN, *Altfries. Wörterbuch*, v. *greva*. OUTZEN, *Gloss. der Fries. Sprache*, v. *greve*.

Gripa, v. a. 1) gripa, fånga: comprehendere, capere. *þiuf g. ok ahænda*, 11: 5. *varþa -pin æller fangin*, 35. *varþa -pin meþ fals* &c., 38: 4, 5. *-pin fore þiufnaþ*, 11: pr. *inni -pin meþ konu*, 15: pr. 2) *g. til* (vide UPL.). *g. til sins fangamans*, 11: 1. *g. til leþsnan* (lege *leþsnar*), 32: 1. *

Griper, m. (vide VGL sub 3.) *grip*, ni fallor, pro *griper* scriptum est 32: pr. *₂

Grun, n. (vide SML.) *skip komber a g.*, i. e. in vado haeret. 20: 3. *₄

Gæf, f. gåfva: donum. Vide *Morghongæf*. *

Gæld, n. 1) betalning, ersättning: solutio, compensatio. *fullum -dum ater gælda*, 32: 2. Cfr. *Fæ gæld*. 2) gæld, skuld: aes alienum, debitum. 5, 9: 3; 40. *

Gælda, v. a. 1) betala, ersätta: solve-re, rependere. 6: 2; 40. Cfr. *Ater gælda*. 2) böta: multam solve-re. 38: 2. 3) mista för begånget brott: ob commissum crimen perdere. *-de sin hals*, 11: 6. 4) gälla (i värde): valere (certo pretio). 34, 37: pr. *

Gælskildugher (pro *gældskyldugher*), adj. gældskyldig: obaeratus. 40.

Gærning, f. (vide ÖGL sub 2.) 14: 8. *misfirna man meþ orþum æller -gum*, 21: 1. *

Gærþ, f. görande: factio. Vide *Æptir gærþ*. *

Gæster, m. 1) främling, som ej är hemma i staden: advena, qui non est urbis incola. 38: 3.)(*bymaþer*, 14: 10. coll. §. 9; 21: pr. 2) hyresgäst: condu-

ctor aedium.)(*eghandi, husbonde, bonde*, 30: 1-3. *

Göma, v. a. förvara: custodire. *g. man*, 11: 4, 6. *g. at manni*, 11: 6. *

Göma, f. förvar: custodia. *full g.*, 8: pr. *

Göra, v. a. 1) göra: facere. Vide *Fo-regöra*. 2) arbeta (trä): facere (opus ex ligno), formare. *gört timber*, 32: 2. Cfr. *O giorþer*. *

Görari, m. käreande: actor. 9: 1.

H.

Haf, n. haf: mare. 19: pr. *6

Hafs butn, m. hafsbottnen: fundus maris. 19: pr.

Hafs nöþ, f. sjönöd: discrimen navigantium, naufragii periculum. 20: 1.

Halda, v. a. 1) behålla: tenere, retinere. 6: pr. *-di þæt hvar sum leghþi*, 20: pr. 2) hålla, iakttaga: servare, observare. *h. köp*, 6: pr, 1. *vil han eig h. (sc. legþo)*, 20: pr; 30: pr. *

Half mark (halmark), f. half mark: dimidia marca. 7, 11: pr; 18, 37: 2. *

Hals, m. hals: collum. *gældi sin h., havi foregiort -sinum, lösi (sin) h. meþ fritighi markum* (cfr. UplL), 11: 6; 12: 4; 18, 38: 5; 39. *6

Halver, adj. half: dimidius. *halft*, absolute, hälften: dimidium. 19: pr; 21: pr. *skipti til halfs við barn sin, 27. giptis til alz halfs*, 24. *

Hampn, f. hamn: portus. 8: pr; 9: 1; 20: pr. *4 (*hann*)

Hand (dat. *hendi*), f. hand: manus. *hava -da mællum*, 32: pr. *leþa sik af hendi, leþa sær fra handum*, vide *Leþa*. Cfr. *Vræþs hand, A hända*. *

Hand, ? slag: genus. Vide *Hvaria handa*. *6

Hardragh, n. hårdrag: vellicatio capillorum. 12: 2.

Hatter, m. hatt: pileum. *hyl kvarti h. æller huva*, 14: 2. *6

Haþ (pro *hat*), n. (vel *hater*, m.? Isl. *hatr*) hat: odium. 9: pr.

Hel, n. död: mors. *sla fæ i h.*, 31. * (*hæl*)

Hel (hæl), adj. hel: totus.)(*halver*, 30: pr. *

Hem, n. hem, boning: domus, domicilium. 14: 15. *4

Hema, adv. hemma: domi. *h. fore garþi*, 37: pr. *ær þæn h. i staþinum*, si is in urbe praesens adsit. 32: 2. *

Hemganga, f. hemgång: securitatis domesticae violatio. 12: 1.

Hemliker (hæmiliker), adj. hemlig: secretus. *-k hus*, 2: 1; 12: 3. *4 (*hemliker*)

Herians son, m. (vide SML) 21: pr. *4 (*hæriansun*)

Heta, v. n. heta, kallas: appellari. *hete þiuver*, 19: 2; 32: pr. *

Hin, pron. 1) den andre: ille, alter. 14: 9; 34, 37: 2. 2) den (som): is (qui). *h. sum köpti &c.* 6: 2; 20: pr; 30: pr. *h. drapit vitis*, 14: 7. *h. pant ut sætti*, 37: pr. 3) artic. def. *hina andra fyrar*, 14: 4. *

Hindra, v. a. hindra: impedire. 1: pr. *6

Hion, n. 1) pl. man och hustru: maritus et uxor. 25. 2) (vide UplL sub 2.) 17. *

Hit, adv. hit: huc. 8: pr. *3

Hitta, v. a. 1) hitta, finna: invenire. 19: pr, 3. 2) råka (att göra något): fortuito aliquid facere. *-tir (sc. maþer) skip bryta*, 19: 1. *

Hjelpa, v. a. c. dat. hjälpa, bärja: opem ferre, servare. *hvar sum þy goþa -per*, qui res naufragas servat. 19: 1. *

Hofman, m. hofman: aulicus. 40.

Hold, vide *Huld*.

Horkarl, m. horkarl: adulter. 15: pr.

Horkona, f. horkona: adultera. 21: pr.

*2

g., d. ä. betala: eodem pretio emere. 1: pr. *g. manni sak*, vide *Sak*. Cfr. *Ater giva*. *

Göper, adj. god: bonus. *göpe mæn*, 19: 2. *æptir göpra manna mætorþum*, *virning*, *orþum*, *skoþan*, *vitnum*, 1: 1; 9: 3; 19: 1, 3. *göþ kona*, 21: pr. cfr. *Vitni. gældi sva got qvikt* (sc. *fæ*) *gen döþo*, 31. *sla hion til göpra visu*, vide *Visa. þy göþa*, i. e. *göpsi*, 19: 1. *

Göps, n. (vide SML) 1 (ubi de bonis immobilibus sermo est), 6: pr; 8: pr; 19: pr; 20: 1, 3; 24, 29: pr; 32: pr; 40. Cfr. *Arfs göps*. *

Göps pæningar (pro *göps pæningar*), m. pl. ett slags fästpenning, som vid köp af lös egendom stundom gafs af köparen eller säljaren, eller af båda, till kyrkan eller de fattiga: pecunia, quae in emtionibus rerum mobilium ab emtore vel venditore vel utroque interdum dabatur aedi sacrae vel pauperibus; quaeque, ut dicit HALTAUS, cum daretur "pio animo, ut contractus bene prospereque procederet, simul erat argumentum mutui consensus et absoluti contractus" (*Gloss. Germ. v. Gottespfennig*; cfr. *Ih. Gloss. v. gudspenning*; DUFRESNE, L c. v. *denarius Dei*).) (*fæstipæninger*, 6: 1. coll. §. 2.

Göpvili, m. samtycke: consensus. *meþ . . lovi ok -lia*, 11: 7. *

Granni, m. granne: vicinus. Vide *Na-granni*. *

Grava, v. a. nedgräfvä: defodere. *kona skal livandis v. qvik i iorþ -vas*, 11: 3; 36: pr. *

Grevi, m. föreståndare: praefectus. Vide *Stupugrevi*. SPELMAN (*Glossar. archaiolog.*, v. *grafio*) observat v. *greve* hoc sensu olim frequens fuisse vocabulum in officialium denominatione; inter exempla adfert *gogravius*, praefectus pagi; *burgravius*, praefectus burgi seu castelli; *portgreve*, civitatis vel por-

tus praepositus; *tungrevius*, villae praepositus &c. Cfr. GRAFF, *Althochdeutscher Sprachschatz*, IV. pag. 313. BOSWORTH, *Dictionary of the Anglo-Sax. language*, v. *gerefa*. RIGHTHOFEN, *Altfries. Wörterbuch*, v. *greva*. OUTZEN, *Gloss. der Fries. Sprache*, v. *greve*.

Gripa, v. a. 1) gripa, fånga: comprehendere, capere. *þiuf g. ok ahænda*, 11: 5. *varþa -pin æller fangin*, 35. *varþa -pin meþ fals* &c., 38: 4, 5. *-pin fore þiufnaþ*, 11: pr. *inni -pin meþ konu*, 15: pr. 2) *g. til* (vide UplL). *g. til sins fangamans*, 11: 1. *g. til leþsnan* (lege *leþsnar*), 32: 1. *

Griper, m. (vide VGL sub 3.) *grip*, ni fallor, pro *griper* scriptum est 32: pr. *₂

Grun, n. (vide SML) *skip komber a g.*, i. e. in vado haeret. 20: 3. *₄

Gæf, f. gåfva: donum. Vide *Morghongæf*. *

Gæld, n. 1) betalning, ersättning: solutio, compensatio. *fullum -dum ater gælda*, 32: 2. Cfr. *Fæ gæld*. 2) gäld, skuld: aes alienum, debitum. 5, 9: 3; 40. *

Gælda, v. a. 1) betala, ersätta: solvere, rependere. 6: 2; 40. Cfr. *Ater gælda*. 2) böta: multam solvere. 38: 2. 3) mista för begånget brott: ob commissum crimen perdere. *-de sin hals*, 11: 6. 4) gälla (i värde): valere (certo pretio). 34, 37: pr. *

Gælskildugher (pro *gældskyldugher*), adj. gäldskyldig: obaeratus. 40.

Gærning, f. (vide ÖGL sub 2.) 14: 8. *misfirna man meþ orþum æller -gum*, 21: 1. *

Gærþ, f. görande: factio. Vide *Æptir gærþ*. *

Gæster, m. 1) främling, som ej är hemma i staden: advena, qui non est urbis incola. 38: 3.) (*bymaþer*, 14: 10. coll. §. 9; 21: pr. 2) hyresgäst: condu-

ctor aedium.)(*eghandi, husbonde, bonde*, 30: 1-3. *

Göma, v. a. förvara: custodire. *g. man*, 11: 4, 6. *g. at manni*, 11: 6. *

Göma, f. förvar: custodia. *full g.*, 8: pr. *

Göra, v. a. 1) göra: facere. Vide *Fo-regöra*. 2) arbeta (trä): facere (opus ex ligno), formare. *gört timber*, 32: 2. Cfr. *O giorþer*. *

Görari, m. kårande: actor. 9: 1.

H.

Haf, n. haf: mare. 19: pr. *6

Hafs butn, m. hafsboten: fundus maris. 19: pr.

Hafs nöþ, f. sjönöd: discrimen navigantium, naufragii periculum. 20: 1.

Halda, v. a. 1) behålla: tenere, retinere. 6: pr. *-di þæt hvar sum leghþi*, 20: pr. 2) hålla, iakttaga: servare, observare. *h. köp*, 6: pr, 1. *vil han eig h.* (sc. *legho*), 20: pr; 30: pr. *

Half mark (*halmark*), f. half mark: dimidia marca. 7, 11: pr; 18, 37: 2. *

Hals, m. hals: collum. *gældi sin h., havi foregiort -sinum, lösi (sin) h. meþ fritighi markum* (cfr. UplL), 11: 6; 12: 4; 18, 38: 5; 39. *6

Halver, adj. half: dimidius. *halft*, absolute, hälften: dimidium. 19: pr; 21: pr. *skipti til halves við barn sin, 27. giptis til alz halves*, 24. *

Hamn, f. hamn: portus. 8: pr; 9: 1; 20: pr. *4 (*hamn*)

Hand (dat. *hendi*), f. hand: manus. *hava -da mællum*, 32: pr. *leþa sik af hendi, leþa sær fra handum*, vide *Leþa*. Cfr. *Vræps hand, A hænda*. *

Hand, ? slag: genus. Vide *Hvaria handa*. *6

Hardragh, n. hårdrag: vellicatio capillorum. 12: 2.

Hatter, m. hatt: pileum. *hyl kvarti h. eller huva*, 14: 2. *6

Haþ (pro *hat*), n. (vel *hater*, m.? Isl. *hatr*) hat: odium. 9: pr.

Hel, n. död: mors. *sla fæ i h.*, 31. * (*hæl*)

Hel (*hæl*), adj. hel: totus.)(*halver*, 30: pr. *

Hem, n. hem, boning: domus, domicilium. 14: 15. *4

Hema, adv. hemma: domi. *h. fore garþi*, 37: pr. *ær þæn h. i stapinum*, si is in urbe praesens adsit. 32: 2. *

Hemganga, f. hemgång: securitatis domesticae violatio. 12: 1.

Hemiliker (*hæmiliker*), adj. hemlig: secretus. *-k hus*, 2: 1; 12: 3. *4 (*hemeliker*)

Herians son, m. (vide SML) 21: pr. *4 (*hæriansun*)

Heta, v. n. heta, kallas: appellari. *hete þiuver*, 19: 2; 32: pr. *

Hin, pron. 1) den andre: ille, alter. 14: 9; 34, 37: 2. 2) den (som): is (qui). *h. sum köpti &c.* 6: 2; 20: pr; 30: pr. *h. drapit vitis*, 14: 7. *h. pant ut sætti*, 37: pr. 3) artic. def. *hina andra fyrar*, 14: 4. *

Hindra, v. a. hindra: impedire. 1: pr. *6

Hion, n. 1) pl. man och hustru: maritus et uxor. 25. 2) (vide UplL sub 2.) 17. *

Hit, adv. hit: huc. 8: pr. *3

Hitta, v. a. 1) hitta, finna: invenire. 19: pr, 3. 2) råka (att göra något): fortuito aliquid facere. *-tir* (sc. *maþer*) *skip bryta*, 19: 1. *

Hjelpa, v. a. c. dat. hjälpa, bärge: opem ferre, servare. *hvar sum þy goþa -per*, qui res naufragas servat. 19: 1. *

Hofman, m. hofman: aulicus. 40.

Hold, vide *Huld*.

Horkarl, m. horkarl: adulter. 15: pr.

Horkona, f. horkona: adultera. 21: pr.

*2

g., d. ä. betala: eodem pretio emere. 1: pr. *g. manni sak*, vide *Sak*. Cfr. *Ater giva*. *

Göper, adj. god: bonus. *göpe mæn*, 19: 2. *æptir göpra manna mætorþum*, *virning*, *orþum*, *skoþan*, *vitnum*, 1: 1; 9: 3; 19: 1, 3. *göþ kona*, 21: pr. cfr. *Vitni. gældi sva got qvikt* (sc. *fæ*) *gen döþo*, 31. *sla hion til göpra visu*, vide *Visa. þy göþa*, i. e. *göþsi*, 19: 1. *

Göps, n. (vide SML.) 1 (ubi de bonis immobilibus sermo est), 6: pr; 8: pr; 19: pr; 20: 1, 3; 24, 29: pr; 32: pr; 40. Cfr. *Arfs göps*. *

Göps pæningar (pro *göps pæningar*), m. pl. ett slags fastpenning, som vid köp af lös egendom stundom gafs af köparen eller säljaren, eller af båda, till kyrkan eller de fattiga: pecunia, quae in emtionibus rerum mobilium ab emtore vel venditore vel utroque interdum dabatur aedi sacrae vel pauperibus; quaeque, ut dicit HALTAUS, cum daretur "pio animo, ut contractus bene prospereque procederet, simul erat argumentum mutui consensus et absoluti contractus" (*Gloss. Germ. v. Gottespfennig*; cfr. *Ih. Gloss. v. gudspenning*; DUFRESNE, l. c. v. *denarius Dei*).) (*fæstipæninger*, 6: 1. coll. §. 2.

Göpvili, m. samtycke: consensus. *meþ . . lovi ok -lia*, 11: 7. *

Granni, m. granne: vicinus. Vide *Na-granni*. *

Grava, v. a. nedgräfvä: defodere. *kona skal livandis v. qvik i iorþ -vas*, 11: 3; 36: pr. *

Grevi, m. föreståndare: praefectus. Vide *Stupugrevi*. SPELMAN (*Glossar. archaiolog.*, v. *grafio*) observat v. *greve* hoc sensu olim frequens fuisse vocabulum in officialium denominatione; inter exempla adfert *gogravius*, praefectus pagi; *burgravius*, praefectus burgi seu castelli; *portgreve*, civitatis vel por-

tus praepositus; *tungrevius*, villae praepositus &c. Cfr. GRAFF, *Althochdeutscher Sprachschatz*, IV. pag. 313. BOSWORTH, *Dictionary of the Anglo-Sax. language*, v. *gerefa*. RICHTHOFEN, *Altfries. Wörterbuch*, v. *greva*. OUTZEN, *Gloss. der Fries. Sprache*, v. *greve*.

Gripa, v. a. 1) gripa, fånga: comprehendere, capere. *þiuf g. ok ahænda*, 11: 5. *varþa -pin æller fangin*, 35. *varþa -pin meþ fals* &c., 38: 4, 5. *-pin fore þiufnaþ*, 11: pr. *inni -pin meþ komu*, 15: pr. 2) *g. til* (vide UplL). *g. til sins fangamans*, 11: 1. *g. til leþsnan* (lege *leþsnar*), 32: 1. *

Griper, m. (vide VGL. sub 3.) *grip*, ni fallor, pro *griper* scriptum est 32: pr. *₂

Grun, n. (vide SML.) *skip komber a g.*, i. e. in vado haeret. 20: 3. *₄

Gæf, f. gåfva: donum. Vide *Morghongæf*. *

Gæld, n. 1) betalning, ersättning: solutio, compensatio. *fullum -dum ater gælda*, 32: 2. Cfr. *Fæ gæld*. 2) gäld, skuld: aes alienum, debitum. 5, 9: 3; 40. *

Gælda, v. a. 1) betala, ersätta: solve-re, rependere. 6: 2; 40. Cfr. *Ater gælda*. 2) böta: mulctam solve-re. 38: 2. 3) mista för begånget brott: ob commissum crimen perdere. *-de sin hals*, 11: 6. 4) gälla (i värde): valere (certo pretio). 34, 37: pr. *

Gælskildugher (pro *gældskyldugher*), adj. gäldskyldig: obaeratus. 40.

Gærning, f. (vide ÖGL. sub 2.) 14: 8. *misfirna man meþ orþum æller -gum*, 21: 1. *

Gærþ, f. görande: factio. Vide *Æptir gærþ*. *

Gæster, m. 1) främling, som ej är hemma i staden: advena, qui non est urbis incola. 38: 3.) (*bymaþer*, 14: 10. coll. §. 9; 21: pr. 2) hyresgäst: condu-

ctor aedium.)(*eghandi, husbonde, bonde*, 30: 1-3. *

Göma, v. a. förvara: custodire. *g. man*, 11: 4, 6. *g. at manni*, 11: 6. *

Göma, f. förvar: custodia. *full g.*, 8: pr. *

Göra, v. a. 1) göra: facere. Vide *Fo-regöra*. 2) arbeta (trä): facere (opus ex ligno), formare. *gört timber*, 32: 2. Cfr. *O giorper*. *

Görari, m. käreande: actor. 9: 1.

H.

Haf, n. haf: mare. 19: pr. *6

Hafs butn, m. hafsbottn: fundus maris. 19: pr.

Hafs nöp, f. sjönöd: discrimen navigantium, naufragii periculum. 20: 1.

Halda, v. a. 1) behålla: tenere, retinere. 6: pr. *-di þæt hvar sum leghþi*, 20: pr. 2) hålla, iakttaga: servare, observare. *h. köp*, 6: pr, 1. *vil han eig h.* (sc. *legho*), 20: pr; 30: pr. *

Half mark (*halmark*), f. half mark: dimidia marca. 7, 11: pr; 18, 37: 2. *

Hals, m. hals: collum. *gældi sin h., havi foregiort -sinum, lösi (sin) h. meþ fritighi markum* (cfr. UplL), 11: 6; 12: 4; 18, 38: 5; 39. *6

Halver, adj. half: dimidius. *halft*, absolute, hälften: dimidium. 19: pr; 21: pr. *skipti til halves við barn sin*, 27. *gip-tis til alz halves*, 24. *

Hampn, f. hamn: portus. 8: pr; 9: 1; 20: pr. *4 (*hamn*)

Hand (dat. *hendi*), f. hand: manus. *hava -da mællum*, 32: pr. *leþa sik af hendi, leþa sær fra handum*, vide *Leþa*. Cfr. *Vræps hand*, *A hænda*. *

Hand, ? slag: genus. Vide *Hvaria handa*. *6

Hardragh, n. hårdrag: vellicatio capillorum. 12: 2.

Hatter, m. hatt: pileum. *hyl kvarti h. æller huva*, 14: 2. *6

Haf (pro *hat*), n. (vel *hater*, m.? Isl. *hatr*) hat: odium. 9: pr.

Hel, n. död: mors. *sla fæ i h.*, 31. * (*hæl*)

Hel (*hæl*), adj. hel: totus.)(*halver*, 30: pr. *

Hem, n. hem, boning: domus, domicilium. 14: 15. *4

Hema, adv. hemma: domi. *h. fore garþi*, 37: pr. *ær þæn h. i stapinum*, si is in urbe praesens adsit. 32: 2. *

Hemganga, f. hemgång: securitatis domesticae violatio. 12: 1.

Hemliker (*hæmiliker*), adj. hemlig: secretus. *-k hus*, 2: 1; 12: 3. *4 (*hemliker*)

Herians son, m. (vide SML) 21: pr. *4 (*hæriansun*)

Heta, v. n. heta, kallas: appellari. *hete þiuver*, 19: 2; 32: pr. *

Hin, pron. 1) den andre: ille, alter. 14: 9; 34, 37: 2. 2) den (som): is (qui). *h. sum köpti &c.* 6: 2; 20: pr; 30: pr. *h. drapit vitis*, 14: 7. *h. pant ut sætti*, 37: pr. 3) artic. def. *hina andra fyrar*, 14: 4. *

Hindra, v. a. hindra: impedire. 1: pr. *6

Hion, n. 1) pl. man och hustru: maritus et uxor. 25. 2) (vide UplL sub 2.) 17. *

Hit, adv. hit: huc. 8: pr. *3

Hitta, v. a. 1) hitta, finna: invenire. 19: pr, 3. 2) råka (att göra något): fortuito aliquid facere. *-tir* (sc. *mæper*) *skip bryta*, 19: 1. *

Hjælpa, v. a. c. dat. hjälpa, bärga: o-pem ferre, servare. *hvar sum þy goþa -per*, qui res naufragas servat. 19: 1. *

Hofman, m. hofman: aulicus. 40.

Hold, vide *Huld*.

Horkarl, m. horkarl: adulter. 15: pr.

Horkona, f. horkona: adultera. 21: pr.

*2

Hovop (dat. *hopp*), n. hufvud: caput. 12: 2; 14: 5. *

Hvar, pron. hvar, hvarje: quisque. Vide *Annar hvar*. *

Hvar, pron. hvilken: quis. *æptir hvær-ju þæt hælst ær*, de quacumque re. 21: 1. *haldi þæt h. sum legþi*, quicumque sit conductor. 20: pr. *hvat eld þæt hælst ær*, 41: 1. *hvat husum man legher hælst, hvat manni sum hæer varþer gripin*, 30: 1; 35. *i hvat garþi þæt hælst ær*, 41: 1. *

Hvar, adv. hvar: ubi. *h. (sum) þæt hælst ær v. ligger*, 12: pr; 32: 2. *h. gafflar ganga saman*, 33: 2. *e hvar*, 1. *

Hvarghin, pron. ingendera: neuter, nullus. *h. þera*, 6: 2. *

Hvaria handa, adj. indecl. ehvad slags: cuiuscumque generis. 14: 8, 21; 38: 5. *6

Hvarstat (pro *hvarstaþ*), adv. allestädes: ubique. 8: 3.

Hvart, adv. hvart, hvarthän: quorsum. 13: pr; 29: 1. *4

Hvat, conj. ehvad: sive. *e h. . . æller*, 27. *4

Hugg, n. hugg: ictus (securis &c.) *meþ v. i eno -gi*, 14: 1, 4. *

Hugga, v. a. 1) *hugga*: (securi &c.) caedere. *h. ukæris stræng v. tugh sunder*, 19: 3; 20: 2. Cfr. *Afhugga*. 2) *afhugga*: abscidere. *h. fæstur, tugh*, 19: 3; 20: 2. *

Hvilikin, pron. hvilken (som hälst): quicumque. Scribitur: *hwilikin* (forte lapsu calami), 1: pr; 11: pr. *hvolikin*, 2: pr. not. 21; 3: pr. n. 32; 4. n. 41. *

Huld (*hold*), n. kött: caro. *bloþsar i -di*) (*i hoffi*, 12: 2. *6

Hunzæm, f. hynda: canis femina. *2 (*hyndsima*) Inde

Hunzæma son, m. son af en hynda (ett oqvädinsord): filius canis (convicii genus). 21: pr. Cfr. VGL. v. *bykkihvelper*. Convicium eiusdem significationis, *sukin syn*, Rossis hodieque est famili-

are; et Mauri in boreali Africa habitantes christianis contemptum significare solent nomine rumi *ben-el-kilb*, i. e. christianus filius canis (vide *das Ausland*, 1842, N:o 258.). Conferantur antiqua convicia Germanica *hundes-sun* v. *zo-chen-sun* (a *zoche*, canis femina), filius canis, *kotzen-sun* (pro *katzen-sun*) v. *muzzen-sun* (a *muzze*, felis), filius felis, *merhen-sun* (a *merhe*, equa, cfr. VGL. v. *mæri*), filius equae (non filius meretricis, ut haec tria posteriora vocabula vertit ZIEMANN); quae convicia gravissima esse censebantur, et comprehendebantur nomine *scheltworte aus der christenheit*; vide ZIEMANN, *mittelhochdeutsch. Wörterb. v. kristenheit*; cfr. SCHMELLER, *Bayerisch. Wörterb.*, II. pag. 664.

Husa legha, f. hushyra: merces qua conducuntur aedes. 30: pr, 1, 3.

Husbonde, m. 1) husegare: dominus aedium.)(*gæster*, 30: 2. 2) *husbonde*: dominus. *stiæla af siælfsins h.*, 18. 3) (gift) man: maritus.)(*husfru*, 15: pr. *

Husfru, f. husmoder, hustru: materfamilias, uxor. 15, 27, 40. *

Huva, f. (vide ÖGL) Vide *Hatter*. *6

Hupstrika, v. a. hudstryka: virgis caedere. *h. man við stupuna*, 16. *4

Hylia, v. a. hólja, skyla: tegere. Vide *Hatter*. *

Hælst (*helstz*, *hæstz*, *hestz*, *halz*), adv. superl. hälst: potissimum. *e hvat han vil h. kæra, hvar sum þæt h. ær* &c. 9: pr; 12: pr; 13: pr; 14: 8; 21: 1; 30: 1; 31, 32: 2; 38: 5; 41: 1. *4 (*hæller*)

Hængia, 1) v. a. uphänga (i galge): suspendere (in patibulo). 11: pr, 3. 2) v. n. hänga (i galge): suspendi (in patibulo). 18. *

Hæpta, f. fängelse: carcer. *sætia man i iarn æller bysins h.*, 14: 15. *6 (*hæptur*)

Hær (*her*), adv. här (i staden): heic (in hac urbe). 35, 38: 3. *5

Hættu, v. a. (vide UplL) Vide *Víper hættu*. * (*hæta*)

Höggher, adj. stor (till antal &c.): magnus (numero &c.). *höghri* (compar.) *böter*, 14: 16. *i orþafari æru þer eig höghre æn andri mæn*, i. e. pro iis non penditur maior mulcta. 21: 1. *

Höra, v. a. höra: audire. *h. ep̄*, sc. iuramentum ab adversario dandum. 9: 1. *4

I.

Iamlangi, m. år: annus. *innan nat ok -ga*, 1: pr. *innan dagh ok -ga*, ibid. not. 7. * (*æmlange*)

Iarn, n. järn: ferrum. *brænnas meþ -ne*, vide *Brænna*. *sætia man i iarn* (i. e. ferrea vincula) *æller bysins hæptu*, 14: 15. *koma v. sætias i stapsins v. bysins i.*, 11: 6, 7. *6

Illvili, m. illvilja: malevolentia, malignitas. *hat ok i.*, 9: pr.

In fulghin, adj. inblandad: immixtus. Ita mihi vertenda videtur h. v., quae occurrit in locutione *-it fals*, 38: 5. cfr. UplL Kp. 2: pr. Had. vertit: 'falskt gods, som har inföljt med det goda.'

Innan (*innæ*, 33: 4.), præp. c. acc. v. dat. inom: intra. *i. mur*, 33: 4. *i. varþ ok vaku*, vide *Varþer*. *i. sex vikum*, 26. *i. nat ok iamlanga*, 1: pr. *i. dagh ok ar*, 26. *i. þre dagha*, 8: pr. *i. þæmma v. þænna tima*, 6: pr, 1; 9: 1. *þær i.*, intra illud tempus (sc. quadraginta dies). 14: 9. *

Inni, adv. inne: intus. *i. gripin meþ konu*, i. q. *innitakin* (vide ÖGL sub 1). 15: pr. *

Inrikis, adv. inrikes: intra (hoc) regnum. 1: 1. *4

Corp. Jur. Sv. G. Ant. Vol. VI.

Iorþa, v. a. jorda, begrafva: humare, sepelire. 29: pr. *

Ivir, præp. 1) öfver: super. *i. þværa gatu*, 14: 2; 33: 5. 2) angående, om: de. *kæra i. man*, 9: pr. *vita manni þiufnaþ i. nokot þing*, 11: 1. *

K.

Kal, ? kål: brassica. 23. *4

Kalgarþer, m. kålgård: hortus olitorius. 23.

Kalla, v. a. 1) kalla, tillkalla: vocare. Vide *Til kalla*, *A kallan*. 2) kalla: appellare. *k. man oqvæþins orþum*, 21: pr. *

Karl, m. karl: vir. Vide *Horkarl*. *

Kast, n. sjökast: rerum eiectio e navi in periculo naufragii. 20: 1.

Kasta, v. a. kasta: iacere, conicere. *k. man utbyrþis*, 13: pr. *k. annan af bolabro &c.* 13: 1. *k.*, absolute, göra sjökast: in periculo naufragii res e navi eicere. 20: 1, 3. Cfr. *Níper-*, *Ut kasta*. *

Kaster, m. (vide UplL) Vide *Vípukaster*. *5

Kinben, n. kindben: os maxillae. 14: 2.

Kirkiu bonaðer, m. kyrkokläder, helgdagsklädning: vestis festa. 27.

Kirkiu garþer, m. (vide VGL sub 2.) 12: 1. *

Kiva, v. n. kifva, tvista: litigare. *mæn kiva mællin sin*, 7.

Klunda, v. a. (vide ÖGL) 32: pr. *

Klokka, f. klocka: campana. Vide *Klæpper*. *

Klæpper, m. kläpp: pistillum campanae. *komber . . k. klokko* (i. e. klokko k.), si adhibeatur pistillum campanae, i. e. si campanae sono significatum fuerit incendium. 41: 1. *6

Kniver, m. knif: culter. 3: pr. Cfr. *Matkniver*. *5

Knutarum, n. rum för knutar (emel-

Hovop (dat. *hopp*), n. hufvud: caput. 12: 2; 14: 5. *

Hvar, pron. hvar, hvarje: quisque. Vide *Annar hvar*. *

Hvar, pron. hvilken: quis. *æptir hværiu þæt hælst ær*, de quacumque re. 21: 1. *haldi þæt h. sum leghþi*, quicumque sit conductor. 20: pr. *hvat eld þæt hælst ær*, 41: 1. *hvat husum man legher hælst, hvat manni sum hær varþer gripin*, 30: 1; 35. *i hvat garþi þæt hælst ær*, 41: 1. *

Hvar, adv. hvar: ubi. *h. (sum) þæt hælst ær v. ligger*, 12: pr; 32: 2. *h. gaf-lar ganga saman*, 33: 2. *e hvar*, 1. *

Hvarghin, pron. ingendera: neuter, nullus. *h. þera*, 6: 2. *

Hvaria handa, adj. indecl. ehvad slags: cuiuscumque generis. 14: 8, 21; 38: 5. *6

Hvarstat (pro *hvarstaþ*), adv. alle-städes: ubique. 8: 3.

Hvart, adv. hvart, hvarthän: quorsum. 13: pr; 29: 1. *4

Hvat, conj. ehvad: sive. *e h. . . æl-ler*, 27. *4

Hugg, n. hugg: ictus (securis &c.) *mep v. i eno -gi*, 14: 1, 4. *

Hugga, v. a. 1) *hugga*: (securi &c.) caedere. *h. akæris stræng v. tugh sun-der*, 19: 3; 20: 2. Cfr. *Afhugga*. 2) *af-hugga*: abscidere. *h. fæstur, tugh*, 19: 3; 20: 2. *

Hvilikin, pron. hvilken (som hælst): quicumque. Scribitur: *hwlikin* (forte lapsu calami), 1: pr; 11: pr. *hvolikin*, 2: pr. not. 21; 3: pr. n. 32; 4. n. 41. *

Huld (*hold*), n. kött: caro. *bloþsar i -di*) (*i hoffi*, 12: 2. *6

Hunzæm, f. hynda: canis femina. *2 (*hyndsima*) Inde

Hunzæma son, m. son af en hynda (ett oqvädinsord): filius canis (convicii genus). 21: pr. Cfr. VGL v. *bykkihvalper*. Convicium eiusdem significationis, *sukin syn*, Rossis hodieque est famili-

are; et Mauri in boreali Africa habitantes christianis contemptum significare solent nomine *rumi ben-el-kilb*, i. e. christianus filius canis (vide *das Ausland*, 1842, N:o 258.). Conferantur antiqua convicia Germanica *hundes-sun* v. *zochen-sun* (a *zoche*, canis femina), filius canis, *kotzen-sun* (pro *katzen-sun*) v. *muzzen-sun* (a *muzze*, felis), filius felis, *merhen-sun* (a *merhe*, equa, cfr. VGL v. *mæri*), filius equae (non filius meretricis, ut haec tria posteriora vocabula vertit ZIEMANN); quae convicia gravissima esse censebantur, et comprehendantur nomine *scheltworte ausz der christenheit*; vide ZIEMANN, *mittelhochdeutsch. Wörterb. v. kristenheit*; cfr. SCHMELLER, *Bayerisch. Wörterb.*, II. pag. 664.

Husa legha, f. hushyra: merces qua conducuntur aedes. 30: pr, 1, 3.

Husbonde, m. 1) husegare: dominus aedium.)(*gæster*, 30: 2. 2) *husbonde*: dominus. *stiela af siælfsins h.*, 18. 3) (gift) man: maritus.)(*husfru*, 15: pr. *

Husfru, f. husmoder, hustru: materfamilias, uxor. 15, 27, 40. *

Huva, f. (vide ÖGL) Vide *Hatter*. *6

Hupstrika, v. a. hudstryka: virgis caedere. *h. man við stupuna*, 16. *4

Hylia, v. a. hólja, skyla: tegere. Vide *Hatter*. *

Hælst (*helstz*, *hæstz*, *hestz*, *halz*), adv. superl. hælst: potissimum. *e hvat han vil h. kæra, hvar sum þæt h. ær* &c. 9: pr; 12: pr; 13: pr; 14: 8; 21: 1; 30: 1; 31, 32: 2; 38: 5; 41: 1. *4 (*hæl-ler*)

Hængia, 1) v. a. uphänga (i galge): suspendere (in patibulo). 11: pr, 3. 2) v. n. hänga (i galge): suspendi (in patibulo). 18. *

Hæpta, f. fängelse: carcer. *sætia man i iarn æller bysins h.*, 14: 15. *6 (*hæptur*)

Hær (*her*), adv. här (i staden): heic (in hac urbe). 35, 38: 3. *5

Hætta, v. a. (vide UplL.) Vide *Viper hætta*. * (*hæta*)

Höggher, adj. stor (till antal &c.): magnus (numero &c.). *höghri* (compar.) *böter*, 14: 16. *i orþafari æru þer eig höghre æn andri mæn*, i. e. pro iis non penditur maior mulcta. 21: 1. *

Höra, v. a. höra: audire. *h. eþ*, sc. iuramentum ab adversario dandum. 9: 1. *4

I.

Iamlangi, m. år: annus. *innan nat ok -ga*, 1: pr. *innan dagh ok -ga*, ibid. not. 7. * (*iæmlange*)

Iarn, n. järn: ferrum. *brænnas meþ -ne*, vide *Brænna*. *sætia man i iarn* (i. e. ferrea vincula) *æller bysins hæptu*, 14: 15. *koma v. sætias i stapsins v. bysins i.*, 11: 6, 7. *6

Illvili, m. illvilja: malevolentia, malignitas. *hat ok i.*, 9: pr.

In fulghin, adj. inblandad: immixtus. Ita mihi vertenda videtur h. v., quae occurrit in locutione *-it fals*, 38: 5. cfr. UplL. Kp. 2: pr. Had. vertit: "falskt gods, som har inföljt med det goda."

Innan (*innæ*, 33: 4.), præp. c. acc. v. dat. inom. *i. mur*, 33: 4. *i. varþ ok vaku*, vide *Varþer*. *i. sex vikum*, 26. *i. nat ok iamlanga*, 1: pr. *i. dagh ok ar*, 26. *i. þre dagha*, 8: pr. *i. þemma v. þænna tima*, 6: pr, 1; 9: 1. *þær i.*, intra illud tempus (sc. quadraginta dies). 14: 9. *

Inni, adv. inne: intus. *i. gripin meþ konu*, i. q. *innitakin* (vide ÖGL. sub 1.). 15: pr. *

Inriks, adv. inrikes: intra (hoc) regnum. 1: 1. *4

Corp. Jur. Sv. G. Ant. Vol. VI.

Iorþa, v. a. jorda, begrafva: humare, sepelire. 29: pr. *

Ivir, præp. 1) öfver: super. *i. þværa gatu*, 14: 2; 33: 5. 2) angående, om: *de kæra i. man*, 9: pr. *vita manni þiufnaþ i. nokot þing*, 11: 1. *

K.

Kal, ? kál: brassica. 23. *4

Kalgarþer, m. kálgård: hortus olitorius. 23.

Kalla, v. a. 1) kalla, tillkalla: vocare. Vide *Til kalla*, *A kallan*. 2) kalla: appellare. *k. man oqvæþins orþum*, 21: pr. *

Karl, m. karl: vir. Vide *Horkarl*. *

Kast, n. sjökast: rerum eiectio e navi in periculo naufragii. 20: 1.

Kasta, v. a. kasta: iacere, conicere. *k. man utbyrþis*, 13: pr. *k. annan af bolabro &c.* 13: 1. *k.*, absolute, göra sjökast: in periculo naufragii res e navi eicere. 20: 1, 3. Cfr. *Niper-*, *Ut kasta*. *

Kaster, m. (vide UplL.) Vide *Vipakaster*. *5

Kinben, n. kindben: os maxillae. 14: 2.

Kirkiu bonaper, m. kyrkokläder, helgdagsklädning: vestis festa. 27.

Kirkiu garþer, m. (vide VGL. sub 2.) 12: 1. *

Kiva, v. n. kifva, tvista: litigare. *mæn kiva mællin sin*, 7.

Klanda, v. a. (vide ÖGL.) 32: pr. *

Klokka, f. klocka: campana. Vide *Klæpper*. *

Klæpper, m. kläpp: pistillum campanae. *komber* . . *k. klokko* (i. e. *klokko k.*), si adhibeatur pistillum campanae, i. e. si campanae sono significatum fuerit incendium. 41: 1. *6

Kniver, m. knif: culter. 3: pr. Cfr. *Matkniver*. *5

Knutarum, n. rum för knutar (emel-

Hovop (dat. *hopp*), n. hufvud: caput. 12: 2; 14: 5. *

Hvar, pron. hvar, hvarje: quisque. Vide *Annar hvar*. *

Hvar, pron. hvilken: quis. *æptir hværiu þæt hælst ær*, de quacumque re. 21: 1. *haldi þæt h. sum leghþi*, quicumque sit conductor. 20: pr. *hvat eld þæt hælst ær*, 41: 1. *hvat husum man leggher hælst*, *hvat manni sum hær varþer gripin*, 30: 1; 35. *i hvat garþi þæt hælst ær*, 41: 1. *

Hvar, adv. hvar: ubi. *h. (sum) þæt hælst ær v. ligger*, 12: pr; 32: 2. *h. gaf-lar ganga saman*, 33: 2. *e hvar*, 1. *

Hvarghin, pron. ingendera: neuter, nullus. *h. þera*, 6: 2. *

Hvaria handa, adj. indecl. ehvad slags: cuiuscumque generis. 14: 8, 21; 38: 5. *6

Hvarstat (pro *hvarstaþ*), adv. allestädes: ubique. 8: 3.

Hvart, adv. hvart, hvarthän: quorsum. 13: pr; 29: 1. *4

Hvat, conj. ehvad: sive. *e h. . . æler*, 27. *4

Hugg, n. hugg: ictus (securis &c.) *mep v. i eno -gi*, 14: 1, 4. *

Hugga, v. a. 1) *hugga*: (securi &c.) caedere. *h. akæris stræng v. tugh sunder*, 19: 3; 20: 2. Cfr. *Af hugga*. 2) *afhugga*: abscidere. *h. fæstur, tugh*, 19: 3; 20: 2. *

Hvilikin, pron. hvilken (som hælst): quicumque. Scribitur: *hwlikin* (forte lapsu calami), 1: pr; 11: pr. *hvolikin*, 2: pr. not. 21; 3: pr. n. 32; 4. n. 41. *

Huld (*hold*), n. kött: caro. *bloþsar i -di*) (*i hoffi*, 12: 2. *6

Hunzæm, f. hynda: canis femina. *2 (*hyndsima*) Inde

Hunzæma son, m. son af en hynda (ett oqvädinsord): filius canis (convicii genus). 21: pr. Cfr. VGL v. *bykkjuhvelper*. Convicium eiusdem significationis, *sukin syn*, Rossis hodieque est famili-

are; et Mauri in boreali Africa habitantes christianis contemptum significare solent nomine *rumi ben-el-kilb*, i. e. christianus filius canis (vide *das Ausland*, 1842, N:o 258.). Conferantur antiqua convicia Germanica *hundes-sun* v. *zo-chen-sun* (a *zoche*, canis femina), filius canis, *kotzen-sun* (pro *katzen-sun*) v. *muzzen-sun* (a *muzze*, felis), filius felis, *merhen-sun* (a *merhe*, equa, cfr. VGL v. *mæri*), filius equae (non filius meretricis, ut haec tria posteriora vocabula vertit ZIEMANN); quae convicia gravissima esse censebantur, et comprehendantur nomine *scheltworte ausz der christenheit*; vide ZIEMANN, *mittelhochdeutsch. Wörterb. v. kristenheit*; cfr. SCHMELLER, *Bayerisch. Wörterb.*, II. pag. 664.

Husa legha, f. hushyra: merces qua conducuntur aedes. 30: pr, 1, 3.

Husbonde, m. 1) husegare: dominus aedium.)(*gæster*, 30: 2. 2) *husbonde*: dominus. *stiæla af siælfsins h.*, 18. 3) (gift) man: maritus.)(*husfru*, 15: pr. *

Husfru, f. husmoder, hustru: materfamilias, uxor. 15, 27, 40. *

Huva, f. (vide ÖGL) Vide *Hatter*. *6

Hupstrika, v. a. hudstryka: virgis caedere. *h. man viþ stupuna*, 16. *4

Hylia, v. a. hólja, skyla: tegere. Vide *Hatter*. *

Hælst (*helstz*, *hæstz*, *hestz*, *halz*), adv. superl. hælst: potissimum. *e hvat han vil h. kæra*, *hvar sum þæt h. ær* &c. 9: pr; 12: pr; 13: pr; 14: 8; 21: 1; 30: 1; 31, 32: 2; 38: 5; 41: 1. *4 (*hæl-ler*)

Hængia, 1) v. a. uphänga (i galge): suspendere (in patibulo). 11: pr, 3. 2) v. n. hänga (i galge): suspendi (in patibulo). 18. *

Hæpta, f. fängelse: carcer. *sætia man i iarn æller bysins h.*, 14: 15. *6 (*hæptur*)

Hær (*her*), adv. här (i staden): heic (in hac urbe). 35, 38: 3. *5

Hætta, v. a. (vide UplL.) Vide *Viper hætta*. * (*hæta*)

Högher, adj. stor (till antal &c.): magnus (numero &c.). *höghri* (compar.) böter, 14: 16. *i orþafari æru þer eig höghre æn andri mæn*, i. e. pro iis non penditur maior mulcta. 21: 1. *

Höra, v. a. höra: audire. *h. eþ*, sc. iuramentum ab adversario dandum. 9: 1. *4

I.

Iamlangi, m. år: annus. *innan nat ok -ga*, 1: pr. *innan dagh ok -ga*, ibid. not. 7. * (*iæmlange*)

Iarn, n. järn: ferrum. *brænnas með -ne*, vide *Brænna*. *sætia man i iarn* (i. e. ferrea vincula) *æller bysins hæptu*, 14: 15. *koma v. sætias i stapsins v. bysins i.*, 11: 6, 7. *6

Illvili, m. illvilja: malevolentia, malignitas. *hat ok i.*, 9: pr.

In fulghin, adj. inblandad: immixtus. Ita mihi vertenda videtur h. v., quae occurrit in locutione *-it fals*, 38: 5. cfr. UplL. Kp. 2: pr. Had. vertit: "falskt gods, som har inföljt med det goda."

Innan (*innæ*, 33: 4.), præp. c. acc. v. dat. inom: intra. *i. mur*, 33: 4. *i. varþ ok vaku*, vide *Varþer*. *i. sex vikum*, 26. *i. nat ok iamlanga*, 1: pr. *i. dagh ok ar*, 26. *i. þre dagha*, 8: pr. *i. þæmma v. þænna tima*, 6: pr, 1; 9: 1. *þær i.*, intra illud tempus (sc. quadraginta dies). 14: 9. *

Inni, adv. inne: intus. *i. gripin með konu*, i. q. *innitakin* (vide ÖGL. sub 1.). 15: pr. *

Inrikis, adv. inrikes: intra (hoc) regnum. 1: 1. *4

Corp. Jur. Sv. G. Ant. Vol. VI.

Iorþa, v. a. jorda, begrafva: humare, sepelire. 29: pr. *

Ivir, præp. 1) öfver: super. *i. þværa gatu*, 14: 2; 33: 5. 2) angående, om: *de. kæra i. man*, 9: pr. *vita manni þiufnaþ i. nokot þing*, 11: 1. *

K.

Kal, ? kål: brassica. 23. *4

Kalgarþer, m. kålgård: hortus olitorius. 23.

Kalla, v. a. 1) kalla, tillkalla: vocare. Vide *Til kalla*, *Akallan*. 2) kalla: appellare. *k. man oqvæþins orþum*, 21: pr. *

Karl, m. karl: vir. Vide *Horkarl*. *

Kast, n. sjökast: rerum eiectione e navi in periculo naufragii. 20: 1.

Kasta, v. a. kasta: iacere, conicere. *k. man utbyrþis*, 13: pr. *k. annan af bolabro &c.* 13: 1. *k.*, absolute, göra sjökast: in periculo naufragii res e navi eicere. 20: 1, 3. Cfr. *Niþer*-, *Ut kasta*. *

Kaster, m. (vide UplL.) Vide *Vipakaster*. *5

Kinben, n. kindben: os maxillae. 14: 2.

Kirkiu bonaþer, m. kyrkokläder, helgdagsklädning: vestis festa. 27.

Kirkiu garþer, m. (vide VGL. sub 2.) 12: 1. *

Kiva, v. n. kifva, tvista: litigare. *mæn kiva mællin sin*, 7.

Klanda, v. a. (vide ÖGL.) 32: pr. *

Klokka, f. klocka: campana. Vide *Klæpper*. *

Klæpper, m. kläpp: pistillum campanae. *komber . . k. klokko* (i. e. *klokko k.*), si adhibeatur pistillum campanae, i. e. si campanae sono significatum fuerit incendium. 41: 1. *6

Kniver, m. knif: culter. 3: pr. Cfr. *Matkniver*. *5

Knutarum, n. rum för knutar (emel-

lan hus): interstitium (inter aedificia) compactionibus trabium relictum. 2: pr.

Knuter, m. (vide HelsL.) 33: 2. *6

Knæ, n. knä: genu. 14: pr, 3. *6 (*kne*)

Kolder, m. (vide ÖGL.) 25. *

Koma, v. n. 1) komma: venire. *komber öx ok æmber* &c., i. e. si adhibeantur. 41: 1. 2) tillkomma, hända: accidere, fieri. *benlösing komber i, saramal koma i*, 14: 5; 17. Cfr. *Akoma*. 3) v. a. c. dat. (vide UplL sub 3.) *sva at han fulsæri komber i*, 14: 22, nisi v. *han delenda sit*. *

Kona, f. 1) qvinna: femina. Vide *Hor-, Trolkona*. 2) gift qvinna, hustru: femina nupta, uxor.)(*mö*, 12: 4; 14: 18. Cfr. *Apalkono barn*. * (*kuna*)

Korn, n. säd: seges, frumentum. 8: 1. *

Koster, m. 1) kostnad, bekostnad: impensa. 29: pr, ubi respicitur sumtus funebri. 2) pl. saker, egodelar: res, utensilia. *stolnir -tir*, res furtivae. 11: 5. * (*kuster*)

Krumpna, v. n. (vide ÖGL.) *finger -ar in a lova*)(*stander lipstarker*, 14: 1. *2

Krævia, v. a. kräfva, fordra: exigere. 37: 2. *k. gæld, gæld kræfs (af manni)*, 5, 40. *

Kunnugha, v. a. (vide UplL.) 3: 1. *4

Kunnugher, adj. kunnig, bekant: notus. -ukt göra, i. q. *kunnugha*. 8: pr. *2

Kænna, v. a. *kænnas við*, erkänna: fateri. *við drap kænnas*, 14: 7. Cfr. *Viðer kænnas*. *

Kæra, v. a. (vide VGL.) *k. a annan*, 4, 9: pr. *k. ivir man*, 9: pr. *þæn* (sc. sum) *kærþi*, 4. *

Kæra, f. käromål: actio. 9: pr. *4

Köp, n. köp: emtio. *köpa sinna lata* (lege *leta*; cfr. UplL.), 14: 6. Cfr. *Lip-, Ärvis köp*. *

Köpstaþer, m. stad: urbs. 4. *5

Köp vitni, n. 1) (vide UplL.) *lepa sær fra handum með tvem -num*, 32: pr. 2) bevisning med köpvitnen: probatio

per tales testes. *hava til tvæggi manna k.*, ibid. *4

L.

Lagh, n. pl. ed: iuramentum. *fæsta l. æller pæninga*, 22. *fællas at laghum*, 9: 4. *

Lagha dagher, m. dag, då ed i rättgångsmål kan gås: dies, quo iuramentum indiciale dari potest. 9: 1.

Laghbok, f. lagbok: codex iuris. *biskopsins l.*, 7. *

Lan, n. 1) lån och försträckning: commodatum et mutuum. *taka nokot lane af andrum*, 5: pr. *l. ut læna*, 1: 1. not. 18. 2) den lånta eller försträckta saken: res commodata vel mutuo data. 1: 1, ubi de mutuo sermo est. *l. ater gælda*, 5: pr. *

Land, n. 1) land, jord: terra, solum. *föra goþs* &c. (sc. ex nave) *in til -ds, goþs til -ds drivit* &c. 8: pr, 1; 19: pr, 3. *a þirro -de*, 19: pr. *kasta (man utþyrþis) in til -ds*, i. e. versus litus,)(*ut a sion*, 13: pr. 2) land, landskap: provincia. 13: 2. 3) landet, landsbygden: rus. -dit)(*staþin*, 32: pr, 1. *

Larben, n. lårben: os femoris. 14: 3.

Lasta, v. a. lasta: culpate, criminari. *l.* (sc. man) *æller illa tala til mans v. up a man*, 21: pr.

Lata, 1) v. a. lemna: relinquere. *lati ater knutarum* &c. 2. Sed *l.* perperam pro *leta*, 14: 6. 2) v. aux. a) låta (skö), tillåta: sinere (ut fiat). *l. þiuf undan ryma*, 11: 6. *l. slippa sik tugh af handum*, 20: 2. *l. sik nöhia*, 4. *lati sik um sæmia með þem* &c. 9: 2. b) låta (göra), föranstalta: curare (faciendum). *l. biuþa böter*, 14: 8, 9. *l. vin* &c. (*falt löpa*, 38: pr, 1, 3. *

Legha, f. 1) (vide HelsL sub 1.) 30: pr. *sælia skip a lægh* (pro *leghu*), i. e. locare. 20: pr. 2) lega, hyra (afgift):

merces (qua conducitur res). Cfr. *Husa-*, *Skiplegha*. *

Leghia (impf. *leghi*), v. a. (vide *HelsL*) *l. skip* &c. (af *manni*), 20: pr; 30: pr, 1. Cfr. *Samleghia*. *

Leta, v. a. *leta*, söka: quaerere. *köpa sinna l.* (*latæ perperam scriptum est*), (cfr. *UplL*), 14: 6. *

Lēpa (sup. *lēpt*, *læt*), v. a. *leda*, föra: ducere, ferre. *l. (man) ivir þry stræti*, *l. (man) um stapin*, 11: 7; 15: pr. *grip* (pro *griper*) *til lēpis*, res furtiva in medium producitur. 32: pr. *l.* (sc. rem litigiosam) *sik af hændi ok til annars*, 11: 1. *l. sær fra handum með tvem köpvitnum*, *l. fra sik*, 32: pr. *

Lēpsn, f. (vide *ÖGL*) *gripa til -nar*, 32: 1, ubi pro *-nar* scriptum est *lēpnæn*. *

Lif, n. 1) *kropp*: corpus. 14: 17. 2) *lif*: vita. 15: pr. *þiufnaþer* &c. *gar a lifsins vaða*, 11: 2; 35. *6

Liggia, v. n. *ligga*: iacere. 32: 2. *l. i tvæböte*, dicitur proprie de occiso, 12: 3; 14: 12, 16; sed occurrit etiam de vulnerato, 21: 1. *

Lin, n. 1) *lin*: linum. 8: 1. 2) *linne*: linteum. *þorf víþer bapi l. ok lækir*, *allitt*. 12: 2. *

Liva (impf. *lifþi*), v. n. *lefva*: vivere. 34. *

Livandis, adj. *levvande*: vivus. 11: 3. *

Liuari (pro *liughari*), m. *ljugare*: homo mendax. 21: pr. *4 (*liughari*)

Liugha, v. a. *ljuga*: mentiri. *l. æru mans af manni*, 16. *5

Liusa, vide *Lysa*.

Líþer, m. *led*: articulus. 14: 1. *6

Líþköp, n. *dryckesgille*, till firande af ett afslutadt köp: computatio ad celebrandam factam emtionem venditionem. *gælde -pit*, praestito impensas factae computationis. 6: 2; quem locum illustrant ius recentius Slesvicense cap. 67: "*drinket se ok in eyn teken der ko-*

penscup eynen wynkop, nicht gegeben in de hende, de id brickt, de ghelde den wynkop" (K. ROSENVINGE, *Saml. af gamle Danske Love*, V. p. 350.); et ius rec. Flensburgense cap. 38: "*drinken se wynkop, und gift dar neen gelt up, we des nicht holden wil, de betale den wynkop* (ibid. p. 401; cfr. p. 119, 143 &c., ubi eadem res appellatur *lithköp, lige-kjöff* &c. Cfr. etiam K. ANCHERS *saml. jurid. Skrifter*, II. p. 447, 448.). Usque ad nostra tempora permansit mos emtionem computatione celebrandi, quod hodieque appellatur *drička lidköp*, i. e. mercipotum bibere, ut rem medio aevo Latine expresserunt. Germani medii aevi eodem sensu dixerunt *litkouf, leikauf* &c., a *lit* v. *lid*, quod in diversis dialectis Germanicis denotavit potum, liquorem, poculum, unde *lithaus, litgeber, litkauser* (vel ut scribi soluit, *leuthaus* &c.), *caupona, caupo*; idemque etiam appellabatur *vinkouf*, et Latine *licopium, vinicopium*; transiit vero v. *leikauf* ad significationem arrhae in diversi generis contractibus usitatae. Cfr. *Ih. Gloss.* v. *lid*; *Gr. pag.* 191, 192. HALTAUS, *Gloss. Germ.* vv. *leikauf, leutgeb* &c.

Lípstarker, adj. *styf* i lederna (om finger): rigidus, cuius articuli flecti nequeunt (de digito). *standa l.*, 14: 1.

Lof, n. *lof*, tillátelse: venia. 11: 7; 33: 3. Cfr. *Orlof*. *6 (*luf*)

Lokka, v. a. *locka*: pellicere. *l. mans husfru* &c., sc. ad stuprum. 15: 1. *6

Lokker, m. *lock*, hárlöck: cinnus. *bapir -kar*, i. e. coma ab utroque latere frontis collecta. 14: 18. *3

Lova, v. a. 1) *tilláta*: permittere. 8: 1; 14: 8. Cfr. *Olovandis*. 2) *lofva*: promittere. 30: 3. *4

Lovi, m. *handlofve*, inre sidan af handen: vola. 14: 1.

Lysa, liusa, v. a. 1) *kungöra*, tillkän-

lan hus): interstitium (inter aedificia) compactionibus trabium relictum. 2: pr.

Knuter, m. (vide HelsL.) 33: 2. *6

Knæ, n. knā: genu. 14: pr, 3. *6 (*kne*)

Kolder, m. (vide ÖGL.) 25. *

Koma, v. n. 1) komma: venire. *komber öx ok æmber* &c., i. e. si adhibeantur. 41: 1. 2) tillkomma, hända: accidere, fieri. *benlösing komber i, saramal koma i*, 14: 5; 17. Cfr. *Akoma*. 3) v. a. c. dat. (vide UplL sub 3.) *sva at han fulsæri komber i*, 14: 22, nisi v. *han delenda sit*. *

Kona, f. 1) qvinna: femina. Vide *Hor-, Trolkona*. 2) gift qvinna, hustru: femina nupta, uxor.)(*mö*, 12: 4; 14: 18. Cfr. *Apalkono barn*. * (*kuna*)

Korn, n. säd: seges, frumentum. 8: 1. *

Koster, m. 1) kostnad, bekostnad: impensa. 29: pr, ubi respicitur sumtus funebris. 2) pl. saker, egodelar: res, utensilia. *stolnir -tir*, res furtivae. 11: 5. * (*kuster*).

Krumpna, v. n. (vide ÖGL.) *finger -ar in a lova*)(*stander lipstarker*, 14: 1. *2

Krævia, v. a. kräfva, fordra: exigere. 37: 2. *k. gæld, gæld kræfs (af manni)*, 5, 40. *

Kunnugha, v. a. (vide UplL.) 3: 1. *4

Kunnugher, adj. kunnig, bekant: notus. -ukt göra, i. q. *kunnugha*. 8: pr. *2

Kænna, v. a. *kænnas við*, erkänna: fateri. *við drap kænnas*, 14: 7. Cfr. *Víper kænnas*. *

Kæra, v. a. (vide VGL.) *k. a annan*, 4, 9: pr. *k. ivir man*, 9: pr. *þæn* (sc. sum) *kærþi*, 4. *

Kæra, f. käromål: actio. 9: pr. *4

Köp, n. köp: emtio. *köpa sinna lata* (lege *leta*; cfr. UplL.), 14: 6. Cfr. *Lip-, Ärvis köp*. *

Köpstaþer, m. stad: urbs. 4. *5

Köp vitni, n. 1) (vide UplL.) *leþa sær fra handum meþ tvem -num*, 32: pr. 2) bevisning med köpvitnen: probatio

per tales testes. *hava til tvæggi manna k.*, ibid. *4

L.

Lagh, n. pl. ed: iuramentum. *fæsta l. eller pæninga*, 22. *fellas at laghum*, 9: 4. *

Lagha dagher, m. dag, då ed i rättgångsmål kan gås: dies, quo iuramentum iudiciale dari potest. 9: 1.

Laghbok, f. lagbok: codex iuris. *biskopsins l.*, 7. *

Lan, n. 1) lån och försträckning: commodatum et mutuum. *taka nokot lane af andrum*, 5: pr. *l. ut læna*, 1: 1. not. 18. 2) den lånta eller försträckta saken: res commodata vel mutuo data. 1: 1, ubi de mutuo sermo est. *l. ater gælda*, 5: pr. *

Land, n. 1) land, jord: terra, solum. *föra goþs* &c. (sc. ex nave) *in til -ds, goþs til -ds drivit* &c. 8: pr, 1; 19: pr, 3. *a þirro -de*, 19: pr. *kasta (man utþyrþis) in til -ds*, i. e. versus litus,)(*ut a sion*, 13: pr. 2) land, landskap: provincia. 13: 2. 3) landet, landsbygden: rus. -dit)(*stapin*, 32: pr, 1. *

Larben, n. lårben: os femoris. 14: 3.

Lasta, v. a. lasta: culpae, criminari. *l.* (sc. man) *æller illa tala til mans v. up a man*, 21: pr.

Lata, 1) v. a. lemna: relinquere. *lata ater knutarum* &c. 2. Sed *l. perperam pro leta*, 14: 6. 2) v. aux. a) låta (skö), tillåta: sinere (ut fiat). *l. þiuf undan ryma*, 11: 6. *l. slippa sik tugh af handum*, 20: 2. *l. sik nöhia*, 4. *lata sik um sæmia meþ þem* &c. 9: 2. b) låta (göra), föranstalta: curare (faciendum). *l. biuþa böter*, 14: 8, 9. *l. vin* &c. (*falt löpa*, 38: pr, 1, 3. *

Legha, f. 1) (vide HelsL. sub 1.) 30: pr. *sælia skip a leggh* (pro *legghu*), i. e. locare. 20: pr. 2) lega, hyra (afgift):

merces (qua conducitur res). Cfr. *Husa-*, *Skipleglia*. *

Leghia (impf. *leghi*), v. a. (vide *HelsL*)
l. *skip* &c. (*af manni*), 20: pr; 30: pr, 1.
Cfr. *Samleglia*. *

Leta, v. a. leta, söka: quaerere. *köpa sinna l.* (*latæ* perperam scriptum est), (cfr. *UplL*), 14: 6. *

Lepa (sup. *lept*, *læt*), v. a. leda, föra: ducere, ferre. l. (*man*) *ivir þry stræti*, l. (*man*) *um stapiin*, 11: 7; 15: pr. *grip* (pro *griper*) *til leþis*, res furtiva in medium producitur. 32: pr. l. (sc. rem litigiosam) *sik af hændi ok til annars*, 11: 1. l. *sær fra handum meþ tvem köpvitnum*, l. *fra sik*, 32: pr. *

Lepsn, f. (vide *ÖGL*) *gripa til -nar*, 32: 1, ubi pro *-nar* scriptum est *lepznæn*. *

Lif, n. 1) kropp: corpus. 14: 17. 2) lif: vita. 15: pr. *þiufnaper* &c. *gar a lifsins vafa*, 11: 2; 35. *6

Liggia, v. n. ligga: iacere. 32: 2. l. i *tvæböte*, dicitur proprie de occiso, 12: 3; 14: 12, 16; sed occurrit etiam de vulnerato, 21: 1. *

Lin, n. 1) lin: linum. 8: 1. 2) linne: linteum. *þorf víper bapi l. ok lækir*, alitt. 12: 2. *

Liva (impf. *lifpi*), v. n. lefva: vivere. 34. *

Livandis, adj. lefvande: vivus. 11: 3. *

Liuari (pro *liughari*), m. ljugare: homo mendax. 21: pr. *4 (*liughari*)

Liugha, v. a. ljugá: mentiri. l. *æru mans af manni*, 16. *5

Liusa, vide *Lysa*.

Liper, m. led: articulus. 14: 1. *6

Lipköp, n. dryckesgille, till firande af ett afslutadt köp: computatio ad celebrandam factam emtionem venditionem. *gælde -pit*, praestito impensas factae computationis. 6: 2; quem locum illustrant ius recentius Slesvicense cap. 67: "drinket se ok in eyn teken der ko-

penscup eynen wynkop, nicht gegeben in de hende, de id brickt, de ghelde den wynkop" (K. ROSENVINGE, *Saml. af gamle Danske Love*, V. p. 350.); et ius rec. Flensburgense cap. 38: "drinken se wynkop, und gift dar neen gelt up, we des nicht holden wil, de betale den wynkop (ibid. p. 401; cfr. p. 119, 143 &c., ubi eadem res appellatur *lithköp, lige-kjöff* &c. Cfr. etiam K. ANCHERS *saml. jurid. Skrifter*, II. p. 447, 448.). Usque ad nostra tempora permansit mos emtionem computatione celebrandi, quod hodieque appellatur *drička lidköp*, i. e. mercipotum bibere, ut rem medio aevo Latine expresserunt. Germani medii aevi eodem sensu dixerunt *litkouf, leikauf* &c., a *lit* v. *lid*, quod in diversis dialectis Germanicis denotavit potum, liquorem, poculum, unde *lithaus, litgeber, litkauser* (vel ut scribi soluit, *leuthaus* &c.), caupona, caupo; idemque etiam appellabatur *vinkouf*, et Latine *licopium, vinicopium*; transiit vero v. *leikauf* ad significationem arrhae in diversi generis contractibus usitatae. Cfr. *Ih. Gloss.* v. *lid*; *Gr. pag.* 191, 193. *HALTAUS, Gloss. Germ.* vv. *leikauf, leutgeb* &c.

Lipstarker, adj. styf i lederna (om finger): rigidus, cuius articuli flecti nequeunt (de digito). *standu l.*, 14: 1.

Lof, n. lof, tillåtelse: venia. 11: 7; 33: 3. Cfr. *Orlof*. *6 (*luf*)

Lokka, v. a. locka: pellicere. l. *mans husfru* &c., sc. ad stuprum. 15: 1. *6

Lokker, m. lock, hårlock: cincinnus. *bapir -kar*, i. e. coma ab utroque latere frontis collecta. 14: 18. *3

Lova, v. a. 1) tillåta: permittere. 8: 1; 14: 8. Cfr. *Olovandis*. 2) lofva: promittere. 30: 3. *4

Lovi, m. handlofve, inre sidan af handen: vola. 14: 1.

Lysa, liusa, v. a. 1) kungöra, tillkän-

lan hus): interstitium (inter aedificia) compactionibus trabium relictum. 2: pr.

Knuter, m. (vide HelsL) 33: 2. *6

Knæ, n. knä: genu. 14: pr, 3. *6 (*kne*)

Kolder, m. (vide ÖGL) 25. *

Koma, v. n. 1) komma: venire. *komber öx ok æmber* &c., i. e. si adhibeantur. 41: 1. 2) tillkomma, hända: accidere, fieri. *benlösing komber i, saramal koma i*, 14: 5; 17. Cfr. *A koma*. 3) v. a. c. dat. (vide UpIL sub 3.) *sva at han fulsæri komber i*, 14: 22, nisi v. *han delenda sit*. *

Kona, f. 1) qvinna: femina. Vide *Hor-, Trolkona*. 2) gift qvinna, hustru: femina nupta, uxor.)(*mö*, 12: 4; 14: 18. Cfr. *Apalkono barn*. * (*kuna*)

Korn, n. säd: seges, frumentum. 8: 1. *

Koster, m. 1) kostnad, bekostnad: impensa. 29: pr, ubi respicitur sumtus funebris. 2) pl. saker, egodelar: res, utensilia. *stolnir -tir*, res furtivae. 11: 5. * (*kuster*)

Krumpna, v. n. (vide ÖGL) *finger -ar in a lova*)(*stander lipstarker*, 14: 1. *2

Krævia, v. a. kräfva, fordra: exigere. 37: 2. *k. gæld, gæld kræfs (af manni)*, 5, 40. *

Kunnugha, v. a. (vide UpIL) 3: 1. *4

Kunnugher, adj. kunnig, bekant: notus. -ukt göra, i q. *kunnugha*. 8: pr. *2

Kænna, v. a. *kænnas við*, erkänna: fateri. *við drap kænnas*, 14: 7. Cfr. *Viðer kænnas*. *

Kæra, v. a. (vide VGL) *k. a annan*, 4, 9: pr. *k. ivir man*, 9: pr. *þæn* (sc. sum) *kærþi*, 4. *

Kæra, f. käromål: actio. 9: pr. *4

Köp, n. köp: emtio. *köpa sinna lata* (lege leta; cfr. UpIL), 14: 6. Cfr. *Lip-, Ærvis köp*. *

Köpstaþer, m. stad: urbs. 4. *5

Köp vitni, n. 1) (vide UpIL) *leþa sær fra handum meþ tvem -num*, 32: pr. 2) bevisning med köpvitnen: probatio

per tales testes. *hava til tvæggi manna k.*, ibid. *4

L.

Lagh, n. pl. ed: iuramentum. *fæsta l. æller pæninga*, 22. *fællas at laghum*, 9: 4. *

Lagha dagher, m. dag, då ed i rättgångsmål kan gås: dies, quo iuramentum iudiciale dari potest. 9: 1.

Laghbok, f. lagbok: codex iuris. *biskopsins l.*, 7. *

Lan, n. 1) lån och försträckning: commodatum et mutuum. *taka nokot lane af andrum*, 5: pr. *l. ut læna*, 1: 1. not. 18. 2) den lånta eller försträckta saken: res commodata vel mutuo data. 1: 1, ubi de mutuo sermo est. *l. ater gælda*, 5: pr. *

Land, n. 1) land, jord: terra, solum. *föra goþs* &c. (sc. ex nave) *in til -ds, goþs til -ds drivit* &c. 8: pr, 1; 19: pr, 3. *a þirro -de*, 19: pr. *kasta (man utbyrþis) in til -ds*, i. e. versus litus,)(*ut a sion*, 13: pr. 2) land, landskap: provincia. 13: 2. 3) landet, landsbygden: rus. -dit)(*staþin*, 32: pr, 1. *

Larben, n. lårben: os femoris. 14: 3.

Lasta, v. a. lasta: culpate, criminari. *l.* (sc. man) *æller illa tala til mans v. up a man*, 21: pr.

Lata, 1) v. a. lemna: relinquere. *lati ater knutarum* &c. 2. Sed *l.* perperam pro leta, 14: 6. 2) v. aux. a) låta (ske), tillåta: sinere (ut fiat). *l. þiuf undan ryma*, 11: 6. *l. slippa sik tugh af handum*, 20: 2. *l. sik nöhia*, 4. *lati sik um sæmia meþ þem* &c. 9: 2. b) låta (göra), föranstalta: curare (faciendum). *l. biuþa böter*, 14: 8, 9. *l. vin* &c. (*falt*) *löpa*, 38: pr, 1, 3. *

Legha, f. 1) (vide HelsL sub 1.) 30: pr. *sælia skip a lægh* (pro leghu), i. e. locare. 20: pr. 2) lega, hyra (afgift):

merces (qua conducitur res). Cfr. *Husa-*, *Skiplegha*. *

Leghia (impf. *legghi*), v. a. (vide *HelsL*) l. *skip* &c. (af *manni*), 20: pr; 30: pr, 1. Cfr. *Samleghia*. *

Leta, v. a. *leta*, söka: quaerere. *köpa sinna l.* (*latæ* perperam scriptum est), (cfr. *UplL*), 14: 6. *

Lepa (sup. *lept*, *læt*), v. a. *leda*, föra: ducere, ferre. l. (*man*) *ivir þry stræti*, l. (*man*) *um stapin*, 11: 7; 15: pr. *grip* (pro *griper*) *til lepis*, res furtiva in medium productor. 32: pr. l. (sc. rem litigiosam) *sik af hændi ok til annars*, 11: 1. l. *sær fra handum meþ tvem köpvitnum*, l. *fra sik*, 32: pr. *

Lepsn, f. (vide *ÖGL*) *gripa til -nar*, 32: 1, ubi pro *-nar* scriptum est *lepznæn*. *

Lif, n. 1) *kropp*: corpus. 14: 17. 2) *lif*: vita. 15: pr. *þiufnaþer* &c. *gar a lifsins vaþa*, 11: 2; 35. *6

Liggia, v. n. *ligga*: iacere. 32: 2. l. i *tvæböte*, dicitur proprie de occiso, 12: 3; 14: 12, 16; sed occurrit etiam de vulnerato, 21: 1. *

Lin, n. 1) *lin*: linum. 8: 1. 2) *linne*: linteum. *þorf víper bapi l. ok lækir*, alitt. 12: 2. *

Liva (impf. *lifpi*), v. n. *lefva*: vivere. 34. *

Livandis, adj. *levvande*: vivus. 11: 3. *

Liuari (pro *liughari*), m. *ljugare*: homo mendax. 21: pr. *4 (*liughari*)

Liugha, v. a. *ljuga*: mentiri. l. *æru mans af manni*, 16. *5

Liusa, vide *Lysa*.

Líper, m. *led*: articulus. 14: 1. *6

Lípköp, n. *dryckesgille*, till firande af ett afslutadt köp: computatio ad celebrandam factam emtionem venditionem. *gælde -pit*, praestito impensas factae computationis. 6: 2; quem locum illustrant ius recentius Slesvicense cap. 67: "drinket se ok in eyn teken der ko-

penscup eynen wynkop, nicht gegeuen in de hende, de id brickt, de ghelden wynkop" (K. ROSENVINGE, *Saml. af gamle Danske Love*, V. p. 350.); et ius rec. Flensburgense cap. 38: "drinken se wynkop, und gift dar neen gelt up, we des nicht holden wil, de betale den wynkop (ibid. p. 401; cfr. p. 110, 143 &c., ubi eadem res appellatur *lithköp*, *lige-kiöff* &c. Cfr. etiam K. ANCHERS *saml. jurid. Skrifter*, II. p. 447, 448.). Usque ad nostra tempora permansit mos emtionem compotatione celebrandi, quod hodieque appellatur *dricka lidköp*, i. e. mercipotum bibere, ut rem medio aevo Latine expresserunt. Germani medii aevi eodem sensu dixerunt *litkouf*, *leikauf* &c., a *lit* v. *lid*, quod in diversis dialectis Germanicis denotavit potum, liquorem, poculum, unde *lithaus*, *litgeber*, *litkauser* (vel ut scribi soluit, *leuthaus* &c.), *caupona*, *caupo*; idemque etiam appellabatur *vinkouf*, et Latine *licopium*, *vinicopium*; transiit vero v. *leikauf* ad significationem arrhae in diversi generis contractibus usitatae. Cfr. *Ih. Gloss.* v. *lid*; *Gr. pag.* 191, 193. HALTAUS, *Gloss. Germ.* vv. *leikauf*, *leutgeb* &c.

Lípstarker, adj. *styf* i lederna (om finger): rigidus, cuius articuli flecti nequeunt (de digito). *standa l.*, 14: 1.

Lof, n. *lof*, tillåtelse: venia. 11: 7; 33: 3. Cfr. *Orlof*. *6 (*luf*)

Lokka, v. a. *locka*: pellicere. l. *mans husfru* &c., sc. ad stuprum. 15: 1. *6

Lokker, m. *lock*, hårlock: cincinnus. *bapir -kar*, i. e. coma ab utroque latere frontis collecta. 14: 18. *3

Lova, v. a. 1) *tillåta*: permittere. 8: 1; 14: 8. Cfr. *Olovandis*. 2) *lofva*: promittere. 30: 3. *4

Lovi, m. *handlofve*, inre sidan af handen: vola. 14: 1.

Lysa, *lius*a, v. a. 1) *kungöra*, tillkän-

lan hus): interstitium (inter aedificia) compactionibus trabium relictum. 2: pr.

Knuter, m. (vide HelsL.) 33: 2. *6

Knæ, n. knā: genu. 14: pr, 3. *6 (*kne*)

Kolder, m. (vide ÖGL.) 25. *

Koma, v. n. 1) komma: venire. *komber öx ok æmber* &c., i. e. si adhibeantur. 41: 1. 2) tillkomma, hända: accidere, fieri. *benlösing komber i, saramal koma i*, 14: 5; 17. Cfr. *Akoma*. 3) v. a. c. dat. (vide UplL. sub 3.) *sva at han fulsæri komber i*, 14: 22, nisi v. *han delenda sit*. *

Kona, f. 1) qvinna: femina. Vide *Hor-, Trolkona*. 2) gift qvinna, hustru: femina nupta, uxor.)(*mö*, 12: 4; 14: 18. Cfr. *Apalkono barn*. * (*kuna*)

Korn, n. säd: seges, frumentum. 8: 1. *

Koster, m. 1) kostnad, bekostnad: impensa. 29: pr, ubi respicitur sumtus funebri. 2) pl. saker, egodelar: res, utensilia. *stolnir -tir*, res furtivae. 11: 5. * (*kuster*)

Krumpna, v. n. (vide ÖGL.) *finger -ar in a lova*)(*stunder lipstarker*, 14: 1. *2

Krævia, v. a. kräfva, fordra: exigere. 37: 2. *k. gæld, gæld kræfs (af manni)*, 5, 40. *

Kunnugha, v. a. (vide UplL.) 3: 1. *4

Kunnugher, adj. kunnig, bekant: notus. -ukt göru, i. q. *kunnugha*. 8: pr. *2

Kænna, v. a. *kænnas við*, erkänna: fateri. *við drap kænnas*, 14: 7. Cfr. *Viðer kænnas*. *

Kæra, v. a. (vide VGL.) *k. a annan*, 4, 9: pr. *k. ivir man*, 9: pr. *þæn* (sc. sum) *kærþi*, 4. *

Kæra, f. käromål: actio. 9: pr. *4

Köp, n. köp: emtio. *köpa sinna lata* (lege *leta*; cfr. UplL.), 14: 6. Cfr. *Lip-, Ærvis köp*. *

Köpstaþer, m. stad: urbs. 4. *5

Köp vitni, n. 1) (vide UplL.) *lepa sær fra handum með tvem -num*, 32: pr. 2) bevisning med köpvitnen: probatio

per tales testes. *hava til tvæggi manna k.*, ibid. *4

L.

Lagh, n. pl. ed: iuramentum. *fæsta l. eller pæninga*, 22. *fællas at laghum*, 9: 4. *

Lagha dagher, m. dag, då ed i rättgångsmål kan gås: dies, quo iuramentum iudiciale dari potest. 9: 1.

Laghbok, f. lagbok: codex iuris. *biskopsins l.*, 7. *

Lan, n. 1) lån och försträckning: commodatum et mutuum. *taka nokot lane af andrum*, 5: pr. *l. ut læna*, 1: 1. not. 18. 2) den lånta eller försträckta saken: res commodata vel mutuo data. 1: 1, ubi de mutuo sermo est. *l. ater gælda*, 5: pr. *

Land, n. 1) land, jord: terra, solum. *föra goþs* &c. (sc. ex nave) *in til -ds, goþs til -ds drivit* &c. 8: pr, 1; 19: pr, 3. *a þirro -de*, 19: pr. *kasta (man utþyrþis) in til -ds*, i. e. versus litus,)(*ut a sion*, 13: pr. 2) land, landskap: provincia. 13: 2. 3) landet, landsbygden: rus. -dit)(*stapin*, 32: pr, 1. *

Larben, n. lårben: os femoris. 14: 3.

Lasta, v. a. lasta: culpae, criminari. *l.* (sc. man) *eller illa tala til mans v. up a man*, 21: pr.

Lata, 1) v. a. lemna: relinquere. *lati ater knutarum* &c. 2. Sed *l. perperam pro leta*, 14: 6. 2) v. aux. a) låta (ske), tillåta: sinere (ut fiat). *l. þiuf undan ryma*, 11: 6. *l. slippa sik tugh af handum*, 20: 2. *l. sik nöhia*, 4. *lati sik um sæmia með þem* &c. 9: 2. b) låta (göra), föranstalta: curare (faciendum). *l. biuþa böter*, 14: 8, 9. *l. vin* &c. (*falt*) *löpa*, 38: pr, 1, 3. *

Legha, f. 1) (vide HelsL. sub 1.) 30: pr. *sælia skip a lægh* (pro *leghu*), i. e. locare. 20: pr. 2) lega, hyra (afgift):

merces (qua conducitur res). Cfr. *Husa-*, *Skiplegha*. *

Leghia (impf. *leghi*), v. a. (vide *HelsL*) l. *skip* &c. (af *manni*), 20: pr; 30: pr, 1. Cfr. *Samleghia*. *

Leta, v. a. *leta*, söka: quaerere. *köpa sinna l.* (*latæ* perperam scriptum est), (cfr. *UplL*), 14: 6. *

Lepa (sup. *lept*, *læt*), v. a. *leda*, föra: ducere, ferre. l. (*man*) *ivir þry stræti*, l. (*man*) *um staþin*, 11: 7; 15: pr. *grip* (pro *griper*) *til lepis*, res furtiva in medium productor. 32: pr. l. (sc. rem litigiosam) *sik af hændi ok til annars*, 11: 1. l. *sær fra handum meþ tvem köpvitnum*, l. *fra sik*, 32: pr. *

Lepsn, f. (vide *ÖGL*) *gripa til -nar*, 32: 1, ubi pro *-nar* scriptum est *lepznæn*. *

Lif, n. 1) *kropp*: corpus. 14: 17. 2) *lif*: vita. 15: pr. *þiufnaþer* &c. *gar a lifsins vaþa*, 11: 2; 35. *6

Liggia, v. n. *ligga*: iacere. 32: 2. l. i *tvæböte*, dicitur proprie de occiso, 12: 3; 14: 12, 16; sed occurrit etiam de vulnerato, 21: 1. *

Lin, n. 1) *lin*: linum. 8: 1. 2) *linne*: linteum. *þorf víper baþi l. ok lækir*, alitt. 12: 2. *

Liva (impf. *lifþi*), v. n. *lefva*: vivere. 34. *

Livandis, adj. *levvande*: vivus. 11: 3. *

Liuari (pro *liughari*), m. *ljugare*: homo mendax. 21: pr. *4 (*liughari*)

Liugha, v. a. *ljuga*: mentiri. l. *æru mans af manni*, 16. *5

Liusa, vide *Lysa*.

Líper, m. *led*: articulus. 14: 1. *6

Lípköp, n. *dryckesgille*, till firande af ett avslutadt köp: computatio ad celebrandam factam emtionem venditionem. *gælde -pit*, praestito impensas factae computationis. 6: 2; quem locum illustrant ius recentius Slesvicense cap. 67: "drinket se ok in eyn teken der ko-

penscup eynen wynkop, nicht gegeuen in de hende, de id brickt, de ghelden wynkop" (K. ROSENVINGE, *Saml. af gamle Danske Love*, V. p. 350.); et ius rec. Flensburgense cap. 38: "drinken se wynkop, und gift dar neen gelt up, we des nicht holden wil, de betale den wynkop (ibid. p. 401; cfr. p. 110, 143 &c., ubi eadem res appellatur *lithköp*, *lige-kjöff* &c. Cfr. etiam K. ANCHERS *saml. jurid. Skrifter*, II. p. 447, 448.). Usque ad nostra tempora permansit mos emtionem computatione celebrandi, quod hodieque appellatur *dricka lidköp*, i. e. mercipotum bibere, ut rem medio aevo Latine expresserunt. Germani medii aevi eodem sensu dixerunt *litkouf*, *leikauf* &c., a *lit* v. *lid*, quod in diversis dialectis Germanicis denotavit potum, liquorem, poculum, unde *lithaus*, *litgeber*, *litkauser* (vel ut scribi soluit, *leuthaus* &c.), *caupona*, *caupo*; idemque etiam appellabatur *vinkouf*, et Latine *licopium*, *vinicopium*; transiit vero v. *leikauf* ad significationem arrhae in diversi generis contractibus usitatae. Cfr. *Ih. Gloss.* v. *lid*; *Gr. pag.* 191, 192. HALTAUS, *Gloss. Germ.* vv. *leikauf*, *leutgeb* &c.

Lípstarker, adj. *styf* i *lederna* (om *finger*): rigidus, cuius articuli flecti nequeunt (de digito). *standa l.*, 14: 1.

Lof, n. *lof*, tillåtelse: venia. 11: 7; 33: 3. Cfr. *Orlof*. *6 (*luf*)

Lokka, v. a. *locka*: pellicere. l. *mans husfru* &c., sc. ad stuprum. 15: 1. *6

Lokker, m. *lock*, *hårlock*: *cinnus*. *baþir -kar*, i. e. coma ab utroque latere frontis collecta. 14: 18. *3

Lova, v. a. 1) *tillåta*: *permittere*. 8: 1; 14: 8. Cfr. *Olovandis*. 2) *lofva*: *promittere*. 30: 3. *4

Lovi, m. *handlofve*, inre *sidan* af *handen*: *vola*. 14: 1.

Lysa, *liusa*, v. a. 1) *kungöra*, *tillkän-*

lan hus): interstitium (inter aedificia) compactionibus trabium relictum. 2: pr.

Knuter, m. (vide HelsL.) 33: 2. *6

Knæ, n. knâ: genu. 14: pr, 3. *6 (*kne*)

Kolder, m. (vide ÖGL.) 25. *

Koma, v. n. 1) komma: venire. *komber öx ok æmber* &c., i. e. si adhibeantur. 41: 1. 2) tillkomma, hända: accidere, fieri. *benlösing komber i, saramal koma i*, 14: 5; 17. Cfr. *Akoma*. 3) v. a. c. dat. (vide UplL. sub 3.) *sva at han fulsæri komber i*, 14: 22, nisi v. *han delenda sit*. *

Kona, f. 1) qvinna: femina. Vide *Hor-, Trolkona*. 2) gift qvinna, hustru: femina nupta, uxor.)(*mö*, 12: 4; 14: 18. Cfr. *Apalkono barn*. * (*kuna*)

Korn, n. säd: seges, frumentum. 8: 1. *

Koster, m. 1) kostnad, bekostnad: impensa. 29: pr, ubi respicitur sumtus funebri. 2) pl. saker, egodelar: res, utensilia. *stolnir -tir*, res furtivae. 11: 5. * (*kuster*)

Krumpna, v. n. (vide ÖGL.) *finger -ar in a lova*)(*stander lipstarker*, 14: 1. *2

Krævia, v. a. kräfva, fordra: exigere. 37: 2. *k. gæld, gæld kræfs (af manni)*, 5, 40. *

Kunnugha, v. a. (vide UplL.) 3: 1. *4

Kunnugher, adj. kunnig, bekant: notus. -ukt göra, i. q. *kunnugha*. 8: pr. *2

Kænna, v. a. *kænnas við*, erkänna: fateri. *viþ drap kænnas*, 14: 7. Cfr. *Viþer kænnas*. *

Kæra, v. a. (vide VGL.) *k. a annan*, 4, 9: pr. *k. ivir man*, 9: pr. *þæn* (sc. sum) *kærþi*, 4. *

Kæra, f. käromål: actio. 9: pr. *4

Köp, n. köp: emtio. *köpa sinna lata* (lege *leta*; cfr. UplL.), 14: 6. Cfr. *Lip-, Ærvis köp*. *

Köpstaþer, m. stad: urbs. 4. *5

Köp vitni, n. 1) (vide UplL.) *leþa sær fra handum meþ tvem -num*, 32: pr. 2) bevisning med köpvitnen: probatio

per tales testes. *hava til tvæggi manna k.*, ibid. *4

L.

Lagh, n. pl. ed: iuramentum. *fæsta l. eller pæninga*, 22. *fællas at laghum*, 9: 4. *

Lagha dagher, m. dag, då ed i rättgångsmål kan gås: dies, quo iuramentum iudiciale dari potest. 9: 1.

Laghbok, f. lagbok: codex iuris. *biskopsins l.*, 7. *

Lan, n. 1) lån och försträckning: commodatum et mutuum. *taka nokot lane af andrum*, 5: pr. *l. ut læna*, 1: 1. not. 18. 2) den lånta eller försträckta saken: res commodata vel mutuo data. 1: 1, ubi de mutuo sermo est. *l. ater gælda*, 5: pr. *

Land, n. 1) land, jord: terra, solum. *föra goþs* &c. (sc. ex nave) *in til -ds, goþs til -ds drivit* &c. 8: pr, 1; 19: pr, 3. *a þirro -de*, 19: pr. *kasta (man utbyrþis) in til -ds*, i. e. versus litus,)(*ut a sion*, 13: pr. 2) land, landskap: provincia. 13: 2. 3) landet, landsbygden: rus. -dit)(*staþin*, 32: pr, 1. *

Larben, n. lårben: os femoris. 14: 3.

Lasta, v. a. lasta: culpares, criminari. *l.* (sc. man) *æller illa tala til mans v. up a man*, 21: pr.

Lata, 1) v. a. lemna: relinquere. *lati ater knutarum* &c. 2. Sed *l.* perperam pro *leta*, 14: 6. 2) v. aux. a) låta (skö), tillåta: sinere (ut fiat). *l. þiuf undan ryma*, 11: 6. *l. slippa sik tugh af handum*, 20: 2. *l. sik nöhia*, 4. *lati sik um sæmia meþ þem* &c. 9: 2. b) låta (göra), föranstalta: curare (faciendum). *l. biuþa böter*, 14: 8, 9. *l. vin* &c. (*falt*) *löpa*, 38: pr, 1, 3. *

Legha, f. 1) (vide HelsL. sub 1.) 30: pr. *sælia skip a lægh* (pro *leghu*), i. e. locare. 20: pr. 2) lega, hyra (afgift):

merces (qua conducitur res). Cfr. *Husa-*, *Skiplegha*. *

Leghia (impf. *leghi*), v. a. (vide *HelsL*) *l. skip* &c. (*af manni*), 20: pr; 30: pr, 1. Cfr. *Samleghia*. *

Leta, v. a. *leta*, söka: quaerere. *köpa sinna l.* (*lata* perperam scriptum est), (cfr. *UplL*); 14: 6. *

Lepa (sup. *lept*, *læt*), v. a. *leda*, föra: ducere, ferre. *l. (man) ivir þry stræti*, *l. (man) um stapin*, 11: 7; 15: pr. *grip* (pro *griper*) *til lepis*, res furtiva in medium producitur. 32: pr. *l.* (sc. rem litigiosam) *sik af hændi ok til annars*, 11: 1. *l. sær fra handum með tvem köpvitnum*, *l. fra sik*, 32: pr. *

Lepsn, f. (vide *ÖGL*) *gripa til -nar*, 32: 1, ubi pro *-nar* scriptum est *lepznæn*. *

Lif, n. 1) *kropp*: corpus. 14: 17. 2) *lif*: vita. 15: pr. *þiufnaþer* &c. *gar a lifsins vafa*, 11: 2; 35. *6

Liggia, v. n. *ligga*: iacere. 32: 2. *l. i tvæböte*, dicitur proprie de occiso, 12: 3; 14: 12, 16; sed occurrit etiam de vulnerato, 21: 1. *

Lin, n. 1) *lin*: linum. 8: 1. 2) *linne*: linteum. *þorf víper bapi l. ok lækir*, alitt. 12: 2. *

Liva (impf. *lifpi*), v. n. *lefva*: vivere. 34. *

Livandis, adj. *levande*: vivus. 11: 3. *

Liuari (pro *liughari*), m. *ljugare*: homo mendax. 21: pr. *4 (*liughari*)

Liugha, v. a. *ljuga*: mentiri. *l. æru mans af manni*, 16. *5

Liusa, vide *Lysa*.

Liper, m. *led*: articulus. 14: 1. *6

Lipköp, n. *dryckesgille*, till firande af ett afslutadt köp: computatio ad celebrationem factam emtionem venditionem. *gælde -pit*, praestito impensas factae computationis. 6: 2; quem locum illustrant ius recentius Slesvicense cap. 67: "*drinket se ok in eyn teken der ko-*

penscup eynen wynkop, nicht gegeuen in de hende, de id brickt, de ghelde den wynkop" (K. ROSENVINGE, *Saml. af gamle Danske Love*, V. p. 350.); et ius rec. Flensburgense cap. 38: "*drinken se wynkop, und gift dar neen gelt up, we des nicht holden wil, de betale den wynkop* (ibid. p. 401; cfr. p. 119, 143 &c., ubi eadem res appellatur *lithköp, lige-kjöff* &c. Cfr. etiam K. ANCHERS *saml. jurid. Skrifter*, II. p. 447, 448.). Usque ad nostra tempora permansit mos emtionem computatione celebrandi, quod hodieque appellatur *drička lidköp*, i. e. mercipotum bibere, ut rem medio aevo Latine expresserunt. Germani medii aevi eodem sensu dixerunt *litkouf, leikauf* &c., a *lit* v. *lid*, quod in diversis dialectis Germanicis denotavit potum, liquorem, poculum, unde *lithaus, litgeber, litkauser* (vel ut scribi soluit, *leuthaus* &c.), *caupona, caupo*; idemque etiam appellabatur *vinkouf*, et Latine *licopium, vinicopium*; transiit vero v. *leikauf* ad significationem arrhae in diversi generis contractibus usitatae. Cfr. *Th. Gloss.* v. *lid*; *Gr. pag.* 191, 193. HALTAUS, *Gloss. Germ.* vv. *leikauf, leutgeb* &c.

Lipstarker, adj. *styf* i *lederna* (om finger): rigidus, cuius articuli flecti nequeunt (de digito). *standa l.*, 14: 1.

Lof, n. *lof*, tillåtelse: venia. 11: 7; 33: 3. Cfr. *Orlof*. *6 (*luf*)

Lokka, v. a. *locka*: pellicere. *l. mans husfru* &c., sc. ad stuprum. 15: 1. *6

Lokker, m. *lock*, hårlock: cincinnus. *bapir -kar*, i. e. coma ab utroque latere frontis collecta. 14: 18. *3

Lova, v. a. 1) *tillåta*: permittere. 8: 1; 14: 8. Cfr. *Olovandis*. 2) *lofva*: promittere. 30: 3. *4

Lovi, m. *handlofve*, inre sidan af handen: vola. 14: 1.

Lysa, liusa, v. a. 1) *kungöra*, tillkän-

nagifva: publicare, indicare. *l. fyndum*, 19: 2. 2) stadga, påbjuda: sancire, statuere. 41: pr. *

Lyti, n. (vide ÖGL) Vide *Vand lyti*. *6

Lytter (f. *lypt*), adj. lytt: deformatus. 14: 11. *6

Lyzn, f.? (a *lypa*, audire) hörsel: auditus. 14: pr.

Læ (pro *læa*), v. a. låna (ut), försträcka: mutuo dare. 1: 1. * (*læa*)

Lægger, m. skenben: crus. Vide *Læg-gia ben*. *5

Læggia, v. a. 1) lägga, sätta: ponere, collocare. -ger a (sc. rem emtam) *sit mærki*, 6: pr, 1. Cfr. *Fram-*, *Til læggia*. 2) bestämma, förelägga: statuere, constituere. Vide *Fore læggia*. *

Læggia ben, n. (a *lægger*) skenben: crus. *l. niþan knæ*) (*larben ovan knæ*, 14: 3.

Lægh, vide *Legha*.

Læghi, n. läge: situs. Vide *Akkærs-*, *Bryggiu læghi*. *5

Lækir, m. läkare: medicus. 14: 5. Cfr. *Lin*. *

Læna, v. a. utlåna: mutuo dare. 1: 1. Cfr. *Ut læna*. * (*lana*)

Længi, adv. länge: diu. *længer*, compar. 14: 6. *

Læsa, v. a. läsa: legere. Vide *Up læsa*. *5

Læsta, v. a. förderfva: laedere, perdere. *lyzn*, *öra*, *skip-tis*, 14: pr; 20: 3. *5

Lætter, adj. lätt: levis. Vide *Olætter*.

Lön, n. pl.? lön, betalning: pretium, compensatio. Vide *Arvupis lön*. *4

Löpa, v. n. rinna: fluere. *lata vin* &c. *falt l.*, d. ä. tappa det ur fatet och sälja det: vinum &c. vendendum de dolio haurire. 38: pr, 3. *lata vin dyra l.*, d. ä. sälja det dyrare: vinum carius vendere. 38: 1. *

Lös, adj. 1) lös: solutus, liber. *elder*

varþer l., 41: 1. 2) (vide ÖGL sub 2.) Vide *Saklös*. *

Lösa, v. a. 1) lösa, lossa: solvere, dissolvere. Vide *Benlösing*, *Ut lösa*. 2) lösa med penningar: pecunia redimere. a) lösa från straff medelst böters erläggande: mulcta solvenda a supplicio redimere. *lösi sik v. (sin) hals meþ firitighi markum*, 15: pr; 18, 38: 5. b) lösa pant: pignus redimere. 37: pr. Cfr. *Ater lösa*. *

Löt, f. betesmark: pascuum. Vide *Gen löt*. *

Löposæ fari, m. Lödösefarare, den som (reser till eller) kommer från Lödöse (med fartyg): is qui navibus mercatorii (Ludiosiam proficiscitur vel) ex Ludosia venit. 8: 1.

M.

Magha (in inf. non occurrit), v. n. 1) kunna: posse. *hvar han (bæst) ma*, 1, 37: pr. *sva at vafa v. sea ma*, 19: pr; 20: pr. (sc. *þær*) *sum ma akas ok riþas*, 33: 4. *sum hint mate gælda*, 34. 2) (vide UplL sub 2.) *bonda mughum vir bisætia*, 40. *

Mal, n. (vide VGL sub 2.) Vide *Sara mal*. *

Malmer, vide Ind. nom. propr.

Malseghandi, m. målsegande: privatus actor. 14: 1, 4.) (*foghotin ok staþin*, 14: 8, 20, 21. *

Manaper, m. månad: mensis. 30: 2. *

Mantol, m. mantel: pallium. *bæra staþsins m.*, poena ignominiosa feminis adulterii convictis irrogata. 15: pr. Quale illud pallium fuerit, facile conici potest, cum cognitus sit mos veterum abscindendi partem posticam pallae adulterae; quem morem etiam apud nostrates valuisse, monstrat VGL. II. G. 5. Similia exempla e legibus exteris adfert Gr. pag. 711, 712; inter quae id maxime

rem illustrat, quod retulit vetus auctor ex saeculo XVII: "if eyther wife or maid were found in dishonesty, her clothes were cut off round about her, beneath the girdlestead, and she was whipped and turned out, to be derided of the people." Huic poenae conferatur poena portandorum lapidum urbis, StL G. 10; et forte haec ita connexa fuerunt, ut femina, cui imponebantur lapides urbis, ignominioso pallio induta esset, sicut fere statuunt exteræ quaedam leges a Gr. pag. 720, 721. citatae: "la fame portera la pierre, toute nuë en sa chemise à la procession"; "si duae mulieres rixantur . . portabunt duos lapides per catenas cohaerentes . . et ambae ibunt in camisiis suis." At vocem *mantol* loco supra citato istos lapides, qui in formam pudendi virilis efformati fuisse feruntur, significasse, ut pro certo statuit Ih., qui h. v. vertit: "viri membra genitalia, a *man*, vir, et *tol*, instrumentum," ut adeo verba *staþsins m.* vertenda essent: membrum virile urbis, id neutiquam mihi videtur esse verisimile. *5

Marghir, pron. pl. mänge: multi. 30: 1; 34. *5

Mark, f. 1) mark (vigt): marca librata. *böte þrætan -ker silfs*, 4, 21: pr, 2. 2) mark penningar: marca monetalis. Vide *Half mark*. *

Mark, n. gräns: terminus. *innan staþsins m.*, 19: 1. *3

Markatal, n. (vide UplL) *æptir -li*, 20: 1, 3. *3

Marknaþer, m. marknad: mercatus. 8:3.

Martins mæssa, f. (vide VGL) 8:3. *4

Mata, f. mátt, mál: mensura. 38: 2. Cfr. *Vanmata*.

Matbiærgha sik, v. rec. hjelþa sig sjelf dá man skall äta: sine alieno auxilio cibum capere. *han giter eig -burghit sik*, 14: 11.

Matkniver, m. matknif, bordsknif: culter cibarius. 14: 13. *4

Maþer, man, m. 1) menniska: homo. *aldra manna gata v. torgh*, 2: 1; 12: 2. 2) man: vir. *goþe mæn*, vide *Goþer*. *

Mere (dat. *merom*, n. *meru*), adj. störrer: maior. *m. skip, morghongæf* &c. 8: 1; 13: pr; 20: pr; 27, 29: 1; 37: pr, 2; 38: 1, 4. *mester*, superl. störst: maximus. *at -stu*, högst: ad summum. 9: pr. *

Meþ (*mæþir*, 3: pr. not. 36.), præp. 1) jämlikt, enligt: convenienter, secundum. *m. staþsins ræt*, 40. 2) adverbialiter, derjämte, tillika: praeterea, simul. *ok m. þre marker*, 38: pr, 1. *

Minni, n. godvilja, välbehag: arbitrium, indulgentia. *blivi i eghandans m.*, d. ä. han beror af egarens välbehag, huru länge denne vill låta hans hus stå kvar: obnoxius esto indulgentiae vicini, a qua pendet quamdiu maneat aedificium. 33: 3. *3

Minni (dat. n. *-nu*), adj. mindre: minor. 8: 1; 13: pr; 20: pr. &c. *minna*, n. absolute, mindre: minus. 5: pr; 11: pr; 33: pr; 40. *

Mioþer, m. mjöd: mulsum, hydromeli. 38: 2. *1 (*mioder*)

Mirkia, v. a. utmärka, bestämma: designare, definire. *dagher -kis innan sex vikum*, i. e. nomine diei (hoc loco) denotatur spatium sex septimanarum. 26. *6 (*mærkia*)

Misfirma, v. a. misfirma, förolämpa: laedere, iniuriam inferre. *m. man meþ orþum æller gærningum*, 21: 1. *5

Miþer, adj. (vide VGL) *fora v. æptir miþian dagh*, 12: 2; 39: 1. *6

Miþir, vide *Myrþa*.

Morghongæf, *morghin gæf*, f. (vide UplL) 27. *5

Morþari, m. (vide VGL) 21: pr. *6

Morþbrænnari, m. mordbrännare: incendiarius. 21: pr; 36: pr.

Mot, n. möte, sammankomst: conventus. Vide *Byamat*. *

Munder, m. mun: os. 14: 2. *3

Mur, m. mur: murus. *innan m.*, inom stadens ringmur: intra moenia quibus cingitur urbs. 33: 4.

Mykil, adj. stor, mycken: magnus. 11: 7; 13: pr. *

Myrþa (præs. *myþir*, *miþir*), v. a. mörda: occulte interficere. 36: pr. *

Mæla, v. a. lofva, utfästa: promittere, spondere. *sum han* (sc. *gæstrin*) *mælti hanum* (sc. *eghandanum*), 30: 1. *6

Mællum, *mællin* (*mellam*, 2: pr.), præp. c. gen. v. acc. emellan: inter. 2, 8: 3; 13: 2. *handa m.*, vide *Hand. m. sin*, 7. *sina m.*, 29: 1. *þera m.*, sc. inter tres et sex marcas. 5: 1. *

Mæn, conj. medan: dum. Vide *E*. *

Mærki, n. märke: signum, nota, character. *læggiã a* (sc. rem emtam) *sit m.*, 6: pr, 1. *6

Mæssa, f. högtid: festum. Vide *Martins mæssa*. *

Mæstari, m. styresman: rector. Vide *Borghamæstari*. *6

Mæta, v. a. 1) mäta: metiri. *m. ut meþ minni spanni*)(*köpa in meþ merom spanni*, 38: 4. 2) värdera: aestimare, taxare. 30: 3. *

Mætorþ (*mæþsorþ*, 1: 1. not. 19.), n. värdering: aestimatio, taxatio. *æptir goþra manna -þum ok forskælum*, 1: 1. *æptir goþra manna virning ok -þum*, 9: 3. *meþ tvæggia manna vitnum ok -þum*, 37: 1. *3

Mö, f. mö: virgo. Vide *Kona 2*. *6

N.

Nagranni, m. granne: vicinus. 2: pr. (ubi sermo est de proximo vicino); 3: 1; 32: pr. *6

Nat, f. dygn: dies civilis, dies cum nocte. 14: 9. Cfr. *Iamlangi*. *

Niþan, *næþan*, præp. nedanför: infra. *n. knæ v. albogha*, 14: pr, 3. *ovan hans garþ æller n.*, d. ä. på ömse sidor: citra et ultra domicilium eius. 12: pr. *4

Niþer kasta, v. a. nedkasta, nedrifva (hus): demoliri, destruere (aedificium). 2: pr. not. 21.

Niþer stigha, v. n. nedstiga: descendere. 10: 1.

Niþer taka, v. a. nedtaga, nedrifva (hus): destruere (aedificium). 2: pr.

Niþærster, adj. nederst: inferior. 14: 2.

Norþan (*norþen*), adv. i norr: a septentrione. *til n.*, 8: 3. *6

Nyrri, adj. norre: septentrionalis. 39: pr. *3

Næmd, f. (vide VGL) *tolf mæn skulu væria han æller fælla ok rapí halvi n. hvar þera*, 12: pr. *væri sik meþ tolf rapmannum ok rapí halvi n.*, 14: pr. *

Næmpna (*næenna*), v. a. 1) nämna, namngifva: nominare. *n. sin fangaman*, 32: pr. 2) utnämna, förordna: designare, eligere. *n. byman at ganga &c.* 21: 1. *

Nærmer, præp. compar. närmare: propius. *n. aþrum*, 33: 1. *6 (*nær*)

Næsar, f. pl. (vide VGL) 14: pr; 15: 1. *

Næst, præp. c. dat. i q. *næsta*. 2: 1. not. 28. *þær n.*, vide *þær*.

Næsta, præp. c. dat. vid, bredvid: iuxta. 9: 1. *5

Næstu, præp. c. dat. i q. *næsta*. *n. sinum granna*, i e. iuxta aream vicini. 2: 1.

Næþan, vide *Niþan*.

Nöghia (*nöhia*), v. a. vara nöjd: contentum esse. *n. at (borghan)*, 40. *lata sik n. at dom*, 4. *4

Nöþ, f. (vide HelsL) Vide *Hafs nöþ*. *6

O.

Offer, n. (vide VGL) 29: pr, ubi ser-

mo est de eo, quod pro sepultura sacerdoti penditur. *

Ofsinne, n. (vide UplL) *siord ok o.*, vis maris vel alia calamitas; nisi v. o. proprie significet violentiam saevientis maris, ut ista duo vocabula eandem rem respiciant. 20: 1. Cfr. VML v. *ofse*, et UplL v. *offsinnis arf*. *3

Ogilder, adj. (vide VGL sub 3.) *þæt ær -lt*, 17. *

O giorþer, adj. oarbetad (om trä): (lignum) ex quo non factum est opus. 32: 2. *4

Ok, adv. ock, också: quoque. *kan ok vara* &c. 1: pr. *þæn leþir ok* &c. 11: 1. *ok fiærþung*, 19: pr. *takin ok*, 29: pr. *ok manapi*, 30: 2. *5

Olovandis, adv. olofvandes: non data venia. 10: 1; 33: pr. *

Olættar, adj. (egentligen tung: proprie gravis) hafvande: gravida. 11: 4.

Op, n. rop: clamor. *op ok akallan*, allitt. 12: pr. *4

Oppinbara, v. a. (vide VGL) 11: 1. *4 (*uppinbara*)

Opt (op), adv. ofta: saepe. 22. * (*optare*)

Oqvæþins orþ, n. oqvädinsord: convicium. *kalla man -þum*, 21: pr. *

Or, ur, præp. c. dat. ur, från: ex. *sighla or hampnum*, 20: pr. *at han or* (sc. *bati*) *stegh*, 10: pr. *sla ur manni tænder*, 14: 2. *ringia or varþi*, 41: 1. *fara bort or taksætning*, 40. *

Orka, v. a. c. dat. orka, förmå: posse (facere). *o. botum*, 14: 13; 16. *

Orlof, n. tillåtelse: venia. 10: pr; 20: pr; 38: pr. *6

Orþ, n. ord: verbum. *æptir goþra manna orþum*, 19: 1. Cfr. *Misfirma*; *Mæt-*, *Oqvæþins orþ*. *

Orþafar, n. förolämpning med ord: iniuria verbis alicui illata. 21: 1. Conferri potest Isl. *sárafar*, vulneratio; sed

Isl. *ordfæri*, modus loquendi, *ordferd*, sermo, huc non videntur pertinere.

Orættar, urættar, adj. orätt, oriktig: falsus, vitiosus. *o. pundari* &c. 38: 4. *4

O sater, adj. oense: discors, inimicus. 14: 12. *

Oskipter, adj. oskift, odelad: non divisus. *af (bæggia þerra goþs) -tu*, 27, 29: pr. *

Ostbytta, f. ostkar; så kallades ett slags kar, som brukades vid sakers up-tagande från sjöbotten: forma casearia, fiscellum; ita appellabatur vas quoddam, quo ad res in fundo maris demersas tollendas usi sunt veteres. 19: pr. Ih., mera coniectura nixus, statuit v. *ost* proprie significare vas vel fiscellam, *bytta* vero esse glossema, quod in textum irrepsit.

Ovan, adv. et præp. ofvan, ofvantill, ofvanför: superne, supra. *byggia o. a man*, vide *A 2. o. knæ* v. *albogha*, 14: pr, 3. Cfr. *Niþan*. *

Ovormaghi, m. (vide ÖGL) 14: 20. *

P.

Panter, m. pant: pignus. 9: 3; 37: pr, 1, 2. *goþs ut til pant sætia*, 1: 1. *sæt-ia andrum pant*, 37: pr. *pant ut sætia*, vide *Ut sætia*. *6

Pikizdaghar, m. pl. pingst: festum pentecostes. 8: 3. *

Pundari, m. pyndare, ett slags våg för tyngre varor, med endast en skål, och således ett mellanting af besman och den nu brukliga vågbalansen: staterae genus, unam tantum lancem habens, in eo dissimile librae bilanci nostro tempore usitatae. () (*klufvægin vagh*, StL Kg. 25.) 38: 4. Cfr. *Grágás*, Kp. 83. M. L. Gulapl. Kp. 29.

Puster (pust), m. (vide UplL) 12: 2. *5

Pæninger, m. 1) pl. penningar: pecunia. 1: 1; 30: 1, 2; 34, 40. Cfr. *Lagh*,

Mot, n. möte, sammankomst: conventus. Vide *Byamot*. *

Munder, m. mun: os. 14: 2. *3

Mur, m. mur: murus. *innan m.*, inom stadens ringmur: intra moenia quibus cingitur urbs. 33: 4.

Mykil, adj. stor, mycken: magnus. 11: 7; 13: pr. *

Myrþa (præs. *myþir*, *miþir*), v. a. mörda: occulte interficere. 36: pr. *

Mæla, v. a. lofva, utfästa: promittere, spondere. *sum han* (sc. *gæstrin*) *mælti hanum* (sc. *eghandanum*), 30: 1. *6

Mællum, *mællin* (*mellam*, 2: pr.), præp. c. gen. v. acc. emellan: inter. 2, 8: 3; 13: 2. *handa m.*, vide *Hand. m. sin*, 7. *sina m.*, 29: 1. *þera m.*, sc. inter tres et sex marcas. 5: 1. *

Mæn, conj. medan: dum. Vide *E*. *

Mærki, n. märke: signum, nota, character. *læggi a* (sc. rem emtam) *sit m.*, 6: pr, 1. *6

Mæssa, f. högtid: festum. Vide *Martins mæssa*. *

Mæstari, m. styresman: rector. Vide *Borghamæstari*. *6

Mæta, v. a. 1) mäta: metiri. *m. ut meþ minni spanni*)(*köpa in meþ merom spanni*, 38: 4. 2) värdera: aestimare, taxare. 30: 3. *

Mætorþ (*mæþsorþ*, 1: 1. not. 19.), n. värdering: aestimatio, taxatio. *æptir goþra manna -þum ok forskælum*, 1: 1. *æptir goþra manna virning ok -þum*, 9: 3. *meþ tvæggi manna vitnum ok -þum*, 37: 1. *3

Mö, f. mö: virgo. Vide *Kona 2*. *6

N.

Nagranni, m. granne: vicinus. 2: pr. (ubi sermo est de proximo vicino); 3: 1; 32: pr. *6

Nat, f. dygn: dies civilis, dies cum nocte. 14: 9. Cfr. *Iamlangi*. *

Niþan, *næþan*, præp. nedanför: infra. *n. knæ v. albogha*, 14: pr, 3. *ovan hans garþ æller n.*, d. ä. på ömse sidor: citra et ultra domicilium eius. 12: pr. *4

Niþer kasta, v. a. nedkasta, nedrifva (hus): demoliri, destruere (aedificium). 2: pr. not. 21.

Niþer stigha, v. n. nedstiga: descendere. 10: 1.

Niþer taka, v. a. nedtaga, nedrifva (hus): destruere (aedificium). 2: pr.

Niþærster, adj. nederst: inferior. 14: 2.

Norþan (*norþen*), adv. i norr: a septentrione. *til n.*, 8: 3. *6

Nyrri, adj. norre: septentrionalis. 39: pr. *3

Næmd, f. (vide VGL) *tolf mæn skulu væria han æller fælla ok rafi halvi n. hvar þera*, 12: pr. *væri sik meþ tolf rafmannum ok rafi halvi n.*, 14: pr. *

Næmpna (*næenna*), v. a. 1) nämna, namngifva: nominare. *n. sin fangaman*, 32: pr. 2) utnämna, förordna: designare, eligere. *n. byman at ganga &c.* 21: 1. *

Nærmer, præp. compar. närmare: propius. *n. aþrum*, 33: 1. *6 (*nær*)

Næsar, f. pl. (vide VGL) 14: pr; 15: 1. *

Næst, præp. c. dat. i. q. *næsta*. 2: 1. not. 28. *þær n.*, vide *Þær*.

Næsta, præp. c. dat. vid, bredvid: iuxta. 9: 1. *5

Næstu, præp. c. dat. i. q. *næsta*. *n. sinum granna*, i. e. iuxta aream vicini. 2: 1.

Næþan, vide *Niþan*.

Nöghia (*nöhia*), v. a. vara nöjd: contentum esse. *n. at (borghan)*, 40. *lata sik n. at dom*, 4. *4

Nöþ, f. (vide HelsL.) Vide *Hafs nöþ*. *6

O.

Offer, n. (vide VGL) 29: pr, ubi ser-

mo est de eo, quod pro sepultura sacerdoti penditur. *

Ofsinne, n. (vide UplL) *siord ok o.*, vis maris vel alia calamitas; nisi v. o. proprie significet violentiam saevientis maris, ut ista duo vocabula eandem rem respiciant. 20: 1. Cfr. VML v. *ofse*, et UplL v. *offsinnis arf.* *3

Ogilder, adj. (vide VGL sub 3.) *þæt ær -lt*, 17. *

O giorþer, adj. oarbetad (om trä): (li-
gnum) ex quo non factum est opus. 32:
2. *4

Ok, adv. ock, också: quoque. *kan ok vara* &c. 1: pr. *þæn leþir ok* &c. 11: 1. *ok fiærþung*, 19: pr. *takin ok*, 29: pr. *ok manapi*, 30: 2. *5

Olovandis, adv. olofvandes: non data venia. 10: 1; 33: pr. *

Olætter, adj. (egentligen tung: proprie gravis) hafvande: gravida. 11: 4.

Op, n. rop: clamor. *op ok akallan*, allitt. 12: pr. *4

Oppinbara, v. a. (vide VGL) 11: 1. *4 (*uppinbara*)

Opt (op), adv. ofta: saepe. 22. * (*optare*)

Oqvæþins orþ, n. oqvädinsord: convicium. *kalla man -þum*, 21: pr. *

Or, ur, præp. c. dat. ur, från: ex. *sighla or hampnum*, 20: pr. *at han or (sc. bati) stegh*, 10: pr. *sla ur manni tænder*, 14: 2. *ringia or varþi*, 41: 1. *fara bort or taksætning*, 40. *

Orka, v. a. c. dat. orka, förmå: posse (facere). *o. botum*, 14: 13; 16. *

Orlof, n. tillåtelse: venia. 10: pr; 20: pr; 38: pr. *6

Orþ, n. ord: verbum. *æptir goþra manna orþum*, 19: 1. Cfr. *Misfirma*; *Mæt-*, *Oqvæþins orþ.* *

Orþafar, n. förolämpning med ord: iniuria verbis alicui illata. 21: 1. Conferri potest Isl. *sarafar*, vulneratio; sed

Isl. *ordfæri*, modus loquendi, *ordferd*, sermo, huc non videntur pertinere.

Orætter, urætter, adj. orätt, oriktig: falsus, vitiosus. *o. pundari* &c. 38: 4. *4

O sater, adj. oense: discors, inimicus. 14: 12. *

Oskipter, adj. oskift, odelad: non divisus. *af (bæggia þerra goþs) -tu*, 27, 29: pr. *

Ostbytta, f. ostkar; så kallades ett slags kar, som brukades vid sakers up-
tagande från sjöbotten: forma casearia, fiscellum; ita appellabatur vas quoddam, quo ad res in fundo maris demersas tollendas usi sunt veteres. 19: pr. lh., mera coniectura nixus, statuit v. *ost* proprie significare vas vel fiscellam, *bytta* vero esse glossema, quod in textum irrepsit.

Ovan, adv. et præp. ofvan, ofvantill, ofvanför: superne, supra. *byggia o. a man*, vide A 2. *o. knæ v. albogha*, 14: pr, 3. Cfr. *Nipan.* *

Ovormaghi, m. (vide ÖGL) 14: 20. *

P.

Panter, m. pant: pignus. 9: 3; 37: pr, 1, 2. *goþs ut til pant sætia*, 1: 1. *sætia andrum pant*, 37: pr. *pant ut sætia*, vide *Ut sætia.* *6

Pikizdaghar, m. pl. pingst: festum pentecostes. 8: 3. *

Pundari, m. pyndare, ett slags våg för tyngre varor, med endast en skål, och således ett mellanting af besman och den nu brukliga vågbalansen: staterae genus, unam tantum lancem habens, in eo dissimile librae bilanci nostro tempore usitatae. () (*klufvægin vagh*, StL Kg. 25.) 38: 4. Cfr. *Grágás*, Kp. 83. M. L. GulapL Kp. 29.

Puster (pust), m. (vide UplL) 12: 2. *5

Pæninger, m. 1) pl. penningar: pecunia. 1: 1; 30: 1, 2; 34, 40. Cfr. *Lagh*,

Mot, n. möte, sammankomst: conventus. Vide *Byamot*. *

Munder, m. mun: os. 14: 2. *3

Mur, m. mur: murus. *innan m.*, inom stadens ringmur: intra moenia quibus cingitur urbs. 33: 4.

Mykil, adj. stor, mycken: magnus. 11: 7; 13: pr. *

Myrþa (præs. *myþir*, *miþir*), v. a. mörda: occulte interficere. 30: pr. *

Mæla, v. a. lofva, utfästa: promittere, spondere. *sum han* (sc. *gæstrin*) *mælli hanum* (sc. *eghandanum*), 30: 1. *6

Mællum, *mællin* (*mellam*, 2: pr.), præp. c. gen. v. acc. emellan: inter. 2, 8: 3; 13: 2. *handa m.*, vide *Hand. m. sin*, 7. *sina m.*, 29: 1. *þera m.*, sc. inter tres et sex marcas. 5: 1. *

Mæn, conj. medan: dum. Vide *E*. *

Mærki, n. märke: signum, nota, character. *læggia a* (sc. rem emtam) *sit m.*, 6: pr, 1. *6

Mæssa, f. högtid: festum. Vide *Martins mæssa*. *

Mæstari, m. styresman: rector. Vide *Borghamæstari*. *6

Mæta, v. a. 1) mäta: metiri. *m. ut meþ minni spanni* (*köpa in meþ merom spanni*, 38: 4. 2) värdera: aestimare, taxare. 30: 3. *

Mætorþ (*mæþsorþ*, 1: 1. not. 19.), n. värdering: aestimatio, taxatio. *æptir goþra manna þum ok forskælum*, 1: 1. *æptir goþra manna virning ok þum*, 9: 3. *meþ tvæggia manna vitnum ok þum*, 37: 1. *3

Mö, f. mö: virgo. Vide *Kona 2*. *6

N.

Nagranni, m. granne: vicinus. 2: pr. (ubi sermo est de proximo vicino); 3: 1; 32: pr. *6

Nat, f. dygn: dies civilis, dies cum nocte. 14: 9. Cfr. *Iamlangi*. *

Niþan, *næþan*, præp. nedanför: infra. *n. knæ v. albogha*, 14: pr, 3. *ovan hans garþ æller n.*, d. ä på ömse sidor: citra et ultra domicilium eius. 12: pr. *4

Niþer kasta, v. a. nedkasta, nedrifva (hus): demoliri, destruere (aedificium). 2: pr. not. 21.

Niþer stigha, v. n. nedstiga: descendere. 10: 1.

Niþer taka, v. a. nedtaga, nedrifva (hus): destruere (aedificium). 2: pr.

Niþærster, adj. nederst: inferior. 14: 2.

Norþan (*norþen*), adv. i norr: a septentrione. *til n.*, 8: 3. *6

Nyrri, adj. norre: septentrionalis. 39: pr. *3

Næmd, f. (vide VGL.) *tolf mæn skulu væria han æller fælla ok raþi halvi n. kvar þera*, 12: pr. *væri sik meþ tolf raþmannum ok raþi halvi n.*, 14: pr. *

Næmpna (*nænna*), v. a. 1) nämna, namngifva: nominare. *n. sin fangaman*, 32: pr. 2) utnämna, förordna: designare, eligere. *n. byman at ganga &c.* 21: 1. *

Nærmer, præp. compar. närmare: propius. *n. aprum*, 33: 1. *6 (*nær*)

Næsar, f. pl. (vide VGL.) 14: pr; 15: 1. *

Næst, præp. c. dat. i. q. *næsta*. 2: 1. not. 28. *þær n.*, vide *Þær*.

Næsta, præp. c. dat. vid, bredvid: iuxta. 9: 1. *5

Næstu, præp. c. dat. i. q. *næsta*. *n. sinum granna*, i. e. iuxta aream vicini. 2: 1.

Næþan, vide *Niþan*.

Nöghia (*nöhia*), v. a. vara nöjd: contentum esse. *n. at (borghan)*, 40. *lata sik n. at dom*, 4. *4

Nöþ, f. (vide HelsL.) Vide *Hafs nöþ*. *6

O.

Offer, n. (vide VGL.) 29: pr., ubi ser-

mo est de eo, quod pro sepultura sacerdoti penditur. *

Ofsinne, n. (vide UplL.) *siord ok o.*, vis maris vel alia calamitas; nisi v. o. proprie significet violentiam saevientis maris, ut ista duo vocabula eandem rem respiciant. 20: 1. Cfr. VML. v. *ofse*, et UplL. v. *offsinnis arf*. *3

Ogilder, adj. (vide VGL. sub 3.) *þæt ær -lt*, 17. *

O giorþer, adj. oarbetad (om trä): (li-
gnum) ex quo non factum est opus. 32:
2. *4

Ok, adv. ock, också: quoque. *kan ok vara* &c. 1: pr. *þæn lepir ok* &c. 11: 1. *ok færþung*, 19: pr. *takin ok*, 29: pr. *ok manafi*, 30: 2. *5

Olovandis, adv. olofvandes: non data venia. 10: 1; 33: pr. *

Oletter, adj. (egentligen tung: proprie gravis) hafvande: gravida. 11: 4.

Op, n. rop: clamor. *op ok akallan*, allitt. 12: pr. *4

Oppinbara, v. a. (vide VGL.) 11: 1. *4 (*uppinbara*)

Opt (op), adv. ofta: saepe. 22. * (*optare*)

Oqvæþins orþ, n. oqvädinsord: convici-
cium. *kalla man -þum*, 21: pr. *

Or, ur, præp. c. dat. ur, från: ex. *sighla or hampnum*, 20: pr. *at han or* (sc. bati) *stegh*, 10: pr. *sla ur manni tænder*, 14: 2. *ringia or varþi*, 41: 1. *fara bort or taksætning*, 40. *

Orka, v. a. c. dat. orka, förmå: posse (facere). *o. botum*, 14: 13; 16. *

Orlof, n. tillåtelse: venia. 10: pr; 20: pr; 38: pr. *6

Orþ, n. ord: verbum. *æptir goþra manna orþum*, 19: 1. Cfr. *Misfirma*; *Mæt-*, *Oqvæþins orþ*. *

Orþafar, n. förolämpning med ord: iniuria verbis alicui illata. 21: 1. Conferri potest Isl. *sárafar*, vulneratio; sed

Isl. *ordfæri*, modus loquendi, *ordferd*, sermo, huc non videntur pertinere.

Orætter, *urætter*, adj. orätt, oriktig: falsus, vitiosus. *o. pundari* &c. 38: 4. *4

O sater, adj. oense: discors, inimicus. 14: 12. *

Oskipter, adj. oskift, odelad: non divisus. *af (bæggia þerra goþs) -tu*, 27, 29: pr. *

Ostbytta, f. ostkar; så kallades ett slags kar, som brukades vid sakers up-
tagande från sjöbotten: forma casearia, fiscellum; ita appellabatur vas quoddam, quo ad res in fundo maris demersas tollendas usi sunt veteres. 19: pr. Ih., mera coniectura nixus, statuit v. *ost* proprie significare vas vel fiscellam, *bytta* vero esse glossema, quod in textum irrepsit.

Ovan, adv. et præp. ofvan, ofvantill, ofvanför: superne, supra. *byggia o. a man*, vide A 2. *o. knæ* v. *albogha*, 14: pr, 3. Cfr. *Niþan*. *

Ovormaghi, m. (vide ÖGL.) 14: 20. *

P.

Panter, m. pant: pignus. 9: 3; 37: pr, 1, 2. *goþs ut til pant sætia*, 1: 1. *sætia andrum pant*, 37: pr. *pant ut sætia*, vide *Ut sætia*. *6

Pikizdaghar, m. pl. pingst: festum pentecostes. 8: 3. *

Pundari, m. pyndare, ett slags våg för tyngre varor, med endast en skål, och således ett mellanting af besman och den nu brukliga vågbalansen: staterae genus, unam tantum lancem habens, in eo dissimile librae bilanci nostro tempore usitatae. (i) (*klufvægin vagh*, StL Kg. 25.) 38: 4. Cfr. *Grágás*, Kp. 83. M. L. GulapL. Kp. 29.

Puster (pust), m. (vide UplL.) 12: 2. *5

Pæninger, m. 1) pl. penningar: pecunia. 1: 1; 30: 1, 2; 34, 40. Cfr. *Lagh*,

Fæstipæninger, Gøps pæningar. 2) (vide UplL sub 3.) *tve v. sex -gar*, 20: pr; 33: pr. *giva hvarn þriþia -ng*, 29: 1. *

Q.

Qvikker, adj. lefvande: vivus.)(*döþer*, 31, 31. *q. i iorþ gravas*, 36: pr. *meþ barni þy qvikt var, barnit var qvikt vurþit*, barnet hade fått lif, d. ä. genom rörelse i moderlifvet gifvit tecken till lif: foetus motibus vitam prodiderat. 14: 17, 19. *

Qvinna, f. qvinna: femina. 14: 17, 19; utroque loco in g. pl. *6

Qvinska (qvinka), f. qvinnlig heder: honor muliebris. 15: 1.

R.

Rak, n. (a *ræka*, vide HelsL) vrak, skeppsbrutna eller andra saker, som flyta på hafsytan: naufragae aliaevē res, quae in superficie maris natant. 19: pr.

Raþ, n. 1) råd, tillstyrkande: consilium, suasio. *meþ foghatans raþi*, 6: pr. 2) stadens råd: senatus urbis. *raþit*, 38: 2. *foghotin ok (alt) raþit*, 21: pr; 41: pr. *fore sitianda raþi*, 21: 2. *

Raþa, v. a. c. dat. 1) (vide UplL sub 2.) *r. fore garþi*, 30: 2. 2) (vide UplL sub 3.) *þa skulu þer r.*, 20: 1, ubi pro *þer raþæ* scriptum est *þerræ þæ*. *r. halvi næmd*, vide *Næmd*. *

Raþman, raþs man, m. rådman: senator urbis. *foghatin ok v. æller -mæn*, vide *Foghati. fore -mannum*, d. ä. inför rådet: coram senatu. 7. *-mæn mæta*, 30: 3. *væri sik meþ tolf -mannum (ok raþi halvi næmd)*, 12: 3, 4; 14: pr. Då *-mæn* i allmänhet nämnas, är det klart att dermed menas det samma som då det heter *raþit*, och således är borgmästaren i denna benämning innefattad: ubi universaliter commemorantur *-mæn*,

haud secus ac cum dicitur *raþit*, totum senatum denotari evidens est, ideoque etiam praeses senatus v. consul urbis illa appellatione comprehenditur. *3

Raþstuva (rastudva), f. rådstufva: curia (urbis). 22. *5

Rensa, v. a. rensa: purgare. *r. gatur*, 41: pr. *4

Rigger, m. (Isl. *hriggr* v. *hryggr*) rygg: dorsum. *hvilkinn þera til -gia ganger*, går tillbaka, d. ä. tappar: utercumque retrogrediatur, i e. caussa cadat. 7.

Riki, n. rike: regnum. Vide *Inrikis*. *6

Ringia (n. part. pass. *rinkt*), v. a. ringa: movere campanam. Vide *Varþer*. *6

Ripa, v. n. et a. rida: equitare. 9: 1; 33: 4. *

Roa, v. n. gå med roende (om fartyg): remis impelli (de navi). *skip sighlir æller ror*, 20: pr. *5

Rum, n. rum: locus, spatium. Vide *Drupa-, Knutarum; Foter*. *6

Rykkia, v. a. rycka: vellere. *r. stikamez at manni*, d. ä. draga, blotta: e vagina evellere. 14: 13.

Ryma, 1) v. a. a) fly från: fugere. *r. stapin*, 14: 9; 16. b) borttaga, flytta bort: remove. *rymi up*, sc. quod extractum est. 33: pr, 3, 5. 2) v. n. fly: fugere. *undan r.*, 11: 6. *6

Ryva, v. a. rifva ned: diruere. *r. hus*, 2: pr. *

Rætter, m. 1) rätt, lag: ius. *skrivaþer r.*, 7. *stapins r.*, 13: 2; 17, 24, 35, 40. *löposæ r.*, 13: 2. Cfr. *Biærköa rætter*. 2) (vide ÖGL sub 2.) *biuþa sik til bætring ok allan ræt*, 4. *göra ængin ræt*, 40. 3) (vide UplL sub 3.) *böte foghotanum ok stapinum sin* (i e. eorum) *ræt*, 14: 8. 4) (vide UplL sub 6.) *standi þylikin dom ok þylikin ræt*, 11: 3. *havin morþbrænnara sama ræt*, 36: pr. *göri hænna ræt*, d. ä. verkställe hen-

nes straff: eam poena adfucito. 11: 4. *r. mans görs*, 11: 6; 35. *

Rætter, adj. rätt, riktig: iustus, verus. *ræt stop*, 38: 2. Cfr. *Orætter*. *

Röst, f. talan: ius agendi. 1: pr. *5

Röva (rova), v. a. röfva: rapere, latrocinari. 39. *6

S.

Sak, f. (vide ÖGL sub 1.) 9: pr, 1. *þa sakir sum brytas &c.*, i. e. delicta quae committuntur. 13: 2. *varþa gripin æller fangin fore sanna sakir*, 35. *giva manni s. (fore hor)*, 11: 4, 6; 14: 7; 15: pr. *

Saker, adj. saker, brottslig: noxius. *varþa s.*, delictum committere. 13: 2. *

Saklös, adj. 1) oskyldig: insons. 14: 15. 2) (vide VGL sub 2.) *væri s.*, 32: pr, 2; 41: 1. *at -so*, 14: 9; 33: 2. *

Saman, adv. samman: una, coniunctim. *þrer sakir falli s.*, vide *Falla 1. gaf-lar ganga s.*, vide *Ganga 1.* *

Samleghia, v. a. tillsammans lega (fartyg): una conducere (navem). *skip ær-ght*, navis a pluribus una conducta est. 20: pr.

Sander, adj. sann: verus. Vide *Sak*. *

Sar, n. sår: vulnus. 12: 3; 14: 5; 21: 1.)(*bardaghi*, 14: 8. *göra s.*, 14: 13. *sarghæper fullum sarum*, 12: 2. Cfr. *Bloþsar*, *Fulsæri*. *

Sar, adj. sårad: vulneratus. *göra man saran*, 14: 22, 23. *

Sara bot, f. sårabot: mulcta vulnerationis. 14: 1. *böte æptir -tum*, i. e. ut de mulcta vulnerationis statutum est. 14: 13. *

Sara mal, n. 1) (vide VGL) *böte æptir -lum*, i. e. ut de vulnerationibus statutum est. 14: 14. 2) (vide VML) 17. *6

Sara þul, *sar þul*, n. sår, som man fått: vulnus, quod aliquis passus est.

Corp. Jur. Sv. G. Ant. Vol. VI.

böte þre marker malseghandanum fore -lit, 14: 1, 4, ubi duobus locis pro *sar þulit* v. *sar þolit* perperam scriptum est *sar þulikt* v. *þolikt*, ut si sensus esset: pro tali vulnere. Cfr. ÖGL et VML v. *sarþuli*.

Sargha, v. a. såra: vulnerare. 14: 13.)(*sla*, 3: 1; 14: 14. *varþa -æper fullum sarum*, 12: 2. *

Sar þul, vide *Sara þul*.

Sater, adj. (vide VGL) Vide *O sater*. *

Sea, v. a. se: videre. 14: pr, 2; 20: pr. Cfr. *A sea*. *

Sent, adv. sent: sero. *sensto*, superl. 11: 1. *6

Sighia, v. a. 1) säga: dicere. *dagh fore s.*, nisi *saghþu* errato scriptum sit pro *laghþu*, 1: 1. not. 17. Cfr. *Til-*, *Viþer sighia*. 2) afsäga, afkunna: pronuntiare. *domber dömdur ok saghþer*, 7. *

Sighla, v. n. segla (om fartyg): velis impelli (de nave). Vide *Roa*. *5

Sild, f. sill: halec. 8: 1. *6

Silver (g. *silfs*), n. silfver: argentum. Vide *Mark 1*. *4

Sin, pron. pers. rec. gen. sig: sui. *mællum s.*, *sina mællum*, vide *Mællum*. dat. *ser*, 32: pr. *

Sin, pron. poss. rec. sin: suus. *en sins æper*, vide *Eper*. *

Sior (siord), m. sjö: mare. *varþa ut-byrþis kastæper ut a sion*, i. e. ex eo navis latere, quod ad mare vergit,)(*in til lands*, 13: pr. cfr. UpL Kg. 11: 2. Cfr. *Ofsinne*. *6 (*sio*)

Sitia, v. n. sitta: sedere. *fore sitian-da rafi*, vide *Raf 2*. Cfr. *Forsat*. *

Siæla gipt, f. (vide UpL sub 2.) 29: 1. *5 (*sialagift*)

Siæler, m. (egentligen själ, själhund: proprie phoca) själsäck och tran: adeps phocae. 8: 1. Cfr. StL h. v. *6

Siælsins (pro *siælsins*), pron. indecl.

sin egen: suos ipsius. 13: pr; 18. * (*sialf-sins*)

Siæng, f. säng: lectus. 27. *

Skap, n. pl. (Isl. *sköp*) födslölem: membrum genitale. 3: pr. Cfr. *Skapt*.

Skapt, n. skaft; förekommer här om manslem: alias manubrium; heic occurrit de pene. *skap meþ -ti*, 14: pr. *4

Skapa, v. a. c. dat. skada: damnum inferre. 3: pr. *5

Skiamder, vide *Skæmma*.

Skiliu, v. a. 1) skilja: separare. *skilias* (dep.) *fra skipi*, 20: pr. -as at, 25, 27. 2) impers. c. acc. tvista, vara oense: litigare, dissentire. *kan þem s. um kastet*, 20: 1. *

Skip, n. skepp, fartyg: navis. 8: pr, 1; 13: pr; 19: 1; 20: pr, 3. *

Skipari, m. båtsman, sjöman: nauta. 9: 1.)(*styriman*, 20: pr, 2. *4

Skiplegga, f. skeppslega, frakt: nautum, merces qua conducitur navis. 20: pr.

Skipta, v. a. skifta, dela: dividere. Vide *Halver*, *Oskipter*. * (*skifta*)

Sköpan, f. besigtning, granskning: inspectatio, aestimatio. *æptir goþra manna s.*, 19: 3.

Skriva, v. a. skriva: scribere. -*vaþer rættir*, 7. *4

Skuþa, v. a. besigtiga, granska: inspectare, aestimare. *æptir þy goþe mæn skuþa þæt*, 19: 2. *

Skykia, f. sköka: meretrix. 21: pr. *6 (*skökia*)

Skyld, f. (för .) skull: (alicuius rei) caussa. *fore hats s.*, 9: pr. *

Skyldugher, adj. (vide ÖGL) Vide *Gælskildugher*. *6

Skyrþ, f. (vide SML sub 2.) 3: pr. *6

Skæl, n. pl. förhållande, sätt, vilkor: conditio, ratio. *meþ þem -lum*, 8: 1. *æptir þera -lum*, ut ii statuunt. 1: 1. not. 19. Cfr. *Forskæl*. *

Skælgher, adj. sned: obliquus, distortus. 14: 2. *3

Skæmma (part. pass. *skiamder*), v. a. (a *skam*, vide VGL) skämma ut, vanära: ignominia adficere. 15: 1.

Skæra, v. a. skära: secare. *skornir*, pl. part. pass. 14: 18. s. *af*, 33: 1. s. *sunder*, 3: pr. s. *ut*, 14: pr. *

Sla (part. pass. *slæghin*), v. a. 1) slå: ferire, percutere.)(*sargha*, vide *Sargha*. s. *ut öghun*, s. *ur manni tænder*, s. *kinben* &c. *sunder*, 14: pr, 2, 3. Cfr. *Hel*, *Forsleghin*. 2) piska, hudstryka: verberare, flagellare. s. *þiuf til stupu*, 11: pr. *

Sliker, adj. 1) slik, sådan: talis. *givi ater þylik tu slik han tok*, d. ä. dubbelt så mycket som han emottagit i fästepenning: reddito duplum acceptae arrhae. 6: 2. 2) likadan: similis. *slíkt, slít*, n. absolute, lika mycket: tantumdem. 25. *

Slikkia (forte pro *slykkia*; Isl. *slökva*), v. a. släcka: extinguere (ignem). 41: 1. *2 (*slækka*)

Slippa, v. n. (vide ÖGL) s. *manni af handum*, 20: 2. *6

Slæppa, v. a. c. dat. släppa: dimittere, liberare. s. *þiuvi*, 11: 5. *

Smar, adj. liten, små: parvus. Vide *Forsma*. *2

Snattara bot, f. (vide ÖGL) 33: pr. *4
Sokn, f. sökande, eftersökning: quaesitus, exploratio. 19: pr. *

Sol, f. sol: sol. Vide *Sætia*. *6
Sola sæter, n. (vide ÖGL) *fore (annat) s.*, 6, 20: pr; 30: pr. *

Son, m. son: filius. Vide *Herians*-, *Hunzæma son*. *6 (*sun*)

Spander, m. (vide ÖGL et VML) 38: 4. *5

Spini, m. spene: mamma. 14: 18. *5
Spjælka, v. a. spjälka: ferulis adstringere. 14: 3.

Spyria, v. a. spörja, fråga: interrogare. Vide *At spyria*. *6 (*spöria*)

Standa (præs. *star* pro *stander*, 37: 2.), v. n. 1) stå: stare. *finger -der lip*

starker, 14: 1. *marknaþin -der*, i. e. durat. 8: 3. 2) inberäknas: computatione referri (ad summam aliquam). -*di* i *hans husaleghom*, 30: 3. 3) vara pantsatt (för en viss summa): oppigneratum esse (pro certa pecunia). *krævia mera æn pant-rin star*, *dyra æn pantrin -der hanum*, 37: 2, 3. 4) v. a. c. dat. rätta sig efter, lyda: obsequi, obedire. *s. foghatans &c. dom* (pro domi), 7. 5) v. a. undergå: subire. Vide *Rætter* 4. *

Stang, f. stång: pertica. 14: 14. *4

Starker, adj. styf: rigidus. Vide *Lipstarker*.

Staðer, m. 1) ställe: locus. *i staþ* (Isl. *i stad*), på stället, genast: illico. 3: 1. Cfr. *Köpstæder*, *Hvarstat*. 2) stad: urbs. *i -þinum*, 11: 7; 12: pr; 14: 8; 32: pr, 2; 40. *i -þinum*) (*a nyrrí malmi æller syþra*, 39: 1. coll. pr. *innan -þsins mark*, 19: 1. *ganga um -þin*, 21: 1. *koma af -þinum*, 14: 10. -*þin*) (*landit*, 32: pr, 1. *i aþrum -þum*, 13: 2. *foghotin ok -þin*, 15: pr; 21: pr. -*þin*) (*foghotin et malseghandin*, 14: 8, 20, 21. -*þsins sven*, 15: pr. *foghotans ok -þsins svenar*, 40. *meþ -þsins hiælp*, i. e. adiuvantibus magistratu et ministris urbis. 11: 6. *leþa man um -þin*, 15: pr. *bæra -þsins mantol*, ibid. *koma i -þsins iarn*, 11: 6. *ryma v. flya -þin*, 14: 9; 15: 1; 16. -*þsins rætter*, 13: 2; 17, 24, 35, 40. *

Stemnudagher, m. bestämd dag, då något skall ske eller vara verkställt: dies praefinitus, quo aliquid fieri vel factum esse oportet. *innan -gh*, 41: pr. *fore -ghin*, *tíl annars -ghs*, d. ä. flyttningstid: ante vel ad tempus migrandi (ex conductis aedibus). 30: 2. * (*stæmnudagher*)

Stigha (impf. *stegh*, *stægh*), v. n. stiga: gradi, scandere. *s. i (bat)* v. or (sc. *bati*), 8: 2; 10: pr. *s.* (saepem super-scandendo intrare) *æller ganga i an-*

nars mans kalgarþ, 23. Cfr. *Niper*-, *Up stigha*. *5

Stikamez, ? (vide VGL.) (*sværþ*, 14: 13. *1

Stild, f. stöld: furtum. *varþa fangin meþ s.*, 11: 4, 6. *6 (*stýld*)

Stilta, f. krycka: baculum uncinatum. 14: 11.

Stinga, v. a. stinga, sticka: pungere. *s. ut ögha*, 14: pr. *s. up vin*, sticka up vinfat, för att tappa ut vinet: dolium transpungendo aperire, ut fundatur vinum. 38: pr. *6

Stokker, m. stock: truncus. 32: 2. *

Stop, n. stop: sextarius. 38: 2.

Strata, f. gata: platea.) (*gata*, vide *Gata*. Cfr. *Almænnis strata*, *Stræti*.)

Strænger, m. tåg (sträng): funis. 19: 3. Cfr. *Akæris strænger*. *6

Stræti, n. gata (sträte): platea. 11: 7. Cfr. *Gata*, *Strata*. *2

Stupa, f. (Germ. *staupe*, Germ. infer. *stupe*), straffpåle, kåk: palus, ad quem flagellantur malefici. 11: 6. *sla þiuf til -pu*, *hupstrika man við -puna*, 11: pr; 16.

Stupugrevi, m. en stadsbetjent, som hade inseende öfver verkställigheten af straff, och tillika var fängvaktare: minister urbicus, executioni poenarum et carceri praefectus. 11: 6.

Stuva, f. (vide UplL.) Vide *Ba*-, *Raþstuva*. *

Styriman, m. (vide UplL.) 20: pr, 2. *5

Stægla, v. a. (vide ÖGL.) 36: pr., ubi pro *-las* perperam scriptum est *stæles*. *3

Svali, m. svale, utbyggnad på öfra delen af ett hus: podium in superiori parte domus. *byggia s. ivir þværa gatu*, 33: 5.

Svara, v. a. (vide VGL.) *s. firi þiufnaþ*, 11: 1. *

Sven, m. tjenare: minister. *staþsins*

s., 15: pr. *foghotans ok staþsins -nar*, 40. *6

Sum, part. relat. som: qui, ubi &c. *stratur* .. (sc. þær) s. *ma akas* &c. 33: 4. *

Sunder, adv. (vide VGL) *skæra, sla, hugga s.*, 3: pr; 14: 2, 3; 19: 3; 20: 2. *

Sunderlika, adv. synnerligen, särskildt: seorsum, separatim. *kununginum v. malseghandanum s.*)(*til þræskip-tis*, 12: pr; 14: 1, 4.

Sunnan, adv. i söder: a meridie. *fra s.*, 8: 3. *6 (*syman*)

Svænsker, adj. Svensk: Suecanus. *svænst* (pro *svænskt*) öl, 38: 2. * (*svensker*)

Sværia, v. a. svärja: iurare. s. *til sins meþ sinum tvem nagrannum v. meþ tvem byamannum*, 32: pr. *

Sværp, n. svärd: gladius. 14: 13. *

Sypri, adj. södre: meridianus. 39: pr. *1 (*sydri*)

Sælia, v. a. öfverlemna: tradere. s. *skip a lægh*, 20: pr. *

Sæmia, v. impers. åsämja: convenire (inter homines). Vide *Um sæmia*. *

Sætia (præs. pass. *sæz*, 11: 6; *sesz*, 6: pr. sup. *sæt*), v. a. 1) sätta: ponere. s. *hus*, 2: 1. s. *i iarn*, vide *Iarn. sol sæts* (cfr. ÖGL), 6: pr. s. *manni borghan*, 40. Cfr. *By-*, *Taksætia*. 2) förordna, stadga: constituere, sancire. *annur mata æn rapit haver sæt*, 38: 2. *lata vin dyra löpa æn þæt ær sat*, i. e. *quam pretium a senatu statutum est*. 38: 1. 3) pantsätta: oppignerare. s. *andrum pant*, 37: pr. *goþs ut til pant s.*, 1: 1. Cfr. *Ut sætia*. *

T.

Ta, f. tå: digitus pedis. 14: 4. Cfr. *pumul ta*. *2

Taka, v. a. 1) taga: capere. t. *annan* (*meþ vald v. sætia i iarn*), 14: 15. Cfr. *Niper-*, *Vald-*, *Up taka*. 2) emottaga:

accipere. t. *nokot lane af andrum*, 5: pr. t. *pant af nokrom*, 9: 3. Cfr. *Vip*, *Viper taka*. 3) träffa, råka på: deprehendere, invenire. t. *annan man meþ sinni husfru*, 15: pr. Cfr. *A takin*. *

Taksætia, v. a. i. q. *bysætia*. t. *man æller hans goþs*, 40. *1

Taksætning, f. bysättning eller beslag (å person eller gods, för gäld): *missio in carcerem vel custodiam* (hominis vel bonorum, ob aes alienum). 40.

Tal, n. tal, antal: numerus. Vide *Markatal*. *

Tala, v. n. tala: loqui. t. *illa up a man*, 21: pr, 2. *

Tan (pl. *tender*), f. tand: dens. 14: 2. *6

Testament, n. (vide UpIL) 29: pr. *6

Til, 1) præp. vid: ad, apud. *sla þiuf t. stupu* (per Germanismum; ut: *to der stupe slan*, Visby StL I. 57, 59.), 11: pr. 2) emot: contra. *tala illa t. mans*, 21: pr. 3) adverbialiter a) betecknar *til* att något finnes eller är tillstådes: notat aliquid exsistere vel adesse. *haver t. tvæggia manna köpvitni*, 32: pr. *haver han eig pæninga t.*, 40. b) utmärker det ett visst förhållande: indicat certam proportionem. *æptir þy brutin æru t.*, 14: 8. 4) conj. till dess: donec. *til sol sæts*, 6: pr. e t. *þry æru ben ut löst*, 14: 5. *

Til kalla, v. a. tillkalla: advocare. t. *nagranna*, 2: pr. *4

Til læggia, v. a. lägga till: addere, ad-iicere. 9: pr.

Til sighia, til sæghia, v. a. c. dat. (vide ÖGL) t. *manni*, 20: pr; 30: pr; 40. *

Til vinna, v. a. öfvertyga, öfverbevisa: convincere. *varþer han eig -vunnin væri sik* &c. 8: 2; 11: 5. *varþer -vunnin meþ tvem mannum*, 32: 3. *varþer laghlika -vunnin meþ sex manna vitnum*, 14: 10; 39: pr. *varþer (laghlika) -vunnin meþ sex mannum*, 12: 4; 15: pr; 36: pr. *6

Timber, n. (vide VGL.) 32: 2. *6
Timi, m. tid: tempus. *innan þæmma t.*, 6: pr, 1. *innan v. um þæn t.*, 9: 1, 2. *
Tolf, num. tolf: duodecim. Vide *Næmd.* *6

Tompt, f. tomt: area. 33: pr. *

Torgh, n. torg: forum. 14: 6. *aldra manna t.*, 12: 2. Cfr. *Almænnigs torgh.* *5

Tramnæ hól, *tram hól* (pro *traven öl*), n. (Dan. *traffnæ öll*, Lat. *cerevisia Traffnensis*, vel *traufnisia*, quod Germanice vertitur *vramed beer*, *cerevisia exotica*; vide K. ROSENINGE, *Saml. af gamle Danske Love*, V. pag. 262, 263, 450-453.) öl frá *Lübeck* (vid *floden Trave*): *cerevisia ex Lubecia* (ad *fluvium Trave sita*). 38: 2, 3.

Trollkona, f. trollkona: maga, venefica. 21: pr. *2 (*trull kona*)

Tröst, f. tillåtelse, samtycke: *venia*, *consensus*. *a eghandans t.*, 32: 2. *At t.*, *perperam pro röst*, 1: pr. not. 9. *4

Tver, num. två: duo. *þylik tu slik &c.*, d. ä. dubbelt så mycket: *duplum*. 6: 2. *

Tugh, n. tåg: *funis*. 20: 2.

Tveböte, n. *tveböte*: *duplex mulcta*. *hun bötes meþ t.*, 14: 17. *liggia i t.*, vide *Liggia*. *5

Tvægípter, adj. (vide UplL.) 25. *5

Tyghi, n. (Germ. *zeuge*, Germ. inf. *tüge*) *vitne*: *testis*. 32: 1.

Tenda, v. a. *tända*, *uptända*: *accendere*. *t. eld*, 41: 1.

U. V.

Vaka, f. (vide UplL.) Vide *Varþer.* *4

Vald, n. 1) *magt*: *potestas*. *havi v. um lif hans*, 15: pr. 2) *váld*: *vis*, *violentia*. *taka annan meþ v.*, 14: 15. *meþ v. ganga af byamote*, 22. 3) *rättighet* (att göra något): *ius* (*aliquid faciendi*). *havi (ænkta) v.* &c. 1: pr; 29: 1. *

Valdsværki, n. *váldsgerning*: *violenta*

actio. *valds* (sc. *værki*) *æller vræþs værki*, 12: 1; *nisi pro værki legendum sit værk.* *6 (*valdsværk*)

Vald taka, v. a. *váldtaga*: *vi stuprare*. 12: 4. *6

Vand lyti, n. (a *vander*, *malus*, *gravis*; vide UplL. et SML.) *svært lyte*: *gravis deformitas corporis v. membri*. 14: 2.

Vanmata, f. *falsk* eller för knapp mätning: *falsa mensura*. *giva v. af vini &c.* 38: 2.

Vapn, n. *vapen*: *arma*. *bæra v.*, 14: 8. *

Var, pron. poss. *vår*: *noster*. Vide *Byaman.* *4

Vara, v. a. (vide ÖGL.) Vide *At vara.* *6

Vara, v. n. *vara*: *esse*. *præs. er pro ær*, 9: 3; 11: 4. &c. *

Varþa, v. a. 1) *ansvara för*: *praestare* (*periculum rei*, *damnum &c.*). *ængum a man længer v.* &c., d. ä. *stå i ansvar om han dör af det sår han fått*: *praestare periculum vitæ ex accepto vulnere*. 14: 6. 2) *öfverlemna*: *tradere*. Vide *Andvarþa.* *

Varþa (*præs. væþer pro værþer v. varþer*, 11: 6; 12: 2.), v. n. *varda*, *blifva*: *esse*, *fieri*. *barnit var qvikt vurþit*, 14: 19. cfr. *Qvikker.* *

Varþer, m. *vård*, *vakt*: *custodia*. *a havi uti utan v. ok vaku*)(*innan v. ok vaku* (cfr. ÖGL), 19: pr. *siþan i varþ ær ringt*, d. ä. om *aftonen* eller *natten* sedan det genom *ringning* *blifvit tillkännagifvet att vakthållningen för natten tagit sin början*: *vesperi vel noctu, postquam campanæ sonus indicavit tempus incipiendæ custodiæ nocturnæ*. 39: 1. *fyr æn or -þi ær ringt*, d. ä. om *morgonen*, *förr än ringningen skett och vakthållningen slutats*: *mane, nondum mota campana nec finita custodia*. 41: 1. *6

Vaða, v. n. vada: in aqua vadere, vado
ire. 19: pr. *5

Vaða bot, f. (vide VGL) 14: 22. *

Vaða eþer, m. (vide VGL) 14: 22. v.
tvæggia manna, ibid. *

Vaði, m. 1) váða, fara: periculum.
þiufnaþer &c. *gar a lífsins v.*, d. ä.
straffas till lifvet: morte punitur. 11: 2;
35. 2) (vide ÖGL) 14: 22. *

Vika, f. vecka: septimana. 26. *

Vili, m. vilje: voluntas. Vide *Goð-
Ill*, *Vræps vili*. *

Vin, m. vän: amicus. 3: 1. not. 38. *4

Vin, n. vin: vinum. 38: pr, 1-3.

Vinna (præs. *vinder*), v. a. 1) göra,
verkställa: facere, efficere. v. *vræps-
værk a man*, v. *værk a manni* (cfr.
VGL sub 1.), 12: pr; 14: 14. 2) öfverbe-
visa: convincere. *varþer han þær með
vunnin*, 8: 2. *varþer þær laghlika til
vunnin*, 4. Cfr. *For*-, *Til vinna*. *

Vir, pron. vi: nos. 40. * (vi)

Virning (pro *virþning*), f. värdering:
aestimatio. Vide *Mætorþ*. *6

Visa, f. (Isl. item) vis, sed: mos. *sla
hion til goþra visu*, d. ä. till förbätt-
ring: ad bonos mores, i. e. ut emen-
dentur mores. 17.

Vit, n. vett, förstånd: ratio, mens. Vi-
de *Avita*. *

Vita (part. pass. *viter*), v. a. tillvita,
beskylla: accusare. *sak v. drap vitis
manni*, 11: 7; 14: 7. *þiufnaþer varþer
manni viter*, 11: 1. *viti þæt eig adrum
manni*, 3: 1. *

Vitna, v. a. 1) bevisa med vitnen: te-
stibus probare. 3: 1. not. 40. v. *man vi-
þer með sex mannum*, 14: 7. 2) vitna:
testari, testimonium dicere. *lækirin skal
v. með tvem mannum*, 14: 5. *

Vitni, n. 1) vitnesbörd, bevisning ge-
nom vitnen: testimonium, probatio per
testes. *æptir goþra manna -num*, 19: 3.
tvæggia manna v., 12: 2; 13: pr, 1; 14:
pr, 1-5, 14, 15, 18, 21, 23; 21: pr; 23, 30:

pr, 3; 31, 32: 2; 34, 37: pr, 1, 2. *meþ tvæg-
gia raþmanna -num*, 6: pr. *þriggia man-
na v.*, 12: 2. *goþra þriggia qvinna v.*,
14: 19. *þrea goþa konor skulu v. bæ-
ra*, 14: 17. *sex manna v.*, 12: pr, 3, 4;
14: pr, 12, 15, 17, 18; 38: 5. cfr. *Til vin-
na*. 2) vitne: testis. *kunnughi -num ok
nagrannum*, 3: 1. Cfr. *Köp vitni*. *

Vitnis man, m. vitne: testis. 5: pr. *

Vip, *viper*, præp. c. acc. v. dat. 1) vid:
iuxta. v. *gatu*, 2: 1. *sæti knut v. knut*,
33: 2. v. *vara*, 14: 23. v. *kænnas*, vide
Kænna, *Viper kænnas*. 2) med: cum.
skipta v. barn, 27. 3) emot: contra.
v. *botum taka*, 14: 8. Cfr. *Viper taka*. *

Vipakaster, m. (vide UplL) 32: 3. *5

Vipben, n. (Isl. *vidbein*) nyckelben:
os claviculae. 14: 3.

Viper binda, v. a. öfverbevisa: con-
vincere. *-bundin með tvæggia manna
vitnum*, 13: pr. *5

Viper hætta, v. a. c. dat. (vide UplL)
hætta viper sinum þrim markum, 1: pr;
38: 3. *5

Viper kænnas, v. dep. erkänna: fa-
teri. 5: pr; 37: 2; 40. *4

Viper sighia, v. a. afsäga sig: abdi-
care, renuntiare. *köp v.*, de emtore vel
venditore, 6. *6

Viper taka, v. a. emottaga: accipere.
14: 8, 9. Cfr. *Vip 3*. * (*vip taka*)

Viper þorva, v. a. (vide UplL) 9: pr;
11: 7; 12: 2; 14: 11; 19: pr. *6 (*vip þorva*)

Vip vara, vide *Vip 1*. *6

Um, præp. c. acc. 1) omkring: circum.
leþa v. ganga um staþin, 15: pr; 21: 1.
2) om, angående: de. *um sæmia um
dagh*, 9: 2. *havi vald um lif hans*, 15:
pr. 3) om, på, i (tid): in (tempore), per
(tempus). *um þæn dagh*, 1: 1; 6: pr. *um
þæn tima*, 9: 2. *

Um, conj. om: si. 1: 1. not. 12; 9: 1;
13: pr; 32: 2. *

Um byggia, v. a. reparera: reparare.
hus væl u., 30: 3.

Um sæmia, v. impers. c. dat. (vide UplL) *sva manga pæninga þem -mber*, 30: 2. *lati sik u. meþ þem*, 9: 2. *4

Undir, præp. under: sub. *falli saman . . u. enni kæru*, 9: pr. *

Unger, adj. ung: iuvenis. compar. *yngrri*, 14: 20. *6 (*yngrster*)

Unna, v. a. (vide UplL sub 2.) 28. *4

Up, adv. up: sursum. *bryti v. rymi up*, vide *Bryta 1*, *Ryma 1*. *up a v. upa*, i. q. a. *stulit af stapinum up a landit*, 32: pr. *þæn dagh han ma epin fylla up a*, 9: 2. *læ manni pæninga up a goþs*, 1: 1. *giver þær upa goþs pæninga*, 6: 1. *tala illa up a foghotan &c.* 21: pr, 2. *

Up biuþa, v. a. upbjuda, erbjuda (pant åt egaren till lösen): offerre (pignus domino redimendum). *pant u.*, 9: 3; 37: pr, 1. *6

Up byggia, v. a. upbygga: exstruere. 2: pr. *6

Up bæra, v. a. upbära, emottaga: capere, accipere. 30: 3. *6

Up læsa, v. a. upläsa: praelegere, recitare (ex scripto). 7.

Up stigha, v. n. upstiga: adscendere. 10: 1.

Up taka, v. a. upbära, emottaga: capere, accipere. 27, 29: pr. *

Ur, vide *Or*.

Vreþs hand, vide *Vræþs hand*.

Vræka, v. a. drifva: agere. *bort v.*, 30: 1. * (*vraka*)

Vræper, adj. vred: iratus. 12: pr. *2 (*vreþer*)

Vræþs hand, *vreþs hand*, f. (vide ÖGL) *meþ vræþs hand v. vræþs hendi*, 3: pr; 12: pr. (ubi tamen pro v. legendum videtur *vræþs vilia*); 13: pr, 1; 14: 14. *5 (*vreþs hand*)

Vræþs vili, m. (vide VGL) *meþ v.*, 14: 14. Cfr. *Vræþs hand*. *1 (*vreþsvili*)

Vræþs værk, *vræþs værki*, n. (vide

ÖGL) *vinna a man v.*, 12: pr. Cfr. *Valdsværki*. *2 (*vreþs værk*)

Ut, adv. ut: foras. *ok (sc. givi) ut gældit*, 40. *

Utan, præp. utanför: extra. *innan mur ok u.*, 33: 4. Cfr. *Varþer*. *

Utan, conj. 1) utan, om ej: nisi. *u. han lati v. havi, u. þæt forvinnis, u. maþer griper*, 2: 1; 9: pr; 20: pr; 32: 1. 2) utom, undantagande: excepto, praeter. *u. korn &c.* 8: 1. *u. þe samu tyghi*, 32: 1. Cfr. *Fore utan*. *

Utan, conj. men: sed. 11: 3; 32: 2. *4

Ut byrþis, adv. (vide UplL) *varþa u. kastaper*, 13: pr. *4

Utfærþ, f. (vide VGL) *líks u.*, 29: pr. *6

Uti, adv. 1) ute: foris. *a havi u.*, 19: pr. 2) ute, förliden: finitus. *nat ok iæm-langi ær u.*, 1: pr. not. 8. *

Ut kasta, v. a. utkasta: eicere. 20: 1, 3. *5

Utlæna, v. a. utlåna, försträcka: mutuo dare. *lan u.*, 1: 1. not. 18. *4

Ut lösa, v. a. lossa och uttaga: solvere ac eximere. *þry ben æru -st*, sc. ex vulnere. 14: 5. *2

Ut sætia, v. a. pantsätta: oppignerare. *pant u.*, 9: 3; 37: pr, 2, 3. *6

Vurþin, vide *Varþa*.

Vægger (acc. *vægh*), m. vägg: paries. 33: 3. *6

Vægher, m. sida: latus, pars. *hvarn væghin*, på hvar sida: ab utroque latere. 12: pr. *

Vægghfarandi, adj. resande: iter faciens. 9: 1. *

Væl (vel), adv. väl: bene. 30: 3. *6

Væria, v. a. (vide UplL sub 1.) *v. sik meþ (sinum) eþe*, 9: 1. *v. sik meþ en sins eþe*, 5: pr. *v. sik meþ tvem mannum*, 14: 23. *v. sik meþ þriggia manna eþe*, 5: 1. *v. sik meþ þrim mannum*, 8: 1, 2; 11: 2; 12: 2; 32: 2. *v. sex marker meþ sex mannum ok þre marker meþ*

Vafa, v. n. vada: in aqua vadere, vado ire. 19: pr. *5

Vafa bot, f. (vide VGL) 14: 22. *

Vafa eper, m. (vide VGL) 14: 22. v. *tvæggia manna*, ibid. *

Vafi, m. 1) våda, fara: periculum. *þiufnaþer* &c. *gar a lifsins v.*, d. ä straffas till lifvet: morte punitur. 11: 2; 35. 2) (vide ÖGL) 14: 22. *

Vika, f. vecka: septimana. 26. *

Vili, m. vilje: voluntas. Vide *Göþ-, Ill-, Vräps vili*. *

Vin, m. vän: amicus. 3: 1. not. 38. *4

Vin, n. vin: vinum. 38: pr, 1-3.

Vinna (præs. *vinder*), v. a. 1) göra, verkställa: facere, efficere. v. *vräpsværk a man*, v. *værk a manni* (cfr. VGL. sub 1.), 12: pr; 14: 14. 2) öfverbevisa: convincere. *varþer han þær með vunnin*, 8: 2. *varþer þær laghlika til vunnin*, 4. Cfr. *For-, Til vinna*. *

Vir, pron. vi: nos. 40. *(vi)

Virning (pro *virþning*), f. värdering: aestimatio. Vide *Mætorþ*. *6

Visa, f. (Isl. item) vis, sed: mos. *slahion til göpra visu*, d. ä. till förbättring: ad bonos mores, i. e. ut emendentur mores. 17.

Vit, n. vett, förstånd: ratio, mens. Vide *Avita*. *

Vita (part. pass. *viter*), v. a. tillvita, beskylla: accusare. *sak v. drap vitis manni*, 11: 7; 14: 7. *þiufnaþer varþer manni viter*, 11: 1. *viti þæt eig adrum manni*, 3: 1. *

Vitna, v. a. 1) bevisa med vitnen: testibus probare. 3: 1. not. 40. v. *man viþer með sex mannum*, 14: 7. 2) vitna: testari, testimonium dicere. *lækirin skal v. með tvem mannum*, 14: 5. *

Vitni, n. 1) vitnesbörd, bevisning genom vitnen: testimonium, probatio per testes. *æptir göpra manna -num*, 19: 3. *tvæggia manna v.*, 12: 2; 13: pr, 1; 14: pr, 1-5, 14, 15, 18, 21, 23; 21: pr; 23, 30:

pr, 3; 31, 32: 2; 34, 37: pr, 1, 2. *meþ tvæggia raþmanna -num*, 6: pr. *þriggia manna v.*, 12: 2. *göpra þriggia qvinna v.*, 14: 19. *þrea göpa konor skulu v. bæra*, 14: 17. *sex manna v.*, 12: pr, 3, 4; 14: pr, 12, 15, 17, 18; 38: 5. cfr. *Til vinna*. 2) vitne: testis. *kunnughi -num ok nagrannum*, 3: 1. Cfr. *Köp vitni*. *

Vitnis man, m. vitne: testis. 5: pr. *

Vip, *viper*, præp. c. acc. v. dat. 1) vid: iuxta. v. *gatu*, 2: 1. *sæti knut v. knut*, 33: 2. v. *vara*, 14: 23. v. *kænnas*, vide *Kænna*, *Viper kænnas*. 2) med: cum. *skipta v. barn*, 27. 3) emot: contra. v. *botum taka*, 14: 8. Cfr. *Viper taka*. *

Vipakaster, m. (vide UplL) 32: 3. *5

Vipben, n. (Isl. *vidbein*) nyckelben: os clavicularae. 14: 3.

Viper binda, v. a. öfverbevisa: convincere. *-bundin með tvæggia manna vitnum*, 13: pr. *5

Viper hætta, v. a. c. dat. (vide UplL) *hætta viper sinum þrim markum*, 1: pr; 38: 3. *5

Viper kænnas, v. dep. erkänna: fateri. 5: pr; 37: 2; 40. *4

Viper sighia, v. a. afsäga sig: abdicare, renuntiare. *köp v.*, de emtore vel venditore, 6. *6

Viper taka, v. a. emottaga: accipere. 14: 8, 9. Cfr. *Vip 3*. *(*viþ taka*)

Viper þorva, v. a. (vide UplL) 9: pr; 11: 7; 12: 2; 14: 11; 19: pr. *6(*viþ þorva*)

Vip vara, vide *Vip 1*. *6

Um, præp. c. acc. 1) omkring: circum. *leþa v. ganga um staþin*, 15: pr; 21: 1. 2) om, angående: de. *um sæmia um dagh*, 9: 2. *havi vald um lif hans*, 15: pr. 3) om, på, i (tid): in (tempore), per (tempus). *um þæn dagh*, 1: 1; 6: pr. *um þæn tima*, 9: 2. *

Um, conj. om: si. 1: 1. not. 12; 9: 1; 13: pr; 32: 2. *

Um byggia, v. a. reparera: reparare. *kus væl u.*, 30: 3.

Um sæmia, v. impers. c. dat. (vide UpL) *sva manga pæninga þem -mber*, 30: 2. *lati sik u. meþ þem*, 9: 2. *4

Undir, præp. under: sub. *falli saman .. u. enni kæru*, 9: pr. *

Unger, adj. ung: iuvenis. compar. *yngrri*, 14: 20. *6 (*yngrster*)

Unna, v. a. (vide UpL sub 2.) 28. *4

Up, adv. up: sursum. *bryti v. rymi up*, vide *Bryta 1*, *Ryma 1*. *up a v. upa*, i. q. a. *stulit af stafinum up a landit*, 32: pr. *þæn dagh han ma epin fylla up a*, 9: 2. *læ manni pæninga up a goþs*, 1: 1. *giver þær upa goþs pæninga*, 6: 1. *tala illa up a foghotan &c.* 21: pr, 2. *

Up biuþa, v. a. upbjuda, erbjuda (pant åt egaren till lösen): offerre (pignus domino redimendum). *pant u.*, 9: 3; 37: pr, 1. *6

Up byggia, v. a. upbygga: exstruere. 2: pr. *6

Up bæra, v. a. upbära, emottaga: capere, accipere. 30: 3. *6

Up læsa, v. a. upläsa: praelegere, recitare (ex scripto). 7.

Up stigha, v. n. upstiga: adscendere. 10: 1.

Up taka, v. a. upbära, emottaga: capere, accipere. 27, 29: pr. *

Ur, vide *Or*.

Vreþs hand, vide *Vræþs hand*.

Vræka, v. a. drifva: agere. *bort v.*, 30: 1. * (*vraka*)

Vræper, adj. vred: iratus. 12: pr. *2 (*vreþer*)

Vræþs hand, *vreþs hand*, f. (vide ÖGL) *meþ vræþs hand v. vræþs hendi*, 3: pr; 12: pr. (ubi tamen pro v. legendum videtur *vræþs vilia*); 13: pr, 1; 14: 14. *5 (*vreþs hand*)

Vræþs vili, m. (vide VGL) *meþ v.*, 14: 14. Cfr. *Vræþs hand*. *1 (*vreþsvili*)

Vræþs værk, *vræþs værki*, n. (vide

ÖGL) *vinna a man v.*, 12: pr. Cfr. *Valdsværki*. *2 (*vreþs værk*)

Ut, adv. ut: foras. *ok (sc. givi) ut gældit*, 40. *

Utan, præp. utanför: extra. *innan mur ok u.*, 33: 4. Cfr. *Varþer*. *

Utan, conj. 1) utan, om ej: nisi. *u. han lati v. havi, u. þæt forvinnis, u. maþer griper*, 2: 1; 9: pr; 20: pr; 32: 1. 2) utom, undantagande: excepto, praeter. *u. korn &c.* 8: 1. *u. þe samu tyghi*, 32: 1. Cfr. *Fore utan*. *

Utan, conj. men: sed. 11: 3; 32: 2. *4

Ut byrþis, adv. (vide UpL) *varþa u. kastarþer*, 13: pr. *4

Utfærþ, f. (vide VGL) *liks u.*, 29: pr. *6

Uti, adv. 1) ute: foris. *a havi u.*, 19: pr. 2) ute, förliden: finitus. *nat ok iæmlangi ær u.*, 1: pr. not. 8. *

Ut kasta, v. a. utkasta: eicere. 20: 1, 3. *5

Utlæna, v. a. utlåna, försträcka: mutuo dare. *lan u.*, 1: 1. not. 18. *4

Ut lösa, v. a. lossa och uttaga: solvere ac eximere. *þry ben æru -st*, sc. ex vulnere. 14: 5. *2

Ut sætia, v. a. pantsätta: oppignerare. *pant u.*, 9: 3; 37: pr, 2, 3. *6

Vurþin, vide *Varþa*.

Vægger (acc. *vægh*), m. vägg: paries. 33: 3. *6

Vægher, m. sida: latus, pars. *hvarn væghin*, på hvar sida: ab utroque latere. 12: pr. *

Væghfarandi, adj. resande: iter faciens. 9: 1. *

Væl (vel), adv. väl: bene. 30: 3. *6

Væria, v. a. (vide UpL sub 1.) *v. sik meþ (sinum) eþe*, 9: 1. *v. sik meþ en sins eþe*, 5: pr. *v. sik meþ tvem mannum*, 14: 23. *v. sik meþ þriggia manna eþe*, 5: 1. *v. sik meþ þrim mannum*, & 1, 2; 11: 2; 12: 2; 32: 2. *v. sex marker meþ sex mannum ok þre marker meþ*

þrem mannum, 14: 2, 4. *v. (sik) meþ sex mannum*, 3: pr; 5: 1; 11: 2, 5; 12: pr; 2; 13: pr; 1; 14: 1-5, 14, 15, 17-19, 21; 21: pr; 40; quibus locis sine dubio addendum est 14: pr., ubi *v. sex* omissa est. *v. sik meþ tolf manna eþe*, 14: 7, 10, 12, 15, 17, 18; 15: 1; 36: pr. *v. (sik) meþ tolf mannum*, 38: 4, 5. *v. sik meþ tolf raþmannum ok raþi halvi næmd*, vide *Raþman*. *tolf mæn skulu v. ælter fælla*, vide *Næmd*. *

Værk, n. verk, gerning: actio. *vinna v. a manni*, i. q. *göra gærning u man* (vide VGL *v. gærning 2.*), 14: 14. Cfr. *Vræps værk*, *Valdsværki*. *

Værning, f. (Isl. *varningr*, m.) handelsvaror som äro till salu: mercimonia venalia. 8: 1.

Værri, adj. sämre: deterior, minoris pretii. 9: 3; 37: pr. *

Værþ, n. värde: pretium. *öris -þi*, 39: 1. *

Værþer, adj. (vide ÖGL sub 1.) *þæt vært ær*, d. ä. hvad panten är mera värd: pretium pignoris superans. 37: pr. *

Y.

Ytærster, adj. ytterst: extremus. 8: 3. *5

P.

Þa, adv. då: tunc. *æn þa*, 11: 7; 37: pr. *þa æn*, men om: si vero. 6: 2; 20: pr; 30: 3. *

Þak, n. tak: tectum. 33: 1. *6

Þing, n. 1) ting, sak: res. 11: 1. 2) sammankomst (af stadens invånare), svärande emot ting på landet: conventus (incolarum urbis) iudicialis. Vide *Bya þing*. *

Þirr, adj. torr: siccus. *a -ro lande*, 19: pr.

Þiufnaþer, m. (vide ÖGL) 11: pr, 1, 2. *fulder þ.*, 11: 5. *

Þiufstolin, adj. stulen: furto ablatum. 32: pr. *6

Þiust, f. tjufnad: furtum. *þiftær*, pereram pro *þiust ær*, 19: 2. *6

Þo, adv. dock, likväl: tamen. 3: pr. not. 35; 6: 2; 8: 1; 14: 14. *æn þo at*, om ock: etiamsi. 3: pr; 14: 13. *þo at*, idem. 14: 14. *

Þorva, v. a. behöfva, tarfva: egere, opus habere. 14: 3; 20: 1, 3; 33: 1. Cfr. *Viper þorva*. *

Þrael, m. träl: servus. 21: pr. *

Þræskipti, n. (vide UplL.) böte þre &c. *marker til -is* (i. e. *malseghandanum fohotanum ok stapinum*, 14: 8, 20, 21.), 9: 1; 12: pr. &c. *5

Þrætan, num. treton: tredecim. 21: pr. *6

Þrætta, v. n. träta: rixari, verbis concertare. *kiva ok þ.*, 7. *2

Þula, v. a. tåla: pati. Vide *Sara þul*. * (*þola*)

Þumlinger, m. tumme: pollex. 14: 1.

Þumul ta, f. stortå: pollex pedis, digitus pedis maximus. 14: 4.

Þvær, adj. tvär: transversus. *ivir-ra gatu*, tvärt öfver gatan: per v. super transversam plateam. 14: 2; 33: 5. *5

Þy, adv. (vide VGL) *eig þy mera*, 14: 5; 32: 2. *

Þylik, pron. 1) dylik, sådan: talis. 1: pr; 8: pr. 2) likadan: similis. 11: 3. *þylik tu slik*, vide *Sliker 1*. *

Þypti, n. tjufnad, stöld: furtum. 11: 3. *6 (*þiufsti*)

Þækkia, v. a. täcka: tecto munire. *þ hus*, 30: 3. *4

Þæn, pron. dem. den: is. pl. f. *þa*, 13: 2. *for þæs* (pro pron. poss. *hans*) *hals*, 11: 6. *þæn* (sc. *sum*) *kærþi*, *þ saldi*, *meþ barni þy qvikt var*, 4, 6: 1, 2; 14: 17. *þer næstu frænder æru*, 25. * (*þen*)

Þænni, pron. dem. denne: hic. acc. m. þæmmæ, 6: pr. 1. *

Þær, adv. der: ibi. þ. at, 8: 1. þ. meþ, 8: 2; 11: 5. þ. næst, deinde. 3: 1. not. 39; 9: 1. þ. til, till dess: donec. 11: 4. alt þ. til, 11: 6. þ. víþer, 5: pr. þ. upa, 6: 1. *

Þær, part. relat. som: qui. 1: pr. not. 5; 13: 2; 41: pr. *

Þæt, pron. pers. n. (m. f. han, hun) det: illud. dat. þy, 28. pl. nom. n. þen, pro þön, 27. *

Æ.

Ægha (præs. a, ægher, agher), v. a. ega: in dominio habere. þæn sum fæ &c. a, 14: 21, 23; 32: pr; 34. þæn þæt agher, 32: 2. *

Æghandi, vide Eghandi.

Ækkær, vide Akkæri.

Æller, conj. om ej: nisi. æ. han hæti víþer &c. 38: 3. *6 (ellæs)

Æmber, n. ämbar: situla. Vide Öx.

Æn (en), adv. ännu: adhuc. æn þa, 11: 7; 37: pr. *

Æn, conj. om: si. Scribitur en, 1: 1; 9: pr; 12: 2, 3; 14: 9; 24, 33: 1. &c. þa æn, vide þa. æn þo at, vide þo. *

Æn, conj. än: quam. Scribitur en, 1: 1; 13: 2; 37: 3; 38: 1, 2; 41: 1. *5

Æn, conj. men: sed. Scribitur en, 9: 1; 21: 1. *

Ængin, pron. ingen: nullus. n. ænk-ti, 1: pr; ænti, 14: 14. ængæ, perpe-ram, ut videtur, pro utan, 14: 1. n. ænk-ti, enk-ti, enti, absolute, intet: nihil. 8: pr; 14: pr; 28. *

Ængkia, f. enka: vidua. 40. *

Ænliti, n. anlete: facies. 14: 2. *6 (anliti)

Æptir, præp. 1) (vide VGL. sub 2.)

Corp. Jur. Sv. G. Ant. Vol. VI.

ganga um stapin æ. hvariu þæt hælst ær, 21: 1. 2) enligt: secundum. Vide Sara bot, -mal. * (æfte)

Æptir gærþ, f. i. q. ærvisöl (vide VGL.). Rationem nominis explicant verba: þær -þir síþau göras æptir þæn döþa, 29: pr.

Æra, f. ära, heder: honesta fama, bona existimatio. 13. *1

Ærfþ, f. i. q. arf 1. Vide Ærva. *

Ærva, v. a. (vide VGL.) 1: 1, ubi verba ærfþ et ærft goþs alliterationis caussa connectuntur, etsi sermo revera est de bonis immobilibus generatim, non vero de bonis mobilibus. Cfr. Ærvir. *

Ærvingi, m. arfvinge: heres. 14: 7. skipti hun til halfs víþ-gia sina, i. e. heredes mortui mariti. 27. *

Ærvir, ? i. q. arf 1. 1: pr., ubi vocabula arf et æ., ut videtur synonyma, alliterationis caussa connectuntur; si vero dicendum sit verba arf æller æ. l. c. respondere verbis ærfþ æller ærft goþs, §. 1. ibid., ut adeo v. æ. proprie significet bona hereditaria, res tamen eodem redit, cum manifestum sit utroque loco sermonem esse de bonis immobilibus generatim. Cfr. Ærva.

Ærvis köp, n. köp af fast egendom: emtio rerum immobilium. 1: pr. not. 1.

Ærvuþis lön, vide Arvuþis lön.

Ö.

Ögha, n. öga: oculus. pl. öghum, perperam pro öghun, 11: pr. *

Öl, n. öl: cerevisia. svænst öl, 38: 2. Cfr. Trammæ höl. *

Öra, n. öra: auris. pl. örur, perperam pro örur, 11: pr. *6

Öre, m. (vide ÖGL. sub 1.) gen. öris, 39: 1. oræ pro öræ, 10. *

Örtugh, f. (vide ÖGL.) 39: 1. *

- Öværster, adj. öfverst: supremus. 14: *ber öx ok æmber &c. allitt., i. e. si ad-*
 2. *6 (*yvri*) *hibeantur instrumenta reprimendi ignis.*
 Öx (pro *öxi*), f.? yxa: securis. *kom-* 41: 1. *6

INDEX NOMINUM PROPRIORUM.

Ase (pro *asö?*), Åsön, den ö, hvarpå Söder-Malm (eller Stockholms södra förstad) är belägen: insula, in qua situm est suburbium Stockholmiæ meridiale. 13: 2. Cfr. StL v. *asön*.

Konungs hamn, Kungshamn, en hamn vid inloppet till Stockholm, der ännu en vik vid nordöstra hörnet af Siklaön bibehåller detta namn; då här talas om brott som begås *mellum lybosæ ok k.*, hvarmed tydligen utmärkes det som sker i närheten af staden under sjöresa från eller till staden, så är det klart att i stället för *lybosæ* ursprungligen varit skrifvet *stokholm*, äfvensom i det näst följande för *löposæ ræt, stokholms ræt*, men att, då denna lagbok blifvit lämpad för Lödöse, och tilläfventyrs flera städer i Vestergötland, namnet Stockholm i denna handskrift blifvit utbytt mot Lödöse: portus regius; ita hodieque appellatur locus in maritimo aditu Stockholmiæ; cum sermo sit de delictis a navigantibus in vicinitate urbis commissis, hoc vero ex-

primitur verbis: *mellum lybosæ ok k.*, manifestum est pro *lybosæ* primitus scriptum fuisse *stokholm*, ac in sequentibus pro *löposæ ræt, stokholms ræt*, sed, cum hic iuris codex ad Ludosiam ac plures forsan Vestrogotiae urbes accommodaretur, nomen Stockholmiæ cum Ludosia commutatum esse. 13: 2.

Lybosæ, löposæ (Isl. *liöðhús*, pl.), fordom en stad, nu Gamla Lödöse by vid Götaälf, i Alehärad af Elfsborgs län: olim urbs, iam pagus in territorio Vestrogotico Ale. *mellum l. ok konungs hamn*, 13: 2, ubi pro *l.* primitus sine dubio scriptum fuit *stokholm*, sicut pro *löposæ ræt* l. c. primitus *stokholms ræt* sine dubio scriptum fuit (cfr. *Konungs hamn*). Cfr. gloss. v. *löposæ fari*.

Malmer, nyrrri v. *syþri m.*, Norr- och Söder-Malm, Stockholms förstäder: suburbia Stockholmiæ septemtrionale et meridiale. 39: pr. An hoc nomen proprie denotet locum arenosum, ut statuit Ih., adferens Moeso-Got. *malm*, arena, in medio relinquo.

ADDENDA ET EMENDANDA.

*In hoc volumine.***Pag. 34.** not. 54. *pro add. lege Alii*
add.*In vol. III.***Pag. 181.** not. 53. v. *æi delenda est.**In vol. V.***Pag. 173.** not. 28. v. *æi delenda est.*
p. 271. v. *Förma.* Observandum est ci-
tato loco I. Kr. 13: 1. sermonem esse
de ieiunio privato cuidam homini poe-
nitentiae loco iniuncto. Cfr. Småll.
KrB. v. *fyrma.*

- Öværster, adj. öfverst: supremus. 14: *ber öx ok æmber &c. allitt., i. e. si adhibeantur instrumenta reprimendi ignis.*
 2. *6 (*yvri*)
 Öx (pro *öxi*), f.? yxa: securis. *kom-* 41: 1. *6

INDEX NOMINUM PROPRIORUM.

Ase (pro *asö?*), Åsön, den ö, hvarpå Söder-Malm (eller Stockholms södra förstad) är belägen: insula, in qua situm est suburbium Stockholmiæ meridiale. 13: 2. Cfr. StL v. *asön*.

Konungs hamn, Kungshamn, en hamn vid inloppet till Stockholm, der ännu en vik vid nordöstra hörnet af Siklön bibehåller detta namn; då här talas om brott som begås *mellum lyposæ ok k.*, hvarmed tydligen utmärkes det som sker i närheten af staden under sjöresa från eller till staden, så är det klart att i stället för *lyposæ* ursprungligen varit skrifvet *stokholm*, äfvensom i det näst följande för *löposæ ræt, stokholms ræt*, men att, då denna lagbok blifvit lämpad för Lödöse, och tilläfventyrs flera städer i Vestergötland, namnet Stockholm i denna handskrift blifvit utbytt mot Lödöse: portus regius; ita hodieque appellatur locus in maritimo aditu Stockholmiæ; cum sermo sit de delictis a navigantibus in vicinitate urbis commissis, hoc vero ex-

primitur verbis: *mellum lyposæ ok k.*, manifestum est pro *lyposæ* primitus scriptum fuisse *stokholm*, ac in sequentibus pro *löposæ ræt, stokholms ræt*, sed, cum hic iuris codex ad Ludosiam ac plures forsan Vestrogotiae urbes accommodaretur, nomen Stockholmiæ cum Ludosia commutatum esse. 13: 2.

Lyposæ, löposæ (Isl. *lióðhús*, pl.), fordom en stad, nu Gamla Lödöse by vid Götaälf, i Alehärad af Elfsborgs län: olim urbs, iam pagus in territorio Vestrogotico Ale. *mellum l. ok konungs hamn*, 13: 2, ubi pro *l.* primitus sine dubio scriptum fuit *stokholm*, sicut pro *löposæ ræt* l. c. primitus *stokholms ræt* sine dubio scriptum fuit (cfr. *Konungs hamn*). Cfr. gloss. v. *löposæ fari*.

Malmer, nyrrri v. *syþri m.*, Norr- och Söder-Malm, Stockholms förstäder: suburbia Stockholmiæ septemtrionale et meridiale. 39: pr. An hoc nomen proprie denotet locum arenosum, ut statuit Ih., adferens Moeso-Got. *malm*, arena, in medio relinquo.

ADDENDA ET EMENDANDA.

In hoc volumine.

Pag. 34. not. 54. *pro add. lege Alii*
add.

In vol. III.

Pag. 181. not. 53. v. *æi delenda est.*

In vol. V.

Pag. 173. not. 28. v. *æi delenda est.*
p. 271. v. *Förma.* Observandum est ci-
tato loco I. Kr. 13: 1. sermonem esse
de ieiunio privato cuidam homini poe-
nitentiae loco iniuncto. Cfr. SmÅLL.
KrB. v. *fyrma.*

- Öværster, adj. öfverst: supremus. 14: *ber öx ok æmber &c. allitt., i. e. si adhibeantur instrumenta reprimendi ignis.*
 2. *6 (*yvri*)
 Öx (pro *öxi*), f.? yxa: securis. *kom-* 41: 1. *6

INDEX NOMINUM PROPRIORUM.

Ase (pro *asö*?), Åsön, den ö, hvarpå Söder-Malm (eller Stockholms södra förstad) är belägen: insula, in qua situm est suburbium Stockholmiae meridiale. 13: 2. Cfr. *StL* v. *asön*.

Konungs hamn, Kungshamn, en hamn vid inloppet till Stockholm, der ännu en vik vid nordöstra hörnet af Siklaön bibehåller detta namn; då här talas om brott som begås *mellum lyposæ ok k.*, hvarmed tydligen utmärkes det som sker i närheten af staden under sjöresa från eller till staden, så är det klart att i stället för *lyposæ* ursprungligen varit skrifvet *stokholm*, äfvensom i det näst följande för *löposæ ræt, stokholms ræt*, men att, då denna lagbok blifvit lämpad för Lödöse, och tilläfventyrs flera städer i Vestergötland, namnet Stockholm i denna handskrift blifvit utbytt mot Lödöse: portus regius; ita hodieque appellatur locus in maritimo aditu Stockholmiae; cum sermo sit de delictis a navigantibus in vicinitate urbis commissis, hoc vero ex-

primitur verbis: *mellum lyposæ ok k.*, manifestum est pro *lyposæ* primitus scriptum fuisse *stokholm*, ac in sequentibus pro *löposæ ræt, stokholms ræt*, sed, cum hic iuris codex ad Ludosiam ac plures forsan Vestrogotiae urbes accommodaretur, nomen Stockholmiae cum Ludosia commutatum esse. 13: 2.

Lyposæ, löposæ (Isl. *löðhús*, pl.), fordom en stad, nu Gamla Lödöse by vid Götaälf, i Alehärad af Elfsborgs län: olim urbs, iam pagus in territorio Vestrogotico Ale. *mellum l. ok konungs hamn*, 13: 2, ubi pro *l.* primitus sine dubio scriptum fuit *stokholm*, sicut pro *löposæ ræt* l. c. primitus *stokholms ræt* sine dubio scriptum fuit (cfr. *Konungs hamn*). Cfr. gloss. v. *löposæ fari*.

Malmer, nyrr v. *syrr* m., Norr- och Söder-Malm, Stockholms förstäder: suburbia Stockholmiae septemtrionale et meridiale. 39: pr. An hoc nomen proprie denotet locum arenosum, ut statuit Ih., adferens Moeso-Got. *malm*, arena, in medio relinquo.

ADDENDA ET EMENDANDA.

In hoc volumine.

Pag. 34. not. 54. *pro add. lege Alii*
add.

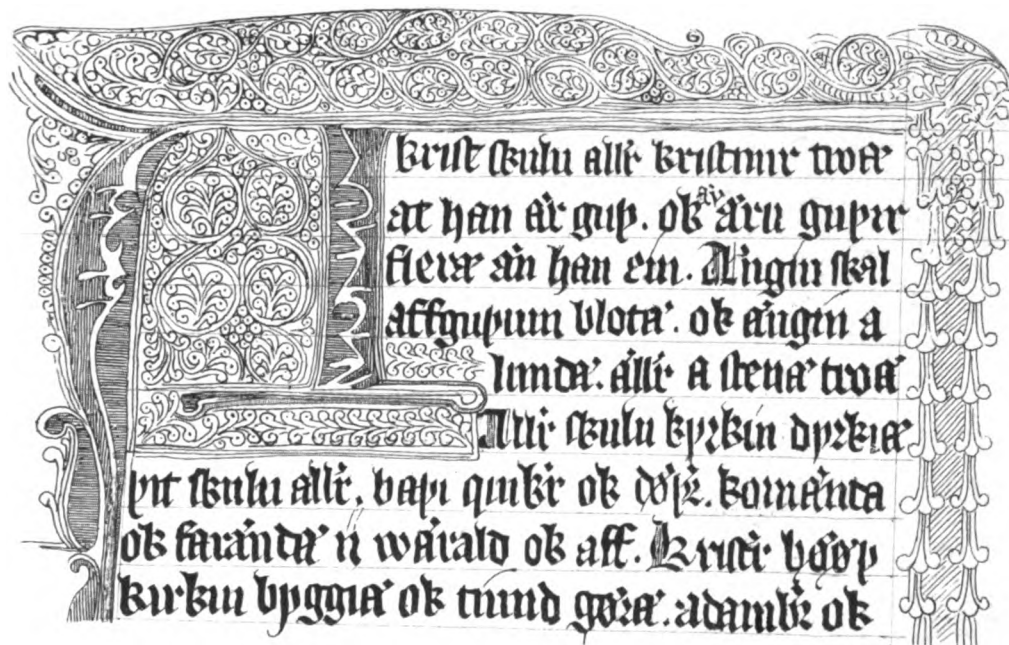
In vol. III.

Pag. 181. not. 53. v. *æi delenda est.*

In vol. V.

Pag. 173. not. 28. v. *æi delenda est.*
p. 271. v. *Förma.* Observandum est ci-
tato loco I. Kr. 13: 1. sermonem esse
de ieiunio privato cuidam homini poe-
nitentiae loco iniuncto. Cfr. Småll.
KrB. v. *fyrma.*

Cod. Bibl. Acad. Upsal. 1:49. fol. 3.

byggja. **wamyrkt.** Præf. KkB. 2:2. **ay** manuum

konung konungi (ÆB. 14: pr.) **kon.**, **kon.** konungar, nyx &c.

bo konungi (ÆB. 14: pr.) **indr** biskuper **bitr** biskupi

blokvi klökkare **blok** klökkare **bruth** (KkB. ind. not. 6.)

mark marka (VB. 22: pr.) **mar** mark (ÆB. 14:3.)

mr̄s (i.e. marcas) marker (MB. 23.) **ay** öre

or̄ (i.e. oras) öre **or** (i.e. oras, ororum &c.) öre

Stanford Law Library

3 6105 06 114 487 4

